3 1761 06759533 0

Presented to the

LIBRARY *of the*

UNIVERSITY OF TORONTO

by

KAREL AND MIROSLAVA

CVACHOVEC

Karl Claesson
hösten 1962

UNIV. PROF. DR. RUD. RAUSCHER,
BRATISLAVA, DOSTOJEVSKÉHO 31,

M. BRIKCÍHO Z LICKA

PRÁVA MĚSTSKÁ.

DLE TEXTU Z R. 1536

UPRAVILI

JOSEF A HERMENEGILD JIREČEK.

V PRAZE.
NÁKLADEM „PRÁVNICKÉ JEDNOTY."
1880.

LIBRARY
AUG 2 2 1990
UNIVERSITY OF TORONTO

LIBRARY
AUG 2 2 1990
UNIVERSITY OF TORONTO

TISKEM FRANTIŠKA ŠIMÁČKA.

SLOVÚTNÉMU PÁNU, PANU

M. RYT. HAVELKOVI,

RYTÍŘI ŘÁDU ŽELEZNÉ KORUNY TŘETÍ TŘÍDY, ČLENU STÁTNÍHO DVORU SOUDNÍHO, RADNÍMU C. K. VRCHNÍHO SOUDU ZEMSKÉHO V KRÁLOVSTVÍ ČESKÉM, ČLENU C. K. ZEMSKÉ KOMISSE PRO VYVAZENÍ A UPRAVENÍ BŘEMEN POZEMKOVÝCH, ČLENU C. K. ZKUŠEBNÍ KOMISSE PRO THEORETICKÉ STÁTNÍ ZKOUŠKY ODBORU SOUDNICKÉHO, ČESTNÉMU MĚŠŤANU KRÁLOVSKÝCH MĚST RAKOVNÍKA A PÍSKU, ČESTNÉMU OBČANU MNOHA JINÝCH OBCÍ V KRÁLOVSTVÍ ČESKÉM, ČESTNÉMU ČLENU SPOLKU ČESKÝCH PRÁVNÍKŮ „VŠEHRD“ V PRAZE.

VELEZASLOUŽILÉMU STAROSTOVI SVÉMU

U VDĚČNOSTI A ÚCTĚ

PRÁVNICKÁ JEDNOTA V PRAZE.

Životopis Mr. Brikcího z Licka.

Brikcí Kouřimský, Briccius Gurimensis, narodil se asi l. 1488 v starožitném Kouřimě z rodičův dobrých i počestných. O rodině jeho sic jinak nic posud není povědomo, než že měl bratra jménem Prokopa. Po přípravném vyučení přišel tuším l. 1506 na filosofickou fakultu university pražské, kdež, po odbytí obyčejného dvouročního studia, za děkana Mr. Václava Bílého (Candida či Albina) Pražského v září 1508 připuštěn byl ke zkoušce bakalářské. Ve zkušební komissí pod předsednictvím děkanovým zasedali mistři Matěj a Pavel Pelhřímovský, Michal Strážský a Václav Žatecký. Kandidátův bylo 21; Brikcímu v jich řadě, která dle osvědčených vědomostí bývala ustanovována, po Václavu Uhersko-Brodském a Janu Kulatě Přeštickém přiřčeno bylo místo třetí. [1]) Brikcí, stav se bakalářem, podle tehdejšího obyčeje nepochybně učiteloval, až se l. 1513 mohl přihlásiti ke zkoušce mistrské. Rektorem tou dobou byl stařičký Mr. Václav Koranda a jemu k vykonávání prací rektorských co místorektor přidělen Mr. Václav Litomyšlský. Bakalářův se ke zkoušce mistrské přihlásilo pět i byli od místorektora a mistrův Václava Žateckého i Petra Píseckého koncem února zkoušeni a podlé výsledku zkoušky tímto pořádem seřaděni: Jan Kulata Přeštický, Brikcí Kouřimský, Tomáš Vlašimský, Václav Rauš Pražský a Václav Danělovic, též Pražský. Dne 11. dubna jim místorektor udělil »licentiam in artibus incipiendi« a po sedmi dnech je ozdobil insigniemi mistrskými. [2]) I skutečně začal Brikcí čísti

[1]) Monumenta universitatis Pragensis, Lib. decan. II. str. 220.

[2]) Tamtéž str. 245.

na fakultě. Při obnově úřadů fakultních dne 9. října 1515 byl děkanovi Mr. Janu Kulatě přidán sám čtvrtý co pomocník; zejména svěřeno mu vedení pokladny fakultní.[3])

Téhož roku měl Brikcí mrzutý spor s kollegou svým v pokladnictví, Mr. Václavem Danělovic, o čemž v zápisech rektorských Mr. Václav Litomyšlský toto zaznamenal: »Rozepře, jež sem měl a odbyl, nechtěje pergamentu špiniti, nevypsal sem tuto mimo jednu, která mezi Mr. Brikcím a Mr. Václavem ponékud útržná vzešla, ale působením rektora a mistrův bez hřmotu soudního byla přetržena a narovnána tímto spůsobem. Mr. Václav se před námi v té příčině takto osvědčil mateřským jazykem: ‚Nenaříkám ho a nepravím naň nic zlého.' My pak dodali sme, že Mr. Brikcího podlé listu jeho zachovacího máme a držíme za dobrého a počestného mistra, rodičů dobrých a počestných z lože zákonného, tak že, kdyby jej kdo z toho naříkati chtěl, pravíme, že mu křivdu činí.«[4])

Událost tato nějak souvisela s brzkým Brikcího odstupem od úřadu professorského, anebo spíše se žárlivostí Václava Danělovic, ježto snad povzbuzena byla šťastnými námluvami sokovými o bohatou nevěstu mezi dcerami pražskými.

Že se Mr. Brikcí tou dobou bohatě oženil, o tom téměř pochyby není, ačkoli bližších zpráv posud před rukama není. Jinak zajisté nelze sobě vysvětliti tak rychlé jeho vyniknutí v obci pražské.

První zprávu o povolání Mr. Brikcího do rady spojených tou dobou měst pražských, Starého i Nového, máme z r. 1518. Tehdá mezi osmnácti radními pány, v jichž čele stáli Mr. Jan Pašek a Jan Hlavsa z Liboslavě, Mr. Brikcí položen na místo předposlední.[5]) Při obnově rady l. 1519 nalézáme jej na desátém místě.[6])

Na sněmě, jenž položen byl ke dni 6. ledna 1520, Mr. Brikcí zasedal za Prahu ve stavu městském a společně s Jindřichem Berkou z Dubé a na Kumburce i s Janem Bilským

[3]) Tamtéž str. 257.
[4]) Tamtéž, Stat. univ. str. 84.
[5]) Staří letopisové str. 421.
[6]) Tamtéž str. 435.

z Kařišova a na Lomnici volen byl za ředitele financí českých.[7]) V hodnosti této setrval i následující léta. List zajisté k věřitelům královským dne 11. listopadu 1521 vydaný nese i jeho podpis.[8])

L. 1521 Mr. Brikcího spatřujeme ve službě válečné. Proti hrozícímu vpádu sultána Solimana I. král Ludvík vyzval i brannou moc českou. Po delším otálení měla se ke dni 5. října strhnouti u Žďáru na pomezí českomoravském. Zástup Pražanův vypraven tam pod vedením Mr. Brikcího z pánův a Jakuba Strnada z obce. Ale vojsko to do Uher nedojelo; došla zajisté z Uher zpráva, že Soliman »vyjel jim z země a že již nemají nepřátel.« Na to se Čechové vrátili; Pražané zejména v pondělí po Všech Svatých (4. list.) byli zase doma.[9])

Konec března 1522 král Ludvík s královnou přijel do Prahy a pobyl tam až do polou března roku následujícího. Několik dní před odjezdem svým sadil radu v Praze, kdež poprvé vypuštěn Pašek a za primatora položen Hlavsa. Brikcí uveden tehdá na desátém místě.[10])

Na sněmě r. 1523 ustanovena komissí z osob zvolených od krále i všech tří stavův, kterým k napravování práv městských ode všeho království plná moc dána; což oni koli při právích zřídí a spůsobí, že to v cele a nepohnutelně držáno bude. Bylo jich 14 z pánův, 12 z vládyk, 8 z Pražan a 6 z měst. Mezi zástupci pražskými, vedle Jana Paška a Jana Hlavsy, shledáváme i Mr. Brikcího. Všickni měli se sjeti na hrad pražský konečně na den Svátostí.[11])

Dne 14. března 1524 znovu vykonána obnova rady, tentokráte bez přítomnosti královské. Tu opět na přední místo uveden jest Pašek, naproti tomu pak Hlavsa úplně pominut. Mr. Brikcího čteme na místě šestém.[12])

---

[7]) Dějiny Palackého V. 2, str. 364.

[8]) Přepis listu toho, dle zprávy pana Dr. Rezka, chová se v archivu třeboňském.

[9]) Dějiny Palackého V. 2, str. 390 sld. Staří letop. str. 450.

[10]) Staří letop. str. 455.

[11]) V kvaternu památném l. MDXXIII. v sobotu po přenes. sv. Václava (podle zprávy pana A. Rybičky).

[12]) Bartošova kronika str. 32.

Ze dvou těchto obměn v radě spojených měst pražských viděti, že za těch dob vřel již zápas mezi Paškem a Hlavsou, ač teprvé v letě r. 1524 vyrazil s vášnivou krutostí. Mr. Brikcí počítal se ke straně Hlavsově, a jako všickni Hlavsovci klonil se k zánovnému tehdá učení Lutherovu, kdežto Pašek usiloval o udržení posavadního spůsobu podobojích a spolu s Mr. Havlem Caherou, s řezníkem Zikou Vaníčkovic a s jinými sstoupenci usilovnou reakci strojil proti směru luterskému.

Pašek počátkem srpna 1524, stranu svou potají zbrojně spraviv, věc vedl tak, že protivníky vehnal do nastražených lečí. Mr. Brikcí v srpnu zastával úřad purkmistrský. Tu ho dne 8. došly zprávy o nějakém rocení na Malé Straně. Bera to za pravdu, večerem svolal radu, aby tato proti hrozícímu nebezpečí učinila opatření. Ani Zika ani Pašek do schůze najíti se nedali; sami pak účastníci její, dověděvše se ze zpráv rychtářův městských, že všecken ten poplach byl planý, pokojně a ničeho netušíce domů se rozešli. Ale Pašek a Zika byli po městě roztrousili, že poplach večerní nebyl než záminkou, aby Hlavsovci spiknutí a zrádu proti Paškovi a jeho přívržencům zosnovati mohli. Lid, pověstmi těmi rozčilen, začal se u radnice staroměstské bouřlivě shromažďovati. V čele nejprudších vrazil Zika do radní světnice, i jal se jménem krále a obce Hlavsu, kancléře Buriana Sobka z Kornic, Mr. Brikcího a jiné obviňovati. Těm, kdo z nich byli přítomni, ani promluviti nedada, s úřadův je ssadil a do vězení na různo odvésti rozkázal.[13]) Následkem násilnického skutku toho Mr. Brikcí se svými přátely zůstal bez obrany ve vazbě a teprvé v listopadu, když se správce království českého, Karel z Münsterberka, vrátil z Budína, domohli se toho vězňové, aby byli slyšáni. Pašek se svou stranou sepsal 23 artikulův, které kníže odeslal králi do Budína. Mimo to sbírali na protivníky své rozdílná svědectví. Zejména proti Brikcímu vedena tato obvinění, totiž: svědomí kněze Vojtěcha, faráře týnského, že by Brikcí »v osadě sv. Štěpána Většího přikazoval kněžím, aby přílišně nechválili těla Kristova, ani také tupili;« svědomí kněze Jeronyma od sv. Haštala, »že jest Brikcímu dal formáty své schovati, a když mu je navracoval, řekl jest, že veliké bláznovství

[13]) Tamtéž str. 56—65.

jest, že chodí kněžstvo pro kněžství do Vlach; že bez těch listův i toho chození mohli by býti také dobře kněžími.« Mimo to prý jest »seznání před rukama, co jest a jak mluvil Brikcí proti svátosti velebné.«

Slyšení stran trvalo po delší čas. Kníže ponejprvé dne 21. listopadu přijel na radnici, kde se Pražané, Horníci a jiní poslové z měst byli sebrali. Tu Pašek žaloby své bez přítomnosti vězňův přednesl. Dne 28. list. povoláni zase vězňové do radní světnice, aby na zprávu protivníkův svých, též kromě jich přítomnosti, odpověď dali. Vězňové žádali za propuštění z vazby. »Račte na nás pohleděti,« pravili ku knížeti, »jak ztrápeni sme, že pro mdlobu sotva stojíme.« Na to doložili, že budou-li puštěni, v Praze chtí zůstati, dokud by koliv neviny své neprokázali. Kníže dosti slabošsky jim odvětil, že toho učiniti nemůže: »než chtí-li prositi pánův Pražanův za to, aby puštěni byli z vězení, že to mohau učiniti,« on že hotov jest za ně se přimluviti. Vězňové s důstojnou mužností odpověděli, *»že jim to učiniti, strany odporné prositi, možné není,«* a k tomu že ne Pražanův, ale královští vězňové že jsou.

Po těchto řečech dána jest jim v radnici obecná světnice, aby tu spolu rozmluvili, a co jim potřebí, aby sepsali, a do zejtří aby s tím hotovi byli. Na zejtří (29. list.) odpovídali na artikule, od Pražanův na ně vedené, napřed ze spolka, potom jednotliví o sobě. Ku konci každá strana při svou knížeti sepsanou podali, načež vězňové zase šli do vězení. Paškovci klonili se k tomu, že vězně, kromě Buriana Sobka, Jana Žáby a Bartoše Kaše, z vazby chtí do jich domů propustiti pod tou výminkou, aby přes prah ven nechodili a s dotčenými vyňatými vězni aby nemluvili. Ale oni nechtěli toho učiniti, poněvadž ne jejich, ale královští vězňové jsou, aby tím z vězení královského sami se nevyvedli a v jich moc se nedali.

Kníže, přijav od obou stran spisy, bez meškání poslal je králi, kterýž listem dne 18. prosince daným rozkázal, aby vězňové statky a zboží své, kteréž v Praze a okolo města mají, rozprodali a jinam se vystěhovali. List ten dne 11. února 1525 vězňům u přítomnosti knížete na radnici čten byl, načež vy-

puštěni sou z vazby, ve které půl léta a 3 dni byli proseděli; k vyřízení svých věcí dopřáno jim tří neděl. [14])

Mr. Brikcí s Hlavsou, opustivše Prahy, usadili se v Kutné Hoře i počali se odtamtud dovolávati práva; ale Paškův v Uhrách spojenec, arcibiskup Szalkán, pilně bděl nad tím, aby ani jeden z prosebných listů jejich králi nepřišel do rukou. Posléze, nevěda si jiné rady, sám se Hlavsa v červnu odebral do Budína a pokradmo si zjednal slyšení u krále, kterýž nemálo byl překvapen, vida, kterak mužové jemu věrní takovým hanebným spůsobem byli sou týráni. I vydán hned rozkaz, aby mezi stranama spůsobeno bylo narovnání; ale rozkaz ten minul se s účinkem. Teprv po druhé cestě Hlavsově v srpnu podařilo se spojenému úsilí královny Marie a pána Adama z Hradce, že stavům ke dni 8. listopadu položena byla schůze do Kolína. Ve schůzi té Hlavsa výmluvností svou toho dovedl, že se všecka král. města prohlásila proti Pražanům. Ale ani tím se Pašek ustrašiti nedal. Již před tím byl manželkám vypovězených měšťanův nařídil, aby statky své v Praze vyprodaly, nyní pak je ke dni 11. prosince obeslal na radnici i poručil, aby se konečně ve čtyřech nedělích za svými muži ven vybraly. V té tísni vydal se Hlavsa s Brikcím zase do Budína, i tolik vymohli na králi, že král listem dne 11. ledna 1526 daným přísně vzkázal Pražanům, aby manželek vyobcovancův nechali s pokojem. Docílivše toho, nekvapili odsud, nýbrž zůstali u dvora, aby o stavu věci mohli dáti důkladné poučení. Teprv dne 12. března zase byli v Hoře. [15]) Stihání zřejmé od té doby ovšem přestalo, ale do Prahy vždy se navrátiti nemohli.

Brikcího za pobytu v Kutné Hoře potkala nemilá domácí nehoda, totiž že Petr Skrovad z Vrbice l. 1528 »uloudil mu ženu a mnoho mu pobral.« [16])

Konečně ubohým vypovězencům udeřila hodina svobody. Ferdinand I. učinil konec moci Paškově a v Praze zavedl zase

---

[14]) Tamtéž str. 90—120.

[15]) Tamtéž str. 201—215.

[16]) Dačického Paměti vydání Rezkova I. str. 125. Skrovad byl jakýmsi Don Juanem v Hoře. Již l. 1519 „uloudil“ Apolenu, sestru Mikuláše z Prachňan, a dal se s ní, proti vůli bratří jejích, v Čáslavi oddati. (Tamtéž I. str. 122.)

vládu zákona na místo posavadní stranické zvůle. Opatrný panovník nicméně pokoušel se napřed o narovnání mezi stranama, a teprv, když se přátelské smlouvání rozbilo o tvrdošijnost Paškovu, přikročil k rozhodnému činu. Jednota Starého i Nového Města, která, jakož byla dílem Paškovým, tak se též osvědčila hlavní jeho podporou, byla zrušena a v obou městech zvláštní samostatné rady od krále samého sou dosazeny (9. září 1528). Hned potom nastalo smírné jednání, které se skončilo přijetím vypovězených zase do obce. Přistěhovali se tam teprv počátkem r. 1530. [17])

Mezi tím byl Mr. Brikcí vešel v bližší styky s místokancléřem českým a zvláštním důvěrníkem Ferdinanda I., Jiřím Žabkou z Limburka a na Kounicích. Žabka přivedl jej ve známost králi, jenž spůsobilost Brikcího ke službě veřejné dovedl nejen oceniti, ale i upotřebiti. A Brikcí vděčně oddán zůstal králi, »z čížto přízně a milosti byl to, což a čím učiněn jest.«

První důkaz přízně a milosti této bylo udělení erbu a přídomku, »*z Ličska*«, patrně vybraného upomínkou na starodávní název rodiště Brikcího, Kouřimska. [18])

Udělení to zároveň se dostalo Brikcího bratru Prokopovi, pak Jindřichovi Charvátovi, potom v Kutné Hoře usedlému a Petrovi Čapkovi. Erb jim propůjčený takto se popisuje v listu erbovním, daném na hradě pražském ve čtvrtek po sv. Františku l. 1529: »Štít modrý, v němžto jest slunce zlaté (dvě rybky ústama polykající) s paprškly, z něhož vyniká střelec, znamení planetní, v kaftánku brunátném; nad tím štítem helm, na kterémžto přikryvadlo brunátnou a modrou barvou potažené dolů visí.« [19])

---

[17]) V. V. Tomka Život Mr. Jana Paška v Č. Č. M. 1844.

[18]) Přídomek ten nalezáme takto psaný: „*z Liczska*“ v listě erbovním, v tituláři 1534, na erbu 1536, v Naučení mudrcuov 1540, a při Miličově knize 1542, „*z Licska*“ v předmluvě Práv městských 1536, „*z Liczka*“ v předmluvě na kroniku Hájkovu 1541. Jen Václav Hájek z Libočan v úvodu na tuto kroniku klade „*z Zlicka*“.

[19]) Přepis listu erbovního čte se v archivní knize českého guberniu, 3. svazku, l. 286 (podle sdělení pana A. Rybičky). *Licko* co název dvoru u Kolína připomíná se za XIV. a XV. věku. L. 1436 v držení jeho byl kněz Bedřich ze Strážnice. Širší o Licku zpráva od J. Vávry podána v Památkách archaeol. a místopisných dílu X. str. 363.

Sestavení toto má do sebe něco fantastického. Základní motivy, slunce, střelec i ryby, vzaty jsou z planetářství. Hlubšího smyslu snad by se mohl někdo dobrati, kdo vládne důkladnější znalostí astrologie středověké.

Po návratu do Prahy se Mr. Brikcí stal *sekretářem úřadu hejtmanského.* Když už v tomto úřadě byl postaven, vzkázal mu ochránce jeho, místokancléř Žabka, z Vídně po Šebestiánovi ze Svobodné Hory, aby »titule osob panského a rytířského stavu království českého z přiznavacích listuov k berni, kteříž tehdy podle sněmovního zůstání k urozenému pánu, pánu Jindřichovi Berkovi z Dubé a na Dřevenicích, a k uroz. a statečnému rytíři, panu Wolfartovi Plaňknarovi z Kynšperka, podkomořímu království českého, krále JM^sti^ a téhož království hajtmanuom, posíláni a do kancelaří hajtmanské podáváni byli, vyhledal a spolu shledané a sepsané k němu do kancelaří české poslal.« Mr. Brikcí, jsa panu Žabkovi »vždycky volný a hotový pro tu přízeň, kterúž od JM^sti^ k sobě znal a zná,« s ochotou se ovšem v úkol ten uvázal. A maje příčinu sobě tak danau, netoliko shledal titule stavuov království českého, ale, »aby prý dostatečnější věc býti a jiným jse hoditi mohla, již podle toho i jiných, kterýchž se buď v kancelaří pražské neb kdekoli doptati a vyhledati mohl, titulůov duchovních a světských z margkrabství morávského (tak) a z knížectví slezského i jiných, kardinálů, arcibiskupů . . . . vyhledal a imprimovati vuobec dal.«

Tak povstal první spis, jenž prací i péčí Mr. Brikcího na světlo tiskem P. Severina na St. M. pražském l. 1534 vydán byl. Jest to nejstarší schematismus český. Nadpis jeho zní: *Tytulowce stawů Duchownijho a Swietskeeho, Totiž Papeže, Czýsařc. Králuow, Knijžat, Hrabat, Kardináluow, Kurfirsstuow, Arcybiskupuow, Biskupuow, Opatů, Probosstů, Administratorů ec. Panuow, Rytijrzuow, Wládyk, Miest některých, kdo gse gak a odkud pijssij w Králowstwij Cžeskem, Markhrabstwij Morawskem, w knijžetstwij Slezskem, a czož gse gich shledati odginud z giných przisediczych zemij na tento cžas mohlo, Tuto porzád po Abecedie nagdeš.* Ku konci: *Wytisstieny gsú Tytulowe w Starým Miestě Pražském wstředu před swatým Jiřijm Létha Páně Tisyczýho Pietistého XXXIIII°. Pawel Seweryn.*

Knihu tu Mr. Brikcí přípisem ve středu po přenesení sv. Václava, dědice českého, (5. února 1533) daným věnoval místokancléři Žabkovi. Mimo věnovací přípis připojil předmluvu, ve které se šíří o rozličnosti stavův vůbec a v Čechách zvláště. Tu potkáváme se s zajímavou zpomínkou na spis o hře šachové, jenžto teď nedávno v matičních »Památkách staré literatury české« od Ferd. Menčíka vydán byl. Praví zajisté Brikcí: »A co kterému stavu náleží a jaká jest povinnost toho, kdož lidi spravuje, také by bylo mnoho psáti; však kdož by chtěl nětco toho v češčině (czessčině) nalezti, čti sobě ty staré knížky *Vayklad na šáchy.*«

Po r. 1534 Mr. Brikcí povýšen byl za *saudu komorního království českého písaře.* V úřadě tomto jsa, přistoupil k dokonání díla většího, od dávnější již doby připravovaného. »Za onoho nevinného neštěstí svého prý nemaje co činiti« a jda po stopách na sněmě l. 1523 nastoupených, jal se v Kutné Hoře Práva Městská upravovati. Učinil to na základě staršího překladu, jehož několik exemplářův měl před sebou. Jeden takový přepis, rukou spolutrpitele jeho Bartoše Písaře psaný, podnes v archivu kr. věnného města Chrudimě se chová. Nad to ovšem užil latinského originálu, jakož o tom dáleji širší zpráva podána bude. Nápomocni mu v tom byli kutnohorští písaři radní, *Mr. Pavel Vodolenský* a *Jan Šatný.* Oba studovali v Praze. Pavel z Odoleny Vody, Vodolinus, Odolinovodenus, bakalářem stal se 1518, mistrem 1524. Jan Šatný, rodic z Králové Hradce, l. 1522 dosáhl stupně bakalářského.[20]) Oba dali se ve službu městskou v Kutné Hoře. Jan Šatný l. 1533 za manželku pojal pannu Mandalenu, dceru Zachovu, i stal se předkem proslulé potom rodiny Šatných z Olivetu. Oba, i Vodolenský i Šatný, jedním rokem, l. 1556, smrtí sešli.[21])

Mr. Brikcí i po návratu svém do Prahy na upravování textu, »pokud čas mu mimo zvláštní péče a úřadní práce slaužiti mohl«, pracovati neustal.

Vytištění odevzdáno výtečnému za oněch let kněhtiskaři *Alexandrovi Aujezdskému* či *Plzenskému* v Litomyšli.[22]) Alexander nemalou na to vynaložil péči. Písmo je zřetedlné, sazba správná,

[20]) Mon. univ. Prag., Lib. decan. II.

[21]) Dačického Paměti I. 92. 97. 142.

[22]) Širší zprávu o Alexandru viz v Rukověti k dějinám lit. české.

tiskových chyb po skrovnu. Co zvláštnost připomenouti sluší provedení dvojího *l*, ve kterézto příčině Brikcího Práva Městská počísti sluší za první velkou knihu českou, kde pravopisné toto pravidlo, mimo některé nahodilé odchylky, došlo důsledného šetření.

Tituly, v knize se nalezající, jakož i počátky textu obloženy sou rámcovými ozdobami, které však z různých, namnoze vespolek nesouhlasných kusů sestávají.

Ozdoba, jež obstupuje přípisy k radě staroměstské i ku králi, jakož i počátek kapitoly první, složena je ze dvou postranic s akantovitými rozvilinami, pak ze svrchní příčky, kde mezi bodláčím jsou tři ptáci zobající, a z příčky dolní, kde v prostředku vyobrazeny hrábě. Nad svrchní příčkou je obdélník, kde dva andělé drží rozvinutý list, na němž jednou napsáno *Předmlu*, podruhé *Kapitol I.*

Po předmluvě položen erb Brikcího, jehožto snímek ku konci díla tohoto jest připojen. Erb vložen mezi dvěma postranicema, kde na každé nad révovím stojí muž, v dlouhou zahnutou troubu dující. Příční okrasy nahoře i dole utvořeny jsou z květin, které svrchu jdou z kbelíka, dole ze dvojuchého žbánku.

Titul *„Knihy městských práv“* (zde str. 27) položen mezi postranicema, kde na jedné straně stromovitě ve květech nad sebou položeny jsou obrazy Jesse, Davida a Šalomúna, na druhé straně obrazy Krista, sv. Petra a Ondřeje, Svrchu je ozdoba z hroznův, dole z bodláčí.

Počátečná ozdobná písmena nalezají se na těchto místech, totiž: v předním Registrum **P** (muž a žena, spolu rozmlouvajíce, mezi jichž hlavama hvězda), při předmluvě císařské **C** (kněz a laik spolu hovoříce), v oddílu o tom, „co jest spravedlnost“ **S**, při art. I. Práv konšelských **N** (císař sedě na trůně, jednou rukou žehnaje, druhou jablko s křížem drže), při art. I. kap. 1. velké ozdobné **S**, a podobně při prvních artikulích všech kapitol menší takové inicialky různého tvaru i původu.

Kmeny přátelství krevního a příbuzného představeny jsou v podobě stromů větevnatých. V kořenech kmene prvního vyobrazen jest lev, v kořenech kmene druhého a třetího jsou příznaky tiskařské, bíle na černých štítcích, které se opakují též po předmluvě císařské, leč tuto s dodáním písmen. Obraz rozrodu duchovního složen jest ze dvou křížem na sobě ležících stromův.

Na jednom štítku jest v levo kříž, na jehožto stvolu leží písmeno **S** a od písmena toho jako větev obloukem dolů přehnut jest kříž druhý. Po boku a vnitř obou stvolův čtou se písmeny **A Z P**, jež tuším znamenají *Alexandra z Plzně*. — Na druhém štítku vidí se takováto figura:

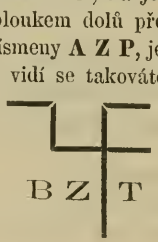

I tu se kryje jméno typografovo a rytcovo, jehožto uhodnouti sobě nedověřuji.

Mimo to nalezají se dva dřevořezy, celou stranku kryjící. Na prvním dřevořezu, jenž položen na rubu toho listu, na jehož líci se čte titul „Knihy městských práv," vyobrazen jest král, tváří v levo obrácen, s žezlem a jablkem v rukou, sedě na trůně, jenžto soustrovanými sloupy po stranách a svrchu čtyřmi delfíny jest ozdoben. V pravo za trůnem jest zástup obrněných žoldnéřů v s halapartnami. V prostřed obrazu pod trůnem vidí se ležící chundelatý pes. V levo před králem stojí množství kmetů, z nichž první, nákrčným řetězem ozdobený, v ruce drží svitek papíru, jako by potvrzení toho, co ve svitku obsaženo jest, na králi vyžadoval. V okně nad kmety sedí šašek, na krále přes rameno hledě s levicí pozdviženou. Dole v levém koutě je letopočet 1536.

Druhá dřevořezba, jenž kryje rubní stránku hned před vlastním textem (t. j. před kapitolou I.), vidí se soud městský. Soudcův s předsedou je 13. Za nimi v levo je několik osob mužských i ženských, jež stojí u zavřených v zadu dveří. Nad předsedou je zvonek s provazem. Pod soudci sedí dva písaři, majíce před sebou skříně a knihy; jeden z nich osobě mužské, na niž chundelatý psík hledí, dodává spečetený list. I v levo od písařův stojí několik osob mužských. Letopočet 1536 je svrchu v pravém koutě.

Papír, jenž vodního znamení nemá, skládán jest v slohách o šesti listech, Tituly a předmluvy zaujímají 12, vlastní text 138 a rejstřík 36, celá tedy kniha 186 listův v malém folio.

Pravopis v podstatě týž jest, jako ve knížce Beneše Optáta. Inicialky v textu porůznu mezi obecný švábach vzaty jsou z antikvy. Skratky při *n, m, p, ho, mu*, jakož vůbec tehdá byly obyčejny, i tuto zhusta se vyskýtají. Za znamení uvozovací vzaty jsou takovéto závorky ⌊ ⌋. Délka samohlásek při *ij* (*í*) vždy, jinak dosti často značí se zdvojením písmen; pravidlem však jest čárkování. Krátké *ě* značí se jako nyní, za dlouhé klade se *ie* někde *ije*. Podnební a měkké hlásky značí se obecně diakritickými znaky, ač druhdy i *rz, cz* etc. se přihází. Ve větším nadpisovém písmě písmen čárkovaných namnoze po ruce nebylo, ani hrubého *ł*. Předložky pravidelně v jedno se stahují se jménem, k němuž náležejí: natom, snějakau, přikráli skrzeného. Jména časoslovná, nyní s dvojím dlouženým *a* vyslovovaná, důsledně takto se píší: kázaní, hádaní, domáhaní atd.

Na okrajích stran všude jsou marginalie, k textu se vztahující. Kdy koli textu není tolik, aby se jím pokryla aspoň polovice strany, tam text dosti uměle uveden v klinovitou formu, ježto se s hůry úží k dolejšku a druhdy u spodního konce zase rozšiřuje.

Tisk dokonán v měsíci dubnu 1536. Vydání hned prvotně učiněno dvoje. První přípisem v pondělí po novém roce (3. ledna) 1536 daným věnováno purkmistru a radě Starého Města pražského, druhé pak přípisem v sobotu před svatou Trojicí (10. června) daným králi Ferdinandovi I.

Pokud se mně vypátrati událo, v žádném exempláři se oba přípisové zároveň nevyskýtají.

Uveřejnění Práv Městských nezůstalo bez odporu. Mr. Brikcí prvotně po Právech konšelských vlastní text opatřil nadpisem; *Knihy městských práv Starého Města pražského a jiných měst království českého, k témuž právu náležitých.* Proti naznačení tomuto ozvali se, patrně z Prahy samé, odporní hlasové, kterýmiž se Mr. Brikcí viděl nucena nadpis přeměniti či vlastně zalepiti kartonem, na němž prostě řečeno: *Knihy městských práv . . . jimižto se* **některá města** *na větším díle v království českém spravovaly a ještě spravují.*

Pohříchu, že o věci této nic podrobnějšího nám povědomo není, ačkoliv by velmi zajímavo bylo určitě znáti, na čem se odpor zakládal a kdo vlastně byl jeho původem a strůjcem.

Některé exempláře liší se i tím, že v nich na rubu titulního listu položeno latinské rozjímání v distichách, jehožto skladatelem byl sám Mr. Brikcí, jakož i jiné básně latinské z péra jeho jsou zjištěny. Jelikož obsah veršů těch, ačkoliv se v obecných ideách nesou, i nyní nepozbyl jisté vážnosti, aspoň k vůli charakteristice Mr. Brikcího, nevidělo se mi za vhodné, aby u vydání tomto mlčením byly opominuty. I znějí takto

Libri solitaria meditatio.

Sum quoniam casu et fortuna oppressus acerba,
hinc forsan possim tutior esse domi;
namque levis causa atque occasio sufficit iræ,
sæpe etiam rectum strangulat invidia.
Publica sed nostrum utilitas (quam profero) tutum
reddat iter, nobis prospera quæque donet.
Vado daturus nostris Bœmis sensa Solonis;
jure etenim utilius quid, rogo, civis habet?
Nam bene vivendi legum documenta ministro,
vindex sum scelerum, iustitiam doceo.
Jure quidem consul et rex sua sceptra ministrant;
ius etenim est recti iustitiæque parens,
regula rectorum, speculum venerabile morum,
lumen et omnimodum, quo duce crescit honor.
Si res civiles tentas tractare moleste,
crede mihi, intrepide (me duce) cuncta facis;
nam sine iure gravis surgit iactura senatus,
nec patuit rectum, iustitiæque tenor.
Me duce carpe viam. Cui iuris gratia cordi est,
quique volare virûm cuncta per ora cupis,

sumes hic copiam veri, nodosque resolues,
ambiguos statues iustitiamque tuam;
perspiciesque modum, quo re sapienter in omni
ius monstrare velis, consiliumque tuum.
Impia nil rabies, fatorum nulla nocebunt
murmura, fortunam dexter Apollo feret.
Ite, rudes iam vos numeri, nunc ferte salutem,
si lector pius est iustitiæque tenax.
Non bene sollicita manarunt carmina mente hæc:
sedibus est solitis dulcior omnis auis.[23])
Iam veniam scriptis petimus, petimusque vicissim,
si peccant numeris nostraque plectra suis.
Vos modo proposito, dulces, foveatis, amici,
sincero ex animo pagina nostra prodit.
Finis.

Tetrastichon ad lectorem.

Huc solers veniat ciuis, porcique subantes,
quos animus recti concomitatur iners,
et quencunque capit ventosæ gloria famæ:
ignauum pecus hoc procul abesse volo.

Přípisy věnovací seznamují nás ještě s dvěma případnostmi.

V přípisu k purkmistru a radě Starého Města pražského nalezáme první zmínku o přátelských svazcích Mr. Brikcího s knězem Václavem Hájkem z Libočan a spolu první zprávu o pověstné kronice Hájkově. Hájek sám ve předmluvě (1541) zejména připomíná pečlivost Mr. Brikcího o to, aby historický jeho spis přiveden byl k místu. Dí zajisté: »I zdálo se některým osobám jako milovníkům své vlasti ze všech tří stavův, aby takové věci v hromadu sneseny byly, a o to největší péči měli tito: pán *Jindřich Berka z Dubé*, nejvyšší sudí království českého, dobré paměti, *Jan Hodějovský* z *Hodějova*, místosudí král. českého, *Petr Bohdanecký* z *Hodkova*, *Mistr Brykcý z Zlicka*, kteří netoliko mne za to, abych tu na sebe vzal práci a to v hromadu pořádně sepsal, žádali, ale i nutili. Jich snažné nemoha se zpěčiti žádosti, tu sem práci na se vzal, pustiv se jako bez vesla na moře, však s radau a pomocí jich shromáždiv kněh a kronik nemalý počet.«

Hle, tuť máme celé družstvo milovníkův vlasti a dějin jejich, kteří se společně o to zasazovali, aby kronika česká od

[23]) Patrna v distichu tomto narážka na vyhnanství Brikcího.

muže, jimi tehdá k tomu spůsobilým uznaného, byla sepsána Statečných to několik mužův, mezi nimiž náš Brikcí neposlední zaujímal místo! Jak z přípisu k radě staroměstské vidno, byl Hájek před počátkem r. 1536 již hotov aspoň se sbíráním materiálu, totiž »kronik starých českých, kteréž *nyní* kněz V. Hájek z Libočan *dostatečně* v hromadu sebral«. S udajem tím i jiné současné zprávy dobře se srovnávají.[24])

Mr. Brikcí, jakožto velebitel rodiště svého, jistě kronistovi poskytal paměti o Licku či Kouřimsku. Jen v chronologii poněkud se od sebe liší. Hájek dí, že »l. 653 Lech vystavěl město a velikými valy kázal je osypati, a od dýmu kaření dal jemu jméno Kařim«, kdežto Mr. Brikcí vykládá, kterak »Kařim za Lecha již l. 652 počátek vzal«, nad to pak o ději tom vypravuje podrobnosti, které u Hájka zůstaly nezmíněny.

Mr. Brikcí kroniku Hájkovu sám opatřil předmluvou čísti hodnou, kteráž nadepsána takto: »Čtaucímu kroniky tyto Mr. Brikcí z Licka službu vzkazuje a pozdravení« a datována v Starém Městě pražském v pátek po slavnosti sv. Václava (30. září) léta od nar. P. Kr. 1541«.

O druhé připadnosti dovídáme se z přípisu ku králi Ferdinandovi. Zde zajisté Mr. Brikcí dokládá, že jej psal *»ve vlastním svém domě na Louži v Starém Městě pražském«*.[25]) V předmluvách na Naučení mudrcův 1540 a na Řehole 1541 jmenuje jen svůj dům bez dalšího označení, kdežto předmluvu k Miličovým knihám 1542 podepsal »Prage in Lacu.« Na Louži za souseda měl Mikuláše Konáče z Hodištkova.

V literární práci Mr. Brikcí ani po vydání Práv Městských neustal, ano zdá se, že sama Práva tato dala mu podnět ke sbírání přísloví a výrokův o právu a spravedlnosti, jichž mistrným tvůrcem ve velikém onom díle sám se byl osvědčil. Nad to byl jich sbírku našel v městském archivu pražském, kdež »v radě od předkův byly poznamenány«. Biskup vacovský[26]) kázal si je vypsati »před léty«, a tu je Brikcí i sám sobě přepsal. »Po

[24]) Viz životopis Hájkův v Rukověti k dějinám lit. české.

[25]) Místnost „na Louži", „in Lacu" hledati sluší na nynějším Mariánském náměstí před Klementinem.

[26]) Který to byl z biskupů vacovských, nesnadno uhodnouti. Biskupskou hodnost tamní nesli za oněch let tito duchovní: 1510—1514 Franciscus

tom po malu mnohem více průpovědí takových vyhledal, k tomu podobenství i múdrých odpovědí, kteréž by se k zpravování hoditi mohly,« a když je dal vytisknouti, »slušné se mu vidělo, odkudž je vzal, jistinu i s lichvú, k tomu i s vaykladem na česko navrátiti«, totiž purkmistrům a radám Starého a Nového Měst pražských je věnovati. Přípis věnovací datován »ex propriis Edibus veteris Prage Feria Tercia Epiphanie Millesimo Quingentesimo quadragesimo Mense Februarij«. Titul zní:

Sentencie Philozophice de Regimine et Judicijs hominum. Naučenij Mudrcuow o Zprawowánij, a Saudech Lidských.

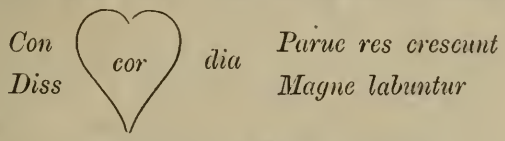

(Znaky St. a N. Města pražského.)

Leta Božijho: M. D. XXXX.

Sentencie samy dělí se na několiko rozdílů i sou tištěny tou měrou, že na jedné stránce kladou se latině, na druhé českým překladem. Rozdíly jsou tyto:

a) *Sentencie Philozophorum, ex quibus et Jura originem habent, ad informandos consulum animos plurimum vtiles* (*st. 3*^{b}) *Smyslowee Mudrcuow, odkudžto y Práwa possla gsau, k zprawie konsselske welmi potřebné* (*l. 4*^{a}).

b) *Ex Aristotilis Quinto Eticorum* (*l. 18*^{b})

c) *Philipus Moralium* (*l. 21*^{b})

d) *Responsa Sapientum secuntur* (*l. 26*^{b})

e) *Similia pro republica* (*l. 28*$_{b}$).

Na l. 31^{b} položen tento závěrek: *A tak tomuto sebranij gest konec. Kdoby pak chtiel toho wijce podobnie sobie nagiti a čisti, wiz knijhy Ssalomunowy, Platona, Aristotille, Politicorum, Plutarga, Xenofonta, Cicerona etc. Yakožto niekdy zprawcý kragin a obcý znamenitych. To toliko gest zkratka kwezdegssy potřebě a k snadnemu nalezenij shledano, zpříčin giž w Předmluwie oznamenych.* Na listu 32^{a} čte se: *Wytisstieno w Starým*

---

de Várda, jenž se pak stal biskupem sedmihradským, 1514—1520 Ladislaus Szalkán, později biskup záhřebský a primas, 1520—1532 Joannes de Országh, prvé biskup sremský, 1537—1539 Stephanus Brodaricius (Brodarić).

Miestie Pražskym skrze mne Seweryna Mladssyho Miesstienijna Stareho Miesta Pražskeho, Wečtwrtek po Swatym Matiěgi. Leta Panie Tisycyho Pietisteho XXXX. Na rubu l. 32 vidí se erb Brikcího, bíle na černé půdě provedený, i pod ním písmena *B * Z * L.*

Po druhé a po třetí Sententie vyšly v Olomouci u Jana Günthera l. 1558 v 16° a 1563 v 8°. D'Elvert v díle svém o kněhotisku Moravském dle zápisek Ceroniho praví, že vydání z l. 1558 pod titulem: *Sententiae Sapientum ethnicorum de regimine et judiciis hominum* vyšlo latině, česky a německy.

Vydání z l. 1563 vyšlo jen latině a česky. Toho exemplář s knihami Rybajovými přešel do bibliothéky universitní v Praze; pohříchu že titul odtržen. Rybaj odněkud r. 1794 svou rukou jej připsal: *Sententiae philozophicae de Regimine et Judiciis hominum. Naučenij Mudrcuow o zprawowánij a Saudech Lidských. Anno M. D. LXIII.* Úprava poněkud se liší od vydání prvotního. Po předmluvě, doslovně přejaté, na l. 5 počínají se »Sententiae Philosophorum, ex quibus et Jura etc.« Ku každé latinské sentenci hned přímo položen překlad český, kdežto se v prvním vydání nalezá na protější stránce. List 50 (poslední) vytržen. Na závěrce čte se dle Rybajova přípisku: *W Holomúcy v Jana Günthera.*

Čtvrtý spis Mr. Brikcího podobného jest obsahu se Sententiemi. Divným během bibliographům našim zůstal nepovědom. První o něm zmínku učinil neunavný náš Antonín Rybička v předmluvě na svou sbírku Právních přísloví staročeských. Jemu ve známost vešel přepisem od V. Pelikána učiněným. Po stopě této jda, s pomocí pana kustoda A. Petery zjistil sem, že se výtisk jeden nalezá v knihovně Českého Musea. Formát jest čtvercový a listů jen 10. Titul zní:

Regule, To gest, Rzeholy Obecne z Latinskych Včytcluow Práw wybrane na Czesko przložene k zprawenij rozumu, Prowyhledánij Raddy a vprzymé Sprawedlnosti, každému Saudcy Náležytee. Pod tím vyobrazen soudce, vedle něhož stojí »Zpráva« (t. j. pověst) a »Domnění«, naproti pak »Závist, Hněv atd.« Dole na okrají doloženo: *Diligite Justitiam, qui iudicatis terram«. Sopiencie I°.*

Na rubu l. 1 počíná se dedikace, kterou pro vzácnost, zajímavost i pro vztahy ku »Právům Městským« v podstatných

kusech tuto sem dal otisknouti: »Slovútným a opatrným pánu purgkmístru a radě města Kauřima, pánům přátelům a krajanům mým zvláště milým, Mistr Brikcí z Liczska služby své vzkazuje a v zpravování i v saudech umění žádá. Přivozoval sem nejedny důvody v předmluvě na Práva Městská (z nichžto jedny na rathúz Vašim Milostem sem dal), kterak není možné bez práv v městě přebývaní, aniž jest měšťanství, kdež práva není; nebo právo a rozum, píše Aristotiles, více má panovati nežli osoba, a že z mocnosti práv konšelé moci nabývají, a že jich hlas toliko tehdy má moc, pokadž jest hlas přirozeného práva . . . . Nyní pak tuto k tomuto sstaupím, by pak již i práva (ježto by v užívání byly) znal, že ještě to za dosti není, leč budeš znáti, jako jest jich povaha, moc a přirození i také užitek; nebo, toho neznaje, velmi by jimi zablúdil i proti úmyslu toho, kdož jest práva skládal . . . Tolikéž jest při spravedlnosti této tělesně zevnitřní skutečné potřebí, aby vdy (*tak*) nějaká obzvláštní všem zjevná přikázaní a naučení (jichžto až posavad málo sme v češtině měli) nejméň pro zevnitřní v tomto světě společné obcování pokojné a ctnostné před rukama byla, totižto prava, Equitates, Noticí, Regule. A ty se vypisují takto. Regula jest obecný jistý rozum neb příčina, kteráž se k mnohým příhodám podobným trefiti muože, na kterézto rovná jich spravedlnost (totiž podlé rovnosti odměňující neb rozdělující) záleží. . . . Protož, moji milí krajané a přátelé zvláštní, poněvadž sem vám k vůli i Práva Městská, na větším díle jistě užitečná, před léty vykládal, ač jiným též právo majícím byl přivlastnil, však již nyní, ale místo oněchno Regule tyto, oněmno velmi nápomocné, vidělo mi se Vašim Milostem dědikovati (*tak*), abyšte tudy poznati mohli, že na Vás pamatuji a všelijakého prospěcha žádám. A za jiné nemám, než že za takovau mau přátelskú vůli i tento účinek za vděk přijíti ráčíte. Datum Prage Antique Ex ede propria sabato Translacionis Wenceslaj (5. března) 1541.

Hned potom ještě na l. 2[b] čte se: *Poczynagij se Regule z Praw Cysařských podlé sebránij Dyny doctora wprawijch*[27])

[27]) Doktorem Dynou míněn tu právník Dynus de Rossonibus, rodem z Mugella v Toskáně, odkudž slul Mugellanus, professorem byl v Bologni i zemřel l. 1303 žalostí nad tím, že se nestal kardinálem. Řehole jeho, jež Brikcí byl zčeštil, nalezají se v Corpus juris canonici co přídavek ku knize šesté: „De regulis juris."

a na l. 4ª: *Regule zmiestskych praw.* Na l. 10: *Impressum per Bartolomeum Netolicenum Notarium Minoris Ciuitatis Pragensis. Anno 1541;* na rubu toho listu pak položen erb Brikcího týž, který se spatřuje na prvním vydání Sentencií.

Poslední dílo slovesné, ve kterém se Brikcí účastnil, jest vydání knih Miličových, ježto nadepsány sou: *Počínají se knihy o zarmautcenich velikých církve svaté, i každé duše věrné, kteréž mají trpěti od draka v poslední dni, a o Antykristovi a jeho sedmi ranách posledních a nejhorších, kterýmiž bude všecky volené boží náramně křižovati, a kterak je mají volení boží v tom křižování jmíti.* Způsobeno bylo od kněze Pavla Bydžovského Smetany, faráře kostela sv. Havla,[28]) kterýž je věnoval »pánuom Jaroslavovi, Vratislavovi a Vojtěchovi, mnohomocného pána Jana z Pernštayna a na Helfenštayně, věrného zákona božího obhájce, Jeho Milosti, synuom«. Mr. Brikcí vydání to opatřil předmluvou »k čtaucímu«, kdež o knihách ctihodného Miliče dí, že jsou »jako nějaký poklad drahý, mnoha léty téměř zakopaný«, a velebí kněze Pavlovu o jich vydání zásluhu.[29])

Přátelské svazky s Hájkem a Pavlem Bydžovským zjevnými jsou důkazy, že Mr. Brikcí od mladistvého zápalu pro náuku Lutherovu za starších let upustil, ba že úplně se přiblížil k náhledům mírných kališníkův, proti kterým s Hlavsou někdy tak vytrvale byl bojoval a pro něž i několikaleté vyhnanství byl vytrpěl.

Na stará svá léta Mr. Brikcí dílem pobýval v Čáslavi. Mezi prvními členy tamního spolku literátského (1539—43) čte se zajisté i jméno jeho.[30]) Z jara 1543 dvakrát odtamtud poslán byl do Prahy, aby způsobil deskový vklad statkův čáslavských.[31]) S tímto poselstvím nějak souvisí mrzutost, která se Brikcímu tou dobou udála v Kutné Hoře. Rada horního města tohoto kázala jej totiž »na den sv. Jiří, když jest do Hory na hospodu

---

[28]) Životopis kněze Pavla Bydžovského viz v Rukověti k Dějinám literatury české.

[29]) Tisk opatřil Bartoloměj Netolický v Menším Městě Pražském tu sobotu po sv. Blažeji l. L. 1542.

[30]) Památky archael. a místopisné 1864 str. 127.

[31]) Sedláček, Děje města Čáslavě str. 168.

k Bakalářuom přijel, Bartoloměovi řezníku, rychtáři svému, obstaviti pro nějaký dluh 48 grošův.« Mr. Brikcí dluhu tomu »tu hned na tom místě na ten čas odpíral a podle práva k slyšení se volal;« ač usilí jeho bylo marné. Když tu práva dosíci nemohl obrátil se komornímu soudu. Královským listem na hradě pražském v sobotu po sv. Žofii (19. máje) daným Zikmundovi Práškovi, ty časy šefmistru staršímu, Jindřichovi Charvátovi, Mikulášovi z Prachňan, Jiříkovi Labuškovi, Václavovi Vočkovi, Albrechtovi Supovi atd., »kteří na radě tu na Horách Kutnách l. 1543 sedí«, oznámeno, že »slovútný Brikcí z Licka, věrný náš milý« žádal, aby dotčení páni před osobu královskou byli obesláni, kdež je chce z obstavení toho viniti, že to učinili nepořádně, »nemajíc toho mimo řád a právo i na ublížení našemu obdarování, kteréž sme jemu dáti ráčili, i přes odpor a dodání jeho učiniti.« Protož jim »rok položen v pondělí po sv. Vítu nejprv příští, (18. června), aby před králem a radami jeho na hradě pražském stáli a jemu, Brikcímu, z toho právi byli.« [32])

Zdali a co se při soudním tomto řízení událo, o tom snad se ještě zprávy najdou v knihách soudu komorního.

Brikcí události této dlouho nepřežil; zemřelť dne 16. listopadu 1543.

Kde jej smrt zasáhla, zdali v Čáslavi či v Praze, posud zjištěno není, ba i spůsob pobývání jeho v Čáslavi nade všecku pochybnost nikterak není objasněn. Že v lednu 1542 ještě přebýval na Louži v Praze, víme z předmluvy na knihy Miličovy počátkem února t. r. dotištěné, jelikož předmluvu tu podepsal: *Pragae in Lacu A. D. M. D. XLII.*

V pamětech universitních smrt jeho zaznamenána těmito slovy: »Eodem anno (1543) 16. Novembris Mr. Briccius de Liczko rebus humanis exemtus est, cujus inter caetera ingenii et scriptorum monumenta exstat et opus seu volumen legum

---

[32]) Originál zajímavého toho listu obsáhlého nalezá se v archivu kutnohorském č. 891. Za sdělení jeho zvláštními díky povinen sem panu Fr. Dvorskému, jenž listiny, v kr. zemském archivu chované, k vůli zprávám o Brikcím schválně prohledal, ale pobříchu, mimo list tento, ničeho se nedobral.

sive constitutionum, quibus et Pragensis et aliae per Bohemiam urbium sunt usae republicae.« [33])

Mr. Matouš Collinus Brikcímu složil toto epitaphium:

Quem variis pressit fortuna laboribus olim,
vexavit livor quem sine fine furens,
Briccius hâc tandem tutus sub mole quiescit,
Briccius a veteri stemmata Liczko trahens.
Incipe, livor iners, proprias agnoscere culpas,
et laesum toties post sua fata dole.
Dic: „Bonus hic vir erat, sed non Fortuna favebat
illi; nunc rapto det meliora Deus!“ [34])

Hájkovy kroniky prodlužitel [35]) o Mr. Brikcím toto zapsal: »L. P. 1543 dne 30. listopadu umřel v Praze Mr. Brikcí z Licka, rodic kauřimský a kancléř staroměstský, kterýž nejprvé Práva Městská v jednu knihu sebral a v jazyku českém vůbec na světlo vydal. Práva taková když jsau před králem Pražané k své obraně častěji předstírali, poručeno jim, aby všecka, kde která mají, před místodržící královské k přehlídnutí podali. Obávajíce se ale rada nějakého nebezpečenství, žádali na malý čas prodlení, a zas odpověděli, že těch takových práv mnoho jest a že ani za tři léta náležitě v pořádnost uvedena býti nemohau. Zasmáv se král patrnému jich klamu, odpověděl, že na tom dosti má, zpraven jsa od jiných, kterak od kancléře Brikcího ještě před smrtí jeho všecka v náležitý řád uvedena měli. A sami po dvau letech, totiž l. P. 1545, na sněmě od krále žádali, by takové pro obecné dobré vytisknouti milostivě povoliti ráčil, čehož potom užili«.[36]) Zpráva tato pochází ovšem z druhé polovice XVII. věku a nese na sobě všecken ten ráz přimyšlenosti,

[33]) Mon. Univ. Prag., Stat. Un. p. 122. Týmiž bezmála slovy smrt Brikcího zaznamenána jest v zápisní knize Mr. Marka Bydžovského z Florentina (rkp. kníž. Lobkovické knihovny v Praze č. 384.) I tam úmrtí jeho položeno ke dni 16. listopadu. Hajkovy kroniky prodlužitel klade je ke dni 30. listopadu, leč udaj ten proti ostatním dvěma určitým a současným téměř dátám moci rozhodné do sebe nemá.

[34]) V zápisní knize Mr. Markově.

[35]) Výňatky ze spisu toho otištěny v Č. Č. M. 1845; o původci viz Ru kověť I. str. 223.

[36]) O ději tom viz předmluvu na mé vydání Práv Koldínových.

který po Hájkovu spůsobu přejat i od prodlužitele kroniky jeho. Nicméně nechtěl sem ji mimo sebe pustiti, maje za to, žeť se sluší, aby v životopise všecko bylo sněšeno, co nám koli o Mr. Brikcím ze starší doby zachováno a podnes známo památného.

Ve Vídni, dne 13. dubna 1880.

Jos. Jireček.

O povaze díla, kteréž znova otisknuté obecenstvu se tuto podává, mistr Brikcí sám ve dvou předmluvách se vyjadřuje.

Píšeť především, že jsou to Práva Starého Města Pražského, kterýmiž spravují se takměř všecka města král. tohoto (krom Litoměřic a k nim přislušejících Laun, Slaného, Mělníka, Nimburka, kterýmž se práva magdeburského strhnouti nezdálo). I jest zajisté ono Právo základem díla přítomného; ba dokonce i exemplář práva toho latinský, jenž podnes chrání se v archivu Staroměstském, vzat jest za podklad. Avšak Práva tato jiného nic nejsou než sbírka nálezů konšelských města Brna ze 14. století, což Brikcímu zcela zůstalo neznámo. Staré Město Pražské užívalo nálezů těchto, poněvadž blížeji se shodovaly s právním názorem Starého Města a značné řady měst českých, nežli právo magdeburské platné v Litoměřicích a v několika severních městech českých. Nálezů Brněnských užívala i Hora Kutná, tak že Brikcí, živ jsa u vypovězenství v Hoře, nalezl tam táž pravidla právní, jakých znal ze Starého Města. (Bližší zprávu o Nálezech Brněnských viz vzadu ve Vysvětlivkách.)

Brikcí o díle svém pracoval s velikou pečlivostí; netoliko že text český srovnával latinským celým, pravým, starodávním exemplářem (Pražským), ale jest i potom »pomocí jiných dobrých latiníků a v právech zvyklých, i po jiných exemplářích českých starých bedlivě zkorrigováno.« Pomocníci připomenutí jsou oba písaři Kutnohorští, mistr Pavel Vodolenský a Jan Šatný. Starými českými exemplář pak rozuměti se musejí starší pře-

klady Nálezů Brněnských, kterýchž hned z 15. stol. několikero bylo na Moravě a po Čechách rozšířeno.

Brikcí sám praví, že o díle svém pracoval ne jako »práv skladatel,« ale jako »vykladač«; nicméně proti textu lat. Staroměstskému pojal na rozličných místech nálezy Kutnohorské, a i jiné proměny věcné předsevzal. Tak ze jména celá kapitola 64tá »o řádu přátel« nenalezá se v exemplái Staroměstském; tak též přidány jsou i obě poslední kapitoly 71 a 72. Samostatně položil Brikcí před Práva sama i pravidla či práva konšelská.

Na závěrku připomenouti slušno, že dílo Koldínovo z roku 1569—1579 věcně dokonce nesouvisí s dílem Brikciovým, jsouc dílo právnické zcela samostatně složené, systematicky zpracované a bez přirovnání vážnější než dílo mistra Brikcího.

Ve Vídni, 13. dubna 1880.

Dr. *H. Jireček.*

(Erb Mr. Brikcího z Licka.)

PRÁVA MĚSTSKÁ.

CUM PRIVILEGIO

ILLUSTRISSIMI PRINCIPIS ET DOMINI, DOMINI FERDINANDI, DEI GRATIA ROMANORUM, UNGARIÆ ET BOEMIÆ REGIS &c., NE QUIS ALIUS IN DITIONE REGNI BOEMIÆ HOC OPUS JURIS EXCUDAT, AUT ALIBI EXCUSUM IMPORTET, POENA IN IDIPSUM A SUA REGIA MAIESTATE INIUNCTA.

Nayiasniejssymu Kniezeti a Paanu, Paanu Ferdynandowi. Rzimskemu Vherskemu a Czeskemu etc. Králi. Infantu w Hispanij. Arcykniežeti Rakausskemu. Markrabi Morawskému. Lucēburskému. a Slézskému Knieżeti. Markrabi Lužicskému. a Hraběti Tyrolskému etc. Králi gehomiłosti a Pánu mému naymilostiwějssýmu etc. Mijstr Brykcij z Licska. Saudu komornieho Królowstwie Czeské° Pijsarz. Služby swé wěrné a wždycky hotowé. sewssie a vpřijmú poddanostij wzkazuje. wasse Královské miłosti p̄ge. a napánu Bohu žádaje. wdlauhē zdrawij sstiastné° a pokogné° nadnámi zamnohá léta Kralowánij. A nad nepřátely wassie Královské Miłosti wždycky potěšeného wijtěžstwí.

K velikému lidskému podivení jistě jest, Najmilostivější Králi, tak veliká a snažná vo obecné dobré, netoliko světské ale i o duchovní VKM^ti pilnost a péče a na všecky strany zření v tom ve všem, což netoliko těmto královstviem, VKM^ti poddaným, ale což by vší Říši křesťanské k dobrému, ku pokoji a k rozmnožení slaužiti a hoditi se mohło. Ješto taková jistě věc bez zřetedlného a zvláštnieho daru miłosti a múdrosti od Pána Boha všemohúcího při VKM^ti býti nemuož. Čehož důvod i ten jest. Neb povinnost důstojenstvie královského (jakož Izokrates mudřec králi Nikoklesovi vypsal) ta jest, že o to král každý péči mieti má, aby královstvie své ku pádu neb neřádu náchylné vyzdvihł, aneb v dobrém spůsobu zastižené zachował, anebo z małého i nízkého větší a chvalitebnější učinił. A Justinianus ciesař přidává věc králóm náležící, aby krajina, kterúž spravují, v pokoji ostřiehána

a zachována byla. Ješto to vše vidíme, i tomu všickni rozumíme, že při VKM[ti] obmyšlování jest. Nébrž i z toho se pozňává, že VKM[t], znamenaje, že žádné královstvie bez spravedlivosti v pokoji zachováno býti nemuož pro křivdy a útisky i jiné těžkosti mezi lidmi případné, a že královská moc z mocnosti práv pochop má, a na větším díle spravování poddaných na právu spravedlivém že záleží, a že jsau práva lidská útočiště a naděje i potěšení, mdlých pomoc a mocných (jakž Kasiodorus napsał) uzda, čímžto každá krajina najviece stojí a pokoj se v ní a spravedlivost drží: i ráčila jest VKM[t] hned brzo po korunování svém v tomto království právy a řádem toto královstvie opatřiti, i při napravování práv osobau svau se pány a vládykami královstvie tohoto seděti.

Nynie pak teď, mají péči o stavu městském, poněvadž v žádné obci bez práva (jakž Pláto i Aristotéles vypisují) nemožné jest přebývati: ráčiła jest i práva městóm náležitá (jimiž se v tomto království na větším díle spravují) dopustiti imprimovati, i na to majestát dáti, aby se lidé tudy věděli čím spravovati, zlého a nespravedlivého vystříci a dobrého i spravedlnosti se přidržeti, a aby žádný mimo řád práva nebył sám mstitelem své těžkosti. Neb mudrci píší, že národ neb město bez práva jest jako łodí bez vesła a tělo bez duše; nebo kdež práva mlčí, hřiechové mlčeti nemohau; a jinde, že ten právě život lidský jest, kterýž se právem spravuje, kdežto zlí strachem trestání a dobří pomocí práva lepšími bývají.

I poněvadž pak taková potřeba a užitek jest práv, tehdy práva všem vůbec i každému uměti a mieti jest potřebné. Nebo právo zatajené jest lidem osídło skryté. A protož staří (jakž historý svědčí) na tabulích napsaná lidem vuobec zjevně přibíjeli. A proč brž taijti by se to mělo, což všem obecně věděti náleží? Neb słušelo-li je prvé každému přepisovati, takéť je imprimovati słuší. Ano sám rozum ukazuje, že nesmyslná jest věc, přebývati v městě a neznati jich řádu a práva, čím jest on jinému a čím zase jiný jemu povinen, a též kterým právem z křivdy by sobě pomoci a čest, hrdło neb statek obhájiti mohł, a také kterým právem jiným by škoditi neměł. A tak právo bude k obcování mezi lidmi učitel a jedno znamenité a potřebné umění, kteréž jiná umění ozdobuje. Neb takměř každého dne příhody přicházejí, kteréž rozumem a spravedlivým právem spraviti se musejí.

A z toho jest světle znáti, ačkoli, jakž povědíno, všem právo uměti potřebí jest, avšak jako Zákon kněžím, tak Právo konšelóm (jakožto nějaké pravidlo a obecná k spravování řeholа) najviece uměti a vždycky je v paměti mieti náleží.

Ač ne všecky příhody práva tato obsahují (jakž jest také i nemožné) a některá také již tohoto času jsau, a zvláště v pokutách, dosti lehkomyslná i pominulá: ale na větším díle jsau v užievání. A tak, kdežby právo nebylo, aneb kdo co v pochybnosti při právě měl, jest známé, že ta moc přísežným všudy (zvlášť při vrchním právu) jest vyhražená, že mohau a mají na přísahy své, k prostosti přirozené a povinnosti všem rovné se nachýlíce, vedlé každé věci circumstancí (totiž případností) chvalitebnými a důvodnými příčinami, pravdu od křivdy a zlé od dobrého rozeznati, i pokuty podlé povahy času (pokudž by znali, že zlé mohau zastaviti) ukládati a proměňovati, zachovávajíce v tom ve všem privilegia, kteréž by město nač mimo toto právo obecné mělo, i také ortele své předešlé, jimžto práva tato obecná ke škodě býti nemohau.

A protož, Najmilostivější Králi, já, což teď tu chválím, k tomu sem byl mysl svú přiložil a práva tato městská obecná z latiny do češtiny, nemalý čas, za onoho nevinného neštěstí mého nemaje co činiti, nad tiem sedě, s pilností sem vyložil, zřídil a sregistroval. To teď VKM[ti] jakožto práv všech vrchnímu obhajci, kterémuž přední a najvětší péče práv býti má (jakož jest, a tomu se z doktoruov, kteréž při dvoru svém držeti ráčíte, srozumievá) a zvlášť pak, poněvadž ste VKM[t] těch práv vůbec k vyhlášení a imprimování milostivé své povolení dáti ráčili: já jakožto služebník pánu svému milostivému (z čížto přízně a milosti sem to, což a čím učiněn sem) dedikuji, připisuji, přivlastňuji, daruji a jako konsekruji, aby VKM[t], kterýž toho příčinú býti ráčíte, proti neupřímým lidem (kteříž z nepříčiny příčinu obmysliti umějí, a druhdy i malou věc ztěžují, k utrhání za dosti sobě berau) taychž práv obhajce a mým pánem milostivým býti ráčili. Neb to jistě viem, že se s latinským, celým, pravým, starodávním exemplářem, zvláště v rozumu (čehož každý vykladač najviece šetřiti má) srovnávají. Neb jsau i potom s pomocí jiných dobrých latinikuo a v právích zvykłých, i po jiných

exemplářích českých starých bedlivě korigována. Ale však to nic divného nenie; neb držím, že jest to tak Bohem spuosobeno, aby zde v světě žádná věc dobrá bez nějakého vždy protivenství průchodu neměla.

Protož, cožkoli toto a jakákoli práce má jest, by pak se co v nedostatku (což lidem vlastní věc jest) našlo, což by se nemělo najíti: já věřím i za to prosím, poněvadž sem to podlé možnosti své, naděje se v tom poddaných VKM^ti užitku a prospěchu, učinił dobrým úmyslem (kterýž i od Pána Boha zavržen nebývá), že to také ode mne, poníženého služebníka svého, milostivú vděčností přijíti a v dobré obrátiti ráčíte. Dajž se VKM^ti Pán Buoh všemohúcí po všecky časy dobře a zdrávě na těle i na duši míti, a v kralování a ve všem spravování i jednání, a té pilnosti ten prospěch, aby se VKM^ti všudy a při všech věcech podlé žádosti a přání VKM^ti šťastně a prospěšně dálo, ku potěšení a k odplatě budúcí, předkem VKM^ti i všem poddaným VKM^ti k užitku. A zvláště tomuto království českému k dobrému, k sláwě, k rozmnožení a ku pozdvižení, k zlepšení i k zvelebení. A s tiem se VKM^ti jako Najmilostivějšímu Králi a pánu svému dědičnému se vší svú možností poručím.

Datum ex aedibus propriis in Lacu Antiquae Civitatis pragensis feria VI ante festum Trinitatis, anno Domini M. CCCCC. XXXVI.

Brikczy z Liczska.
(Nad erbem.)

Poctivým a slovútným, panu purgmistru a radě Starého Města pražského. Mistr Brikcí z Licska, saudu komorního království českého písař, službu svú vzkazuje, zdravie a prospěch v spravování obecného dobrého a městu tomu pražskému svornost štěstí a ve všem dobrém rozmnožení žádá.

Město nic jiného nenie (což znáti ráčíte, a Pláto i Aristotéles vypisují), než měšťan jednota a tovaryšstvie řádně zřízené a právem vysazené, k společnému dobrému, poctivému a užitečnému všech, k obhájení sebe a obecního dobrého.. Nebo člověk z přirození svého jest k bytnosti s jinými, totižto k tovaryšství, od Boha stvořen, čehož duovod i znamení jisté jest řeč člověka přirozená, kteréžto řeči bez druhého člověka žádný užievati nemuož. Toho pak tovaryšstvie počátek první jest řádné spojení manželské, z kteréhož povstává plod, rodiči, služebníci i jiná čeleď, a to slove Duom, latině neb řecsky Ekonomia. A ten hned potřebuje řádu a spravovánie, neb se v něm nachází přirozená vrchnost a poddanost. Z mnoha pak takových domuov učiněno bývá město, o kterémž, co jest, již jest napřed povědieno. A to Latiníci a Řekové jmenují Politia. Z mnohých potom opět měst učiněna bývá krajina a království, totiž Monarchia. A protož jak Duom, tak Město, tak i Království má a musí spravováno býti jistými správci a řády. Kterýž dvuoj jest: Duchovní, a ten z milosti prostředkem slova božieho, skrze vieru srdce lidi dobré vuole povolává k ospravedlnění duše, jenž slove blahosłavenstvie, spasenie a věčný pokoj. A toho řádu správa k kněžstvu náleží. Světská pak správa k zevnitřním skutkuom zřenie má, spravuje k dobrému i k zlému

náchylné. Ktož zlych skutkuov zevnitř toliko nečiní, za dobrého a spravedlivého v pokoji držán jest. Jiné pak lidi svévolné prostředkem práv nutká mocí pořádnau k spravedlivosti, totiž, aby každý, podlé oné přirozené povinnosti živ jsa, jiným neškodil, a což čího jest, při tom zuostavil, to jest, summau, co by sobě nechtěl, nečinil jinému. Neb Pláto, Aristotéles píší, že »člověk každý z přirozenie vlastně k tomu konci, aby ctnostně živ byl, narozen jest.« Dovozuje toho rozličně, kterak v jiných tělesných žádostech a vášních člověk od hovad žádného by rozdílu neměl, kdyby k ctnosti přirozené náchylnosti neměl, kteráž sama jej od hovada rozdílného činí.

A ta ctnost jest a vypisuje se chut neb žádost srdečná, jako nějaké přirozené právo, kteráž ponauká člověka k skutku tomu, kterýž jest podlé rozumu, a to nade všecku rozkoš i užitky, ješto té a takové žádosti hovado míti nemůž. A tak sama ctnost člověka od hovada dělí. Sama dobré poctivé nesmrtedlné jest a spojuje a připodobňuje nás k věčným dobrým věcem, zvlášť prostředkem viery i k Bohu samému. Protož Boecius napsał: »Sama ctnost urozenost člověku a spaniłost dává, sama poctivosti hodná jest.« A z té příčiny vidí se ten titul od starodávna Vašim Milostem a městu pražskému daný, totiž »Poctiví« jakožto vlastní mzda a odplata ctnosti. A poněvadž tehdy ctnost při člověku jest najvyšší dobrota, tehdy se také zdá býti titul poctivosti najvyšší, jakožto ctnosti znamenie, k kteréž všickni správce učiti a vésti mají, jakož Aristotéles napomíná řka, »že má město každé o ctnost péči mieti.« Kolik pak ctností jest přirozených podlé všech mudrcuov spisuov? Píší mudrci o dvanácti, jenž jest: spravedlivost, opatrnost, střiedmost, trpělivost, velikomyslnost, štědrost, tichost, pravda, úmluvnost, přiezeň, vděčnost, stydlivost. Kteréžto jaké samy v sobě jsau a jak jich lidé užívati mají, najdeš zvláštní o tom spisy od Seneky, Catona, knihy Šalomúnovy i jiných mudrcuov mravných, čehož jsem něco i já sebrał: z nichžto i práva lidem od mudrcuov jsau skládána, lidi z hovadilosti jimi vyvozujíce, jakožto Ligurgus v Lacedemoniji, Mojžíš Židnom, Sólon Athénským, odkudžto jich i Římané skrze Rhomula a Rhéma (na desíti dčkách slonových vyryvše, na znamenie neproměnitedlnosti, jakožto nějakú věčnú vůli) jsau dosáhli. A poněvadž jsau byli páni takměř všeho světa, není nepodobné,

že jsau odtud do rozličných krajin, podlé povahy, správcím byla a tak i sem podávána. Jichžto dobří, jakž napřed povědieno, majiece v srdci svém ten zápal šlechetnosti, jako nějaké v sobě přirozené právo, z miłosti dobrého ctnosti se přidrží a dobře činí, by pak žádných práv psaných nebyło. Ale zlí lidé, hlúpostí a žádostmi hovadskými zaslepení, musejí právy a potom mocí najméň od zevnitřních těch złých skutkuov (aby dobrým neškodili) učeni a vedeni i nuceni býti. A tak přirození jedny lidi hłúpé, od ctnosti zdálené, druhé ctnosti miłovníky a opatrné zrodivši, rozdíł jest ten samo učiniło, že jedni musejí spravováni býti, a jiní spravovati právem psaným chvalitebně, podlé ctnosti vyměřeným, a k tomu jistými řádnými správci; nebo nebyło by za dosti právo psané mieti, leč obhajce týchž práv budau dobří, svorní, rozšafní, pilní, tajnost, vážnost v svých věcech zachovajíc. Jako též také nenie za dosti, správce mieti bez práv řádně vyměřených, jakož týž Aristotéles píše, řka: »Kdo chtie, aby právo panovało, ti jako božské správy žádají; ale kdož człověka bez práv ku panování žádají, hovado vsazují; nebo człověka rozličné vášně a žádosti, hněv, přízeň, závist, nenávist proměňují, ješto tudy nad poddanými bez práv ukrutnost přihoditi by se mohła.« Ale právo spravedlivé jest mysl neb rozum věčný, nemaje v sobě té žádné žádosti, o kterémž šíře najdeš v Předmluvě Ciesařské: Co jest právo a kolikero jest. A protož, jakž nad lidem se vysazují správce, tak právo spravedlivé má předłoženo býti správcím; neb v pochybných věcech małé zdání człověka sem i tam nachaylí (jakž Terencius píše), ješto, když ku právu patření a paměť jeho má, jistší rozeznání a saud učiní, a své zdání právem a jiných smysłem podobným utvrdí. Neb kdyžby práva nebyło, o każdý saud nařiekali by na saudce o křivdu. Ale když právo psané obecné jest, dadí pokoj, neb se k tomu svolili a k němu přijímáni jsau; nebo větší jest moci právo psané a vypověděné, nežli kteréž se zakładá na zdání. Dále vykładaje týž mudřec, že kdež jest to dvé, výborné právo a výborný správce, že ty obce jsau błahosławené; neb ti, kde a v které příhodě nenie práva, jakož jest nepodobné všecky příhody a zvláštnosti obsáhnúti, vedlé přísah a střiedmosti a jiných circumstancí, nachýlíce se k přirozenému právu, pravdu od křivdy a złé od dobrého chvalitebnými příčinami a důvodnými rozeznají. Jakož jací mají býti správce a jakých povah,

čti o tom Jana Kampánského z řecského jazyku do latiny, potom do češtiny vyloženého. Já nynie toho, což se jinde nalézti muož, umenšuje, úmyslu svého následuje, k tomuto přistaupím.

Poněvadž správce udatní a dobří, také jsauce přirozením k miłosti ctnosti vedeni, a zvłáště mimo ony předłožené mudrce nadjmenovaných dvanáct ctností, křesťanskými ctnostmi, věrau, láskau a nadějí, i vyučeni, nedopauštějíce złým złých předsevzetí následovati, musejí práva, přestupníky pokutovati, trestati, žalařovati, a tudy svémyslné proti sobě zdrážditi, hněv, nenávist, někdy i nebezpečenstvie podstúpiti: což sám rozum ukazuje, že to tak musí býti; neb všem takměř jest věc protimyslná, zvłášť nezbedným, právem a řádem jako uzdau býti sauženu. A protož toto naučení pobožní lidé takovým správcuom vypisují. Poněvadž všeliké povołánie od Boha jest, aby správce, vezma Boha žádostmi svými na pomoc, což na něm jest, udatně činił a vyplňował povinnost svú, věře, že tvé to dobré předsevzetí Bohu se líbiti bude, již neohlédaje se na žádné lidské nenávisti. A stane-li se tak, daj chvału Bohu. Pak-li se v tom co přihodí odporného, snášej, znaje v tom moc Božskú, věře, že si ty toliko słúha Božie, a jako nějaký nástroj onoho najvyššího a najmocnějšího správce, kterýž zná a vie tajné příčiny, proč tvému předsevzetí prospěch a požehnání dá neb nedá. Zdaliž David král i Šalomún, plní múdrosti a ducha svatého a majíce v tom zběhłost, proto napsal(i) toto: »Leč bude duom zděłávati pán, daremné jest dielo toho, kdož jej staví. A leč pán ostřiehati bude města, nadarmo jest bedlivost, kdož ostřiehá jeho.« A tak s tau pilností a pobožností učině vše, což na tobě jest, dáš srdci svému pokoj. Ale kdož v spravování svém zření má k užitku svému a k marné chłaubě etc. a vše chce mieti po své vuoli, ten, málo se jemu po voli nepodaří, hned nařieká a pokoje sobě nedá: ješto, kdyby podlé múdrosti a moci lidské všecko jíti měło, nebył by Buoh ani moc jeho poznána v žádném skutku, a správce by ztyranněli a Boha sobě zlehčili, sobě správu přičítajíce. Jakož tak činili Cicero, Julius v Římě etc., kteříž i s svú múdrostí v pohanění přišli. A tak po dnes, kdož správu (nepamatuje na Boha) sobě přivłastňuje, v mnohé neřesti i s poddanými přichází.

A poněvadž pak tak veliký jest užitek a potřeba spravcím i obecním lidem práv, hodné jest, aby všem vůbec známa była, aby

každý věděl se toho, co se zapoviedá, varovati, a co se dopaušti, činiti, ješto toho musí prvé umčnie předjíti. Nebo kdož práva neumí, ten při spravedlnosti blaudí, ješto, uměje právo, každý učiní sám od sebe spravedlivost, kterúž z práva pozná radči, než by se zbytečně saudił. A tudy bude veliké umenšení i sauduov i prací konšelských.

A poněvadž pak právy těmito zpravují se takměř všecka města královstvie tohoto (krom Lithoměřic a k nim příslušejících: Laun, Slaného, Mělníka, Limburka, kterýmž se práva majthburského strhnúti nezdálo); a město pražské jest jedno řiešské znamenité a v tomto království hlavní: a protož, by pak Kaufim (kterýž za Lecha léta od narozenie pána Krista CCCCCCºLII počátek vzał, a po Nekłanovi, potom Mysliborovi synu jeho, se vší tau krajinau, jistau mezí a příkopem od Hostivita knížete pražského, bratra jeho, přes horu Nekłasovinu odmezené a smlúvau na telecí kůži zapsané a dubovými dckami (odkudž dcky zemské jméno vzały) upevněné první město (jenž i Licko se vším tiem knížectvím slauło) było; a by také i tam Práva Městská podlé té starožitnosti prvé była, jakž z kronyk starých českých (kteréž nyní kněz Václav Hájek z Libočan dostatečně v hromadu sebral) se tomu srozuměti můž: však slušné jest było, pro velikost města, vaysad a rozmnožení v něm lidí múdrých, aby v Městě Starém pražském složena byla, aby odtud jako z studnice všecka práva a vaykład jich jiným městuom pocházeła, což vaysadami, privilejími i zvykłým již od množstvie let obyčejem Starému Městu pražskému utvrzeno jest.

I z té příčiny nebyło jest mi slušné ani možné, aby pod čím jiným jménem táž Práva vyšła a jinému přivłastněna i prvotně darována býti měła, nežli Vašim Miłostem a tomu městu pražskému. Kterážto Práva jistě neměła by od łatinských starých a zvłášť v rozumu (čehož vykładač najviece šetřiti má) proměnná býti; neb jsau se vší pilností, pokudž čas jest mi (mimo zvláštní péče a auřadní práce) służiti mohł, vykládána a řiezena, a potom s pomocí mistra Pavła Vodolenského a Jana Šatného, na ten čas písaře radní na Horách Kutnách, mužuov jistě v právích městských vyučených a zvykłých, i po jiných exemplářích bedlivě korigována. Ač neodpierám, aby se někde nedostatek najíti neměł, a tudy lidem pomłuvným k utrhání se příčina nedała, jichžto

povaha jest, by pak někdy co dobře było, pro to v něčem pomluviti; ale poněvadž se to jiným vykładačom, že po nich opravují, i někdy sami po sobě, trefuje, jako teď při biblí vždy pro to nachází se co opravovati: tehdy není divné ani nepodobné, aby i tuto něco, ježto by lépe býti mohlo, se nenašlo; neb žádný člověk se vším dostatkem se jest nenarodił. A sám znám, že i některé věci samy v sobě podlé textu, zvlášt v pokutách, jsau lehkomyslné; však výmluva toho býti můž, že k přetržení toho nepořádu za toho věku za dosti jsau byli. Ale mně ne jako práv składateli, ale jako vykładači nenáležeło se jest jináč zachovati, než pokudž jest v łatinském, aby to tak na česko vyłożeno było, což pak správce, pokudž by znali, čím by co přetrhli, mohú mierně napravovati. Avšak poněvadž jsem to předkem Vašim Miłostem a pro obecné dobré, ku prospěchu všem i každému zvlášt (jakožto věc prvé ještě nikdy neimprimovanú) před se úmyslem dobrým (kterýž i od Boha zavržen nebývá) vzał: věřím a té sem jisté naděje, že to vděčně ode mne přijato i od každého rozumného a upřímného łaskavě váženo a v dobré obráceno bude.

Dán v pondělí po Novém Létě léta od narození pana Krista, spasitele našeho: M°: D°: XXXVI°.

REGISTRUM

všech kapitol, tuto v Pravích položených.

Kapitola

Práva samým konšeluom náležitá.
Předmluva na práva.
O žalobníku a obžalovaném vuobec 1
O žalobách vuobec 2
O řečnících, kdy přijímáni a kdy nepřijímáni býti mají 3
O odvolání k vyššímu právu 4
O vodě a braní 5
O ubrmaních a jich právích 6
O stavuňcích vuobec 7
O příčinách nestání ku právu 8
O úročnících a právu purkrechtním 9
O obeslání a povolání ku právu 10
O smluvách a výminkách, rukojmích, lečení, přiřčení strany škod placení 11
O puojčkách a najmích vuobec 12
O seznání neb přiznání, která škodí a která nic 13
O poručnících a správcích statků a dětí 14
O škodách vuobec 15
O dlužích a dlužnících vuobec 16
O věcech k schování a k svěření daných vuobec 17
O věnném právu vuobec 18
O nových gruntuov vysazení, hradbách, štěpnicích 19
O nápravách rozličného zavinčnie i odvolánie 20
O prodaji a kupovánie vuobec 21
O purkrechtích a jich smluvách 22
O svátečních dnech a rukojemstvie 23
O utiekánie a utiekajícím 24
O krádeži a laupeži vuobec 25
O ztracení mečuov a miłostech vuobec 26
O dědictvě a jeho postupování 27
O vraždě vuobec a rukojmích 28
O pohruožce žhářstvie i o skutku 29
O přípovědech neb zápovědech neb obstavení 30
O útoku na duom a kvaltu a výboje 31

O rychtáři a saudci i jeho povahách a úřadu.....32
O konšelích a jich auřadu a prácech.....33
O židech a základích.....34
O přísahách vuobec.....35
O přísežných svědomie.....36
O listech poselacích.....37
O hře kostecní.....38
O světle do domu a pokojuov okenném.....39
O ženách a pannách vuobec.....40
O násilí panen a paní.....41
O ustanovenie a svolenie městském.....42
O mordích a proto trestání a pokutách.....43
O závazcích a přiřčení.....44
O zpravách úředníkuov vuobec.....45
O pastuchu a jeho péči.....46
O pokoji stranám od saudce uloženým.....47
O pomstách pro zavinění.....48
O základích a zástavách vuobec.....49
O hamfeštích a listech na dědictví a dluzích.....50
O řečnících a poručnících.....51
O slibích vuobec.....52
O slibích osobních mezi stranami.....53
O slibích a o vyvazení a osvobození.....54
O zapsání vin a psancích vuobec.....55
O žalobách vuobec.....56
O odeřčení a zavázaní vuobec.....57
O registřích vuobec.....58
O nálezích a ortelích vuobec.....59
O ortelích, jak a kterým řádem mají vypovídáni býti.....60
O služebnostech obapolních městských.....61
O násilí a mocí vzetí panen a žen.....62
O nápadích bez kšaftu sešlého.....63
O řádu přátel krevních, přirozených, příbuzných a jich nápadích..64
O clu a jarmarečném placení.....65
O kšaftích vuobec a kterak se činiti mají.....66
Kšaftované věci nemohau se zapoviedati.....67
O svědcích a jich povahách vuobec.....68
O mučení a trápení vuobec.....69
O raněných a ranách vuobec.....70
O lichvách vuobec.....71
Židu platí-li křesťan, na jistině-li či na lichvě má sraženo býti...72
Židovský řád, cisaři vyměřený a papežem Klimentem šestým stvrzený, k městské správě potřebný. V též kapitole.....72
Ustanovení a řád žákovstva svěceného, Klimentem papežem Šestým vydaná léta M°CCC°LV° k městskému řádu také jsú potřebná.

PRÁVA KONŠELSKÁ.

PRÁVA SAMÝM KONŠELUOM NÁLEŽITÁ, KTERAK SE MAJÍ ZACHOVÁVATI A V RADÁCH MÍTI.

Konšeł má posłušen býti purgmistra.

Artikul I.

Najprvé, že všelijaký konšeł má posłušen býti purgmistra. A purgmistr má pilně znamenati, aby všelijakého konšela na řečech, na poselstvích, i na jiných přech i věcech, kteréž se rady dotýčie neb dotknúti mohły, tak mnoho nutił k práci jakožto druhého, aby on jednoho nepřetáhł nebo převýšił mimo druhého, ale aby jeden tak práce nesł a měł jako druhý.

Konšeł v radě nemá mluviti, leč purgmistr káže.

Artikul II.

Potom nižádný konšeł v radné světnici, když lidé, kteříž k radě nepřislušejí, před nimi jsú, mluviti nemá před purgmistrem, leč by jemu purgmistr přikázał mluviti, anebo že by jeho prosił, aby mluvił. Kdož by pak tak mluvil v radě bez přikázaní a prosby purgmistrovy, má šest haléřnov dáti jiným konšeluom. A jestli že by purgmistr nebył pilen té pokuty k dobývání, tehdy jim ji sám dáti a zapłatiti má.

Konšeł nemá v radě s obecním člowěkem młuwiti.

Artikul III.

Také nemá ižádný konšeł s obecným člowěkem v radné světnici młuwiti; ale má-li on s kým co mluviti, má od purgmistra odpuštěnie wzíti a má z radné světnice wystúpiti, a s tiem jistým má młuwiti; pak má zase do rady přijíti. Jestli že by pak kdo v radné světnici młuwił, ten má šest haléřuov pokuty-jmě dáti a położiti.

Konšeł, ujde-li z rady bez odpuštění, daj pokutu swolenú.

Artikul IV.

Také nemá žádný konšeł z rady domuov jíti, ani kam jinam, bez purgmistrova wědomie a odpuštěnie, pod pokutú šest haléřuo.

Konšelé, swadí-li se, mají smířeni býti.

Artikul V.

Také jestli že by se která příhoda, ruoznice, roztrženie anebo swár mezi dwěma konšeloma v radě stała, tehdy jim purgmistr přikázati má, aby z radné světnice wystúpili, a ti nemají preč jíti; než což purgmistr s jinými konšely mezi těma dwěma wyřknú a učiní, toho mají oba posłušna býti, beze wšeho odmłuwenie. Jestli že by pak z nich jeden tak z zpupnosti a z hrdosti odšeł bez purgmistrowy wuole, a jemu přikázáno było zuostati: ten dáti má ihned druhý den potom oběd wšem konšełuom pokuty-jmě, a k tomu má jich snažně prositi, aby jemu tu hrdost a zpupnost odpustili.

Konšeł, klíče od práw a knih ztratí-li, dá oběd.

Artikul VI.

Také wšickni páni, kteříž mají klíče od truhły, v kterézto pečet městská i knihy zamčeny sau, mají své klíče chowati s snažností; ztratił-li by pak který z nich klíč swuoj, ten také pro to wšem pánuom z rady oběd má dáti.

Konšeł tajnost rady zachovaj.

Artikul VII.

Také nemá ižádný konšeł zjeviti rady tajemstvie nebo jiných všelijakých tajných věcí, které se v radě dějí, skrze které by se rada mohła pronésti.

Konšelé věrni sobě býti mají.

Artikul VIII.

Také všickni konšelé mají podlé sebe býti a věrně státi, pod přísahau tau, kteraužjsú učinili ve všech věcech, kteréž by se kterak kolivěk rady mohły dotknúti, doniž v konšelském úřadě jsau, i také potom, když toho zbaveni budau.

Konšel přítele do rady neuvozuoj bez povolenie purgmistra.

Artikul IX.

Také nemá nižádný konšeł přítele svého neb jiného cizího do rady vésti, bez purgmistrova odpuštěnie, pod pokutau jednoho groše, kterýžto pánuom dán býti má od toho, kterýž tak jednoho do rady přivede, a ten uvedený má ihned ven vystaupiti beze všeho odmluvenie.

Konšel v saudu a v při nemá zjevně za přítele býti.

Artikul X.

Také nemá nižádný konšeł v žádném saudě nebo v rozepřích v radě zjevně za přítele svého státi; jestli že by pak to učinił, tehda mají jemu z saudu těch pří ven kázati vystúpiti.

Konšeł nemá daruov bráti.

Artikul XI.

Také nemá nižádný konšeł žádných daruov bráti pod svú přísahú od jednoho, kterýž se súditi má, druhému ke škodě a k pohoršení.

Konšel rukojmí nemá proti právu a radě býti.

Artikul XII.

Také nižádný konšel nemá rukojmě proti radě býti a proti právu, ani také k kterým rokuom jíti má, leč by s volí a vědomím bylo konšelským i radau.

Konšelé žaloby a odporu mají všickni pilně poslauchati.

Artikul XIII.

Také ti všickni konšelé, kteří v radě a na právě sedí, mají snažně a pilně znamenati, co jeden žaluje, a co druhý nad tu žalobu odpoví, pro to, aby oni po tom té žaloby nebo odpovědi neproměnili. A také každý konšel má s jinými vždy v radě býti, pod pokutau šest haléřuov; kromě leč by od purgmistra měl odpuštění, tehdá pro svú pilnú potřebu muože doma zuostati.

Pře mají prvé odbývány býti, které ku právu prvé přijdau.

Artikul XIV.

Také kdož kolivěk najprvé na rathauz přijde, toho mají najprv odbývati a vyjednati; to vynímajíc, jestli že by byly vdovy, sirotci, hosté, kněží, mniši, jeptišky, neboli městské potřeby; tu pilně mají napřed spůsobeni a jednáni býti. A také když se přihodí, že se konšelé v kterú při uvieží, tu mají dokonati a se v jinú nevázati, leč by byla velmi pilná a potřebná.

Konšel, přijda k některému pánu, těch věcí, které by se rady dotýkaly, nemá oznamovati.

Artikul XV.

Také když by od Králova dvora neboli hospody po kterého konšela bylo posláno a jeho tázali o kterých věcech, které se rady dotýčie: těch sám nemá odpovědieti ani vypraviti, ale to má znésti na jiné přísežné. Tázali-li by jeho o jeho vlastních věcech, ty muož on sám odpovědieti. Tak(é) muož každý konšel k dvoru a k hospodě pro svú vlastní při dobře (k) knížetskému dvoru a k hospodě jíti, a svú věc, kterak moci bude, najužitečněji vypraviti.

Konšelé vysláni nemají poselství jinak jednati, než jakž jim poručeno.

Artikul XVI.

Také toto jest. Když dva konšelé nebo jich viece z rady pilné o znamenité věci vysláni budau, ti viece nemají moci o jiných věcech jednati, nežli v té při a věci, o kterúž jsau posláni: a tu, přijedúc zase, mají jiným v plné radě zjeviti.

Konšel, vyjda z rady, dolno nechoď pod pokutú.

Artikul XVII.

Také kdyžto jest, že se přihodí, že jeden konšel z radné světnice pro svú potřebu ven vystaupí, tehdá nemá dolnov z rathúza bez odpuštěnie purgmistrova sjíti, pod pokutau šest haléřuov.

Saudové a ortelové jinde nemají činěni býti než na rathúze.

Artikul XVIII.

Také všeckny pře, kteréž k radě přísluší, nikdež jinde konšelé o to se sjíti nemají v nižádném domě nežli na rathúze, a tu ortele i jiné věci, kteréž se také obce dotýčí, vynésti.

Konšelé k králi v poselství jeti nemají bez obecních.

Artikul XIX.

Nemají konšelé k králi jezditi v poselství bez obecních přísežných, než kteříž by byli vydáni anebo zvoleni. Nemá býti konšelem nižádný ten, kdož na šantroky dává nebo na lichvy. Nemá býti konšelem, kdož listy na zmatky kupuje anebo pro puohony kupuje. Když Král chce konšely saditi, tehdy každý z starších konšeluov má tři napsané dáti, a z těch napsaných osmnácte má v přísahu vzíti. Nemá býti konšelem, kdož lidem na penieze přísahají, jsa vinen; a tak za vraždu když přísahá, jsa vinen. Když by obec na konšely sáhla svú mocí, tehdy ti konšelé nemají viece súditi, ani do rady choditi, leč to na Královu Mst vznesú. Nemá nižádný prvé konšelem býti učiněn, než ten, kterýž byl prvé s obcí tři léta přísahu měl, a maje právo městské.

Konšel, z města jeda, má purgmistru oznámiti.

Artikul XX.

Nemá konšel ižádný z rady jíti, ani z města jíti bez odpuštění purgmistrova. Pakli by proti tomu učinił, tehdy purgmistr má jej pod přísahau obesłati; a když by vždy nepřijeł, tehdy nemá do rady jíti, leč by purgmistra i konšełuov odprosił. Pakli by jej purgmistr podruhé obesłał pod přísahau všech konšełuov, a on by vždy nepřijeł: tehda má všem pánuom oběd dáti za tu pokutu. Pakli by toho všeho neučinił, že by obědu nedał, ani jich odprosił: tehda má jej třetie obesłati. A nepřijde-li po třetiem obesłání, a tomu všemu prvniemu dosti neučinił: tehdy viec nemá do rady jíti a choditi, dokud ta rada sedí.

Konšełem býti ten má, kdo s městem trpí.

Artikul XXI.

Nemá býti konšełem ižádný, než měštěnín ten, kterýž ze všeho zbožie svého s městem trpie, kteréž má na zemi i v městě, ponúckami i všemi poplatky.

Purgmistr, ven z města odjeda, poruč pečet jinému.

Artikul XXII.

Nemá purgmistr jeti ani jíti z města s pečetí, než jinému konšelu dáti aneb poručiti, aby obec nebyła meškána. Nemá býti nižádný konšełem ten, kterýž vayše padesáti kop počítého zbožie nemá.

Lazebník, barvíř, pištěc, hudec nemá býti konšełem.

Artikul XXIII.

Nemá býti konšełem ižádný łazebník, ani barvíř*), ani pištěc, ani hudec.

Konšełé do roka v radě seděti mají.

Artikul XXIV.

Konšełé, kteří na radě sedí, nemají déle seděti, nežli jeden rok. A na tom konšełství tento řád má býti, že ižádný konšeł nemá na řadu v krčmách seděti. Pakli by se který konšeł budto

*) Rozuměj: bradýř; ze slova vlaského barbiere, francouzského barbier.

jako dnes opił, tehdy na zajtří nemá do rady jíti. A když ti konšelé jeden rok vysedí, tehdy mají počet učiniti obci starší.

Konšel, hoduje-li na obecní groš, hrdlo ztrať.

Artikul XXV.

Nemá nižádný konšel na obecní groš hodovati, ani kvasuov strojiti; pakli by byl nalezen v tom, má hrdlo ztratiti.

Konšelé orteluov neřiekajte, než ráno na rathauze.

Artikul XXVI.

Nemají konšelé nižádného ortele vyříknúti, než ráno na rathauze. A také kdyby měli který ortel vyříknúti, nemá tu býti rychtář, ani který poseł.

Konšeł, radu pronese-li, hrdlo ztratí.

Artikul XXVII.

Kdyby který konšeł radu pronesł, má hrdlo ztratiti.

Konšel s druhým v radě nešepci.

Artikul XXVIII.

Nižádný konšeł nemá s druhým v radě šeptati, ale pře pilně posłauchati, aby spravedlnost stranám učinił.

Konšelé pokuty znamenitější obrátiti mají na obecná díla.

Artikul XXIX.

Nemají konšelé nižádných mezi sebú pokut děliti, než což jest méně sedm kop. A všecky pokuty mají jíti na obecná díła anebo na městská opravení.

Konšeł ubrmaniti nemá.

Artikul XXX.

Nemá nižádný konšeł na rocích ubrmaniti anebo ubrmanem býti.

Konšel pečetiti listu židovského nemá.

Artikul XXXI.

Nižádný konšel ani měštěnín nemá své pečeti k židovskému listu přitisknúti, ani přivěsiti.

Konšel od prožalované pře nevycházej.

Artikul XXXII.

Nemá konšel z rady vystúpiti, dokudž se pře nedokoná, kteráž jest prožalována, ani stranám co raditi, pod přísahau.

Konšelé, svadí-li se, mají smířeni býti.

Artikul XXXIII.

Kdyby se konšelé v radě svadili, tehdy purgmistr nemá jich různo rozpustiti, dokudž jich nesmieří. Pakli by který konšel purgmistrem pohrzel, ten konšel nemá v radě seděti, až do smířenie.

Konšelé po orteli milosti nemohau učiniti, leč král.

Artikul XXXIV.

Když konšelé na kterého vězně ortel vyřknau, již nemuož jemu žádný pomoci, leč mocná ruka, jakožto Kníže aneb Král.

Konšelé na kšaftu nebývajte, když se židuom neb kněžím odkazuje.

Artikul XXXV.

Nižádný konšel aneb písař městský nemá při kšaftu býti, když by co židuom, anebo kněžím, anebo kterým koli duchovním lidem bylo rozkazováno k dědictví. Nemá nižádný súditi vinic ve třech mílech okolo Prahy i vinařuo, než konšelé staroměští, buď to v duchovním právě nebo v světském.

Konšel, budaucím purgmistrem maje býti, klíč chovaj.

Artikul XXXVI.

Klíč od truhly má ten konšel chovati, který má potomním purgmistrem býti.

Konšel, bera halafance od stran, má z rady vystaupiti.

Artikul XXXVII.

Nižádný konšel nemá halafancuov bráti od stran, kteréž saudí. Pakli by byl který nalezen, tehdy má z rady vyvržen býti.

Konšeluov žádný trestati nemá, než purgmistr v radě.

Artikul XXXVIII.

Nemá nižádný konšeluov ani úředníkuov trestati, než purgmistr sám v radě.

Purgmistr má sám po právu rozkázati na odsauzeného.

Artikul XXXIX.

Nemá nižádný nad člověkem odsúzeným popravy rozkázati, než purgmistr.

Purgmistr, ztratí-li pečet, dá Králi pokuty padesát kop grošuov.

Artikul XL.

Kdyby purgmistr pečet ztratil, tehdy má dáti Králi padesát kop grošuov za jinú pečet, a viece do rady nemá choditi. A v té nové pečeti má býti některá proměna, pro výstrahu staré pečeti ztracené.

Purgmistr má nalezen býti na rathauze neb doma.

Artikul XLI.

Purgmistr nemá jinde nalezen býti, než na rathauze anebo doma, aby pro něho lid obecný na svých potřebách nebyl meškán. Každý purgmistr v svých čtyřech nedělech má saudy učiniti, aby se lidem pravda stala.

Purgmistr bez vědomí obce nemá v nic města zavaditi.

Artikul XLII.

Purgmistr nemá bez konšelského a obecního vědomí města v ničemž zavaditi, ani s penězi, ani o které sliby.

Saudové zahájení mají držani býti.

Artikul XLIII.

Má býti do roka devět sauduov plných zahájených, a tři posudkové. První tři saudové po Svíčkách, a druhé tři po Svaté Trojici, a třetí po Svatém Havle. A po každých třech saudech má rychtář pomáhati práva a posudek jeden učiniti, aby se obci spravedlnost stala a lidé aby svými statky bezpečni byli.

Purgmistr má býti do čtyř neděl.

Artikul LXIV.

Purgmistr nemá býti déle purgmistrem, než čtyři neděle.

Konšel, zmešká-li hodinu, dá pokutu šest haléřuov, neb jak se svolí.

Artikul LXV.

Když purgmistr konšeluom hodinu do rady uložił by, kterýž by zmeškał, má šest haléřuov pokuty dáti.

Do obce nemají choditi, než sausedé usedlí.

Artikul XLVI.

Nemá nižádný v radu do obce choditi, než přísežní, kterýmž budau lístkové dáni. Pakli se bude peněz dotýkati, tehdy mají všickni býti usedlí, ale žádný domovník, ani nájemník, ani podruh.

Co k měšťanství náleží.

Artikul XLVII.

Když měštěnín zuove hosti, nemá dáti viece krmí než čtyři k obědu a tři krmě k večeři. Když měštěnín svadbu má, tehdy nemá mieti viece hostí, než měštěnínuo o jeden stuol, a paní o druhý.

Právo městské jak se dává.

Artikul XLVIII.

Kdo chce měštěnínem býti, ten má list svého zachování přinésti a potom puol kopy a čtyři groše dáti; a potom rok

svobodně seděti, a dvě potom s městem trpěti. A za to má rukojmě zastaviti, aby tři léta s městem trpěl a poslušnost zachoval a potom se brał, kam by chtěl, ač by jemu se nelíbiło viece s městem býti. Avšak měl-li by které zbožie nemohvité, jako domy, dědiny, płaty: tehdy také v tom roce prvním má z toho platiti.

Toto právo dávánie. Konšeł, který právo dává, má uměti.

Item, když koho v sausedství přijímají, má se jemu takto právo městské dávati: »Jakož jsi oznámił, že jsi zákup učinił, žádaje, ať by páni trhu a živnosti v tomto městě přáli a právo městské dali, a na to jsi ukázał i list zachování svého i svých rodičuov, připoviedaje se chovati, tak jako dobrému záleží etc.; kdež páni, slyšíce takovú tvú žádost i poddávaní, a zvłášt list tvého zachování, tak chtie učiniti a trhu, živnosti i práva městského příti, aby najprv co ku právu přileží, położił, totiž čtyři groše puoł kopy grošuov etc.; dále pak, aby věděł a znal, že najprv máš ctně a chvalitebně živ býti. Manželku máš i dítky, čeládku, neb když mieti budeš, máš je k témuž vésti. Králi JM^ti^ máš slíbiti věrnost, a pánu purgmistru posłušenstvie. S tauto obcí máš se srovnati v řádích duchovních i světských, a zvłáště v přijímání těla a krve Pána Krista pod obojí zpuosobau (srovnáváš-li se). Také s městem tímto máš trpěti złé i dobré najméň za tři léta pořád zběhłá, a potom, pokudž Pán Buoh popřeje. A za to za všecko máš slíbiti ty sám pánu purgmistru rukau dáním, a podlé tebe jiná dva sausedy. Pak jestli že slibuješ se tak zachovati, podaj pánu purgmistru ruky, a již páni tobě práva městského přejí, tobě dávají a tebe přijímají i v tvých potřebách opatrovati chtie. Puojdeš do kancelaří a tam sobě dáš právo městské znamenati, i trh a zákup zapsati.«

Konšelé auředniky městské činiti mají.

Artikul XLIX.

Nemá nižádný jiný úřaduov městských rozdávati, než konšelé; a o tom viece najdeš v Právích v kapitole XXXIII. »o nových konšelích.«

Konec práv samým konšeluom náležitých.

KNIHY MĚSTSKÝCH PRÁV

STARÉHO MĚSTA PRAŽSKÉHO,

A JINÝCH MĚST KRÁLOVSTVIE ČESKÉHO, K TÉMUŽ PRÁVU NÁLEŽITÝCH:

VEDLÉ GRUNTOVNÍCH CIESAŘE JUSTINIANA KNIH OBECNÍCH STARÝCH KRÁTCE SEBRANÉ, NA ČESKO VYLOŽENÉ, KTERÉŽ V SOBĚ ROZLIČNÉ OBECNÉ PŘÍHODY ZAVIERAJÍ, KE VŠELIKÝM NASTÁVAJÍCÍM PŘEM SPRAVEDLIVÉMU ROZSUZOVÁNÍ VELMI POTŘEBNÉ, JAKOŽ PAK KAŽDÝ, PILNĚ ČTAUCE, TOMU SROZUMĚTI DOBŘE I TO SHLEDATI BUDE MOCI.

(Podle později vloženého kartonu:)

KNIHY MĚSTSKÝCH PRÁV,

Z GRUNTOVNÍCH JUSTINIANA CÍSAŘE PRÁV KRÁTCE V LATINSKÚ ŘEČ SEBRANÁ: A POTOM NA ČESKO VYLOŽENÁ. KTERÁŽ V SOBĚ ROZLIČNÉ PŘÍHODY ZAVIERAJÍ: VŠELIKÝCH NASTÁVAJÍCÍCH PŘÍ K SPRAVEDLIVÉMU ROZSUZOVÁNÍ VELMI POTŘEBNÉ. JIMIŽTO SE NĚKTERÁ MĚSTA NA VĚTŠÍM DÍLE V KRÁLOVSTVÍ ČESKÉM SPRAVOVALY A JEŠTĚ SPRAVUJÍ.

PŘEDMLUVA CIESAŘSKÁ.

Předmluva Ciesařské Velebnosti na práva. Jaké jest potřebnosti právo.

Ciesařské Velebnosti potřebí jest netoliko oděním býti okrášlenu, ale i také právy býti ozdobenu, aby obojí čas, totiž pokoje i válečný, mohł pravě spravován byti. O tom Ulpiánus ciesař dí: »Právo naše slušněji nám se zdá napraviti, nežli poddanými nebezpečenstvie trpícími pohrdati.« Opět týž die: »Nebudeme vinniti těch, kteříž našich ustanovení vydaných jsú nevěděli, neb ač snad málo potom, když právo naše jest sepsáno, z nevědomí které věci jsú předešlé, prvé než jest vysvědčené a vysłovené. Protož které věci jsau proti právu učiněny, za nedokonałé jmíny buďte.« Ciesař všeliký nebył by vždycky rozmnožitel řieše křesťanské, kdyby mohł přikazovati ciesaři po sobě živému. Ciesař může řéditi neb vložiti se v duchovní nebo v kostelní věci, ne znovu nalezaje ani ustanovuje, ale práva svatá oznamuje, proti nimžto (ač kdo co učiní) pokuty ukládá. Opět někdy na se béře ty pře, totiž saudy duchovní, ale to činí mocí cierkve a řieše; a to čině stav obecného dobrého obhajuje, poněvadž v obci sluší kněžím býti počestným, od nichžto máme žádati pokánie hřiechóm. A též nápodobně papež nemá na se bráti časných věcí, aby jeden neměł úřadu dvojího; neb tiem obyčejem řád był by spleten. A ačkoli Constantinus právo saudné o věci časné był jest dał svatému Sylvestrovi papeži s prvupočátku, avšak to není odporné; nebo tiem chtěł jest rozmnožiti obecní dobré, což jest na něm było. Protož od ciesařuov předešlých i od

nás samých pravě muože řečeno býti zjevně, že svatá ustanovenie za práva mohau držána býti; nebo nemnoho se dělí jedno od druhého, kněžstvie od ciesařstvie a svatá ustanovení od obecních a zjevných práv, poněvadž duochodové cierkvi nadaní i stavové v teyž cierkvi rozdielní stálost a pevnost k věčné trvánlivosti berau a mají z ciesařských obdarování, aby proti tomu nemohli viníni býti. Protož všecky věci slušně se dějí, bude-li počátek slušný a Bohu miły, a toho se budaucně nadějem, jest-li že práv svatých zachovávání a ostřiehání bude, kteréžto spravedliví, chvály hodní a poctiví práva strážní, služebníci Božie, apoštolé a svatí otcové ostřiehali a vypravovali.

Buoh pak nebeský proto jest ciesařstvie ustavił, aby nesnázem konec uložił, neb se jemu nelíbí, a aby práva rovnal vedlé rozličnosti přirození. Buoh ustanovił jest ciesařstvie, dopauštěje, a lid křesťanský Božím dopuštěním zpuosobuje.

Co jest spravedlnost, a co právo, a kolikero jest právo.

Spravedlnost jest věčná a ustavičná vuole, jednomu každému práva jeho uděluje. Práva pak opatrnost jest božských i lidských věcí poznánie a spravedlivého i nespravedlivého uměnie.

V právích pak píše se takto: »Rozum městský práva městská muože rušiti, ale práv přirozených nikoli.«

A právo přirozené slove, kterému přirození naučiło jest všecky živočichy. Nebo to právo netoliko přisluší vlastně lidskému pokolení, ale všem živočichuom, kteříž jsú pod nebem i v povětří, kteří na zemi i v moři rodí se. A odtud pošło jest poznánie ženy a muže, kteréž my manželstvie nazýváme, a odtud jest synuo a dcer rození i odchování; nebo vidieme jiné všecky živočichy, že se tiem právem spravují.

Ale právo městské aneb lidské takto se dělí. Všickni lidé, kteří se právy a ctnostmi spravují, dieł svého vlastnieho a dieł práva všem lidem obecnieho užievají. Nebo což sobě lid každý sám za právo svolí a ustaví, to jest vlastní právo toho města. Ale což přirozený rozum mezi vším lidem jest ustavil, to se mezi lidmi všemi jednostajně zachovává a právo lidské slove, kteréhož všickni lidé užievají. Nebo z zvykłého obyčeje a z lidské

potřebnosti pokolení lidské zajisté práva jsau sobě ustavili; nebo po bojích bývají jímání a služebnosti, kteréžto věci jsau odporné právu přirozenému (neb přirozeným právem všickni lidé od počátku rodili jsau se svobodní.) A z toho práva lidského téměř všecky smlúvy jsau uvedeny, jakož jsú prodajové kupectvie aneb kupování, zástavy, nájmové, tovaryšstvo, skladové chování, puojčky a jiné smlauvy bezčíslné.

Item, tato jsau přikázaní práv: »Počestně živu býti, jiného neurážeti, každému práva jeho udieleti.«

A některé právo slove obecní, které k stavu obecniemu římskému přísluší. Jiné právo zvláštní, které přísluší k puožitku jednoho každého.

A to zvláštní právo sebráno jest z trojieho práva: neb jest sebráno z přirozených práv, nebo z lidských, nebo z městských.

A přirozená zajisté práva, kteráž se zachovávají ode všech lidí jednostajně, ustavena jsúc některakú božskú múdrostí, vždycky stálá a neproměnitedlná zuostávají. Ale ta práva, kteráž jest sobě samo město ustanovilo, často se měnie, nebo tajným svolením lidu, nebo jiným právem potom vydaným.

Právo pak každé, jehož užieváme, nebo přísluśie k osobám, neb k statku, neb k účinku některému, pročež se žaluje. A protož najprve vizme o žalobách na osoby; nebo práva na tom se srovnávají, že mají budúcím věcem pravidla ukládati, a ne minulých věcí nesnázemi hýbati.

KAPITOLA PRVNÍ.

O žalobníku a obžalovaném vuobec.

Saudu obyčejnému puol dne náleží; ale když se zvláštní ukládá, tehdy den celý.

Artikul I.

Saudce jedni předložili jsú nám takovú příhodu: Obžalovaný před námi na saudu sedícími postaviv se, žádal s své strany spravedlivé výpovědi, a to v tomto: »Poněvádž žalobník aneb puovod jeho, pod pokutau té pře (kteráž mezi nimi vznikla) ztracení, dožádal se, aby k tomuto času a saudu obesłán był, a sám puovod ani osobně, ani jakau opovědí k pruovodu žaloby své nepostavił se, měl-li by jeho žaloby a obsílek pro tu při na budúcí čas prázden býti?« Kterémužto obžalovanému saudem aneb ortelem nałezeno było a odpověď dána była tato: »Jestli že žalobník ve třech dnech pořád zběhłých nepřijde a příčiny svého nestání hodné neokáže, tehdy obžalovaný od jeho žaloby jest zproštěn.« A když ten ortel był vypovědien, přišeł jest puovod a žádał jest nálezu vedlé práva, poněvadž toliko puol dne jest minuło a celý den słušeł by jemu k roku położenému, a słunce ještě nezapadło; i otázka jest, zdali by v čas nepřišeł a vedlé žaloby nemá se jemu spravedlivě státi? — Kterýmžto tak zprávu činícím toto jest naučení dáno: Jestli že den dřieve řečený k zavitému saudu jest uložen, tak že v ten den obecně od starodávna

saud o všeliké věci zvykł jest bývati: tehdy žalobníku nepřisluší celý den, ale toliko do poledne, anebo do té hodiny, dokudž jiné časy rychtář a konšelé zvykli jsau súditi; leč by snad ze zlosti [t. na ujmu] žalobníka, rychtář a přísežní té hodiny nedočekajíce, vstali by a času téhož ukrátili. Pakli by ten den stranám položený nebýval obecní, ale toliko zvláště stranám položený pro sepření té pře, kteráž jest vznikla mezi stranami, za čas byl uložen: tehda obojí straně slauží celý den, a obžalovaný dlužen jest k žalobě žalobníka odpoviedati. (A tento odsudek zakládá se na tomto, že dvuoj jest saud. Jeden saud jest pořádný, jenž má den uložený, v kterýžto den od starodávna zvykł jest saud bývati; jiný jest saud mimo řád obyčejný, ješto nemá určeného dne; ale k tomu saudu rychtář ukládá den pro vyslyšení pří, kteréž předeň přichodí, stranám příslušný. První zajisté saud zří toliko k některé částce dne, a obecně až ku poledni; ale druhý saud zří k celému dni. (O tom více hledaj v artikuli desátém.) — *(Lib. Sent. 1.)*

Obžalovaný bližší jest a mocnější brániti sebe, nežli puovod naň vésti.

Artikul II.

Obžalovaný viery hodný, který jména dobrého a pověsti jest, raději má dopuštěn býti k obránění cti, těla i zboží, nežli by měl přemožen býti od puovoda neb žalobníka. (Rozum tohoto artikule hledaj v IV. artikulu. Item v kapitole VII. artikul V. Item v artikulu IX. na konci. Item v kapitole XXV artikuli XI. Item v kapitole XXVIII. artikuli II. Item v kapitole XXXIV. artikuli II. rozdíle IV. Item v kapitole LXVIII. artikuli XI.) — *(L. S. 2.)*

Obžalovaný muože se brániti svědky hostinskými.

Artikul III.

V městské při obžalovaný muože se brániti svědky hostinskými viery hodnými, by pak i v městě nebyli usedlí. Neb tak stojí psáno v Právích krumffeštních, to jest, v starých právích: »Chceme také, aby žádný host a příchozé o dluh, anebo v kteréž koli při nemohl vésti svědomí hostinského proti měšťanóm, jedině

leč by host měl jednoho měštěnína neb jich viece.« A to má býti rozumíno, když host žaluje na měštěnína; pakli se brání, dostateční jsau svědkové kterací koli. — (*L. S. 3.*)

Žalobník prvé má dovésti svau žalobu.

Artikul IV.

Usúzeno jest. Poněvádž skrze potomnější skutek zdvižen bývá prvnější, ale ne zase: tehda raději má dopuštěn býti žalobník k duovodu úmysla svého propověděného, posléze učiněného, nežli obžalovaný k duovodu prvé učiněné věci. A zvláště když žalobce tu věc v své žalobě zavierá a k tomu se zná; protož nenie potřebí, aby skrze obžalovaného dovozováno bylo. Aniž tento úsudek jest odporen Právuom Obecním, kdež die, že »obžalovaný raději se i svého muož brániti etc.«; neb toto pravda jest, když žalobce i obžalovaný jednostajně a v jeden čas některú věc učiněnú usilují provésti. Protož také, zavíže-li se obžalovaný, že chce odepříti tomu, což žalobce praví: tehdy sebe i svého raději bránil by, nežli by jej žalobce přemohl. — (*L. S. 4.*)

Žalobník s obžalovaným někdy se podávají k jinému saudu.

Artikul V.

Když se dokládá žalobník listuo rukojmí neb řečí obžalovaného, mají oba dva podána býti k tomu místu a k saudu, kdež se jest smlauva mezi nimi stała. Protož znamenaj, že není potřebí, aby všeliká pře konała se v tom saudu, v kterémž žaloba se pokládá a počíná, ačkoli žaloba i odpor mají býti v týmž saudu. — (*L. S. 5.*)

Obžalovaný někdy nebývá povinen odpoviedati.

Artikul VI.

O tom znamenaj. Že žalobník bývá někdy odvržen od žaloby své najviece proto, že když die, »mám svědky, ale nechci jich obtěžovati«; nebo výmluva taková jest zbytečná, neb slušnější jest, aby žalobník pro svau čest a užitek svědky postavil, nežli jich nechtěje vésti, s hanbau od žaloby pustiti měl. — (*S. L. 6.*)

Přijal-li by věc ode dvau, a vrátil by jednomu, vinen jsi druhému.

Artikul VII.

Kdyby dva dała komu peníze schovati, a přikázali by jemu, aby jich jednomu bez druhého nedával, a ten proti přikázaní vydal by je jednomu bez vědomí druhého, a druhý přijda, požádal by týchž peněz od něho: otázka jest, co by v tom za právo było? Na to odpověď jest taková, že požádaní zboží rozumné jest a spravedlivé; avšak hospodář vyznal-li by, že jest peníze jednomu z dříve řečených vydal, poněvadž jest proti přikázaní obú dvú učinił, kteříž jsau jemu peníze schovati dali, slušně dłužen jest druhému z polovice peněz podlé spravedlnosti práv býti. — (*L. S. 7.*)

Obžalovaný mlče vinen se dává.

Artikul VIII.

Jestli že by obžalovaný, jsa k saudu řádně připovědín, stál by a slyše proti sobě žalobu, a neodpoviedal by tomu, ani přičiny, proč neodpoviedá, nepołożił by, ale prostě tak dlauho mlčal by, až by saudce od saudu vstał: ten v při padne a žalobník ji obdrží plným právem. — (*L. S. 8.*)

Obžalovaný, když pokáže co pokázati měl, více není povinen.

Artikul IX.

Žaloba vždycky užievá svědkuov; protož takový žalobník, nepokáže-li proti obžalovanému svědomí, a obžalovaný k provedení své pře zavíže se, že chce provésti, a potom provedł: od takových nesnází žalobníka vedlé spravedlnosti bude zproštěn. A zvłášť v žalobách kšaftovních [na svědky] spoléháno býti má. — (*L. S. 9, 10.*)

Odpor, když hotov nenie, netratí pře.

Artikul X.

Jestli že obžalovaný zmeška rok složený z příčiny svědkuo, kteréž jest slíbił postaviti, proto ne vždycky v každé při padá.

O tom znamenaj, že dvuoj jest žalobník: Jeden slove jistec prvotní (principál), kterýž žaluje z obzvláštní věci, v kteréž ob-

žalovaný dlužen jest jemu odpoviedati. A takové žalování jest súženého práva, tak že zmeškání roku položeného obžalovanému jest k škodě. Jiný žalobník slove z případnosti, jako rychtář, žaluje pro pokutu, aneb toliko pro zisk z povinnosti úřadu svého někoho k žalobě potahuje. A taková žaloba jest lehčejšího práva; nebo ačkoli kdo prodlí nestáním k právu, proto takový obžalovaný, jestli že po mnohých dnech po odsúzení přijda, svědky viery hodnými svau nevinu ukázal by, ještě má puštěn býti, ani tak jako nespravedlivý nemá odsauzen býti. (O tom hledaj; O nuzných potřebách.) — (*L. S. 10, 11.*)

Žalobník neb odporník pro neznámost nemá puzen býti od saudu.

Artikul XI.

Od žaloby neb odporu nemá člověk neznámý puzen býti, proto že jeho rod není známý. Odkudž koli zajisté člověk přišeł by, miłostí Boží povołán jsa, když se toliko chvalitebně zachovává, dosti známé jest jeho rodu poznání. — (*L. S. 12.*)

Obžalovaný, słyše žalobu, kdyby odšeł, tratí při.

Artikul XII.

Člověk, jsa řádně k saudu pohnán a osobně stoje před saudcí i vysłyše proti sobě žalobu, ušeł-li by od saudu: bude-li pro městskú věc, propadne ji; a pakli hłavní pře, nad to že propadł proti spolusausedu, zapsán bude vedlé práva. — (*L. S. 13.*)

Obžalovaný jsa práv, z žaloby muož puovoda viniti.

Artikul XIII.

Znamenaj. Že žalobník, kterýž žaluje na obžalovaného, pro rozeznání té žaloby, dá-li obžalovaný z čeho zase vinu žalobníku svému: má jemu odpovídati. Nebo słušné jest vedlé práva, aby žalobník saudce, jehož chce, aby jemu při saudił, téhož také proti sobě saudem aby nepohrdał. Židé pak, kněží a urození lidé, poněvadž mají obzvłáštní saudce, a puovod práva toho, k kterému obžalovaný přileží, následovati má: z té příčiny před svými saudcemi mají viněni býti. — (*L. S. 14.*)

Žalobník cizí ku právu uručiti má.

Artikul XIV.

V právích starých píše se takto: »Že kdož by koli na jiného v městě žalobu učinił o kteréž koli dědictví, buďto o duom, neb o dědinu, o purkrecht, neb o vinici, ten zastav rukojmě rychtáři v desíti funtích, aby tauž žalobu dokonał.« To již řečené písmo, poněvadž by pro ně často žalobníci řádní od žaloby byli odháněni, takto vykládáme: Že skrze žalobníka míní se neznámý, který, odjinud přijda, člověka viery hodného z věci nemovité viní. Ale jiná jest věc o dědici pravém, kterýž by na své spoludědice, aneb na ty, ktož by to drželi, žaloval; neb není potřebí, aby od toho požádáno bylo uručení. — *(L. S. 15.)*

Odpoviedati, chce-li hospodář, muož za ženu a čeleď.

Artikul XV.

V městském právě má býti zachováno: Že hospodář, otec čelední s čeledí, za ženu, za děti, neb za služebníky a za děvky, náchlebníky své, ve všech přech, chce-li, muože v saudu žalovati i odpoviedati. — *(L. S. 16.)*

Hovado uraziło-li by koho, muož hospodář jím odbyti.

Artikul XVI.

Staré právo městské jest: »Jestli že kuoň, vuol, kráva, pes, vepř neb kozeł, skopec, neb jiné zvieře domácí pitomé koho urazí, pán téhož hovada, chce-li, muož se jeho odepříti. Pakli chce, muož v saudu za to odpoviedati; pakli nechce, to hovado bude přisúzeno uraženému za pokutu dostiučinění. Ale jinak jest o divoké zvěři a o hovadech lesních, jako jsau: lev, jelen, vlk, nedvěd a k tomu podobná, kteráž slovau neskrocená a ješto nikdy neokrotnú; jestli že kauší, tepau, trhají a učiní komu škodu: o to vedlé žaloby a duovodu žalobníka a obžalovaného, saud má vynešen býti, pravdě přísłušející. — *(L. S. 17.)*

Hosti ve třech dnech má se spravedlnost státi.

Artikul XVII.

Uloženo jest vedlé dobrého obyčeje, kterýž tak v městském právě jako i obec zachovává se: »Že každému hosti vedlé jeho žaloby

ve třech dnech pořád zběhlých, má se spravedlivé státi.« Měštěnín však některého knížete, který jest pod knížetem naším v našem právě, nesłove host; nebo ten słove host, ktož jest člowěk z panství některého knížete, kteréž není poddáno knížeti našemu. Opět, země rozdílné činí hosti, ale ne kraj. Protož znamenaj každého člověka býti hostem u nás, kterýž v jiné zemi, než v naší, obydlé má a sídło; neb rozdělení jedné země od druhé činí hosti, ale ne panství. (O tom podobně hledaj v kapitole XLIX. v artikuli VI.) — (*L. S. 18.*)

Obžalovaný pro dluh po nětčí smrti proti svědkuom, že jsau słyšeli, přísahau očistí se.

Artikul XVIII.

Žałuje-li kdo z dłuhu na živého neb na mrtvého, jestli že prostě žałuje a obžalovaný popírá: tehda se prostě očistí; pakli žałuje s svědky, tehdy obžalovaný má se také svědky očistiti. Jako u příkladě, když umřeł Titus, bratr jeho vinił manželku ze třidcíti kop, pravě, kterak by Titus před dvěma kněži seznał se jemu, že by dłužen był, ale ona toho přeła jest: usúzeno jest, že svědomí kněžské jest o słyšení, a ne o věci jim vědomé; protož manželka muože se na kříži dvěma prsty očistiti, vedlé práva. — (*L. S. 20, 19.*)

Obeslaný proti prosté žałobě prostě se očistí, a proti svědku svědky odvozuj.

Artikul XIX.

Žałující pro dłuhy živého neb mrtvého, jestli že prostě bez pruovodu žałuje; obeslaný odpieraje, také prostě se očistí. Pakli žałuje s svědky, obeslaný povinen bude s svědky se očistiti. — (*L. S. 19.*)

Žałují-li dva, má słyšení, kto prvé ku právu přišeł.

Artikul XX.

Komuž saudce svědčí, že prvé svú žałobu na něho vznesł, toho žałoba má prvé jíti, leč by druhého větší škoda od žałoby odtiskła. Saudce neb rychtář nemá se pokrývati, ale žałujícím

má dosti učiniti. Pakli by nebył včiera doma nalezen, kdo žalobu oznámí čeledi jeho, za prvnieho jmín buď. Item, běžíce dva a před domem křičíce, to nenie žaloba; neb žaloby před saudcí s kázní mají býti předloženy. Item, kdož rychtáře, v jeho domě hledaje, nenajde jeho a žalobu svú čeledi oznámí: ten má prvé slyšení mieti než onen, kterýž rychtáře zde i onde po ulicech hledaje, tam žaluje. — (*L. S. 21.*)

Odporník odložení hlavní pře, když puovoda obsílá, nepředší.

Artikul XXI.

Titus, jsa připovědín k saudu k středě, potom saud odložen był do soboty, a v tom obžalovaný připověděl jest k saudu žalobci svého: otázka, kdo má prvé slyšán býti? — Ortelováno jest takto: Že odložení saudu od středy do soboty jest jako hlavnější věc, také přípověd k středě učiněná, jako prvnější účinek zuostal[a] jest v své moci do soboty; protož napřed připověděný jest dlužen odpoviedati žalobě druhého, kterýž jest v té chvíli ve čtvrtek neb v pátek ľstivě na druhého žaloval. — (*L. S. 22.*)

Žaloba z rány prvé má slyšána býti nežli z dluhu.

Artikul XXII.

Prvé-li obžalovaný má pánu z dluhu a ze škod odpoviedati, čili prvé uraženému z ran odpoviedati? — Ortel: Poněvadž tělo lidské dražší jest nežli peníze, má prvé obžalovaný raněnému odpoviedati, nežli pánu z dluhu a ze škod. — (*L. S. 23.*)

Žaloba rychtářova neb konšela, když se úřadu tkne, má prvé slyšána býti.

Artikul XXIII.

Rychtářova žaloba má-li předložena býti jiným? Znamenaj: Že žaloba saudce má prvé slyšána býti; nebo poněvadž saudce místo pána spravuje a jemu pro jeho auřad, přízní spravedlnosti, ode všech poddaných sluší poddánu býti, a k němu lid obecní (pro skrocení sváruo a sauduo o všecky nesłušnosti ukrácení, k upokojení stran) zření má: tehda jakožto údové

hlavy a poníženější vyššího mají následovati a jemu se nebrániti, ale raději každý vedlé své možnosti mají jemu pomoci. Ale potupa a útok jemu a úřadu jeho učiněný hodně má aurazu, kterýž by se straně stal, velikostí předložena býti. A o přisežných též má rozumíno býti, přihodí-li se, že by se kdo protivil právu. — (*L. S. 24.*)

Odpověd z úkladu vraždy a z větší rány má prvé býti.

Artikul XXIV.

Obžalovaný pro úklad vraždy, jenž německy slove »volleist,« jestli že by v čas též vraždy malú ranú a lehce byl raněn: prvé má odpoviedati z toho, že jest ukládal vraždu, nežli žalovati bude z rány. Pakli by aud byl ufat neb těžce raněn: tehdy slušně má býti připuštěn prvé k žalování. — (*L. S. 25.*)

Pro útok a zálohy první má slyšení, by posléz přišel.

Artikul XXV.

Ačkoli pro zavinění nebo pro rány učiněné ten má prvé žalovati, kdož jest prvé před rychtáře předstúpił: avšak kdo by na druhého žaloval, že by naň zálohy činil, jeho čekal neb autok naň učinił, jestli že strana odporná prosí prvé slyšení: tehdy prvé má žalovati, podlé práva. — (*L. S. 26.*)

Puovod, když nic nepokazuje, nic neobdržuje domněním.

Artikul XXVI.

Puovod kdož koli, který ani svědky, ani listy úmyslu svého nepokazuje: obžalovaný muože prostě, neb přiznáním neb odepřením k jeho žalobě odpovídati. Také skrze to, že napřed se utekł jako žalobce, nemá vzato býti, aby spravedlivú při držał; nebo domnění neb podezření, kteráž z toho pochodí, jsú všetečná a nedostatečná, a nemá pohnúti rozumu saudce. (Ale jiné jest domnění potřebné a náhłé, jako, když by v místě tajném muž nahý sám s ženú nahú byl nalezen, domnění jest, že by ji tělesně poznal. A takové domnění úmyslem saudce muož pohnúti.) — (*L. S. 27.*)

Kdyby jeden druhého před saudem zhaněje k bitvě pobízel, pokuta.

Artikul XXVII.

Jestli že by jeden druhého před rychtářem a přísežnými nepoctivými slovy okřikna, i pobídił jeho k bitvě, o tom znamenaj. Takový dvojím obyčejem zavinił, totiž slova hanlivá mluvě a k bitvě pobízeje. A ačkoli pro řeč pokuty byl by dlužen 2 funty, avšak pro pobízení dlužen jest také 3 funty, a tak zaplatí 5 funtuo. A to, jestli že pokáním hnut jsa, svau vinu vyznal by, tehda tak lehkú pokutu daj, a daj se na milost. Slušie znamenati, že z pobízení k bitvě nepochází duovod pravý, a zlé domuční. A protož, kdož koli všetečně před přísežnými neb v saudu na člověka zachovalého žaluje, nebo řečí mrzkau jej okřikna, směł by jeho k bitvě pobíditi: jakožto hánce a všetečný žalobce zaplatí 4 kopy, kromě těch pokut, kteréž jsú pro hanění uloženy. Pakli takový łaupežník ze cti peněz by neměl, tehda za 6 neděl vazbau trestán buď. Pakli jest osoba lehká a nepočestná, tehdy k slaupu uprostřed lidí přivázán jsa mrskán buď, a za město potom buď vyhnán. — (*L. S. 28.*)

Puovod dlužníka jistce v každém právě muož viniti.

Artikul XXVIII.

Na kterémž koli právě žalobník nalezł by jistce: na tom právě o peníze muož naň žalovati, a on povinen jest žalobám odpoviedati. Ale což se dědin, dědictví dotýče: o to musí k tomu právu hleděti, kde to zboží leží. — (*L. S. 29.*)

Obžalovaný při svú hlavní poruč s volí puovoda.

Artikul XXIX.

Jestli že obžalovaný s povolením žalobce při svú přísežnému poručił by: poručenstvie jest stálé, a přísežný jménem poručenstvie k duovodu muož svědky vésti plným právem. Pakli by žalobník k tomu poručenství nepovolił: tehda moci nemá. A obžalovaný pro svú nepřítomnost, poněvadž jest měl osobně přisíci, jako i svědkové, na kříži, svú při ztratił jest a žalobník svú spravedlivost jest obdržał. — (*L. S. 30.*)

Odpovídati služebníku, dokud počtu neučiní, pán nemá.

Artikul XXX.

Má-li pán služebníku svému odpoviedati před počtem téhož služebníka z toho, ač co vydá na potřeby pána svého nad svuoj příjem? V té příhodě pilně má znamenáno býti. Když služebník vezł zboží pána svého, kterýmžto jménem jeho kupčił jest, měł-li jest co svého vlastního orkafu; a jestli že jest měł, tehdy najprvé zapłatí, což jest pánu vinovat služebník; potom počteno má býti, co ten služebník obrátil jest na potřeby pána svého, a z toho pán k žalobě služebníka slušně má odpoviedati. A ta potřeba panská má rozumiena býti netoliko to, což s jeho vůlí v jeho potřebách služebník jest utratił, ale také co snad bez vědomí páně služebník na jeho potřebné věci nałożił jest, jako kdy by, peněz vypuojčuje, dłužníkóm jeho zaň zapłatił, anebo stavení opravił, kteréž by se chtčło bořiti, anebo čeledi potřeby k jídłu kupoval, anebo grunt aneb jinau pilnau věc kaupił by; nebo ty a k těm podobné věci, zjevně od služebníka dovedené, pán jemu dłužen jest navrátiti z úplna, plným právem. (*L. S. 31.*)

Urození z městských gruntuov mají městské právo trpěti.

Artikul XXXI.

Ačkoli urození nebo vłádyky k saudu zemskému měli by připovědíni býti: avšak, mají-li dědictví v městě a zboží, z toho mohau žałovati a žałobám mají odpovídati. (O tom vayš v kapitole XXIII. artikuli VIII. Item o témž v kapitole XXXV. artikuli VII.) — (*L. S. 32.*)

Obžałovaný od mnohých, potom jednomu z nich neodpoviedá.

Artikul XXXII.

Item, jsa narčen od mnohých, když s nimi konec vezme, potom jednomu z nich o tom není povinen odpoviedati. Bude-li kdo narčen z jedné viny, a žałobník, maje druhau vinu, na týž čas neosvědčí-li: otázka, co by při tom było za právo? Odpověd: Poněvadž při první žałobě nestało se osvědčení vo druhé žałobě

obžalovaný nebude k té druhé odpoviedati. (Ale v městských přech, opustí-li kdo osvědčení, k budúcím snad žalobám neškodí.) (*L. S. 33.*)

Puovod a obesłaný mají šetříni býti, jaké jsú pověsti.

Artikul XXXIII.

Při žalobách má šetřieno býti, kteraké pověsti jest žalobce a obžalovaný, a kterakým úmysłem žaloba jde, aneb pro bezpraví-li, či pro vyhledání pravdy, či pro duovod, či pro očištění, a padli-li jsau svědkové v přísaze, aneb jiný nedostatek trpí-li; nebo vedlé těch věcí pokuty bývají uskrovněny. A potřebí jest pilného rozmýšlení z vin při žalobách, nebo má patřeno býti, neměl-li žalobník a obžalovaný zlé pověsti. A jsú-li poctivého a ctnostného života, mají-li se v mravích a v skutcích jednostajně, a bude-li to shledáno: tehda, buďto že by žalobce nepřemohł obžalovaného, anebo že by obžalovaný vyvedł se a očistił, žádný pokut dłužen nebude rychtáři, a obžalovaný měj na tom dosti, že jméno jeho dobré a chvalitebné zuostalo jest bez úrazu. Pakli obžalovaný a žalobce, před tím nezřiezeně živi jsúce, zmazáni by byli nějakau poškvrnau: tehda, jakož jest povědieno, žalobce zbaven má býti pokut. Pakli jest žalobník viery hodný a obžalovaný ne tak hodný a podezřelý: tehda žalobce k duovodu své pře słušně má připuštěn býti. Avšak jestli obžalovaný uměním svého řečníka v té při, která před saud předłożena, očistu obdržał by proti duovoduom žalobníka: skrze to žalobník nenie dłužen pokut słożiti, ale obžalovaný měj na tom dosti, jakož svrchu psáno stojí. A pakli by se zase zpět přihodiło: tehdy má prohlédnuto býti a s pilností váženo od přísežných, jestli že žalobník złopověstný naříká obžalovaného úmysłem bezpravným, čili jinú příčinú. A jestli že prvním obyčejem, totiž úmysłem bezpraví neb hanění naň žaluje, a zvłáště že tudy žádá učiniti pomsty, a jestli že duovodu nemá, jakož se byl snad k tomu podvolił: tehda hoden bude takový pokuty a nápravy, kterakú jest žádał na onoho. Pakli žaluje jinau příčinau, jako snad tím úmysłem, aby pravdy došeł, neb že zpráva mnohých lidí jej na to navedła, že žaloval na onoho, který jest poctivého života: tehdy, buďto že by svědomí neměł, aneb že by se obžalovaný

očistil, přes to od malých i od velikých pokut a nápravy jest zbaven. Leč by snad přísežní svolili se za slušné: tehda, znamenajíce jakost stran, pokutu vedlé přísežných rozvážení dlužni jim budau dáti. A dobře příleží spravedlnosti, aby ti, kdož žalují na zločince, nebyli nuceni k pokutám; jinak pro bázeň pokut člověk mohl by křivdu a násilé v některé věci trpěti, a tak, pře své prožaluje, nikoli nemohl by dojíti spravedlnosti. A z toho muož odpovědieno býti k druhé otazce svrchní, o nepočestném člověku obžalovaném. A znamenáno muož býti. Jestli že obžalovaný pro zlý skutek najprvé byl by pohnán před saud, a jestli že by žalobce naň nedovedl, aneb v duovodu byl nedostatečen, anebo že by, očistě se, prost byl: ktož by koli potom z toho prvního podezření naň žaloval, nebo před saud připravil, tehda, kterakým koli obyčejem ta věc byla by súzena, nikoli nebude zavázán k pokutě. Sluší také znamenati, že žalobník, podvole se svědky k duovodu na obžalovaného pro zlý účinek, dvojím obyčejem padá v své při: Jedním, že snad svědkuov nemá, aniž jich postavil, aniž jich muož vystaviti, a v takové příhodě dlužen bude nápravu a pokutu, vedlé usauzení přísežných; však zachovajíce rozdíly, předpovědě prvé rozvážení. Druhým obyčejem, že svědky jest vystavil, a když jest měl přísahu činiti, zpuosob přísahy změniv, padl jest; a tak dosti jest na tom, že dlužen bude pokutu za přísahu, ale jiným nic. (O týmž hledaj nieže v zápisích: Obžalovaný z krádeže muož-li se očistiti, a O pokutách a O mukách.) — *(L. S. 34.)*

Dědicové z krádeže v statku nalezené po otci odpoviedajte.

Artikul XXXIV.

Ačkoli syn nenese nepravosti otcovy, tak aby pomstu trpěl za jeho vinu; avšak, jestli že z zlého činění otcova, jakožto z krádeže, z laupeže a k tomu podobného, které věci k dědicuom, náměstkuom neb k jiným koli vladařuom přišly by bezpravně k držení: z těch věcí praví držitelé, jimž jest to bylo odjato, neb dědicové a potomci jich, i všickni jiní, k nimž by to potom přislušelo, žalovati mohau plným právem. Potřebí však jest v takových zlých činění zjevných, aby prvotně osoby, jimž se

škoda stala, zjevně to osvědčiły, ať z hodné příčiny žalobu svau k budaucím časuom odloží; nebo tak i dědicuom práva bývají navrácena, i od dědicuov jdau opět.

Jestli že by otec buďto peníze, aneb jinau obecní věc, aneb zbyło-li jest co za ním z kterého auřadu obecnieho, a on to k svému užitku obrátił, jemuž jest był ten auřad poručen: tehda také žałoba přisłuší na dědice. (O tom hledaj níže O vraždách. o mordích a jich zboží.) — (*L. S. 35.*)

Žałovati nemá duchovní, leč mu správce jeho povolí.

Artikul XXXV.

Poněvadž duchovní člověk, prelátu svému poddaný, aniž vládne svým vłastenstvím, ani užívá své svobodné vuole: tehda bez odpuštění opata a staršieho svého k žałobě z dědictví nemá dopuštěn býti, vedlé práva.

Žałoba z vraždy otce vayš dětem, než ženě, náleží.

Artikul XXXVI.

Žałoba z vraždy ženě-li či dětem přileží, když jsú nesvorní? O tom znamenáno býti má, že žałoba dětinská má býti předłožena žałobě ženské z vraždy muže jejího; nebo v tom žaloba dětinská mocnější jest než žałoba ženská; nebo žena muože mieti jiného muže, ale děti nebudau otce jiného mieti. — (*L. S. 36.*) 37

Rukojmě za vraždu podeč uručiti mají.

Artikul XXXVII.

Znamenáno má býti, že rukojmě za vraždu zavázáni mají býti v summě padesáti funtuo, jenž činí 30 kop a vayše; z nichžto třetina rychtáři, třetina žałobníku a třetina městu má dána býti. Item, že rukojmě za obžałovaného z vraždy nemají býti hlav zbaveni, ač snad obžałovaný, padna v své při, utekł by, ale toliko 30 kop zapłatí. Protož jestli že by kdo z viery, miłosti neb z lítosti slíbił za koho, který jest obviněn z přestaupení pro něž by měł smrt trpěti: takového rukojmi pro utečení onoho

zbavení života viece jest ukrutné, než-li spravedlivé. Item jestli že obžalovaný z vraždy skrze nedbánlivost rychtáře a žalobníka, že jsú jeho ne pilně ostřiehali, ušeł by od saudu: prost jest od rychtáře i od záhubce svého; nebo, což jest na něm bylo, viery jest nezrušił, neb vězni, aby život zachovał, słuší, ač muož, z okov i z żaláře utéci. Poněvadž bdícím, ale ne spícím práva spomáhají, co jsau škody vzali rychtář a žalobník z utečení obžalovaného, to mají k své neopatrnosti připsati. A nad to pak, jestli že rukojmě za toho obžalovaného utekłého rychtáři i žalobníku dosti učinił, není słušné, aby ten obžalovaný k druhému dosti činění držán był; nebo jako Buoh, kterýž jest saudce nejspravedlivější, nemstí po dvakrát tohotéhož, tak saudce časný má činiti týmž obyčejem. Pro takové však zproštění, jímž obžalovaný život svuoj jinde zachová, nemá jemu býti dopuštěno, aby se vrátił do toho města, odkudž jest ušeł; leč by za duši zabitého, vedlé spůsobení dobrých lidí, putováním a miłosrdnými skutky vedlé své možnosti dosti učinił. A rukojmě aby neužili złým slibu svého pro pokutu, kterúž jsú zaň zapłatili, budau moci obžalovaného zapsati, anebo jiným obyčejem jej k zapłacení popuditi, s pomocí a radú přísežných i rychtáře. — (*L. S. 38.*)

Žena neb dědicové zabitého, dłúhý čas mlčíce, potom nežałujte.

Artikul XXXVIII.

Když žena a dědicové zabitého za dłúhý čas ani křiku, ani zjevného oznámení z vraždy nečiní, a mohúce učiniti, ani jakého osvědčení před saudem; že, uptajíce se na vražedlníka otcova a muže, potom chtěli-li by vedlé spuosobu práva prożałovati, a v tom času při saudu stojíce, toho zamlčali: tehda právo svého żalování z vraždy ztratili jsú, aniž jest potřebí tomu vrahovi z toho potom jich żalobě odpovídati. Protož jedna vražda, jako jedna pře, dostatečně jednau żalobau dokonává se. Dědicové také i žena zabitého od svého práva svú nedbánlivostí padli jsú; nebo jako člověk, to mluvě, co má zamlčeti: též zamlče to, což má mluviti před saudem, odřieká se práva svého. — (*L. S. 39.*)

Obžalovaný z vraždy, podávaje se sám k smlúvě skrze zástupce, v podezření jest viny.

Artikul XXXIX.

Jestli že kdo, obžalován jsa z vraždy, z kteréž zjevně jest obžalován, a jiný mluvil by zaň, že z toho odpoviedaje, k dostiučinění podvolil se jest na ubrmany: skrze to jest za vinného zuostal vedlé vyznání, a proto vedlé řádného práva nemuož toho zproštěn býti, leč by strana odporná a saudce k tomu přivolili. Nebo když by takové vyznání moc mělo: tehda nepřítomný, který jest z vazby utekl, za přítomného a za vězně, žebrák za bohatého, anebo jiný v důstojenství usazený jako vyšší a mocnější za nižší a zprostnú osobu z vraždy anebo z jiného těžkého k tomu podobného účinku mohl by se zástupcí a obžalovaným nazývati, pro něžto žalobník, nemoha dostiučinění míti, spravedlnosti nemohl by dosáhnúti. Item, kdyby vinný, nejsa obesłán, jakož napřed stojí, přiznał se krom saudu, a kterýž by na ubrmany se poddał: ten již, poněvadž by rozsudek ubrmanský naň předšeł, pokutú hlavní nezasłaužił trestání; nebo jako jest jej to jeho přiznání obžalovaného a odsúzeného neučiniło, tak také jej ku pokutě hlavní povinného nečiní. A z toho jest vědomé i o jiných, že první ku právu připravený již jako vinný, i tento druhý také za ten skutek vraždy složiti a dosti učiniti mají jednostajně, poněvadž jedna pokuta za jeden skutek vedlé práva za dosti býti má. — (*L. S. 40.*)

Ze dvau vražedlníkuov, kterého viní, ten buď práv.

Artikul XL.

Była-li by dva vražedlníky, a žaloba jde toliko na jednoho: přátelé zabitého, žalují-li toliko na Petra z vraždy, a učinił by ku právu povinnost zabitého, vedlé obyčeje práva, na Petra, jako na jistce vinného: Petr má z vraždy odpovídati, bez odporu žaloby na Pavła. Kterážto žaloba, ač před Bohem była jest spravedlivá na Pavła, však snad před lidmi nemuož býti některakým obyčejem bez poškvrny podezření. — (*L. S. 41.*)

Vinný, který obžalován by nebyl a dobrovolně se poznal, duchovně naprav.

Artikul XLI.

O tom pak zuostáno jest. Poněvadž žaloba jedné vraždy na jednoho obžalovaného skrze odpoviedání téhož obžalovaného a a zproštění dostatečně se skonává; poněvadž z již řečené vraždy vedlé spravedlnosti již zproštěn jest: není slušné, aby Paveł i vinnější, na něhož jest žaloba nepřišła rychtáři, kterú pokutú byl vinovat. Ale jestliže se zná vinen býti vraždy, tak že se vyznává skrúšeným srdcem: utec se k tomu, kdož v duchovenství ukládá spasitedlné pokánie. Pakli by z mordu, z zlodějstva, a k tomu podobného hřiechu hanebného skrze někoho naň vyznání stało se: příseżní pilně pomyslé, kteraký saud mají vydati. — (*L. S. 42.*)

Žena obesłaná pro čáry, jak má práva býti.

Artikul XLII.

Když jest umřeł některaký mládenec, tehda otec jeho žałował na dvě ženě, pravě, že skrze čáry jich syn jeho zšeł jest, jakož słyšał z úst syna svého, když na smrtedlné posteli leżał. K tomu úsudkem odpovědieno jest, že bez odporu seznání mládence, učinił-li jest jaké, a żaloby otcovy, budau-li duovodové ženští nalezeni praví: není rozumné, aby odpoviedała tak, jakož se odpoviedá z vraždy. Ale však obecní řehoła Práv Městských dí, że [na] každé prożałování żałobníka obżałovaný, odpíraje neb se přiznávaje, má odpovídati. Dostatečno jest, aby ženy sprostně odpoviedały a prostú přísahú očistiły se.

Protož poněvadž při hłavních vinách potřebí jest jasnějšieho duovodu, než-li při městských přech: když na koho żaloba jde z čáruo a z jiných k tomu podobných kauzłuov, kteříž ne zjevně, ale tajně se dějí, patřieno býti má k těm věcem, kteréž płodí zlé domnění, totiž była-li jest která z těch žen kuběna kterého muže, a jestli że jest snad před lidmi víry hodnými o témž muži řekła: »jestli że tohoto a tohoto neučiní,« anebo »nepřestane-li těchto a těchto věcí, chci mysliti o jeho bezżivotie,« a zvłáště pak obierá-li se s čáry, a v takovém skutku była-li połapena: tehdy taková żena k saudu jsúc připovědiena, potřebuje, aby jako vra-

žedlnice svědky se očistiła; nebo ne ve všech přech potřebí jest jednostajných duovodův, nébrž vedlé rozličnosti pří duovod a očista rozumně proměňuje se. — (*L. S. 43.*)

Pro ułauzení ženy, bez řečníka sám odpovídaj.

Artikul XLIII.

Komu ženu ułaudí, o tom pováženo jest: Že dobře slušné jest, aby žałobník v takové při ne skrze řečníka, ale osobně žałoval. (O témž hledaj v kapitole padesáté první.) — (*L. S. 44.*)

Podací náležité duchovenství: právo duchovní suď.

Artikul XLIV.

Jestli že by odpor byl mezi stranama o právu podacím kostelním: proto že takové právo slúší k duchovnímu saudu, protož duchovním právem má býti rozsúzeno. — (*L. S. 45.*)

Žałovati vyobcovaný sám nemuož.

Artikul XLV.

Vyobcovaný v světském saudu žałovati nemuož, leč by snad jináče było v saudu duchovním. — (*L. S. 46.*)

Obžałovaný má vždycky odpoviedati k žałobě žałobníka.

Artikul XLVI.

Ne proti straně, kteráž nenie vysłyšena, ale kteráž toliko právě by k slyšení přišła, má býti rozsudek brzký. A také poněvadž z obecní řeholy práva městského obžałovaný žałujícímu, znaje se aneb odpíraje, měł by odpoviedati: tehda žena a dědicové mají vedlé práva odpoviedati. — (*L. S. 47.*)

Žałobník muož proti obžałovanému výminku učiniti.

Artikul XLVII.

V tom má znamenáno býti. Jest-li že rychtář a přísežní o těch věcech budú svědčiti, kteréž jest žałobník při výminkách předłożił: tehda obžałovaný nemuož řečníka mieti, a jest-li vina smrtedlná, má smrtedlnú muku trpěti. A znamenáno má býti pilně,

že v těžkých proviněních, jako, jestli že by kdo vraždu učinił před očima přísežných, aneb že by před saudem pokoj skutkem zrušil, aneb zprotivił-li by se saudu, aneb jinú takovú neslušnost učinił, již řečený obyčej se zachovává, totiž, že obžalovanému, ač žalobce prosí, řečník nebývá dán, ale hned jako přemožený má odsúzen býti. — (*L. S. 48.*)

Obesłaný není povinen odpovídati k žalobě z domnění.

Artikul XLVIII.

Usúzeno jest: Že obžalovaný muož žalobníka přemoci svědomím dostatečným, jakož spuosob práva žádá; jako jestli že prvé pro zjevné zlodějství pokuty płatił, on toho má užiti a nenie dłužen k jeho žalobě odpoviedati, kteráž se drží domněnná a všetečná. Neb łest a podvod žádnému nemají děditi [t. svědčiti]; neb kdož jest jednú zły, vždycky potom jest ve zlém domnění. (O tom kapitola XX. artikul VI., dále kapitola XLIX. artikul XI.) (*L. S. 49.*)

Bude-li pře rychtářova, vysésti z saudu má.

Artikul XLIX.

Rychtář a saudce v své při neb dědicuov neb čeledi, seděti v saudu nemá. A protož, bez odporu jakých koli výmluv rychtářových, výmínka žalobníka jako rozumná má dopuštěna býti. Protož pro uvarování zlého domnění, rychtář nemá ani u saudu seděti, ani úřadu svého jinému poručiti, než přísežní pro tu vraždu mají rychtáře voliti, osobu obecní stranám k tomu saudu dobře přisłušející. — (*L. S. 50.*)

Obžalovaný také muož vysaditi rychtáře neb saudce v jich žalobách.

Artikul L.

Opět v jiné žalobě znamenaj. Když by rychtář aneb saudce chtěł žalobu vésti, jako jelikož jest rychtář: otázka. O tom usúzeno jest: Že v takové příhodě výminka té věci užitečná jest a spravedlivá. Protož v takové příhodě, v kteréž rychtář a přísežní społužałují, buďto sami skrze sebe nebo skrze jinú osobu v to vłożenú: nemohú społu a pojednú žałovati, i úřadu svého zvykłého vésti. Nebo nenie spravedlivé, aby někdo i žałoval, i odpíral, i saud vynášel. — (*L. S. 51.*)

KAPITOLA DRUHÁ.

O žalobách vuobec.

Bezděky žádný neviň, ani podruhé, z viny sauzeného.

Artikul I.

Žádný bezděky k žalobě nemá puzen býti, leč by již počal žalovati. A také jestli kdo obžalován z které viny od jednoho žalobce: od jiného z té viny nemuož obžalován býti. Avšak jestli že z jednoho skutku viece vin pošlo by: tehdy od jednoho z jedné viny, a od jiného z jiné viny můž někdo obžalován býti. (*L. S. 52.*)

Mordové noční neb denní kdy se ohlásiti mají.

Artikul II.

Mordové a těm podobní účinkové, jestli že by se dály ve dne, prostřed obydlí lidského: od žalobníka ve třech dnech mají rychtáři zjeveny býti. Pakli by se v noci a na poli, krom obydlí lidského, přihodily: tehdy cíle tří dní déle, ač žalobník žádá, muož od přísežných slušně prodlen býti. — (*L. S. 53.*)

Z cizoložstva cizí člověk nemá žalovati, než manžel neb saudce.

Artikul III.

Člověk cizí nemuož žalovati na ženu z cizoložstva, kteráž jemu vedlé krve nenie spojená, ačkoli to hodnýmu svědomím mohl

dokázati. Ale že jest to učinił, což naň nesłušeło, že pověst svého bližního zmazał, trestání a pokutu podniknúti má slušně, od přísežných jemu vedlé jich svědomí uloženú; neb nesłušné a všetečné jest takové obžałování, a saudcím nemá hnauti, ani také obžałovaný od něho proto nemá trápen býti. Ale manžeł z toho skutku na svú ženu muož žałovati, ne skrze řečníka. Sausedé však také z toho hřiechu žałovati mohau, aby nebyli domníni, že by mu také toho hřiechu povolili. — (*L. S. 54.*)

O žałobě na saudce, který by nechtěł sauditi.

Artikul IV.

Jestliže rychtář neb saudce nechce sauditi v hodinu saudu, má napomenut býti od přísežných, aby saudił a žałujícím dosti učinił, aby lehkomyslnost odpuštění nezplodiła podpalu hřešícímu. Opět i do třetice má napomenut býti saudce od přísežných. Pakli by sauditi nechtěł, a pře přešła by k vyššímu saudci, jakožto k podkomořímu aneb králi, a saudce z nedbánlivosti był by obžałován: buď malá neb veliká pře, tehdy saudce ten za vinného trestán buď.

O žałobě zapsání.

Artikul V.

Był-li by kdo zapsán psanú žałobú: saudce má pilně příčinu vyhledati. Zasłúžił-li jest ten obžałovaný trestání na penězích, buď tak zapsán; pakli zasłúžił trestání, aby přišeł o ruku, tak má zapsán býti; pakli jest hoden trestání na hrdle, také tak zapsati se má, podlé povahy výstupku svého.

Žałoba odsauzeného na smrt nenie zcela viery hodna.

Artikul VI.

Usúzeno z práva jest: Že odsauzeného na smrt žałoba nevíže, ani zcela věřiti se jí má, než toliko znamenité činí domnění a potah, však z toho samého obžałovaný neodsuzuje se. A též rozumí se o zločinci u vězení sedícím, kdyby koho před ortelem zmazał a obžałoval. — (*L. S. 55.*)

Žaloba z ran úkladních má býti ve třech dnech.

Artikul VII.

Raněný má žalovati pro volleist, totižto úklad vraždy, ve třech dnech, na toho, kdož jest příčina úrazu jeho; nebo po třech dnech žádného nemuože viniti, leč by hodnú příčinu okázal, jako že by němý byl, anebo že by se slušně osvědčil; tehda čas těch tří dní hodně muože prodlení mieti. Ale dědicové, kteříž nejsú přítomni, jichžto bližní od toho ranění umřel jest, nehledí času těch tří dní, ode dne ranění počítajíce, než od toho dne, kterýž jsú zvěděli, že by raněný byl; a ještě ten čas vedlé dalekosti a slušnosti a potřeby, jak by slušně k saudu přístup mohl býti, to má rozměřeno býti. — (*L. S. 56.*)

Nepodezřelý, třikrát se očistě, čtvrté ani svědky odsúzen býti má.

Artikul VIII.

Obžalovaný, od mnohých žalobníkuov po třikrát spolu z krádeže a z lúpeže v jednom saudě obžalován, a tolikrát se očistiv, nemuož po čtvrté přemožen býti svědomím z týchž účinkuov; proto že žalobce, spolu v saudu přístojíce, zprvu obžalovaného od jeho práva spravedlnosti svú přísností neodehnali jsú, tížíce se, mohli-li by sedmi svědky jej přemoci, jakož jsú potom usilovali učiniti. Nebo takový má užívati puojčeného sobě práva, a najviece toho, že jest pověsti nepoškvrněné; neb to pravdě náleží. Pakli má na sobě prvé jakú poškvrnu, a tu tepruv aby naň dovedeno bylo: snad by právu svému poškodil a pohoršil. Obžalování po třikrát od žalobníkuov, potom pojednú učiněná, zdá se, že by taková žaloba ze lsti pocházela. Jestli že se očistí po čtvrté, svědomí jich proti sobě nikdy trpěti nebude, neb lest a úklad žádnému pomáhati nemohú; a protož ti žalúbce svým zlým úmyslem mají sklamáni býti. (O tom hleď v kapitole XLIX. artikuli XI.) — (*L. S. 57.*)

Sedm svědkuov viec mohau u práva než obce.

Artikul IX.

Obžalovaný z žhářství, neb z viny k tomu podobné, muož přemožen býti sedmi svědky hodnými; nebo počet sedmi svědkuov

jest z podstaty práva. Protož, jestli kdo obžalován na hrdlo od obcí mnohých míst, nenie slušné; nebo svědomí obce některak jest podezřelé; nebo jeden skutek, v jednom místě a jednoho času učiněný, z těžka muože poznán býti od množství. Protož viery hodnější bylo by svědomí přísežných jednoho místa v některém zvláštním skutku, nežli svědectvie přísežných ze mnohých míst o témž skutku; nebo jeden skutek od přísežných toho místa muož dobře porozumín neb spatřen býti; ale aby od přísežných ve mnohých místech též dobře byl opatřen, aby tak úplně byl poznán, to se zdá nepodobné k vieře.

Obžalovaný pro pohruožku z žhářství, někdo přemožen bývá sám třetí, jakož psáno jest ve mnohých právích, ačkoli z skutku žhářství má býti sám-sedm přemožen. (Více o tom hledaj v kapitole LVI.) — (*L. S. 58.*)

KAPITOLA TŘETÍ.

O řečnících, kdy přijímáni a kdy nepřijímáni býti mají.

Řečníci, kteří pravdu hájí, ale ne kteří ji prodávají, jsú užiteční.

Artikul I.

Řád řečňování nemá pohrdán býti, poněvadž také císařská ustanovení témuž řádu chválu vzdávají, řkúce: »Bojujíť zajisté obhajce pří, kteří v výmluvné řeči doufajíc, obtížených pravdy naděje i života brání, aniž méně prospievají obecnímu dobrému a zvláštnímu užitku, než jako by pro užitky každého štítuov, pancířuov a mečuov užievali, rodičuov a vlasti zachovávajíce.« Protož skutečně známo jest, že úřad řečničstva ve všech věcech a saudích jest potřebný. Avšak byly-li by strany takové opatrnosti a výmluvy: tehda budú moci samy osobně mluviti, odpuštění však sobě u rychtáře uprosíce. Protož každý člověk muož slova řečníka svého, od saudce jsa otázán, nebo sám od sebe, tvrditi nebo jim odepříti. Zavrha také toho řečníka, muož hned jiného přijíti, s dopuštěním rychtářovým. — (*L. S. 59.*)

Řečník podezřený neřečňuj.

Artikul II.

Řečník také podezřený, ač strana žádá, nemá dopuštěn býti k řečňování. — (*L. S. 60.*)

Řečníka saudce nemá nutiti k řečňování.

Artikul III.

Opět, žádá-li se řečník zbaviti řečňování, saudce nemá jeho k tomu nutiti; a to odřečení řečníka žádné škody straně nečiní, proti kteréž jest byl. — (*L. S. 60.*)

Řečníka první obdrží.

Artikul IV.

Opět, prosíte-li dva jednoho řečníka, první jej obdrží. (*L. S. 59.*)

Řečník, kdykoli najatý, řečňovati má.

Artikul V.

Opět, jestli že by řečník před hodinau saudu od jednoho z stran najat byl: tehda bez odporu prosby druhého řečňovati bude. (*L. S. 59.*)

Řečníkem chudého má opatřiti saudce.

Artikul VI.

Opět, saudce má patřiti, aby chudým nebyla ujma na řečnících od mocných; nébrž z úřadu svého nemajícím řečníka má zjednati. — (*L. S. 59.*)

Strana když řečníka nemá, má se jí odložiti.

Artikul VII.

Jestli že dva řečníky máte před saudem státi a řečňovati, a není-li kterého, z kterékoli příčiny: tehda k žádosti druhé strany má cíl a čas k stání prodlen býti. — (*L. S. 61.*)

Řečník nemá se brániti nemocnému pro nářek mordu.

Artikul VIII.

Opět, bude-li kdo narčen jako mordéř: by byl i nemocen, nemá jemu řečník odepřín býti. — (*L. S. 62.*)

Řečníku, písaři mzda pány se ulož.

Artikul IX.

Záplata a mzda písařuov, řečníkuov a jiných úředníkuov má býti uskrovněna vedlé svědomí přísežných. — (*L. S. 63.*)

Přátelé straně nemají se odpierati.

Artikul X.

Opět, strana žádá-li, by pak řečník odpíral, má jí pomocník neb přítel také se příti. — (*L. S. 64.*)

Řečníkuo několik muož strana mieti bez ujmy jiným.

Artikul XI.

Jedna strana muož sobě najíti viec řečníkuov, toliko když by to nebyło lstivě, tak aby strana druhá nebyła řečníka zbavena. (*L. S. 65.*)

Řečník zločinci nemá dán býti.

Artikul XII.

Opět zjevnému zločinci, by pak žádał ustavičně, řečník má odepřín býti. — (*L. S. 66.*)

Žena, jakž koli opatrna, nemá řečňovati.

Artikul XIII.

Ženy, by pak byly rozšafné i výmluvné, však se k řečňování připustiti nemají.

Zlopověstní a přestupníci nemají řečňovati.

Artikul XIV.

Zlopověstní, též i přestupníci práva úřadu řečňování mají býti zbaveni, aby dobří tovaryšstvem zlých nebyli poškvrněni.

K zpletené žalobě nejistého rozumu nemá se odpovídati.

Artikul XV.

Znamenaj: Jestli že by řečník neb žalobník, veda žalobu, zpletł by ji, jako kdyby řekł: »Pane rychtáři, tak mi velikú ránu dał,« anebo »tak mě těžce ranił, že jsem o život skrze to přišeł až k smrti«: obžalovaný bude zproštěn, a nenie dłužen jemu odpoviedati. Item, jestli že by potom tayž žalobce z jiných ran skrze řečníka před obeslaným neb ještě živým slovy jako prvé na týž rozum otázku učinił: tehdy opět obeslaný jest povinen odpoviedati. (Víc toho hledaj o řečnících v kapitole padesáté prvnie.) — (*L. S. 67.*)

KAPITOLA ČTVRTÁ.

O odvolání k vyššímu právu.

Proč jest odvolání.

Artikul I.

Pomoc neb útočiště odvolání nenie vydána k obraně ne-šlechetnosti, ale k pomoci nevinnosti. Protož každému má dopuštěno býti odvolání pro nehodné a nesłušné obtíženie; a zvláště jestli že by takové obtíženie bylo k škodě právu odvolávajícího. Nenie słušné, aby ten, kdož se odvolává, stál na místě, ani aby s miesta nohú nehnul, jakož někteří chtěli; nébrž, chce-li, má jemu rozmyšlenie dáno býti, chtěl-li by či nechtěl odvolati se. — (*L. S. 68.*)

Odvolání k jakému rozumu býti má učiněno.

Artikul II.

Takto má předłoženo býti odvołánie k vyššímu právu: »Pane rychtáři! Ortel proti mně od přísežných štrafuji, poddávaje se lepší od toho místa, odkudž já mám z práva jej přinesti.« A to má rozuměno býti o orteli, který vyrčen jest, ne vedlé psaného práva. Pakli jest výnos z práva psaného, takto má řieci: »Pane rychtáři! Ortel, který přísežní z práva psaného proti mně jsú vynesli, s odpuštěním jich poctivosti, naději se, že jest pošel ze złého rozumu práva psaného. A protož odvołávámť se od něho, žádaje, aby hned bez meškání podán byl k vyslyšení královskému, od něhož vydáno jest psané právo, poněvadž tomu słuší rozum právu dávati, kdož je składá.« — Opět, dokud stojí odvołánie, nic nemá v té při obnovováno a přidáváno býti, ani přimíšeno. — (*L. S. 68.*)

Po odvolání nic nemá přidáno býti.

Artikul III.

Ortelovánie a příčina jeho krátce a rozumně má býti vznešena k tomu, k komuž se jest stalo odvolánie. A všeliké rozšíření při té věci má býti ukráceno. — (*L. S. 68.*)

Čas odvolání.

Artikul IV.

Kdož se k vyššímu právu odvolá, nedovede-li svého odvolánie v šesti nedèliech pořád zběhlých: leč by hodná překážka byla, za neodvolávajícího má jmín býti. A saudce přes to odvolánie v té při tak se měj, jakož se má mieti vedlé práva, a to pro bázeň snadně odvolávajících, aby, jací nákladové zajdau, ať ty zaplatí a nad to pokutu dá svému saudci 60 šiliňkuov, leč kdo má zvláštní na to pokutu uloženau. — (*L. S. 68.*)

O spuosobu odvolánie každému má vědomo býti.

Artikul V.

Item, Pořádek a spuosob odvolánie, prvé než ten, kdož se odvolá, v to půjde, skrze rychtáře a přísežné má jemu slavně zvěstován býti.

Odvolávající, dopustil-li by se v tom čeho, trestán buď.

Artikul VI.

Item, Ten, kdož se odvolá v té mieře, dopustil-li by se čeho, jako vinný skrze rychtáře vlastnieho bez odporu toho odvolánie můž trestán býti.

Odvolávající, kdyby po odvolání z předešlé viny saudce chtèli ho trestati, v tom se opět můž odvolati.

Artikul VII.

Item, Jest-li že by ten, kdož se k vyššímu právu odvolá, po tom odvolánie pro zaviněnie před tím učiněné od přísežných snad chtěl obtiežen býti: tu jakožto od podezřelých, muože se slušně odvolati, a žádné pokuty peněžité proto nemá trpěti. (*L. S. 69.*)

Bez příčiny žádný se neodvolávaj.

Artikul VIII.

Item. Nenie-li hodná příčina odvolánie: tehda odvolánie k vyššímu právu přestává.

O odvolání bez psaní a o psaném.

Artikul IX.

Item, Odvolání bez psaní bude-li učiněné, a to by se potom zdvihlo: daremní jest a marné. Pakli jest psané a písmo rozličný rozum zavierá: odvolánie má dopuštěno býti, ale jiné jest ačkoli toliko jeden rozum zavierá. Jest-li že se odvolává ten, jemuž nenáleží, nemá slyšán býti. — (*L. S. 70.*)

Kdo pustí od odvolání.

Artikul X.

Item, Ten kdož se vayše odvolá, potom, pokáním hnut jsa, zase to odvolánie zdvihne: skrovnú pokutú od saudce má trestán býti. (*L. S. 70.*)

Odvolání jistých zločincuov marné.

Artikul XI.

Odvolánie zločincuov jsú marná; leč by jaké pochybenie bylo při jich provinění, tehdá nemá při skutku kvapeno býti; a též odvolánie nemá býti hájeno pro přísahu. — (*L. S. 71.*)

Odvolání nedopauští se v tom, čím se nemuož prodlíti, aneb co se vypovie z stálého práva obyčejného.

Artikul XII.

Jestli že která věc prodlenie nechce: nemá býti odvolánie dopuštěno. Nebo jestli co z věčné a vždy stálé výpovědi rozkáže se, aby bylo učiněno: proti té výpovědi nemá býti odvoláno. (*L. S. 73.*)

Který koli z stran se odvolá, to odvolání i druhému k užitku muož býti.

Artikul XIII.

Opět v obecní při, kolikrát se jeden odvolá a druhý nic: tehdá ono vítězství také tomu prospěje, který se jest neodvolal.

a to v při, což se obrany dotýče. Opět, ač by kteří rozdílně byli potupeni a odsúzeni, ačkoli z té pře to pochází: však proto víc než jednoho odvolání potřebí jest. — (*L. S. 74.*)

Zjevně zpupnému nepřeje se odvolání.

Artikul XIV.

Opět, odvolánie pyšného a zpurného nenie platné; ani když pře od krále saudci jest poručená, odvolávající ten nemá slyšán býti. — (*L. S. 75.*)

Pokuta odvolání z hřiven.

Artikul XV.

Komuž by se koli stała hojná spravedlnost před saudem a přísežnými, a on, tau pohrdaje, odvolał by se neprávě: KJM^{ti} v pokutě bude tří hřiven. Pakli by jemu rychtář neb saudce spravedlnost učiniti odepřeli: tehdy svobodně odvolá se k jinému saudu. A z těch peněz předpověděných slušejí dvě části saudci a třetí přísežným. (O tom viece máš v kapitole LX.)

KAPITOLA PÁTÁ.

O vodě a zbroji.

Duom svuoj každý opravuj, bez škody jiného.

Artikul I.

Tak jeden každý duom svuoj má opraviti, aby domu sauseda svého nepohoršil, leč by měl právo k dělání takové věci. Opět, nebrání se, aby sobě jeden každý prospěl, když druhému neškodí. Tok vody dešťové má místo, jestli že by voda dešťová neškodiła přirozeným tokem; ale svedená nic, leč by pro příčinu vorání ten skutek byl učiněn svedení vody. Znamenaj, že jsú tři věci, pro něž nižší duom anebo místo slúží vyššímu: právo, přirození, starobylost místa, totižto služebnost, jížto nenie paměti, která vždycky za právo jmína býti má, totiž pro příčinu umenšení saudu. A často přirozená věc i starost místa postupují, když právo na to jest. Někdy také právo a přirození postupuje starobylosti. Neb vědomé býti má, že k zlepšení sauseda něco muože děláno býti, ale k zhoršení nic, leč by to było zejména vymíněno. Každý člověk na svém gruntu jakž nayvayš muož stavěti; tak i na hluboko sluší kopati; leč to učinił úmyslem škody k svému užitku, toho dělati nemá. — (*L. S. 76—80.*)

Kto má právo k vodě, má i k stezce, ale ne k cestě.

Artikul II.

Kdož má právo k vážení vody, ten má svobodu k studnici choditi. Avšak kdož svobodnau chúzi k studnici má, tomu tam s vozem jezditi nesluší. Opět, přesclme-li studnice a zase se vyprayští, skrze to služebnost a právo jeho neztracuje se; nebo ta služebnost neb pohodlnost nenie ztracena skrze nedbánlivost ani skrze provinění. — (*L. S. 81.*)

Pokuta, kdo by přes zápověd [s] zbraní chodil.

Artikul III.

Kdyby který sedlák přes zápověd braň jakau nesl, neb voštíp, neb meč: tehdy rychtář, pod kterýmž by postižen ten jistý byl, má mu tu braň pobrati aneb dvadceti šilinkuo od toho sedláka za to vzieti pokuty.

Kupcuom pocestným nemá brána býti.

Artikul IV.

Než kdyby pak někdo, příčinú kupectví jda nebo jeda, meč svuoj měl, neb na sedle zavěsil, neb na vuoz uložil ne tiem úmyslem, aby někoho nevinného uraziti měl, ale aby se od zločincuov obraňoval: tomu se nemá brániti. Item. Nižádný také osídl žádných ani k tomu podobných věcí neliecej k łapání jiných lidí, leč na zločince a k tomu podobné lidi, a to i s povolením pana rychtáře buď.

Rychtář k brani právo má, která se nese pro úraz, a ne k té, která pro obranu.

Artikul V.

Rychtář a příseżní nemají práva k brani, kterau se člověk brání, ale k urážející; nebo obrana se nezapoviedá. Opět, potrhne-li kdo meče z pošvy, daj rychtáři deset grošuov. Pakli vytrhne, šedesát haléřuov, a od vteknutí též šedesát haléřuov. Opět, v trhový den vyňal-li by kdo lučiště neb samostříl ke zlému, ten daj rychtáři dva funty a měšťanuom tři: pakli napne, rychtáři a městu dva funty zaplať, anebo jemu ruka buď proklána nožem, jakož práva krumfleštní každého města káží.

KAPITOLA ŠESTÁ.

O ubrmaních a jich právích.

Kterým osobám má ubrmanstvie býti.

Artikul I.

Usúzeno jest, že ani na sirotka, ani na méně 15ti let majícího, ani na bláznového, neb němého, aneb hluchého ubrmanství nemá býti. Item byl-li by kdo i rychtářem, tehdy věci té, kteréž saudcím jest, sám se voliti neb se jinému voliti rozkázati nemá. A učinil-li jest v tom výpověď, nemá pokutau k tomu přidržán býti. Item, Nebývají také povinni všeho vypovědieti a oznámiti, jako tehdy, kdyby ohyzdné a mrzké věci ubrmané poznali. Také znamenaj: Kdyby ubrman kdež koli byl volen, a potom, toho opovrhúc strany, jiného sobě volili, první jest propuštěn.

Ubrman volený, pro které příčiny má odvržen býti.

Artikul II.

Najprv, zlopověstný neb jest-li roznešený od některé z těch stran v hlavním zlém účinku a úmyslu, jako, že by některé straně úhlavním nepřítelem byl a pohruožky mordem činil, aneb že se nařkli hlavním nějakým nářkem. Item, Kdyby příčina opět věku neb nemoci byla, ještoby brzo z ní nevyšel; pakli by brzo z ní vyjíti měl, tehdy ať se den protáhne. Item, Kdyby opět zaneprázdnění měl pilných věcí vlastních svých, aneb odjití bezelstné, neb opět že by nastala obecní pilná potřeba: pro ty příčiny ubrman se vymluviti muož jakožto nemožností; nebo vlastní

rozum podlé práva ten jest, že to toliko muožem, což koli bez své škody činiti muožem. A též ty předpověděné příčiny mají moc i proti rychtáři i proti saudcím přísežným. Ieně. Přijíti a v ní státi mají v ubrmanské výpovědi strany o tu věc, o-kterú se na ně podały, buď pravá neb nepravá; neb sobě přičítaj, kdož se na ubrmany svolił. Item. Kdyby viec ubrmanů było a jinú a jinú výpověd učinili, mohau v těch výpovědech nestáti: než jest-li že větší strana kterau výpověd zavře, ta přijata má býti, neb jináč pokutu by nesł, kdož by se zepřeł. Item. Nebył-li by kdo z které strany pro to, aby ubrmanství se nekonało, a slušné příčiny neukázał, upadne v pokutu; a protož kdyby vaypověd se stała bez druhé strany, nemá prospěšná býti, leč by svoleno było, že neb před jednú stranú, neb oběma má výpověd se státi, aneb i žádnú. Nebo rozvaž, před kým se zdá řčená, když jest řčená před múdrými. A zase týž, před kým jest řčená, když se dí před bláznovými. Item. Nebude ubrman výpovědi vypoviedati, leč se svolí. Opět zase, když by již první svolení minulo, neb den, neb smrt někomu překaziła, neb saud, neb v kněžství že by se někdo dał; než kdyby potom, knězem jsa, přijał ubrmanstvie, ten již všemi obyčeji povinen jest vaynos učiniti. Item. Bude-li při svolení zmienka o dědici, ubrman můž rozkázati, aby i ten dědic přítomen był. Item. Kdyby sirotek bez poručníka vuole svolił se, nemá ubrman vypoviedati nálezu; neb vypoví-li co proti němu, pokutau nenie povinen, leč by rukojmě zastavił, od kteréhožto rukojmě, pokuta muož upomienána býti. Item. O těch o všech věcech přech a příčinách ubrman sauditi muože, kteréž od počátku té věci były jsú mezi nimi, kteříž ubrmany volili, a netoliko o tom, což se jest potom přihodiło. Item. Bude-li kdo učiněný o svú věc, ješto k němu náleží, ubrmanem, vaynosu učiniti o tom nemuož; nebo ten o tom rozkazuje, ješto žádný sobě rozkazovati, ani zas se sobě zbraňovati nic nemuože. Item. Kdož by rozkázał podlé svolení od ubrmana, aby zaplatił peníze a on prodlił by, v pokutu upadne. Item. Budú-li tři ubrmané, a dva odsaudí někoho 10 kop, a třetí toliko pěti by odsaudił téhož: tehdy má držán býti saud dvau. Ale když by jeden odsaudił 15 a třetí 5, nezdá se rozdílu býti, a to proto, což jest většieho, zavierá v sobě to, což jest menšieho.

Ubrmanom když se pře poručí, již z moci rychtáře vychází.

Artikul III.

Když již pře ubrmanuom jest poručena, tehdy již z moci rychtářovy jest vyšla; muož však strany rychtář připuditi k zachování věcí k tomu potřebných. Všeliké ubrmanství pokutau má ohraženo býti. Opět, jsú-li tři ubrmané voleni, dva budau moci při dokonati; neb všeliké ubrmanství má jíti před se a ne za se, leč by třetí pilnú potřebú byl zaměstknán. Opět, přijetie ubrmanuov nenie k škodě rychtáři na jeho právích. Jest-li že pak [z] spurné všetečnosti strany rychtáře neprosíce, na ubrmany svoliły by se, svolení moci nebude mieti, a každá strana dá pokuty 72 haléřův. — (*L. S. 82, 83, 84, 89.*)

K ubrmanuom muž, jsa živ, když svolí, žena i děti toho nezmění.

Artikul IV.

Jest-li že muž svolí se oč na ubrmany, umře-li muž, žena jich zavrtci nemuože. A též má řečeno býti o dědicích, leč by se slibnov osobních dotýkało, kteříž patří k zvláštní osobě, jakožto manství a k tomu podobné. Neb jich ubrmanství nezavazuje dědicův, leč by při svolování byla zvláštní zmienka o dědicích. — (*L. S. 90.*)

K ubrmanství svědkové nenáleží.

Artikul V.

Item. Všeliké ubrmanství pod dobrým svědomím buď přijímáno, a zvláště v vysokých a těžkých přech; nebo nemůž žádný sám sobě hodným svědkem býti. Také každé ubrmanství pokutú buď ohraženo. Umře-li jeden z ubrmanuov, pro to pře nemá hned k saudu pojata býti, než na to místo má jiný ubrman volen býti. (O tom dále hledaj v kap. LXVIII. art. I. rozd. XXIV.) (*L. S. 91, 92.*)

Ubrman první a známý jest znamenitější.

Artikul VI.

Opět, kdož prvé zvolen jest za svrchovaného ubrmana, mocnější jest potomního, a ten který jest známější, mocnější jest, nežli méně známý. — (*L S. 93.*)

Ubrman odjinud muož býti.

Artikul VII.

Opět, volení ubrmana z jiného města neb saudu mocné jest, ačkoli práce a nákladové neopatrnosti straně slušně mohú připsáni býti. Také znamenaj, že výpověd ubrmanská a ohražení před přísežnými má činěna býti. — (*L. S. 94.*)

KAPITOLA SEDMÁ.

O stavuňcích vuobec.

Stavuňkové času válek a odpovědí jsu nepłatní.

Artikul I.

Staré právo jest: Že obstavení krav a koní a jiných věcí, čas obecnie války pod korúhví a odpovědí knížecích vzatých, daremní jest a žádné. Item. Věci panské v moci slúhy neb vládaře pro dluh, který jest sám dlužen služebník za sebe, nemohú býti obstaveny, ale pro dluh panský mohú. A było-li by to stavování v jiném saudu, a zvláště nepříleží-li právu, pod nímž pán těch věcí obydlé své má, a stało-li by se od obstavujícího, který sídlo má s pánem toho zboží na jednom právu, aneb jest spoluměštěnín a saused: avšak týž pán s tiem, kdož jest obstavil, má přijíti k tomu saudu, v kterémž jsú jeho věci obstaveny, pro těch věcí k vypravení. Item. Jest-li že pán své zboží po služebníku neb auředníku neb po některém svém sausedu neb spoluměštěnínu, který také má své vłastní zboží, posłał by do města jiného saudu: tehda, jestli to známo, neb osvědčí-li prvé před dobrými lidmi posłání a poručení toho zboží, by pak u toho, který jest zboží přivezł, było obstaveno pro dluhy, které jest sám za sebe dlužen, neb pro některé provinění, kteréhož se dopustił, by pak i řekł, že jest to jeho zboží, ještě, takové obstavení pánu téhož zboží žádné škody právu neučiní; nebo by neprávě pán za slúhu neb provinění neb pro křivé vyznání toho,

který jest zboží přivezl, vlastního zboží zbaven byl. Opět, kdyby věřitel a dlužník oba z jednoho saudu byla, a věřitel, potupě rychtáře vlastního, dlužníka, který k dostání právu jistý byl by, před cizím rychtářem obstaviť by i s tiem, což veze: pro takové potupení (leč by hodnú příčinu, kteráž jim k tomu hnula, pověděl) pokutú peněžitú zaplatí, kterúž by jemu přísežní uložili. A nemá býti taková pokuta šacována tak mnoho; ale vedlé svědomí vlastního přísežných osob a, příčinu obstavení znamenajíce, muož jinak a jinak uskrovněna býti. — (*L. S. 95.*)

Obstavovány býti nemají ztracené věci, u člověka dobré pověsti nalezené.

Artikul II.

Opět usúzeno jest: Že koně, raucho i všeliké věci movité, někomu puojčené aneb zastavené a dále od něho prohrané, prodané neb jiným kterým koli obyčejem odcizené, nemají býti obstaveny u toho, v číž moci budú nalezeny; ale od toho mají spravedlivě požádány býti, komu jsú byly najprvé puojčené neb zastavené. A to má rozumíno býti o osobách poctivých a viery hodných; nebo jiná věc jest o osobách lehkých a podezřelých, kteréžto věci i s nimi spolu mohau obstaveny býti, dokudž by nedovedli, kterým obyčejem zboží v jich moc jest přišlo. — (*L. S. 96.*)

Nalezenau věc cizí nemuož žádný sobě osobiti.

Artikul III.

Kdož by łapił kuoň blúdící na poli neb jinde, proto po časiech nemuož jeho obdržeti, ač i v trhový den kázał o něm bířicem provołati. Opět, jest-li že by kuoň obstavený a v penězích šacovaný umřel prvé, než by den saudu přišel, kterýž by měl saudem obdržán býti: ten, kdož by jej měl obdržeti, na koňské kuoži přísahu i s svědky učiní, též jako by na živém koni měl přísahati. Pakli kuoň skrze krádež neb łaupež potratił by, s svědky na kříži přisáhne. A jest-li že on neb který z svědkuov v přísaze padne, zaplatí šacuňk toho koně. Opět, žádá-li ten, čí kuoň jest obstaven, má jemu hned kuoň na rukojmě dán býti; než aby jej rychtář osm dní měl, jakož v některých městečkách jest obyčej, to nenie za právo. — (*L. S. 97.*)

Obstavený, postavě saukupa, prázen jest všeho.

Artikul IV.

Starodávní práva tak ukazují: Jest-li že obstavený pro kuoň postavil svého saukupa, prost bude; a tak o jiných věcech též. A však proto, ač by k třetímu, k čtvrtému, k pátému a tak dále, kuoň mohl připadnúti, vždy na třetím saudu má kuoň obdržán býti neb ztracen pro ukrácení prácí, stravy konské a nákladuov stran. Opět, obstavený, řekl-li by, že kuoň přisluší někomu na zemi sedícímu, ve 14 dnech má toho postaviti. Pakli by řekl, že jej má od hostí z cizí země, toho vystav po třikrát čtrnácti dnech, totižto šesti nedělích. Kteříž v jednom saudě jeden na druhého, a ten na třetího, a tayž na čtvrtého, a čtvrtý na pátého, a tak pořád, kolikož by koli jich bylo, toho koně svoditi mohau. A nápodobně můž býti prostřed času těch tří sauduov.

Opět, jest-li že obstavený pro kuoň, v čas určený toho osobně nevystavil by, od něhož pravil, že kuoň má, kteréhož jest i jmenoval a zavázal se, že jej chce i postaviti dobrovolně, leč by hodná překážka byla: ten, kdož obstaví, bez přísah a bez svědkuov kuoň obdrží plným právem. — (*L. S. 98.*)

Obstavující cizí i jeho svědkové mají pilně váženi a vyptáváni býti.

Artikul V.

Přihodilo se, že jednomu člověku vieryhodnému kuoň byl obstaven. Kterýž, přišed se 20 mužmi hodnými, sausedy svými, a kuoň obyčejem odporným chtěje obdržeti, proto, že jeden svědek padl jest v přísaze, kuoň svůj skrze to ztratil jest. Z kteréžto věci pán tohoto člověka velice se divil z toho práva, že neznámý, přišed a obstaviv kůň, sám třetí jej že by měl snáze obdržeti, než obstavený s vieryhodnými lidmi, sausedy svými, koně, kteréhož jest měl v své moci, mohl obdržeti, a zvláště poněvádž jest obecné právo, že každý člověk dobropověstný lépe své cti, zboží i života může brániti, nežli od jiného přemožen býti. Item. v jiné příhodě. Některaký obstavil kuoň jednomu měštěnínu, znamenitému a zachovalému muži. Když tayž chtěl kuoň obdržeti, svrchu psaný obstavený obec jednoho městečka přivedl jest, jichžto viece než na třidceti, vydali jsau se všickni k přísaze,

že řečený kuoň z jeho vlastnie klisny porozen byl by, a od toho času že jest jej vždycky v své moci měl. A o témž také přísežní města toho měštěnína, listy svými nápodobně píšíce, svědčili, že se diví právu, že obstavující sám třetí měl by práva toho požiti, kteréž koli svědky přivedl, proti hojnému a vieryhodnému svědomí obstaveného. Protož když se jest přátelsky porovnalo mezi obstavujícím a obstaveným, ta příhoda jest rozvážena. Proto že častokrát lest a skłamání při takových obstavovaných zvykły jsú bývati, i vidí se nám býti rozumné: Že kdož obstavuje, nenie-li dobře známý, vedlé obydlé, pověsti a živnosti pilně má tázán býti o času a místu a o jiných příběžných případnostech, kteréžto rychtář a konšelé k vyhledání pravdy viděli by potřebné býti. Též i svědkové jeho tajně a rozdílně mají přesłyšáni býti a vytazováni, odkud jsú? jsú-li sausedé toho, kdož obstavuje? a co a kterak jim jest vědomo o tom, odkud ten kuoň obstavený má? u něho-li jest rozený čili jej kaupił? čili jeho łaupežem nebo krádežem dobył? Ty věci mají proto učiněny býti, nebo jest-li že by ten, kdož obstaví, był přemožen svědky obstaveného, netoliko kuoň ztratí, nébrž i s dvěma svědky svýma jakožto křiví přísežnici jazykuov mají zbaveni býti, jest-li že by jich patnácti funty nemohli vyplatiti. Od kteréžto pokuty obstavený jest vyňat, když by při odporu v svědectví padł. — (*L. S. 100.*)

Obstavenau věc sám třetí obdrží obstavující neb obstavený.

Artikul VI.

Rozsúzeno jest: Že ten, kdož obstavuje, muož kuoň sám třetí s lidmi vieryhodnými obdržeti. A chce-li jemu obstavený odepříti, má to prvé osvědčiti, než onen na koni přiseže; pakli to zmešká, a ten, kdož sstavuje, sám třetí na koni přiseže, jeho svědomí nemúž dál odporu mieti. A též nápodobně, chce-li ten, kdož obstaví, odpor obstavenému učiniti, to má prvé osvědčiti, než přísahati počne na kříži. A pakli ten, kdož chce odpor činiti, žádá prodlení, má jemu dáno býti za 14 dní, aby svědky vystavił. Item. Jest-li že by ten, kdož sstavuje, k otázce obstaveného neb rychtáře před saudem vyznał o času (obstaveného) jako kdyby řekł, že jest ode tří let kuoň ztratił, a obstavený

zavázal by se k duovodu, že by kuoň kaupil před čtyřmi lety, a od toho času že by jej v své moci měl: takový důvod má rozumně předložen býti, jako duovodnější toho, kdož jest obstavil. A též kdyby ten, kdož stavuje, řekl, že kuoň před desíti léty ztratil, a obstavený duovodem skutku dokázal by, totiž po zubích, že by kuoň nebył tak starý: kdo obstaví, kuoň ztratí. Item. Kdož kuoň obdrží, uzdy ani podkov neobdrží vedlé práva. — (*L. S. 100.*)

O stavuňcích většího počtu svědkuov šetřiti se má.

Artikul VII.

Kuoň obstavený maje obdržeti, ten, kdož obstavil, přiseže sám třetí na koni. A bude-li strana odporná chtíti jej přemoci, přiseže na kříži se dvadcíti svědky k sobě přijatými, že jest první s svými svědky křivě přísahał. A jest-li že opět odporná strana po třetí chtěli by těch 21 přepříti, za každého postaví sedm, to jich bude pět šilink dlúhých bez tří, kteříž též přísahu učiní na kříži, že prvních 21 křivě jsú přísahali. A další odpor svědkův nepochází. A však osvědčení vždycky má býti předloženo odporu, jakož se v předešlém orteli zavierá. — (*L. S. 101.*)

Obstavení pro přirčení, žeť by puojčiti někdo přiřekl, nemá býti.

Artikul VIII.

V té příhodě jest usúzeno. Půjčí-li Paveł Petrovi koně, a kaupił by tayž kuoň Ondřej od Pavla: Petr z práva nebude moci koně u Ondřeje obstaviti, ale zpuosobem práva Pavla, kterýž jemu koně puojčił, má obviniti a nařknúti. Ale jiné by bylo, když by snad Paveł ukradł kuoň Petrovi. — (*L. S. 102.*)

Obstavě kradený kuoň, muož své vzíti, než na dobropověstného nesahati.

Artikul IX.

Žałobník, obstaviv kuoň, žałoval jest před rychtářem, že tayž kuoň nočním jest časem jemu ukradený; ale obžałovaný od-

pověděl, ze jest ten kuoň čas denní kaupil, a k tomu chce prodavače svého postaviti. A když jest toho v čas uložený neučinil, ale toliko sám se jest osobně postavil, otázáno jest od rychtáře: »Poněvádž z krádeže se jest neočistil, aniž prodavače téhož koně postavil, jakú jemu byl by vinen pokutú?« O tom jest takto zuostáno. Poněvádž žalobce neprožalował jest, že by jemu obžalovaný kuoň ten ukradl, a že by jeho chtěl z krádeže přemoci, ale toliko řekl, že by kuoň jemu ukradený chtěl obdržeti: dostatečné jest, že kuoň ztratí. A jest-li že jest dobré pověsti člověk a prvé se počestně zachoval, čest svú prostau přísahú obrání. A když to učiní, od rychtářovy nesnáze bude zproštěn, anebo aspoň za přísahu 72 malých haléřuo za pravú pokutu má rychtáři dáti. — (*L. S. 103.*)

Přiznání neb odepření krom saudu omylné nenie spravedlnosti škodné.

Artikul X.

Příhoda jest taková. Když jest kuoň obstaven a až na čtvrtého přišel, který měl z něho odpoviedati, a tayž v svém příbytku před lidmi vieryhodnými a konšely odepřel se jest, řka, že jeho kuoň nenie, a potom, stoje před saudem, řekl jest, že pro ostříhání aneb vyholení kuoň tak jest proměněn, že jsem jeho zprvu nepoznal, ale již nynie, po jistých znameních dokonaleji jsa naučen, vyznal jest, že by byl jeho: i jest otázka od strany odporné: »Bylo-li by na škodu právu jeho takového vyznání změnění?« O tom tak jest zuostáno, že zapření kromě saudu učiněné nenie k škodě potom se k němu v saudu přiznávajícímu; nebo má-li vyznání škoditi vyznavateli, potřebí jest, aby vědomě a neomylně vyznával; nebo jinak vyznání jemu nenie k škodě, toliko když před odsudkem pokázal by, že se omýlil. — (*L. S. 104.*)

Kdo pro koho škodu vezme jeho svévolnau příčinau, má zapłacena býti.

Artikul XI.

Jeden známý prodal jest kuoň jednomu hosti, který po malém času na jiném právě jest obstaven. Tehda přišed host k dřieve řečenému známému, povołał jest jeho, aby, jda s ním,

vypravil kuoň obstavený. A on, nepovoliv jemu, řekl jest: »Však sedím pod zdejším právem, přiveď mi sem kuoň.« Jemužto host odpověděl, že »toho nikoli učiniti nemuože, proto že kuoň kdež jest sstavem, užievá místo to práva Maytburského, a tam jej chovají; kterýžto kuoň tu má tak dlúho chován býti, dokudž pře toho stavuňku místa nevzala by.« I že ten, kdož kuoň kaupí, saukupa nemohl postaviti, ztratil jest kuoň. Protož otázka jest: »Ta škoda na koho má přijíti?« Na to takové odsúzení jest, že na prodavače; nebo poněvádž toho koně nechtěl jest přijíti k místu, kdež Maytburského práva požívají, a ne toho práva, pod kterýmž prodavač má obydlé: tehda vinovat jest kupujícímu k zaplacení koně. A při tom znamenaj, že žalobník a obžalovaný, obyčeje a práva místa, v nichž se saudí, mají zachovati, ač by snad v jiných místech obydlé měli tělesné, kdež jiných práv užievají. Protož kdež obecná řehoľa jest, že žalobník má následovati práva prožalování, rozuměj v tomto místě, kde ta věc obstavena jest, ne kde osoba příleží. — (*L. S. 105.*)

Obstaviti pro stravu kněze i jiného na svém právě muožeš.

Artikul XII.

Kdyby kněz a osoba svěcená s koňmi a s pacholky všeł do hospodářova domu a trávił by tu: pro tu stravu, od toho času protrávenú, hospodář koně i jiné věci té osoby slušně muož zavříti a obstaviti, jako jiného člověka.

V stavuňku věci světské i kněz na právě světském odpovídaj.

Artikul XIII.

Přihodiło se, že před knězským dvorem jednomu faráři od některakého člověka pro spravedlnost stavována byla jedna klisna, a tak žalobce žádał jest naň práva od přísežných, jakož jest obyčej při takových věcech. Ale farář odpieraje řekł jest: »Neslušímť já k právu světskému, ale k duchovnímu.« I jest otázka: »V světském-li právě čili v duchovním ten kněz měł by odpovídati?« K tomu úsudkem odpovídá se: Poněvádž takové obstavení

jest klisny, jenž nenie věc duchovní neb kostelní, jako jsú kalichové, ornáti a jiné k tomu podobné věci: tehdy farář v té příhodě povinen jest v světském právě odpoviedati; nebo farář zření má k právu duchovnímu, ale klisna, o kteréž jest zmínka, přísluší k právu městskému. — (*L. S. 107.*)

Kdo za škody z prosta slibuje, má rozumieno býti pro minulý účinek.

Artikul XIV.

Jeden měštěnín pozval sedláka ze vsi do domu svého pod takovým slibem, bude-li v městě obstaven, že jej chce toho zprostiti bez jeho škody. Tehda sedlák, všed do města a před rychtáře, bláznivě mluvě, upadl jest v pokutu. I jest otázka: »Má-li měštěnín toho sedláka zprostiti od té pokuty?« O tom stal se úsudek, že obstavení, od kteréhož měštěnín slíbil jest sedláka zprostiti, rozumieno má býti jelikož k účinkom minulým, a ne k budúcím; i že potom sedlák pro vlastní vinu upadl jest v pokutu, toť nenie obstavení, aniž měštěnín povinen jest jeho od ní vyplatiti a zprostiti.

Usúzeno jest zde: Bude-li kterému člověku kuoň obstaven od druhého, a ten die, že jest ten kuoň zjevně kaupil na trhu obecném, zavazuje se aneb přiříkaje, že chce dovésti hodnými svědky to kaupení koně: takovým svědectvím toliko život zachovává a viny krádeže neb laupeže uchází neb odbývá, ale koně obdržeti tiem nemuože, než má vydán býti tomu, kdož jej obstavil. Nebo když by koli kuoň sstaven byl komu, má-li jej obdržeti, potřebí jest vedlé práva, aby jej převedl na druhého, jenž obecně slove saukup; jinak kuoň ztratí. Item. Ač by kdo kuoň svůj u jiného držal právem (jenž slove anvang), totiž jetím, rychtáři se dostane 30 peněz, písaři dva. Pakli by ten řekl, že kuoň u něho kaupil (et ad illum vult): na saukupu svésti. A tak s jednoho na druhého svod puojde, dokudž by se pravý prodavač nenašel, a tehdy spravedlivě ten kuoň bude obdržán. A chce-li kdo kuoň svuoj na kterém místě obdržeti, tehdy on sám, se dvěma svědky, sausedy svými, přísahu na koni učině. obdrží; pakli by který měštěnín kuoň svuoj obdržeti chtěl, ten

s jedním svým spoluměštěnínem a druhým dobrým člověkem sám třetí na podobnú přísahu obdrží. —(*L. S. 108.*)

Stavuje-li kdo, a prvé dlužníka na jeho právě o to, čeho mu popierá, neobviní, škody má platiti.

Artikul XV.

Když Jakub v určený čas nezaplatil Pavlovi puol kopy groš, posłał jest šafáře svého, tu kdež Jakub tělesně obydlé měl. Kterýž, pohnav Jakuba před saud, žałował jest místo pána svého. z pokuty puol kopy dłuhu i ze škod i z lichev, které na to vzešły. Ale Jakub hned odčetł puol kopy šafáři, škodám a lichvě odepřeł, řka, »že by chtěl přísahú zpraviti, že jest škod a lichev neslíbił platiti.« Tehdy šafář, vzav puol kopy, o škodách řeči neučiniv, odešeł jest z místa. To vida Jakub, řekł rychtáři a koušeluom, »že hotov jest vedlé spravedlnosti Pavlovi odpoviedati ze škody i z jiného, z čehož by ho vinił, žádaje, aby mu to listem ukázali k místu, kdež jest bydleł,« jakož jsú i učinili. Ale Paveł mlče, po několika neděliech dva měšťany z toho města, kdež jest Jakub bydleł, nalezł je v místě obydlé svého, rychtářem jest je obstavił, kteříž, slíbivše v čas jim uložený postaviti se. svobodní jsú propuštěni. A když již čas był pominuł, a oni se nepostavili: opět jiní z téhož místa jsú obstaveni, kteřížto, nechavše tu koní i jiného statku svého, přišedše do místa svého, žałovali jsú na Jakuba a na jiné prvé obstavené, aby statek jich od obstavení vypravili a zprostili. Též i prvnější od Jakuba obstavení žádali jsú vypravení. I otázka jest: »Kdo poslednější stávku má vyvaditi?« Odpověď k tomu, že ta otázka viece přísluší k účinku nežli k právu; nebo, poněvadž Jakub był jest hotov právu obvyknúti, ani prvních, ani posledních nevyvadí, ale Paveł, který jest první i poslední obstavił neprávě, povinen jest je vypraviti; nebo měł jest práva žádati na Jakuba v obydlé jeho pro lichvy a škody, i že jest toho učiniti pohrdał, neprávě k stavování pospíšił jest, ano jemu nebylo právo prvé odepřieno na Jakuba v městě obydlé jeho. — (*L. S. 109.*)

Jako jistec jistce muož na každém právě obstaviti, tak i statek jeho.

Artikul XVI.

Když jednomu měštěnínu obilé jeho v druhém městě pro dluh bylo jest obstaveno, usauzeno jest: že, jakož jistec muož dlužníka v každém právě, v němž by jej osobně zastihl, pro dluh obstaviti, též také i statek jeho zastaviti, a dlužník má k saudu přijíti a statek vypraviti, k žalobě žalobníka odpoviedaje. — (*L. S. 110.*)

Stavuňk muož býti pro nedopomožení práva.

Artikul XVII.

Známo má býti, že, ačkoli žalobník má následovati prožalování, totiž na kterém právě prožaluje, má i konec bráti: avšak kdyby žalobníku spravedlnost v tom saudu, kdež bydlí obžalovaný, odepřína byla, a byla-li by jemu odepřína, tehda lidé z toho práva na jiném právě spravedlivě mohau obstaveni býti. Ostatek dole hledaj O přípovědech. — (*L. S. 111.*)

Obstaviti se kuoň nemá vzatý a prodaný pro clo, než hleď toho, kdo projel.

Artikul XVIII.

Kuoň vzatý skrze celného, u kohož by koli nalezen byl, nemúž obstaven býti. Ten však, kterýž cla nezpravil z nedbánlivosti, od žalobníka pro ten kuoň muož před saud obeslán býti. A má se rozuměti o koni, kteréhož by již celný prodal. (*L. S. 112.*)

O stavování meče, pláště.

Artikul XIX.

Usúzeno jest, že od obstavení sukně, pláště, meče neb jiné věci, která stojí za puol funtu a níže, má dáno býti rychtáři jeden groš. Item. Jest-li že kdo druhému vuoł, krávu neb býka velikého nařekł by jiemaním, dá rychtáři 12 peněz, a od každého dobytčete mladého 4 penieze. Item opět. Jest-li že by kdo kradmo zabił které dobytče neb hovado, malé nebo veliké, [i] bude přistižen

v tom, a neokáže-li od koho je má: sám třetí se na kříži očistí; a padne-li v přísaze, má býti trestán vedlé jakosti viny. Item. Kdož koli maso na trh vezł by anebo nesł, toho masa s sebau kuoži vezme; neučiní-li toho, rychtáři 12 peněz dá. Item. Kovář neb řemeslník kuoň pro samo podkování neb pro jiné dieło, kteréž by ty časy jemu dělał, a ne pro prvnější dluhy, slušně bez otázaní rychtáře a konšeluov v své kovárni a v obydlí bude moci chovati; ale pro jiné dluhy slušně bez otázaní jiný čas na mzdě zasłużené má nařknúti pána toho koně vedlé práva. Předepsaný však obyčej při koních, kteříž do obydlé kovářských k vykrmení neb k lékařství někdy bývají přivedeni, vedlé slibu, kterýž o ten kuoň mezi pánem a kovářem zpnosoben a zjednán jest, muož zachován býti. Týmž obyčejem buď mezi ševci, krejčími a při mzdě jiných řemesluíkuov. Item. Ve všech jiných věcech tak, jako o koních jednostajný zpuosob má býti zachován.

KAPITOLA OSMÁ.

O příčinách nestání ku právu.

Nemoc, vězení, voda, potřeba obecní: výmluva z nepostavení.

Artikul I.

Čtyři jsú příčiny hodné nestání k právu, jenž obecně slovú hermnot. První nemoc nepošmúřená, totiž bezelstná, druhá vězení, třetí povodeň, čtvrtá obecní potřeba. A proti tomu nestání nález panský z práva nemá vynesen býti. — (*L. S. 114.*)

Nestání příčina ve třech dnech má se oznámiti.

Artikul II.

Jest-li že by strana nemohła státi k určenému času z hodné příčiny za tři dni, má prodlení mieti. A jest-li že by k roku opět z hodné příčiny měła překážku, jako jest vězení neb věc

k tomu podobná: nález proti straně vynesený moci nemá mieti. Nebo když překážka pomine, jest-li že strana stane, téhož práva má užiti, kteréž jest jí první čas náležeło. Item. Pošle-li strana posla pro duovod hodného nestání, a ten na cestě był by jat, umřeł nebo jinú překážku měł: skrze to práva svého neztratí, jest-li že, kdy ta posłu překážka přestane, strana, jehož jest poslała, bude-li živ, s ním k saudu přijde. A když dovede i svého vlastního i posłova nestání hodné příčiny: taková strana též můž žałobu vésti neb odpierati vedlé práva, jako by z prvu była učiniła, kdyby překážky neměła. — (*L. S. 114.*)

Vězení a povodeň ve třech dnech pokázati se nemuož.

Artikul III.

Odłožení roku právu Petrovi a Václavovi. V pátek po Třech Králiech pro dłuh Václav se postaviv, tayž dłuh obdržał na Petra nestáním k právu. Potom o středopostí Petr přišeł s listem věřicím, v němž psáno było, že pro hodnú příčinu, totiž pro służbu pána svého, nemohł jest k saudu státi k času určenému. I jest otázka: »Obdržení dłuhu od Václava má-li býti zrušeno?« Odpovědieno jest úsudkem, že nic. Nebo, poněvádž jsú čtyři hodné příčiny: tehda, chce-li kdo dovésti překážku nemoci a zaměstknání věci obecní neb panské służby, toho dne neb ve třech dnech pořád zběhłých posłem viery hodným neb listy své nestání dokáže; ale jímání, kteréž by se straně jdúcí k roku přihodiło na cestě, neb povodeň, vždycky mají ve třech dnech skrze posły voznámeny býti. Protož v takových příhodách strana nepřítomná užiti má roku zvłáštnieho dalšieho. — (*L. S. 115. 116.*)

KAPITOLA DEVÁTÁ

O úročnících a právu purgkrechtním.

Pán pro úrok zadržalý muož základ bráti.

Artikul I.

Znamenaj: Jest-li že by člověk úroční a purgkrechtník některého pána úrok v určený čas zmeškal dáti: pán jej sám skrze se neb s pomocí rychtáře, kterauž jemu učiní, prošen jsa, na zboží, s něhož úročí, bude pro zanedbání fentovati, totiž základ bráti, a bez zpuosobu práva opatřiti sobě úrok, prodada neb zastavě základ, s vědomiem však lidí hodných. Pakli by tři léta pořád zběhla, a základu v jeho statku nenalezl: tehda, učině osvědčení každý rok před saudem, když se čas dokoná, v zboží na něho pro tři úroky zadržané dědicsky propadlé se uvieže. Muož také pán úroka, sám přisáhna, lépe úrok obdržeti, nežli purgkrechtník, že úrok dal, sám třetí dokázati. Placení také auroku předchází placení jiných dluhuo. — (*L. S. 117.*)

Úrokuov placení předchází dluhy.

Artikul II.

Vynešeno jest úsudkem, že úrok purgkrechtní, kterýž sedláci od prvnieho vysazení vsi pánuom gruntu platí, předchází pokuty i placení všech jiných dluhuov; nebo takový úrok připojen jest nerozdielně dědinám vesským, tak že sedláci proti vuoli pánuov svých, jichž jsú podsedci, nemohau se vykúpiti z něho. Ale úrokové, kteříž jsau v městech na domiech neb na jiných dědictvích od někoho znovu kaupení, nepředcházejí těch dluhuov, kteréž

prodavač prvé dlužen byl, než jest aurok platil. Item. První aurok, kterýž podsedci platí pánu, bez překážky i odporu podsedka a sedláka z obyčeje obecnieho vesského, jakž pod úroční plat od počátku vysazují se, pán tiem právem a obyčejem obdržuje a pokazuje. Ale druhého auroku, proto že duom a jiná dědictvie městská nezvykly jsau od počátku obyčejem vesským vysazovány býti: úročník, zapří-li úroku, pán toho úroka dlužen jest jeho dokázati držením neb vládnutiem, totiž, že jest jej brával toliko neb toliko let, neb svědky neb listy neb jiným duovodem viery hodným. — (*L. S. 118.*)

V úrok kdyby se měštěnín zavázał komu platiti z domu, nemá zápis býti.

Artikul III.

Jedna jeptiška vznesla jest o jednom měštěnínu, že na jeho domu kaupiła kopu grošuov úroku věčného, a na to list pod svau a jednoho přísežného pečetmi jie jest dał. I prosiła jest, aby v registra městská řečená kopa jí a napřed kláštera pro věčný plat vložena była. Na to odpovědieno úsudkem, že řečený měštěnín, chce-li dobrovolně, muož ten plat platiti, ale v registra městská k škodě práva obdarovaného, městuom obecně daného, řečený plat nemá zapsán býti. Nébrž, ač ten měštěnín neb kterýž koli jeho náměstek šesti kopami chtěl-li by se z něho vyplatiti: to muož učiniti, bez odporu jeptišky nebo kláštera i listuov, jimiž dovodie; k přijetí vayplaty mají připuzeny býti vedlé spravedlnosti. — (*L. S. 119.*)

Pro úrok základu bráti neb zvésti se nemuož na jiný grunt, z kteréhož nepłatí.

Artikul IV.

Když některaký opat jednoho měštěnína chtěł fentovati na domu i na jiném statku jeho pro kopu úroku, kterúž k kláštera jeho z mlýna některakého měł platiti ročně, saudem vyneseno jest było, že toliko na mlýně a na jeho přísłušenstvě měł by jej vedlé spravedlnosti fentovati. Nebo nenie spravedlivé, aby člověk, viece dědictvie rozdielných maje a dávaje s jednoho z nich

úrok, aby pro zadrženie takového úroku na jiných dědictviech, z nichž úrokuov neplatí, též měl fentován býti, totiž základ bráti. — (*L. S. 120.*)

Pro plat cizí věc nemá brána býti, leč by byli dlužni jeho úročníku.

Artikul V.

Některaký kanovník pro úroku nepłacení v domu úročníka svého základ jiného člověka, nežli úročníka svého, vzal jest a pod lichvu chtěl zastaviti. I jest otázka: »Slušie-li jemu to učiniti vedlé práva?« A odpovědieno jest konečně, že kanovník obého, jakožto nespravedlivého, nemá učiniti; protož pán úroku má v úroce základ bráti člověku, což by było jeho vlastního. Nebo jest-li že by cizí dali své věci schovati neb složili v tom dědictví, z něhož úrok platí: však proto pro úrok zadržałý, jehož nejsú dlužni platiti, nemají býti fentováni. Ale jest-li že při chování těch věcí hospodáři domu byli by co dlužni: tehda pán toho úroka muož to od nich vzíti a svému úročníku sraziti. Základ také pro úrok vzatý, by pak był pravého úročníka, však nemá pod lichvu zastaven býti; neb poněvadž úrok na summě neporáží se, škodu v sobě zavierá, nebylo by slušné, aby větší škodu jakožto lichvu na se přijał tímž právem. A též má rozumieno býti o fentování płatu řečeného hoffzins, totiž dvorního płatu. Muož však základ pro úrok vzatý zastaven býti v tom úroce, ale ne pod lichvau, a to má rozumieno býti zvláště o úroku, který nenie věčný, ale muož býti spłacen městským právem. — (*L. S. 121.*)

Úrok městský muož spłacen býti vždycky.

Artikul VI.

Płat nebo úrok městským právem kúpený, by i vždycky měl płacen býti, vždycky muož spłacen býti. Opět, má-li kdo týž úrok, a zastavił by jej bez vuole úročníka: zástava nenie stálá; nebo od toho, kdo úrok dlužen jest, když by chtěł, muož zase spłacen býti, bez všeho zření k tomu, jemuž jest zastaven płat. Nebo také úročník, kterýž koli čas od spłacení

toho úroka byl by zbráněn, peníze výplatné s úrokem, který měl ty časy placen býti, přísežným do rady položí; kterýchžto nebude-li pán toho úroku chtieti přijíti, mohú je obrátiti k potřebě městské. — (*L. S. 122.*)

K gruntu, z kterého se úrok platí, ty věci, které k němu přislušejí, mají s gruntem postúpeny býti.

Artikul VII.

Jako ty věci, kteréžto lstí (t. k obelštění) věřitele z věcí v základě daných byly-li by odcizeny, ovšem mají býti navráceny: též z úročních věcí ty věci, kteréž k tomu přislušejí, buďto že by pak k zemi neb k gruntu vražené a přibité byly, buďto že by movité neb nemovité byly, aniž mají, aniž mohau bez odpuštění pána toho platu k někomu jinému přeneseny býti. A protož z lázní a z pivovárů pánve k oklamáuí úroku v základu ven vzaty nemohú býti. — (*L. S. 123.*)

Úročník k splacení sebe nemá nucen býti.

Artikul VIII.

Zuostáno jest konečně: Že pán úroka nemůž nutiti úročníka, kterýž jemu úročí městským právem, k vyplacení platu, by pak viděl, že má hotové peníze, leč by dobrovolně chtěl. Protož placení úroku takového splacení od něho ne na páně vuoli, ale [na vůli] úročníka úplně záleží. (Ostatek o témž hledaj O saudích, O kupování, O prodávání, O zástavách, O purgkrechtích a jiných nápodobných věcech.) — (*L. S. 124.*)

KAPITOLA DESÁTÁ

O obeslání a povolání ku právu.

Volání ku právu biřicem jest pod pře ztracením.

Artikul I.

Pohnání a volání k právu, kteréž přísežným poslem neb biřicem bývá, v peněžité při jest zavité, totižto pod ztracením, aby se umenšilo prací a nákladův stran. A opět, jest-li že ten, o němž praví, že by byl pohnán, na kříži směl by přisíci, že nebyl přítomen neb že puohon k němu nedošel, puohon má postaupiti, a buďto že dobře přisáhne aneb v přísaze poblaudí, proto hned k žalobě odpoviedati bude. Opět, o puohonu učiněném pro dluh pod věrduňk, přísežný biřic muož svědčiti o věrduňk, a výše nic. Opět, podruh ani dědictví, ani vlastního obydlé v městě nemaje, na každý den pro dluhy k žádosti žalobníka, bez obeslání předešlého, muož veden býti k saudu. Opět, nenie potřebí, aby obžalovaný toliko pohnán byl k saudu dne toho, kterýž předchodí najprvé den saudní, nébrž bojí-li se žalobník, aby jemu z saudu neušel, muož jej každý den biřicem neb poslem pohnati, aby jemu odpovídal v saudu po pohnání najprvé příštím. Item. Najme-li člověk své dědictvie jinému, k odpoviedání z toho dědictví ne ten, kdož je najal, ale kdož jest vládař dědictví, prvé k saudu má pohnán býti. A nenie-li přítomen a snad v jiném saudě sedí a obydlé má: tehda listy rychtáře a přísežných, aby se ten den k saudu postavil, má povolán býti. Item. Ostaví-li kdo malé dědice na smrti, a dědice i jich zboží některému člověku viery-

hodnému jakožto správci a obránci poručí: chce-li kdo žalovati na ty dědice a zboží, nemá jich k saudu hnáti, ale raději správce a poručníky. Item. Měštěnín, maje vlastní sídlo, ačkoli před saudem od žalobce byl by nalezen, však nebyl-li jest k tomu místu pohnán, k žádným žalobám nebude odpoviedati. — (*L. S. 125.*)

Tři obsilky mají předjíti odsauzení a zapsání.

Artikul II.

V městském právě truoj puohon má předjíti zapsání neb pře propadení, rozdielně však. V prostých saudiech v třikrát čtrnácti dnech, totiž v šesti nedělích, třikrát bývá pohnán ten, kdož má zapsán býti; leč by pře usmrcení neb mordu byla, nebo tehdy téhož času puohon slovy třikrát se předkládá, a hned v témž saudu se koná a zapsání děje se. Ale v zavitých saudech tři dni pořád zběhlé psanec se pohání, a čtvrtý den zapsáním bývá potupen. A pakli ten, kdož by již zapsán měl býti, a po trojím obeslání postavil by se k saudu, bez dalších odkladuov a sauduov k žalobám, obyčejem očištění neb obránění neb jiným obyčejem, kterýž by se jemu potřebný zdál, odpoviedati bude. (*L. S. 126.*)

Pokoj uložený rychtářem kdoby přerušil, nemá obeslán býti třikrát.

Artikul III.

Usúzeno: Že kdož koli pokoj sobě uložený od rychtáře zrušil by skutkem před očima přísežných, a utekl by proto: hned v první saud aby byl zapsán za vinného. Jest-li že člověk, pro kterú příčinu po třikrát k saudu po tři pořádně saudy maje býti pohnán, po tom dvú puohonú potomních schoval se a doma nebyl nalezen: takoví však puohonové moc pevností obdrží, a strana odporná v třetí saud na něm obdrží a dosáhne, čehož žádá, zvlášť když pod té pře ztracení se uloží. A pakli prvním puohonem nebyl by doma nalezen a tak daleko na pole odšeł, že, nežli se do města vrátił, v saud zasedli by: puohon ten, jako i dva po něm, buďto že by pořádně byli, zmaření jsau a právu nejsau pomocní. Pohnaný k saudu v vlastním domu před jeho

čeledí, ač by od posla puohonného ty časy doma nebył nalezen: však jest-li že v den saudný před hodinau saudu od posla neb přísežných v městě był by vidín, nemuož dovésti, by doma nebył. Pakli by vidín był, an do města vchází, když již rychtář saudí, za nebytí jest jemu položeno, a puohon učiněný nepřipudił jest jeho k stání v saudu. — (*L. S. 127.*)

KAPITOLA JEDENÁCTÁ.

O smluvách a výminkách rukojmích ležení, přiřčení, ztravy, škod placení.

Kdo co puojčí na základ, co se nedostane po základu, muož viniti.

Artikul I.

Příklad kladu. Petr zastavił Pavłovi dvě kopě úroku v jistých penězích pod tauto výminkau, jest-li že v čas k placení uložený nevypłatił by jich, aby jej Paveł prodał, jakž by mohł; a jest-li že by se při tom prodaji nedostalo jistiny, že jemu to chce napraviti. I když jest čas přišeł a Petr řečených dvú kop úroku nevypłatił, i prodał je Paveł za méně peněz, slíbiv tomu, kdož jest je kaupił, že jemu vedlé práva městského chce postúpiti, totiž že by měł dáti každú kopu za větší peníze, než jsú jemu były zastaveny na výpłatu. I tíže se Petr najprv: »Ten, kdo kaupił płat za menší peníze, nenie-li povinen zase prodati za túž summu peněz, jako jej kaupił?« Druhé: »Ten slib, kterýž jest Paveł saukupu svému učinił, poněvádž jest škodný, má-li nazván býti za nestálý.« Paveł také otázku činí: »Poněvádž jemu Petr při zástavě dał moc prodati ten płat, jakž by mohł, ten prodaj, kterýž jest učinił, i slib jeho nemá-li moci mieti, a nad to Petr ostatek peněz, kterýchž na svú jistinu vedlé prodaje toho płatu nedojał, nenie-li ještě povinen dáti plným právem?« — Na kteréžto věci usúzeno jest konečně: Že první výminky, kterúž jest Petr při zástavě učinił, všecky svrchu psané otázky jsú známy a na místě; nebo z toho

tak dobře prodaj, jako i slibové od Pavla učinění stálí zuostanú, a Petr ještě ty peníze, kterýchž se na prodání platu nedostalo, dlužen jest jemu napraviti a dosti učiniti; aniž ten, kdo kaupił vedlé práva městského, lacinčji dá k vyplacení Petrovi, leč by chtěl dobrovolně; nebo, poněvádž kaupil jest pro zisk, jako i jiná věc, ten plat právem městským, na jeho vuoli jest jej prodati, komu se jemu líbí, vedlé šacování téhož práva. Protož při zástavách, rukojemství a slibích neb v úmluvách kterýchž koli, budau-li jaké výminky: vedlé těch výminek saudové vynešeni býti mají, nebo takové výminky právu obecnímu někdy ujímají. — (*L. S. 128.*)

Slíbí-li dva nerozdílnau rukau, muož z nich jeden viněn býti.

Artikul II.

Usúzeno jest konečně: Jest-li že dva dlužníky slíbíta kterému věřiteli za kteraký dluh společně, nebo nerozdílnú rukú (totiž rukau dání), ten věřitel, když čas přijde placení, má obadva napomenúti. A jest-li že jemu nezaplatí, zprostě jednoho, muož od druhého všeho dluhu v cele dobyti, poněvádž jsta se oba k zaplacení společně zavázala. Týž však má svého spoludlužníka, kteréhož jest věřitel prosta nechal, z dielu naň přisłušejícího těmi obyčeji, jako na dlužníka záleží, připuditi k zaplacení, obyčeji spravedlnosti přísłušnými. — (*L. S. 129.*)

Slíbił-li kdo koho z jiného saudu vyvaditi, nemá mu vydán býti.

Artikul III.

Přemietáno jest od maudrých. Poněvádž právo staré městské v sobě zavierá, že žádný vězně jatého nikam nemá vésti z města: by pak někdo slíbił věřiteli plniti ležení v jiném městě, a napomenut jsa od něho, neučinił-li by toho, však jemu nemá dán býti, aby nesen był z města; než žádá-li spravedlnosti ten věřitel, ta se má jemu v městě státi. A též nápodobně v jiných výminkách slibuov zvláštních spravedlnost a obyčej městský se zachovávaj. — (*L. S. 130.*)

V slibu společném díl zaplatě, s oním škodu platí.

Artikul IV.

Když Václav a Jan do Prahy byli jsú povoláni k vyplnění ležení, jakož jsú společně slíbili, Václav před přísežnými prosil jest Jana, aby se s ním do Prahy vypravil. Kterýž odpověděl, že chce se škod ležení uvarovati, dieł dłuhu, což naň sluší, brzy chce zjednati. A Václav, osvědčiv ten jeho slib, napomínání hánlivého nechtě slyšeti a svú dobrú pověst chtě zachovati, vlehl jest. A když jest v tom trval mnoho dnuov, otázał se jest: »Má-li Jan dieł svuoj proležałý platiti, poněvádž jest s ním společně slíbił?« A Jan zase zpět tázał se: »Poněvádž on při prvním povolání ležení jest odepřeł, a v čas placení hánlivé upomínání trpěł jest: nemá-li od zápłaty řečeného proleženého dłuhu zproštěn býti?« Na to konečně usúzeno jest k duovodu Jana, jemuž slib předchází, že, bez odporu prosby Václavovy, má býti jako rozumný dopuštěn jeho duovod. Protož takováť jest moc slibu oznámená tiem slovem »společně«, že Jan povinen jest vedlé práva zaplatiti škodu, kterúž jest Václav proležał. — (*L. S. 131.*)

Kdo slibuje společně za tři, dada své, na jednom zase dobude.

Artikul V.

Když některací, činiece otázku, psali jsau takto: »Tři naši spoluměšťané byli jsú dłużni jednomu vládyce. A když jim dále věřiti nechtěł, prosili jsau také jednoho našeho spoluměštěnína, aby za ně společně slíbił. Kterýž, když to učinił a čas přišeł placení, dříve řečený vládyka, že od jistcův dłuhu zápłaty nevzał, požádał jest všeho dłuhu od rukojmě, kterýžto, řádem práva jsa k saudu připuzen, dłuh jest s velikú škodú vládykovi zaplatił. Od jednoho z jistcuov, který se jemu zdáł dostatečný, jiných dvau, ješto zboží neměli, prostých nechav, požádał jest vedlé spravedlnosti práva, dovozuje, že poněvádž, prošen jsa z pravé viery, slíbił jest společně za tři dłużníky, nemají-li též spravedlivě řečení tři k vyvazení bez jeho škody zaplatiti? Ale ten, kterýž jest narčen a jiní zproštěni, žádał jest také nálezu vedlé práva. Poněvádž on sám třetí jej vypraviti slíbił a ne-

rozdielně vyvaditi, dada svú třetinu dluhu, nemá-li z rukojemství sproštěn býti?« — jinžto úsudkem konečně jest vypovědieno takto: Poněvádž rukojmě viery nemá zle užiti, kterau za jiného zavazuje, tříe jistci dluhu mají svého rukojmi čtvrtého vyvaditi, by pak po tom slibu v rukojemství nebylo vysloveno to slovo »společně.« Protož ten, kteréhož viní, povinen jest jej ze všeho dluhu vypraviti, vedlé spravedlnosti; nebo v tom, že rukojmě společně slíbił jest za dlužníky věřiteli, dostatečně se rozumí a zavierá, že dlužníci k vyvazení jeho jsú zavázáni též zase společně. Protož duovod proti němu učiněný, lstivost a łest zavierá, jenž žádnému děditi a pomáhati nemají, žádné moci ani stálosti ovšem nemají. Nad to, poněvádž řečení tříe dlužníci společně zavázali jsú se k płacení věřiteli, było by velmi nesłušné, aby nebyli povinni płatiti též společně svému rukojmi. (O tom hledaj dole O věcech k smłuvám náležitých.) — (*L. S. 132.*)

KAPITOLA DVANÁCTÁ.

O puojčkách a nájmiech vuobec.

Co jest pujčování.

Artikul I.

Puojčení jest některaké věci k některakému vlastniemu užitku bez zápłaty učiněná puojčka a neodcizení. A die znamenitě »půjčení a neodcizení«; neb ten, kdož puojčuje, panstvie a vládařstvie v puojčené věci sobě pozuostavuje. A słove půjčení »jako k užitku užievajícieho dání«. Die také »darmo, bez záplaty,« neb vezme-li za to mzdu, tehda bude nájem nebo jmenovitá smłúva. Die také »k některakému vlastnímu užitku«, pro rozdíl práva složení a puojčení; nebo složená věc dána bývá k schování bez užitku z pravé viery, a protož muož ihned zase požádána býti; ale puojčená věc puojčuje se k užitku jistému;

pakli nad to kdo užievá, ten, kdož vypuojčuje, škodu jejie zaplatí. Jako v příkladě: »Puojčuji tobě koně, aby na něm jel do vsi, a ty pak kuoň vedeš k boji; bude-li tam zabit, povinen's mi jej zaplatiti.« A záležít puojčení v mohovitých věcech a se hýbajících, a někdy také i v nemohovitých. A má člověk věci puojčené pilněji ostříchati nežli své vlastnie, a má takovú věc tomu, kdo puojčil, zase odeslati po jistém poslu a vieryhodném, nechce-li, aby jemu vina byla připsána. Má také věc puojčená vrácena býti v určený čas, nebo skrze prodlení v navrácení člověk upadá v vinu. Item. Zhyne-li věc puojčená týmž obyčejem, kterýmž by byla zhynula u toho, kdož ji puojčil: protož ten, kdo jest věc puojčenau přijal, nebude vinen. Z toho mohau vzati býti rozličnì ortelové, o nichž časté otázky bývají pro věci puojčené. — (*L. S. 133.*)

Puojčený kuoň bez záplaty, zhyne-li, má placen býti.

Artikul II.

Usúzeno jest konečně: Puojčí-li člověk druhému koně darmo, a on ztratí kuoň na cestě, má jej zaplatiti; nebo měl jest toho koně pilněji ostříhati, nežli svého vlastnieho. Pakli přirozenau smrtí umře, když toliko od jízdného nad obyčej svévolně nebył by unaven, nemá placen býti. Ale z hodné potřeby, když by byl jezdec kuoň usmrtił, jako že by vězení nebo nebezpečenství života chtě utéci, nutił koně k přílišnému běhu a bodł jej, máť jej zaplatiti. Item. Kuoň na penězích najatý, na cestě ztracen bude-li, nebude placen; pakli by nad moc bez hodné potřeby některak dobrovolně był unaven tak, až by umřel, tehda má zaplacen býti. Má však znamenáno býti při takových puojčkách, zdravý-li kuoň čili nezdravý a mdlý prosícímu puojčen był by. Nebo vedlé toho, umře-li kuoň na cestě, přísežní k vynesení saudu patrně pomyslé, má-li býti placen čili nic. Item. Puojčí-li jeden druhému koně na takový zpuosob: »Puojčujiť tobě koně na dva dni do tvého pluhu pod tau výminkau, aby mi také do mého pluhu za druha dva dni svého koně puojčił«: což by se koni tak puojčenému přihodilo (toliko když příliš nebude unaven), nemá jeho platiti. Protož vedlé výminek, při takových puojčkách uložených, má stranám spravedlnost učiněna býti. — (*L. S. 134.*)

Cizí věc kdo ztratí vedlé své, nemá jí platiti.

Artikul III.

Když jednomu noční čas od zlodějno werštat byl jest vylámán, a jeho i jiných věci, z nichž jest upomenut k zápłatě, byly jsú ukradeny, usúzeno jest było: Jest-li že člowěk cizích věcí s svými zbaven bývá krádežem neb neštěstím, jakožto spálením, povodní neb jiným takovým skutkem, k zaplacení těch věcí nenie povinovat vedlé spravedlnosti. Pakli by skrze vlastní čeled takové věci były odneseny, tehda vedlé duovodu žałobníka a obžałovaného přísežní, znamenajíce ty věci, kteréž mají znamenány býti k vynesení saudu, velmi pilně pomyslí. — (*L. S. 131.*)

Puojčení a svěření vždy má navráceno býti, a sám sobě nemá sražovati.

Artikul IV.

Práva chtí a rozum ukazuje, že pod přikrytím dłuhu puojčené neb složené věci nedúvodně se navrácení zbraňuje. Protož kdož puojčenau neb složenau věc u sebe má, bez rozkázaní rychtáře, že by, kdož puojčuje, nebo ten, kdož skládá, před tiem był jemu dłužen, u samého sebe nemuož zapovědieti zpuosobem práva. Ale puojčí-li kdo meče nebo dá k schování, byl-li by bez smysła a v té chvíli chtěł-li by zase meč mieti, navrácení jeho má mieti prodlení, až by jeho błáznivost pominuła. — (*L. S. 136.*)

Rozkáže-li pán svému służebníku vrátiti kuoň, a on by s ním ušeł, pánova jest škoda.

Artikul V.

Když měštěnín pacholka svého k rychtáři jedné vsi po kuoň jemu puojčený był posłał, a tayž pacholek, vzav kuoň, ušel jest, otázka jest: »Komu by ztracen był?« I jest odpověd, takto rozdieł čině: Poslaný, kterýž puojčené věci požádał, když ji vzał, ušeł jest; rozkázał-li pán jemu dáti, pánu jest ztracená; pakli posłał pro upomienání, aby jemu věc była puojčená navrácena, tomu, jemuž była půjčena, zhynuła jest. A jak pak, selhał-li jest, řka, aby jemu věc była navrácena, když toliko pro upomínánie

byl jest poslán? Odpověd: Že neškodí tomu, kdo jest puojčil, ale tomu přičteno má býti, kdo jest uvěřil. Protož komuž se věc puojčuje anebo u koho se skládá, má býti opatrney, komuž věc puojčenau neb složenau vydá k navrácení, kdo puojčil nebo složil. — (*L. S. 137.*)

Věc, puojčená mnohým a ztracená zas od mnohých, napravena má býti.

Artikul VI.

Pokládá se příhoda k té věci potřebná. Některaký měštěnín s několika spoluměšťany svými číše stříbrné, aby z ní pili, puojčil jest, a táž číše mezi jich kratochvílí ztracena jest. Měštěnín puojčující, obeslav je do rady, žádal jest, aby jemu číše byla zapłacena. O tom přísežní, když jsú puojčujícího a jeho tovaryšuov, aby pravdu pověděli, co by jim bylo svědomo o ztrátě té číše, jednoho každého pod mocí přísahy skutečně učiněné tázali jsú, a každý samého sebe i jiného vymlúvał jest, takový ortel jsau vynesli: Jest-li že by mezi lidi dobropověstné a mnohé spolusedící malá nádoba byla postavena, a pili by z ní všickni, a potom by ztracena a ukradena byla, a všickni, i ten, kdo nádoby puojčil, i jiní, rozdielně jsauc přísahau zavázáni a tázáni odpověděli by, že tak sebe jako i své spolutovaryše nadějí se nevinné býti: jedenkaždý z nich dá jednostajné penieze, aby nádoba zapłacena byla, vedlé rovného šacování. — (*L. S. 138.*)

Sestra Pežoltova žalovała na Jakle, že jemu płátno dała k schování do jeho příbytku, kteréž jest ztratił. Žádała jest výpovědi vedlé práva, aby jí było usúzeno, má-li jí je zapłatiti, poněvádž jest je vložił do příbytku cizieho, a ne do vłastního. K tomu Jakl odpověděl: »Že jest je v tak dobrý pokoj vložił člověka dobrého, jako jest je ona složiła, v jehož pokoji jest s jinými věcmi řečené płátno potratił, a to že by pokázati chtěl podlé práva.« Na to było ortelováno, že má dovésti, že by vłastní věci s tiem płátnem potratił, anebo aby přísahu učinił. (O tom nápodobně hledaj v kapitole XVII. artikuli III.)

Nájemník neb podruh, kúpil-li by duom, proto činži zapłať.

Artikul VII.

Podruh, najme-li duom neb komoru v domě hospodářově, jest-li že před cílem toho najetí kaupił by sobě duom vlastní: proto bez hospodářova odpuštění, leč činži úplně zapłatí, nemá se vystěhovati. Nápodobně, jest-li že by hospodář duom prodał prvé, než by čas nájmu komniaty podruhovi vyšeł, proto podruha od komniaty, kterúž jest najał, vybyti nebude moci. Pakli by hospodář chtěł podruha uraziti, a on svú mocí jeho moci odpieraje, uraził by hospodáře: słušné jest jemu, poněvádž nenie bezpečno nepřáteluom społu býti, aby, zapłatě činži, což by za słušné było na ten čas, k jinému hospodáři se přestěhoval, Nájemník domu má se varovati, aby nepřijiemał hostí neřádných a podezřelých, jinak pro svolování zlých a pro přízeň s złočinci był by trestán. Přihodiło se: Když po spálení města jeden hospodář přestěhoval se do jiného domu, a podruh prosił jest, aby jej s sebau do téhož domu vzał, usúzeno jest: Že po vypálení domu najetí i nájem skonali jsú se; ale nájemník bude-li dłužen nájem, aby dał, pokudž jest pokoje užieval. Otázka jest a odpověd: Že dłužen jest, aby za ten čas, což tu był, zapłatił,

Najme-li kdo służebníka na učení a pro nic jiného, a on puojme jej s sebau na cestu: bude-li jat od nepřáteł neb zhyne-li, żałoba jest z nájmu a z svěření. Jest-li že by švec służebníka pro małú vinu kopytem v hłavu tak velmi udeřił, až by jemu oko vypłzło: otec jeho z nájmu a a z svěření żałovati muož; nebo, ač mistruom lehké trestání jest puojčeno, však tento švec ten obyčej jest přestúpił. Jest-li že by kdo koli, vałchář, zuvač neb barvieř přijal rúcho k chování: zhryzú-li myši, dłužen bude jakožto nájemník; neb jest měł toho ostřiehati. A pakli změní płášt i dá jej jinému, żałoba naň bude jako na nájemníka, a povinen bude platiti, by pak z nevědomie učinił. Nebo, poněvádž jest pobłúdił v svém účinku, nenie výmłuvné nevědomie jeho. A též o jiných věcech podobně rozuměti se má. (O témž kapitola XVII. Artikul I.) — (*L. S. 127.*)

KAPITOLA TŘINÁCTÁ.

Seznání neb přiznání, která škodí a která nic.

Přiznání v saudu má viec váženo býti než krom saudu, by i před přísežnými bylo.

Artikul I.

Některací, listem tážíce se, psali jsú takto: »Jeden host, přišed k nám, jednomu z našich spoluměšťan kuoň obstavił jest. A když o ten kuoň před saudem chtěł žalovati, žádał jest s námi mluviti a raditi se. I vyznal jest před námi, že čas, jakž jest ten kuoň ztratił, dvě létě jsú minuły, a potom před saudem v žalobě své tři léta jest jmenovał.« I jest otázka: »Nemá-li té řeči změnění jemu k škodě býti.« Na to odpovědieno jest konečně: Že bez odporu prvnějšieho vyznánie změnění, které jest před přísežnými v rozmlúvání, jakožto před rádcemi, kteřížto, co by tu slyšali, věrně mají při sobě zachovati a nezjevovati, předpověděný žalobník učinił jest druhé vyznánie před saudem, kteréž moc má, a vedlé toho má se jemu spravedlivě státi. Avšak v hlavních přech, jakož jsú zlodějstva, vraždy a k tomu podobné, jest-li že by strana s rozmyslem před přísežnými v rozmlúvaní některé věci k tomu přísłušné praviła, a potom před saudem takových věcí zapřela by, na to přísežní pilně pomyslí, aby straně odporné stało se spravedlivě. Item. Zapsaný že se vyznał před saudem, to vyznánie moc jest měło, a protož nazpět také vyznánie kromě saudu učiněné nenie takové moci, aby ten, kdo by seznał, měł odsúzen býti bez uznání vedlé

práva. Item. Vyznánie učiněné samému sobě nehodie se žádnému, proto že žádný v své vlastnie při nemuož svědkem býti; ale vyznávajícímu samému proti sobě muož dobře věřeno býti. Item. Při vyznání potřebieť jest, aby někdo dobrovolně vyznal a bez přinucenie; nebo které vyznánie bylo by z moci nebo pro bázeň, nemá býti nikoli stálé. Protož vyznánie při mučení nepotupuje toho, leč by po mučení trval v tom vyznání. Item. Jest potřebie, aby někdo vyznal o jisté věci, nebo o jisté kterakosti, totižto jakosti; jinak vyznánie se nehodie. Nebo o věci, neb kterakosti, neb velikosti nejisté, nemá býti vynesené konečné usúzení. Item. K otázce rychtáře a přísežných strany povinny jsau odpoviedati, seznávajíce se neb odpierajíce; avšak žádají-li a potřebují k otázce volného pomyšlení, má jim dáno býti. (K témuž v kapitole i artikuli XLII. Item, v kapitole XV. rozdiele III.) — (*L. S. 140.*)

Otec, nařkne-li syna z hněvu, to jemu nenie škodné.

Artikul II.

Některací sepsali jsau takto: »Jeden z našich, ještě živ jsa, ženu svú v cizoložstvu popadl, třmi ranami ji ranil, a po tom ranění ještě dědice jest porodiła, o němž muž vyznal, že by nepošeł z semene jeho. Na kterémžto vyznání spolehajíce přátelé muže předřečeného již mrtvého s jedné, rychtář městský s druhé, a páni kraje s strany třetie, dietě od statku octova nemałého, movitého i nemovitého, odtisknúti chtějíce, každý z dřieve řečených tří stran praví, že by jie právo příležełо toho zbožie. Protož žádáme naučenie, jakého práva má užiti v zboží svrchupsaném?« Jimžto saudce odpověděli takto: Že otec, jsa živ, některakými snad obecnými slovy žertem neb z hněvu propověděnými dietě ne své nazvał, aniž jest toho oznámił zjevně právem, o takovém prostém vyznání, k kterémužto by nás pro pamět vyznánie a svědectvie zavołał a prosił, toho jest neučinił, aniž jest téhož dietěte od dielu dědičného odlúčił s rozmysłem, když ještě při rozumu był: odsúzení konečné jest, že takové dietě v statku po otci zuostałém dieł vedlé práva naň přiesłušný má mieti a dědicky jim vládnúti. Nebo, poněvádž otec, vlastní mrzkost vysloviv, jakož to předřečenými slovy pověděl a učinił,

nemá slyšán býti. Také, poněvádž jest dědic, jehož tělesné smiešení ukazuje, a již dotčený otec s již psanú ženau jakožto s svú vlastní řádnú bydleł jest a jí zjevně jakožto ženau svau vládł jest, aniž jí jako v cizoložství zastiženau a dostatečně vedlé zpuosobu duchovnieho práva z toho přesvědčenú z łuože svého neodehnal, a potom již řečené to dietě pravił jest počaté a narozené z manželstvie pošlé: to jakožto dědic má jmieno býti, zvláště, poněvádž lidé saudí zjevné věci toliko, a ne tajné. — (*L. S. 141.*)

KAPITOLA ČTRNÁCTÁ.

O poručnících a spravcích statkuov a dětí.

Poručníkuov kdyby sirotci neměli, páni statek i děti opatřte.

Artikul I.

Když některaký měštěnín umřeł a dětem svým zbožie dědičné a movité zuostavił jest, žádného správce nad nimi nezuostaviv, otázáno jest bylo: »Kdo by takové zbožie měł spravovati?« Jimž bylo jest odpovědieno takto: Kdož poslední vuole obmeškú zřiezení, miesto takového rychtář a přísežní správci a obránci vieryhodného, s slušným uručením, ač jinak nejsú jisti, takovému zboží a mláďátkům mají dáti, a ten spravuoj to zbožie, dokudž osoby, jimž jest poručeno, k dospělým letuom nepřijdau. A též má učiněno býti, jest-li že by kdo zuostavił zboží a dědice let nedošlé a umřeł bez kšaftu. — (*L. S. 142.*)

Přátelé další s uručením mají raději býti poručníci, nežli bližší bez uručení.

Artikul II.

Jest-li že příbuzní vedlé krve dalecí žádají, aby jim sirotci byli vydáni pod takovým uručením, že každý rok chtí s jich

zbožie jistý zisk vydávati a vespolek shromážditi: raději mají jim poručeni býti, nežli bližším vedlé krve, kteříž by takové uručení odpierali učiniti. — (*L. S. 143.*)

Poručníkem nemá býti dluh mající na statku mrtvého.

Artikul III.

Po smrti jednoho sedláka bohatého, jiný, který praviť, že by jemu dluhem byl povinovat, žádal jest ustavičně, aby jemu správa byla poručena dětí a statku jich. Nalezeno bylo saudem, že taková žádost jako podezřelá nemá dopuštěna býti; nebo nenie bezpečné, aby který z těch, kdo má statek mrtvého sobě zavázaný, dopuštěn byl poručníkem býti. A také, kdo by mlčal zprvupočátku o dluhu a učiněn by byl správcí statku a dětí: slušně od žaloby padne, kterúž potom proti sirotkuom a let došlým činiti bude. Item. Neslušie statkem sirotčiem let nedošlých lichviti, ale opatrně složiti a schovati, nežli, lichvy žádaje, takové jistiny zbavenu býti. Muož však poručník jinák kupčiti, ač však otec sirotkuov kupčil jest. — (*L. S. 144.*)

Na poručníky nedbalé i ženy mají dopuštěny býti k žalobě.

Artikul IV.

Poručníci a správce sirotkuov a zbožie prosili jsú přisežných, aby potrestali některých žen, kteréž často z nedbáulivosti a neužitečného vládařstvie statkuov, jich vieře poručených, je štrafovali jsú. Tázali jsau se přísežní: »Prosba ta byla-li by spravedlivá, čili by k ženské řeči měli se ptáti na nedbání správcuov?« O kterézto věci konečně zuostáno jest, že, jakož přísežní milují, aby po jich smrti o zbožie a dětech jich dobře se dálo, též s pilností mají předzemřelých zboží a dětí opatřiti; protož ženy mají býti dopuštěny k žalobě na správce z nedbánlivosti, které, potřebú milostivú hnuty jsúce, o to stojí, jako mátě, sestra, bába neb osoba bližní. A také byla-li by která žena jiná, jejížto rychtář a přísežní snažnú by milostivost znamenali, mají ji dopustiti k žalobě. — (*L. S. 145.*)

Poručníci raději mají býti světští nežli duchovní.

Artikul V.

O tom znamenaj, že v zboží a dětí manžela a manželky, když bez kšaftu sejdau, bratr manželky, jsa layk, toliko když nebude zlopověstný nebo mrhač statku, raději jménem poručníka v zboží se uvieže, nežli bratr muže kněz nebo v duchovním řádu jsa ustaven. Neb mnohé jsau věci, kteréž v světském saudu takovým dětem přicházejí, jednak v právě, druhdy v účinku, druhdy z příhody, k jichžto správě a řiezení raději layk v saud se vkládá nežli kněz, kterýž, péči světských věcí odloživ, poddán jest duchovním. Však layk má knězi v tom ujistiti, aby zboží takového marně neutrácel, ale aby je k užitku dětinskému obrátil, nebo na věci k vieře poručené. Opět otázáno jest: »Kněz, jsa od někoho žádán, má-li poručníkem býti?« Odpovědieno jest, že muože; však aby byla s ním jiná dva člověky, a to sausedé vieryhodní. — (*L. S. 146.*)

Poručník neb správce statku má počet činiti sirotkóm.

Artikul VI.

Poručníci dědicuov, by byl i starší bratr mladších sestr a bratří ochránci, neb který koli přítel, neb cizí je opatroval, mají dědicuom, když k létuom přijdau, počet činiti z věcí poručených a z příjmuov i z vydání. A což by nepokázali, že by krádežem neb jiným neštěstím beze lsti sešlo, ale jich nedbánlivostí, to vše budau povinni svým statkem zapłatiti a doložiti. Avšak náklady činił-li jest pro dobré svrchupsaného statku, z téhož zase zboží aneb statku vezme plným právem. — (*L. S. 148.*)

K poručenství bližší jsau přátelé otcovi než mateřini.

Artikul VII.

Měšťanuom některakým usúzeno jest: Poněvádž otec jest skuteční počátek rození, od něhož símě pochází, jeho přátelé vedlé krve bližší poručníci mají býti sauzeni, nežli krevní přátelé mateřini. Protož, by i otec umřel bez kšaftu, bude-li mátě statek

mrhati, anebo změní-li stav vdovský, příbuzní otcovi v dědice i v jich díly (mateři však a jejiem přirozeným přáteluom uručíc) se uvieží, že až do let jich rozšafnosti jim by to spravovali a zachovali, a což by mohli, toho jim polepšili, jako by bylo jich vlastnie: jakožto obránce mohú se v to uvázati plným právem. — *(L. S. 147.)*

KAPITOLA PATNÁCTÁ.

O škodách vuobec.

Škoda pro nevrácení neslíbená, neplatí se.

Artikul I.

Některací, činiece otázku, psali jsau takto: »Petr žaluje na Pavla, že jemu puojčil některakého sudu. Kteréhož že jemu k vaření zelé nenavrátil jest, skrze to vzal jest škodu na zelí, kterúžto pokládá za puol věrduňka. A tíže se: Nemá-li jemu Pavel řečené škody s sudem zaplatiti. Pavel pak, znaje se o sudu, žádal usúzení vedlé spravedlivosti, má-li z škody odpoviedati? O kteréžto věci, jakožto v právích nedospělí, žádáme naučeni býti. A buď to, že nemá odpoviedati, tehda druhé žádáme naučeni býti, z žádné-li naprosto, či aspoň byla by která škoda, z kteréž k žalobě učiněné obžalovaný měl by vedlé spravedlnosti odpoviedati.« Jimžto k prvnímu bylo odpovědieno, že poněvádž Petr žaloval jest naprosto, škody neoznámiv, by jemu Pavel škody slíbil navrátiti, navrátě sud, nenie povinovat jemu z škod odpoviedati. Protož, jako ne z každé škody vuobec žalobníku děje se spravedlivé, též nenie slušné, aby obžalovaný k každé žalobě ze škody měl odpoviedati; nebo zisk a škodu usilujícím v časných věcech příhody šťastné a nešťastné zvykly jsau přinášeti, o nichž jakožto o budaucích příhodách nemuož jistota jmiena býti. K druhému pak: Poněvádž každému obecnému mluvení ujiemá se a umenšuje se skrze zvláštnost, protož některak

zsužuje se: a tak najprv byla odpověd, že ve dvojí zvláště příhodě žalobníka nemá spravedlnost v škodách odepřína býti, z nichž první jest: o škody dědičné, a druhá z škod slíbených. Protož, žaluje-li žalobník, že skrze odboj (per depopulationem, totiž skrze škodu učiněnau) na jeho dědině učiněný, o toliko záhonuov neb o toliko jitr někdo v roce škodoval by v tolika neb v tolika měřicích obilé, jichž by byl užil, kdyby řečené záhony neb jitra svými semeny byl osil; nebo žaluje-li, že by saused, krumfešt zakládaje k stavení domu nebo gruntu svého, meze vlastnie přestaupil a drní stezky jeho zrušil, nebo stěnu zvláštní k svému domu, jakož on na své peníze ustavěl, dělati odpieral by; neb kapalici vyvesti z střechy své po svém žlabu vlastním k strúze a na ulici vyvesti nedbá, skrze niž by škodu vzal: v té a v takové příhodě má se žalujícímu spravedlnost státi a obžalovaný jeho žalobě odpoviedati. Též nápodobně z škody slíbené, jako u příkladě. Jindřich puojčil peněz Kundrátovi pod tau výminkau, nezaplatí-li jemu na určený čas, aby je vyjednal na škodu, kterúžto škodu slibuje jemu Kundrát zaplatiti, jako i jistinu; v té a v takové příhodě Kundrát, připraven jsa před saud od Jindřicha, má jeho žalobě odpoviedati, a má jemu saudce o to spravedlivé učiniti. V obojí však příhodě předepsané od žalobníka, prvé než dlužníka svého neb obžalovaného před saud připraví, takovéto osvědčení, oznámení neb výstrahu má učiniti. Nebo na první škodu, dědičnú, má rychtáře s přísežnými k opatření škody, s které chce žalovati, na dědictví vésti, a jim miesto očitě ukázati, kterakú škodu béře. Ale v druhé, poněvádž penieze na škodu toho, kdo jemu penieze slíbil navrátiti, chce vzíti, má to hantfešty, listy neb jistými duovody před rychtářem a konšely okázati, že časové plnění již jsau minuli, a má osvědčiti, že tento a tento den, který přísežní mají v paměti mieti neb písař přísežní zapsati, od tohoto neb od tohoto, jehož bude jmenovati, pod takú neb takú škodau, kterúž také znamená, že dluh svuoj vzal jest. Nebo to tak opatřené maje, o škodě před saudem v žalobě předložené rychtář má žalujícím plnost spravedlnosti vydati. A toť jest jako řiekají: Člověk nebude platiti škod, než toliko ty, kteréž by se staly na dědictvě, aneb kteréž by slíbil platiti, ač by ty byly opatřeny aneb obvedeny a konšeluom ukázány. — (*L. S. 149.*)

Obžalovaného poručník neodpoviedaje, tratí při.

Artikul II.

Některací, chtějíce naučeni býti, psali jsú takto: »Někteří před námi od dávní chvíle o mezery mezi domy saudili jsú se, z nichž jeden též mezeru k domu svému pravil právem příslušeti, pokazuje škody, kteréž jest vzal skrze to, požádal jich od druhého. A když jsme jim konečný čas složili o již řečených škodách k saudu, tehda žalobník bratra svého a obžalovaný sestřence svého zdělali jsú poručníky, oba se osvědčivše, nebudú-li moci osobně býti k uloženému času, každý z nich, skrze svého poručníka jménem jich což učiní, tomu odporni nechtějí býti. Tehda ti poručníci předepsaní přítomní jsauce, úřadu řečeného poručenství neodepřeli jsau na se přijíti, aniž jsú se ohlásili. A když se čas přiblížil, žalobník stál jest k právu, ale obžalovaný poslal od sebe posla, který jest pravil, že pro nemoc přijíti nemuože. Žalobník to slyše řekl: ‚Poněvádž jest obžalovaný miesto sebe sestřence svého poručníka k odpoviedání postavil, kterýž osobně přítomen jest, žádám, ať jest připuzen mým žalobám odpoviedati.‘ Kterýžto sestřenec tato slova jest odpověděl: ‚Nic nechci sestřenci svému saudem ztratiti, ani získati, aniž chci auřadu poručenstvie miesto něho nésti.‘ Ale žalobník, řeč svú opětuje, řekl: ‚Poněvádž obžalovaný ani sám skrze se, ani skrze poručníka, jemuž jest miesto sebe poručil, nechce hájiti práva svého v zavitém saudě, žádal jest, aby přítomen byl a škody jemu zaplatil.‘« O tom nalezeno jest: Poněvádž obžalovaný sestřence svého ustavil jest poručníkem své pře, a tayž mlče úřad poručenstvie jest přijal: slova, která jest v jiném saudě opětoval o nechtění ztratiti ani získati nejsú prospěšná, poněvádž jest je mluvil bez přítomnosti obžalovaného. Protož žalobník aumysl svuoj, jakož jest navrácení škody své žaloval, spravedlivě jest obdržal. A z toho toto má vzato býti, že mlčící zdá se povolovati, a zvláště před saudem zavitým; a toho duovod jest o žalobci žalujícím, obžalovaným neodpoviedajícím, kterýž pro mlčení práva svého zbaven jest. Ale jiné jest, jest-li že strana k otázce rychtáře neodpoviedá, ale mlčí; nebo velikýť jest rozdieł mezi stranau a rychtářem. Avšak vidí-li se přísežným za slušné, pro vytázaní pravdy strana k otázce rychtáře potvrzujíc neb od-

pierajíc zjevně bude odpoviedati. (K témuž v kap. I., art. XLI. Item, v kapitole XIII., rozdíl VII. Item. Kapitola XVI., artikul XX.)

Znamenaj také, že takové škody, kteréž slovú dědičné, proto že při dědictvích bývají, přísežní mají šacovati, pokudž se jim vidí dobré býti a spravedlivé, s učiněním přísahy tělesné, ač by bylo potřebí, od toho, kdož škodu obdržuje. Kterážto však přísaha neostojí šacování učiněného od přísežných. Ten škodu plať, kdož rozkáže ji dělati. Jako jest-li že otec nebo pán synuom neb služebníkuom rozkáže, vinovat jest, a poslušný se vypierá. Anebo jest-li že ten, kdo přikazuje, žádného práva nemá k přikazování, obojí vinen jest; ale toho vina žádná nenie, komuž příslušné jest poslúchati. Žádný škody nečiní, leč by to činił, čeho nemá práva činiti; a příklad kladu na rychtáři, kterýž učinił škodu někomu pyšnému, však proto nenie vinen. — (*L. S. 150.*)

Škody gruntovní nebezpečné jsau i podruhuom.

Artikul III.

Ta žaloba, která [po věci jde]*), i dědici neb na dědice věčně dána bude, a netoliko hospodáři domu, ale i podruhuom i s jich ženami. Jest-li že duom sauseduov chtěl by se bořiti, neb že by měl stěnu nachýlenú a zastaralú, mají se varovati i ti, kteříž v domu bydlí. Item. Ohrazoval-li by kdo cestu anebo co jiného dělal na obecnie cestě, má uručiti, aby se skrze to zvláštní škoda nestała. Ale o jiných místech obecních žádná zvláštní výstraha nenie. Item. Což by koli mezi kupujícím a prodávajícím o škodách dědictví bylo vymieněno a jednáno, stálé bude, a vedlé toho, žaloba[-li] prošła, má konečně usúzeno býti. (Ostatku o těch věcech hledaj dole o stavení a nahoře O nájmiech a O činžích.) (*L. S. 151.*)

Škody slíbené mají se platiti peněžitě toliko, a ne za příhody osoby.

Artikul IV.

Měštěnín některaký slíbił jednomu měštěnínu z jiného města, jest-li že jemu na určený čas dłuhu nezaplatí, že všecku škodu,

*) Brikci klade: „Ta žaloba, která obžalovaného protivenstvie a nebezpečenstvie má atd.“ Text pak latinský zní: „Hæc actio, cum rei persecutionem habet, et . . . . hæredi dabitur.“

kteraužby skrze to vzal, chce jemu navrátiti. A když jest čas přišel a on nezaplatil, druhý měštěnín svého pacholka poslal jest k dlužníku, kterýž, když na té cestě jel, i spadl s vozu, nohu jest zlámal. Otázáno jest od toho věřitele: »Takový dluh, kterýž pacholku jeho zlámanie nohy přihodil se jest, nemá-li jemu vedlé spravedlnosti navrátiti?« O tom tak jest vyneseno: Že škoda, kteraužto dlužník slibuje věřiteli zaplacení, prvotně má rozumiena býti o škodě peněžité, a ne o škodě neb nebezpečenstvě neb neštěstí těla neb osoby; protož k dostiučinčnie za škodu, kteráž pacholku měštěnína věřitele stala se jest při zlámaní nohy z příhody, dlužník nenie zavázán platiti. Nebo jako z obecného přiřčení škodami nebývá povinen, kdyby něco k tomu podobného obzvláštně nedotekl: též se má rozuměti o slibích týmž způsobem; a z toho známo jest, že »všeliká« škoda k těm penězóm se vztahuje, leč by snad dlužník na to k některým »zvláštním« škodám jmenovitě se zavázal. — (*L. S. 152.*)

Škody se platí některé, ač i nejsau slíbené.

Artikul V.

Jest-li že by jistec dluhu v určený čas rukojmě, kterýž z viery zaň slíbil, z rukojemstvie nevypravě jeho, utekl by, a rukojmě, nemaje odjinud zaplatiti, potřebú bezděčnú jsa připuzen, dluhu toho dobude na škodu domu neb dědictvie, kteréž má, nemoha tak brzo prodati, jako věřitel dluhu žádá zaplacení: takové škody jistec dluhu, ač jest toho neslíbil, zavázán jest napraviti plným právem. Nebo v tom rukojmě viery, kteraužto za jiného zastavil, nemá zle užiti. Slib jistinného dluhu zavierá v sobě slib případné škody. — (*L. S. 153.*)

Škoda stane-li se na vínu šrotéře neb formana v moci, on zaplať.

Artikul VI.

Jednomu hosti, kterýž čtyři sudy vína u jednoho měštěnína byl kaupil, usauzeno jest takto: Což by se škodného přihodilo sudu, kterýž by v pivnici pána toho vína na kantnéřích ležal, to podstaupí pán sudu. Ale když se šrotéř v sud uvieže, stane-li se škoda tomu sudu z nedbánlivosti na líhách, on jej zaplatí.

Pakli se provaz strhá a pánuom k obci jde šrůtka, páni vinní; pakli se kuol při spauštění zlomí, hospodář vinen. A též forman, když jemu na vuoz bude vloženo, škodu nedbánlivým vezením z rozbití sudu on vedlé spravedlnosti podstaupí. — (*L. S. 154.*)

Forman najma koně, učiní-li škodu, ten komu škoda jest, koně obdrží.

Artikul VII.

Když některaký host dvú sudú vína v městě, do kteréhož je přivezl, prodati nemohl, formana se dvěma vozy k vyvezení jich do jiného města sobě zjednal jest. Kterýž, vloživ ty sudy na vozy, z miesta najprv vozem trhl, hned překotiv jeden vuoz, víno jest rozlil. Tehda pán toho vína, koně s obau vozuov obstaviv, žádal jest, aby se jemu spravedlivě stalo, nemá-li jemu víno převrácené a vylité zapłaceno býti koňmi a jinými věcmi formanovými, kteréhož jest najal k vezení vína na jiné miesto? A tehda jeden sedlák přišed, kteréhož ten host byl neznal, uvázav se v koně a vuoz nepřevrácený, ten vuoz i s koňmi pravě býti svuoj, žádal jest také, aby jemu bylo přisúzeno, nebude-li moci těch koní obdržeti s vozem, kterýchž toliko jemu k vezení nájmem puojčil, svú přísahú a sauseduov svých vierihoduým svědectviem? — Na kteréžto věci jest usúzeno, že host dřieve řečené koně obú vozuo, na něž forman, kteréhož najal, vína svá naložil jest, spravedlivě obstavil jest. Sedlák pak téhož formana z koní a vozu jeho puojčených má viniti zpuosobem práva. Ale má býti znamenáno, kdyby sedlák přišel i řekl by, že formanem najatým koni a vuoz jsú jemu ukradeny, tehda na to přísežní s rozmyslem dobrým mají vaynos učiniti. — (*L. S. 155.*)

Škoda pánova jest, bude-li sud zlý a rozpučí se.

Artikul VIII.

K otázce kupcuov a formanuov často jest usúzeno. Když šrotéř na lihách a na provazích, neb forman na voze sud měl by, bude-li sud mdlý a rozbí se, neb jiným obyčejem, však bez nedbánlivosti šrotéře a formana, tekl by, anebo rozlil by se: takovú škodu pán sudu bude trpěti. Item. Kdyby pod vozem jdúcím most se zlomil, škodu koní a vozu forman, ale škodu

toho zbožie pán podstaupí. Item. Přijde-li vuoz k které vodě, kteráž se jest nad obyčej zvodniła a vyliła, nezkusí-li forman prvé pilně brodu a ohledá, vpustí-li se neopatrně do vody: tehda ze škody, která se přihodie na zboží, které veze, pánu toho zboží má z toho práv býti a odpoviedati. — (*L. S. 157.*)

Škody mají placeny býti vzaté pro zadržování dědičné spravedlnosti.

Artikul IX.

Když jeden sedlák tří dcer odumřel, jedné vdovy a dvú panen, z nichžto každé odkázał z domu a z jiného zbožie dědičného po něm pozuostałého, aby jim po pěti kopách hned po jeho smrti bylo vydáno: přihodilo se jest, že vdova odepřela jest pannám, sestrám svým, jich díluov vydati, ale saud s nimi začavši, skrze rozličné odkládaní saudem jest je trápiła tak dlauho, až skrze spálení domu a jiného zbožie cena toho tak jest umenšena, že patnácti kop za to nikoli nemohło jest jmieno býti. I učiniła jest otázku vdova: »Takový nedostatek a škoda, která jest přišła z příhody, nemá-li, jako jie, též i sestrám jejim pannám na jich díle jednostajně zhynauti?« A zase zpět panny tázały jsú se: »Poněvádž vdova proti zřiezení otce jest činiła, a je tak dlúhý čas neslušně jest saudem zaměstknávała, že v té mieře řečená zbožie, tak jakož se pokládá, zhynulo, nemá-li takový nedostatek toliko vdově na jejím dielu sjíti? Nebo také svrchupsané zbožie by v tom času mnohem było polepšené, proto by jim nic viece była nevydała, než což jsú měły otcovským rozkázaním.« O tom konečně jest usúzeno: Že duovod vdovy má přestati, a to, což panny tíží a žádají, má se státi a dopuštěno býti, jakožto příslušné spravedlnosti. — (*L. S. 156.*)

Škody naprav, kdo bezpravně koho do vazby vsadí.

Artikul X.

Kdož koho bezpravně rychtářem připraví k jiemání, má jemu napraviti tu škodu, vedlé nálezu přísežných skrze to vězení kterúž jest vzal. A pro hanbu ukojí jej skrze prosbu dobrých lidí, a nad to bude-li obžalovaný žádati, má přisíci na kříži, že jeho jiemání nepuosobił jest zlú łstí. — (*L. S. 158.*)

KAPITOLA ŠESTNÁCTÁ.

O dluziech a dlužnících vuobec.

Dluhy platiti může zadlužilý muž, puojma ženu bohatú.

Artikul I.

Saudem nalezeno jest a právem uznáno: Že zdluží-li se muž, a pro chudobu nemaje čiem platiti, pojme-li ženu bohatú na prosto bez výminky za manželku, má býti připuzen vedlé spravedlnosti k placení dluhuov prvé zašlých z zbožie jie příslušného, proti odporu jejiemu. Nebo žena, muže pojímajíc, jej netoliko sama nad sebau, ale i nade vším zbožím správcí ustavuje a vládařem. Ale z zboží dětí takové ženy, teyž muž, otčim jich, leč s jich povolením, žádného placení dluhuov nemá činiti. Pakli zase žena chudá pojala by muže zbožie majícího, z zbožie, jehožto nenie paní, aby dluhy platila, které byla prvé dlužna, nemuož býti puzena vedlé práva. (Hledaj podobně v kapitole XVIII. artikuli X. rozdíl I. a opět kapitola XLI. artikul VIII. a X.) — (*L. S. 160.*)

Dlužník, má-li hotové, nemá základu klásti.

Artikul II.

Jeden mlatec na jednom z příseżných obdržal u saudu puol kopy grošuov. A když jemu rychtář chtěl základ zpuosobiti a opatřiti, požádal jest, aby hledal peněz v truhle příseżného, a ty peníze, poněvádž jest obdržal, jemu vydati. I jest otázka, má-li se to státi vedlé spravedlnosti? A konečně jest povědieno,

že tak. Protož vedlé žádosti mlatce, kteráž jest spravedlivá, má se zachovati rychtář. A jest-li že peněz v skrýších a v truhlách přísežného nenalezl by, základ jemu dá, na němž má dosti mieti. — (*L. S. 161.*)

Dlužník věřiteli, odpolu se znaje a polovici popíraje, má přisíci.

Artikul III.

Usúzeno jest zde: Jest-li že obžalovaný pro dluh diel dluhu popierá a diel se zná, tehdy za diel, jehož odpierá, má přísahati, a diel, k němuž se zná, u kříže složiti. — (*L. S. 162.*)

Dlužník, pravě, že dluh zaplatil, pokaž.

Artikul IV.

To jest právo starodávní: Kdo jest z dluhu prostě obžalován před saudem, praví-li, že by jej zaplatil, má to sám třetí na kříži dokázati, totiž svědky. — (*L. S. 163.*)

Dlužníku má více věřeno býti, když praví, že na jiný dluh dal diel peněz.

Artikul V.

Item. Dí-li věřitel, že by peněz nětco vzal od dlužníka v dluhu, který jest jemu sám za sebe dlužen, ale dlužník řekl by ty peníze ne v dluhu, kterýž věřitel praví, ale že by jemu to dal v jiných dluzích: v takové věci více má věřeno dlužníku nežli věřiteli býti. — (*L. S. 164.*)

Věřitel nemá před časem peněz od dlužníka bráti.

Artikul VI.

Nemá býti puzen věřitel, aby vzal diel peněz před rokem; veškeren však dluh jemu všecek dávaný z práva má vzíti; nýbrž jest-li že věřitel pro určený rok úrok neb jiný užitek z dluhu měl by vzíti ještě prvé, než dójde rok, dlužník, žádá-li, má jemu vedlé spravedlnosti zaplatiti. — (*L. S. 165.*)

Věřitel a dlužník prvé před saudem učísti se mají.

Artikul VII.

Že často pro počet a učietání dluhuov strany saudie se, usúzeno jest skrze saudci: Jest-li že by jedna strana od druhé počtu požádala, hned týž počet má se státi, odejdúc od stolic saudných; a jest-li že by se nesrovnali v počietánie, žalobníku staň se spravedlivé i obžalovanému saudem. A to jest-li že by obě straně v jednom saudě přiseděly; pakli by jedna strana host z jiného saudu byla, učinění počtu cíl čtrnácte dní mieti budau. Nad to pak, ač by snad jedna strana z jiné země byla a dluhy, z nichž žalují, velicí byly by, a z kupectvie a z jiných příčin v dalekých krajinách zdlužení: čas k učinění počtu za šest neděl měj prodlení. — (*L. S. 166.*)

Dluhové první prvé platiti se mají.

Artikul VIII.

Když některaký měštěnín i v jiných rozličných městech, i v městě, v němž bydleł, v rozličné dluhy vdlužił se jest, přišli jsau od jinud věřitelé. Tehdy dlužníka před saud připravivše, žádali jsú úsudku: »Poněvádž listové, jimž řečený dlužník je o jich dluzích ujistił, prvnější jsau časem nežli duovodové, kteréž spoluměšťané jeho o svých dluzích jsú dovodili, nemá-li se jim prvé z statku dlužníka spravedlivé státi?« Ale spoluměšťané dlužníka zpět žádali jsú úsudku k své straně: »Poněvádž oni i dlužník v témž saudu přísedí, a zbožie téhož dlužníka právu jich jest poddáno, a dluhův, kteréž jim dlužník jest dlužen, svědomiem listovním, i také přísežných a jiných mužuov vierihodných tak dostatečným, jak na jich právě jest dostatečno, dokázati i vystaviti chtěł by, nemá-li takové jich dokázaní a duovod starosti času předloženo býti vedlé spravedlnosti?« Kterýžto čas věřitelé, od jinud přišedše, dovodili jsú k své straně. Protož saudce, pilně pováživ s svú radú duovod obojie strany, nalezł jest za právo: Že věřitelom příchozím, bez odporu duovodno od spoluměšťanno, pro starost času prvé se má spravedlivé státi z statku dlužníka často řečeného. Nebo poněvádž dlužník mnoho let był jest z počtu spoluměšťan téhož miesta, a v mnohých potřebách pečet svú,

akož jsú přísežní zvykli činiti jiným lidem, prošeni jsúce od nich, k listuom, v nichž jsú své potřeby sepsali na svědectvie, aby pevnost měly, přivěšoval jest: bylo by velmi neslušné, aby svými vlastními skutky neměl přemožen býti, svú vlastní pečetí. Má však při takových listech, kteříž [předstírají]*) starost času, pilně znamenáno býti, byl-li by dluh neb slib v nich sepsaný na osoby čili na statek; nebo vedlé toho právo a ortelování mění se. (Hledaj kapitolu XXX., artikul I. rozdíl I.) — (*L. S. 166.*)

Dlužník, jednomu věřiteli svědče o dluhu prvnějším, jest v tom podezřelý.

Artikul IX.

Přihodilo se, že, když pět věřiteluov žalovali jsú na jednoho dlužníka, jeden z nich žádal sobě úsudku: »Jest-li že by on skrze dlužníka dovedl dluh jeho, že by byl starší časem, než-li dluhové jiných čtyř, nemá-li jemu před jinými zapłaceno býti?« Ale jiní čtyří odporně dovodili jsau: »Poněvadž by oni starost dluhuov svých vieryhodnými lidmi dokázati mohli, takové svědectvie nemá-li slušněji předloženo býti svědectvie dlužníka?« Odsúzeno bylo jest skrze saudce: Že v takové příhodě svědectvie dlužníka jest podezřelé; nebo mohl by některý věřitel tajně zřiediti s dlužníkem, že by k jeho straně svědčil k škodě jiným. Protož svědectví hodných mužuov, kteréž jsú oni čtyří k své straně dovodili, má raději slyšáno býti. — (*L. S. 167.*)

Prodá-li kdo co, věřitel starší, sahaje k tomu, obdrží.

Artikul X.

Z starosti ovšem dluh právo obdržuje. Protož, jest-li že věřitel ty věci, kteréž jest dlužníku prodal, v jeho moci zastihl by, však přijda na to starší věřitel, a nařkne ty věci: tomu se má prvé spravedlivé státi. (O tom v kapitole V. artikul I. rozdíl II., a též kapitola XXX. artikul I., též kapitola XLIX. artikul VII.) — (*L. S. 168.*)

*) Brikci klade: „listech, kteříž předcházejí starostí času.“ Text pak latinský čte: „circa tales literas, quæ antiquitatem prætendunt temporis.“

Z dědictvie mnohým zavázaného má všem placeno a sražováno býti.

Artikul XI.

Ač jest řečeno, že při placení dluhu prvost času právo činí, a však jest-li že by dědictvie bylo mnohým zavázáno a za méně peněz, nežli jest dluhuov, bylo by prodáno, a pochyboval-li by [kdo], který dluh byl by starší, aniž by mohlo dostatečně dovedeno býti: jest dobře rozumné, aby přísežní, sečtauce dluhy jednomu jako druhému věřiteli, porazili na kopě. A což po učinění takové porážky jednomu každému věřiteli nedostane se, v tom dlužník každému bude zavázán vedlé práva. — (*L. S. 170*)

Věřitel k žádosti dlužníka povinen jest oznámiti, jak dluh zrostl.

Artikul XII.

Žádá-li obžalovaný, tehdy rychtář má připuditi žalobníka toho, který žaluje z dluhu peněžitého, a zvláště velikého, aby oznámił, z které věci, kterak, a v kterém miestě, a který čas takový dluhové zašli jsú. — (*L. S. 171.*)

Věřitel platí-li co dluhuov, to mu dlužník nahražovati nemá.

Artikul XIII.

Jest-li že věřitel z svých dluhuov lozuňk neb zbírku městu platí, takového placenie nemuož vedlé spravedlnosti od dlužníka vydříti. — (*L. S. 172.*)

Dluh mužem propitý žena nenie povinna platiti, chce-li.

Artikul XIV.

Umře-li muž, šeňk nemuož obdržeti dluhu propitého svau přísahau na ženě popierající; leč by snad žena s mužem živým tayž dluh osobně propila v krčmě. A takový dluh, kterýž propit jest v krčmě v městských zdech, od šeňka muož přísahau obdržán býti. A toliko v městském saudu, a ne v jiném, než v tom,

v kterémž jest dluh zašel. Šeňk také, chtě ten dluh obdržeti, má býti vieryhodný a nepodezřelý, tak aby přísežní měli jej za hodného. Protož potřebí jest, aby byl hospodář poctivý pán nápoje, a ne paškřivec, neb hubenec, anebo šajdýř. Ale dluh prohraný, kterýž slove »prohraný«, ani před saud má dopuštěn býti, ani žalujícím z něho má spravedlnost učiněna býti, jakož mají Práva Městská od starodávna. — (*L. S. 173.*)

Dluh za službu za čas minulý má placen býti.

Artikul XV.

O dluhu mzdy neb služby. V tomto právě hlaupí takto mají naučeni býti: Že služebník a dělník najatý, kterýž muož nájem dokázati, a jest čeledín vezdajší některého pána a náchlebník, muož zásluhu, řečenú mzdu, obdržeti, když již čas slaužení pomine. Item. Poněvadž die Pán Buoh ve čtenie: »Práce nájemníka tvého neostávaj u tebe až do jitra,« umře-li hospodář domu, z zbožie pozuostalého služebníkuom a děvkám, před jinými dluhy, mzda, kteréž jsau zaslaužili až do smrti páně, má dána býti. Pak jest-li že by vládaři statku odumřenčho, též služebníky a děvky neb čeled domovní, až do času jim k službě určeného chtěli držeti, mají slaužiti, a na konci času mzdu svú úplně vzíti. Pak-li by jim dali odpuštěnie, a vybrali jsau viece mzdy, než by se jim mělo dostati až do dne smrti, toho nemají navrátiti. Item. Bude-li čeled najatá na týden neb na měsíce, a jest v pochybení, jak dlauho slaužie čeled: jak dlauhý čas svau přísahau potvrdí, tak mnoho vezme. Pakli jest na miłosti slaužiła, na tom dosti měj, což jie bude dáno. Item. Umře-li čeled, nedosłauže času, čehož jest až do dne smrti zaslaužił, tak mnoho tomu, ktož miesto něho žádá, má dáno býti vedlé práva. Item. Služba, řečená mzda, kteráž jest obdržána saudem, téhož dne má býti zaplacena za slnuce, aneb základ, od rychtáře v tom daný, lmed nazajtřie s osvědčením svědkuov prodán muož býti. — (*L. S. 174.*)

O dluh svědkové hostinští mohau přijati býti.

Artikul XVI.

Některací otázku učinili jsú: »Muož-li pro dluhy zaplacené přijato býti svědomie lidí v jiném saudu bydlících, [než] v kterémž

jsau dluhové zašlí?« Jimžto konečně odpovědieno bylo: Jest-li že ti lidé jsú dobré pověsti, jich seznánie má slyšáno býti. Neb ač práva krumfeštní nebo stará pravie, že hospodář hostě pro dluhy přemoci má najméně jedním měštěnínem města: avšak k dovedení dluhuov zaplacených lidé cizí, toliko když jsau hodní, svědomí mohau vydávati; jakož také dluhové v některém saudu zašlí mohau v jiném saudu placeni býti. — (*L. S. 175.*)

Dluh královský a obecní jiným se dluhuom předkládají.

Artikul XVII.

Ač při dluziech osob zvláštniech, prvost času mocnějšie právo činie: však, bez odporu toho, dluhové království a obecní obcí městských, jakožto berně, pomoc neb lozuňk, holdové, daně, ungelt neb cło, mzda od ponúcky, a těm podobní, všem dluhuom se předkládají. — (*L. S. 176.*)

Dluh před věnem zajde-li, ten též předčiti má.

Artikul XVIII.

Jest-li že jest dluh prvé zašeł, nežli slíbené věno: tehda žalobník z dluhu má raději dopuštěn býti k duovodu svého úmysla. Pakli by zpět bylo: tehda, nebude-li věno slíbené skrze vlastní dědice manželky pošlé uhašeno, každý dluh potom zdlužený rozumně předchází. A však při věních zvláštní výminky, kteréž se často vyměňují, pilně znamenány mají býti. (A těch v dole hledaj pod nápisy O věnech.) — (*L. S. 177.*)

Dlužník, nemá-li čím platiti, má vydán býti věřiteli.

Artikul XIX.

Jest-li že by kdo druhého pro svuoj dluh v saudu obdržał, nemá-li čím platiti, nechce-li věřitel bez toho býti: rychtář dlužníka vlastní rukú daj věřiteli. Kteréhožto ani v studeném miestě, ani v horce přílišném nemá chovati, ani v železe, a krmiti jej bude chlebem za peniez kaupeným a čiší vody, a tak, aby hladem neumřel, aneb jej dá podrychtářínu, kterýžto z toho, že moci saudné užievá, v kládě v pútech bude chovati a věziti.

A když čtrnácte dni pomine, zaplatě podrychtářímu mzdu, pokudž byl učinil smlauvu, aby jej chovał, pod takovau výminkau neb na ten zpuosob puštěn bude. Má zajisté přisíci na kříži. »Nemá-li rukojmi, což robotau svau dobude a zachová, že odtud dva penieze sobě schová, třetí bude dávati věřiteli, až jemu veškeren dluh zaplatí.« A když se to stane, kteréž koli věřitel u něho věci najde, z nich třetie diel vezme. Protož i ze tří popeněžnic chleba, nebo ze tří sukní, třetí muož od něho vzíti. A nad to, jest-li že po jednau za veškeren dluh co u něho nalezł by, všecko spolu náleží jemu vzíti vedlé práva. A jest-li že druhý věřitel přijda řečeného vězně u podrychtářieho zapovie, tomu též přisežе, že, zaplatě prvniemu, jeho potom též odbude, obyčejem napřed znamenaným. — (*L. S. 178.*)

Před saudem dostatečno jest seznání, by osvědčení nebylo.

Artikul XX.

Nám psáno jest: »Ondřej přísežný žaloval jest před námi v saudu na Filipa a Tomáše z puol čtvrty kopy grošuov, kteréž za rukojemstvie že by jemu dlužni byli. Filip odpověděl, že polovici dřieve řečených peněz, totiž sedm věrduňkuov, jemu był by vinovat jménem rukojemstvie, toto dále řka: ‚Jest-li že jemu chce trpělivě prodlení dáti, že netoliko sedm věrduňkuov předřečených, ale celý ten dluh svrchupsaný chtěl by jemu zaplatiti.‘ Tehdy Ondřej, k řečeným slovům Filipovým neobrátiv se, aniž jich nám konšeluom a rychtáři osvědčiv, na Tomáše žaloval ze všech čtyř kop, kteréž jemu dlužen slibem rukojemstvie. Kterýžto když popierał, žádał jest Filip k své straně konečného úsudku: ‚Poněvádž Ondřej Tomáše ze všech předepsaných peněz, a nad to z polaukopí nařekł jest a před saud připravil, nemá-li on od jeho žaloby spravedlivě zproštěn býti?‘ To slyše Tomáš, odporně žádał jest usúzenie: ‚Poněvádž Filip ve všem dřieve řečeném dluhu znał se jest, má-li on k Ondřejově žalobě odpoviedati?‘ Protož žádáme, oba-li rukojmě od Ondřeje zproštěni, aneb co jest práva v té příhodě, listem Vašim dajte nám naučenie.« Jimžto odepsáno bylo: Že žádný nenie zproštěn; nebo první, který se znal v sedmi věrduňcích, to také přidav, že všecky penieze puol čtvrty

kopy, jakž brzy vyrobotuje, chce je jemu dáti, všecky ty jisté penieze má žalobníku zaplatiti, ač jest on toho neosvědčil. Nebo před zahájeným saudem dostatečné jest seznánie, by pak seznánie nebylo osvědčeno. A nad to pak, že prázdná jest žaloba, kterú chudoba věřitele vynímá. I zdá-li se Ondřejovi, že by Filip k zaplacení všeho dluhu nebył dostatečen, aniž by jistý był Tomáš: bez odporu seznánie Filipova má odpoviedati ze čtyř kop, z nichž jej vinił jeho žalůbce, znaje se neb jie odpieraje vedlé vnitřnieho svědomie svého. (O témž kapitola XV. artikul II. rozdíl III.) — (*L. S. 179.*)

Dluh desátkový žádný nemuož osvoboditi.

Artikul XXI.

O dluziech desátkových. O tom právu přemietáno jest skrze saudce, že, ačkoli ten, kdož znovu ves vysazuje, lidem znovu v té vsi se osazujícím úrok ukládá, aneb od placenie úroku mohł by je vyníti: avšak od desátku, k němuž jsú zavázáni právem panstvie svého, dle práva božského, nemuož jich sprostiti obyčejem žádným. A nápodobně, znikła-li by nesnáz mezi stranami o placení desátku, ta má duchovním právem rozsúzena býti. (Ostatku o dluziech hledaj dole O věních. O přípovědech. O fentování.) — (*L. S. 180.*)

KAPITOLA SEDMNÁCTÁ.

O věcech k schování a k svěření daných vuobec.

Schované neb svěřené věci každý pilen buď tak jako své.

Artikul 1.

Ten slove schovavač, jemužto věci k ostřiehaní poraučejí se z viery. Protož k takovým věcem pilnost má býti přiložena jako k svým vlastním věcem; jinak ztráta jich jeho nedbánlivosti přičtena bývá. Nebo kdož své věci složí v truhle bezpečné a věci k schování daných nechá na lavici: ztratí-li se takové věci, schovavač je zaplatí; protož, jest-li že věci jeho v cele zachovány byly by a věci složené zhynuly by, vinen bude. Nebo najviece ten, kdo schovává, domnín bývá z podezření, neb tu pravá viera naděje se nebyti, ač kdo, své věci celé zachovaje, pravil by, že věci dané k schováni ztratil jest; a kdež nenie naděje pravé viery, tu lest bývá súzena přítomná býti; nebo viera a lest odporné jsau. Známo má však býti, že při věci [složené příhoda nepřičítá se schovavači, tak jako při věci půjčené]*), leč by slib zašel, totiž že by skladatel jmenovitau mzdu platil tomu, u něhož skládá; nebo tehdy příhody nešťastné, kteréž při slibu jsú vymieněny, k škodě toho bývají, jemuž se dá schovati; nebo smlauvy z nájmu právo a rozsudek berau. Item. Jest-li že pro provinénie neb pro obmeškánie schovavače příhoda nešťastná přišla by, ta jemu bude přičtena, jako i při věci puojčené; protož bez odporu

*) quod in deposito casus fortuitus non imputatur depositario, sicut nec in commodato, nisi pactum etc.

toho, že u toho, kdož dává věc schovati, byla by zhynula, jest-li že pro vinu neb pro obmeškánie toho, jemuž k schování dána jest, zhyne, jeho nedbánlivosti přičtena bývá; nebo dostatečno jest, že věc mohla nezhynauti. Item. Složená věc má navrácena býti nepohoršená; jinak nezdá se vrácena býti. A záleží skládanie při věcech movitých toliko, leč snad [u] smlúvce stran bývají složeny. Když která věc mezi mnohými měla by záští, takové složenie nemuož býti než od mnohých. Item. Složené věci jako i puojčené vlastnost drží a také vládařstvie. A složená věc muože požádána býti, když se koli skladateli líbí A jest-li že schovavač nenavrátí, potupen bude a zlopověstný učiněn bude; nebo při složené věci domnien jest lstivě učiniti; ale jiné jest při puojčené věci, ješto se nenavracuje, až se potřeba skoná. Item. Skládá-li neb svěřuje-li u jednoho jich několiko, a jedna složená věc zhyne: to skrze složenú věc druhého nebývá napraveno; nebo každému skladateli jeho věc složená má navrácena býti. Item. V tom obdařená jest žaloba skládaní neb svěření, že také i lúpežníku věc složená má vrácena býti. Však jest-li že pán té složené věci i s zlodějem požádal by složené věci: tehda pánu má s právem vrácena býti; nebo složenie vždy jest smlúva pravé viery. Znamenaj pět příhod, z kterýchžto schovavač vinen z příhody nešťastné. První: jest-li že smlúva zajde. Druhá: prótah předejde-li příhodu. Třetí: jest-li že vina. Čtvrté: jest-li že lest. Páté: jest-li že věc složená toliko pro vzátek jest. — (*L. S. 181.*)

Schovati kdo by co dal, a měl od toho klíče, ztratí-li se, jeho jest vina.

Artikul II.

Přihodilo se, že Pavel, boje se ženské lsti, do komory spoluměštěnína svého truhlu zamčenau Mikulášovi s klénoty a s desíti kopami grošuov v pušce zvláštniem klíčem zamčené a před ním vložil jest, tauž truhlu témuž Mikulášovi dal schovati. A když Pavel častokrát do komory chodil, — druhdy Mikuláš a druhdy jeho žena viděli, — a klíči, kteréž sám chovał, truhlu i pušku odmykaje, vybieral a vkládal, co chtěl: přihodilo se jest v jednu dobu, že vedlé obyčeje s ženau Mikulášovú a s některakým mládencem do též komory, od ženy jemu otevřené, všed

a před jich očima truhlu odmekl, v pušce, kterúž též svú vlastní rukú klíčem, kterýž sám chovav otevřel, desíti kop řečených nenalezl jest. I zavolal jest rychtáře a přísežných. Kteřížto všedše do komory a pušku i zámky jejich pilně opatřivše, žádného jsú na nich vylámaní a porušení nenalezli. Ač také pilně po kautích té komory v jich přítomnosti hledáno bylo, žádné však penieze nejsau nalezeny. Tehda Pavel před saudem žaloval na Mikuláše tím obyčejem, jakož se svrchu zavierá. Ale Mikuláš, chtěje odpierati, žádal, aby k jeho straně saudem bylo vyneseno: »Poněvadž jména svého dobrého žádnú poškvrnú zlopověstnú nezmazal jest, nemuož-li on, jako jiný dobrý člověk, zboží, těla i cti své lépe brániti, nežli od Pavla přemožen býti, zvláště proto, že Pavel klíče od truhly i od pušky své sám osobně měl jest, rukau svau odmykal i zamykal, aniž kdy jemu aneb ženě jeho na znamenie a svědectvie schování poručil jest chovati?« Na to usúzeno jest bylo k straně Mikulášově, najviec proto, že, proti odporu truhly zamčené k schování dané, Pavel samotně i truhlu i pušku některak v své vlastnie moci a v zavření měl a držal jest. A zase také, ačkoli truhla zapečetěná složena byla, a ten nevěděl, kdo ji k schování přijal, by ty věci tam byly, avšak ještě truhla i jiné věci mohly zhynúti od toho, kdo složil; nebo dobrovolně takový schovavač věcí, o nichž jest nevěděl, u sebe složiti jest dopustil. Ale však potřebí jest, aby žalobník dovedl, že jsú v truhle byly věci, kterých žádá. A též má rozumieno býti o pytli zavázaném, vo opasku a o každé věci složené zapečetěné. — (*L. S. 182.*)

Svěřenau věc kdo ztratí podlé své bezelsti, nenie povinen platiti.

Artikul III.

Když rytieř nějaký žaloval na měštěnína z svěření 90 kop, a on odpověděl, že již řečené kopy s jeho vlastními penězi z truhly zavřené a vylámané jsau jemu od služebníka a děvky vzaté a unesené, jakož jest přísežným hned, jakž jest skutek zvěděl, a truhlu vylámanau i miesto, kde jeho i rytířovy penieze ležely, k oku jest okázal: súzeno jest k straně měštěnína: Poněvadž by bez jeho zlé lsti to se jemu přihodilo, a to pokázáno bylo, protož bez zlé lsti tu věc u sebe složenau a ztracenau

nemá platiti. Avšak jest-li že by ztracená věc zase k němu vrátila se, tehdy povinen bude z složené věci. A znamenaj: Ten u koho bývají věci složené, má se varovati za to slibovati; nebo kdo zisku nemá z složené věci, také obtíženie a škody cíti nemá. (O témž v kapitole XII. artikuli šestém.) — (*L. S. 183.*)

Svěřenau věcí kdo kupčí, ztratí-li se, má ji platiti.

Artikul IV.

Jest-li že pytlík neb střiebro zapečetěné složil bych, a ten, u něhož by složeno bylo, proti mé vuoli s tiem obierał by se a kupčił, a ztratił by: žaloba z krádeže a s složení příslušie mi na něho. Item. Kdyby penieze neb která věc, o kterúž mezi stranami jest saud, u smlúvce těch stran była složena, na jeho-li vuoli jest, na tom-li či na onom miestě vydati ji má? Na jeho jest vuoli. Pakli nebyła zmienka o miestě, tehda daj jí před rychtářem a před přísežnými. Item. Kteréž věci příležie věcem složeným, nejsauť složené; jako, był-li by člověk s rauchem obločeným složen, raucho nenie složené; ani když by kuoň s ohłaví był složen, nebo sám kuoň složen jest. Ale jiná věc jest, když se die: »Skládám kuoň s ohłaví.« Jest-li že nájem bude, jako z nájmu vina dána bude; pravý nájem jest. Ale to nemá dokázáno býti, aby łsti neučinił, bude-li nájem, neb ten nájem proti dobré vieře i proti dobrým mravóm [jest], a protož nemá býti následován. Ale jest-li že raucho, łazebníku dané, było by ztraceno, by pak žádné mzdy od chování raucha nebrał, tehdy povinen jest z složenie; neb łest muož učiniti, jest-li že uvázał se v schování; pakli jest vzał mzdu, tehdy povinen jest z nájmu. Ale jiná jest věc, jest-li že by v jistbě, kdež se myjí, były by šaty ztraceny; neb tu nemá łazebník obyčeje raucha ostřiehati. Kdyby v Praze svěřenau věc složił, a u Vídni była by požádána k vrácení: to se má tak státi, aby nebylo na nákład toho, komu svěřeno jest, ale toho, kdo složił. Svěřená věc ta má vrácena býti kdež koli beze łsti jeho, u kohož složená jest; neb kdež koli věc složená jest, žádného v tom rozdielu nenie. A též tak rozuměj vuobec o všech saudech svěřených hodnověrných*). Jest-li že ten,

*) Originál latinský klade: „in omnibus bonæ fidei judiciis.“

ktož skládá které věci u druhého, umřel by, a dva byla by, ješto se mezi sebau vadíta, každý z nich se samého pravě dědicem: věc složená buď tomu vydána, kterýž hotov jest brániti, u něhož jest byla složená, proti žalobci, tak aby uručil, že jej v tom obrání. A toť nenie nadarmo; nebo kdyby bez uručení tu věc vydal, viděn by byl to lstí učiniti; anebo ta věc má složena býti v některém domu, dokudž by dědici nebyla přisauzena. — (*L. S. 184.*)

KAPITOLA OSMNÁCTÁ.

O věnném právu vuobec.

K věnu žena vždy právo má, dokudž dětí nezplodie.

Artikul I.

Jest-li muž, děti maje aneb dětí nemaje, ženě, kterauž pojieмá, jmenovitě slibuje věno, a žena zase muži svému za věno nětco jistého, buďto penieze, buďto dědictvie, v jeho moc dává: taková žena po smrti muže svého, jest-li že by dětí z semene jeho neporodiła, a on bez kšaftu umřel by, oboje věno, i to, kteréž jí muž slíbił, i to, kteréž ona muži dała, vezme, proti odporu dětí muže svého.

Věno mateři se umrtvuje, jakž dietě zplodí.

Artikul II.

Otázáno jest: Ženě děti mající s mužem svým, má-li věno při smluvách manželských jí slíbené ukázáno býti zvláště na zboží a dědictvě vedlé spravedlnosti, tak, aby muž nemohł řiediti vedlé své vuole, leč by ona svoliła? O tom naučeni jsme tak: Že když žena v manželství řádném z semene muže porodiła by děti, kteříž slovu dědicové, tehda věno jest umrtveno, a muž jakožto pán o všeckém statku, movitém i nemovitém, by pak žena a dědicové odpírali, bude moci učiniti vedlé libosti vuole. — (*L. S. 185.*)

Věno se neumrtvuje, by pak máti dietě umrlé porodiła.

Artikul III.

Jeden, ženu pojiemaje, jménem věna slíbił jí 10 kop, v tom rukojmě zavázav. A rok když jest minuł, a muž umřeł, a žena dietě umrlé porodiła, napomínala jest rukojmí z věna slíbeného, činíc otázku, »nemá-li jeho spravedlivě obdržeti?« Ale rukojmě pravili zpět: »Poněvadž, ona neosvědčivši, by jí věno mělo placeno býti, do roka jest mlčała, a dědice z semene mužského počavši porodiła, nemá-li věno zminauti?« O tom usauzeno jest k straně ženské; poněvadž to slovo »člowěk« muož řečeno býti o živém i o mrtvém rozličně (aequivoce), že dietě mrtvé nenie člowěk; protož porodí-li žena dietě živé, by pak živo było jakž koli málo po porodu, tehda pomíjí věno. A při tom znamenaj, že nenie potřebie osvědčowánie pro placení věna, jenž slowe německy »urkund«, totiž ujištěné věno; poněvadž věno vždy jest živé, dokudž dědicowé živí nejsau narozeni. Avšak rada jest, učiniti osvědčení o placení věna, aby potomních sauduov nebývalo. — (*L. S. 186.*)

Věna zbaviti muž ženy nemuože, nemaje s ní plodu.

Artikul IV.

Ačkoli muž o statku, kteréhož jest pánem, muože řiediti. jak se jemu líbí: avšak slíbił-li jest ženě věno, když kšaft činí, jest-li že s ní dětí neměł, nemuože jí toho věna zbaviti. A pakli jest žena vieru manželskau cizoložstvem přestaupila, nebo jest-li že jest o smrti svého muže v skutku úklad činiła, aneb jiné nešlechetnosti tak těžké hleděła: ona sama spravedlivě se jest věna zbawiła. (Hledaj o tom v kapitole XLVIII. artikuli II.) — (*L. S. 187.*)

Žena rozvedená pro nezbytí věna netratí.

Artikul V.

Jest-li že muž a žena, řádně spojení, potom po několika letech právem duchownim byli by rozvedeni, tak však, že dokudž jsau spolu živi byli, nevěděli, aby neřádně spolu bydleti měli:

skrze takové rozvedenie žena věna, kteréž jí muž při smluvách slíbil, nemá býti zbavena, nébrž má jí dáno býti s pomócí práva, bez všelijakého odporu muže i dědicuov. — (*L. S. 188.*)

Věno, totižto mzdu těla, dáti povinné jest po spojení manželském.

Artikul VI.

Poněvadž věno přirovnává se mzdě tělem zaslužené: téhož dne, v kterýž manželstvie tělesným spojením bylo by skonáno, vedlé spuosobu slibu má býti úplně zaplaceno. — (*L. S. 189.*)

Věno netoliko na zemských, ale i na movitých muož slíbeno býti.

Artikul VII.

Nenie potřebí, jakož některá práva zemská (municipalia) chtí, aby věno toliko ukázáno bylo na zemi, totiž na dědinách zemských, nébrž, jest-li slíbeno naprosto, na hotových penězích neb na jiných movitých věcech muož ukázáno býti. — (*L. S. 190.*)

Věno prvé ženě má ujištěno býti, než muži.

Artikul VIII.

Jest-li že žena slíbila muži 10 kop a muž ženě slíbil by 20 kop: žena k napomenutí muže nemá nucena býti, aby svuoj slib naplniła, leč by prvé, ač žádá, slibem mužovým była ujištěna. — (*L. S. 191.*)

Věno neb věci muže prvé mají v chudobě prodány býti, nežli věno ženy.

Artikul IX.

Jest-li že by muž anebo žena při smluvách manželských věci movité, buďto naprosto neb pod jménem věna vespolek snesli společně: tehdy muž, potřebú jsa hnut, prvé své zbožie nežli ženské má zpeněžiti plným právem; nebo pohlavie žen-

skému při takových věcech, jakožto křehčejšiemu osudí, má raději opatřeno býti. Také dobývánie statku jest snadnější muži, nežli ženě; a nad to pak i živnosti, duom od domu chodíc, hledati neb žebrati ženě hanebněji a tíže jest, nežli muži. — (*L. S. 192.*)

Věna muž aby nemohl utratiti v potřebě, nemá uručen býti.

Artikul X.

K otázce některakých jest usúzeno: Že když bude zaplaceno věno obojieho manžela, přátelé nemohú muže nutiti právem, aby slíbil, aby věno nebylo umenšováno a utraceno; nebo muž jest tak ženy jako i věna pán a správce, mocen jsa toho prodati, neb kupovati, a jinými obyčeji vedlé štěstí sobě i ženě tělesné potřeby jednati, jakž se jemu líbí. (O tom v kapitole XVI. artikuli I.) Avšak byl-li by zjevný mrhač statku a bezpotřebný utrátce: tehdy k žádosti ženy neb přátel jejich přísežní, jimžto slušie neužitečné věci napraviti, mohau takový nedostatek přetrhnauti a muže toho potrestati, jakž by se jim slušné zdálo. — (*L. S. 193.*)

Žena, čím méně vění, tím méně vezme.

Artikul XI.

Věnu se nedostává něco vedlé práva, to znamenaj, že čím žena méně dá věna muži po sobě, tím méně po smrti muže dielu jie slíbeného vezme vedlé práva. — (*L. S. 194.*)

Věnný statek muož hned prodán býti pro potřebu.

Artikul XII.

Item. Známo má býti: Jest-li že jeden z manželuov, obvěně zaslíbení na movitém zbožie, chtěl by komu druhému dědictvie zavázati, nenie potřebí, aby je choval do dne a do roka, jako jest obyčeej o dluziech obecních, nébrž prvnieho dne zastavení, přijde-li potřebnost, může je prodati neb zpeněžiti jinými obyčeji jakýmiž koli. — (*L. S. 195.*)

Věno ženy dědičné z potřeby muož do času zastaveno býti.

Artikul XIII.

O tom znamenaj: Jest-li že muž ženě vlastní dědinu neb jiné dědictvie před rychtářem a přísežnými jménem věna dal by svobodně a zapsal, a potom skrze neštěstí, ne skrze hru kosteční neb obžerstvie, ne nedbanlivostí, totiž že by dieła nebył pilen, aneb zahálivý život vedł by, ne mrháním statku, ani jiným jakým koli obyčejem přišeł by k takové chudobě, že by se a ženy své od žebroty nemohł brániti: slušné jest to věno, proti odmlúvání a odporu ženy, do času v penězích zastaviti, kterýmižto penězi dělaje živnost a oděv sobě a potřebnost ženě obdržał by. — (*L. S. 196.*)

Věno od dłużníkuov, leč žena svolí, nemuož hyndrováno býti.

Artikul XIV.

Některaký měštěnín, když nesłušný a neřádný život vedł za některý čas, her kostečních, hodovánie a opilstva ve dne i v noci přídržeł se: navrátiv se k svědomie vnitřniemu, nejsa připuzen před saudem, odevzdał se jest svobodně ženě domu, aby jím miesto věna dědičně vládła, i že před tím odevzdáním s tau ženau měł jest děti, a po odevzdání u rozličných věřiteluov v mnohé jest dłuhy zašeł. Ti věřitelé žádali jsau k své straně usauzení: »Poněvadž on s ženau z statkuov jich, kterýchž jsú jim puojčovali, živnost a oděv jednali jsú, a také řečený měštěnín, jakožto hospodář a pán, v placení sbírek obecních a v jiných poplatcích městských vládł jest, nemá-li z prodeje domu, proti odporu odevzdání, z svých dłuhův se vyvaditi?« Ale žena toho měštěnína prosiła jest naprosto, aby při věnným právu była zachována. O tom tak jest usúzeno: Že žena měštěnína domem u věně jie odevzdaném, ač má děti s mužem svým předřečeným, ačkoli také dłuhy, pro něžto muž byl jest pohnán, s ním protráviła, dědičně má vládnúti, aniž odpor měštěnína neb jeho dědicuov, kteréž jest měł prvé nebo po odevzdání v již řečeném dědictvě, leč by se jeho dobrovolně odřekła, nápodobně vedlé spravedlnosti bude moci překážeti; poněvadž měštěnín odstúpił jest práva skrze odevzdání, kteréž jest k domu měł jako pán.

Protož jest-li ženě od muže miesto věna dědictvie jmenované před saudem zjevně dáno bylo by a zapsáno, to od věřiteluov potom nebude moci nařiekáno býti. Pakli by muž vuobec ženě těmito slovy slíbił: »Po mé smrti zbožie, kteréž pozuostavím, toliko neb toliko budeš míti« a potom za své živnosti, nerozumně kupectvím a živnosti pracemi obieraje se, zašeł by v dluhy: velmi ohavné bylo by, jest-li že by to věno takovú záplatu dluhuov mělo odraziti; nebo v právích jest obecné, že věřitel jest svrchovaný dědic. Také příleží spravedlnosti, aby žena a dědicové, vstúpíc na miesto mrtvých, jich dluhy platili. — (*L. S. 197, 198.*)

Věno připadá na přátely a statek na dědice oddělené.

Artikul XV.

Muž v šedesáti letech, když był ze tříe žen děti zplodił, a vydav jednomu každému vedlé své možnosti věno, i zženił jest je; pojímaje čtvrtú ženu, pojał jest děvečku za ženu, kteréžto jmenovitě slíbił jest věno. Kterúžto potom pozuostaviv bez plodu, kšaftu neučiniv, náhle jest zdechł, a žena potom po několika neděliech, spravujíc zbožie zuostalé po muži, též bez kšaftu sešla jest. I jest otázka najprvé: »To zbožie bratřím-li vlastním té ženy pozuostalým, či dětem, kteréž muž z prvních tříe žen był zplodił, mělo by dědicky příslušeti?« A druhé: »Kterým právem ta žena čas vdovství svého vládła jest zbožiem svrchu dotčeným?« Jimžto konečně nalezeno bylo, k prvniemu: Že to jisté zbožie na děti mužovy jest připadło, ale však bratřím té ženy, mají ti děti z toho zbožie věno od jich otce jie slíbené, docela vyplniti. Ale k druhému jest odpovědieno: Že žena ty neděle, což jest ve vdovstvě była živa, ne jakožto pravá paní, ale jakožto dobrá obhajce držała jest po muži odumřené věci. A že nápadové věnným právem bývají zamateni, ač i z kšaftuov pocházejí: o tom hledaj doleji pod nápisy O dědictviech. — (*L. S. 199.*)

Věno své žena kšaftovati muože.

Artikul XVI.

Znamenaj příhodu: Některaká vdova děvečce, kterúžto byla synu svému dała za manželku, dała jest duom, v němž bydleła

miesto věna. A když jest umřela vdova i s synem, žena, majíc poslední den skonati, duom sobě věnovaný otci svému svobodně jest dala. Kteréžto duom, když jsú nařkli tři vnukové vdovy svrchupsané, otázka jest, »co by v tom było za právo?« Na to jest było odpovědieno, že když jest duom dán był děvečce u věně, jejie jest był, a po smrti mužově mohla jest o něm zřiediti, jakž chtěla. — (*L. S. 200.*)

Žena, nezplodě dětí od toho muže, na věnu dosti měj.

Artikul XVII.

Muž jeden, maje zbožie a dědice, vdovu dětí nemající pojał jest za ženu a dědinu ve 20 kop šacovav slíbił jie jménem věna. A když jest on umřel bez kšaftu, žena žádała jest třetinu zbožie odumřeného. Ale pastorci její tíží se: »Poněvádž otec jich z macechy jejich nezplodił, nemá-li na věně toliko dosti mieti?« Item otázka druhá jest: »Věno mužovo má-li býti větší nežli ženino, čili zase zpět?« Na první było odpovědieno, že řeč pastorkův rozumná jest a spravedlivá; protož na věně jie slíbeném, které skrze rozenie synuov nepominulo jest, má dosti mieti. K druhému odpověd řečeno jest było, že slíbení věna jest dobrovolné, vedlé vuole slibu slibujícího, mocné umenšiti neb přivětšiti. Avšak zvykł jest muž častokrát třetinú vayše ženě věnovati, nežli zase zpět, a vedlé toho obyčeje, jako obecně drženého, když jednoho z manželuov věno jest jmenovitě vysloveno, má věno druhého býti uskrovněno, jest-li pochybné, pro nedostatek chudoby. — (*L. S. 201.*)

Nevěstini svědkové a smlúvce mocnější jsú, než ženichovi.

Artikul XVIII.

Příhoda kłade se takto: Některaká děvečka muže pojała řádného, který jie dvě kopě grošův slíbił věna, k jichžto zapłacení dva spoluměšťané naši slíbili. Kteréžto dřieve řečená děvečka z toho před saudem, aby jie były dány, nařkła, zavázavši se k duovodu tak rukojemstvie jako i slibu svědky viery hodnými, jenž »smluvní lidé« slovau. Ale strana odporná, rukojemstvie popierajíc,

zavázala se jest k duovodu pření svého, že též svědky, svatebními lidmi, dokázati chce, že by oni děvečce nic neslíbili, aniž jsau jí co rukojemstviem slibovali, s tiem žádajíc, aby k jich straně było usauzení. Zda-li věcí svých svědky neměla by lépe brániti, nežli by jie mělo od někoho nařiekáno býti? Na kterézto věci odpovědieno jest takto: Že svědkové děvečky, s jejie strany volení k smluvám manželským a zavolaní, raději mají slyšáni býti. nežli svědkové rukojmí, kteříž by žaloby děveččiny chtěli ujíti. Nebo poněvádž děvečka žaluje z věna, kteréž se přirovnává mzdě tělem zasłaužené, hojnějšie jie právo příležie k rukojmím, na něž žaluje, skrze svědky k přemožení býti, nežli jim náleží k obránění. — (*L. S. 202.*)

Věno ženy, dané od prvnieho muže, obdržuje muž poslední před pastorky.

Artikul XIX.

Některací, žádajiece naučeni býti, psali jsú takto: »Jeden náš spoluměštěnín, jsa bohatý, pojał jednu chudau ženu ze vsi za manželku, z niežto dva syny zplodił jest. A když jest muž umřel, táž žena pojala jest jiného ze vsi, kteryž řečené děti, dav jim za jich oddieł některé dědiny, od sebe jest oddělił, ale duom, kterýž jest był otce jich předumřełého, někdy muže jeho ženy, prodav, i přestěhował se na obydlé i s ženau od města do vsi, odkudž był přišel. Nynie ti děti, poněvádž jich máti s světa se jest brała, nařekše duom, od jich otčima prodaný, před námi v saudu svú žałobu jsú rozprostřeli těmito słovy: ‚Pane rychtáři, žałujemť na svého otčima, že on duom, z nadělánie otce našeho kaupený a na nás právem dědičným přísłušející, aniž jemu od nás před saudem odevzdaný, bez našeho vědomie a vuole prodał jest k cizí ruce. I prosímeť, aby se nám spravedlivé stało, poněvádž jsme byli v letech mładých, a k odporu prodaje řečeného domu let rozumných jsme neměli, jakož i nynie nemáme, poněvádž z nás jeden jest v devátém létě, a druhý v šestém, a máti naše, kteráž jest umřela, do téhož domu ze vsi, chudá byvši, od otce našeho za manželku jest pojata a vzata. Kterážto, kdyby až dosavád živa była, mlčali bychom, aniž

bychom prodaje domu odpierali, nadějiece se, že by na nás vzhlédla věrau mateřinau. Nemá-li řečený prodaj svržen býti, a ten duom na nás jakožto na pravé dědice připadnúti?‘ Kteréžto žalobě otčim takto odpověděl: ‚Pane rychtáři, znám se, že jsem duom prodał, neb mně jest był u věně dán a zapsán od ženy mé, kteráž jest již umřela, kteréž jsem był odvěnił 15 kop, a toho chci dovésti tolika konšely a přísežnými, kolikož jich mám mieti k svému právu. I žádám k své straně nálezu, nemám-li k takovému duovodu dopuštěn býti, poněvádž, prodav duom, bez překážky z města do vsi vybrał jsem se, aniž která žaloba na mne prošla od řečených pastorkuov.‘« V té příhodě takto było usauzeno: Pokáže-li otčim těch dětí skrze přísežné, jakož se jest zavázal provésti, že duom jest jemu od ženy u věně daný, má toho požiti. — (*L. S. 203.*)

O zapłacení věna svekruše bližší jest pokazovati.

Artikul XX.

Jeden měštěnín, jménem Kříž, synu svému Štěpánovi děvečku jménem Markétu, dceru druhého měštěnína, požádał jest k manželství, zaslíbiv jí jménem věna krám masný. A když jest umřel otec Štěpánuo, Markéta, nevěsta jeho, žalovała jest na svekruši svú vdovu z krámu, kterýž jí zaslíben u věně, zavazujíc se k duovodu krámu, kterýž jí zaslíben slibem věnným, svědky vieryhodnými, některými přísežnými a některými lidmi obecnými, kteříž jsau byli při smluvách svatebních. Ale svekruše, slibu neodpierajíc, praví, že Kříž, muž jejie, před několika léty otci Markéty za krám věnný penieze jest odčetł a zapłatił, a to též svědky přísežnými i nepřísežnými chce dokázati. I jest otázka: »Které strany svědkové druhým mají předłoženi býti?« Na to odpovědieno jest: Že svědkové, kteréž svekruše chce vystaviti o zaplacení věna, mají słyšáni býti, a přísně, pod mocí přísahy tělesně učiněné, mají tázáni býti, była-li jest Markéta při tom, když otec jejie čtené penieze přijiemał za krám, jie u věně zaslíbený, a dała-li jest k tomu svau dobrau vuoli, ani prosbau, ani hrůzami, ani bázní nejsúc navedena? A budau-li tak svědčiti, to učiní k straně svekry, že nevěsta žaloby neobdržie. — (*L. S. 204, a.*)

Věna placení má toliko samé ženě býti.

Artikul XXI.

A při tom znamenaj, že placení věna má toliko ženě činěno býti, a že ona sama od věna a od jeho slibu muož muže svobodna pustiti a zprostiti. — (*L. S. 204.*)

Věna k placení bývají dědici povinni.

Artikul XXII.

Kterak [k] placení věna bývají zavázáni dědicové statku, o tom konečně jest nalezeno: Poněvádž dcera skrze manželstvie bývá oddělena (emancipatur) a z moci otcovy vynikuje, slíbí-li jie otec jmenovitě věno, a vdada ji, umře-li otec, slib nebývá zrušen, ale dědicové ovšem skrze jeho slíbení zuostanau zavázáni. — (*L. S. 205.*)

Věna slibové mají dobrovolní býti a nezměnění.

Artikul XXIII.

Zaslíbenie věna, jest-li že by bylo hrůzau neb mocí vytrápeno, neužitečné jest, poněvádž věno má pocházeti z svobodné vůle; protož nenie slušné někomu dáti ženu, a potom jej hnáti právem, aby věno slibovał. — (*L. S. 206.*)

Věno nemá slíbeno býti k oklamání věřiteluov.

Artikul XXIV.

Znamenaj: Jest-li že otec v dluzích zašlý k sklamání věřiteluo slíbí věno slíbené, slib moci nemá. Ač by před manželstviem, i již po dokonání svatby, věno mohlo slíbeno býti: však věřitelé, zvědauce, učiní-li otci nesnáz pro slib poslední věna, svědky vieryhodné vystavie, kteřížto tělesnau přísahau dokáží, že ten jistý slib nenie k jich zklamání nikterak zjednán. A též má rozumieno býti o dluzích. Nebo, kteréž koli věci k sklamání věřiteluov od dlužníkuo jsau odlúčeny, žalobau k navrácení mají býti požádány; protož jest-li že poplužie věnné bylo by prodáno za menšie penieze, než-li by stálo, za to věřitel je v týchž peněžitých ujme. — (*L. S. 207.*)

KAPITOLA DEVATENÁCTÁ.

O nových gruntuov vysazení a hradbách, štěpnicích.

Mezí dělání má býti při přítomnosti sauseda.

Artikul I.

Některací, žádajíce naučeni býti o vysazení vsí znovu a o štiepení stromuo, naučeni jsau o svrchu psaných věcech: Najprvé, aby, znamenajíce měštiště, krumfešt svuoj zakłádał v přítomnosti sauseda svého, aby na to hleděł, též i meze děłał s vědomiem sauseda svého. Item. Pán ohraď dvuor a pokojný učiň; jinak škodu, kteráž z takového nedbání skrze něho sausedu jeho na osení, zelí a k tomu podobných věcech stała by se, on zapłatí. Ale škodu, kteráž se od cizieho dobytka v jeho dvoře, kteréhož jest płotem neopletł, přihodie, snésti má. Item. Ktož płot děłá, koncoví neb ratolestí prutu neobracuj na dvuor sauseduov. Item. Kamna a miesta, kde se oheň chová, prevéty a marštale neb krmníci na puoł čtvrtý nohy od płotuov buďte stavíni. Item. Vohniště tak buď hlinau omazáno, aby jiskry neletiały na dvuor, k škodě sauseda jeho. Item. Prevét má kopán býti na vłastním dvoře a pod zemí na dvuor sauseda nemá veden býti. Item. Štěpové zahradní buďte tak daleko štěpováni od płotu, aby ratolesti, do něho visíce, zahrady sousedovy słunečného blesku nezastíniły; nebo přihodí-li se to, ovotce těch ratolestí s sausedem, jehož zahradě stíní, má děleno býti, anebo od pána toho štěpu obřezány buďte, jest-li že by saused bez toho býti nechtěł. Item. Kováři, pekaři a těm podobní řemeslníci,

kteříž při svých dílech ohně často užievají, dým téhož ohně v komíně neb v stavení, k tomu zvláště udělaném, nad střechu v povětří mají vyvésti, aby, pod střechau jsa přikryt, rozejda se, sauseduom škodu čině, činił by jim nepokoj. Item. Kdož ves znovu vysazuje, muož lidem odjinud přišlým dědictvie v takové vsi zapsati, ačkoli taková zbožie k takovým lidem nejsú dědičně připadlá. A však ani ten, kdož se sedlí, ani pán vsi, ani sedláci vsi nemohau k své vuoli, k škodě obecniemu právu zemskému, nového práva sobě ustanoviti; ale mají se poddati některému právu obecnímu a potvrzenému, jemuž jiné přísedící vsi jsau poddány. — (*L. S. 208.*)

Staví-li kdo co po zápovědi, má zkaženo býti.

Artikul II.

Když mezi dvěma sausedy, z nichž jeden byl kaupił duom od svého rychtáře, ruoznice za dlauhý čas byla, přísežní z téhož města jsau naučeni: Což koli po zápovědi nového stavenie bylo by vzděláno, má zkaženo býti; nebo takovát jest moc zápovědi rychtářovy a přísežných, že před odpuštěním neslušie žádnému proti tomu učiniti. A zápověd k stavení má býti času toho, když se staví, a netoliko tomu pánu, ale také i dělníkuom. A což by kto v té zápovědi vystavěl, to má na svůj vlastnie nákład zbořiti. A ačkoli někomu mohło by bráněno býti, aby nového stavení neděłał: a však řiedké jest, aby jemu było bráněno, aby nevzdělával starého. Item. Kdyby se kto stavěl na obecní cestě a na obci, má to rychtáři oznámeno býti, aby nedopauštěl. Item. Každý, ktož staví, muož prst, písek, hlinu, aneb což takových věcí jest, na ulici neb na cestu obecní, dokudž nevyveze, zsypati a skládati, bez všelikého odporu sausedského. — (*L. S. 209.*)

Prevét na prostrannu jak má dělán býti, a jak v auzce.

Artikul III.

Jeden měštěnín, když druhému zhajoval sausedu svému stavěti sráče vzdálí na puoł čtvrty nohy od své zdi, ortelováno jest v saudu takto: Jest-li že by od plotu nemazaného, neb dřevěnné stěny sráč na puoł čtvrté nohy měl staven býti, avšak od

plotu s obau stranau mazaného, muož býti dopuštěno, kdež jsau uzká měštiště, aby sráč na tři nohy kopán byl; ale od zdi na tři nohy tlusté, jest-li že prevét zdí se ztlaušti na puol druhé cihly, toho nemá v auzkých měštištích zhajováno býti. — (*L. S. 210.*)

Co jest sausedu k nevoli zřetedlně, nemá toho saused učiniti.

Artikul IV.

Ačkoli člověk na svém měštišti od mezí sauseda vzdálí na puol čtvrty nohy sráč mohl by kopati: avšak má-li dvuor široký, má jej stavěti, kdež by jemu byl příhodný a sausedu nebyl škodný. Nebo sausedé mají škod vespołek, pokudž mohau, varovati se, a vespołek pro sebe činiti; protož, když by saused na dvoře při stěně sauseda svého, kdež k stolu svému miesto příhodné měl by, sráč chtěl postaviti, usúzeno jest bylo, že by právem měl od toho zbráněn býti, a aby v jiném miestě v své ohradě, které dobře mieti muože, teyž sráč sobě postavił. — (*L. S. 211.*)

Stavení jak na vayš, tak na hlubokost býti muože.

Artikul V.

Když jeden z své pivnice pod zemi loch pod cestau ulice obecnie, kamenem podłážcnau, k vystuzení pití letnieho času kopati chtěl, o prostřed řečené pivnice komňatu cihelnú vyklenutau v hlubokosti znamenité k uvarování nebezpečenstvie ohňuov počeł stavěti. To saused jeho spatřiv, obesłał jeho před saud, pravě, že skrze takové stavenie duom jeho, pod jehožto krumfešt kopał, mohł by padnúti; protož prosił jest, aby právem ten, kdož staví, był připuzen, aby od začaté věci přestał. Ale ten, kdo stavěł, proti tomu prosił, aby zachován był v témž právě, jehož každý člověk na svém dědictvě užievá a bez škody sausedské na vayš a v hluboko stavie, což se jemu líbie. Tehda přísežní opatřivše stavení sausedovo, nalezli jsau, že by stavení dělané stěnám sausedovým neškodiło, že ten, který staví, v slušné dalekosti krumfešt svuoj od stěn sausedových kopá; protož ortelováno jest k jeho straně. A z toho muož vzato býti, že člověk na svém zboží, zhúru na vayš, a dolu ve spod do země má svobodu stavěti, také

studnici, prevét, i jiné věci k svému použitku potřebné. Avšak při staveních, kteráž jsú k jistým užitkuom připravená a bývají prostřed trhu nebo jinde na obecním gruntu, jako jsú masní a chlební krámové, šmejdeřští a jiná stavenie k těm podobná, má toliko ta hlubokost a vysokost zachována býti, jaká jest od starodávna. Stěnu také mezi stavením nebo dvory obadva sausedé mají opraviti. Pakli by jeden požádał, a druhý by odepřel opraviti, tehda kdož stěnu opraví, sám jie bude užievati, a druhý, leč novau stěnu postaví k svému užitku, nemá práva užievati stěny sausedovy, leč s jeho odpuštěním. Protož, ačkoli prvé stěna byla jest obecní oběma sausedoma, avšak poněvádž ten, kterýž byl napomenut jie opraviti časně, když było potřebie, že zanedbał jest, práva užievání, kteréž prvé měł, potom viece mieti nebude. A to právo trvá do času té stěny; nebo když ona padne, jest-li že ten, který jest prvé opravy učiniti nedbał, hotov by był s sausedem jinau stěnu postaviti, dobude sobě opět k užívání té stěny práva starého. Po vypálení aneb jiném zkažení o stěnách mezi domy stavějících było-li by pochybováno, rozkázáno bude každému hospodáři, aby do domu jda, s pravé strany stěnu obecní děłal k svému užitku s sausedem, leč by kteří sausedé chtěli dvě straně mezi sebau dělati. — (*L. S. 212.*)

Měštiště k nárožnímu domu větší má býti.

Artikul VI.

Když se vyměřují miesta nových měštišt, neb mezí: tomu, jemuž dostane se dědictvie na rohu kraje, větší miesto bývá dáno než druhému v prostřed sediecímu; neb takoví na kraji sediece, pokoj obecní mají činiti na své penieze taymž právem. — (*L. S. 213.*)

Opovědi před škodau kdo neučiní, nemuož ze škod viniti.

Artikul VII.

O stavení, ješto se bořiti chce, jest-li že se odtud škody bojí, má se opověd státi o budúcí škodě. Protož z navrácení škody již učiněné, leč osvědčení předejde, nebude vinen té žalobě. — (*L. S. 214.*)

Vokna na dvuor sauseda udělaná mohú zhražena býti.

Artikul VIII.

Od sauseda na dvuor druhého sauseda okna ňemají býti; protož, byla-li by udělaná, mohau od sauseda býti zahražená, na číž dvůr byla by postavena. (Ostatku hledaj v dole O právu vysazování, O světlech.) — (*L. S. 215.*)

KAPITOLA DVÁDCÁTÁ.

O nápravách rozličného zavinění.

Pokuta ne hned po saudu má brána býti.

Artikul I.

Pokuty od jistého obžalovaného rychtář hned po dokonání saudu bráti nemá; ale žádá-li obžalovaný, má jemu prodlení dáno býti za čtrnácte dní, a písař saudu pilně má takového zapsati a dieł městú příslušející, když ten čas přijde, purgmistru má vydati. — (*L. S. 217.*)

Funt v práviech šacuje se dvadcet grošuo.

Artikul II.

Ačkoli při skládaní vraždy padesáte funtuov šacují se za 30 kop, avšak v jiných pokutách funt má za 20 grošuo počten býti. A vedlé toho šacují se mnohé pokuty, které jménem funtuov v starých práviech jsú psány. Item znamenaj, že v každé pokutě miłost najviece podlé povahy starosti a mładosti neb pohłavie má činěna býti. — (*L. S. 218, 219.*)

Kto brání žałovati, pokutován buď.

Artikul III.

Kdož druhému jakž koli žałovati nedopustí, zapłatí pokutu jemu od přísežných uloženau, vedlé velikosti pře, vedlé obyčeje rozličných měst. Pokuta vraždy jest třidceti kop neb hřiven; protož pro ušłechtiłý aud jako pro třetie dieł těła deset kop

pokuty slušně buď zapłaceno. Usúzeno jest Kuthenským léta Páně 1451 za vraždu sedm hřiven, z nichžto rychtáři pět a přísežným se dostanau dvě. Item. Pro ránu v bitvě tři hřivny, rychtáři dvě a přísežným jedna. — (*L. S. 220.*)

Pokuty jak se v právích dělí.

Artikul IV.

Některé jsú pokuty, jenž německy slovau »gemacht wandel,« totiž kdo nezachovává ustanovení městského, a ty jsú rozličné. Jiné jsú, ješto slovau saudné, totiž ran a jiných přestúpení, a ty jsú rozličné. Pro první: rychtáři dostane se třetie dieł; pro druhé, rychtář vezme toliko což naň přísłušie taymž právem. Znamenaj, že pokuta šedesáti funtuov toliko bývá vzkládána pro najtěžší viny, jako kdyby kdo druhého kacieřem, łaupežníkem, falešníkem neb jiným podobným zlým slovem před přísežnými zmazał; a snad proto prvé trestán jest a nepřestává, zapłatí pokutu předepsanú. A dřieveřečená pokuta vedlé počtu přísežných roste i umenšuje se; nebo było-li by přestúpenie před šesti, menší jest pokuta nežli před dvanácti, leč by příliš těžká vina była. A rychtář třetí dieł má od nie vzíti. — (*L. S. 221, 222.*)

Pokuta má se płatiti z statku vłastnieho.

Artikul V.

Item znamenaj, že pokuty mají płaceny býti z vłastnieho statku a ne z statku, kterýž by znovu kaupił a jeho nezapłatił; nebo takový statek má býti navrácen tomu, od něhož jest kaupił — (*L. S. 223.*)

Pro řeči nesłušné toliko před přísežnými rychtář pokutu má.

Artikul VI.

Item, Rychtáři ne hned dostane se pokuta pro ukrocení nesłušných slov, leč by takové nesłušnosti staly se před přísežnými, jimžto hodně nemá odpuštěno býti.*) — (*L. S. 225.*)

*) Text Pražský: „quibus merito est parcendum.“ Text brněnský: „in præsentia juratorum, quibus utique plus quam cæteris hominibus est parcendum.“

Pokuta nesluší, kdo seznává na kříži.

Artikul VII.

Svědkové neplatí pokuty, kteříž, nedotýkajíce se kříže, od rychtáře na jich duši jsúce tázáni, seznávají, aniž která strana k ní jest zavázaná. Item. Nenie zavázán k pokutě, kdož by lozuňku neb zbierky zmeškał dáti, nebo takové zmeškánie úřednikóm panským má býti připsáno. — (*L. S. 226, 227.*)

Pokuty není pro žerty.

Artikul VIII.

Item. Slova z kunštu [t. j. žertem] před přísežnými propověděná, nemají pokuty mieti; nebo za kunšt slušně mají počtena býti. — (*L. S. 228.*)

Pokuty nedá, kdo měšcuo řezače ztepe z sucha.

Artikul IX.

Item. Bez pokuty jest, kdo měšcuov řezače neb zloděje z sucha ztepe. Nemá však krev jich prolita býti, leč by nad nimi saudná moc jmiena była. Item. Bez pokuty peněžité bude, když by muž ženatý zastižen był s ženau svobodnau; ale jiné by było, když by łapen był s cizí manželkau; nebo tehdá k žalobě muže jejieho saud podstúpí. A též se tuto rozumie, že pokutován nemá býti hostinský. Item. Pro nepokoj lehká osoba má do vazby vsazena býti. Item. Bez pokuty bude hospodář domu, smlúvaje strany o dłuhy. — (*L. S. 229, 230, 231, 232.*)

Pokuty nedá kdo se přísahau očistí.

Artikul X.

Item znamenaj: Že rychtář nebude mieti pokut žádných, jest-li že obžałovaný žałobáň*) žałobce, také v hłavních přech, mocí spravedlnosti, právem přísežným, svědomím nebo jinak zprostí se. — (*L. S. 233.*)

*) Rozuměj: že obžałovaný žałob . . . zprostí se (lat. „quærimonias declinabit“).

Pokutau saudce nejsau povinní, že by se nesrovnali.

Artikul XI.

Item. Přísežní nejsú zavázáni pokutě, jest-li že při vynosu saudu nesjednávají se. Item. Pokuty jiné platiti nebude, kdož z rady konšelské vyvržen jest. Ale jiné bylo by, jest-li že by zjevně před saudem neb v množství lidu přemožen byl z nějakého přestúpenie, k pohoršení jiných přísežných. Bez pokuty někdy přísežní v radě sváří se; ale bylo by jiné, jest-li že by před saudem neb v přítomnosti množstvie, slova byla nepočestná. Item. Bez pokuty přísežní někdy tepau lehké lidi. — (*L. S. 234, 235, 236.*)

Pokuta, kdo duotklivě přísežného by dotekł, odprošeni jest.

Artikul XII.

Přihodiło se jest, že obecní člověk s přísežným hádajíc se, mezi jinú řečí pověděl mu před saudem zjevně a lehce česky: »Ty šidíš mne, jak sám chceš.« I v tomto nalezeno bylo saudem, aby toho přísežného za takový vaystupek prosbau s přímluvau dobrých lidí odprosił a ukrotił, a rychtáři pokuty pět liber haléřuov povinen byl. — (*L. S. 237.*)

Mistr nemá učedlníka bíti do vylití krve, než toliko dvanácte ran.

Artikul XIII.

Jest-li že by mistr učedlníka svého zbił až do vylití krve, aneb tepa jeho zabił by: přáteluom a rychtáři dosti učiní na pokutě, nebo nic viece nemá dáti učedlníku než dvanácte ran metelních. — (*L. S. 238.*)

Pokuta, kdo štrafuje saudce, 72 peněz.

Artikul XIV.

Kdož by rychtáře neb přísežné štrafoval sám skrze se, nebo skrze řečníka svého, a k tomu mlčeł by, pokutu 70 haléřuov toliko zapłatí; protož někdo tíže zaviní sám mluvě,

nežli mlče k slovuom druhého povoluje, a rychtář též, jako i strany mlče mohau zmeškati svá práva. — (*L. S. 241.*)

Pokuta, kdo by se strojil koho bíti, odprošení.

Artikul XV.

Kdo by druha chtěl uraziti, a neurazil, má jeho ukojiti mužmi počestnými; rychtáři však za pochybení přísahy 5 grošuov, byl-li jest saud zavitý; jinak toliko jeden groš má dáti. A znamenaj, že toliko dobrovolná zavinění pokutu trpí. Však jest-li že opilý dopustil by se nesłušné věci, aneb někoho by uraził: uraženému a rychtáři k pokutám jest zavázán. — (*L. S. 242, 243.*)

Náprava uraženému má předjíti pokutu rychtářovu, a smłúva státi.

Artikul XVI.

Dosti učinění uraženému a pokuta má předjíti pokuty rychtáře. A jest-li že by smłúva była za napravení, ta smłúva má státi. — (*L. S. 245, 246.*)

Pokuta, když přísežní se dotýkají.

Artikul XVII.

Jest-li že přísežní štrafují se, vespolek sobě łajiece a hanějiece, a mlčeti nechtíce: každý z łajících zapłatí toliko pět funtuo; a kdo z nich mlčeł by, zapłatí toliko jeden funt, a dosti jest. Kdo by druhého před přísežnými nazvał kacieřem, a on by toho nesłyšał, deset funtuo haléřuov dá za pokutu, že jest neuctił rady; z nichž třetie dieł rychtáři a dvě městu zpraveny budau. A jest-li že nazvaný kacieřem nazuove zase jeho kacieřem před saudem: skrze to ten, kdož nazývá, pokuty takové předřečené neujde. Item. Kdož někoho nazuove kacieřem před saudem, porovnávaje k někomu, zapłatí funt małých haléřuo za pokutu. — (*L. S. 249, 250.*)

Pokuta najmenší vedlé práv jeden groš, totiž dvanácte haléřuov.

Artikul XVIII.

Pokuta ztracení neb propadení »hollung«, totiž prodlení, jest 12 malých haléřuo, jenž činí jeden groš; a tato pokuta jest najmenší saudná, kromě zavitých saudův, kdežto přísaha pokuty má 4 malé,*) totiž haléře. — (*L. S. 251.*)

Pokuta, kdo by přísežným mluvil, že lhau, odprošení a deset funtuov.

Artikul XIX.

Kdož by řekl, že by přísežný lhal, a by pak i prvé uřad konšelský měl, a bířice neb posla od přísežných po něho neb po základ posланého, téhož bíti neb rváti směl by: má přísežných prositi a pro taková přestúpenie má pokuty deset funtuov dáti, to jest, úplně třidceti funtuov malých haléřuov. — (*L. S. 252.*)

Pokuta, kdo by v přísaze padl, rychtáři jeden groš.

Artikul XX.

Jest-li že ten, kdož přisahá, o jednu summu peněz činí tři přísahy, a padne-li v jedné: ve všech třech zdá se padnúti. A nebył-li jest saud zahájený [zavitý]**) toliko dá groš rychtáři za pokutu. Item. O tři summy peněz činí-li tři přísahy, zruší-li jednu, dá toliko za jednu předjmenovanu pokutu. Item. Má-li kdo sám třetí přisahati, a pobłúdí-li jeden v přísaze, toliko za jednoho pokutu zapłatí, ačkoli všicku při ztratił jest. Item. Řečník, ani ten, kdo má přísahati, nebude-li mluviti před saudem spuosobú přísahy, skrze to ani pře tratí, aniž pokutě jsú zavázáni. Kdož by bez rozkázaní zdvihł prsty aneb na kříž vložił před přísahú, nebo sňał po přísaze, skrze to pře neztratí, než rychtáři zapłatí jeden groš. Item. Kdyby kdo od saudu a přísah skrze smłúvu přátelskú odšeł, ještě rychtář pokut přísłušejících dosáhne. Item. Kdyby ten, kdo má přísahati, vždy chtěł přísahati má dopuštěn býti. — (*L. S. 223, 224, 225, 226.*)

*) Latině: „ubi juramentum emendatur cum 60 parvis.

**) Srov. art XVIII. Jako tam výraz „judicium peremptorium“ přeložen „saud zavitý“, tak i zde: „si judicium non fuit peremptorium.“

Kdyby smlúva byla, toliko aby rychtáři z pokuty vyšli.

Artikul XXI.

Zdá-li se rychtáři, že by skrze sepřenie pře mezi žalobníkem a obžalovaným smluvau bylo pře srovnání: muož oba dva k přísaze pohnati, aby o své pokutě zklamán nebyl. A poblaudí-li jeden z nich, tehda přísežní, při tom znamenajíce osoby a případnosti, pilně pomyslí. A znamenaj, že přísaha nemuož propuštěna býti, leč by na to zvláštnie odpuštěnie bylo od rychtáře neb od strany. Item. Na smrtedlné posteli přísahaje, zruší-li spuosob přísahy, v při nevpadá, však byl-li by člověk dobropověstný. — (*L. S. 256.*)

Pokuta pro nespravedlivau víru neb váhu, první pět funtuov.

Artikul XXII.

Jest-li že by kdo jednau s nespravedlivým loktem, a s nespravedlivau váhau, neb měrau přes usazení byl nalezen, pět funtuov pokuty zaplatí; pakli by po druhé, daj dvě kopě; pakli po třetie, ruky zbaven buď neb ji vyplať desíti kopami, z kterýchžto pokut dva diely rychtáři dostanau se, a třetí městu. — (*L. S. 258.*)

Každá váha má v své celosti býti.

Artikul XXIII.

Znamenaj, že váha kamenná má jeden kámen držeti, a byl-li by příliš lehký, skrze přičinění druhého kamene, žádný se nemuož vymluviti z nespravedlivé váhy; poněvádž kamení není drahé, ani řídké, a kdož tak nespravedlivý (jako se nahoře píše) nalezen bude, dá pokutu svrchupsanú. — (*L. S. 259.*)

Pokuta za krádež oseuí na poli: věrduňk.

Artikul XXIV.

Kdo osení béře na cizím poli mocí nebo kradmo, zaplatí pánu toho osení toliko věrduňk, a rychtáři puol věrduňku; ale činí-li to v noci, jako zloděj bude potupen a odsúzen. Item. Polapí-li

kdo hovado na svém poli, s každé nohy jeden peníz vezme za pokutu. Item. Byl-li by kdo s trávau lapen na lúce, rychtářem buď odehnán z města, do roka nemaje se vrátiti. Pak-li by na koni nesl, pánu lúky půl věrduňku a rychtáři lot dá za pokutu. Jest-li že kdo snopy neb osení jakéhož koli zrna s cizího pole mocí neb kradmo vzal by: byl by polapen, pánu pole z věrduňku a rychtáři z půl věrduňku práv buď. Pak-li by noční čas v takovém skutku lapen byl, za zloděje odsúzen buď. Kdo by z lesa kolé a prútí na svém voze vyvezl, pánu lesa zaplatí puol věrduňku; pakli by dřieví větší nežli prútí neb kolé vyvezl, u každého pařezu 72 malých pánu lesa zaplatí, a rychtáři ač to předeň přijde, dosti učiní vedlé rozeznání přísežných. A jest-li že by kdo mocí ve dne na poli vzal komu dva mandely žita: jakožto laupežník má sauzen býti, však stojí-li mandelové za 72 malých. V cizích lesích kdo by mocí neb kradmo drva sekal: lapen jsa a saudem přemožen, na každém pařezu dřieví velikého 72 malých složí, a rychtáři v šedesáti haléřích práv bude. Pakli by křoví neb prútí na voze chtěl odvezti, lapený, vzaté koně neb voly, kteříž vuoz táhli, vyplať půl věrduňkem, aneb jakž by mohl milost naleznúti od toho, kdo je lapil. — (*L. S. 260.*)

Pokuty nemění se pro změnění rychtáře.

Atikul XXV.

Pokuty se nemění vedlé změnění saudcí, nébrž, by pak najsprostnější byl rychtářem usazen, táž vina túž pokutú buď pokutovaná. A též o saudcích rozuměj. — (*L. S. 261.*)

Pokuta, kdo na rozkázaní rychtáře nepřijde, najprvé jeden groš.

Artikul XXVI.

Item. Po prvé rychtářem obesłaný najméně v přítomnosti konšela jednoho, nepřijde-li k žalobníkově prožalování, dá jeden groš; po druhé dva groše; po třetie tři groše, to jest, úplně 72 malých dá za pokutu. Item. Nechce-li po třetie přijíti, vezma od něho pokutu dřieveřečenau, před rychtáře jako vězeň má býti veden, jest-li pře lehká. Pakli by žaloba byla těžká, jakožto

z ran a z neslušnosti, tehdy bez přijetí rukojmi v kládě přes noc seděti má. Nazajtří má slyšeti žalobu žalobníka. A kdož by koli jednu pokutu svrchupsanú platil, a potom jiný čas k prvniemu obeslání rychtářovu nepřišel by: dá pokuty 72 malých, neb před rychtáře neb do klády veden buď, jako svrchu psáno jest. Item. Kdož by k prvniemu obeslání rychtářovu z potupy a lehkosti jíti odepřel: hned upadne v pokutu 72 malých, a před rychtáře buď veden jakožto vězeň. — (*L. S. 262.*)

Pokuta, kdo by přestúpil zápověd rychtáře neb saudcí.

Artikul XXVII.

Kdož přestupuje ustanovení a zápověd rychtářovu, uloženú od saudcí, dá tu pokutu, jakž jsú saudce uložili. Pakli by kdy zápověd učinił a nejmenoval pokuty, má rozuměti se pokuta 72 malých peněz. A to v lehkých vinách. — (*L. S. 263.*)

Pokuta, kdo by nedovedł útoku na duom.

Artikul XXVIII.

Kdo by útoku na duom dokázati nemohł, rychtáři dva funty, a městu jeden zaplatí, jakož městská práva ukazují. Item. Útok na duom, kterýž slove menší, totiž, kterýž toliko řečí bývá, nebude-li doveden, dá za pokutu 62 malých haléřuov. Pro větší autok na duom, při němž jsú se staly rány, duovod však nemuož-li býti skrze svědky, rychtář 40 grošuov a město dvadceti mieti bude. — (*L. S. 264.*)

Pokuta kdo by přestúpił zápověd rychtáře neb saudcí.

Artikul XXIX.

Rujeta-li se dva pachołky społu, a pán jednoho přiběhna na pomoc pachołku svému, ztepe onoho až do vylití krve: dá rychtáři od rvaní pět grošuo, a rvanému tolikéž. Za bití pak rychtáři deset grošuo, a zbitému 20 grošuo má placeno býti. Za modřinu pak platí se rychtáři hřivna, a bitému dvě, a tak kolik bude ran v počtu, tolikrát se táž pokuta platí. Dále pokuta vyražení zubuov hledaj v práviech nahoře, a též obnažení meče. Item. Kdo by druhého kyjem neb dřevem zbił, anebo jim za vrch

udeřil vo zemi, neb nohami ztlačil: přemožen jsa dvěma svědky, ruky zbaven bude, aneb ji vyplatí desíti hřivnami. Item. Udeří-li jeden druhého v líce z hněvu nebo v zuby, dá žalobníku hřivnu, rychtáři a přísežným puol hřivny. Item. Kdo by před přísežnými meč obnažil na někoho, a jsa přemožen: dá žalobníku jednu hřivnu; a pakli by ranil a jemu nemohl za to dosti učiniti, buď jemu ruka ufata. Item. Kdož by pokoj od rychtáře sobě zapověděný zrušil řečí žalobníku v šedesáti šilincích bude odpoviedati. (*L. S. 265, 266, 267.*)

Pokuta za znamenitější aud pět funtuov a škody.

Artikul XXX.

Kdož by komu ušlechtilý aud ufal, neb uřezal, aneb vyklal, jakožto voko, nos, jazyk, ruku, nohu, aneb některý tajný aud, a obviněn byl: sám čtvrt se očistí na kříži. Pakli neprovede přísahy, pokutu čtrnácti hřiven podstaupí, z nichžto deset uraženému, rychtáři tři dány býti mají, přísežným jedna. A ochromí-li kdo aud který druhému, neb ohyzdu učiní mečem, nožem, neb dřevem, neb kamenem, neb kterú jinú věcí, a bude se chtieti očistiti: sám třetí na kříži přisáhne. Pokuta za ušlechtilý aud jest pět funtuov, a smlúva škody od starodávna má šacována býti k desíti kopám, z nichž sedm uraženému, rychtáři dvě, a městu jedna má se dostati. — (*L. S. 268, 269, a.*)

Pokuta rychtáři za vraždu 30 hřiven.

Artikul XXXI.

Pokuta pro vraždu, jakož se na mnohých městech zachovává, jest 30 hřiven. A protož za ušlechtilý aud se pokuta klade jako za třetí stranu [t. částku]*) těla; všeho deset hřiven má se povinně dáti. — (*L. S. 269, b.*)

Pokuta, kdo se sám chtě ochromí.

Artikul XXXII.

Kdo se samého ochromí, má od města hnán býti pod ztracením hlavy, a tak rychtáři jest dosti učiněno. — (*L. S. 270.*)

*) Latině: „pro tertia parte corporis.“

Žena prosúditi nemuož muži svému než tři haléře.

Artikul XXXIII.

Žena nemuož muži svému saudem ztratiti než tři haléře a chce-li rychtář, to muož od nie vzíti. — (*L. S. 271.*)

Po ujití z města kdyby zas přijat měl býti, daj jednu kopu grošuov českých.

Artikul XXXIV.

Kdož by pro vraždu zapsán byl, když se rok a den dokoná, nikoli do města nevejde, dokudž kopy grošuov městu nedá. A v statku zapsaného má rychtář třetí diel, žalobníci třetí diel mají; pakli by ženy a dětí nebylo, tayž třetí diel od rady města nebuď vzat, ale na kostelnie potřeby a cest opravy má obrácen býti. — (*L. S. 272, a*).

Pokuta zapsaného vyšlého pro rány, v městě lapeného: dvadceti funtuo.

Artikul XXXV.

Zapsaný pro rány, lapen jsa, pro vjití do domu, 10 funtuo, a pro vjití z domu deset funtuov dá pokuty, to jest, 6 kop a puol třetího věrduňku, z nichž žalobník třetí diel, rychtář třetí a město třetí diel míti bude. — (*L. S. 272, d.*)

Pokuta pro vytržení tesáku neb meče: puol třetieho věrduňku a šedesát grošuov.

Artikul XXXVI.

Kdož by koli v den trhový byl usvědčen, že jest úmyslem účinku zlého na jiného meče dobył: rychtáři dá puol třetieho věrduňku a 60 grošuov toliko k městu; neb tu jest větší hanba městská.*) — (*L. S. 272, f.*)

*) Latině: „quia in hoc excessu major est verecundia civitatis.“

Pokuta kdo by k bitvě s kuší běžał.

Artikul XXXVII.

Kdož by k bitvě s napatú kuší běžel, dá rychtáři 60 grošuo a městu puol třetieho věrduňku. — (*L. S. 272, e.*)

Pokuta, kdo by panský nález štrafoval, deset kop.

Artihul XXXVIII.

Kdož by nález od přísežných spravedlivě vynesený směl štrafovati, dá pokuty deset kop, z nichž třetina rychtáři a dva diely městu; nebo větší jest přestúpení proti konšeluom města. Znamenaj, že od nálezu spravedlivého, ano také i od nespravedlivého, skrovnými slovy s kázní a s odpuštěním snad bez pokuty slušné jest odvolati se; jinak pro bázeň pokuty saudíce se nesměli by se k vyššiemu právu odvolati. A řečená pokuta má býti placena od těch, kdož se odvolávají v saudu slovútném, jako v některém městě, kdež jest hojně maudrých lidí. Ale chudí a sprostní, u veských saudech saudíce se, jest-li že by se odvolali z pychu od nálezu spravedlivého, vedlé počtu přísežných toho saudu, miesto každého přísežného zaplatí 72 malých haléřuov, a pakli by odvolávající peněz neměl, ztrať jazyk. (Viec toho máš O odvolávaní.) — (*L. S. 272, g.*)

Pokuta falešného svědectví v přech lehčejších: sto grošuov, v větších pak: jazyku protržení.

Artikul XXXIX.

Pokuta za falešné svědectvie neb rauhání stará sto grošuov platí se, z nichžto má město třetí stranu [t. částku]. A to pravé jest, kdyby tajné to prohřešení a v malé věci bylo. Ale když jest u veliké věci a při, a přesvědčený svědek bude, tu jest větší pokuta, jako protržení jazyku. — (*L. S. 272, h.*)

Hostinského umrlého statek den a rok chovati se má.

Artikul XL.

Host nebo příchozé v městě, umra bez kšaftu, jeho věci mají den a rok chovány býti. A jest-li že v tom čase žádný

z přátel jich nepožádá, tehdy třetie strana k záduší, třetie rychtáři a třetie městu. — (*L. S. 272, i.*)

Pokuta nespravedlivého měření a vážení.

Artikul XLI.

Pokuta váhy a míry. Bude-li lapen, jednau dá sto grošův, po druhé dá dvě kopě, po třetie dá deset kop. První pokuta samému rychtáři sluší; ale dostane-li se druhá neb třetie, odtud třetina městu a dva diely rychtáři sluší.

Kupci a kramáři na tu váhu a míru mají prodávati, jak sami kupují.

Artikul XLII.

Kramářuom přikázáno jest pod pokutau sto grošuov, aby dávali kupujícím pepř, šafrán a nápodobné věci na tauž váhu libry, na kterauž váhu oni také ty věci kupují, ale ne na váhu hřivny. A v těch sto groších rychtář má toliko třetí dieł. Item. Zlato, perły, drahé kamení a věci k těm nápodobné, které pod váhau hřivny prodávány bývají, kramáři potom po lotu budau moci prodávati, pod tauž váhau bez pokuty. — (*L. S. 272, l.*)

Pokuta za úklad vraždy šedesáte grošuov.

Artikul XLIII.

Pro úklad z vraždy, jenž slove německy »volleist,« žalobníku dáno buď 60 grošuov, rychtáři sto grošuov a městu věrdunk grošuov.

Item. Kdež koli rychtáři dostane se pokuta buď malá neb veliká obvinění, prodlení má mieti za 14 dní, a tu pokutu má s vědomostí některého přísežného rychtář bráti. Item. Tázáno jest od od Kolinských: »jsú-li pokuty větší podkomořímu, když on sedí na saudě, nežli při městském rychtáři?« Jimžto bylo jest odpovědieno, že nesluší přísežným větších pokut ukládati proviniłým, než které sú v veysadách práv sepsány. Item. Opět tázáno bylo od taychž: »co měli usúditi podkomořímu pro menší vinu, totiž pro pochybení jednoho slova?« Jimž bylo odpovědieno, že jeden groš neb 12 małých haléřuo. Opět taymž, když jsú tázali o právu

podkomořího, nalezeno bylo, že by toliko jeden rychtář v městě měl býti, jemuž ty pokuty pro ranění druhého, jelikožto k smlúvě, tři hřivny měly by placeny býti, z nichžto třetí diel přísežným přísluší. Item. Jest-li že by kdo chudý ranil koho neb urazil, jemužto by za to nemohl dosti učiniti, sedm téhodnů kládau buď trestán. Item. Ač kdo nočnieho času v městě neb za městem túlající byl by nalezen, rychtáři buď postaven, a nebude-li mieti hodné příčiny, trestán buď.

Hovado zabí-li druhé, pán jeho muož je splatiti.

Artikul XLIV.

Právo jest: Kdyby hovado uraziło druhé hovado, neb jedno druhé zabiło, a było dražší než zabité, a pán by chtěl vedlé šacování zabitého zaplatiti: má to od něho přijato býti vedlé práva. Nechtěl-li by pak, tehdy vedlé rozeznání přísežných mezi stranami náprava dosti učinění, kdo škodu vzal, má uložena býti. Item. Kdyby hovado koho urazilo, o tom hledaj napřed pod artikulem O zvěři.

Pokuta na pekaře, že má jim chléb brán býti.

Artikul XLV.

Ačkoli cechmistři pekařští do rady přísežných jsú vznesli, že vedlé starodávního obyčeje pekaři, který by nezachoval spravedlivé velikosti při pečení chleba, toliko v neděli z stolu prodaje na trhu o 36 malých penězích [má vzat býti]*) za pokutu chleba, který do špitála měl by dáván býti chudým: avšak ten obyčej má, jakožto kazící řád, minauti, a na budaucí ćas nalézá se za právo, [že] pro spravedlnost a dobré chudých lidí každého dne rychtář a přísežní, když by koli toho potřeba kázala, mohau a mají chléb, který by neměl míry a velikosti spravedlivé, z stolnov pekařských, neb kdež by se prodával, pobrati a mezi chudé rozdati. A nad to pekaři přestupující pokutú mají 72 malých peněz aneb větší, jakž by uznáno bylo, k prodaje spravedlivého zachování a trestáni, přidržáni býti.

*) Orig. lat.: „panis pro emenda recipiendus et in hospitale etc.“

Pokuty, které tuto se píší i které by páni ukládali, na tři dielv se děliti mají.

Artikul XLVI.

Jiné pak pokuty, které od starodávna uloženy jsú aneb potomně budú které ustanoveny, kteréž slovau německy »gemacht wandel«, totiž učiněné pokuty, v nichžto jakožto v pokutách, kteréž v městských knihách aneb v těchto knihách zjevně nejsau vyloženy neb vysloveny, rychtář třetí dieł toliko a město dva dielv vezme; ač však rychtář pilnost má, aby ustanovení byla zachovávána. A znamenaj, což se dostane od novákuov, znovu právo městské obdržujících, to samému městu přísluší; neb nenie to pokuta, avšak slušné jest, aby novák na svědomí příchodu svého rychtáři dał dva penieze příjemného. Při tom toto sluší znáti, ač se tuto kladú pokuty pro neřád a vaystupky někde dosti rovné, však se mohau v městech od konšeł a obcí ukládati, pokudž by se potřeba uznała k zlého zastavení. (Více hledaj v kapitole XXXVIII. O pomstách.) — (*L. S. 273.*)

KAPITOLA JEDENMEZCÍTMÁ.

O prodajích a kupování vuobec.

Kto komu dá moc co prodati: když prodá, má to státi.

Artikul I.

Ačkoli věci byly by Jindřichovy, avšak že dal moc Kunrádovi prodati ty věci na trhu: což koli od Kunráda v tom času, dokudž ta moc při něm byla, v trhu stało se jest, toho Jindřich vedlé práva nebude moci odepříti. — (*L. S. 274.*)

Kaupí-li kto co od cizieho nevěda, tu věc má vrátiti, ale užitku nic.

Artikul II.

Item. Kto by dobrau věrau kaupil grunt od pána nepravého jehož nadál se býti pánem, aneb nětco jiného z hodné příčiny neb dáním vzal by dobrú věrú: líbí se přirozenému rozumu, užitky, které jest odtud vzal, jeho býti za práci a péči. A protož, přijede-li potom pán a obdrží grunt, z užitkuov odtud vzatých nemuož žalovati. Pakli by kto vědomě cizím gruntem vládl, nenie jemu též puojčeno; užitek zajisté i s gruntem, by pak i utracen byl, bude přinucen navrátiti. — (*L. S. 275.*)

Prodavač to, což prodává, má závady osvoboditi.

Artikul III.

Item. Prodavač prodanú věc má od narčení zpraviti, ačkoli při kupování toho jest nevymínil aneb zvláštní zmínky jest neučinil. (O témž v kapitole XXVII. artikuli XXXV.) — (*L. S. 276.*)

Prodá-li žena neb služebník bez vědomie pána, nemá státi trh.

Artikul IV.

Item. Prodá-li žena neb služebník věci pána bez jeho vědomie, žádný prodaj nebude, leč by toho potom pán potvrdil; aniž kupující prodavače muož k čemu přihnati vedlé práva. — (*L. S. 277.*)

Kaupí-li kto kuoň ozhřivý neb dýchavičný, má jej ve třech dnech vrátiti.

Artikul V.

Kuoň ve třech dnech má prodavači vrácen býti pro dva nedostatky, jenž slovau dýchavice a ozhřivice, a kupujícímu jeho penieze mají zase vráceny býti. — (*L. S. 278.*)

Prodá-li kdo dědinu bez výměnky obilé, to obilé jest prodávajícího.

Artikul VI.

Item. Prodá-li se dědina s pšenicí, a nebyla učiněna zmienka o pšenici, pšenice bude prodávajícího, neb jest ji nasíl. Ale jinét by było, když by prodána byla hřebice sauhřebí; nebo takového prodaje zárod jsúc v břiše klisny, že bez prodavače jest tam počat, slušně má následovati; očitě takéž ta zároda nemohla viděna býti, když klisna była [prodávána].*) — (*L. S. 279.*)

Prodaj utvrdí-li se božím peniezem, již škoda budúcí bude kupujícího, a zvrže-li trh, nepłatí kupující.

Artikul VII.

Prodá-li se duom, a na svědectvie peniez toliko był by dán, a jest-li že před zapłacením domu něco by se v domu zkazilo, jest-li že potom prodavač kaupenie odvołá pro učiněnie škody,

*) Brikci má: „vidiena," avšak latinský orig. dí: „vendebatur," nikoli „videbatur."

kupující v ničemž vinen nebude taymž právem; poněvádž zvržení trhu stalo se od prodavače, a ne od kupujícího. A známo býti má, že kaupenie bez nějaké vždy záplaty býti nemuože. — (*L. S. 280.*)

Při prodaji zamlčení škodlivé jest.

Artikul VIII.

Při kupovánie a prodávánie zamlčení škodí, jakož se praví o některých dědicích, kteříž, jsúce přítomni, dopustili jsú spolu jednomu dědici prodati všecko dědictví a záplatu vzíti; nebo zdá se, že by i oni diely své prodali. Neb trpělivost bez odepření, by pak bylo z nevědomí, pokládá se za povolení. Item. Jiné jest prodati a jiné prodávajícímu svoliti; jako kdybych tobě kterú věc prodával, bude-li od tebe při tom co vymieněno, toť jsem dlužen, bych pak i neslíbil, toliko když tomu neodepru. Pakli bych prodávajícímu nesvolil, nejsem dlužen vymieněných věcí, leč záplatu vezmu. Item. Jest-li že po kaupení co na gruntu skrze povodeň přibylo by, užitek kupujícímu přísluší; nebo i užitek má toho býti, číž jest škoda a nebezpečenstvie. — (*L. S. 281.*)

Hřebem co jest přibito, to přileží kupujícímu, leč bude výměnka.

Artikul IX.

Což koli jest hřebíky přibito, to přísluší kupujícímu, leč by které věci přibité jmenovitě byly vymieněny, zuostanau prodávajícímu. Item. Jest-li že by služebník rozkázaním pána svého k vokázaní končin dědiny páně prodané neb pochybením neb łstí viece okázal: avšak to toliko musí přijíti, což by pán okázał. Prodá-li kdo grunt, pravě, že by také příchod měl k vodě, má také i cesty k vodě odstúpiti. — (*L. S. 285, a.*)

Prodá-li služebník jinému, než pán kázał, trh nemá státi.

Artikul X.

Rozkázał-li by pán služebníku kterú věc prodati jisté osobě, prodał-li by ji jinému, nežli tomu, jemuž bylo rozkázáno: prodaj

nenie stály, ponévádž prodaj nemohl se dokonati té osobě, které pán chtěl tu věc prodati. — (*L. S. 285, b.*)

Základové budau-li prodáni s povolením rychtáře, prodaj jest mocný.

Artikul XI.

Byli-li by základové prodáni od věřiteluov mocí rychtářovú. přestává žaloba k zase vykúpení neb k vymienění. A pakli by tu věc lstí łaciněji dali, tehdy žaloba muož učiněna býti ze lsti pánem té věci. Item. Jest-li že by ten, kdož tu věc kupuje, był přemožen, že by to kaupił skrze neopatrnost rychtáře neb pobłauzení: škoda nemá býti prodávajícího; nebo křivda, kteráž była kupujícímu, na prodavače se nemá vztahovati, leč by on sám, kupující, vymínił. A též, była-li by kupujícímu křivda od jiného nežli od rychtáře, jako když by mocí był odehnán od vládařství: to k prodavači nezří. Také, kaupił-li sem co od tebe, a tu věc sem jinému prodał, i ty s mú vůlí ji vydati máš i osvoboditi A též prodám-li já tobě věc, kterú u tebe bych měl. jakožto připuojčenú, tu já tobě osvoboditi budu povinen. — (*L. S. 275.*)

Item. Když jest trh dokonalý, již té věci kaupené všecka budúcí nebezpečenství náležeti budau k tomu, kdo kaupił. Než była-li by kaupená věc pod výměnkau, tehdy, nevyplní-li se výminka, i trh můž zrušen a v nic obrácen býti. Item. Když se dědictvie prodá, věci movité nemají brány býti podlé prodaje nemovitých a gruntovních věcí, by pak ani prodavač ani kupující o tom žádné výminky neučinili zjevné. Item. Kupcuov a prodavačův výminky mají pocházeti prvotně od kupujícího, nežli prodávajícího. Item. Purkrechtník nemuož prodati ani co odłučovati dědictví*), kterým vládne, leč s dopuštěním a vědomím pána zvláštním.

*) Slovem „dědictví“ zde rozumí se dědina, grunt, nikoli zboží zděděné čili dědictví v nynějším toho slova smyslu.

KAPITOLA DVAMEZCÍTMÁ.

O purkrechtiech a smluvách.

Purkrechtství není ani nájem ani prodaj.

Artikul I.

Purkrechtství má zvláštní povahu smlúvy, ani k nájmu ani k prodaji se uchylující, ale svými sliby [má ohraženo býti].*) Protož, byl-li by slib při purkrechtu, to má tak mocno býti, jako by přirozená smlúva byla. Item. Nezajde-li žádný slib a smlúva o nebezpečenství v purkrechtnie věci: tehda, přihodí-li se zahynutie všie věci, ta škoda na pána přijde; pakli by dielu oboření toliko było, jakožto polovice neb méně, taková škoda purkrechtníku bude přísłušeti. — (*L. S. 283, a.*)

Purkrechtníka pán pro neplacení muož vybyti, a on zas, když prodává, má pánu oznámiti.

Artikul II.

Dvě zajisté přirozené neb tajné smlúvy jsú při těch smluvách. Jedna jest vysazení neb vybytí purkrechtníka z purkrechtu, když by neplatił po tři léta povinnosti; a druhá, chtěl-li by purkrechtník prodati, že to má prvé pánu oznámiti. Item. Purkrechtník muož převesti aužitek panstvie na jiného, nebo věci [prodané dává se jemu žaloba užitečná.]**) — (*L. S. 283, b.*)

*) Brikci klade: „mají ohraženi býti," což chybné; neboť latinský text zní: „naturam — suis pactionibus fulciendam."

**) Brikci původně: „nebo věci prodajné dává se jemu moc k polepšení;" avšak lat. orig. zní: „quia rei venditæ utilis actio sibi datur."

Purkrecht od nájmu a prodaje dělí se šesti obyčeji.

Artikul III.

Purkrechtstvie dělí se od nájmu; nebo při purkrechtu dána bývá zvláštní záplata jistá, ale při nájmiech toliko bývá cena na penězích.*) Druhé, že purkrechtník vládne tiem přirozeně jakožto užievající, ale nájemník ne tak. Třetie, že purkrechtník má panstvie užitečné, ale nájemník nic; nebo smlúva purkrechtní toliko o nemohovitých věcech, ale nájem také i o movitých. Čtvrté, že nájem jest smlúva práva městského, ale purkrecht práva přirozeného, totiž zemského a lidského; nebo přirozeným rozumem jest uvedeno. Páté, že nájem bývá v sepsání, ale druhá smlúva v nic. Šesté, purkrecht dělí se od prodaje; nebo tuto dáno bývá jisté plácení, ale při prodaji věc [přejde]**) svobodně. Item. Od tohoto můž odstúpiti, ale od kaupeného nic.***) Item. Tuto užitečné jest panstvie, ale tamto skrze propůjčení toliko. — (*L. S. 284, a.*)

Purkrechtní právo jaké, a dokud, a jak se vysazuje.

Artikul IV.

Item. Právo purkrechtnie bývá, když komu popluží k věčnému užívání dáno bývá. Dokudž by popłatek nebo užitek za to pánu byl dán: ani tomu nájemníku ani jeho dědici neb komuž by nájemník neb jeho dědicové to popluží prodali, neb dali, neb na tom obvěnili, neb jiným jakýmž koli obyčejem odlúčili, nebude slušné [jeho] odjíti. — (*L. S. 284, b.*)

---

*) Lat. orig.: „quia hic et in pecunia et etiam in specie præstatur pensio, sed in locatione tantum in pecunia.“

**) Brikci: „ale při prodaji věc jde svobodně;“ lat. text: „sed in venditione res libere transit.“

***) Lat. orig. dí: „Ab hac receditur, sed ab emphiteosi non.“

KAPITOLA TŘÍMEZCÍTMÁ.

O svátečních dnech a rukojemství.

Přísahy v svátky nemají býti, leč pro pokoj a vysvobození.

Artikul I.

Sváteční dnové v městech a rozličných saudiech rozličně se zachovávají; vždy však, v kterýž koli čas v roce přišly by, přísahy nemají v nich činěny býti, kromě těch, které pro zachování pokoje bývají, anebo jimiž přísahá člověk pro vysvobození z vazby. Protož přísahy v nich odložené, když se ti dnové dokonají, mají činěny býti. Zločinci však v zlých skutcích lapení, v těch dnech nebývají [šetřeni]*), ale hned mají slušnú pokutu trpěti. — (*L. S. 288.*)

Rukojmě prázen bývá, by mlče někoho stavěl aneb on sebe sám.

Artikul II.

V každé při má držáno býti: Jest-li že by rukojmě mlče nebo mluvě postavil toho, jehož jest slíbil postaviti, aneb když by ten bez přítomnosti rukojmě skutečně se sám postavil, anebo dluhy, za kteréž jest rukojmě zastavil, zpravil: hned jest rukojmě vedlé spravedlnosti zproštěn, leč by co jiného viece učiniti slíbil. — (*L. S. 289.*)

*) Brikcí dí: „zachováváni při zdraví," avšak lat. orig. „non salvantur."

V uručení pro vraždu není na penězích, než má seděti.

Artikul III.

Při rukojemství pro vraždu nemá žalobník býti puzen, aby na tom dosti měl, že obžalovaný má za padesát kop grošuov; nébrž, prosí-li žalobník ujištění většího, obžalovaný má v ručních pautech a v železích*) chován a vězín býti. — (*L. S. 290.*)

Rukojmě postavě mrtvého, z rukojemství propustí se.

Artikul IV.

Když umře obžalovaný, prost rukojmě bude; má však jej před saudem okázati aneb dovesti sám třetí muži vieryhodnými. — (*L. S. 291.*)**)

Jistec propustí-li se, i rukojmi jsau prosti.

Artikul V.

Item. Bude-li jistec propuštěn, i jeho rukojmě budau propuštěni. — (*L. S. 292.*)

Vypověděnec, nemá-li rukojmí, nemá držán u vazbě býti.

Artikul VI.

Člověk vypovědený, nemaje rukojmí, vězín býti v vazbě nemá až do smrti; ale maje pokoj uložený, má propuštěn býti, a na tom má dosti mieti ten, kdož jej vinil. — (*L. S. 293.*)

O zproštění rukojmí.

Artikul VII.

Rukojmě postaví-li živého neb mrtvého, jsú rukojemství prázdní. (A máš rozuměti o smrti přirozené, za kterúž žádný

*) Nikoli „v železných," jak Brikcí; neb lat. orig. dí: „compedibus."

**) Brikcí klade sice za první část tohoto artikulu: „Item. Rukojmě obviněného buďto živého nebo mrtvého postavíce, zproštěni jsau (a to rozuměj o smrti přirozené; za jehožto utečení žádný slíbiti nemnože). Pakli v lúpeži neb při jiné nešlechetné věci život dokonal: tehdy k vynesení konečného úsudku přísežní dobře pomysli." Avšak toť jest obsah art. VII. níže následujícího, tak že týž předmět tu dvakráte podán.

nemuož slíbiti.) Avšak zahyne-li při laupeži, neb při jiném zlém předsevzetí: tehdy na to má výpověd vynešena býti podlé saudcuov uvážení. — (*L. S. 294, b.*)

Rukojmi poslední kdy vyvazují prvnie.

Artikul VIII.

Budú-li rukojmě postaveni prvnější skrze druhé rukojmě, svobodni budú, však tak, druhé uručení bude-li lepší nežli prvnější; nebo tak prvnější slušně pomine, by pak prvnější neosvědčili se zproštěni býti. — (*L. S. 294, c.*)

Zeman, žaluje-li na městském právě, toho práva řád a právo trpěti má.

Artikul IX.

Člověk právu zemskému poddaný, ačkoli přísluší k saudu zemskému, avšak, když žaluje v městském právě, ten má zachován býti při pokutách, při urukování i při jiných jakýchž koli skutcích městskau spravedlností. (Item. V kap. I. art. XXXI. a opět kap. XXXV. art. VII.) — (*L. S. 294, e.*)

Právo zemské nemuož změniti práva městského, aniž jest co větší.

Artikul X.

Item. Uručení druhé, učiněné nětčí mocí, který k zemskému saudu přísluší: nenieť větší nežli prvnější, kteréž jest rychtář městský učinil. Nebo což koli v městském právě rychtář činí jménem pána svého a mocí úřadu, jehož užívá, činí. — (*L. S. 294, d.*)

Dluhy dědicové netoliko mají platiti, ale i rukojemství.

Artikul XI.

Dědicové, zbožím rodičuov svých vládnúce, netoliko ty dluhy, kteréž jsú povinni byli platiti rodičové za své živnosti sami za se, ale také i ty, za něž jsú rukojměmi za jiné, mají vypraviti. Nebo v takových věcech uručení od předkuov učiněné na budúcí připadá taymž právem. — (*L. S. 295.*)

Purkrechtník vayš nad dědictví nemá urukovati, pánu.

Artikul XII.

Purkrechtník nemá právem puzen byti, který platí z dědictví aurok, aby nad to viece, nežli dědictví stojí, aurok ujistil uručením rukojemství. — (*L. S. 296.*)

Rukojmě muož viněn býti, by jistce někdo neměl.

Artikul XIII.

Item. Byl-li by rukojmě při tom, ale jistec dluhu nebyl by při tom, bylo by těžké věřiteli nepřítomného hledati; poněvádž mohau hned rukojmi k potřebě mieti, protož muož naň hned žalováno býti. Při tom znaj: Ačkoli někdo mně i tobě jest jistý, a drží se za jistého, nežádá se od něho rukojmě, aneb nětco k tomu podobného, takovými věcmi nečiní se zavázanie ani uručenie. Nebo jisté a zvláště vymieněné věci mají moc, ješto by jinak neměly. Item. Žádný nemuož druhého nutiti, aby zaň zaplatil neb v rukojemství slíbil, leč by povolil. — (*L. S. 297, a.*)

Rukojmě co za jistce dá, z toho muož jej viniti.

Artikul XIV.

Což koli rukojmě platil by za obviněného, ten z navrácení zase muož naň žalovati. Item. Někdy rukojmě muož žalovati na jistce prvé, než zaň bude platiti. Najprvé, [řečeno-li]*) jest, aby do času držán byl; aneb byl-li by obžalovaný [odsúzen, nebo kdyby začal statek svůj mrhati]**), nebo kdyby dlúho stál v rukojemstvě. Item. Rukojmě někdy žádným obyčejem nemuož žalovati, jako [kdyby] za nepřítele, aneb kdyby kdo slíbil za druhého, naděje se, že od něho darován bude, anebo když by za své slíbil. Item. Požádá-li rukojmě, má dopuštěn býti k saudu, a dluhu požádati od toho, za něhož jest slíbil, žalobami od věřitele sobě puojčenými. Jest-li že by věřitel bez vědomie neb prostě bez povolenie rukojmí prodlenie dal dlužníku placení

*) Brikcí: „vinił-li," avšak orig.: „si hoc dictum est."

**) U Brikcího vynechána řádka: „vel si reus fuerit condempnatus, vel si coeperit bona sua dissipare reus."

přes rok ułożený, a rukojmě skrze konšela tomu by odepřel: zproštěn bude od téhož. A to svědectví má býti skrze konšela: neb lest a zkłamání při takových věcech bývá. — (*L. S. 297, b.*)

Věřitel, pří-li, by přidal roku dłužníku: rukojmě, nemoha toho pokázati, daj své.

Artikul XV.

Item. Zapří-li věřitel, by dał dłužníku prodlení k płacení, a zná-li se rukojmě k slibu, a nemuož-li věřitele obecními svědky přemoci o dání toho prodlení: peníze, za něž jest slíbeno, zapłatí. A když zapłatí, má-li jej potom z čeho nařknúti, to učiní vedlé práva. — (*L. S. 297, c.*)

KAPITOLA ČTRMEZCÍTMÁ.

O utíkání a utíkajiecím.

Utíkajíci ten slove, kdo před saudem uchází, a ne ten, kdo by doma nebył.

Artikul I.

Kdož by, protivě se saudu, ušeł, ano na to přísežní a muži vieryhodní hledí, ten slove utěkač. Pakli by kdo od saudu byl hledán a nebył by nalezen, anebo pohnán jsa před saud a oznámen neb zavolán, ne hned se postaví: nemá proto odsauzen býti za utěkače; nebo muož se postaviti k posledniemu pohnání a týž skutek učiniti, který jemu přísłuší vedlé práva. Item. Kdo by pro vraždu učiněnú, neb jiné prohřešenie nápodobné, nepřátelského útoku nepřátelsky jej honících s braní boje se, aby od nich zabit nebył, utekł by: má-li sauzen býti za útěkače, přísežní, považíce slov i skutkuov, vedlé jich vnitřnieho svědomí na to rozumně pomyslé. — (*L. S. 299.*)

KAPITOLA PĚTMEZCÍTMÁ.

O krádeži a laupeži vuobec.

Kradené věci ne hned rychtáři náleží, ale čí jsú, mají se vrátiti.

Artikul I.

Věci krádežem neb łaupežem vzaté a potom nalezené ne hned na rychtáře příslušejí, ale mají býti provolány. A nad to, když den a rok budau chovány, budtež rozděleny na tři díły, jakož dole O hostinských kšaftích se píše. — (*L. S. 300.*)

Krádež jedna jest, když koho s skutkem łapí, druhá tajná, [když] koho obviní.

Artikul II.

Dvuoj jest krádež. Jeden slove zjevný, jako kdyby kdo łapen był při skutku zlodějském, aneb kdyby vědomě kradené věci přechovával. Druhý slove tajný krádež, když nebývá łapen vskutku, ale toliko obviněn z krádeže. Pro první skutek neb pro přítomnost ukradené věci bývá odsauzen, ale pro druhý, nebył-li jest prvé złopověstný a nemohł-li by se očistiti, musí sám sedm přemožen býti. Pakli jest prvé z krádeže aneb z jiného zlého skutku był znamenitě obžałován, tak že jest zlé jmeno měl, leč vieryhodným svědomím nevinnost svú okáže sám třetí, bude přemožen. — (*L. S. 301.*)

Zlodějstva nápomocníci a přechovavači mají též zvěšeni býti.

Artikul III.

Kdo vědomě zloděje v svuoj duom přijímá a hospodu jim dává, ten slove tajitel zlodějstva. Item. Kdož puojčí řebříka. Item. Kdo jemu co otvierá, dvéře neb okno, aneb co puojčuje, aby výše lezel k kradení. Item. Kdo střeže na ulici zloděje časem nočním, aby lapen nebyl. Item. Kdo vědomě klíče kozí, neb jiné přípravy, jichžto zloději užívají, k tomu připravuje. Všickni takové a k těm podobné věci dělajíce jsau pomocníci zlodějští. A též ti, jako i přechovavači zlodějuov, hodni jsú šibenice, jako i zloději. — (*L. S. 302.*)

Věc zaplacená, bude-li ukradena, by u prodavače byla, škoda jest kupujícieho.

Artikul IV.

Jest-li že co, buďto kuoň neb věc jiná, byla by kaupená a úplně zaplacená, a ta věc prodaná v moci prodavače přes noc byla by, a ztratiła by se aneb ukradena była: i jest otázka, »komu by ztracena była?« A odpoviedá se, že tomu, kdo kaupił. A duovod toho jest: Poněvádž ta věc była kupujícieho, když ji kaupił a zaplatił, že se jemu tak ztracená připisuje; ač však prodavač tak komoru, v niežto ta věc neb kuoň był, zavřeł, jako jest v jiné časy zvykł činiti. — (*L. S. 303.*)

Z krádeže jedné rozličných věcí má po jednau žalováno býti.

Artikul V.

Žádá-li obviněný žalobník krádeže, lúpeže neb nápodobného zavinění, jednú žalobú má obsáhnúti všecku škodu; nebo jest nesłušné a veliké obtížení było by obžalovaného, kdyby ze mnohých žalob, z nichž každá šła by jemu na hrdło, proti jednostajnému žalobníku v témž právě měł by se očišťovati svědky. — (*L. S. 304.*)

Z podezření bude-li kdo vzat pro krádež, tři dni má vidomě seděti neb provolán býti.

Artikul VI.

Jest-li že by rychtář koho koli pro krádež, lúpež neb nápodobné provinění podezřením jal, téhož najméně za tři dní v kládě na ryňku, kdež by od lidu vidín mohl býti, držeti bude, anebo aspoň jej v trhu provolá, nežli by puštěn byl z žaláře, byl-li jest vsazen do něho. — (*L. S. 305.*)

Krádež nalezti a s skutkem łapiti, jest rozdiel.

Artikul VII.

Veliký rozdieł jest krádež u někoho naleznúti a téhož v skutku zlodějském łapiti; rovně jako rozdíl jest mezi krádežem zjevným a tajným, nočním a denním. Protož jest-li že žalobník u někoho zjevně nalezł by, an nese krádež a vedlé rozumných předkládaní duovoduov žádá, aby obviněný veden byl k saudu s krádežem naň zavázaným: ta jistá žádost obviněnému má býti vzkázána do vazby. A jest-li že, maje raddu svých, nic odporného nemłuvił by skrze řečníka svého, který toliko k učinění takového důvodu muož jemu dán býti: žádost žalobníka staň se jemu; pakli by co k své straně požádał, tehda přísežní vedlé toho oboji stranu słušnú spravedlností opatří. — (*L. S. 306.*)

Ženy o krádež žádnému svědčiti nemohau, leč na złopověstného.

Artikul VIII.

Při žalobách z krádeže ženy nemohú svědčiti; takové však svědectvie najviec podezřenie plodie. Avšak přísežní v té příhodě mají toho i druhého, který svú věc ztratił, tajně přesłyšeti a osobu obžalovanú šetřiti, byl-li jest snad prvé złopověstný, anebo přihodila-li by mu se potom příhoda takováž. — (*L. S. 307.*)

Zhaní-li kdo koho pro hledání v domu dobytka, má mu nápravu učiniti.

Artikul IX.

Jest-li že by kdo krádeže kuřat anebo kačat nebo nápodobných věcí v něčím domu hledal, a od hospodáře domu před purgmistra by[v] pohnán, toho před týmž purgmistrem slovy neslušnými zle uctěn*) štrafuje pro takové vjití neslušně učiněné: otázka jest, »ta slova nepoctivá měla-li by opravena býti?« A jest odpověd: »Poněvádž před purgmistrem, který ten čas vedlé úřadu purgmistrského moc a místo dvú přísežných drží, slova neslušná jsú propovědína, ten, kdo je prořekl, zapłatí pokuty deset funtuo, z nichž rychtáři dostane se dva díły a třetí městu. Ale obesłanému neb narčenému nebuď płaceno penězi, než toliko skrze poctivé muže jemu poctivost buď ukázána, totižto prosbú.« Znamenaj, že pro ztracenie hovad a jiných létavých věcí, která, nemajíc rozumu, když nebývají ostřiehány, běží s miesta na miesto a letí, sluší člověku do domu sauseda svého vjíti k hledání, bez odpuštěnie rychtářova; ale pro jiné ztracené věci člověk toho učiniti nemá. — (*L. S. 308.*)

Kradené věci mají vrácené býti, čiž sau były.

Artikul X.

Kradené věci a łúpežné odsúzených neslušie na rychtáře, ale mají býti jich vłastním pánuom vydány. Nebo jako na rychtáře sluší nad złočincem popraviti, též také povinen jest, spravedlivým jich statek vrátiti. — (*L. S. 309.*)

Obžałovaný nepodezřełý bližší jest, své cti hájit.

Artikul XI.

Obžałovaný jména dobrého a počestného, u něhožto ani łaupež ani krádež nebył by nalezen, lépe muož se nevinného vymluviti, nežli mohł přemožen býti skrze žałobci svého. — (*L. S. 310.*)

*) V orig. „male tractans.“

Služebník, před rokem odešlý, viněný z krádeže nynějšího, muož se očistiti.

Artikul XII.

Jest-li že by pán na služebníka, dávno od jeho služby odešlého, žaloval z krádeže dnes v domu jeho učiněného: samau přísahau můž se očistiti, toliko když by osvědčení z krádeže slušným časem nebyło předłożeno, anebo był-li by v témž městě, kde pán, a nedaleko odšel. A má dobře přemyšleno býti: takový, který se po roce z krádeže má očistiti, muož-li mieti v přísaze prótah. (*L. S. 311.*)

Obžalovaný pro krádež, nemá-li uši aneb jiné znamení má-li, má pokázati, že nenie podezřelý.

Artikul XIII.

Jest-li že by obžalovaný z krádeže ani při skutku krádeže, ani s kradenú věcí, ani utiekaje, był łapen, uší nemaje, neb cajchován jsa, aneb jináče ohavený był by nalezen: tehda napřed má tázán býti, proč by se jemu to stało? A dokáže-li, že by skrze ukúšení koně, nebo v boji, neb v jiné počestné příhodě že uši ztratił, aneb jináče úduov zbaven był: dvěma prsty se očistí. Pakli by obžalovaný takového duovodu neučinił: tehda to znamení ukazuje, že jest był před tím krádež učinił, a tehda třmi svědky od žalobce muož přemožen býti. Pakli toho žalobce neučiní, tehda opět obžalovaný samú rukú se očistí. — (*L. S. 312, a.*)

Podezřelý pro první krádež muož v druhém nevinný býti.

Artikul XIV.

Ačkoli złoděj pro starý krádež był by zapsán, avšak ještě v času přítomním, z čeho jej viní, za nevinného muož býti. Ale złoděje, zapsaného prvé, skutek druhého krádeže neb krádež, ačkoli był by malý, neb utiekánie skutku připojené přemáhá. A žalobce, který žaluje na złoděje prvé na aud ochromeného neb cajchovaného, ačkoli při žalobě nebył by dostatečen, avšak proto pokuty nebude platiti. — (*L. S. 312. b.*)

S krádežem vzatý, s čím łapen, s tím k saudu veden buď.

Artikul XV.

Zloděj v skutku neb krádeži jsa łapen, jakž jest łapen, tak má před saud veden býti. A ačkoli rychtáři polapený był by dán neb vsazen bez krádeže, však to neškoď. Bude-li łapen s krádežem, tehdy i s tím krádežem naň zavázaným před saud veden bude. — (*L. S. 312, c.*)

Zloděj poprvé obžałovaný, a małá krádež bude-li, má toliko pardus mieti.

Artikul XVI.

Jest-li že poprvé obžałovaný z krádeže, a nejsa łapen při skutku, ani naznamenán, maje se přísahú očistiti, pochybił by, a krádež był by tak małý vedlé šacování, že by proto nebył hoden šibenice: tehda zapłatě ten šacuňk, za pokutu rychtářovu a za provinění k słúpu přivázán jsa, metłami skrovně mrskán buď. Nebo viece jest obžałovaný předřečený miłosti hoden, když v přísaze padne, nežli krádež, jakž koli małý, był by u něho nalezen. Když se obecně mezi lidmi die, že »zloděj nebo jiný złočinec zbaven jest práva svého«: to nemá rozumíno býti tak, aby jemu nikdy nebyło dopuštěno očištění, nebo toliko tak jest zbaven práva svého, že svědectvie k právu jinému, poněvádž jest złopověstný, vydati nemuože. — (*L. S. 312, d.*)

Ukradli-li by komu cizí věc vedlé jeho, a on s tím mlčał, potom ji płať.

Artikul XVII.

Jest-li že by komu s cizími věcmi jeho vłastní věci były ukradeny, a on by o tom mlčał, a ani před sausedy, ani před auředníky saudu v čas určený nezjevił by krádeže toho: ten cizí věci zapłatí. Item. Pozdní oznámení, které potom někdo činí o svých vłastních věcech ztracených, nenie jemu prospěšné; nebo zdá se, že všetečně pro osvědčenie svědkův, a ne z vědomie pravdy, k tomu hnut jest. Avšak prospěšné jest prodlené oznámenie, když by sobě člověk prodlenie uprosił, až by přehlédł své vłastní věci, ztratił-li jest z nich které. — (*L. S. 313.*)

Ztratí-li kdo co věryhodnému, má zas vráceno a věřeno býti.

Artikul XVIII.

Ztratí-li kdo kola vozní, a obstaví-li jemu je druhý: jest-li člověk věrný a ctný, který kola kaupił, navrátí je tomu, kdo jest nařekł kola, ač toho přísahú potvrdí, a žádné rychtáři pokuty nedá. Item. Jest-li služebník aneb syn hospodářů krádeže dopustil by se, žaloba se ztahovati bude na pána aneb na otce, proto že jich krádež došla jest. — (*L. S. 314.*)

Krádež dědic neb náměstek povinen navrátiti.

Artikul XIX.

Item. Žaloba z krádeže, když jde na obžalovaného, i dědice obžalovaného zloděje vieže a k navrácení povinna činí. A též bude zachováno po smrti zloděje při jiných náměstcích. Item. Uděláš-li z kradené vlny raucho: i to raucho bude kradené, a pán té vlny muož toho raucha požádati. — (*L. S. 315, 316.*)

Bude-li kto při łaupeži, a odpierał-li by: nemuož mu věřeno býti.

Artikul XX.

Było-li by jich viece obžalováno z krádeže, a jeden z nich řekł by, že při tom krádeži był aneb při łúpeži, ale že był přítomen pro bránění łúpeže neb krádeže: tu jest otázka, »jsau-li taková słova dostatečná k jeho vymłúvaní?« A odpověd jest, že takové vymłúvanie jest daremnie, nébrž z jeho vlastní řeči, poněvádž řekł jest, že by přítomen był łúpeži, a také proto, jest-li že by jmenował ty některé své tovaryše, tehda zasłúžił proti sobě výnosu ortełovánie smrtedlného. — (*L. S. 317.*)

Pro krádež mładší desíti let, má od rodičuo neb poručníkuo mrskán býti.

Artikul XXI

Jest-li že by mladší patnácti let krádež učinił: poněvádž člověk v tom věku plně rozumu neužievá, ani mezi dobrým a

zlým muož dostatečně rozeznati, tehda metlau kázně od rodičuov neb svých poručníkuov má trestán býti. A tak i žalobníku i rychtáři dosti jest učiniť. Pakli zloděj saha patnáctého léta, v němž léta rozumná docházejí, a seznal by se krádež učiniti: pro takové vyznánie nemá býti odsúzen na smrt. Item. Potřebné jest, aby ten, kdož před právem vyznává, byl dospělého věku, tak aby v saudu mohl státi; nebo při vyznáních v věku nedospělém postavenýmu, zaplatí-[li] škodu, jest jemu spomocno; nebo jich věk nerozumie, co činie v takové věci. A jest vědomé, že při krádežích a při jiných prohřiešeních člowěk někdy bývá sauzen vedlé zlého domněnie; neb o všetečnostech doleji [viz] a o ranách.*) — (*L. S. 318.*)

KAPITOLA ŠESTMEZCÍTMÁ.

O ztracenie mečuov a milostech vuobec.

Meč ztracený plácen má býti vèrduňkem.

Artikul I.

Meč ztracený nebývá dráže plácen než věrduňkem. A ten, kdož pravie, že by meč ztratił, žádá-li ten, číž jest byl, má přísahau potvrditi. A též zaplatě meč věrduňkem, připudí druhého k přísaze, zač by meč stál. — (*L. S. 319.*)

Vražedlník neb łaupežník, nemuož-li se vyvésti neb očistiti, hłavní pokutau trestán buď.

Artikul II.

Poněvádž v Práviech píše se takto o milostech činěnie: »Jest-li že by takového očištění nemohł mieti, hłavau trestán buď, anebo vedlé milosti rychtáře a přísežných trp pokutu«: a z toho toto muož vzato býti, že taková miłost nemiení se k třidcíti

*) V orig. „Residuum quære," tedy náležitěji: „Ostatek" atd.

kopám, tak aby na těch milost stala se vražedlníku, nébrž viece než třidceti kop, jediné má-li zápłatu. Avšak ještě milosti duojde, nebo hlavy a života zdraví zachová. Pakli by vražedlník zastavil rukojmě, a boje se, že by nemohł se očistiti, i utekł by: ten rukojmě ani hlavau trestán bude, ani vedlé milosti hlavu vykaupí, ale 30 kopami neb vayše smłauvu vezme. Item. Pokuta hlavy a její vypłacenie má toliko zřenie k obžałovanému vražedlníku; nebo tak Práva praví, že »pokuta muky k těm toliko zření má kdož zlé skutky činí.« Ve všech také přech přísežní mají vždycky hotovější býti k zachování zdraví, nežli k odsauzení na smrt. Také kdež se píše v Právích o vražedlníku neb o autočníku domu, »jest-li že by očistěnie mieti nemohł, hlavau buď trestán, anebo vedlé milosti rychtáře a přísežných daj pokutu«: mnohem viece tomu, který k očištění neb k okázaní neviny zavázał se, nemá býti milost odepřína. Avšak žałobce, nechce-li obviněného na milost přijíti, muož žádati, aby se očistił, neb jiným obyčejem, jak by za spravedlivé było, čista se učinił; a té prosby rychtář má dopustiti. Pakli to zamlče, přijał obviněného na milost: má býti připuzen, aby milost jemu učinił tímž právem. —(*L. S. 320, 321.*)

KAPITOLA SEDMMEZCITMÁ.

O dědictví a jeho postupování i nápadech.

Dědictví drží-li kdo rok a den bez narčenie, ten bezpečně drž.

Artikul I.

Vládne-li kdo dědictvím rok a den, a svobodně bez narčenie jim vládl by: narčenie, od kohož koli potom bude učiněné, daremní jest a marné. Ale v svrchu psaném času, který v sobě zavierá zapsání*) bez nároku držení, jenž v městské při**) jest roční a denné, povinen jest prodavač kupujícímu dědictvie odevzdané od všelikých nárokuov vypraviti. Item. Narčení čině, jest-li že po zpravě učiněné rok a den ustavičně mlčał, aniž jest narčením saud vedł pro zapsání učiněné: bude zbaven práva svého. Item. Jest-li že jest Alžběta již řečené dědictvie, duom a sładovnu, sobě před rychtářem a před konšely, jakož právo žádá, dovede býti odevzdaný, a po takovém odevzdání dovede-li, že jest to dědictvie rok a den, jakož čas zapsání svědčí, bez narčení pokojně požívała: tohoť má užiti. Pakli toho duovodu neměła by, tehda Petra, sestra jejie, toho domu i sładovny dił dědičný vezme, pokudž na ni přísłuší, jako toho bližší.

*) Slovem „zapsání“ rozuměna buď v art. I—V. „præscriptio.“

**) Orig.: „in jure civili,“ což Brikcí vykládá „v městské při“ místo „při městském právě.“

[Při] odevzdání, na potvrzenie a znamenie právo rychtáři má dáno býti.

Artikul II.

Odevzdání slove od skutku rychtářova; protož na svědectvie odevzdánie, vedlé obyčeje saudu, právo jeho má býti zapłaceno. Item. Dědictvie od prodavače v ruku rychtářovu najprv má dáno býti, a on je potom kupujícímu odevzdaj. Item. Kdož dědictvie, a zvłáště za městskau zdí ležící[ho] před saudem odevzdává se druhému: žádá-li, má jemu uručiti a ujistiti, aby dokudž místně a dědičně zapsáno nebude, od nárokuov práva aby jemu je zpravił. Ale nenie slušné, aby od mocné ruky neb od násilé toho jemu hájił a bránił. — (*L. S. 322.*)

Opilý večer prodá-li dědictví, nenie trh stálý.

Artikul III.

Opilec, jest-li že by v noční čas před některými příseżnými dědictvie své druhému odevzdał, takové odevzdánie jakožto nepevné z práva nemá předse jíti; proto také, že skutkové saudní a zvłáště v městských přech,*) totiž v úmluvách, v prodajích, v kupovánie a nápodobných věcech, ve dne mají jmíni býti. A což se v nich děje s rozmyslem, od těch, kteří rozumu užívají, za pevné a stálé má býti zachováno. Nebo obecní řehola jest: »Cožkoli v hněvu bývá, nenie stálé, leč bude stálost ukázána saudem mysli.« A jiná řehoła die: »Vše, což rozumně činiti se má, nemá se konati, leč co se s jistým vědomím děje.« Item. Při zástavách,**) které pro zlé skutky pochodí, jiné jest; protož opilec vraždu neb krádež učině, opilstvie jeho nevymłúvá. — (*L. S. 324.*)

Dědictví, jako duom etc., jinde nemá se postupovati, než před právem.

Artikul IV.

Item. Odevzdání dědictví má býti toliko před rychtářem a příseżnými; protož že odevzdání chlebných stołův a krámuov

*) V orig.: „in causis civilibus.“

**) V orig.: „In obligationibus“; tak namnoze i v následujících artiknlích.

masných zvykly jsau před cechmistry pekařskými neb řeznickymi bývati, když se v svých ceších scházejí, a protož to žádné stálosti práva nemá. Také nebývá moc stálá mezi úročníky pod městským saudem sedícími, kdo prodávají své domy a svá dědictvie, jest-li že se jich před svými pány, jimž úročí, neodevzdávají; nebo dostatečnost jest, aby před pánem toho úroka bylo oznámení prodaje, jenž slove »vědomí.« Ale odevzdání, po kterémž bývá zapsání, toliko má býti před saudem skutečným neb zahájeným učiněno. — (*L. S. 325.*)

Na dědictví dluh ukázaný před mnohými držiteli má zpraven býti.

Artikul V.

»Jsem tobě dlužen, i prodávám duom svuoj Mikulášovi, aby on tobě zapłatił; ale ty nechceš na tom dosti mieti; odjedu-li já v té chvíli, a Mikuláš tayž duom jinému, v němž již dvě létě bydleł, před zahájeným saudem odevzdal, a když se to stalo, Mikuláš umřeł jest; ale třetí, když již den a rok v domu bydleł bez všelikého nároku, přišeł jsem já [a] třetieho pohnał k saudu. Poněvádž Mikuláš peněz, za něž byl ode mne kaupił, a já tobě je był rozkázał dáti, a on nedał, a přes rok jej držał, a nikdy jsem toho domu Mikułášovi řádně neodevzdał se; a že tak prodłený čas drženie přešeł dřieve řečeného domu bez odevzdánie prvního dědice: nemá-li šacuňk dřieve řečeného domu předkem vypraven a odbyt býti?« Ale třetie odevzdání a zápis odporně jest dovodił, jakož se v dole píše. V tom jest usúzeno, že třetí ne jako dědic a pravý vládař, ale raději jako nájemník duom, kterýž Mikuláš, zamlčav pravdu proti spravedlnosti, proto že peněz, za něž jej był kaupił, nezapłatił, aniž jemu od prodavače odevzdán był, onomu třetímu [jeho] odevzdał se jest, i bydleł jest v něm nesprávně, ani zápisu toho času pravého nemaje, jím jest vládł. Protož vedlé prosby prvnieho, šacuňk řečeného domu, z nařiekání prodavače, spravedlivě povinen jest skutečně vypraviti. A toho duovod jest, že nebývá upevněno prodlení[m] času, co od počátku z práva nepochází. — (*L. S. 326.*)

Vládnutie má počítáno býti ode dne odevzdání, a ne od narčení.*)

Artikul VI.

Vědomé jest, že od toho dne, v kterýž dědictví před saudem odevzdává se, vládnutí má býti počítáno, a ne od toho dne, v kterýžto v času zapsání dědictví nebo držitel byl jest narčen. Protož bude-li dědictví ode dne odevzdání rok a den držáno bez narčení, aneb buďto že by v tom času často bylo nařiekáno: když toliko do plna bylo by zpraveno, každé nařiekání vždy, když se rok a den dokonají ode dne odevzdání, narčení potom učiněné moci nemá. Znamenáno má býti, že ten den, který se přidává k roku, někteří berau za šest neděl, které činí cil zavitý**) v saudu, kterýžto čas někdo třetí pohnán bývá a prvé dvakrát. Jiní pak berau ten den za přirozený den k saudu uložený, roku zapsání najprvé příští. Jiní pak berau jej za přirozený den, padesáte dvě nedělí za rok obecně počítajíce, hned nazajtří příští; nebo takový den rok doplňuje, jakož se ukazuje v kalendáři. Řečeno má však v pravdě býti, že, poněvádž rok doplňuje se týmž dnem, který se přidává padesáti a dvěma nedělem, den vládařství, který se přidává, jest ten den, kterýž jest počátek druhého roku. Jako v příkladě. Bude-li dědictví odevzdáno na den Obřezování Pána Ježíše, jehož se dostalo v pondělí, a stál-li by na rok v ten pondělí: měl by moc. A pakli by přestupné léto bylo, ten den také času vládnutí má přidán býti; nebo skutek času vládnutí má raději rozšířen býti nežli ssažen. Jest-li že by kto proti nařiekajícímu dostatečně provedl, že jest dědictví v času vládnutí pokojně držal, totiž rok a den: tehdy překážka vládnutí nebude míti moci. A vládnutí mievá překážku někdy skrze povodeň, jako kdyby dědictví vodami blízkými tak bylo zvodněno, že by jím vládnúti aniho užievati nemohł. Někdy bývá také skrze ssazení aneb vyhnánie. A druhdy skrze provolánie a osvědčenie před saudem, nebo tiem, komuž náležie; [skrze] vinění z držení násilného, [zvláště]***) když vládař násilný nenie

*) V art. VI—X. výraz „vládnutí“ značí „præscriptionem.“

**) Orig.: „terminum peremptorium.“

***) V orig.: „Et per violentiam occupatione factam, et hoc præcipue, quando violentus possessor etc.“

přítomen, nemuož dosti učiněno býti pro některú příčinu. (Item. Kdež se předpisuje vedlé práva, což jest rok a den, má býti vědomo, že Právo Zemské má cíl k zdědění dědictví tři léta a osmnácte nedělí pořád zběhlých; i vezmauce toho třetinu, učiní den a rok v Městském Právě.) Item. Bývá skrze placení jisté summy, jako kdyby kdo plat určený z domu najatého platil mnoho let, nemuož toho dokázati tiem, aby pro takové placení duom jeho byl, a tak překážku vládnutí má. Item. Vládař násilný, ačkoli držeł by zboží let mnoho dědičně, však že násilé protiví se právuom: když se skoná násilé, skrze pravého dědice odehnán bývá, aniž se brániti bude moci vládnutiem, ač by jie chtěł dovoditi, nebo vládař zlé dóvěry žádný čas nevládne. Také z příjmův času násilného držení dědici dosti učiní týmž právem; má však dědic, dokudž násilné vládnutí bude trvati, každý rok zjevným osvědčeniem před saudem oznámiti. — (*L. S. 327, 328, 329.*)

Osvědčování k dědictvie pro památné i doma i před saudem býti muož.

Artikul VII.

Znamenáno buď, že strana odporná někdy má moc dojieti rychtáře s odpornú stranú, pro příčinu srovnání; a tehdáž odsvědčenie neb dání památného malé moci jest. Ale když řečená moc nenie straně přítomná, tehda osvědčení k saudu a k srovnání, když toho mocnost bude, učiní o potřeby, o které se mu líbí, když by možnost byla k dojití toho a čas slaužił v saudu. — (*L. S. 330.*)

Osvědčování památného jedno jest tajné, druhé zjevné.

Artikul VIII.

Znamenaj, že dvoje jest osvědčování: »na památku« neb »na památné.« Jedno slove tajné, tak že z jeho oznámení nedochází toho, jemuž má škoditi, a nezdá se, aby jemu škodilo. Jiné pak slove zjevné, tak že straně odporné oznámí se skrze rychtáře; a tehda uvodí jako některaký důvod, avšak vládnutie neodjiemá, leč by puohon slušný strany odporné a skutečný saud slušným během došly.

Počátek vládnutí jest od dne postaupení v saudu, a ne od prodaje.

Artikul IX.

Vládnutí dědictví béře počátek ode dne postaupení a vzdání učiněného před saudem, a ne ode dne prodaje neb kaupení. Z toho muož ortelováno býti, přihodíla-li by se příhoda o děti bratrovy, jest-li že by otec jich vládna řádně vládl by, když kšaft jeho, ač jest který učinił, dostatečně dovedený stane, jako v takové příhodě: Třem bratruom poručeno jest zbožie po jich otci pozuostalé na rovný díl; starší bratr, uvázav se v zbožie, prostřednímu bratru svému polovici statku vydal jest. Tehdy najmenší do dalekých vlastí odšeł jest; když se po osmi letech vrátił, bratra starého, kterýž ženu a dětí pozuostavił, bez kšaftu sešlého nalezł,*) žádal jest od bratra prostředního dílu svého; kterýž odpověděl, že by hotov był rozděliti se tiem, což má. A když nápodobně požádal téhož od ženy bratra svého staršieho, odpověděla jemu, že by nic jeho neměla, kromě statku jí s dětmi po muži odumřeného, a tiem že s dětmi svými vládne. I žádała k své straně výnosu nalezeného, »poněvádž muž její i ona s dětmi svými mnoho let bez narčení to jsú drželi, muož-li jim to kdo nařiekati?« Odpovědieno jest, že prosba taková ženy s dětmi nemá dopuštěna býti, ale najmładšímu bratru má jemu jeho třetí díł od obojí strany vydán býti. A tak vdova toliko na třetině najstaršieho bratra s dětmi svými vládła jest, a bratru najmładšiemu takové vládnutí dílu jeho, není-li jiné překážky, žádné škody jest neučiniło. — (*L. S. 331.*)

Cesty starodávní, ulice, meze, hliniště, písky mají býti obecné.

Artikul X.

Cesty spravedlivé a od starodávna obyčejné, silnice královské, stezky, ulice, mezery mezi domy pro vodoteči, ryňkové a cesty, štámprochové, hliniště a místa, kde písek kopají, i všecka

*) V orig.: „Fratrem seniorem . . . . intestatum decessisse invenit.“

jiná místa, co se týče silnic lesních i polních míst, [jest-li že]*) jsú obecní a zvykli jsú přisluhovati k obci od starodávna, žádný sobě nemuož osobiti, leč s povolením kniežete. Protož kdo by takové věci zahradił, zmocnił se, zbraňoval, překážel aneb jak koli sobě osobovał a připisoval, by pak nevím jak dluhý čas tiem vládl, však se tiem nemuož brániti, poněvádž vždy zlau důvěrau tau cizí věcí vládł jest; nebo nevěrný a zlé dóvěry vládař netoliko od osoby obecní, ale od zvláštní z obce, jemuž by o tom vědomo bylo, muož slušně obžalován býti. Znamenáno má býti, že lozuňkuo, desátkuo, poddymí a od kterýchž koli popłatkův městských, skrze pána vyššího nebo správce lidu obecného k placení uložených, nemuož se žádný vládnutiem jakž koli dávním brániti. Znamenaj také, že toliko při dědictvích, a ne v jiných přech, vládnutí má místo. — (*L. S. 332, 333.*)

Dědictví zastavené, nadlepší-li se, jistiny nepřirazí.

Artikul XI.

»Zastavuji tobě dědiny, vorné i nevorné, v jisté summě peněz, k držení do jistého počtu let, a když ta léta minau, já tobě peníze dada, žádám aby mi dědinu navrátił zastavenú. A ty pak nad puojčenú summu žádáš ode mne záplaty dłužné, proto žes prácemi těžkými dědiny zvorał a k užitku provedł; pravíš, žes jich zaslúžił, a tak dále.« Odpověd: »Že bez odporu duovodu tvého peníze puojčené máš ode mne vzíti a dědiny mně svobodně odstúpiti; nebo za práci a za nákłady, které a jaké na orání dědin učinił jsi, zdělav je, že jsú orné, pravíš, žes nákład učinił, také užitky v letech zastavených brał jsi; a protož zdá se rozumné, žes sobě za to dosti učinił.« — (*L. S. 334.*)

Dědictví prodá-li jeden z věřiteluov, muož druhý v ten trh vkročiti.

Artikul XII.

Item. Było-li by dědictví mnohým věřitelóm zastaveno, z nichž jeden bez dotazu jiných prodał by je: jiný z věřiteluo,

*) V orig.: „quantum ad villana, campestria et silvana, si universitatis sunt etc.“

chtěl-li by, kupujícího zažena, v též ceně, zač jest prodáno bylo, muož se uvázati tímž právem. — Jest-li že dědictví zastavené věřiteli od dlužníka prvé, než čas přijde placení, bylo by prodáno za hotové peníze: věřitel hned muož zavolati na dlužníka, aby jemu dobrými rukojměmi ujistił, aneb základ dluhu rovný położił, aby až do času příšlého shověl, že jemu jeho dluh bude zaplacen. — Všeliká dědictví zastavená a zapsaná mají býti v městské knihy; budú-li prodána, ten kdož je kaupí, povinen bude dotud platiti věřitelóm, dokud on neb věřitel trhu, zač řečená dědictví jsú kaupená, držeti neodepře. A kdož koli z nich držeti bude, otázku učině, na tohoto spadnau. — Jest-li že by kdo, když čas přijde, rukojmě svého od Žida penězi hotovými vyvaditi nemohl, a má-li dědictví, v to se muož rukojmě uvázati, a za šest neděl držeti, a takové držení před saudem oznámí; a jest-li že by k trojímu oznámení dlužný jistec jeho od Žida nevyvadił, hned dědictví bude moci prodati a sebe samého z jistiny a z lichev vypłatiti. A toť nenie k potupě Práva obecného obyčeje, jenž die, že »dědictví zastavené rok a den držáno má býti v zástavě;« nebo to se rozumí, když jest zástava dobrovolná, ale ne, když kdo puzen bývá spravedlností a řádem saudním, a zvłáště, když dluh, v němž dědictví zastaveno jest, židovskú lichvu na sebe béře. Nebo v takové příhodě [tomu], kdo zastavuje dědictví, rozmnožení lichvy v roce a ve dni větší škodu činí, nežli by zisk chování dědictví přinesł jemu. Protož při takových zástavách předřečených, toto právo obecně má býti zachováno: Jest-li že by člověk druhému, nemaje věcí movitých, své dědictví zavázał v dluzích, nejsa k tomu připuzen spuosobem práva, takové dědictví do dne a do roka má v základu chováno býti. A potom po tři saudy učině oznámení, muož prodáno býti. Pakli by kdo saudem k takovému zavázaní byl připuzen, ten svau přísahau muož obdržeti, že nemúž věcí movitých míti, a potřebau jsa puzen to dědictví věřiteli svému zavazuje. Když se to stane, věřitel, jemuž to dědictví zastavuje se, v to dědictví se uvieže, po třikrát je před saudem oznámí, a potom tomu, jehož dědictví jest a který jemu je zavázał, bude-li je chtieti mieti, jakožto podruhu raději, než někomu jinému, v některé summě peněz jménem auroku do roka a do dne najme. A pakli by dlužník jeho mieti nechtěl, tehda jinému komuž koli tímž obyčejem, jakož jest povědieno, věřitel můž

najíti. A jest-li že by v tom času to dědictví vyplaceno nebylo od něho, tehda potom můž je on sám prodati komuž koli. Ale kterak má činěno býti o dědictví v dluhu zavázaném lichevníkovi, nahoře jest povědieno. — (*L. S. 335, 336, 337.*)

Uvedení v dědictví ujetím hřebíku neb třištky dáním bývá.

Artikul XIII.

Dědictví mnohým věřitelnom odhádané za hřebík, jenž německy slove »špan«, bylo-li by přivlastněné pořádně: by pak první věřitel dal dlužníku prodlení, však druhý neb třetí z dědictví jej sžena, muož je prodati neb jiným obyčejem zpeněžiti. Z takových však peněz prvnější věřitel před potomními má za svůj dluh vzíti. — (*L. S. 338.*)

Dědictví se obdržuje nápadem, kšaftem, zápisem.

Artikul XIV.

Dědictví neb panství člověk dosahuje od předkuov spojenými osobami, někdy z kšaftu, a někdy odúmrtí bez kšaftu; ale od osoby cizí nebývá dosaženo, leč svobodným dáním. — (*L. S. 339.*)

Vládařství jest také skrz jiného, a samú volí.

Artikul XV.

Někdo vládne dědictvím neb jinau věcí netoliko skrze vlastní osobu, ale také, by kdo jménem jeho vládařem byl té věci, by pak také ten právu jeho nebyl poddán, jako jest rataj neb podruh. Někdy skrze ně, u nichž jest složil, aneb jimž jest puojčil, on zdá se vládnúti samú vuolí a myslí. Také se drží vládařství a moc, ačkoli ani on nenie v vládnutí věcí, ani kto jiný jeho jménem. Avšak nespustil-li se jest vládnutí v roce, ale zase jest navrácen odtud odšedši: ten zdá se vládnútí a držeti před se. Ale ten zle vládne, kdož mocí neb tajně vládnutí dosáhl. A také ten, který prosil jest, aby jeho pustil v vládnutí. A proti takovému jde žaloba pro stisknutí, totiž z navrácení vládnutí. — (*L. S. 340.*)

Dědictví jako po bratřích, připadá na jiné i jich děti; tak i o sestrách.

Artikul XVI.

Dědictví bylo-li by poručeno třem bratřím, tak kdyby starší umřel, mělo spadnúti na druhého a s druhého na najmladšího: tehda, zemrú-li ti všickni, synové bratra staršieho to dědictví obdrží. A jako jest v pořádku mužském, též také jest v pořádku ženském. Nebo jakož ten, který jest poručenstvie činił, zřiedil, aby vždy starší syn dědictví vládł: též také nápodobně při takovém vládnutí synové synuov, kteří byli by starší, nápad po sobě mají. — (*L. S. 341, a.*)

Penízi za dědictví práva nečiní.

Artikul XVII.

Penízi súdní nečiní práva zhola, ačkoli by k obdržení práva některak jako přisvědčovały. — (*L. S. 341, b.*)

Dědictví připadá na ženy, když nenie pohlavie mužského.

Artikul XVIII.

Jest-li že by dědictví všem, nápadem s jednoho na druhého, od synův toho, který jest poručił, sstupujících po mužském pohlaví, bylo poručeno, a zemřeli by ti všickni: na ženy pozuostalé živé připadne podlé práva. A toho jest rozum a příčina, ačkoli nebylo by tak poručeno od toho, který poručí; avšak právem nápadným to dědictví ženám náměstkyním uznává se příležeti. Nebo poněvádž v takové příhodě smrtedlné dále rod nemuož sstúpiti: slušné jest, aby právo dědičné téhož kšaftu v slušném pořádku následovalo. — (*L. S. 342.*)

Dělení náleží staršímu, a volení mladšímu.

Artikul XIX.

Jest-li že dva dědice zboží předkuov svých měli by mezi se děliti: tehda na staršího, jakožto na opatrnějšího, sluší děliti,

a mladšímu sluší díl, který by chtěl, sobě vyvoliti týmž právem. Item. Jest-li že by pro druhé vdání mátě z statku jim společného chtěla svůj díl vzíti: ten díl z movitých věcí, jsau-li, má jí dán býti. Nebo poněvádž símě a pamět otcova v dětech zůstává a ne v máteři: rozumnét jest, aby zbožie bytedlnější, jako jsau věci nemovité, dědičně dětem byly dány. — (*L. S. 343, 344.*)

Synové vlastní nápad mají ke všemu po otci.

Artikul XX.

Synové řádní nápad mají ke všem věcem po otci zuostaveným vedlé spravedlnosti. Avšak milostivé jest a některak rozum ukazuje, aby synové řádní přirozeným milosrdně pomáhali voděvem a potřebami živnosti. Item. Má-li kdo ženu živú vlastní a řádnú: zplodil-li by děti z kuběny, ti nejsau řádní, aniž s dědici řádnými dílu z zboží vezmau. — (*L. S. 345.*)

Synové čtveři jsau: přirození řádní, přirození neřádní, řádní nepřirození, neřádní.

Artikul XXI.

Znamenaj, že čtver jest stav synuov. Někteří jsau přirození a řádní, jako ti, kteří se rodí z manželstva řádného, vedlé skutku a duovodu církve. Jiní slovau přirození, ale neřádní, jako ti, kteří se rodí z kuběny. Jiní pak slovau toliko řádní, jako ti, kdo jsau synové skrze zalíbení (adoptionem). Jiní pak ani slovau přirození ani řádní, jako ti, kteří z cizoložstva a z potupného poznání pocházejí. A mezi těmito prvotně synové první zbožím rodičuov vládnúti budau. Item. Synové řádní jsau, kteří z řádného manželstva pochodí, buď pak manželství pravé neb domnělé, když toliko manželé zjevně a ohlášně v manželství vstaupili by a překážky žádné by neměli. Protož k duovodu řádného synovstva prospívá vyznání rodičuo, jsau-li; pakli jich nenie, tehdy k duovodu dostatečné jest vyznání sauseduov a starých kterýchž koli dobropověstných dvau člowěkuo, kteréhož koli pohřaví, kteříž by pravili, že rodičové toho, jehož se dotýče, vždy jsau jmíni i domníni. že jsau řádně manželsky spojeni. Jest-li že muž anebo žena, v cierkvi řádně spojení, mají za to, že v pravém manželství

stojí, avšak nestáli by, a potom snad pro příbuznost tělesnau neb duchovní aneb z hodné příčiny duchovním právem byli by rozvedeni: všickni děti, kteréž jsau zplodili před rozvedením, i s tiem, kteréž žena nosie v životě, jest-li že, těhotná jsúc, byla by rozvedená, jsauť řádně pošlí a v zboží rodičuov díl mají. Nebo viera, kterauž jsau rodičové věřili se spolu řádně přebývati, ačkoli nevědomě stáli jsau neřádně, tať děti činí łuože řádného. Protož nevědomie v této příhodě hřiech vymlauvá. — (*L. S. 348.*)

Panna obtížena 39 nedělí a žena 41 najviec nosí.

Artikul XXII.

Ačkoli práva některých vlastí jsau, aby panna obtížená za 39 nedělí, ale žena obtížená za 40, aneb najviece nad to jednu neděli, dietě v životě z přirození měla by nositi: jest-li že dietě nenaplní toho času, totiž před tiem nebo potom narodiło by se, dílu dědičného mieti nebude. Avšak takové právo, vedlé obyčeje z starodávna zachovaného, viece za bezpraví nežli za právo má jmíno býti. Protož dietě od rodičuov manželsky a řádně spojených, buďto před časem anebo po času zplozené, dílu dědičného jemu přisłušného zbaveno nebude. Nebo poněvádž naroditi se prvé neb potom, nenie to na dietěti: tehdy nesłušně práva jemu přísłušného było by zbaveno. Item. Žena, vládnúcí zbožím na ni po rodičích spadłým, jest-li že z semene mužského, jehož jest řádně a manželsky pojała, porodiła by dietě, při jehožto rození umřela by: dietě bude dědicem toho statku; by živo było tak dłúhý čas, že, oči otevra, čtyři stěny domu obezřelo by, v zboží po mateři ostalém účastnost mieti bude. A pakli ono umře, zbožie tak dietěte jako mateřino na otce dědičně spadne. — (*L. S. 349, 350.*)

Deceři, by lotra pojała, má díl její poručený dán býti.

Artikul XXIII.

Dědictví dvěma dcerám poručené, jest-li že by jedna z nich nepočestného pojała a druhá muže počestného: tehda bez odporu to dědictví i statek movitý mezi ně týmž právem buď rozdělen. Nebo v moci jest každé vdovy neb vnuky městské, vdáti se neb nechati, za koho by chtěła, bez všeliké překážky. Albrecht Do-

brého Ortvína syn, učinił žalobu na svú tchyni Demutu, někdy manželku Martina z Polné, z dílu dědičného své ženy, dokládaje svú žalobu k dvěma přísežnýma, že by Demuta ten díl jeho ženy od narčení obdržała, kterýž jsú jí jiné sestry jejie činily před saudem často prožalovaném, jakož se jest podvolił těmi dvěma přísežnýma dokázati. Ale ona paní Demuta odpověděla, že Martin, muž jejie, na svém skonání všecka zbožie pozůstavená jí naprosto jest poručił tiemto obyčejem, že jest jí dał dobrau vuoli, abyco a pokud chce, každému dietěti dała; toto přidavši, že to svědectvie dobrých mužuov, kteříž jsú při kšaftovánie byli, chce dostatečně dovésti a dokázati. Na to jest usúzeno, že svědectví přísežných, jakožto mocnější nežli těch, kteří jsú při kšaftu byli, k straně Albrechtově raději má přijato býti a dopuštěno. Svrchu psaný Albrecht, když Annu děvečku, léta dospělá mající dceru paní Demuty někdy manželky Martina z Polné, bez vědomí máteře a jejieho svolení ani vuole nemaje, tajně za manželku řádnú pojał jest: tchyni svú, svrchu řečenú Demutu, z dielu dědičného, jeho ženě Anně příslušejícího, po smrti otce jejieho Martina v statku po něm pozuostalém obeslal jest a před saud připravił. Ale ona paní Demuta, k své straně zpět mluviece, že dcera jejie Anna proti vuoli jejie, ani žádavši ani obdrževši jejieho svolení, z domu jejieho vyšedši, tajně dopustiła se jest s Albrechtem manželsky vdáti, a že by proto dílu svého dědičného slušně zbavena měla býti. Usauzeno jest konečně bez odporu duovodu paní Demuty, že dcera jejie Anna pro řečené manželství tajně sešlé dílu statku otce svého na ni dědičně příslušejícího nikoli jest neztratiła, jakož stará práva městská ukazují, že manželstva mají býti dobrovolná a ne přinucená; nebo na vuoli jest každé ženy vdáti se, za koho se jí líbie. Item. Zemrau-li rodičové, tehda v zbožie pozuostalé tak pohlaví ženské jako mužské právo dědičně obdrží. — (*L. S. 351, 352, a.*)

Dědicové, by osvědčení neučinili o statku a poplatek zadržali, mohau sáhnúti na dědictvie.

Artikul XXIV.

Ačkoli dědicové za živnosti svých rodičuov s jich zbožie, které po jich smrti na ně připadlo, ani práva osvědčení, totižto

»pamatné« nedali, ani šosuo a duchodních poplatkuov s takového zbožie neplatili jsú: avšak toho zbožie mohau požádati plným právem. — (*L. S. 352, b.*)

Dědicové oblíbení neb volení o nápad mají mieti prótah.

Artikul XXV.

Žádají-li dědicové, maji mieti prótah skrze rychtáře a přísežné od prvnieho saudu do druhého, i do třeticho, aby se ptáti mohli, koho by měli právem naříknúti z držení zbožie na ně připadeného. — (*L. S. 352.*)

Dědictvie muož se dáti voleným dětem, i je s přirozenými spojiti.

Artikul XXVI.

Dědicuov nemaje, muož sobě dietě neb jich viece, mužského neb ženského pohlavie, za dědice zvoliti a náměstky je neb vládaře nad svým zbožím ustanoviti; a týmž obyčejem, maje dědice, muož jim jiné děti přispojiti a rovné učiniti, s výměnkau spolukrevních svých, bez odporu všelikého. (O témž v kap. LXVI. artikuli II. rozdíle XI.) — (*L. S. 353.*)

Zemrau-li muž a žena, dětí nemajíc, statek jich spadá na otce té ženy.

Artikul XXVII.

Jest-li že muž bez kšaftu zšeł by, ženu zuostavě a dětí nemaje potom, umře-li také žena bez kšaftu: zbožie takové raději na otce neb máteř té vdovy, než na bratra mužova, spravedlivě připadni. Pakli by ten, jenž umierá, žádného neměl a bez kšaftu umřeł: věci jeho na najbližšieho přietele připadnau; pakli bude mieti děti, ti budau dědici.

Dá-li mátě synu víc, a dcera neodepře, její škoda.

Artikul XXVIII.

Žena vdova, maje syna a dceru, jeho jakožto prvorozeného milujíc viece, díl dědičný, kterýž spolu s dětmi měla, dědinú

synu svému zvláště jest oddala, bez pohoršení dílu svého v jiném statku; a po smrti jeho vdała se mátě za muže. Poněvádž sestra, tomu sprvu neodpierajíc, nepřekazila jest: toho dílu třetie část mateři, a dvě části dceři mají dány býti. — (*L. S. 355.*)

Statek nekšaftovaný máti, dokadž vdovau, muož spravovati.

Artikul XXIX.

Muž, který by bez kšaftování umřeł a nechał z několika žen dětí: jest-li že poslední jeho žena, jsúci živa, bude oddělena i s dětmi svými, tehdy, jak dlúho bude vdovú, má spravovati ty sirotky i statek jich. A pakli by před léty dospělými v tom zemřely: tehdy statek jich na máteř připadnúti má; jako i zase, kdyby mátě jich za vdovství svého umřela, tehdy statek jejie také na ty děti její připadá plným právem. Avšak kdyby léta svá přirozená měli ti sirotci: tehdy každý z nich muož své odkázati, komuž by se jemu líbiło. Item. Kdyby pak táž vdova, máti jich, muže jiného sobě pojała: tehdy dílové jich, když by koli zemřeli, ne na máteř, ale na děti ty, které s prvními ženami zplodił, dědičně spadnúti mají; nebo všecky ty děti jednoho jsú otce měli, od kteréhož statek ten přišeł jest. A tak poněvadž s mateře vdané již nápad nemuože přijíti jejieho dílu na její děti: též zas s dětí aby na ni spadło, nebyło by rovné ani spravedlivé. — (*L. S. 356.*)

Kněz nedílný má k dílu spravedlnost.

Artikul XXX.

Kněz, není-li oddělen dílem dědičným z statku otcova, s bratřími layky, po smrti otcově má díl dědičný. Item. Jest-li že syn, z statku otcova věnem nejsa oddělen, oženił by se, i zplodě děti, umřeł by, otce poostavě, kterýž potom, jiné syny pozuostavě, sšel by bez kšaftu: otázka jest: »mají-li děti toho syna s svými strýci mieti díl dědičný?« A odpověd k tomu jest, že dietě toho syna, nebo jich viece, toliko jeden díl ten, totiž, který otci był by příslušeł, mají přijíti; nebo právo jest, že vnukové vstupují na ten díl, který jich rodičové měli mieti, by živi byli. — (*L. S. 357, 358.*)

Bratr otcuov bližší dědic, než bratr mateřin.

Artikul XXXI.

Bratr otcuov k statku, kterýž muž a žena, bez kšaftu sšedše, pozůstavili jsú, bližší jest dědic nežli bratr mateřin. Item. Žena, majíc statek vlastní, a pojme-li muže, an má také statek vlastní: umřela-li by oba bez kšaftu a bez dětí, tehda proti odporu přátel mužových, by jakž koli na to volali, přátelé ženini, dokáží-li svědomím vieryhodným, že zbožie, kteréhož žádají, od jejich rodičuov jest přišlo, tehda to zbožie dědičně na ně jako na pravé dědice má příslušeti. A muož se znamenati, že, jako muož kšaftovati muž, tak i žena o tom což by na ni připadlo, kšaftovati má. Item. Zabitý, pozuostavě ženu a syna, jehožto mátě potom jest muže pojala, kterýž potom z nie děti jest zplodil: jest-li že by pak první syn, vezma díl svuoj, od jiných byl oddělen i umřel by, takový díl téhož syna prvnějšieho ne na pána, ale na spolubratří spravedlivě jest spadl. — (*L. S. 361.*)

Dědicové najprv po otci dluhy platiti mají.

Artikul XXXII.

Dědicové, vládnúce zbožiem svých rodičuov, dluhy, v kteréž jsú rodičové za své živnosti zašli, prvé než děti zbožie mezi se rozdělí, povinni jsú platiti; neb obecné přísloví jest, že »věřitelé jsú najbližší dědicové.« Pakli zbožie pozůstalé k zaplacení dluhu nestačiło by, nesluší, aby dědicové k naplnění takového nedostatku své vlastní zbožie nakládali, leč by to učiniti chtěli z milosti. A též také zase dlužníci budú platiti dluhy dědicóm, kteréž jsau dlužni byli jich rodičóm. — (*L. S. 362.*)

Kaupení řádně skonané stálé býti má.

Artikul XXXIII.

Dědictví nebo jiné věci kaupenie neb prodánie, když bude řádně skonáno, má stálé býti: nebo v Císařských starých práviech píše se takto: »Na tom jsme také ostali, aby, kdo má v městě vlastenstvie, aby je mohł prodati, potřebau jsa hnut, bez odporu osoby všeliké.« Ačkoli v městech někdy obyčej jest, že příbuzný

prodávajícího, kupujícího odhání od kaupené věci obyčejem, jenž slove »abschuten« německy, a česky »ssutí.« — (*L. S. 363.*)

Oddělený, chce-li mieti s jinými díl, přilož svú stranu.

Artikul XXXIV.

Dědic oddělený, chtěje díl mieti s nedílnými, tehdy svú stranu, kterú jest odjal, neb na podíl přilož, aneb na dílu poraz, aneb má toho příti, aby každý z nedílných ještě spoludědicuo napřed tolikéž vzal. — (*L. S. 364.*)

Prodavač, zamlčí-li co spravedlivého, nemá toho požiti.

Artikul XXXV.

Jest-li že by prodavač dědictvie, na němž jest aurok, kupujícímu před saudem pravdu zamlče, prodal za svobodné neb dal: ačkoli od dne postaupení aneb odevzdání čas a rok pominul by, jenž zdědění*) zavierá, avšak, jest-li že by potom skrze pána toho auroku byla by žaloba k kupujícímu placení auroku s duovodem svědomím o placení platu**) listovním, neb svědky viery hodnými, jimž se z potřeby věří: ačkoli tiem jest rok vládl, avšak prodavač bez odporu s svými náklady a prácí má to vypraviti; nebo pravda zamlčená, která jest lest a zkłamání přikryła, žádné škody při právě neučiní kupujícímu. — (*L. S. 365.*)

Dvoje dědictví: domovní a zahradní.

Artikul XXXVI.

Znamenaj, že dvoje jest dědictvie. Jedno maje ve vsi, neb za vsí duom, neb některý užitek, neb byt, kdež podsedek zvykł seděti osobně. Druhé, jenž nemá takového pokoje, jakož jsau zahrada, łauka, chmelnice a těm podobné. Jest-li že pán, hodnau příčinau hnut jsa, rozkázał by první dědictví, káže-li pán úročníku, neb purkrechtníku, neb podsedku, prodati jinému neb najíti

*) Zdědění = præscriptionem.

**) „O placení platu“ nadbytečně je dodáno; v orig. nečte se než toliko „cum testimonio literarum etc.“

k vládení postúpiti, aby ten tu osobně seděl, a to přikázaní trojiem napomenutiem, z nich každé bylo by za 14 dní pořád zběhlých, přestúpil by: tehda dědictví jakožto odběhlé neb opuštěné, na pána spadne. Ale druhé dědictví, které nemá zvláštnieho pokoje přispojeného pro obývaní podsedka, jest-li že všetečně v těch třikrát 14 dnech, totiž v šesti nedělích, trojím napomenutím předešlým, prodaje neb změny nedbal by: tehda by k ruce páně přišlo. Avšak spravedlivá a hodná příčina, pro nižto prodavač kupce nemůže mieti, roku napomenutí takového hodně prodlí. — (*L. S. 366.*)

KAPITOLA OSMMEZCÍTMÁ.

O vraždě vuobec a rukojmích.

Padesáte funtů váží 30 hřiven.

Artikul I.

Padesáte funtuov, jenž často bývají jmenováni v Městských Práviech, váží 30 hřiven, za hřivnu 64 groše počítaje; protož maje 30 hřiven nebo kop, muož za vraždu rukojmí býti. — (*L. S. 367, a.*)

Obžalovaný z vraždy hodnější jest se vyměřiti, než přemožen býti.

Artikul II.

Obžalovaný z vraždy lépe muož život a nevinu svau obdržeti a okázati přísežným, nežli přemožen býti od přísežného. Item. Byl-li by kdo prostau žalobau pro vraždu obžalován, sám se muož na kříži očistiti. (O témž v artikuli XVIII. rozdíl III.) — (*L. S. 367, b.*)

Žaluje-li se bez znamení, vraždy proto prost nebude.

Artikul III.

Ačkoli žalobník, učině žalobu pro vraždu, znamení vraždy řečeného »lechceichen«,*) před saudem neokázal by, ani mezi čtyřmi lavicemi položil by: však proto obžalovaný nemuož jmín býti za nevinného. Kdo z vraždy chtěl by svau nevinu prokázati, že moci svau mocí odpieral, jenž slove »odboj«: přisáhne sám sedm s vieryhodnými lidmi, mezi nimižto jeden má býti z přísežných, aneb miesto přísežného buďta dva jiná muže vieryhodná, usedlá, a tak bude sám osm. — (*L. S. 367, c.*)

Přisahači pro vraždu navrácení práva nemají.

Artikul IV.

Přisahajíce pro vraždu navrácení práva, jenž slove »hollung« nemají, nebo když rychtář stranám puojčuje »hollunga«, to má býti rozumíno jelikožto k prožalování žaloby, odpovědi, jmenování svědkuov a jiných věcí podobných, které řečníci předkládají, ale ne jelikožto k opětování přísah. Ale známo má býti, že za starodávní právo městské jest, jestli člověk narčen prostau žalobau z vraždy před mnoha léty učiněné, neb v jiném saudu dopuštěné, neb jehožto těla umrlého neb ran přísežní neopatřili. ten se prostau přísahau očistí a »hollung« bude. A též má rozumíno býti o výboji a nápodobném provinění. — (*L. S. 367, d.*)

Kto počíná svádu, počten bývá za urážejícího, a nebude dopuštěn, jako by mu se moc stala.

Artikul V.

Stará Práva jsau: »Jest-li že která lehká a nepoctivá osoba uraziła by koho etc.« O tom znamenaj, že ten, od něhožto počátek svády pochází, raději má jmín býti za urážejícího, nežli za bránícího, neb bránění řečeného odboje nemuož slušně dovesti. Protož k duovodu obrany a moci jemu učiněné nemá býti dopuštěn vedlé spravedlnosti, nebo ten slove pravě »bránící«, který neučinił nic zlého a kterýž nenie počátek hněvu ani počátek

*) t. j. dle originalu: „leichzeichen“

svády, a najviece, kdo nemuože jinak ujíti násilníka svého, leč jej ochromí aneb zabí. — (*L. S. 368.*)

Obžalovaný pro vraždu, uteče-li strachem od saudu, muož zase státi.

Artikul VI.

Ačkoli obžalovaný pro vraždu sprvu snad pro bázeň přátel uraženého, neb pro jinau kterau koli příčinu utiekaje, postúpil by a několikrát dopustil by, aby pohnán byl k saudu: avšak ještě v posledním saudu postaviti se muož a odboj anebo bránění dokázati. — (*L. S. 369.*)

Žena, žádá-li saudu pro vraždu, a děti by odpierali: ženě má se k žádosti státi.

Artikul VII.

Žena pro zabití muže svého, žádá-li, aby se jí saud stal a spravedlivé, a děti jejie, buďto vlastní neb pastorci, spravedlivostí pohrdajíce, řekli by před rychtářem a před saudem, že sami od sebe chtějí mstíti otce svého: tehda, proti odporu a potupě dětinské, ženě prosící nemá milostivé právo býti odepřieno. A také, jest-li že k rozkázaní rychtáře děti nechtěli by všetečně saudu přijíti, tehda obžalovaný má býti saudem od nich zproštěn; a nad to, [žádá-li]*), mají býti na rukojmě vzati, aby jeho zlého nehleděli. — (*L. S. 370.*)

Seděl-li by pro domnění vraždy kdo šest nedělí: nebude-li žalobník, má propuštěn býti.

Artikul VIII.

Jest-li že by obžalovaný pro vraždu třikráte 14 dní byl u vězení, a rychtář ani přísežní nevěděli by, jest-li vinen čili nic, a při jiemání jeho žádná braň u něho nebyla nalezena, a žádný naň nežaluje ani žádá sobě usauzení: muož z vazby prost a svoboden puštěn býti. — (*L. S. 371.*)

*) Místo „žádá-li“ Brikci klade „zda-li,“ což omylem; nebo v orig. čte se: „Insuper, si petit.“

Kdo koho káže uraziti, a on by jej zabił: vinen jest mordem.

Artikul IX.

Kdož koho rozkáže zbíti: by pak zjevně zapověděl, aby nebyl zabit, v pokutu vraždy upadá, jest-li ten, kdo tepe, přikázanie přestaupí a zabił by toho; poněvádž rozkazující byl by u vině, že to skrze něho pochází, na to měl mysliti a pomněti. (*L. S. 372.*)

Pro vraždu pokora činěna býti má ženě a dětem.

Artikul X.

Pro vraždu dosti jest na tom, aby vražedlník mocí práva ženě za muže, dětem za otce, a jiným příbuzným zabitého za jich přítele, pokoru učinił a přísahu. Ale příbuzným a bratřím ženy k činění pokory nenie povinen, proto, nebo bratří a příbuzní ženini jiného švagra mieti mohau; neb vdova muož se po druhé vdáti; ale děti jiného otce a jiní přátelé miesto zabitého přítele mieti nebudau. — (*L. S. 373.*)

Zabí-li kdo koho z příhody nechtě, nemá hrdla ztratiti.

Artikul XI.

Kdož koli na cestě, po kteréž lidé ustavičně chodí, ptáka chtě zastřeliti neb sraziti, člověka střele neb hodě zabił by: pro takové zabití nemá života zbaven býti, ani na údech těla ohaven. Ale dostatečné jest, aby podlé uložení dobrých lidí dosti učinil, a vedlé své možnosti složił. Pakli by přemožen byl sám třetí vieryhodnými svědky, že v ten čas, když střieleł, viděł by člověka a [był] okřiknut, aby nestřieleł a neházeł: odsauzení hlavy podstaupí. Item. Na cestě, po kteréž lidé ustavičně chodí, jako jest mezi obydlím lidským, kdož by koli, stříleje neb házeje neb jiné nesłušné věci čině, člověka zabił: muku, kteráž na vražedlníka slušie, trpěti bude. — (*L. S. 374.*)

Zapsaný a opět jatý pro vraždu, odpustí-li mu strany, rychtář řád při něm zachovaj.

Artikul XII.

Zapsaný pro vraždu, a potom jsa jat pro druhau vraždu, jest-li že by od obojí strany dán byl v putov[á]ní k hrobu Božiemu: tehdy rychtář a přísežní jako vražedlníka, zachovajíce prvé pořádek práva, tak zapište, dále při něm zachovávajíce řád práva, mají se mieti. Sluší znamenati, že rychtář a přísežní k zdraví toho vražedlníka, který, poprvé nemaje času zapověděného, aby pokoj zachoval, z příčiny hodné nad osobú svého spoluměštěnína sobě rovného vraždu učinił, budau moci přivoliti. Ale k zachování zdraví toho, kterýž vraždu opětuje, neb v přítomnosti rychtáře neb přísežného, neb jiného úředníka pána svého dopustił by se: leč by toho pána svolení bylo, nemají aniž mohau bez saudu a obtížnosti přivoliti. — (*L. S. 376.*)

Kněz, nestojí-li o právo pro vraždu, vnukové státi mohau.

Artikul XIII.

Jest-li že bratří zabitého, jsúce kněží, nechtěli by žalovati: však proto strýcuom a vnučatóm zabitého, naříknú-li vražedlníka, nemá býti spravedlnost odepřína. — (*L. S. 377.*)

Přísahající, i kdo přísahu přijímá, zavazují se rovně.

Artikul XIV.

Bez odporu pokory neb manství učiněnie neb přísahy zaslíbenie přísahajícího, i toho, jemuž přísahá se, jednostajně sužuje, tak že oba sobě vespolek zavazují se rovným svazkem věrností. Avšak rukojmě od obžalovaného mají požádáni býti. Jest-li že by snad opět proti té pokoře, kterú jest učinił, dopustił by se vraždy a měl-li by svědky k své obraně hodné: tohoť užive a žalobu žalobníka skloní. — (*L. S. 378.*)

Zabí-li host koho a uteče, věci, které má, nemají cizí brány býti.

Artikul XV.

Host, učiní-li vraždu a do kláštera pro pokoj uteče-li: tehdy veze-li které věci neb jsú-li jiného pána, jehož snadno služebník

jest neb nájemník, aby ty věci k takovému místu dovezł nebo donesl, v ty věci ani rychtář, ani přísežní, ani žena neb přátelé zabitého neuvíží se; ale ten, čí jest služebník byl neb nájemník. Ale jiné by snad bylo, jest-li že by měštěnín proto chtěl sobě osobiti to, že jemu ten host jest dluhem povinovat. — (*L. S. 379.*)

Z vraždy pochybná žaloba nečiní pokuty ani viny.

Atikul XVI.

Petr žaloval z vraždy na Fridricha před přísežnými, a potom před saudem žaloval na Martina, vždy se prvé na to radě. To slyše Fridrich, žádal jest k své straně výnosu, nemá-li on skrze žalobu na Martina zproštěn býti, jakož se jest i stalo. Tehda také Martin tázal se jest, nemá-li i on z první žaloby na Fridricha, jemuž ještě nebylo odpoviedáno správně, zproštěn býti. Kterýž též odsúzen jest, zproštěn býti.*) Ale žalobníci žalovali jsú na Fridricha, že počátek svády, v nížto jich přítel jest zabit, od něho přišeł, a skrze to naň z účinku vraždy žalovali. K tomu Fridrich jest odpověděl: »Poněvádž konečné usúzení od žaloby prvotnieho skutku, totiž vraždy, jej sprostiło, zda-li také nemá i z příčiny a jiných přístupných věcí zproštěn býti.?« A rychtář také tázał se jest: »Poněvádž on bez příčiny neměl by zbaven býti práva svého, kdo by jemu povinen byl, pokuty vraždy płatiti ?« K prvnímu jest usúzeno, že, poněvádž vražda a příčina vraždy nejsau příčiny spojené, žalobníci mohau tak na Fridricha jako i na Martina žalovati; ale jinéť by bylo, když by obžalovaní ne z nedbánlivosti žalobníka, ale z obrany skrze svědky byli zproštěni. K druhému jest usúzeno, že by rychtář pokuty z práva ztratił; nebo poněvádž vražda, jakožto hlavnější, nedovodí se, tehda pokuty súdné, jakožto věci přístupné, bývají udušeny. Muož však rychtář, chce-li, strany připuditi, aby jemu na kříži vieru učinili, že mezi sebú tajně srovnání neučinili sú, aby jeho o pokuty tak neokłamali. — (*L. S. 381.*)

---

* V orig.: „Quo similiter sententiato libero, actores . . .“

Podezřelí v velikých vinách mohau obvinění býti, aby se očistili.

Artikul XVII.

Toliko při vraždách a při přestúpeních tak těžkých, a ne pro rány, mohau někteří z příčiny vraždy »volleist« obžalováni býti. A obžalovaný tak vyvede se svědky viery hodnými [sám třetí]*); jakož se píše v starých Práviech: »Pakli by padl neb pokutovati chtěl, dá žalobníku 60 grošuov a rychtáře a městu puol kopy.« (*L. S. 382.*)

Obžalovaný pro vraždu, by meč měl, a by utiekał, muož se očistiti.

Artikul XVIII.

Proto někdo nebývá přemožen z vraždy, že meč nahý v rukau jeho był by zastižen. Protož jest-li že dva nebo jich viece přísežní vyznávají jednostajně, že by viděli, an má nahý meč v ruce a rameno kukłú votočené, ale že skutku ranění neviděli jsau, a také by svědčili, že by utiekaje uhoněn był: takový obžalovaný, poněvádž přísežní z vidění ranění nesvědčí, znamenajíc život jeho, jak jest živ był, muož se spravedlivě očistiti. (Ostatku hledaj o tom nahoře, o žalobách a obžalovaných a o pokutách.) Kdož koli był by z vraždy obžalován, prostú žalobú sám se na kříži očistí. A kterýž koli měštěnín má v městských zdech za třidceti hřiven dědictví, může za vraždu slíbiti. Bude-li kdo obžalován z vraždy, chtě se očistiti, sám sedm na kříži své neviny dokáže s muži vieryhodnými, tiemto však obyčejem: Najprvé obžalovaný přísežce, že nenie vinen; jiní pak tři přisáhnau, že jsú viděli nevinu jeho; poslední pak tři přisáhnau, že tito čtyři pravě jsú přísahali. Též podobně přisáhnau ti, kteří, bráníce života svého, někoho zabijí. A uteče-li obžalovaný, nechtě k právu státi, z dříve řečených 30 hřiven dostane se žalobníku 23 a rychtáři pět a přísežným dvě. Když přijde čas přísaze uložený: jest-li že oboje strany postavily by se, takový při tom spůsob má jmín býti a zachován. Najprvé má vzat býti obraz znamení umučení

*) Dodatek: „Sám třetí," Brikcím opomenut; v orig. zajisté čte se: „excusabit se mettertius."

Božieho a má položen býti na stole uprostřed lavic saudných, čistým ubrusem prostřeném, pro počestnost a vážnost Božieho umučení. Potom když strany před súdné stolice puštěny budau, ten, kdož přísahati má, sám aneb skrze řečníka svého die: »Páni! Jakož jste mi Vaše Milost rok složili, teď stojím k svému právu, hotov jsa učiniti, což jest v tom za právo, vedlé Vaší Miłosti rozkázaní.« Pakli řečník od toho, kdož má přísahati, mluví, má jako od jiného k třetí osobě mluviti. A každý ten, kdo má přísahati, má bosonohý býti, prostovlas, raucho a pás až do košile složiti, tak jako by měł na smrt veden býti. Ten pak, kterýž má přísahu přijíti, v svém oděvě a obut jsa, stoje má říci: »Páni! Já také stojím k svému právu, hotov jsa přijieti a vše učiniti, což jest v tom za právo.« Pakli mluví skrze řečníka, má tak jako k třetí osobě mluveno býti. Potom páni saudce mají se otázati obojí strany: »Již-li máte pohotově ty věci, kteréž k tomu přísłušejí?« A každá strana skrze svého řečníka, dějí-li. že »nemají«, tehda ať spuosobí. Pakli dějí »Máme«: tehdy má otázáno býti strany, kteráž má přísahati, »sám-li skrze sebe čili řečníka chce zpraviti přísahu.?« A když k tomu odpoví, má obojí strana vystaupiti. Potom pak má povolán býti řečník toho, kdož má přísahati, před stolice a má naučen býti o spuosobu přísahy. Pakli by ten, kdo má přísahati, byl takové schopnosti, že sám skrze sebe chtěl by přísahati: ten ať jest puštěn a naučen přísaze neb skrze sudího, neb skrze svého řečníka tolikrát, kolikrát by se dokonale nenaučil spuosobu přísahy. Potom pak ať vyjde ven, a připraví se tak jako k smrti. V tom pak strana, kteráž má přísahu přijieti, ať jest puštěna, a stojí na straně. Potom kdož má přísahati, ať jest uveden skrze svého řečníka nebo přítele. A když přijde na prostřed světnice, má řieci: »Páni! přejete-li mi Vaše Miłost k lavicem přistaupiti?« Sudí má řieci: »přejeť právo.« Opět kdož má přísahati dí: »Přejete-li mi Vaše Milost mezi lavice vstaupiti?« Odpoví jemu saudce: »Přejeť právo.« Opět má řieci: »Přejete-li mi Vaše Miłost k kříži přistaupiti a prsty na kříž vložiti?« Mají řieci: »Přejí.« Tehdy ať řeká spuosob přísahy: »Na tom přísahám etc.« A v tom mají státi všickni konšelé, a čepice neb kłobauky složíce z hlav, mají státi upokojenými nohami s poctivostí a pilně mají pozorovati. A kdož má přísahati, první prst od palce a prostřední pravé ruky na ránu boku umučení Božieho polože, má přísahu učiniti,

a jednau toliko spůsob přísahy vyřiekati. A přísežní, ať pilně pozorují, jest-li co při spuosobu přísahy vydaném zjevném přičinil, nebo ujal, neb změnil, neb přeložil; neb jest-li že by se co toho přihodilo, přísahající v při padá. Pakli nic, tehdy přísahající má řieci: »Páni, přejete-li mi Vaše Miłost prsty s kříže sníti?« Saudce dí: »Přejem.« »Přejete-li Vaše Milost odstúpiti z ławic?« dějí, »Přejem.« Tehdy ať vyjde z ławic a die: »Páni, dosti-li jsem učinił co mi Vaše Miłost rozkázali za právo své přísaze?« Páni pak otáží strany druhé, kteréž přísaha činěna, kteříž tu v přítomnosti stáli: »Přijímáte-li tuto zpravu za celau čili nic, to povězte.« Dějí-li: »Přijímáme, ač Vaše Miłost přijme.« A tak přísahající, odpuštění vezma, též i strana druhá, vyjdau. Kteraužto věc konšelé rozvážíce, strany zase pustí, a bude mluveno k straně, pro kterau přísaha była: »Jakož jste odpověděli k otázce panské, ut supra, zdáť se pánuom, že jest dosti učinił vedlé práva, a protož páni za celau a pravau přijímají.« Strana, kteréž se přísaha stała, odpoví: »Poněvádž Vaše Miłost přijímáte, i my také přijímáme.« Tiem spuosobem přísaha uložená prostá dokonává se. A pak-li by nalezena była s očistníky přísaha: tehdy každý z svědkuo tím spuosobem má jíti, tak jako přísahající, toliko způsob změníce.

Zapsaný pro vraždu nemá přechováván býti.

Artikul XIX.

Ktož by v jednom miestě był zapsán, ve všech jiných městech i místech královstvie za psance jmín buď. A žádný pán ani šlechtic neb popravce nemá jeho brániti a fedrovati. A bude-li po tom ten zapsaný łapen, má odsauzen býti.

KAPITOLA DEVĚTMEZCÍTMÁ.

O pohrůžce žhářství i o skutku.

Listy obžalovaný z žhářství očistiti se má.

Artikul I.

Jest-li kdo listy obžalován, že by pohrůžky pálení činil, a když dovedl by sedmi svědky hodnými, že by tu noc, v kterúž ta znamení pověšena jsau, v domu takovém neb v takovém miestě byl s poctivými: z takového zlého účinku muož se vymluviti týmiž svědky. A tento ortel dovodí se tímto, že listové posłaní žalujíce na žháře neb na jiného zločince, ačkoli obžalovaného naprosto nepotupují, avšak očista se jemu zbraňuje; tehda tuto také zpět listové žałobní na obžalovaného psaní, pro písmo listovní a znamení předepsaná, naprosto jeho nezprošťují, avšak očištění hodné slušně jemu dávají, s rozmyslem. Avšak prvé, proč a pro kterau příčinu takové pohruožky znikły, příhody počátkuo s plným vytazováním mají vyhledávány býti; nebo z takových příčin případných a okolkuo pilně považených známo bude, má-li obžalovaný naprosto odsúzen nebo zproštěn býti, čili má puzen býti, aby se právem očistił. Nebo jest-li že by skrze předřečená znamení a psaní listovní měł přemožen býti obžałovaný v té věci: každý počestný a věrný člověk od protivníka svého, skutky kteréž by zde onde s rozličnými lidmi měł činiti, znamenaje, takovým účinkem, aby se nad ním pomstił, mohł by se złobivě zdrážditi neb popuditi. — (*L. S. 383.*)

Žhář, zjevně hroze a skutečně zapále, má spálen býti.

Artikul II.

Kdož by koli činil zjevné pohruožky žhářstvie, a potom by v skutku zapáliľ a utekl: bude-li polapen od popálenčho, a svědomím sedmi rukú přemožen bude, ten ohněm má sjíti. Pakli by se sám dobrovolně postaviľ, sám sedm svú nevinu dokáže. — (*L. S. 384.*)

Při vohni, kdo by koho zsekal, má sťat býti, aneb ruka jemu uťata.

Artikul III.

Kdož by koli v zapálenie nepřítele svého raniľ, přemožen jsa dvěma svědky hodnýma, má býti sťat. Pakli kdo koho raní, před tím nebyv nepřietelem jeho: dvěma svědky jsa přemožen, ruka jeho bude uťata. A tato pomsta proto jest obtížená, nebo oheň a žhářství, na kohož přichodí, škodu uvodí, kteréžto škody k přetržení všickni lidé, kterú jsau nepřízeň prvé měli, těch mají přestati, a s pilností sobě vespolek pomoci.

Pohruožky, kdo nedá provolati dáti, odpovídaj v saudu.

Artikul IV.

Jest-li že po zapálení prvním oheň uhasí, a radu vzaľ by od přísežných, aby po městečkách kázaľ provolati, byl-li by komu vinen, že chce dosti učiniti: obmeška-li to nedbánlivě, a opět zapálení bylo by, a oheň rozmohľ by se tak velmi, že by každý z jeho sauseduov i s ním vzaľ škodu, od nichžto před saud jsa připraven, jeho odpověd má býti dopuštěna; a vedlé jeho odpovědi a žalob strany odporné, má konečný úsudek vynesen býti. A při takové příhodě má se velmi opatrně jmíno býti. Nebo rada přísežných, kterúž jsau řečenému člověku podali, byla jemu potřebná. Nebo skrze provolánie, k němužto přísežní radili, častokrát spravedliví a nevinní lidé, kteříž jsau žádného nerozhněvali, od zločincuov, kteří v to doufajíce, pohrúžky pálením činí a někdy v skutku zapalují, svými penězi bývají zklamáni, neb svých peněz zbaveni bývají. Protož ačkoli k přikázaní přísežných povinen jest

člověk postaviti se: však k jich radě, a zvláště v kterých věcech jiní tak dobře raditi umějí jako oni, jakož se muože přihoditi v předepsané příhodě, žádný nenie zavázán leč by chtěl. — (*L. S. 385.*)

Za minulé zapálenie muož rukojmě býti, ale za budúcí nic.

Artikul V.

Ačkoli pro zapálení minulé, jehožto škoda minulá jest, mohl by někdo býti rukojmí: avšak pro pohruožku zapálení, nebo zapálení budaucí, jehož škoda vědomá nenie jmenovitě, aniž muož býti šacována, žádný, jakž koli bohatý, nenie dostatečen, rukojmí býti. — (*L. S. 386.*)

Ohněm škody učiněné, když vyjde z neštěstí a ne z nedbánlivosti, nemají napravovány býti.

Artikul VI.

Jest-li že by oheň skrze neštěstí, ne s vědomím ani nedbánlivostí, totiž že jeho nezhasil, moha, v čímž koli domu vyšel by: skrze to zaplacení škod, těm sauseduom ohněm z příhody učiněných, nikoli nenie zavázán. — (*L. S. 387.*)

Zapálí-li žena neb čeled, hospodář, nejsa doma, škod neplatí.

Artikul VII.

Žalobník prožalował na obžalovaného, že kdy doma nebył skrze bláznovstvie a nedbánlivost ženy a dívky jeho, ohněm, kterýž se jest v domu jeho stal, vzal jest škodu s osm korcuo žita, žádaje, aby jemu za to dosti bylo učiněno vedlé spravedlnosti. Obžalovaný pak tieže se, »poněvádž z řeči žalobníka, kterýž pravie, že by doma nebył, správně był by bez viny; povinen-li jest za ženu a za dívku odpoviedati, a zvláště v těžké při.?« Odpověd k tomu, že obžalovanému nenie potřebie odpoviedati, leč by z dobré vuole chtěl, a by pak i odpoviedal, však žalobci škody nenavrátí. Nebo příhody nešťastné, jako jest spálenie, vražda a těm podobné, viny nemají, když však v sobě lsti nezavierají. — (*L. S. 388.*)

Žhář muož všudy jat býti, bez opovědi rychtáře.

Artikul VIII.

Vypálený, neb jemuž se ohněm stała škoda, žháře uteklého na cizím neb na vlastním saudu, poněvádž jest nebezpečnost v prodlení času, muož bez odpuštěnie rychtářova hledati a jieti a rychtáři jej dáti, a tiem žádnými pokutami vinen nebude. — (*L. S. 389, a.*)

Žaluje-li se na žháře bez znamení neb listu, proto nemá pokuty trpěti žalobník.

Artikul IX.

Jest-li že by žhář bez znamení minulého zapálení (jako jsau hlavně, chvoštiště) a budúcí, (jako jsau listové a těm podobné) na něm uvázaných*) před saudem byl by postaven: skrze to žalobce nebývá odehnán od žaloby, aniž bude vinen platiti pokuty. (*L. S. 389, b.*)

Z žhářstvie obžalovaný, vyvede-li se jednomu, prázden bude všech.

Artikul X.

Jest-li že mnoho pohořalých s rozmysłem spolu na jednoho žháře skrze jednoho z sebe žalují: tehda, jest-li že by ten řádem práva a konečným úsudkem toho žalobníka odbył, spravedlivě bude od jiných zproštěn. — (*L. S. 389, c.*)

Žhář, vyvede-li se sedłákóm z zapálení, pán ho nemuož viniti.

Artikul XI.

Ačkoli pánu vsi pohořałému zvłáštní škoda přihodiła by se, avšak jest-li že obžalovaný z žhářstvie žalobu sedlákuo vedlé spravedlnosti odvedł by: pán té vsi nebude moci naň zvłáště žalovati; neb nenie podobné, aby žaloba od sedlákuo tajna była jeho. Item. Kdož by koli k straně žalobníka z žhářstvie před saudem osobně radili neb napomáhali, řečí i skutky, nebo radou, jej přechovávajíce, odbude-li žalobníka právem, znovu naň žalovati nemohau, a zvłáště z žhářstvie jednoho času a na jednom miestě

*) Orig.: Sine signis super se ligatis.

učiněného. Ale jiné by było, jest-li že by snad z žhářstvie, jiný čas a v jiném miestě učiněného, počali žalovati zvláště, že takové žaloby budúcí, při prvním saudu, před saudem jmenovitě osvědčení učinili jsú. Item. Bude-li kdo pro zapálení lapen, ohněm zahyne. Pakli by zapále utekł, a potom by był łapen: činił-li jest před tiem pohruožky pálením, sedmi mužmi má býti přemožen. Pakli dobrovolně v saudu stane, sám sedm se očistí. Pakli by při utiekání łapen był, opět sedmi mužmi bude přemožen. Item. Učiní-li kto krádež v času zapálení, co by stálo za 40 peněz, bude oběšen. (*L. S. 389, d.*)

KAPITOLA TŘIDCÁTÁ.

O přípovědech a zápovědech neb obstavení.

V přípovědi prvost neb potomnost právo činí.

Artikul I.

Prvost neb potomnost přípovědi na prosto práva nepłodí; ačkoli k obdržení práva neb k dokázaní za rovno by dosvědčovały. Protož pán domu neb sładovny neb jiné kterékoli věci, kterúž jest pronajał, jest-li že ten, jemuž jest to najał, utekł by, před jinými za cinži, na nižto tu sładovnu najał, puojčkú z svého neb cizího má najprvé zapłaceno býti; a zuostane-li co viece sładu, mezi ty vedlé starosti a počtu má dělen býti. A pakli pán sładovny všecken v cinži nájmu vzał by: tehda jiní přípovědníci, uvížíce se v sładovnu, budau jie požívati tak dłauho, jak ji dłauho był najał ten, jenž jest utekł. Ale o dłužích jinak jest: nebo tu kdo jest první časem, mocnější jest právem. (O témž hledaj v kapitole XVI. artikuli X. a artikuli VIII.) — (*L. S. 390.*)

Hospodář před přípovědníky předčí.

Artikul II.

Jest-li že v čímž koli domu věci někoho cizího, k číž koli žádosti, právem zapoviedají se: tehdy pán toho domu, leč by chtěl,

k chování těch věcí zapověděných nikoli nenie zavázán; nébrž jest-li že času zápovědi posluom rychtářovým die, že věcí zapověděných nechce ostřiehati, rychtář je vezme v svú stráž zápovědníkovi, z nich podlé žaloby jeho učiní spravedlnost. Pakli by tomu hospodáři ten, jehož věci jsú zapověděné, za stravu, neb v dluzích, neb k těm podobných věcech byl dlužen: pro takové dluhy věci zapověděné mohl by chovati, a odtud prvotně svuoj dluh vzíti. — (*L. S. 391.*)

Obstaviti žádný jiného nemá bez vědomí rychtáře.

Artikul III.

Jest-li že by měštěnín hostě a příchozí, do svého domu vcházejícího, s jeho věcmi obstavil by pro dluhy, jemuž jest dlužen, bez dotazu rychtářova: rychtáři zaplatí pokuty 72 malých peněz Protož aby měštěnín v pokutu neupadl, žádaj rychtáře za obstavení, a svým poslem řečeného hostě v jeho vlastním domu aby zapověděl. Pakli to obmešká, a jiný věřitel s zápovědí, rychtářovú mocí učiněnau, toho měštěnína předejde: ten prvé od hostě a z jeho věcí svuoj dluh spravedlivě potáhne. Nebo jednomu každému jeho vlastní prodlení jest škodlivé. — (*L. S. 392.*)

Obstaveny peníze za vraždu nemohú býti.

Artikul IV.

Peníze, kteréž bývají za vraždu skládány, neb za jinú příhodu, jenž obecně slovú »nápravy«, nemohau zapovědíny býti; nebo bez odporu a všeliké nesnáze mají žalobci dány býti od obžalovaného. A když se to stane, tehda kdož koli má na ně žalovati, buďto z těch peněz neb pro kterú koli příčinu: tomu mají k otázce podlé spravedlnosti odpoviedati. — (*L. S. 393.*)

Statek kdo čí drží místo mrtného dlužníka, muož viněn býti.

Artikul V.

Na dlužníka mrtvého věřitel nemuož žalovati, poněvádž již ušel práva saudného saudce časného. Ale držitele zbožie téhož mrtvého muož nařiekati plným právem. — (*L. S. 394.*)

Artikul VI.

O přípovědi k krádeži.

Opět, všecky věci z krádeže narčené a nalezené, mají býti navráceny tomu, ktož je nařieká neb se k nim připoviedá, a ostatek, o čem by domnění bylo, že by krádež byla, rychtáři polovici a přísežní polovici vezmau. (O témž hledaj v kapitole XII. artikuli III.)

KAPITOLA TŘIDCÁTÁ PRVNÍ.

O útoku na duom a kvaltu a výboji.

Kvalt na duom kdo učiní, by neranił, má co vražedlník trestán býti.

Artikul I.

Kdož by koli na duom druhého v odění, s kušemi, s łučišti neb jinými jakými koli věcmi bojovnými všetečně směł útok učiniti: by pak žádného v něm neranił, jako pro vraždu trestán buď. A hospodář toho domu má takového výbojovníka přemoci dvěma svědky, sausedy svými s obú stranú domu svého, aneb jedním přes cestu a druhým sausedem vedlé sebe, aneb samým přísežným. A tak přemožený a od hospodáře v domu rukau mocnau živý neb mrtvý jsa łapen, má sťat býti. Pakli by takový výbojovník z domu ušel a potom před saudem chtěl se nevinna postaviti: muži hodnými sám třetí na kříži se očistí. Pakli by ten, jemuž se autok stał, prostě bez svědkuo žalobu naň učinił: sám se očistí. Aniž má hospodář v žalobě o předřečeném kvaltu na duom, že jest těžká a veliká vina, snadný býti, nébrž svědky dostatečné opatrně má sobě zjednati. Nebo jest-li že se podvolił k duovodu a potom své žaloby svědky nebude moci dovésti, rychtáři dva funty a toliko jeden městu dá za pokutu. A to

rozumí se o větším autoku na duom, kdežto rány jsau se staly; ale pro měnší útok, kdež toliko jsau slova vyslovená, jest-li že žalobník v při padne, zaplatí toliko rychtáři 72 malých haléřuo. — (*L. S. 395.*)

Kvalt nenie, jde-li kdo pro svú ženu do cizího domu.

Artikul II.

Jest-li že by žena, bojeci se bití muže svého, utekla do domu otce svého vlastnieho, a muž její všeł by do domu testě neb švakra, i maje zápověd od jednoho z podruhuo domu, aby nehledał ženy, aby bez přítomnosti otce, jehož tu nebyło, jí nebrał, potom ranił toho podruha čtyřmi ranami: i otázka jest, »nemá-li řečenému otci té ženy saud vydán býti na zetě o útoku na duom?« Odpověd jest, že nemá. Neb poněvádž muž řečené ženy do domu testě svého ne złým úmysłem, ani z hněvu, ani v prchlivosti neb s nějakú braní honě, ale toliko všeł, aby odtud vzał svú vłastní ženu, kterýžto skutek był jest słušný: nemá jmín býti za autočníka domu, aniž testi svému z autoku, ale toliko podruhovi z ran má prostě odpoviedati. — (*L. S. 396.*)

Kvalt, stane-li se na jednom právě, a na druhém mord, obojí suďte.

Artikul III.

Jest-li že by v jednom saudu stał se autok na duom a v druhém mord: tehda žádný rychtář, proto že hřiech jest právu křivdu učiniti, práva svého nemá zbaven býti. Ale oba rychtářové máta społu na saudě seděti, a žalobník před oběma žalobu svú prožalovati, a řečení rychtářové pokuty saudné mezi se rozdělí za rovno. Pakli by k takovému saudu rychtářové nechtěli svoliti: tehdy žalobník před jedním každým to, což se v jeho saudu stało, prožaluj, a vedlé té žaloby jeden každý z rychtářuo učiní jemu doplna spravedlnost. Aniž jest potřebí, aby z mordu, který se zdá největší vina, jelikožto k skutku prvé žałoval; nébrž, poněvádž jest autok tak veliká vina a těžká jako mord, muož z něho prvé žałovati, zdá-li se jemu za słušné. — (*L. S. 397, a.*)

Kvalt neb útok, stane-li se od mnohých, má na všecky žaloba býti.

Artikul IV.

Jest-li že by jich deset spolu učiniło autok nebo mord: tehda, neví-li žalobník, kdo by z nich počátkem byl, muož na všecky, by jich viece bylo, spolu a spojeně jednú žalobú žalovati; a oni když jednau odpovědí odpoviedali by, obdrží-li očistu, přísahati budau každý zvláště, a kdož by koli v přísaze padl, život ztratí. Z toho však jiní nemají jmíni býti, že by padli, nebo jako když jeden přísahu zpraví, ne všickni jsú ji zpravili: též také padne-li jeden, nevšickni jsú padli. Ale v žalobě snad městské, byla-li by žaloba jedna na mnohé: tehda, padne-li jeden, domnívají se i jiní padnauti. Pakli by žalobník bez pochyby znal toho, který jest byl počátek na duom útoku, i toho, který jest ránu smrtedlnú udeřił: na ty bude prvotně žalovati, a na druhé potomně, jakožto na pomocníky, a přemuože-li je, smrtí zemrau. Nebo činící a povolující, však v největších proviněních, rovnú muku podstúpí. Pakli by se měli očistiti, jeden každý, jakož jest předpovědieno, svau přísahau toliko život svůj vlastní zachová nebo ztratí. Znamenaj, že v jiných vraždách anebo v znamenitých přech, nedopauští se žalobníku, aby spolu na mnohé žaloval. Nebo některá žaloba slove městská, a v té muož na mnohé žalovati; některá pak slove žaloba hlavnieho prohřešení, jako tato autok na duom a mord; a ta se opět dělí na dvé. Jedna bývá skrze jeden skutek, kteréhož mnozí společně nemohau učiniti, jako vražda bývá jednú ranú, kterézto rány jedné nemuož jich viece učiniti nežli jeden; a při takové žalobě pochybuje-li žalobník, muož společně na mnohé žalovati, a ten skutek neb žaloba slove »neopětující.« Druhá pak žaloba jest, kteráž bývá skrze jeden skutek, kteryžto mnozí mohau spolu činiti, jako jest utrhání jeden druhému na cti, łaupež, pomlúvaní; a při takové žalobě nenie potřebí, aby žalobník na mnohé spolu žaloval, ačkoli pochyboval by, nébrž na každého zvláště z téhož skutku muož žalovati, a tento skutek slove »opětující;« nebo každý muože jej opětovati. Avšak jest-li že by takový skutek přičítal se jistému množství, jakož radě přísežných: na takové muož jednau žalobau žalováno býti. K třetímu pak řečeno jest bylo, že když žalobník

učiní duovod dostatečný vedlé spuosobu práva, obžalovaní mají první saud zapsáni býti, a budau-li zapsáni od obau rychtářuo, nenie div; nebo dvoje prohřešení má dvoji pomstu podstúpiti, nebo obecné přísloví die: »K dvojiemu zavinění nenie dostatečná jedna pomsta.« — (*L. S. 397, b, c.*)

Honí-li jeden druhého, a on uteče do domu netčího, a zabił by jej: nenie útočníkem.

Artikul V.

Jest-li že dva na ulici aneb jinde počali by bojovati, a jeden, běže za druhým do domu otevřeného a uhoně jeho, ranił by jej tam neb zabił: proto nemá jmín býti za útočníka domu. Item. Ten nenie výbojovník neb útočník domu, kdo by, do krčmy vejda, by pak i zavřína byla a k jeho prosbě byla by jemu otevřína, a učinił by svádu, a zabił neb ochromił někoho. Znamenaj, že u velikých a těžkých proviněních, jenž slovú »heimsuchung«*) která zavierají v sobě řeči i skutky: sausedé mají svoláni býti skrze toho, jemuž se kvalt děje. A z takového účinku dřieve 14 dní má žalováno býti; nebo taková provinění přísluší k takovému právu, jakož jest zapsáno o tom v starých práviech, to jest, v Císařských práviech. — (*L. S. 398, 399.*)

Útok na duom neb kvalt, muož i dalšími sausedy pokázán býti.

Artikul VI.

K duovodu útoku na duom svědkové sausedé mohau přijati býti netoliko pobočni, svrchní, spodní, najbližší neb naproti domu bydlící, ale také i jiní, toliko když jsú hodní, ačkoli podál byli by od domu, na kterýž se útok stał, na tom pořádí neb na jiném bydlejíce. Item. Ten, který v některém městě mnoho domuo má na rozličných miestech, ačkoli v jednom obyčejně bydleł by: avšak v ten čas, v kterýž by stál v jiném obydlí, muož svědčiti z útoku na duom jako saused. Item. Vina z útoku na duom jestiť ukrutná, a mát jméno od domu; a má rozumín býti duom, buďto že by kdo v svém domu bydleł, nebo-li v ná-

*) Místo „heimsuchung“ tištěno „hesmuchung.“

jemném, aneb také že by darmo za hospodáře vzat byl. Item. Ačkoli učiniti útok na duom s lučišti neb s kušemi těžce bylo by a jest zapovědieno: avšak domu brániti tak neb jak koli jináče zdá se býti slušné a dopuštěno. Item. Nájemníci domuov dobré pověsti, by pak byli šeňkéři aneb krčmáři, avšak v při útoku na duom mohau svědčiti jako praví hospodáři. Item. Menší útok na duom, který se přihází bez prolévaní krve, skrze sausedy nemuož doveden býti, kteří prvé, nežli by byli vedeni a postaveni od toho komu se útok stal, žalovali na odpornú stranu z ran. Ale v větším útoku domu, kdež se krev svrchu okazuje, bez odporu výminky předepsané, svědkové předřečení dopúštějí se, pro budúcí pokoj domácí. — (*L. S. 400, 402.*)

KAPITOLA TŘIDCÁTÁ DRUHÁ.

O rychtáři a saudci i jeho povahách a úřadu.

Rychtář a též saudce má býti dobropověstný, věrný, rozumný, zdravý, ctnostný, spravedlivý etc.

Artikul I.

Člověk, který má za rychtáře neb saudci volen býti, nemá býti křivý přísežník, ani psanec, ani vyobcovaný; nebuď také žid, ani pohan, ani kacíř; buď také syn dobrého łuože; nebuď také hrubec, totiž v mraviech hrubý a hłúpý. Protož velmi jest chvalitebné, jest-li osoba učená za rychtáře muož jmína býti. Má také býti těla zdravého, zvłáště pak na rukau aby nedostatku netrpěl. Nemá býti slepý, ani hłuchý, ani němý, a na letech 21 let aby přesáhł, osmdesáti let aby nedocházel. A ty povahy přísłušejí rychtáři jelikožto k tělu. Na duši se pak má skvíti čtyřmi ctnostmi stežejnými (cardinalibus). Najprvé spravedlností, aby ani miłováním, ani nenávistí, ani dary, ani kterým koli zámysłem neuchyłuje se od spravedlnosti, nikdy strany nespravedlivé nedržał. Druhé sił: má zmužilý na mysli býti, aby hnutím mužsky panoval, aby to hnutí nečiniło jeho

blaudícího od stezky pravdy, nebo pro obranu spravedlnosti, obyčejem dobrého pastýře, duše své má nasaditi i těla, jakož Šalomún die: »Bojuj pro spravedlnost až do smrti.« Třetie má se stkvíti opatrností, totiž aby rozeznati uměl zlé od dobrého, dobré a spravedlivé uměje zvoliti a zlé a nespravedlivé zavrci. Ale poněvádž počátek múdrosti a opatrnosti jest bázeň Božie, protož rychtář má se Boha báti. Nebo kdož se Boha bojí, činí dobré věci; nebo takovému rychtáři lid bude poddanější. Jakož múdřec die v svých »Tajemstvie,« řka: »Tehdáž se lid počne krále báti, když uzří, an se Boha bojí.« A jakož se tu die o králi, též má rozumieno býti, který také správu lidu drží od pánův. Čtvrté má se stkvíti skrovností, aby hnutí tělesná sužoval pod správu rozumu. Protož hněvivosti se varuje, opilstva se vystřiehaje, v jídlu a v pití buď skrovný, ve všech věcech střídmost zachovaj. Nebývaj také kvapný. Chudým křivdu trpícím, k němu na žalobu přišlým, miłostivých a dobrotivých slov podávaj. A když již rychtář neb saudce bude volen, má přísahu učiniti na kříži, aby ve všech přech jednomu každému spravedlivý saud učinił a pravý. Rychtář a saudce od lidí nespravedlivých k škodě spravedlivých daruov nebeř. Pakli by to učinił, ty dary netoliko nespravedlivým, že je lstivě vzal, navrátí, ale radši je dá spravedlivým; kteréžto pro dary jich práva zbavił jest, má je navrátiti plným právem. A netoliko ty takové dary, nébrž i jiné všecko, což jsú spravedliví skrze ty dary prosaudili, má jim rychtář navrátiti a úplně a docela dosti učiniti. — (*L. S. 403.*)

Rychtář neb saudce volný býti má, moci nečiniti, lakomstvie nehleděti.

Artikul II.

Nemá také rychtář těžek býti v svém úřadu příliš. Má také násilné moci mimo právo nečiniti a lakomstvie vzdálen býti; neb násilé nepřeje právu a brání daruo činí přestúpení pravdy. Nemá také hněv ani prchlivost rychtáři panovati, než toliko rozum; protož nic nemá rychtář sauditi v času prchlivosti, ale když se v mysli upokojí, nebo moc má býti skrocená pod rozum, aniž co čiň, dokud se mysl pohnutá neukrotí; neb hněv muže nečiní spravedlivosti Boží. Proto že času hněvu mní, by vše spravedlivě

bylo, což činí, nebo první hnutí taková nejsú rozumu v moci, aby je zastavil, kdy chce a jak chce; tak Adamem porušené tělesné žádosti naše jsau. Má také rychtář nezbedné skrocovati, a zvláště času nočnieho, na překážku krádežuov a zlých činuov, s svú čeledí, jinde i jinde po městě chodě, ostřiehati; jemužto přísežní mají k tomu pomoc skutečnú dáti. — (*L. S. 404.*)

Rychtář vážně se míti, a k konšelóm slušně se chovati má.

Artikul III.

Má se rychtář mieti vážně, a k svým sauduom poctivě obsílati, a k konšeluom jakožto k nalezačuom práva poctivě mieti se má. A žádných orteluov samotně nemá vynášeti. Žádného bez vědomie přísežných nejímati. Pokut městských sobě nepřivlastňovati, ani svých pokut, leč jemu od přísežných budú přisúzeny, nemá bráti. A při takovém braní chudým má miłost činiti. Psancuov a z města vypověděných bez vuole přísežných nikoli zase nepřijímati. V pečet, ani v hamfešty neb listy městu od knížat obdařené, kteréžto věci přísežní mají spravovati, nevkládaj se. A na krátce všecky věci zavierajíce, rychtář má vždy přísežné slyšeti a jich posłušen býti, a k jich radám všecky věci, což na jeho úřad sluší, vypůsobovati. — (*L. S. 405.*)

Rychtář i purgmistr v saudech na Boha pamatovati mají.

Artikul IV.

Rychtář a tak i purgmistr Boha všemohúcího, kterýž v každém saudu jest přítomen, maje před očima, orteluov a nálezuov ná od přísežných tázati, tak jakž sedí v ławicích, a ne na přeskáčku. Aniž také mají přísežní nenávisti, bázní neb mzdy odplacením jednú stranú druhé předkładati. Také nemá ptáti ortele od toho přísežného, kteréhož by viděl, že té straně přeje, jížto ptá nálezu, proto že v saudu všeliké podezřenie má vzdáleno býti. Nemá také puditi k svolování některé strany k nálezu, buď to když mezi sebú rozjímají, anebo když ortelem konečně vypoviedají. Má také rychtář neb purgmistr ptáti nálezu od pří-

sežných podlé prožalování a odporu stran. A vždy vyhledávati mezi dvěma nálezoma neb zdáními, co by za právo bylo. Leč by tehdy jedna strana nechtěla, aneb zanedbala nálezu k své straně vyptati se: tehda rychtář neb purgmistr žádosti jedné straně nálezu a práva ptaj. A při této věci mají přísežní tu výstrahu zachovati, aby ani krom saudu, ani v saudu žádného nálezu obecnieho žádným obyčejem nevynášeli, proti kterémužto strana odporná ještě nejsúc vyslyšána nic neodpiera ani dovodí, a zvláště na kterých saudích králové neb jich náměstkové najvýš sedají neb vládnú. Kdežto častokrát od řečníkuov chytrých a vtipných k vytazování od přísežných sprostných o to se bývá pokúšíno, neb z takových nálezův vůbec vynesených častokrát, když k jedné věci sstupuje se, tehda neb převeliká nesnáz se vzplozuje, aneb znamenitý odpor se zavierá. Protož saudce beř se v saudu ovšem nic nepřičiněje ani umenšuje, nebo saudce nemá nedostatku naplňovati, ale jest-li že by co strany nebo řečníci jich opustili, z práva toť muož naplniti. V těchto a tak i ve všech jiných práviech a vedlé jich naučení k činění spravedlnosti, súdícím se saudce každý vždy úmyslem svým nachylovati se má. (Item. O témž hleď v artikuli VIII.) — (*L. S. 406.*)

Rychtář má panské nálezy k skutku přivozovati.

Artikul V.

Rychtář má nálezy vynesené od přísežných konati s poctivostí. Jako když by žalobci věc nemovitá byla přisúzena, aby jej vpustil v vládnutie té věci, v tom jeho zmužile bráně. Nebo nenie dosti někoho v vládařství vpustiti, leč by, vpuštěn jsa, v to obhajován byl. Pakli by byla věc mohovitá, tehda ji přikaž skutečně vydati žalobníku. Ale jest-li že obžalovaný od narčenie žalobníka byl by ortelem zproštěn: tehda rychtář v jeho právu nápodobně jeho zbraňuj, žalobníku o tom věčně káže umlknúti. Item. Ačkoli rychtář přisáhl jest spravedlnost činiti, avšak toliko muož svědčiti od prvosti žalob, totiž, že tento prvé žaloval nežli onen. Ale o jiných žádných přech nemuož svědčiti jako přísežní, nebo to sluší toliko na úřad přísežných. Item. Rychtář varuoj se, aby vězňové v kládě zbožie a svých věcí, ani raucha nebyli zbaveni. Item. Rychtář muož straně spuosobiti, aby bez-

pečně před saudem stáli. A pakli by potřebie było, muož to přikázati, aby bez braně přišli, a zvláště pak aby bez braně stáli před saudem.. — (*L. S. 407.*)

Rychtář k brani moci nemá, kterú by se někdo bránil proti moci.

Artikul VI.

Jest-li že obžalovaný pro příčinu krve neb neposlušenstvie, odpoviedaje, seznal by, že to učinił při odboji, násilé neb moci bráně se, a dokáže-li toho podlé spravedlnesti: tehda rychtář nemá práva k takové brani; neb ta braň jest pro obranu, kteréžto slušné jest užievati, jakož sluší jemu od násilé i svého se brániti. Pakli jinak odpovie, a padne v při, totiž neprovede vedlé práva: tehda braň sluší na rychtáře, nebo taková braň jest urážející, jejížto užievanie jako i uražovánie anebo-li bití, jest zapovědieno také právem přirozeným.

Přísežní mají jméno od přísahy věrné a spravedlivé.

Artikul VII.

Přísežní slovau od přísahy, kteréž činí pro obecné užitečné a k činění všeliké věrnosti a spravedlnosti. Ale že těžko jest dobrotu a vieru zklamati, protož k tomu auřadu lepší a spravedlivější, kteříž by ze všeho lidu mohli jmíni býti, voleni buďte, aby lid sobě poddaný mohli spravovati. Nebo ani otec s synem, ani bratr s bratrem, ani test s zetěm nebuďte v auřadu přísežných. Nebo takové osoby pro svau příbuznost rozdiel činí mezi přísežnými, neb co se jednomu líbí, často se i druhému líbí, ač někdy bude nepravé a nespravedlivé; neb nepřináší žádného rozdielu osob, kdež jest viery jednota. Přátelé také rychtářovi, jako sestřenci neb jiní, kdož obyčejní jemu jsau ku pochlebenství nachylní, jemu k radě nemají přidáni býti. Pakli by pro nedostatek osob hodných musilo to býti, tehdy což jich najméň bude z přidaných, to najlép; než již jmenované osoby dadí často rozdielu zniknauti mezi přísežnými, pro své spojení. A protož má býti uvarováno pro budaucí nebezpečenstvie předepsaných osob

spojení, aby rozdielu nezplodilo mezi přísežnými. O kterak drahá věc jest jedné každé obce, aby přísežní byli jednomyslní, věrní a jedné vuole, k dokonání všeliké spravedlnosti! Nebo moc každá spojená větší mocí jest nežli rozdielná. A bojovati za jisté jednomyslně a svorně v posłušnosti státi, vítězstvie ve všem činí; nebo někdy viece prospievá sjití nemnohých v jednotu, nežli mnohých každého zvláště rozdělenie. Item. Złopověstní nemají býti na úřad voleni, kteříž ode všech skutkuo řádných jsú zbaveni a odehnáni i vyobcováni, nebo duostojenstvie a povýšení při nehodném jest miesto ohavnosti; poněvádž jednoho každého prohřešiłého radší má následovati pomsta nežli duostojenstvie. A jest-li že by kteří nevědomě voleni byli, anebo již voleni jsauce, ve zlau pověst upadli by: v takové příhodě příčinu poznajíce, právo přikazuje, aby od svých społupřísežných hned byli ssazeni, aby jedna neduživá ovce celého stáda nenakaziła. A jistě jest mrzká strana, kteráž nesjednává se s svú celostí. Protož pilně všickni znamenajte, že právo lidské die: »Złopověstnosti, která tobě býti má v vošklivosti, jako zbavení očí máš se varovati.« Nebo spravedlnost nemuož s prohřešiłým člověkem obcováníe mieti, jenž k auřadu konšelskému miemo jiné má náležeti. (A o tom hledaj v dole O úřadu přísežných.) Item. Mnohomluvní, kteříž tajemstvie neumějí tajiti. Item. Kteříž nerozdielně dobré i zlé v nenávisti mají. Item. Kteříž přieliš žádostivě užitku vlastnieho hledí a svého dobrého. Kdož také jsau přieliš mladí, nebuďte voleni na konšelstvie. Nebo přísežní mají k obecnému užitku vší možností přihlédati; neb píše se o Atenách takto, které někdy było přeslovútné město: »Tajná nenávist, vlastnie užitek, mladá rada była jest zkažení Atenských příčina.« Protož svrchupsané věci při volení konšeł mají zachovány býti. A nad to přísežní, od nichžto zisk i ztráta saudících pochází, povinni jsú s pilností znamenati, aby jednomu každému hodně a slušně dála se spravedlnost. Protož poněvádž oni jsau svrchovaní svědkové v saudu a ve všech přech na ně vznešených, mají vždycky mieti na péči, že falešný svědek proti třem osobám zaviní: najprvé proti Bohu, jehož přítomnost potupuje (neb Buoh přítomen jest každému saudu), druhé proti saudci, jehož zkłamává svau łží, třetie proti nevinnému, jemužto škodí falešným svědectviem. Protož poněvádž obojí vinen jest, totiž, ten kdo pravdy zatají, i ten, kdo lež

praví. Nebo onen chce prospěti a tento žádá uškoditi: přísežní mají se varovati, aby pravdy netajili a křivdy nemluvili. A protož osoby, kteréž zvykly jsú lháti, nikoli přijaty nebuďte mezi přísežné. Item. Úředníky, kteříž obci přisluhují, přísežní volte, ale rychtář žádného takového voliti, krom jediné toho, kdož jemu chce zvláště slúžiti. — (*L. S. 409.*)

Saudce nemá sauditi, když právo jest, vedlé svého zdání, než vedlé práva.

Artikul VIII.

Rychtář a saudce jinak nemá sauditi, než jak jest vypovědieno právy, neb ustanoveními, anebo dobrým obyčejem. Item. Měští saudce mnichóm a jeptiškám nebývajte saudce, ale biskupové každého města Bohu milí; a teyž rozum jest vo jiném žákovstvu. Item. Přijde-li před saudce množstvie poddaných, neb řemeslníkuo, že jim někdo na jich jmění škodu činí: s chvátaním mají je od sváruov zprostiti a od sauduov zproštěné do jich obydlé odesłati. Item. Saudce nemají stran puditi, aby spěšně pro potřebu pře dály se sepření, totiž, přiznánie neb odepřenie, a též důvodové, ale mají jim půjčiti prodlení. Jest-li že łapený pro zlé činy má penieze, a tak dłauho chován bude v vazbě, až by je z potřeby tělesné utratił: rychtář jich nevezme. Znamenaj, že saudce časný muož kněze zprostiti bez otazu biskupova, ale ne odsauditi, (a to jest proti právu. kdež die: »Žádný, ktož nemuož odsúditi, nemuož zprostiti.«) V obecních saudích každý bývá dopuštěn k žalobě, rozuměj, kdož k tomu hoden jest. Rychtář vinovat jest, jako, ze zlého skutku učinił-li by kdo svádu, k tomu ten aby držán byl, čímž jest on koho rozhněvał, a to jest pravda, když jest nevědomě učinił; nebo bylo-li by to lstivě, vinovat jest ze zlého skutku a bývá złopověstný. A tyto věci bývají při ubrmanstvě. Nájem i odstaupení mají se díti od počátku hned u jednoho rychtáře, nebo týž saudce má býti v obojí při; nelíbí-li se nájemníkovi, rychtář jej potupí a dvadceti dni lhůtu mieti bude, aby jej pokutował, a obdrží-li sobě jiného, ten při najatého i najímajícího dokoná. Pakli by kdo pronajma mlčeł, prvniemu saudci neodpieraje, stanet před ním. Všecky věci, které skrze auřad rychtářuov k dojití pře do cela poznání žádají, skrze psaní

výpověď nebo ortel konány nemohú býti, totiž skrze psaní, skrze rozsúzení stranám nepřítomným vynesené a k nim jakožto list posłané, anebo skrze psaní vayše dané rychtáři. Téměř ve všech saudích, v nichž pomsty bývají, k věku a k neopatrnosti patřiti se má i milostivu býti. A příklad kladu věku, jako na mládenci, který by přečinil prohřešením, a na starci, který lehčeji trestán bývá nežli mládenec. A mluvie se to, kdyby jako lstí svedený provinił. Ale bude-li žaloba městská, tehdy se jim nespomáhá. A pakli jde toliko žaloba hlavnie o narčení, a jest křivda ukrutná: také nespomáhá, jediné což by lítost věku rychtáře přivedła k pomstě lehčejší neb ukrutnější. Saudce jinak nemá sauditi, než vedlé řečí a pruovoduov jedné každé strany. Item. V přech, za něž pomsty bývají, v milostivější stranu má býti vykládáno. Jako v příkladě, kdyby dva saudce pořádní jeden k pomstě a k zproštění ortel vynesli, rozuměj, že k zproštění větší moc mieti má ta přímluva. Item. Saudí-li rychtář obžalovaného z moci učiněné, rozumí se vo zvláštní, (nebo v pokutách milostivější býti máme), účinek od rychtáře, který jeho auřadu nepřísluší, nenie stálý. Při odsauzení osob, kteří z toho, co učiniti mohú, usuzují se, ne všecko má vydřieno býti, co mají, ale rozum toho má jmín býti, aby nauzi netrpěli. A někteří toto právo rozumějí o rodičích a o syních a o strýcích i o jiných, jimžto živnost máme dávati, aby ti povinníci tak toliko námi byli potupeni. Jiní pak rozumějí, že potupeni bývají, jelikožto učiniti mohau, rozuměj, slušně a poctivě; nebo nezdá se býti možné, což nemuož býti počestné. Kdož by to učinił proti zápovědi rychtářově, ten proti výpovědi rychtářově vlastní činí. Ve všech přech to bývá za skutek přijato, v čemž jeden každý druhému učinił by pohruožku, by pak skutku nedokonał. Protož slíbił-li jsem státi právu pod pokutau, a zbráněn jsem od rychtáře: též jest, jak bych stál, a též jest, jest-li že od protivníka; ale jiné jest, jest-li že od stranního. Kdož by rychtářovým rozkázaním co učinił, nezdá se ze zlé lsti činiti, nebo potřebie jest jeho poslúchati. A rozuměj, jest-li že užievá rychtářské moci; jináč nic. Nebo v tom, když rychtář zlé zastavuje neb práva dopomáhá, mají poddaní pomocni býti, poněvádž rychtář to právem činí z povinnosti auřadu.

Rychtáři ujde-li vězeň, a prvé neopoví se, že vazba jest zlá: dá pokuty 30 kop a přísahu učiní.

Artikul IX.

Některaký, obžalován z vraždy, dán jest rychtáři. Kteréhož když určený den před saudem měl postaviti, z vazby jest utekl. I otázka jest, co by právo bylo? Odpověd: Že rychtář vražedlníka neb zločince, jakožto zloděje a laupežníka sobě daného, jedním obyčejem naprosto v svau stráž přijieti má a vazbu; druhým obyčejem pod výminkau, totiž, pro větší ostřiehání, když žádá pomoci svého vyššieho, anebo straně die: »že by jeho vazba byla mdlá, a aby oni sami stráž jemu bezpečnau zjednali,« osvědčuje se, jest-li že vězeň uteče, že tiem vinen býti nechce. Tehdy jest-li že vězeň, v kteréhož se rychtář naprosto uvázal, uteče: rychtář zaň dá 30 kop pokuty, a nad to přísahu učiní tělesnau, že jeho lstí nenie zjednáno utečení vězně. Pakli by vězeň druhým obyčejem jsa ostřiehán, utekl: rychtář, nedada pokuty peněžité, prostau přísahau se očistí, jakož jest předpovědieno. — (*Lib. Sent.. 411, a.*)

Rychtář má stranám hotov býti, časem stání neprotahovati, zločincuom nefolkovati.

Artikul X.

Rychtář má hotový a ochotný býti, když strana saudu žádá o vězni pro účinek vzatém, ani dlúho rokuov protahovati, ani obtížným se a nesnadným v tom má dáti znáti. Jinak by podezřelý byl, jako by zastával zločince, a pokuty by neušel. — (*Lib. Sent. 411, b.*)

Rychtář přisadí-li koho k sobě v saud, jeho náklad býti má.

Artikul XI.

Přísedící a práva obránce a obhajce jest-li že snad rychtář sobě které odjinud přijal: těm ne strany, ale toliko on dosti učiní za stravu, proto že pokuty on saudné béře. — (*L. S. 411, c.*)

Pán nepočestně v saudu člověku mluvě, zbavuje se pokut.

Artikul XII.

Pán jedné vsi, osobně sedě na saudu, jednomu člověku svému žalujícímu pověděl jest, aby žalobu a kterau jinde krom saudu naň znášel, před saudem aby ji uskrovnil a změnil. A když řečený člověk té řeči pánu popieral, pán ji opětoval obyčejem předřečeným. A když člověk opět po druhé zapieral, pán jemu řekl: »Lžeš jako starý z kurvy syn,« v tom žádaje přísežných usúzení, jakú řečený člověk měl by nápravu mieti, že by on pána svého štrafoval, a řeči jeho směl jest všetečně odpierati. Na to bylo usauzeno: Že, poněvádž stranám sluší slov rychtářových s bázní neb potvrzovati anebo jim odpierati, pán skrze nepočestná slova, kterýmiž jest člověka svého štrafoval, zbavil se jest pokut, by pak i z práva jemu příslušely; nebo saudce jako strany, tak i se saméhо povinen jest prvotně spravovati. — (*L. S. 412.*)

Strany nejsau-li hotovy, muož sám saudce čas položiti k stání do dvú nedělí.

Artikul XIII.

Jest-li že v hlavniech přech strany v čas srovnánie, kteréhož jsau u rychtáře uprosili, nesrovnaly by se: nenie potřebie, aby rychtář čekal, až by žalobce obviněného pohnal, ale muož sám od sebe stranám rok položiti. Ten však cíl, jest-li pilná pře, čtrnácte dní mieti bude, v němžto strany přátely mohly by sobě naleznauti a řečníkuo sobě dobyti. — (*L. S. 413.*)

Rychtář po srovnání auřadu*) pokutu svú na věcech jeho muož poraziti.

Artikul XIV.

Jest-li že by rychtář v domu vražedlníka utekléhо vzal by které věci: ty potom, stane-li se smlauva, za pokuty, kteréž by jemu měly placeny býti, srazí vedlé jich šacovánie. — (*L. S. 414.*)

*) Tisk starý má: „owřadu.“

Konšelé nemají sobě obtěžovati pro odvolání, a též kdyby pro podezřenie byli z lavic vypovědieni.

Artikul XV.

Jako rychtář a konšelé neměli by za zlé mieti, když by od nich k vyššímu vyslyšenie bylo odvoláno: tak ani sobě k hanbě mají připisovati, jest-li že pro odjetie podezřenie od saudu některých pří a od rozmlauvání skrze své spolupřísežné z lavic z hodné příčiny byli by odlaučeni; však mohau, když ty pře budau sauzeny, by pak i napomenutie nebylo předřečeného, jako i jiní vně před stolicemi státi. — (*L. S. 415.*)

Rychtář za pokuty muož na základích sobě vyrážeti.

Artikul XVI.

Rychtář toho, který jemu pokuty dlužen, muož fentovati, a ty základy bez osvědčení, která v saudu o jiných základích bývají, prodati. Ale těch pokut bez fentování pod lichvau neb škodau nemuož zjednati bez vlastnieho odpuštění toho, komuž přiléží. — (*L. S. 416.*)

Rychtář předešlý které pokuty nedobude, ty na potomnieho připadají.

Artikul XVII.

Na rychtáře potomnieho slušejí pokuty, kterýchž předek jeho, pozuostaviv nezaplacených, nedobył jest a neodpustił jest; nebo pokuty nenásledují osoby rychtářovy, ale auřadu. — (*L. S. 417.*)

Ortel z kvapnosti štrafující, pykaje toho, dá 72 peněz každému konšelu; pakli z pychu to činí, tehdy dá deset kop pokuty.

Artikul XVIII.

Když v saudném miestě přísežní proti jednomu reptavému zjevně před saudem konečný nález jsau vyřkli: rychtář, který se zdál býti jemu nákladen, přísežné vysokým hlasem okřikł,

propověděl proti orteli.*) To když jsau přísežní uslyšeli a sobě k hanbě připsali: rychtář, některak hnut jsa pokáním, dal se jim na milost. I jest otázka etc. Na to odpovědieno jest takto: Rychtář, který řekl: »Vy činíte tomuto ortel nepravý« aneb »učinili jste:« poněvádž hnut jsa pokáním i poddal se na milost, jest-li že ne z pychu, ani těm přísežným na cti utrhati nechtě, ty věci řekl by: dá toliko na každého z přísežných 72 malých haléřuo za pokutu. Pakli všetečně ku potupě cti přísežných předřečená slova řekl: dá deset kop pokuty. A v té pokutě rychtář ani přísežní dílu nebudau mieti. Ani také rychtář, ani přísežní mohau k své straně svědčiti, jakým úmyslem již řečená slova jsau propovědiena; nebo ani žalobník ani obžalovaný v vlastních přech sobě svědčiti nemohú. A snad proto, pro zachování poctivosti rychtáře a přísežných, obecní počestní lidé, kteříž saudu přítomní byli sau, v takové příhodě mají za svědky slyšáni býti. (*L. S. 418.*)

Kdo do vazby z rozkázaní nechtěl by jíti, má moci vzat býti a pokuty pět šilinků dáti.

Artikul XIX.

Když některaký, maje pro neřády jat býti, rychtáři před přísežnými tak velmi se jest protivil, že, sa mocí přemožen, vsazen byl: nalezeno jest, že pět šilinkuo malých pokuty byl by zaplatiti dlužen. Item. Když od přísežných mezi stranami bylo jest vypovědieno konečné usauzení: jeden z nich přisáhl jest skrze najvyššieho Boha, že by tak nebylo, nález přísežných skrze to některak málo sobě váže. Usúzeno jest, že rychtáři pět liber malých dlužen jest dáti. Item. Když svár mezi dvěma znikl v domu rychtářově, rychtář, z domu jednoho vystrčiv, druhého jako vězně na lavici posadil: přiběhl třetie a sedícího mečem nevytrženým v hlavu raniť jest, až s lavice padl. K jehožto straně nalezeno bylo, že by vinen byl dáti rychtáři za pokutu deset liber malých, raněnému pak proto, že meče nevytrhl, dlužen by byl takové pokuty, jako o zbití kyjem v Práviech starých se vypisuje. — (*L. S. 419.*)

*) V orig.: Ir mecht den vrteiln in iene werlt!“

Žalobau jednau což muož obsaženo býti, kdo by na dvè dělil, nemá mu slyšení dáno býti.

Artikul XX.

Často sauzeno bývá, že nikoli žádnému slyšení nemá dáno býti, kdož by to, což pře v sobě zavierá, rozdělował na dvě při pro svůj zisk [a] to, což v témž a jednom saudě mohło dokonáno býti, před rozličnými saudcemi chtěl by rozvažovati (ventilare), pod pokutú jemu od rychtáře uloženú, kdo by proti tomuto řádnému ustanovení, někoho z dědictvie, a jiného k obecnému prožalování*) žádał sobě saudce. A též rychtář nedopauštěj, aby to což muož jednau žalobau obsaženo býti, aby v druhé žalobě opětováno nebyło. — (*L. S. 421.*)

Urukování jedno jest před saud, a druhé k dosti-učinění.

Artikul XXI.

Dvoje jest urukování v saudu: Jedno jest na holo (nuda), jako přísežné (iuratoria), a k tomu dosti jest, když se strany postavie právu, a stojiece saudu v pochybných a lehkých přech. Jiné pak urukování jest hodné (idonea), jako v rukojemstvě anebo o základiech; a to v těžkých a znamenitých přech od stran má požádáno býti. — (*L. S. 422.*)

Svèdkuov kdo by viec jmenował a méně pokázał, pře neztratí, než pokutu dá.

Artikul XXII.

Když dvè ženě v saudu pro dluh jsau se saudily, a řečník jedné otázal se druhé, »mohła-li by svědomie mieti k duovodu své pře?« a ona bez rozmyšlení z sprostnosti odpověděła, že »půl města k svědomí chtěła by vystaviti.« I jest otázaní od řečníka: »Neprovede-li svědomie z puol města, zdaliž pře neztratí?« Na to konečně było povědieno: Že těmi i těm podobnými słovy od žalobce aneb od obžalovaného propověděnými, pře nebývá ztracena ani obdržána, než toliko hollung bývá ztracen. A když pokuta

*) V orig.: „super principali quæstione.“

bude dána, tehda pře jdi předse, jakž má z práva jíti, toliko jest-li že slova ta byla by z sprostnosti povědiena a bez rozmyslu. A pakli by z pyšné zpurnosti byla povědiena, jsau k škodě straně, jako, jest-li že by snad strana posměšně neb všetečně, jsúc z dluhu upomínána, žalobníku řekla by takto: »Kup sobě nový měšec« neb něco takového. A též slova na posledním hollung byla by propovědiena, při obdrží neb ztratí. — (*L. S. 423.*)

V saudu osob přijímaní žádné býti nemá.

Artikul XXIII.

Když ve vsi některaký přísežný bohatý sedlák pro vraždu měl zapsán býti, otázáno jest od přátel jeho, »zdaliž přes šest neděl, v nichžto obecní lidé, kteří mají zapisováni býti, k saudu bývají pohániní, nemělo by hodně ještě za tři dni čekáno býti?« Na to bylo odpovědieno: Že v saudu nejinak s bohatými, nejinak s chudými žebráky, ale se všemi jednostajně má činěno býti; neb poněvádž v zákoně Božiem psáno jest: »Tak mocného sauditi budeš, jako i malého, aniž u tebe bude osob přijiemání.« — (*L. S. 425.*)

Pán ustoje právo na poddaném, neobdrží gruntuo, než toliko prodaj.

Artikul XXIV.

Když ve vsi některaký rychtář dědičný umřel jest: pán té vsi, vdovu rychtářku, synuov nemajicí, chtěl jest tomu puditi, aby jemu rychtu prodala. A když ona takového prodaje učiniti nechtěla, uložil jest jie rok zavitý, aby se s ním saudila, muož-li řečenému prodaji odepříti podlé spravedlnosti. A když čas přišel a vdova, jakož dobrovolně slíbila učiniti, k saudu nestála, aniž potom ve třech dnech pořád zběhlých nestání příčiny hodné neokazala jest: pán k své straně usauzení, nemá-li práva svého konečně obdržeti pro nepřítomnost vdovy, poněvádž jest rok zavitý minul, a bez kaupenie rychty vdovy, nemá-li se v ni uvázati plným právem? Na to bylo jest usauzeno, že ne rychtu ani užitek jejie, o nichž žaloba neprošla, ale toliko prodání rychty, od vdovy vedlé jejie lobré vuole učiněné, pán obdrží

tiem právem. Protož takové prodání jako nějaký přístup k obdržení duochoduov rychty předkem nenásleduje, leč by prvé kaupení přišlo. — (*L. S. 424.*)

Řád saudu nezachovává se, když jest účinek zjevný.

Artikul XXV.

Ačkoli ve všech přech*) pořádek saudný má zachován býti, však jest-li že rychtář pro znamenité přestaupení, která pevným důvodem se dokazují, i zjevným účinkem pokazují se, vi[nníkům]**) řečníka odepře a tak, řád saudný opustě, činí pomstu až k smrti: proto nikterak nemá štrafován býti. Nebo jest-li že zjevná prohřešení, kteráž žádným hřbetu držením***) tajná býti nemohú, a která duovodu svědkuov nepotřebují, během saudným rozeznána mají býti: tehdy skrze to netoliko kázní rychtářskú (kteráž by bez důvodu nemohla trestati) ublížilo by se, ale také i právo žalobníka (kterémužto že by potřebí bylo důvoduo), s obtiežností velmi by se urazilo. Aniž skrze opuštění zapomenutiem předřečeného řádu rychtář (který přísahá, ve všech přech řád saudný že chce zachovati) nemá jmín býti za křivého přísežníka, nebo tau přísahau nepřísahá o znamenitých proviněnie, ale toliko o těch, v kterých má řád saudný zachován býti.

Starý obyčej jest městský, že, což před saudem bude obdržáno a v knihy saudné zapsáno, to jest-li že před saudem zahájeným nebylo vykonáno, potom nemá mieti moci, leč by skrze písaře městského v knihy městské bylo tu zapsáno s přísežných vědomiem. Item. Kdožkoli právu neshovievá, ten má za pyšného jmín býti. Item. Saud, neb ubrmanstvie, aneb pře, kteréž by nějakú lest v sobě zavieraly, nemají mieti nižádné moci, jako když se příčina z nepříčiny činí; neb se to srovnává s oklamániem a s školskými lapánimi neb fallacími a podvody. Item Přihodiło-li by se, na kterého rychtáře neb purkmistra žalovati, posaď někoho z přísežných miesto sebe, a každé žalobě odpoviedaj jako jiný člověk; neb má právo podnikati, ktož jiným právo ustanovuje. — (*L. S. 426, 427.*)

*) Orig.: „in causis singulis.“

**) Tisk má „vinu“; orig. „reos advocato. eis non concesso.“

***) „nulla tergiversatione.“

Jedna pře nemá býti rozdělena.

Často súzeno bývá, aby žádnému slyšenie dáno nebylo, kdož slyšenie pře dělí pro zisk, a to což by v témž a jednom saudě mohlo dokonáno býti, pod rozličnými saudcemi chtěl by rozdělovati; toho se nemá dopustiti, aby, což jednú žalobú můž obsaženo býti, v druhé žalobě opětováno bylo. (Srov. kap. XXIII., art. XX.)

KAPITOLA TŘIDCÁTA TŘETÍ.

O konšelích a jich auřadu a pracech.

Noví konšelé jak se mají spraviti i město řéditi.

Artikul I.

Noví přísežníci, když již sazeni budau a přísahu učiní, hned dne potom druhého, ne svátečnieho, sjíti se mají. A tak se ve spolek spojiti, aby starší učili mladší, kterak v auřadu konšelském měli by se spravovati a zachovávati, aby k rozmlúvání a k radám v určené dni, nebude-li svátek, pakli by svátek byl, v jiný den nesváteční, kterýž bude hned po dni svátečniem uložený, najprvé příští, ráno a v čas aby se scházeli. A tajně což by v radě slyšali, to aby při sobě zachovali, žádnému toho nezjevujiece, i jiné věci, kteréž by koli starší věděli, aby ve všech věcech o tom je slušně zpravili, práva konšelská sobě přečtli. A když se to stane, aby stav toho města byl zřiezenější, aby lépe bylo prohlédáno k obecnému dobrému, mají přísežných nad řemesly léta lonského zavolati, a od nich se pod mocí přísahy učiněné pilně ztazovati, věděli-li by co trestání a opravení hodného v jich řemeslech. A jest-li že by co, ješto by spravedlnosti nepříslušelo, jim bylo zjeveno, to napravíce a k stavu slušnému přivedúce, reptáky a zpurné a přestupníky spravedlnosti, kteříž by od těch přísežných byli jim obžalováni, tak přísně trestcete, aby se jimi jiní kárali. Potom pak mají nové přísežné, kteréž by k tomu hodné viery a múdré býti poznali, mezi pekaři, řezníky, saukeníky a jinými podobnými hlavnější[mi] řemeslníky vyvoliti, a těm kázati přisíci,

aby jich pečlivú opatrností díla a řemesla, nad nimiž ustavují se spravedlivě, řádně a věrně dělána byla, aby v prodávaní a v kupování slušný trh byl zachován. Kdyby se pak přestupníci nechtěli uvarovati: tehdy pokuty vedlé spuosobu ustanovenie městského a rady přísežných mají jim uloženy býti. Mají také přísežní vyptání řádu cechmistruov svrchupsaných od písaře městského a písaře saudného, kteříž v ty časy budau, obyčejem nápodobným učiniti. Potom od písaře podrychtářieho, rychtářova a biřicuo všem těm úředníkóm znovu mají kázati přisíci a jim přikázati, aby při svých úřadech celú vieru měli a pilnost, ač by zlú pověstí zmazáni nechtěli býti, a v těch věcech pilně se zachovati. Najposléze pak, poněvádž přísežní netoliko skrze jiné, ale také i sami skrze sebe městské dobré, jelikožto k užitku a k slušnému stavu povinni jsú opatřiti, mají vždy z sebe dvěma zvláštniem úřad poručiti, totiž dvěma úřad šeňku, kteří slovú přelévači neb úředníci nad pijicími měrami. Jinýma pak dvěma opravovánie věží, zdí a příkopuo a všech stavení města, kterézto zdi v městě vnitř i zevnitř, zde i onde opatrujíce, což by na nich potřebné opravy a zdělání býti nalezli, najmúce dělníky, aby rozkázali opraviti. Item. Jinýma dvěma úřad přihlédání chování míst ohně, jako jsú kuchyně a kamna jistební, neb prskové, a sladovny i pivováry, komíny, aby opatrně v takových miestech oheň chován byl a jmíu, a ten úřad dvěma opatrnýma a rozšafnýma má býti poručen. Nebo častokrát skrze zapálení slovútná města kazí se; protož k chování ohně největší pilnost má přiložena býti. Item. Jinýma dvěma trh a prodávaní ryb, slepic etc., jichžto rozkázaní překupníci, a zvláště překupnice ženy, aby od kupování ryb bývaly odehnány, a aby prvotní rybáři, kteří jsú ryby a jiné věci etc. na trh přinesli, ti aby sami prodávali. Pokuta pak takovým překupníkóm a překupnicem ryb i jiných vedlé svolení takových přísežných buď uložena. Item. Jinýma dvěma, aby každú neděli neb jiné dni k tomu uložené věžně navštěvovali a k nim šli, kteříž u podrychtářieho neb jinde chováni bývají, kdež by vazba městská byla, o příčinách a přestúpeniech pro které a od kterého času jsau zjímáni, a v kterých vazbách držáni byli by, ztazujiece se, a to jiným jich spolupřísežným zvěstujíce, aby oni podlé toho k saudu mohli přijieti Item. Jinýma dvěma čištění a klizení ulic městských, k jichžto přikázaní

hnůj a bláto z struh a obecných cest ven aby bylo vezeno. A kdož by v tom reptaví byli, pokutu od týchž přísežných uloženú aby dali a zaplatili. Těch věcí i k těm podobných, přísežní pilně mají hleděti, což by koli k dobrému, poctivému a užitečnému obecniemu městskému i všem obyvateluom slaužiło, toho nedopauštějíc, což by zlého, škodného a městu nepoctivého býti mohlo, jakož opatrnost jich a přísahy povinnost dále je tomu naučiti bude moci. — (*L. S. 409.*)

Konšelé mohau v svátek rok odložiti.

Artikul II.

Přísežní dobře mohau od večera vigiljí apoštolských do jiného dne nesváteční rok práva odložiti. Nebo ačkoli v nesváteční dni v čas žní neb vína zbierání, chtějícím se súditi odpovědieti by nemohli: avšak dni sváteční pro čest Božie, jakož jest den od večera dne vigiljí až do večera dne svátečnieho apoštolského, práva nesluší odepříti; nebo slibem přísežných čest Božie opuštěna býti nemuože.

Přísežný obviněný, jsa očistěn, jinému z též viny svědčiti muož.

Artikul III.

Žalobník žaloval na dva obžalovaná, z nichžto jeden nepřísežný a druhý toho času byl přísežný. A když obžalovaný nepřísežný nevinu svú vymlúval, a to přísežným, který s ním spolu od žalobníka těžce a rozdielně vinín byl, chtěl jest dovoditi: otázáno jest, »má-li svědectvie jeho dopuštěno býti?« K tomu jest odpovědieno: Že přísežného obžalovaného odpověd za samého sebe prvé má slyšána býti, a jest-li že sebe z žaloby očistí spuosobem práva skrze svědky neb jiným obyčejem, jakž žalobníkova žaloba ukáže, tehdy druhému obžalovanému nepřísežnému muož svědčiti aneb svědectvie vydati. Ale jiné jest, jest-li že by sebe samého neočistił. A také jiné by było, když by žalobník nerozdielně na oba obviněná jednú prostú žalobú žaloval, toliko když by to činił ne zlú lstí. (Viec toho hledaj v kapitole XXXVI. O konšelském svědomie.)

Přísežní o dluhy majiece přísahati, na kříži nepřísahají.

Artikul IV.

Jest-li že přísežní staří od kohož koli z dluhuov a jakž koli zdlužených spuosobem saudným jsau narčeni: ti přísežní mohau toho žalobníka prostau svau přísahau, kterau sau Bohu i lidem k činění spravedlnosti učinili, před novými přísežnými samými slovy, nedotýkajiece se kříže, odbyti. A tak aniž přísněji v této příhodě se očistí, aby snad skrze taková nařiekání cti přísežných neškodilo.

Starší neb jiní přísežní, pohrdajiece volením od nových konšeluov, v pokutu padnau.

Artikul V.

Když čas změnění přísežných přijde, jako jest svrchu povědieno v kapitole »O volenie přísežných«: jest-li že noví přísežní byli by voleni od starých, a jich takovým volením pohrdajiece, ani přisíci, ani k volení dbali by přivoliti: pro takový pych neb všetečnost hodně jakožto dobrovolným pokutám knížeti neb jeho panstvie podniknau. Mají také všickni přísežní pro poctivost a města ostřiehání, byla-li by příhoda z potřeby, nočním časem pro radu té pře sjíti se. Obydlé své tělem mieti mají v městech, a ne vně za zdmi obyčejem vesským, aby najpoctivější řád městský něčí sprostností, to jest za zdí obývajícího, posměšný a jako oddělený nebył domnín; neb nikdy města a městečka neprospievała by, když by za zdmi a za příkopy muži vně obývajiece, na konšelstvie byli voleni, aniž by jak počet lidu a maudrých mohł se rozmnožiti.

Konšeł, jsa tázán, kdy má vyznání činiti.

Žádný konšeł, tázán jsa pod přísahú, nenie povinen žádnému jinému odpoviedati, než samému králi; ale v saudných přech jsa tázán od purgmistra svého, povinen jest i přinucen bývá svědectvie vydati. Item. Ktož se z kterého města vyhošťuje, chce-li jeho kdo viniti, to má bez prodlévanie učiniti.

KAPITOLA TŘICÁTÁ ČTVRTÁ.

O židech a základích.

Žid v svém židovstvu zachovalý muož v saudu za dobrého projieti.

Artikul I.

Některaký, jemuž kuoň právem stavován byl, řekl jest před saudem, že chce vystaviti dobrého muže, od kteréhož jest kuoň kaupil, k zpravě toho koně. A když jest čas přišeł saudu, vystavił jest nějakého žida, kteréhož protivník zavrhł. Tázal jest, »zdali žid (poněvádž jest nevěrný) miesto dobrého člověka v žalobě neb v odporu mohł by naplniti?« Na to konečně jest usauzeno, že, poněvádž žid podlé věku, vedlé pohłavie, vedlé rozumu, i vedlé dobroty, i vedlé mužských skutkuov jest a můž býti mužem, a těmi všemi obyčeji neodpierá jemu by był dobrý, miesto dobrého muže, ačkoli ne dobrého křesťana, toliko když nenie złopověstný, žaluje neb odpieraje, muož naplniti. A že by nebył věrný, z toho toliko jmín jest, že nenie muž spojený manželstviem a že jiných svátostí kostelních nemá. — (*L. S. 431.*)

Žid nařkne-li křesťana před židy, mají býti židé i křesťané svědkové.

Artikul II.

Žid v złodějstvu łapen, když před saudci był obžalován z złodějstva, jiný žid při tom stoje, řekł jest řečníku: »že by větší był złoděj, nežli žid, na kteréhož žaloval jest z krádeže.«

Kteréhožto řečníka žalobě, obyčejem předepsaným předložené, žid jest odpověděl, popieraje, žádaje, aby při Židovských Obdarování byl zachován; ale řečník křesťanuo chtěl žida přemoci svědomiem přísežných, kteří sau na rathúze při tom stáli. I jest otázka etc. Jest odpovědieno k tomu: Jest-li že před saudem, kdež se pravie, že by žid křesťana »zlodějem« býti nazval, bylo viece jiných židuo, jakož jest k vieře podobné: tehda žid křesťany i židy má přemožen býti. Pakli by jiných židuov nebylo než on sám, tehda k vynesení konečného rozsudku dobré rozmyšlenie má jmíno býti. Neb jest právu odpornost, aby přísežní, kteří na saudném miestě sedí, a kdež jest jejich auřadu moc největší, kdežto výnosy zprostující neb odsuzující na ty, kdož před saudem stojí, vynášejí, nemohau svědčiti o řečech a o skutcích, kteří (od jakého koli člověka, kterého koli stavu byl by) tu bývají. Nebo tak, jest-li že by žid téhož rychtáře neb přísežného v skutku saudném života zbavil, odšel by bez pomsty. A ačkoli v obecném Obdaření židovském pieše se, že by žid skrze křesťana a žida měl přemožen býti: avšak snad z toho kníže nepuojčil židuom v obec, co by zvláště nebylo podobné jemu puojčiti, a zvláště, poněvádž v řečeném Obdařenie nenie to jmenovitě vysloveno. Item. Ačkoli žid skrze křesťany a židy měl by přemožen býti, avšak, lapen jsa v skutku zlodějském, týmž skutkem neb krádežem přemožen bývá plným právem. Item. Ačkoli židovské Obdařenie ukazuje, že křesťan, chtě přemoci žida, křesťany také má na svědectvie žida přijíti: avšak jest-li že žid křesťana svědky křesťany a židy nařieká, nenie potřebie, aby křesťan též podobně křesťany a židy bránil se a očistil, ale dostatečné jest, aby k obraně saudného práva to učinil svědky křesťany. Nebo poněvádž žaloba jest dobrovolná, a obranění jest z práva přirozeného: viece právo náleží bránícímu se, nežli žalujícímu. Křesťan, jsa obžalován od žida, že jej ranil, svědky hodnými muož své neviny lépe dokázati, nežli by jej žid mohl přemoci. (O témž v kap. I. art. II.) (*L. S. 432, 433.*)

Žid, maje za sebú základ, dluh přísahu obdrží.

Artikul III.

Žid toliko na základ věci movité, který má v své moci zamčený, přisahau muož svuoj dluh obdržeti. Ale jinéť jest o dě-

dictvě a o věcech nemovitých, kteréž jsau jemu v základě zastaveny, co pravě, má svědomiem neb listy okázati.

Žid, s židem maje činiti, suďte se před židy, nejsau-li v podezření.

Artikul IV.

V žalobě, kterúž činí žid na žida, sami přísežní židovští ortel mohau vyřiekati, leč by snad nechtěli neb od stran byli by v podezřenie. Nebo tehda přísežní křesťané s židy k vynešení ortele přijati buďte.

Židovská přísaha má býti na knihách Mojžíšových, na přikázaní: „Nevezmeš jména Božieho nadarmo.“

Artikul V.

Když žid ženě křesťance měl přísahati z osmi kamenů vlny, druhý žid spuosob jemu předpověděl těmito slovy: »Přísahám se pro ten dluh, z něhož mě ta žena viní, já přísahám vedlé zákona, kterýž jest Pán Buoh dal na hoře Sinai.« I jest otázáno, »zda-li ten způsob jest hodný?« a odpověd jest, že tak. I aby při něm slušný obyčej byl zachován, mají vzaty býti patery knihy Mojžíšovy, totiž: Rodál židovský, a přísaha buď učiněna na Exodu neb na knihách Deuteronomí, na písmě Desíti přikázaní Božiech a na tom přikázaní Božiem: »Nebudeš křivě přísahati, ani vezmeš jména Boha tvého nadarmo.« Žid přísahaje vlož ruku, a buďto že slova řieká po jiném, anebo ten, kdož učí jej přísaze, sám skrze se veškeren spuosob přísahy vyřiekal by, a žid toliko řekl by »amen«: tehda dobrý spuosob jest. Má však při tom spuosobu ta věc, o niež má přísahati, a potvrzování neb popierání, co jest k tomu potřebie, vlastními slovy býti vyslovena. A jest-li že by žid, tomuto spuosobu odpieraje, žádal by aby zachován při právu, kterýmž jest obdařen: má jemu to příznivě puojčeno býti. (Víc o přísahách křesťanských máš v kapitole třidcáté páté, a o židovském zachovávanie v kapitole sedmdesáté první.) — (*L. S. 435.*)

KAPITOLA TŘIDCÁTÁ PÁTÁ.

O přísahách vuobec.

Přísahati muož člověk sám neb skrze řečníka.

Artikul 1.

Ten, kdož má přísahu činiti, chce-li, muož sám skrze se bez řečníka přísahati. A jest-li že spuosobu od konšeł vydaného v přísaze nezachová, zle přísahá a v při padá. Pakli by měł řečníka, tehda, poněvádž řečník od toho jest zjednán, aby člověku v při było pomocno: jest-li že jeho v spuosobu přísahy od konšeł vydaného slušně a řádně následovati nebude, v při padá. Pakli by řečník v spuosobu pochybił, a ten, kdož přísahá, jeho též v słoviech následował by, pro pochybenie řečníkovo v při nepadá, ale dvanácte małých pokuty tratí. A jest-li že ten, kdož má přísahati, był by takové opatrnosti, že, by i řečník pochyboval, on zpuosob od přísežných vydaný a schválený dobře a řádně zachoval by, dobře přísahá a při obdržuje. Nebo poněvádž řečník, zle nebo dobře přísahaje, nic neztracuje: potřebie jest tomu, kdož přísahu má činiti, pilně spuosobu přísahy na paměti mieti, aby pře své neztratił. Item. Jest-li že by přísahající v spuosobu přísahy jmenował toho, jemuž přísahá, jménem neb příjmím pochlebným některým, jakožto »Jiříčkem:« poněvádž ten, jemuž se přísahá, též se jmenował, dobře přísahá, nébrž by pak jmenował

»Jiřím;« ačkoli ten, jemuž se přísahá jmenuje se jménem pochlebným, s umenšením ještě dobře přísahá, nebo nebývá člověk křtěn jménem umenšeným. Item. Jest-li že ten, kdo přísahá, řekl: »Z čehož mě tento viní,« ukáže naň a přidada jaké koli jméno křesťanské, jináč nežli se jmenuje, jemuž přísahá, toliko když to přidá »nebo jakým koli jménem křesťanským jmenuje se:« ještě dobře přísahá. Pakli na prosto přísahá, jmenuje jej »Petrem,« poněvádž ten, jemuž přísahá, jmenuje se »Pavlem,« přísahá a padá v při. — (*L. S. 442, 443.*)

V přísaze nemá změniti liter.

Artikul II.

Jest-li že by řečník, uče přísahajícího, předpověděl by jemu v přísaze německy řka: »Und elle kreucz« skrze tu literu E, a on jeho následuje řekl by: »Und alle kreucz,« skrze tu literu A, leč by přísežní, slyšiece spůsob přísahy, zjevně pod ztracením pře přikázali, aby literu A neřiekal: jest-li že literu A řiekú »Alle kreucz,« dobře přísahá, ač jest z obyčeje no řiekati »Elle kreucz.« Avšak říkaje literu A, lépe zdá se řiekati, jakož i v jiném mluvenie jest to též, jako u příkladě: »Alle tag, alle nacht, all wege, all stege,« ješto viece mluví se skrze literu A nežli skrze E. I pro potom mají řečníci býti napomenuti, aby mluvili skrze literu A a ne E. Avšak řečník, die-li literu E, a kdož přísahá následuje řečníka: dobře přísahá. A pakli by řečník řekl A a přísahač řekl by E: zdá se, že spuosob ruší. — (*L. S. 444.*)

V přísaze jsa od mnohých vinín, nevšecky má jmenovati.

Artikul III.

Ačkoli v žalobě z vraždy jmenují se žena a děti, bratří i všickni přátelé zabitého: avšak dostiť jest, aby svědkové obžalovaného toliko řekli v příseze, že »o vraždě, z kteréž jest Jindřich obžalován od Kondrata, on jest nevinen,« a též obžalovaný toliko rci: »O vraždě Kondrata mně připsané od takového žalobníka, nevinen jsem;« a nenie potřebie o ženě a o dětech zmienky činiti. — (*L. S. 445.*)

Přísahu obmeškáli pro bezelstnú příčinu, pře netratí.

Artikul IV.

Jest-li že by člověk, živnosti své hledě, k času přísaze složenému nestál: ne hned proto v při padne, nébrž okáže-li hodnau překážku, muož se brániti; nebo nenie rozumné, aby člověk od úsilé svého přestal, času saudu očekávaje. Jakž muž, též i žena, majíc činiti přísahu laupeže pověsti:*) jest-li že přísahy neprovede, padá v při. — (*L. S. 447, 449.*)

Přísahaje šepľavý, neb breptavý, neb zajiekavý, by pochybił, neškodí.

Artikul V.

Člověk maje přísahati, bude-li šepľavý, zajíkavý, breptavý neb od přirození jazyk maje k řeči nehbitý, tak že by dobře nemohł mluviti, a řečník jeho prvé, než by počal přísahati, to osvědčił by: ačkoli při vypoviedaní slov zamlkoval by se, neb pochybił, však proto v přísaze nepadá; nedostatek zajisté přirozenie neb nemožnost pravě mluvenie takovú příhodu vymlúvá a shovievá jemu v přísaze. — (*L. S. 450.*)

Ruce obě jsau příjemné ku přísaze.

Artikul VI.

Ač kdo přísahaje, levau ruku zdvihł by k přísaze ... Odpověd jest: Že podlé práva oboje ruka dobrá jest a dostatečná k přísaze, jako i k každému jinému hodnému skutku. Nebo starodávní práva, totiž Císařská práva, nedělí mezi levau a pravau rukau, ale prostě pravie, že přísahající má se očistiti dvěma prsty na kříži. Protož, jest-li že by kdo, obau rukau nemaje, měl přísahati, svau při muož obrániti i obdržeti, toliko slovy přísahaje, toliko když spuosobu pravého nezměnił; nebo ne změna ruky, ale změna způsobu přísahy, zachovává neb ruší přísahu; neb z duovodného a obecného obyčeje pravau rukau zvykli jsú přísahu činiti. Jest-li že by, přísahaje, z pychu neb zpur-

*) T. j. dle orig. „juramentum calumniæ.“

nosti dobrovolně levau ruku zdvihl, neb na kříž vložil, miesto pravé: ztratil by při. Pakli by z nepaměti a nedobrovolně to se přihodilo: ten, kdo přísahá, nepadá v své při; toliko aby obyčej přísahy byl zachován. Byla-li by pře hlavní, tak že při přísaze nebývá hollung: kdož přísahá levau rukau, ten toliko hollung ztratí, a má potom pravau rukau přisíci. A tehda vedlé spuosobu přísahy, zachoval-li jej čili nezachoval: při obdrží neb ztratí. — (*L. S. 451.*)

Přísahati muož na svém právě člowěk duchowní neb zemanský.

Artikul VII.

Člowěk urozený a rytieřský a žák swěcený, ačkoli odpowiedali by z dluhuov v saudu městském: awšak mají-li přísahati a žádají k svým vlastním saudcím, totiž urozený před popravci a swěcený před kanownika, aby před nimi přísahali, obyčejem navyklým odesláni buďte. — (*L. S. 452.*)

Narčený zprosta pro vraždu dávní, přísahau prostau se očistí.

Artikul VIII.

Był-li by člowěk narčen prostau žalobau z vraždy před mnoha léty učiněné, neb na jiném saudu dopuštěné, neb jejiežto umrłce a ran zabitého přísežní neohledávali jsau: ten se prostau přísahau očistí a hollung mieti bude. A též má rozumieno býti o výboji, jenž slowe »heymsuchen,« a přestaupení nápodobném. — (*L. S. 456.*)

Přísaha má býti dwěma prsty.

Artikul IX.

Kdož, jeden prst zdwihna neb na kříž włoże, přísahá, neobdrží aumyslu; neb w Starých práwiech wždy se píše, že »přísaha má býti dwěma prsty neb celau rukau.« A to wyňato jest z Písma Swatého, kdež die: »Že w ústech dwau nebo třie swědkuov stuoj každé swědectwie.« — (*L. S. 453.*)

Přísahati má zvyklau řečí svau, kdo jiné neumí.

Artikul X.

Jest-li že by Ryňák, Sasic, Šváb, neb cizozemec který, jiný obyčej mluvení maje, nežli kdež má přísahati, zvyklost jest mluvení: řečník jemu spuosob předpoví. A znamená-li, že slova mluví, jakž jest v svých krajinách navykl, aniž muož snadně jiným obyčejem mluviti: to má osvědčiti prvé, než přísahající se kříže dotkne. A tak překážka obyčeje, jenž některak nápodoben jest přirození, vymlauvá změnění spůsobu přísahy. Item. Maje přísahati, a rozličné řeči umeje, přísahati bude řečí přirozenau, kteréž se jest od svých rodičuo naučil. Pakli by chtěl raději tu řeč, kterauž má viece v obyčeji a kterauž lépe umí, mluviti, když však z osvědčenie prvé učiněného, než by ruku zdvihl neb na kříž vložil, žádají, aby jim o tom konečný saud byl vynesen. — (*L. S. 454, 455.*)

Přísahaje z nepaměti pěti prsty, nenie škodné.

Artikul XI.

Kdož koli pěti prsty neb celau rukau před saudem zdvihna na kříži, ne z pychu, ale z nepaměti, aneb z jiné nedbánlivosti učinil by přísahu: poněvádž větší počet zavierá v sobě menší, též jest, jako by dvěma prsty přísáhl, ani za zle přísahajícího má jmín býti. Jest-li že pak zpuosob přísahy dobře jest nezachoval, a protivník to vymínil: hollung jest ztratil, a znovu, jakož jest obyčej, přisáhne. — (*L. S. 457.*)

Přísaha má učena býti před přísežnými a stranau.

Artikul XII.

Řečník přísežný má jej spuosobu přísahy před přísežnými v přítomnosti slyšenie protivníka naučiti, a má vždy v tom zpuosobu pře, o kterauž má přísahati, některak dotknúti. Můž také ten, jemuž se má přísahati, řečené naučení, bylo-li by nedostatečné, sám skrze sebe neb řečníka svého rozumně napraviti. — (*L. S. 458.*)

Konšel žádný nemá dávati žádného návěští proti své přísaze.

Artikul XIII.

Ačkoli nenie bezpečné žádnému, učiniti proti přísaze své, aniž také rychtáři a přísežní, aby žalobníci nezdáli se býti křiví přísežníci, žádnému nemají dáti návěští činiti proti své přísaze. Avšak byl-li by kdo narčen saudně, že nezachoval přísahy, jenž jest nebezpečno věčnému spasenie: takové žalobě má býti žalobníku spravedlivost prostě odepřiena. — (*L. S. 459.*)

Přísahaje pro případnú žalobu, v při nepadá.

Artikul XIV.

Kdož by pro případné pře a žaloby, od nichž potvrzenie skutku hlavnieho nepochází, měl přísahati, a pochybil by v přísaze: proto nemá sauzen býti, že by v hlavnie při doceła padł. — (*L. S. 460.*)

Kříž ku přísaze má býti s znamením Umučení Pána Krista.

Artikul XV.

Znamenaj, že žalobník, žádá-li obviněný, má přísahati na kříži, ne na jakémž koli, ale toliko na tom, na němž znamenie Umučenie Božieho bylo by vyznamenáno; poněvádž ten, kdož přísahá, v přísaze die: »Tak mi pomahaj Bůh a tento kříž i všickni světí.« A tu kříž Umučenie Božieho znamenává, a ne dřevěnný kříž ani železný, kterýž žádnému nedává spomoci neb retuňku. — (*L. S. 461.*)

Přísahající z saudu s volí rychtáře, na kříži dvěma prsty řádně přísahá.

Artikul XVI.

V městských přech nebo v hlavních maje přísahati, aby skrze konečný úsudek přisáhł a s rychtářovým odpuštěniem aby prsty zdvihł a na kříž vložił, neb na kříži již vložené maje neb

zdvižené. Provede-li, přísaha jeho pruochod mieti bude, aniž která výminka neb odvolánie proti tomu, který přísahá, a proti té přísaze, kterauž jest učinil, ješto jsau prvé obmeškány, nebudau moci býti předloženy. Nébrž, kdož by koli potom prsty jemu směl strhnauti, nebo s kříže sníti, jenž německy slove »obstreychn«: pět liber dá pokuty, a přísaha má ovšem svým řádem jíti. Při stavovánie koní toliko když osvědčenie předejde svědkuov neb přísah, dopustí se odhánka tiem obyčejem, jakož se svrchu zavierá v ortelech O stavovánie. — (*L. S. 462.*)

(O přísaze židovské máš v kapitole třidcáté čtvrté, a O přísaze očisty pro mord.)

KAPITOLA TŘIDCÁTÁ ŠESTÁ.

O přísežných svědomí.

Přísežní sami sobě svědčiti nemají.

Artikul I.

Ač koli přísežní k žalobníkově neb obžalovaného při mohau svědčiti: avšak v své vlastní při sami sobě svědčiti nemohau; neb nenie slušné ani spravedlivé, aby kdo byl žalobníkem i svědkem. — (*L. S. 463.*)

Přísežný, svědčí-li jinému, kříže se nedotkne, leč jest jeho pře.

Artikul II.

Ačkoli přísežný jinému svědče, kříže se nedotýká přísahaje, ani prstu zdvíhá: avšak, jsa miesto žalobníka neb obžalovaného, na kříži prsty zdvihna, přisáhne jakožto jiný člověk obecní. Item. Přísežný, maje pravdu pověděti, má za šest nedělí prodlenie mieti, vedlé obyčeje konšelského. A když v takovém

uprošení seznal by, že ranau, z kteréž od žalobníka jest obviněn, byl by nevinen, a že by hospodář takový řečenau ránu vytrženým svým mečem učinił, otázka jest: »Kdo z nich a kterak raněnému a rychtáři byl by povinen dosti učiniti?« A odpovied jest: Že v té příhodě vedlé svědectvie přísežného má býti rozsúzeno, bez odporu žaloby žalobníka. Protož ten, kohož by řekł přísežný vinna býti, má za ránu dosti učiniti; totiž, za každú chromotu, jest-li že se staly, aneb utětí prstů, dva funty rychtáři a přísežným, a raněnému pět funtuov zaplatí. — (*Lib. Sent. 264, 266.*)

Konšeł též má sauzen býti jako jiný.

Artikul III.

Jest-li že by který z konšeł zavinił v jaké koli při, sauzen bude jako jiný měštěnín, a nebude tieže trestán. Nebo poněvádž psáno jest: »Trp právo, kteréž sám vydáváš:« příleží spravedlnosti, konšely jakožto práva vynášitele týmiž právy, jimiž jiné saudí, sauditi. — (*L. S. 467.*)

Přísežný, jsa v nemoci, čeho jest svědom, muož jinému přísežnému oznámiti.

Artikul IV.

Přísežný, leže na smrtedlné posteli, ty věci, kteréž za času auřadu jeho o dłuzích aneb o jiných přech, kteréž před nimi bývały osvědčovány, na jiného z přísežných svých pro pamět, a aby zaň svědectvie vydával, muož znésti plným právem. Jest-li že by kdo, nejsa přísežný, slyšeł od přísežného některé účinky před ním osvědčené, a tayž přísežný umřeł by, a potom předřečený po časích byl by zvolen za přísežného: takový z předřečených věcí, kteréž jest slyšel, miesto přísežného předumřeného nemuož svědčiti. Nebo dvě věci překážejí, najprvé: že tento, kdož skutečně svědčí, od přísežného, kterýž sšeł, k vyslyšení těch věcí, kteréž svědčí, nebył jest povolán a prošen. Druhé jest, že ačkoli tento, který svědčí, jest přísežným, však nebył přísežným, když se ty věci dáły, kteréž svědčí. A tak slova, kteráž tento seznává miesto přísežného, moci nemají. — (*L. S. 469.*)

Příseżného seznání v žalobě ranění, před jinými předčí.

Artikul V.

Žalobník žalujíc, že jej tento a tento ranil, a toho chtěl by dovésti skrze příseżného, obžalovaný pak odpoviedaje, zná se, že to učinil mocí svú, moci jeho se bráně odbojem, zavazuje se, že to chce dovésti svědectviem tolika dobrých mužuov, koliko jich potřebuje zpuosob práva: i jest otázka, »které strany svědectvie má druhé předloženo býti?« A odpověd jest: Že žalobníkovo. Protož v této příhodě svědectvie příseżného má slyšáno býti, a vedlé toho má se stranám spravedlivě státi. Item. Žalobník prožaloval jest na obžalovaného, že před šestnácti léty dluh nějaký, před jedním toho času příseżným, a jinde nikdy, slíbil jemu zaplatiti, a to prodlil až do toho času; ale obžalovaný dluhu zpieraje, tázal jest: »Poněvádž v tolika letech nikdy naň nežaloval, zda-li svědectvie příseżného po tak dlauhém času má býti a jako mocné přijato?« A jest odpověd: Že bez odporu prodlení šestnácti let, nad kterážto lidská pamět bez pochybení muož pamatována býti, příseżný svědčiti bude-li, že dluh nenie zaplacen, a vedlé slibu obžalovaného před ním měl zaplacen býti, obžalovaný k zaplacení dluhu jest zavázán. — *(L. S. 470, 471.)*

Konšelé z svého saudu nemají svědčiti jinam k žalování z vin.

Artikul VI.

Ačkoli příseżní z saudu, v němž jsau přísahali, moci nemají k svědčení, aneb k žalování z vin: avšak v přech před nimi spuosobem saudu, neb přátelsky, neb konečnými úsudkem zjednanými, v přech duovodu hodné příčiny nestání, o dluhy spravedlivě obdržené, a o psance, a o jiné všeliké pře těžké, do kteréhož koli miesta, listy svými otevřenými pod pečetmi svými psali by, těm má býti věřeno, a podlé jich psaní má se saud a spravedlnost díti. Item. Ačkoli jednoho příseżného jest svědectvie mocné, avšak jest-li že by kto před saudem řekl, že by chtěl svau při dovésti příseżnými: musí najméně dva mieti; nebo mluvení, jelikožto o mnohých, na dvau v počtu má dosti. Pakli die, že by všemi příseżnými [chtěl] dovoditi, neb šesti, neb osmi: musí

všemi, kdož k témuž saudu sluší, aneb koliko jich jmenoval, svau při dovoditi; jinak v své při padá. — (*L. S. 472, 473.*)

Konšeł obesłaný, nepřijde-li, což koli jiný zřiedí, i on držeti má.

Artikul VII.

Jest-li že by který z přísežních nebo z konšeł bez přítomnosti jiných, avšak povolaných, a přijíti nechtiece aneb pro příčiny nemohúce, což koli by ustanovił, zřiedił, neb učinił, neb sváry rozváže rozsaudił by: od nepřítomných tomu nemá odepřieno býti. Nebo což se děje od většieho dílu obce, všem se připisuje. Jako u příkladě. Když obec bývá svolána skrze traubu nebo zvon neb hłasem bijicovým: ačkoli ne všickni sešli by se, zdá se však, že všickni činí, což činí ti, kteříž sau se sešli. A jest-li že by se sešli toliko části dvě, a větší strana těch dvau částí svolili by oč: také stálé było by. Důvod toho jest, nebo nesnadně všickni mohau svoliti. Též jest, učiní-li větší strana těch, kteří obcí vłádnau, a mají činíni býti miesto všeho města. Znamenaj však zvłáště, že při vaynosích orteluov a v rozeznání pří saudných, jest-li že konšelé přítomní bez nepřítomných konají, v tom aby opatrní byli, aby od cesty práva neodcházeli. Neb právo tak zní, »že nezvykłost vině se přičítá,« a kłade se příkład na lékaři a saudci a na každém řemeslníku nezvyklém. Jest-li že práva jsau nesrozumitedlná toho, kdo vłádne a drží věci, a toho kdo žádá: tehdy má saud učiněn býti tomu, kdo drží. (O tom viece hledaj v kapitole XXXVI. Jak přísežní svědčiti mají.) Jest-li že by obyvatelé města kterého byli listem knížecím obdařeni a sami od sebe bez otazu knieżecího rychtáře a přísežné volili a sadili čas určený: tehda nenie jim potřebie, aby jich jedenácte (pro ssazení dvanáctého, ač by provinił) knížete se dotázali. Ale jiné jest, jest-li že by kníže sobě samému tu moc pozůstavił, nebo tak jako volení, též i ssazování jemu přísluší. (Ostatek o tom hledaj nahoře O pokutách a též v kap. XXXIII. O svědectvie přísežných). — (*L. S. 475.*)

KAPITOLA TŘIDCÁTÁ SEDMÁ.

O listech poselacích.

Listové nemají dáváni býti, které by byly městu k lehkosti a ke škodě.

Artikul I.

Ačkoli přísežní práva městského užívajícím, k jich skutkom a k potvrzenie přirozenie, když bývají prošeni, listuov sepsaných pod pečetí obecní neměli by odpierati: avšak jest-li že by mezi osobami takovými byli slibové neb smlauvy, kteréž by městským právuom škodili, neb cti, neb aužitku obecniemu byli k škodě, takových přísežní nejsau povinni potvrzovati listy městskými. — (*L. S. 480.*)

Listové mohau odepřieni býti od toho, čí pečetí se má pečetiti.

Artikul II.

Listové poselací zavření, z hodných příčin mohau odepřieni býti a zkaženi od toho, pod jehožto pečetí sepsáni jsau. Hlas také živý svědkuov hodných, jakož se jest stalo v přítomné příhodě, listuom takovým předkládá se. A jest příčina, neb ten, který měł listy zjednati psáti Mikulášovi, jednaje, psány jsau z jeho nedbánlivosti bez svědkuov. Protož hlas živý, jest-li přítomen hodných svědkuov, takovým listuom bývá předkládán. Ale listuom zapečetěným, a svědkóm k jedné straně činícím,

mají-li byti předloženi sami svedkové od druhé strany vedení: tehda svědkův hodnost, a svornost svědectvie, a jiní okolkové a případnosti pilně znamenaní, potřebují vytazování maudrého. (O témž hledaj nahoře, mohau-li příseżní svědčiti skrze list krom saudu, v kapitole třidcáté šesté.) — (*L.. S. 481.*)

Psanec v jednom saudu všudy za psance odsauzen býti má.

Artikul III.

Jedni měšťané psali druhým takto: »Opatrným mužuom etc. Opatrnosti Vaší známo buď tiemto listem, že Petr spoluměštěnín náš v saudu města našeho, jakož sme v našich dckách a knihách nalezli, Fridlina takového etc, u vás jatého, plným právem způsobił jest zapsati a aupině právo své obdržal jest, o tom, že Fridlin jemu jeho ženu i s statkem desíti kop, Boha a práva nemaje před očima, jinam ulaudił jest a uvedł. Protož Vás prosíme, abyšte tomu, jemuž jest žena uvedená, aneb jménem jeho přáteluom jeho, listu toho ukazateluom, o dřieve řečeném Fridlinovi vedlé předepsání učinili konečnau spravedlivost.« A když ten list před saudem zjevně čten był, ten jistý Fridlin konečným usauzením pro krádež jest odsauzen, a na dřevě šibenice oběšen jest. (O tom hledaj také níže při tom nápisu, že zapsaný staným právem v jednom saudu,*) ne všudy jako zapsaný má odsúzen býti.) — (*L. S. 482.*)

*) V orig.: „quod proscriptus in uno judicio“ atd.

KAPITOLA TŘIDCÁTÁ OSMÁ.

O hře kosteční.

Prohraný dluh nemá dopomáhán býti právem.

Artikul I.

O hře anebo o dluh prohraný, žádnému spravedlivost nebuď žádná učiněna. Avšak z potřebnosti práva, když jeden z konšel neb z poctivých lidí při hře byl by, a s tiem který vyhrává, proti prohrávajícímu lstivě držal neb se spikl: dobře spravedlivosti náleží, aby k zapłacení peněz tak prohraných ten, kdo jest prohrał, nikoli držán nebył. Item. Jest-li že by hospodář někoho lstivě přijał v hospodu, aumysł maje jej okłamati, když však dobře a věrně slíbił přechovati: takový hospodář v pěti funtích płatiti zavázán jest, spravedlivě z nich třetie díl rychtáři a dva městu, ač by toliko skrze hru stało se okłamání. Pakli by v hłavní věci (criminaliter) takové okłamání było působeno, tehda saud pro mord má naň jeti. (O tom hledaj níže O mordích.) Ani děti, ani čeledínové otcuov neb pánuo, jichž chléb jedí, statku v kostky prohrati nemohau. Jakož také zapsáno jest v Starých Práviech, kdež se píše: »Přikazujem etc.« Item. V čí ruce ve hru falešné a nespravedlivé kostky były by nalezeny, jeho palec buď uťat a všeho, co jest tau hrau dobył, zbaven buď. — (*L. S. 483, 484, 485.*)

O hře kostečni.

Artikul II.

Purgmistr a konšelé města jednoho zapověděli hru všem v městě podruhuom i příchozém, buďto v kostky, karty i kužełky pod pokutú, po prvé jednoho věrduňku, po druhé půł hřivny, a po třetie jedné hřivny, aby ji dał rychtáři ten hospodář, který hry dopustí. Na to pak mají přísežní další pokuty podlé potřeby ukládati. Item. Žádného člověka syn neb služebník nebo přietel, který jeho chlebem se živí, nemuož viece prohrati, než což pod svým pasem má, a kdož na něm viece v té hře získał by, nic mieti nebude. A jest-li že by kto fałešnými kostkami neb jinú fałešnau hrau co na druhém získał: přemožen jsa dvěma svědky, ten, ktož prohrá, v ničemž jemu nebude odpoviedati, a spieše za oklamavače bude, a rychtáři z desíti šilinkuov odpoviedati bude.

KAPITOLA TŘIDCÁTÁ DEVÁTÁ.

O světle do domu a pokojuov okenném.

Světła propuojčování mají býti obapolně odměnná.

Artikul I.

Světła propuojčení a služebnost společně ustanovená jsau; jako chce-li saused okno ke mně mieti, propustiž mi také okno k sobě uděłati, aby saused světła našeho dojieti a ujieti mohł i propustiti. Neb když se ukládá, aby světłu se neuškodiło, to má rozumíno býti najviec k odjímaní. Neb právo buď každému sausedu, bychom my odporovali, najvayš aby mohł stavěti, by měł umenšiti světła našich stavení. Odpierajicího pak v takových věcech a posłuhovánie, máme rozuměti netoliko toho, kdo proti tomu mluvie, ale i toho, kdo nepovoluje. A též nemluvňátko a bláznivého, také právě muožme nazvati odpierající, nebo ne

k skutku neb aučinku, ale ku právu ta slova mají rozumiena a vzata býti. Na toho sauseda, kterýž stavěje zhuoru stavení, zastínił by druhého sauseda stavení, jemuž by služebnost ta nepřieležela: tomu také i žalоba o to náležeti nemá; protože žádnému křivdy nečiní ten, kdož užievá práva svého. Item. Poněvádž toliko slovo to v Práviech jest, »aby se světlu neuškodiło,« tiem obecním slovem o každém světlu má rozumieno býti, buďto nynější, buďto kteréž by času smlauvy zastižené bylo; nebo budaucímu stavení, kteréhož ještě nenie, muože se služebnost světedlná i každá dávati neb ukládati. Od sauseda na dvuor druhého sauseda okna nemají býti; protož byla-li by udělána, mohau od sauseda toho býti zahražená, na čí dvůr byla by postavená. (Ostatku o tom hledaj O právu vysazování znovu stavení, hledaj v dole O světlích, škodách, služebnostech.) — (*L. S. 486.*)

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ.

O ženách a pannách vuobec.

Muž má vuoli za ženu odpoviedati v saudu.

Artikul I.

Muž k žalobě neb odpovědi v saudu za ženu mocí práva nucen býti nemuož. Pakli dobrovolně při ženy na sebe přijme, v přísaze jako v své vlastní při padá a při ztracuje. Ale žena, jsúci miesto žalobníka a přísahau chtěci při obdržeti, padne-li v přísaze, při ztratí jako i muž. Ale jsúci na miestě obžalovaného, totiž, odpoviedající a pře bránící, v tom napřed obdařením pohłaví ženské má toho užiti, že nepadá v přísaze. Žena však vdova, kteráž jest paní nad statkem, buďto že žaluje neb žalobě odpoviedá, v přísaze jako i muž padá a při obdržuje i ztracuje, ač však strana odporná k své straně žádá usauzení. Pakli ta žádost zmeškána bude, jest-li že řečník vdovy právo ženské jí vymíní: toho má užiti, totiž, že držící miesto obžalovaného

v přísaze nepadá. Item. Žena, majíc muže podál od města odchyleného, bude-li s ní bez překážky rok a den, a potom odejde: jest-li že pak v tom času bez něho v městské při, totiž, pro zbožie neb pro dluhy k saudu była pohnána, nemuož býti nucena k odpoviedání. Ale po již řečeném času, jenž čas příměří nebo lhůtu v městské při zavierá, proti odporu muže nebytí doma, bude-li žena pohnána k saudu: k žalobám na ni učiněným přisauzena bude odpoviedati. Jakož žena nemuož muži statku prosúditi do roka a do dne, ač jeho doma nenie: též ani jemu muož vysauditi. A též dokudž ten čas do roka a do dne nemine, propovie-li koho žena k saudu, proto že má muže živého, jenž nenie přítomen: připověděný nebude nucen jejím žalobám odpoviedati. A jest příčina tato: Nebo poněvádž žena vdova nejsúci, nenie paní statku, tehda jakož muži zbožie a jmění nemuož ztratiti, též ani muož saudem obdrżeti. Při kupování však a prodávání věci příslušející k ženské okrase, jakož jsau šłojíři, věnci, neb perlovci, i čepcové, a těm podobné, když toliko nejsú drahé, s kterýmiž častokrát ženy bez vědomie mužského se obierají, mohau se sauditi, a miesto žałobníka neb obżałovaného držeti, proti odporu nepřítomnosti jich mužuov. (Ostatek o tom hledaj na hoře O přísaze ženské.) — (*L. S. 487.*)

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ PRVNÍ.

O násilí panen a paní.

Násilník, řádně přemožený, má sťat býti.

Artikul I.

Kdož by z násilé panen a paní přemožen byl, sťat bude. A tiemto obyčejem přemožen bude. Bude-li panna poškvrněna anebo poctivá žena porušená: jednoho svědka na poli, ten buďto pastýř neb jiný, pakli v městě, tehdy dvau potřebovati bude; jimižto dovede-li, že jest křičela v ty časy, když jest porušena neb popadená byla, anebo že hned svú žalobu rozprostřela, aumysł svůj obdrží. Pakli by panna nebo žena poctivá, nemající svědka, s znameními násilé neb podávení jí učiněného, jakožto ukrvavená neb s zedraným rauchem žalovała: obžalovaný dvěma svědky hodnými se očistí. Pakli by žalovała bez předřečených znamení: tehda obžalovaný dvěma prsty na kříži se očistí. Ale v starých Práviech píše se při tom nápisu, kdež jest zmínka o křičenie a o času žaloby: »Má znamenáno býti, že, kteráž panna neb paní chce žalobu obdržeti, má zvláště dovésti, že jest křičeła. Neb jest-li že by nekřičeła, ale mlčeła, zdá se k tomu dobrovolně svolovati. Ale k hruoze násilníkuo, aby se od takového prohřešenie varovali, jest cíl v takových žalobách za 14 dni prodlenie.« Nebo také v předepsaném nápisu starých Práv, totiž Císařských, píše se takto: »Nad to pak ten den čtrnáctý, ač by svědectviem sedmi mužuov vieryhodných jej přemohła, nižádná očista nemá jemu býti dopuštěna, ale hłavním ortelem

neb odsauzením trestán bude.“ (Ale o násilí obecní ženy níže hledaj.) — (*L. S. 488.*)

Ženu kdo by druhému ulaudil, jsa právem přemožen, má na kuol strčen býti.

Artikul II.

Ač by kdo druhému vlastní ženu ulaudil neb uvedl, sedmi svědky hodnými nebo dvěma sausedy toho, jehož jest ženu uvedl, bývá přemožen, a spolu s uvedenau ženau smrtí kolu zaostřeného zemrau, totiž, že mají kolem probiti býti. Item. Ač by kdo u své ženy vlastní koho zastihl a oba, totiž cizoložníka a cizoložnici by zabil, rychtáře a přísežných zavolá a řečené osoby zabité k hruoze kolem prorazí. Pakli by muže zabil a žena by utekla, anebo zase zpět, ač by ženu zabil a muž by utekl: tehda jest-li že ten, jenž jej zabil, utečení jednoho z nich a přestaupenie sám třetie dokáže, za zabití žádné jiné pokuty a dostiučiněnie nepodstaupí. A též, zabił-li by ženu a muž by utekł. A v příhodě uvedení aneb ulúzenie muž nebude žalovati skrze řečníka, ale v vlastní osobě. Pakli by muž raněný nebo žena raněná utekla, a potom týž muž lapen był neb žena łapená: svědectviem sedmi rukau přemožen bude a hlavní odsauzenie podstaupí. Item. Ač by kdo odšel od své vlastní ženy a pojał by jinau za živnosti oné ženy: bude-li v tom přemožen, sťat bude. Kdož by komu dceru ulaudił, a łapen był by s ní: takovýmto saudem sauzen bude v přítomnosti rychtáře a přísežných a jiných dobrých mužuov a rodičův. Řečená dcerka, ani jsúci ustrašená ani sliby navedená, v prostřed saudu buď postavená. A puojde-li k tomu, jenž ji ulaudił, puojmeť ji za ženu: pakli puojde k rodičuom, tehdy bude sťat. (O tom hledaj napřed O ženách a pannách ulauzených.) Item. Žalovała-li by před saudem žena, že ve třech nedělích před žalobú jest porušená neb podávená: k takové žalobě obžalovaný odpoviedati nebude; ač však ta žena v tom času hodné překážky jest neměla, ješto snad proto nemohła jest žalovati. Item. Ač by obžalovaný k žalobě o násilí neb jiném nápodobném přestaupení učiněném odpoviedał by, poznał by se, že jest pannu porušił neb ženu podávił, a to s jejie dobrau volí, neb jí před tiem za to penieze dával a dary,

a toho by chtěl dovésti svédomiem hodným: skrze takovú odpověd nebude zproštěn, aniž k takovému svědectví má některak dopuštěn býti. Nebo slušné jest domněnie, že takoví svědkové ani sau hodni. ani spravedlivi, nebo po skutku předřečené přestaupení mohlo by snad skrze lidi dobré porovnáno býti; ale k zaslíbení o tom, což jest budaucího, nevměšují se než zlí a nešlechetní lidé. (Ostatku níže hledaj O podávení ženském.) Bude-li nevěstka z násilé žalovati. a stane-li násilník k saudu, rychtář jí dosti učiní s některých radú, neb jest jeho kmetična. Item. Kdož by žáka neb layka proto, že běhlau ženu buď ve dne nebo v noci v kterémž koli miesté tělesně poznává, zbožie neb raucha zbaviť by neb svlékl: muku krádeže neb zloděje, neb laupežníka podstaupí pokutu, nebo on jinau pokutau má trestán býti. — (*L. S. 489. 490, 491, 492, 493, 494, 495.*)

Žena, hledaje muže, za šest neděl vražedlníka dietěte svého muož sama viniti.

Artikul III.

Žaluje-li na někoho žena z zabitie dietěte svého: obžalovaný má jejiem žalobám vedlé spravedlnosti odpoviedati; ač by však ona dřív za šest nedělí zde i onde muže svého hledala, aniž by nalezen byl. A řečené ženě má se státi tak plná spravedlnost, jako by muž jejie tu stál osobně. To aby se stalo podlé znénie práva. Item. Ačkoli žena bez přítomnosti muže, jenž osobu žalobníka i obžalovaného za ni můž nésti, vedlé obyčeje k saudu nebývá pohoněná: avšak ač by nebytiem jeho doma, k saudu povolána jsúci, chtěla se brániti, má k otázce strany odporné o živnosti muže ujistiti a pravdu zvěděti; nebo o člověku nepřítomném pochybenie [jest], jest-li živ čili nic. — (*L. S. 496, 497.*)

Žena, před vdaním vdlužéci se, má odpoviedati, by muže doma nebylo.

Artikul IV.

Item. Ač by žena vdaná pro dluhy za času vdovstvie, neb za dřevnicho muže od ní zdlužených, k saudu byla povolána:

proti odporu, že nynie praví, že »má muže živého, ale že nenie ho doma,« žalobám žalobníkovým má odpoviedati. — (*L. S. 498.*)

Svědkové ženy v přísaze padají.

Artikul V.

Item. Ačkoli žena mající přisahati, nepadá v přísaze, avšak svědkové jejie, pochybí-li v spuosobu přísahy, padají v té při. Item. Vdova, jsúci před saud pohnaná pro dluhy, v kteréž jest muž jejie zašeł: bude-li mieti přisahati, tehdy přisahající nepadá; nebo v té příhodě užiti má práva téhož, jenž by jí příslušelo za živnosti muže jejieho. Pakli by vdova pro dluh[y] za času vdovstvie svého zašlé, v zbožie jí vlastnie a osobně příslušných, a jichžto sama svá jest paní, někomu, jenž by ji nařkl, měla přisahati: v té příhodě, jest-li že ten, kdož ji nařieká, proti ní takové věci pravie, tehdy přisahající padá v té při. Pakli by takové věci proti ní duovodné nebyły a s strany jejie právo ženské było by jí vymíněno: tehda přisahající nepadá. A rozum toho jest. Poněvádž vdova s svým zbožiem vlastním, jehož jest sama paní, muož s tiem učiniti a spuosobiti, jakž se jí líbí, jako i muž: hodné se zdá, aby také žalující neb odpoviedající o takovém zbožie neb statku témuž právu podnikła, kterémuž jest muž poddán týmž právem. — (*L. S. 499, 500.*)

Ženy, majiece svuoj díl, bude-li muž marnotratný, samy své spravujte.

Artikul VI.

Když ženy od otcuov dědictvie oddělené svého práva jsú zmocněny, budau-li maudré a věku dospělého a měly by muže marnotratné: ony samy zbožie své mohau spravovati jako i muží. (O tom hledaj nížeji.) Teta sirotčí, jenž jiného žádného nemají přirozeného nežli ji, v ty sirotky i v jich zbožie jménem vládařstvie nemá se uvázati, ale raději přísežní péči takového vládenie vedlé jich svědomie mají poručiti počestným mužuom. Ženy však vdovy vládnutím statku i syny, dokudž stavu vdovského nezmění, slušně spravují, nebo takto die staré Právo

»Ustanovujem také, že kdož koli z měšťanuo umřeł by, bude-li mieti ženu nebo děti: rychtář nebo přísežní nikoli se v jich zbožie nemají uvázati, ale buďte v moci ženy a děti.« — (*L. S. 501, 502.*)

Ženy nemají ubrmaniti, ani jakého auřadu mieti.

Artikul VII.

Vedlé řádu spravedlnosti, ženám nemá býti ubrmanstvie poručeno; nebo vedlé řehoły Práva Městského, ženy od obecních neb od zjevných úřaduo sau vzdáleny. — (*L. S. 403.*)

Vdovy nekšaftující právo muž, kteréhož pojme, obdrží před dětmi.

Artikul VIII.

Jest-li že vdova, statek mající a děti, muže by pojala a potom, tělesně jsúci od něho poznána, umřela by: díl zbožie, kterýž na ni přísłušeł, proti odporu dětinskému na muže spadne. Nebo muž netoliko těła, ale také i zbožie ženského jest pán a správce, avšak v zbožie mateřiném druhdy napadají příbuzní mateřini. (A o tom hledaj nahoře O dědictvie, blíže konce. Item v kap. XVI. art. I. Item v kap. XVIII. art. X.) — (*L. S. 504.*)

Žena těhotná nemá býti na smrt vydána.

Artikul IX.

Žena těhotná, pro zlý skutek łapená, pro plod, který má v životě, nemá býti na smrt vydána, ale skrovně mrskána. A nevěří-li se řeči jejie, by těhotná była: tehdy dvě ženě počestné v saukromí ji opatřte. Kteréžto jest-li že dějí pod přísahau ji býti těhotnau, má jim věřeno býti. Též má-li zkušeno býti, jest-li panna porušená, nebo jest-li žena těhotná, nebo když v manželstvu svědomie jest potřebie; anebo když počet rozeznánie let někoho mladého má býti opatrován, nebo ač by někdo, vajda do kláštera, kdež jeptišky spí, neb v jiném miestě, kdež ženy přebývají, jednu z nich porušił by: v takových a k těm podob-

ných příhodách, má přijato býti svědectvie ženské, a při pacholatech mužské. — (*L. S. 505, 506.*)

Žena nemuož kšaftovati ani o svých věcech gruntovních.

Artikul X.

Žena jsúci manželka, z věna, rúcha, šlojířuo a podobných věcí, nebo klénotů aneb kterých koli věcí, nic nemuož poručiti, ani žádného kšaftu činiti bez povolení mužova, jenž jakožto nad ženau, též i nad zbožiem vším pán jest a správce. Ale vdova od dielu, jenž jí přísluší, muož spuosobiti a kšaft činiti, jakož se jí líbí. Item. Ač by panna nebo žena, zbožie mající, pojala muže, jemuž by jistau summu jmenovala, a potom, dětí s ním nemajíci, umřela by: z statku, věno muže jejieho převyšujicího, proti odporu téhož muže, jakž chce, muož spuosobiti a kšaft činiti, jakž se jí líbí. — (*L. S. 507, 508.*)

Ulaudí-li let nemajíc pannu kdo s násilím z domu, má sťat býti.

Artikul XI.

Kdož by koli děvečku, kteráž nemá dvanácti let, v kterém koli miestě, nebo pannu pod dvanácte let, neb vdovu v domu neb v jiném pokoji, jenž muož dveřmi zavřín býti, porušenau směl ulauditi: beze vší milosti jako laupežník sťat bude, a pakli uteče, města věčně zbaven bude. Ale ta děvečka nebo vdova ustanovenie svrchu psanému bude se radovati. Jest-li že by kdo druhému ženu jeho vlastní ulaudił: bude-li sedmi svědky přemožen, saud kołu podstaupí. — (*L. S. 515.*)

Ulaudí-li žena let nemajicieho, diel svuoj ztratí a města prázna buď.

Artikul XII.

Poněvádž nenie złosti nad złost ženskau, jest-li že by žena neb děvečka vyrostlá syna, vnuka, bratra etc., jakož se svrchu píše, někoho dobrého člověka, let osmnácte nemajiecího, lstivě tomu navedła, aby tajně, bez rady přátel nebo těch, jimž jest

poddán, radě, pryč odšel, nebo slovy, kteráž nemohau odvolána býti, pojíti by směla, aneb s ním pryč šla: taková ludařka i s ulauzeným, ztratíc diel dědičný, za padesáte let města prázdni budau, s zachováním však povah podepsaných: bylo-li by o navrácenie dřív nebo po řečených letech, leč by snad ten mladenec, s svými dobrými přátely neb poručníkem jsa oddělen v statku, sám sebe mocen byl, nebo učiní-li múdře neb nemúdře, to sobě přičítaj. — (*L. S. 516.*)

Panny, nechtí-li jich poručníci vdáti, má se to na pány neb faráře vznésti.

Artikul XIII.

Jest-li že nětčí sirotci, kteréhož koli pohlavie, panicové neb panny, zbožie majiece, některému, neb svému příteli nebo cizímu, jakožto poručníku a obránci byli by poručeni, kterýžto snad proto, že statku jich požievá, přieliš prodlévá jich vdáti: tehdy sirotci k některým z přísežných konšeluo, nebo k faráři, nebo k svému zpovědníku puojdau. Kterýchžto jich vuoli a aumysl o vdání k manželstvu na městskau radu vznesau. A když to usłyší rada, sama od sebe proti odporu poručníka, aby takových sirotkuov vuole se naplnila, hned s pilností o spojení svadby opatří. (O podávenie hledaj v kapitole LXI.) — (*L. S. 517.*)

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ DRUHÁ.

O ustanovení a svolení městské, kteréž každé město držeti dobrovolně muož, neb o jiné se svoliti.

Ulaudí-li který pacholek neužitečný komu dceru, má města prázden býti.

Artikul I.

Ustanovenie, kteráž mohau pro obecní dobré ustanovena a držána býti nebo opuštěná, sau tato. Najprvé, že kterýž koli člověk neužitečný někomu dceru, vnuku a tak dále, jakož se svrchu vypisuje a dole zavierá, buďto panu neb vdovu, jeho nachlebnici neoddělenau, nebo skrze něho, ač snad jakožto poručníku neb pod jiným kterým koli počestným obyčejem a slušnau příčinau, má ji sobě poručenau, jinde od svého chleba postiženau bytem směl by ji vyvésti neb ulauditi: beze vší naděje navrácenie a bez milosti od dne ulauzenie za padesát let od města i s ulauzenau má se vzdáliti, statku nebo dielu dědičného děvečce nebo vdově takové přislušného i ludař i ona v letech předřečených ovšem nic nevezmauce. A před skonáním řečených let, jest-li muž umře a žena chtěla-li by se navrátiti, vjití do města nemá jí odepřieno býti. A jest-li že skrze jejie přátely, anebo skrze ty, jimžto přísluší, byla by jie uprošená milost od konšeluov, a bylo by jí něco dáno z milosti: toť bude mieti, a z práva nic na nich nemuož žádati. A když padesáte let mine, jest-li že by se muž s ženau navrátil: z žádného zbožie přátel ženiných anebo těch, kdož to drží, nemůž naříekati, ale toliko

vlastniem ausilím samým sobě a dětem, ač které mají, potřeby opatří. Kdož by chtěl vyvésti vdovu, nemaje vlastnieho stolu: ten i s ní za deset let pořád zběhlých města prázden bude, a v zbožie té vdovy přátelé najbližší se uvíží jakožto ti, na něžto přísluší, ovšem nic jie z toho nedávajiece. Jediné leč by snad žena dřív desíti let za jeho živnosti, oba spolu chtěli se navrátiti: tehdy ne z práva, ale toliko z milosti v té příhodě, jako i v předepsaných od rady města odpuštěnie jmenovitě obdržiece, bude-li jim co dáno, to bude mieti. Item. Když muž a žena k třidceti letuom přejdau: ustanovenie předřečeného nepodniknau, aniž pomstám v nich zavřeným některak budau zavázáni. Také kdož by koli z mužuov nebo z žen přemožen byl, že předřečené lauzení, neb tajné vdávanie, bez vědomie a rady přátelské a rodičův anebo těch, pod něž sluší, mezi tiem mužem a ženau řiedil by a jednal, aneb radu a pomoc k tomu dával: bez navrácenie za padesáte let zbaven bude města. Také kdož by koli z rodičuov neb z těch, pod něž sluší mladenec neb děvečka neb vdova, předřečené ustanovenie směl přerušiti kterak koli: tehda bez milosti tak velikú summu peněz, jakauž panic, neb panna, neb žena za svuoj oddiel měla jest mieti, dá za pokutu, kteráž má k užitku městskému býti obrácena. — (*L. S. 513, 514, 518, 519, 520.*)

K manželství jako i k vieře a jiným svatostem žádný nemá nutiti.

Artikul II.

Ač by skrze ustanovenie napřed dotčená stará Práva nebo ortelové městští zdály by se býti odporná, neb kdež se die, »že na vóli každé dcery a vdovy vdáti se aneb nechati, za kohož koli chce:« to má rozumíno býti, že děvečka nebo žena k pojetí tohoto neb onoho muže nemá nucena býti. Neb jakž k vieře nebo ke křtu žádný se nenutí, leč kdo chce: též ani k manželstvu člověk nemá mocí nucen býti. A z toho jest známo, že ten, kdož děvečku nebo vdovu uladí neb vyvede, nemuož se vymluviti právem předepsaným, poněvádž proti němu činí; nebo nadarmo práva žádá, kdož činí proti právu. Ale násilím pannu neb vdovu, kterauž uvede nebo uladí, k manželstvu nutí popuditi,

ačkoli také děvečka neb vdova k ulauzení smlauvá se tajně s tiem, jenž ji pryč vede, neb k ulauzení svoluje dobrovolně: avšak lidé nesaudí o takových tajných věcech, ale rači o ulauzeni a o násilí uvedeném zjevném. Takéž ten ortel, jenž die. »aby dcera uvedená i s ludařem postavená byla v prostřed saudu neb okršlku:« to má býti rozumieno o počestném muži a ctném, jenž se jest dobře zachoval, o to vždy usiluje, aby v dobrém rostl a ve cti. A kdož by vedlé rodu, života, stavu, duostojenstvie, povah, zbožie a cti srovnal by se: ten podobný jest panně neb ženě, kterauž jest vyvedl. A ačkoli k takovému muži panna neb žena v vokršlku neb v saudu uchýliła by se neb šla: avšak pro násilé neb moc, kteréž jest při uvedení neb lauzenie městu učinił, ničehož nic z dielu dědičného nebude dáno té ženě neb panně od rodičuov neb od těch, jimžto přísluší, leč z milosti, ač jí obdrží od rady městské. — (*L. S. 521.*)

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ TŘETIE.

O mordích a proto trestání a pokutách.

Mordéř jest, kdo, zabije, béře; vražedlník, kto v svádě zabí.

Artikul I.

Mord tiem zvláště dělí se od vraždy, že má k sobě připojený lúpež, jenž slove łúpežník (mortificator); protož ten pravě slove mordéř, kterýžto, když druhého zabí, zbožie od něho béře. Ale kdož bez zabití statek béře, łaupežník slove. A vražedlník slove, jenž bez rozumu, z hněvu, pro pomstu z małého vážení nebo z sváru, v krčmě nebo jinde učiněného, s druhým bojuje, zabí jej. A také z toho mordéř slove, kdož spícího na łoži, neb odpočívajícího, neb za stolem jedaucího, nebo v łázni se myjícího zabí. Item. Když hospodař také podruha nebo hostě, a zase podruh nebo host hospodáře proto, aby mu statek pobral,

udávi: mordéř slove. Protož kdož by koli, s rozmyslem žalobu čině, jiného očekávaje, z pychu jej zabil: mordéř muož slauti. A takový uteče-li, hned když umrtvený bude pohřben, jednau má býti pohnán a hned zapsán plným právem. Vražedlník nebo laupežník po tři saudy ve čtyřech nedělích pohnán jsa, jest-li že vždy ve dvau nedělí po čtvrtý saud jsa obeslán, nepostavil-li by se: tehdy má zapsán býti. Mordéř zajisté, k koni jsa přivázán, po ulicech má vláčen býti, a potom zbit na kolo. Ale vražedlník a laupežník mají od meče umříti. Ale kdož jest radau neb z peněz zjednał druhého zabití: muku ne prosté vraždy, ale kteráž na mordéře sluší, podstaupí. Ačkoli mordéř, jednau jsa pohnán, hned zapsán bývá: avšak to má býti rozumieno, když se stane hodný duovod od žalobníka, totiž, když předejdú přísahy o bezpraví a svědkové budau provedeni, jimižto dostatečně dovede, což míní. Jinak obžalovaný po třikrát vedlé obyčeje pohnán bývá, a nestane-li k čtvrtému saudu, zapsán bývá. Kdož prvé maje záští zjevné s druhým, zabí jej, nikoli neslove mordéř ani vrah; neb každý má se vystřiehati záloh nepřátelských; protož zvláště nešlechetní lidé, kteřížto z vnitřní srdečné zlosti, ne z hlauposti neb nemožnosti hřešiece, smrt lidem činí, vražedlníci slovau. — (*L. S. 522, 523, 526.*)

Mord bude-li za městem, puovod, pochybí-li v přísaze o bezpraví, obžalovaný dobropověstný čist bude.

Artikul II.

Stane-li se mord krom obydlé lidského, na poli, v lesích neb těm nápodobných miestech: žalobník, žaluje-li na koho, tehdy patřeno má býti, měl-li jest takový obžalovaný před tiem dobré jméno. A jest-li tak žalobník přisáhne sám druhý (de calumnia) o bezpraví, a pochybí-li v přísaze, obžalovaný prost bude; a pakli nepochybí, obžalovaný sám sedm se vymluví. Toto také má býti znamenáno. Ač obžalovaný v čas mordu v některém miestě tak byl daleko, že by tuto býti nemohł, dokáže se býti listy s pečetmi vieryhodnými sepsanými, neb svědectviem ctných lidí: tehdy rozumně zproštěn bude, leč by dokázáno bylo, že, jsa nepřítomen, lstí jest to učinił nebo zjednał, aby se tak stało. Pakli obviněný obžalován z mordu, a dřiev poškvrněnú

měl pověst a zlé jméno. nebo život provinilý: tehda čas, miesto a jiní okolkové (circumstanciæ) mordéřstvie mají znamenáni býti. A můž-li z toho býti uznámenáno, což se s pravdau sjednává nebo srovnává, a znamenité podezřenie činí o obžalovaném: tehdy svědectviem žalobníka přemožen bude z skutka vedlé domněnie zlého. Pakli by obžalovaný utekł, po prvniem povolánie hned zapsán bývá. Avšak utekł-li by obžalovaný, jenž jest prvé vždy dobré jméno měł, a rozkázał by nebo odepsał, že hotov jest státi ku právu: má mieti prodlenie, a ne hned v jednom saudu zapisován. Protož vždy, když obviněný v skutku neb při utiekánie, když se mord stane, nejsa łapen, odšeł by a mord nenie známý a zjevný: dřiev než zapsán bude, žalobník přisáhne o bezpravie, práva svého dokazuje. A neučiní-li toho: tehdy obžalovaný vedlé obyčeje trojieho oznámenie má pohnán býti, aby, nestane-li potom k čtvrtému saudu, zapsán byl. A znamenaj, že při mordích, kteříž se tajně dějí, zlá domněnie najviec miesto mievají. (O témž hledaj v dole při nápisu O ranách, vraždách a o mordích. A též v kapitole čtyřidcáté páté, artikul první.) — (*L. S. 527.*)

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ ČTVRTÁ.

O závazcích a přirčení.

Zavázaní, které nemá dne uloženého, dnešek jemu slúží.

Artikul I.

Ve všech závazcích, v kteryžto den jistý a jmenovitý nepokládá se, mají se rozuměti a ztahovati k vezdajšímu dni. Item. Kdož by co dáti neb učiniti slíbil od jiného. nenie závazek. Item. Sirotek bez moci poručníka svého nic zavázati nemuož. avšak jiného sobě zavázati muož.

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ PÁTÁ.

O zprávách úředníkuov.

Přísežníkuom nepotřebie žalovati, než toliko zprávu činiti mají.

Artikul I.

Úředníkuom stráží nočních, branným, biřicuom a jiným podobným přísežným nenie potřebie, aby žalovali, ale aby svobodně v saudu zprávu na vinné činili a obzvláště znášeli, a činící škodu přivedli. Aniž mají přísahati o bezpraví; nebo přísaha, kterau sau k auřadu svému učinili, má v paměti jmína býti; leč by obžalovaný na odpor prokazoval, nebo z takových časuo a miest vyhledání a jiných případností, za plný duovod má jmieno býti, jakož Práva svědčí.

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ ŠESTÁ.

O pastuchu a jeho péči.

Hovada mají do stáda hnána býti, krom mlznic a skotu.

Artikul I.

Žádný sedlák ani kdo jiný hovad, kteráž za stádem mohau jieti, nemá chovati doma; krom hovad, skotu a sviní mlznic mladé majíc. Item. Žádný nemievaj svého pastuchy ke škodě mzdy pastuchovy obecnie, krom některých vsí, kdežto člověk

najméň maje tři lány dědiny, z obyčeje pro rozličnost pastev ovčáka muož mieti ovcem svým vlastnieho. Item. Ač by obecnému pastýři šel plat z lánu neb z nohy: tehda aby ves pastuchy zbavena nebyla, ještě ovčáka maje, jakož jest řečeno, z svých lánuov pastýři bude platiti, jako i jeho saused. Item. Pastucha kterýchž koli hovad, před něj vyhnaných, nepřihnal by zase do vsi: ont je zaplatí. Ale kteréž by od laupežníka neb od vlka vzato było, dovede-li jedním svědkem, že naň okřik udělał: tohoť platiti nebude. A takový svědek, poněvádž pastýř jest na poli, muož býti žena neb dietě. Urazí-li hovado jedno druhé, a bude-li pastucha proto obžalován: chce-li nevinen býti, pod svau přísahau ukáže, že to hovado druhé jest uraziło, a když se to stane, uražené hovado šacované od příseżných pán toho hovada, kteréž jest ono druhé uraziło, do svého chlíva vezme, krmě a ostřiehaje jeho, až i na pole bude moci jieti, a tak pánu jeho zdravé je vydá a navrátí. Pakli v jeho moci umře, cenu zaplatí. Item. Bude-li pastucha obžalován, že hovada do vsi nevehnał, svau přísahau se očistí. Avšak vžene-li hovado a ono domuov nevejde, a pán toho hovada, vezma s sebau dva muže počestná, šel by k pastýři a z hovada ztraceného by jej napomienal: tehdy pastýř, očisty nechaje, hovado zaplatí. Item. Die-li pastýř, že hovado není před něj vyhnáno: pán hovada s dvěma muži ctnými, jenž jsú viděli, lépe dovede, že hovado před pastuchu vyhnal, nežli by pastucha svau nevinu mohł ukázati. Obyčej však všech vsí ve všech předepsaných věcech má za právo držán býti. Item. Ve všech jiných potřebách neb potřebnostech vesských, což vládař sedlský, což se dotýče k vesským, polním a lesním užitkom vsi, s radau většieho dielu té obce ustaví a zřiedí: to menší strana obce za pravé držeti bude a nemuož tomu odepřieti. Było-li by hovado kam posláno na pastvu a tam by umřelo, neb zhubenčlo, neb od lotruov ukradeno: ten jeho platiti nebude, k komuž jest posláno, ač však škoda taková tomu hovadu nepřišla jest nedbánlivostí jeho. Pakli laupežem mezi jinými, neb z jiných hovad bude ukradeno: zaplatí je. Pakli morem by umřelo: tehdy, ukáže kůži, svoboden bude. Pakli jeho puojčił druhému bez odpuštěnie pána, jehož jest, a tam by umřelo neb pohoršiło se neb jiným obyčejem ztraceno było: zaplatí je. — (*L. S. 528.*)

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ SEDMÁ.

O pokoji stranám od saudce uloženým.

Pokoje nenie rušitel vedlé práva, kdo by nepozdravil neb pití nepodal.

Artikul I.

Jest-li že by za času uloženého pokoje strana proti straně nepovstala, neb pití jemu podaného nepřijala by, nepozdravila by jí, ani jiných takových věcí, kteréž dvojím aumyslem, totiž miłováním dobrým a zlau horlivostí mohau býti činěny: proto nenie mieru rušitel. Nebo při takových věcech pochybných, lepší stranau domněnie má vykládáno býti. Item. Kdož koli, pokoj ruše, ranił druhého, bił kyjem, nebo jinak potupně urazil, o zemi udeřil, nohama tlačił, pěstmi bił neb rvał, by pak od toho aurazu i neumřel: avšak jakožto mieru rušitel jat má býti a hlavy zbaven. Pakli by ušel, hned zapsán buď a třetinu zbožie jeho pozuostałého na rychtáře sluší vedlé práva. — (*L. S. 529, 530.*)

Pokoj zapovědený kdo zruší a uteče, zapsán buď za vinného.

Artikul II.

Kdož koli pokoj od rychtáře jemu zapovědený, před očima přiseżnych porušił by, a potom by utekł: hned prvnieho saudu

buď zapsán. Kdož druhého s mečem neb s kordem honí, kord neb meč, po němž by vyhodil k zabití jeho, ač však z štěstí z rukau jeho zdráv utekł by, a onen z jisté vuole a z aumysła chtěł jej raniti nebo zabiti: avšak z jeho zlého aumysła sauzen má býti, jako by v skutku mier rušił. — (*L. S. 532.*)

Pokoj když se ukládá, ten netoliko pán, ale i čeled držeti má.

Artikul III.

Když se komu pokoj přikazuje, netoliko s svým hněvníkem, ale také i s čeledí, kteráž jeho chleba užievá, má pokoj zachovati; a též zase i hněvník má také pokoj jemu uložený jeden každý svým nachlebníkuom zapověděti. Nebo jest-li že by pánuom pokoj zapověděný był a pacholci jednoho v času uloženého pokoje ranili by druhého: zajisté pán těch pacholků zdá se býti míru rušitel; nebo podobné jest, že by se stało rozkázaniem jeho, aby pokoj był zrušen. Avšak jest-li že pacholci řečených pánuov v času pokoje bez přítomnosti a rozkázanie jich vespolek by se zranili: nemá odsauzeno býti míru rušenie. Item. Kdož by služebníka druhého v čas uloženého pokoje ranił, výpověd pokoje rušił by: tehdy proto, že jsau mír zrušili, má sťat býti. A tomu raněnému i rychtáři dosti se jest stalo, a statek po něm pozuostałý jeho dědicuom buď pozuostaven. — (*L. S. 533, a.*)

Pokoj slovy kdo zruší jakými koli, dá pět funtů pokuty.

Artikul IV.

Za pokutu přerušenie pokoje slovy mrzkými, nebo pohruožkami, nebo řečí nepočestnau, by pak i lehká była, když toliko k slyšení jsau protivná: pět funtů má býti dáno, z nichž se rychtáři dostanau dva díły a městu třetie. A ta pokuta jest vyňata z starých Práv, totiž Ciesařských, kdežto pro největší zavinění slov, jako jest rauhánie neb svědectvie jazyka, klade se pět funtuov. — (*L. S. 533, b.*)

Očista pro nezrušenie pokoje — sám třetie.

Artikul V.

Člověk, zapieraje rušenie pokoje, má se s poctivými muži sám třetie na kříži očistiti. Ač by kdo směl pokoj rušiti od saudce uložený, řečí neb skutkem, a byl by v tom usvědčen: zruší-li skutkem, odsauzení hlavy podstaupí; zruší-li je slovy nepoctivými, penězi buď trestán a rychtáři daj 60 šilinků. Item. Pokutu tauž podstaupí, kdož koli spoluměštěnína svého slovy hanlivými rozhněval by, a k tomu má jemu dosti učiniti nápravau, a dva šilinky pokuty rychtáři dáti. — (*L. S. 533, c.*)

Kdo koho zseká v trhu ranami, ruky zbaven buď.

Artikul VI.

Kdož by koli pokoj rušił ranami v den trhový aneb ranau: třmi svědky jsa přemožen, ruky zbaven buď, neb ji desíti hřivnami vypłať. A kdož by téhož dne meč vytrhl ke zlému druhého, ale však neuraził by druhého: přemožen jsa třmi svědky, pokutu jedné hřivny podstaupí, rychtáři puol a přísežným půl hřivny. Pakli by jeden z přísežných viděl: přemoženě bude a miłost od toho, jehož chtěl uraziti, nalezne, jakž muož. Ač by kdo s zapověděným přeostrým mečem łapen był: meč rychtáři zuostane. Item. Ač by kto po [s] zapověděným mečem postižen był: ten odpoviedaj z věrduňku. Pakli by s tesákem neb dykau był: z puoł věrduňku bude odpoviedati.

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ OSMÁ.

O pomstách pro zavinění.

Lidé zaviňují z úmysla, z kvapnosti, z příhody.

Artikul I.

Lidé prohřešují aneb zaviňují čtverým obyčejem: z úmysla, z kvapnosti, příhodau. A z úmysla hřeší łotři, kteříž mají tovarystvo s jinými na cestách. Z kvapnosti, když jeden utkne řečí na druhého skrze opilstvie, a potom k rukama neb železu přichodí, totiž rují se neb tepau. Z příhody pak, kdyby kdo, na łovu sa, na zvěř střelił a zabił by člowěka. Neb opět stkutky se trescí, jakož jsú łúpežové, vraždy, złodějstva, aneb řeči, jako nařkové, utrhánie, a při vieře čáry, neb pro psaní jako falešné a podvodné, neb pro rady złé, neb pro závazky łotrovské navozovánie a s nimi spojení, a kdož radau jiné navodí k złým skutkuom. A ti čtyři obyčejové mají vyptáváni býti sedmi obyčeji a příčinami. Najprv příčina, osoba, miesto, čas, jakost, wielikost. příhoda. Příčina, jako při bití, kteréž se děje od mistra, neb od rodiče, a ty sau bez pomsty, neb se dějí dle opravy a učení, ne dle křivdy. Bývají však mštěny, ač by kdo z hněvu od cizího bit był. Osoba dvoje zřenie má k tomu, totiž, jenž činił, a k tomu, jenž jest trpěł. Nebo jináč mštěna bývají prohřešenie jednostajná, když synové nebo děti rodičuom prohřešie, než proti cizímu, proti mistru neb proti pánu. A při takových věcech hledieno má býti k věku a k rozumu. Miesto, jakožto při złodějstvu a svatokrádeži, za něž bývá hłavnie trestánie, i menší muky. Čas, ten dělí złoděje dennieho a nočnieho, jako když skutek těžší a lehčejší jest, jakož se dělí krádežové noční od denních. Jakost dělí złoděje od toho, jenž hovada kradeného,

nebo kdož by jednoho vepře zajal, jako zloděj skrocen bude, a kdož stádo, ten jakožto ten, jenž dobytek krade. Příhoda, zřenie má k skutku, ačkoli práva nemstí méň nad tiem, jenž proto, aby zabił člověka, vystřelí, nežli nad tiem, jenž by zabil. A protož mezi Řeky nešťastné příhody bývaly mštěny dobrovolnau pauští. — (*L. S. 535, a.*)

Pomsta a vina otcova nevztahuje se na dědice.

Artikul II.

Item. Upadne-li kdo u vinu neb v pomstu, ta nejde na dědice. Nebo pomsta ustanovená jest pro polepšenie lidské, kterážto, když ten umře, na kohož jest vložená, tu se dokonává. Přihází se také, že tíž skutkové v některých krajinách neb zemích tieže a lehčeji mštěni bývají, jakožto v Africe, paliče osení, a v Míšni a kdež kovy mají, falešní mincíři.*) Někdy také přihází se, že někomu pomsta tieže činí, vedlé velikosti viny. Item. Zabí-li žena syna neb dceru svú, mukú mordu otcovského umři, totiž, jako by otce zabila. Jedná-li žena smrt svého muže, na kolo buď zbita. Pakli by také muž takovú věc učinil, tehdy najprvé, za koněm jsa uvázán, a po ryncích a po ulicích má vláčen býti, a potom na kolo bit býti. Ale že v takovém vláčenie údové nestydatí odkrývají se: protož poctivosti pohlavie ženského to se odpustí, avšak na kolo zbita toliko bývá. (O témž v kap. XVIII. art. IV.) — (*L. S. 535, b. 538.*)

Žena, ukáže-li na muže cizoložstvie, sodomstvie, hrdla svého nebezpečenstvie: má s ním rozvedena býti.

Artikul III.

Jest-li že žena muož ukázati, ano jejie muž cizoloží, aneb trávenie jedná, neb se sváří, neb se lotrovstva drží, nebo an lotruje, aneb dovede-li naň, že by dobytek nečistil, aneb smilně živ byl, aneb že by před očima ženy své s jinými přebýval, jenž jest náramně ženám věc protivná, a zvláště poctivým, anebo pohruožky od mužuov trpěla by a dovedla o svém zdravie, anebo

*) V orig.: „ut in Africa messium incensores, in Mysia vitium, ubi metalla sunt, adulteratores monetæ.“

s mečem se na ni potrh, anebo od trávenie, neb kterým koli jiným obyčejem (mnohé zajisté cesty lidé mají ke zlosti), anebo tak, ač by ji bez hodné příčiny bíjel: protož bude-li moci kterau takovou věc ukázati, tehda práva dávají odpuštěnie užívati rozvedenie, a nevdávati se a věno vzíti, i to všecko, což jí dáno bylo před spojením manželským; a netoliko, nemohla-li by dovésti všech příčin svrchupsaných, ale také, by jednu dovedla. Item. Také právo odpustí muži, aby ženu odvrhl, ač ji v cizoložstvu najde neb v trávenie.

Z úmysla kdo na koho stojí, a útok učiní: má smykán býti.

Artikul IV.

Kdož by koli z aumysla a s dobrým rozmyslem na druhého autok učinił, by jeho pak nezabił, avšak raní-li jej, toliko vedlé jeho zlé vuole, kterauž jest měl, bude-li to tak shledáno: jako mordéř má pomstu trpěti, aby, k koni jsa přivázán, po ulicech sem i tam vláčen byl. A v té chvíli biřicovým hlasem jeho zavinĕnie má oznámeno býti. A bude-li tak veliká vina, má na duol*) k tomu připravený vložen býti, a všickni audové jeho kolem zbiti býti, a potom má na kolo pleten býti a zhuoru zdvižen, aby tak před očima lidskýma umřel. A což jest řečeno o mordu, i o zlé mysli též má rozuměno býti. Nebo při zločinĕnie raději vuole zlá a skutek šetřie se, než nedostatek. (O témž hledaj nahoře O pokutách a dole O ranách a o mukách.) (*L. S. 539.*)

Mrskaný a od práva zjevně trestaný nemá do města choditi.

Artikul V.

Starodávní jest obyčej, aby kdož koli pro zlé činy mrskán bývá, na audech ochromen neb jinak ohaven na těle podlé spravedlnosti: že tomu jest město zapovědieno, aniž jemu viec má vjíti do města dopuštěno býti. — (*L. S. 540.*)

*) t. j.: dle orig. „super fossam.“

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ DEVÁTÁ.

O základích a zástavách vůbec.

Věřitel, maje základ, dlužníka k zaplacení nepřipraví.

Artikul I.

Skrze obmeškání vypłacenie základu, věřitel nemuož nucen býti, aby dlužníky osobně žalobau viniti měl. V jiných práviech takto stojí psáno: »Věřitel nemuož slušně nutiti dlužníkuov osobnau žalobau, když, počna při o základ, i opustí.« Item. Jinde takto: »Věřitel nemůž slušně nutiti dlužníkuo osobnau žalobau, opuště upomínánie základu.« Item. Opět k témuž, že k summě dluhu jistinného přičteno také bude to, což by pro statek v základ daný, na cesty nebo na jiné potřeby naložiti věřiteli trefilo by se. — (*L. S. 560.*)

Maytnému věc za clo složená tajně jest v základě.

Artikul II.

Zbožie a statek, na miestě cła dovezené neb stavené, jsau celnému tajně zavázány v základu pro nezapłacenie daní. Item. Kdož by koli s obecní pokładnicí smłauvu měl, nebo auřady svých vyšších projednává: jisté jest, že jeho statek zavázán jest základu, ačkoli zvláště se nejmenuje. Item. Kdož by forberky, dědiny neb vinnice, neb věci nápodobné dał v základě: užitkové takových věcí skrytě zastaveny zdají se býti, a tajně zavázáni. Item. Poněvádž spravedlivé jest, viec vuole smłauvajících, nežli

slov, o něž by byl odpor patřiti: tehdy, kdož koli druhému některé věci zastaví v základě, netoliko ty, kteréž v ty časy má, ale kteréž také budaucně mieti bude, zastavil jest neb zavázal, ačkoli toho jmenovitě nevysloví. — (*L. S. 561, 562.*)

Základ kdo vyplacuje, a on peněz bráti nechce, sám vinen.

Artikul III.

Kdož základ na druhém miestě béře, ten muož práva svého potvrditi, i své řeči, tak, ač jest prvnějšiemu dlužníku penieze splnil, anebo když jest je dával, a on přijieti nechtěl, a on znamenav schovał jest, aniž k svému užitku obrátil. — (*L. S. 563.*)

Ložní šaty chudého v dluhu brány býti nemají.

Artikul IV.

Dobrý a od starodávna zachovalý a potvrzený obyčej pro obecní poctivost uvedený jest, aby ložní raucho a šaty choděcí ku potřebě jednomu člověku (jest-li samotný, anebo muži a ženy, jsau-li v manželstvie) příslušejiecí, nebývalo bráno v základě pro dluhy saudem obdržané. Avšak był-li by věřitel tak velmi bídný a chudý s dlužníkem, aneb potřebnější nežli on: tehdy o svrchupsaném fentování skrovně učiněném, přísežní pilně pomyslí. — (*L. S. 564.*)

Základem kdo vládne, lépe obdržuje jej přísahú.

Artikul V.

Ten, kdož základ má, lépe muož přísahau na kříži dluh svúj na základ obdržeti, nežli by jemu základ mohl od strany odporné odjat býti. — (*L. S. 565.*)

Host slove cizozemec neb z jiného panstvie.

Artikul VI.

Host slove ten v saudu, jenž jest cizozemec, nebo také jest pod panstviem knížete jiného. A obdrží-li takové penieze na

na měštěnínu a rychtář, spuosobí jemu základ: tohoť nepoveze z města, ale v městském saudu prodá, aniž jeho v lichvu zastaví, leč s odpuštěniem měštěnína. (O tom hledaj v kap. první, art. XVII.) — (*L. S. 566.*)

Kdo prvé zavázaní základu pokáže, prvé peníze béře.

Artikul VII.

Kdož by koli dovedl, že by jemu dědictvie nebo některý základ prvé był zastaven neb zavázán: ten dřiev svůj dluh postihne z toho základu; neb tak die řehoła práv: »Kdož jest prvnější časem, přednější jest podlé práva.« A kdož prvé do mlýna přinese, dřiev jemu smelí. (O tom máš viece v kap. XVI., art. X.) — (*L. S. 567.*)

V základu kostelní věci nemají brány býti.

Artikul VIII.

Žádný kupec, kramář, šeňkýř neb jiný řemeslník, okras kostelních v základu nebeř, leč s jistým svědectvím. Pakli kto proti tomu učiní, tak mnoho dá pokuty, zač ta věc stojí, kteráž jemu byla zastavená. — (*L. S. 568.*)

Základ před prodáním má třikrát ohlášen býti.

Artikul IX.

Ačkoli základ za věrduňk a vayše od rychtáře žalobníku daný před třmi saudy měł by ohlášen býti: avšak, był-li by základ věci takové, jenž by bez škody a bez zkázy za času tříe sauduov, totiž za šest nedělí, nemohł by zachován býti, jakž jest maso v letě bité, neb chléb v letě pečený, neb víno sezralé, neb jiné k těm věcem podobné, ten základ od žalobníka toho dne, kterýchož jemu od rychtáře bude vydán, prodán aneb jinak zpeněžen muož býti, týmž právem; neb takový spěšný prodaj větší zisk činí pánu toho základu, nežli když by pánu základu prodléváno było. — (*L. S. 569.*)

Základ pod škodami, berau-li se z něho užitkové, nemá brati za škody.

Artikul X.

Ačkoli dlužník slíbil jest věřiteli dluh v určený čas zaplatiti, pod pokutau škody: jest-li že by, prodlévaje zápłatau, zastaví jemu dědinu, z kteréžto obilé žne, neb vinnici, z nižto víno zbierá: dokudž věřiteł takového základu neb jiného, jehožto užitek béře, drží, však nemuož z práva dlužníka škody počítati, ani jeho k placení škod přinutiti. — *(L. S. 570.)*

V základě muož se vzíti od dlužníka, což koli má movitého.

Artikul XI.

Ačkoli z obyčeje se zachovává, že, což koli věřiteł nalezne v moci dlužníka, žádá-li, to jemu za základ od rychtáře má dáno býti: avšak to při věcech, kteréž ne každý čas bez škody z miesta na miesto přenášeny býti nemohau, nesłuší přísně zachovati. Protož mají věřitelé býti opatřeni, aby základy jim dané u sebe v své moci chovali, aby se nezkaziły. Jináč ač by se přihodilo, jest-li že by ty základy týmž dlužníkuom opět dávaly, pod kterauž koli výminkau, toliko když jiných věřiteluov neměł by povolení: jiní věřitelé, žádají-li ty základy, v moci dlužníknov nalezené, poberau jim mocí rychtáře ukázané; nebo věřitelé, kteříž základy vzaté opět zase dlužníkuom bez splnění dluhu porúčejí, k skłamání jiných věřiteluov zdá se, že to činí. Protož lest k témuž nemá jim nikterak spomoci. (O témž v kapitole I. artikuli XLVIII.) — *(L. S. 571.)*

Žaloba z základu zápisy a listy předčí žalobě osobní.

Artikul XII.

Item. Ti, jenž základy přijiemají, když činí žalobu z té věci zápisy neb listy: známo jest, že mají předłoženi býti všem věcem, kteréž příleží žalobám osobným. Item. Był-li by statek obecné zastaven a zavázán, a potom zbožie jiné zvłáště v základě bylo-li by dáno, i že z obecnieho zastavenie mocnější

jmín jest věřitel, kterýž prvé jest smluvil, vyjednal-li's od toho prvnějšieho: nenie slušné, aby od toho, jenž jest potom věřitelem, měl překážku. Item. Učinił-li jest smlauvu dřiev, nežli obec, a grunt, totiž země, bylo by jemu zastaveno: tobě druhému věřiteli moc jest onoho ssauti, aby na jeho miesto vstaupił také právem obecním neb v právo obecní. Item. V při sauzeného*) základové mocí saudce vzatí, viec zvykli jsau býti roztržení, nežli právem panstvie vládnutí. Pakli by pro chytrost odsauzeného kupec nemohł by se naleznauti: tehdy mocí knížecí nebo královskau panstvie přidáno bývá věřiteli. — (*L. S. 572, a.*)

Z základu užitkuov postihne-li věřitel dluh svuoj, má pustiti od zástavy.

Artikul XIII.

Ač by dlužníci věci zastavené neb puojčené jim, věřitelnom, právem přes jich svolenie odłaučí[li] by předešłého: neruší zastavenie; nebo zastavenie základu bývá rušeno i utvrzeno.*) Item. Gruntu v základě zastaveného, jest-li že by věřitel z užitkuov dluh svuoj postihł, týmž právem základ zproštěn buď od zástavy, a nikoli nemuož roztržen býti, neb rozdělen, nebo prodán. Item. Prodał-li by věřitel puojčené neb zastavené věci: z toho což se nedostává, žaloba přísłuší věřiteli proti rukojmi nebo obžalovanému. Item. Dokudž nebudau penieze v cele věřiteli odečtené: by jich pak větší dieł vzał, avšak moc má, zastavenau věc odjieti nebo prodati. Item. Ač by bez zápłaty věřitel bez odporu práva smlauvy prvé učiněné ty věci prodał, které by jemu v základě były dány: proto nesłuší prodaje odvołati, poněvádž učinił-li by co při té věci lstivě, ne ten, jenž kaupił, ale věřitel od tebe má pohnán býti. Item. Jest-li že dřiev, nežli by odbył nebo prodał vládnutí zastavené, dával-li jsi penieze věřiteli, a on nevzał, a ty osvědčiv, położił jsi je, a tak po dnes v té při stojí: nenie slušný odbyt základu. Pakli jest prvé, nežli si penieze dał, právo prodaje učinił: což se právem stało, nemůžeš odvołati. Item. Kdož jest dědicem s některé strany, nemůž diełu svého z základu vzíti, leč by vešken dluh zaplatił. — (*L. S. 572, b.*)

*) V orig.: „In causa judicati."

**) V orig.: „Nam obligatio pignoris consensu et contrahitur et dissolvitur."

KAPITOLA PADESÁTÁ.

O hantfeštích a listech na dědictvie a dluhy.

Pečeti bez psaní u listuo nic neváží.

Artikul I.

Pargaménem nebo listy nepsanými, ačkoli bylo-li by při tom pečetí, nebývá aumysł doveden. Aniž také písmo listovní viec ani co jiného dovodí, než pokud a co vzní. Protož, jest-li že by był dieł dłuhu na listu napsaného zapłacen, a ostatek zapłaceno nebyło, neb zapłatě někdo dłuh nevrátił by listuov, neb nezkaził: zdłużił-li by se znovu, toť nemuož těmi listy dovedeno býti. Item. Když by dłuh zapłacený lidmi smłuvnými był doveden: tehdy jiní listové v témuž dłuhu marní jsú, aniž viec těmi listy druhými żałoba muož kterého żałobníka skonána býti. Nébrž takový skrze své druhé listy odsauzen bude za přemoženého. — (*L. S. 583, 574.*)

Majestátuom rozum dávati, mimo literní, jest nebezpečno.

Artikul II.

Když některací měšťané jednomu, jenž jich saud právem nápravním držał był v pokutě některakých pří, v listy neb obdařenie królovské města svého daufajiece, nechtěli sau odpoviedati, a on vedlé jiných listuov królovských pravił, że by měł právo k těm pokutám, a oboje strana tymiż listy, jimiżto svůj

aumysl usilovala dovésti, přišla by před saudce: tehdy přísežní saudu, vidiece a slyšiece listy obdarované a duovod strany obojí, tak i onak dovozovali sau, že na ně, jakožto na poddané a nižší, výklad listuov královských nepřísluší; nebo komuž přísluší práva skládati, tomuť sluší i právu rozum dáti. Protož vypověděli sau stranám: Že s předřečenými listy k rozeznání otázek mezi nimi učiněných, mají se k vyslyšení k králi Jeho Milosti a radě utéci. (*L. S. 575.*)

Jeden měštěnín některé své listy s pečetmi jich a jich rodičuov zapečetěnými, ku právu jest připravil. Kteřížto jsau odpověděli: Že jsau nevládli zbožiem rodičuov svých, však že by pečetem svým odpierati nemohli. Na to jest usúzeno: Poněvádž ten list otcovský ukázati se podvolil s pečetí jich, a nemohł jest, skrze to dědicové prosti jsau; neb čímž jest člowěk získati chtěł, tiem také ztratiti muože. Neb mocnost listu přítomně odjał jest, tu jemu dávaje, kteréž jest neměł.

Listovní svědomie pevnější nežli austní.

Artikul III.

Svedomie listovní a hamfeštní má svědkuom předloženo býti. Nebo to, což písmo zavierá, pevné zuostává, ale což v paměti lidské jest, zapomenuto bývá. Item. Písmo listovní nebývá změněno, ale svědkové druhdy dary, a někdy jinými obyčeji se porušují. Item. Svědkové umierají, ale hamfeštové sau věční. Item. Svědkové nebývají přijati, leč by živí byli; ale v listech svědkové napsaní, buďte oni živi neb mrtvi, vždy jich svědectvie jest stálé a má přijato býti vedlé práv — (*L. S. 576.*)

Z práva obecnieho podobenstvie k duovodu muož se bráti, ale z majestátuov nic.

Artikul IV.

Majestátové milostivě dáni jsau práva sauženého, aniž jimi muož duovod býti duovodem z podobenstvie k jiným věcem, v hamfeštu nepopsaným. Ale jiné jest o právu všem obecném. Nebo tu pře z jedné neb výnosu jedna příhoda k jiné věci jí příležité, činí se podobný duovod. — (*L. S. 577.*)

Listu strauhání na miestě znamenitém jest ke škodě.

Artikul V.

Jest-li že kdo v saudu ukáže hamfešt, jehožto list jest starý, a písmo zdá se nové, nebo na němž by znamenitě písma dvoje ruka byla nalezena: o takovém hamfeštu přísežní rozličnými otázkami, odkud by předřečená podezřenie přišla, opatrně se rozmyslí a vyhledají, má-li jemu věřeno býti. Item. Jest-li že by v hamfeštích jedna litera neb syllaba v některém slově byla opuštěná a titl nebyl by položen, aneb málo co takového opuštěno: proto nenie hamfešt falešný. Item. Ač nenie bezpečné, hamfeštuov psáti na papieře: avšak byli-li by napsaní a žádné poškvrny by v sobě neměli, dostatečně dovodí, což svědčí. — (*L. S. 578, 579.*)

Dluhové synovi otci nebývají ke škodě.

Artikul VI.

Když žalobník taužil byl na obžalovaného, že listu udělaného na dluhy, kteréž jemu byl zaplatil, odepřel jest jemu navrátiti, a obžalovaný, přiznav se k záplatě dluhuo, odpověděl jest, že syn žalobníkú v některé zvláštní dluhy u něho zdlužil se, pro jichžto nezaplacenie nechtěl jemu listu vrátiti: usauzeno jest konečně, že nejsau-li dluhové synovi jmenovitě v listu jmenováni, obžalovaný má jej navrátiti. — (*L. S. 580.*)

List starý na žádost věřitele přísežní mají dopustiti obnoviti.

Artikul VII.

Poněvádž skrze starost list porušen bývá, a také poněvádž častokrát písmo v listech počíná porušovati se z příčiny listu, nebo zlého černidla, a ačkoli list znovu byl by udělán, poněvádž také rychtáři a přísežní měli by na péči mieti, aby duovodné věci nezhynuly, budau-li jich očima předloženi listové nikterakž nepoškvrněni, a prošeni byli by, aby je obnovili a pod pečetí svau sepsali: takovau prosbu mají skutečně dokonati, aby lidé z příčin předepsaných práv svých nebyli zbaveni, ani oklamáni,

ani skrze taková předepsání pečetmi duovodnými neb přirozenými městskými, aneb osob hodnověrných, na něžto sluší, upevněnými. Byli-li by snad listové staří porušení, nebo snad že by jich mieti nemohli: k duovodu aumysla svého, člověk má rozumně dopuštěn býti. — (*L. S. 581.*)

List psaný, svědče na osobu i na dědictvie, nenie ke škodě.

Atikul VIII.

Byl-li by list neb hamfešt, dva články v sobě zavieraje, z nichž jeden byl by osobní neb na dluh, a druhý o zboží nebo na dědictvie: zda-li proto bude list nepravý, že první řečí latinskau, ale druhý obecními slovy byl by sepsán? Odpověď: Že pro řečené dvojení řečí hamfešt nenie porušený. Nebo poněvádž list ne k slovuom, ale k rozumu skrze slova znamenáním konečně zřiezen jest, kterúž koli řečí sepsán by byl, jehožto ovšem věc znamenaná od slyšících, před nimižto čas duovodu na jevo vychodí, má rozumiena býti, vždycky mocná jest; aniž proto, nenie-li jiné překážky, má některak odvržen býti. — (*L. S. 583.*)

Listu neškodí písařské pochybení, jako kdyby opak pečetił.

Artikul IX.

Při kládení pečetí řád převrácený aneb přeložený, buďto přivěšováníe, neporušuje hamfeštu, ačkoli hłaupost písaře tiem se ukazuje. — (*L. S. 582.*)

Hamfešt jest dvuoj: Jeden slove zvłáštní, jako když jednomu miestu neb jedné osobě půjčuje se jeden artikul. Jiný pak slove obecní, jako kterýž v sobě zavierá viec artikuluo, aneb když mnohým osobám nebo pro mnohé osoby o mnohých věcech puojčuje se. — (*L. S. 584, a.*)

List na osobu nenie stálý, ale na grunty jest stálejší.

Artikul X.

Item. Některý hamfešt slove časný, jakož bývá osobný, totiž, jenž některé osobě dán bývá do života; a ten pomíjí s osobau,

aniž spadá na náměstky, leč by se to vyslovilo. Jiný pak jest věčný, jako udělaný na některú věc (reale), a ten zuostává s těmi věcmi, na něž svědčí, jakožto bývá, když městu duostojenstvie, neb některému miestu, neb některým osobám, neb také některé osobě pro miesto, neb pro kterauž koli věc jinau dán bývá. A takový hamfešt jest připojený té věci, a tak vždy trvá a se přidrží, leč by snad ty věci sešly a pokaziły se, anebo leč by s některé strany díl był odtažen, nebo jiný był by potomní hamfešt, aneb konečně, był by docela odvolán z příčiny, aneb ztracen. A bude-li pak pochybný, jest-li hamfešt osobní či skutečný o některé věci: tehdy viece má rozumieno býti, že jest osobní. — (*L. S. 584, b.*)

List a obdarování potracuje se z těchto příčin.

Artikul XI.

Najprvé hamfešt, totiž právo, ztraceno bývá skrze skutek odporný, skrze něžto někdo odřieká se práva svého. Druhé, skrze narčení dřiev roku a dne. Třetie, když čas tomu slaužící pomine. Čtvrté, skrze odsauzenie, jako když by kdo prosbě nětčí pečet svau přivěsił, a týž jemu též dłužen był by, jakož by to též listy svými ukázati mohł, takový vidie se zápis neb hamfešt potratiti skrze skutek odporný. Páté, zdvižen bývá hamfešt první od druhého neb skrze druhý, čině zmínku vysłovenau o první. Šesté, skrze odvołánie puojčujícího, jako, jest-li že hamfešt zavieral některé miłosti, kteréž ten, jenž jest je puojčił neb dal v minułém času, odvołává v času budaucím. Sedmé, hamfešt potracen bývá skrze vyrčení zvłáštní a vysłovené. Osmé a poslední, hamfešt potracuje se skrze zlé užievanie, nebo skrze neužievanie, jako, był-li by kdo vykúpen od kterého rychtáře, a často před rychtáře připraven bývaje a neodepře tomu, že by vyňat był od něho, a neukáže toho, takový své obdařenie potracuje, neb moci sobě puojčené neužievá. Item. Řečeno býti muož, že obdarovaný zle užievá hamfeštu, když jeho požievá proti úmyslu puojčujiecího, neb že živ jest životem obecním, opustě život zvłáštní, pro jehožto zachovánie hamfešt był puojčen. Protož v té příhodě nemuož nižádný hamfeštem dovoditi, anebo že ten jenž jest obdařen hamfeštem, nepožievá slov v listu vyłožených, ale proti psaní listovniemu přestúpaje. — (*L. S. 585.*)

List, maje dieru přirozenú, nenie škodný.

Artikul XII.

Ačkoli hamfeštové neb listové plné moci k duovodu pří a věcí na svědectvie dovedení, ani pérem podtrhovaní, ani nožíkem písma shlazení, ani provrtaní, ani prořezaní, ani strhaní, ani které koli strany nemají býti poškvrnění: avšak diera přirozená, kteráž jest byla před písmem hamfeštu v pargaméně, anebo provrtaní pro zavěšenie pečeti, když toliko hamfešt všecky pečeti má při sobě, o nichž se mluví, hamfeštu a důvodu jeho neškodí, ani porušuje. — (*L. S. 586.*)

Svědkové k listu mají prošeni býti.

Artikul XIII.

Svědkové v listech napsaní z práva mají prošeni býti. Protož když by konšel, nejsa prošen, svau pečet k listu někomu přiložił: dlužník slušně od žaloby ukazujiecího takový list, má býti zproštěn, a k zapłacení dluhu v listu zavřeného nikoli zavázán nebude. — (*L. S. 587.*)

V listu strúhaní v miestech potřebných jest škodné.

Artikul XIV.

Shlazení s listu, jest-li na miestě nepodezřelém, to ne škodí Pakli jest na miestě napsaném, neb podezřelém, jakožto při datum, neb při pravých jměních, při summě peněz, neb při jiných takových věcech, na nichž najviec záleží ta věc: tehda škodí; nebo při těch miestech snáze shledává se faleš listovní. Také znáti se má, že v pečeti větší moci jest písmo, nežli znamení. — (*L. S. 588.*)

O škodném opravování hamfeštu.

Artikul XV.

Usúzeno jest, že strauhání písma s listu na miestě znamenitém, totiž, kde slovo přiznávající v slovo odpierající, aneb zpět, neb že by jména jiného miesta vlastní neb osoby, na

nichžto grunt záleží, změní se, neb že by počet summy některých peněz přivětčen neb umenšen byl, neb co takového, ješto by tu věc změniło, stane-li se v hamfeštu: tím se list ruší a moc ztracuje. Opět usúzeno jest, že otevření listové zevnitř zapečetění a hamfeštové jednostajné jsau moci.

KAPITOLA PADESÁTÁ PRVNÍ.

O řečnících a poručnících.

Odpoviedati muož každý sám neb skrze jiného.

Artikul I.

Všeliký člověk muož žalovati nebo svým jménem nebo cizím, jakožto poručník nebo správce. Nebo nuzné potřeby: vězenie, nemoc, starost, potřebné putovánie, neb jízda, a jiné mnohé hodné příčiny, často lidem bývají ku překážce, že sami osobně svých pří provoditi nemohau. Poručník neb šafář netoliko v přítomnosti odporné strany, nébrž i bez jeho vědomie bývá ustaven. Protož komuž koli dopustíš žalovati o svau věc neb odpierati, ten jest tvým poručníkem; však ač strana osobnau přísahu tělesně sama za sebe má učiniti, jelikož k tomu poručníka neb šafáře nemuož ustanoviti miesto sebe. Item. Bude-li poručníku pře poručená, aby ji dokonał toliko vedlé práva a spravedlnosti, a on nedočekaje konečného usauzení, na ubrmany uručí: takové uručení*) od strany, proti jejímužto rozkázaní poručník přestaupił, muož za nestálé odvoláno býti. — (*L. S. 589, 590.*)

Poručník cizí má mieti list mocný ku právu.

Artikul II.

Když některý měštěnín narčen był z dłuhu od některakých rozličných hostí z rozličných měst, ortelováno jest v saudu

*) Dle orig.: „compromittat," „compromissio."

bylo: Jest-li že ti měšťané a hosté, proto že jsau v jiné zemi obydlém (a skrze to jmíni jsau za hostě), poručníky, totižto šafáře a poručníky, neb jisté své posły s listy otevřenými svých měst (položení a spuosob řečňování neb toho poručenstvie zvláště plnau a stálau moc zavierajiecími) do jich rady poslali-by: dlužen jest ten měštěnín těm měšťanuom předepsaným, též jako samým jistcuom, když by osobně stáli, k spravedlnosti odpoviedati. (Ostatku svrchu O poručnících hledaj, kdež se píše O žalobách v kapitole třetie.) Znamenaj, že tomu, jenž žaluje z ulauzenie ženy, vlastní bývá poručník odepřín, jakož se svrchu nalézá v nápisích již řečených: O žalobníku a obžalovaném. — (*L. S. 590, 591.*)

KAPITOLA PADESÁTA DRUHÁ.

O slibích vuobec.

Slib nesłušný a nemožný má změněn býti.

Artikul I.

Při slibích má obecně zachováno býti, že zaslíbenie mrzké neb nesłušné věci, a nemožné, z práva nebo z skutku žádného zavázaní neuvodí. A slib mrzký słove, jenž bývá skrze lichvu a lest. Ale zaslíbenie mrzuté neb nesłušné věci słove, jako, zaslíbił-li kdo člověka zabiti chtieti. Ale slib nemožné věci słove, jako, ač by kto slíbił, že chce nebe přivázati, aby se nehýbało. (*L. S. 592.*)

KAPITOLA PADESÁTÁ TŘETÍ.

O slibích osobních mezi stranami.

Slibové, mezi jinými učiněni, jiným škoditi nemohu.

Artikul I.

Jest-li že by mezi stranami saudícími se a přítomnými, toliko osobné věci k některé žalobě byly zaslíbeny a smluveny: ty věci práv náměstkuo řečených stran nevypráždňují a nezhašují; nebo slibové, mezi jinými učinění, jiným škoditi nemohau. (*L. S. 593.*)

KAPITOLA PADESÁTÁ ČTVRTÁ.

O slibích, o vyvazení a osvobození.

Kdo co slíbí, ten jest dlužen.

Artikul I.

Jindřich žalował na Petra, že kuoň, kterýž kaupil od něho, slíbił jemu v zemi moravské od stavuňkuo zprostiti, jenž slove »lantscherm« německy. A Petr, přiznav se k slibu, řekł, že potom po několika dnech, když přijał Jindřich kuoň, pověděl jemu, že v Brně (ač by snad tam obstaven był) vyvaditi by ho nemohł. I šeł jest k Jindřichovi s přísežnými, a řka jemu, aby, vezma penieze, kuoň jemu zase jeho navrátił, anebo sám se do města

Brna postavil a odtud se vyvadil. I jest otázka: »Zdali Petr z slibu pošlého, o němž přísežný svědčí, bude moci zproštěn býti?« Na to bylo konečně usauzeno: Že, poněvádž slib padá v dluh a skutečně má býti naplněn, Petr z slibu, v němž se zná, vedlé spravedlnosti zproštěn nemuož býti. — (*L. S. 594.*)

Slib dobrovolný v čem koli má naplněn býti.

Artikul II.

Slibové, kteréžto člověk dobrovolně činí, mají naplněni býti. Protož slíbí-li kdo druhému dáti několik kop grošuov Pražských, dlužen jemu jest dáti grošuov střiebrných; pakli jemu dá měděnné, slibu jest nezachoval. Protož, které koli mince penieze člověk druhému slíbí, takové jemu má dáti dobré, jimižto kupovánie a prodávanie smlauva mohla by se díti. Nebo všelijaký slib má býti naplněn lepším, a ne horším. Avšak jest-li že by člověk nespravedlivě jat byl, a bázní smrti v vazbě přinucen jsa, což koli slíbil by aneb se zapřisahl co učiniti: k zachování takového slibu neb přísahy, když z vězení vyjde, zavázán nebude, ani nucen bude týmž právem. Nebo slib má býti dobrovolný; jinak raději má sšanti přinucení, nežli zaslíbenie. — (*L. S. 595.*)

Slibu neplní let nedošlý.

Artikul III.

Rukau dání neb slibu, v němž let nedošlí bez poručníka sau učinili, nejsau zavázáni. Item. Kteréž věci proti dobrým obyčejuom nebo v slíbích nebo rukau dání bývají, žádné moci nejsau. Item. Lstí nebo přinucením bázní žaloba zajisté pochází, a jest-li že by kvapný bez rozmyšlenie slib zašel; však obviněnie s výminkau bázně jistci tomu předložiti mají, i páni jeho postranně napomenúti. — (*L. S. 596.*)

Kdo by v naději přiřiekal hosti, za škody do času jistého povinen bude.

Artikul IV.

Ze vsi hospodář, hostě času zimnieho v saumrak se dvěma koňmi do svého domu přijav, a řekl jest jemu: »Naději se, dokudž lidé chodí sem i tam, že tvým koňuom nebude nic uškozeno.«

A když host skrze předřečenau řeč nadál se jest slibu bezpečenstvie jemu učiněného mieti, a ubezpečiv se,*) nenalezł jest ráno koní svých: i jest otázáno: »Zdali skrze řeč hospodářovu, když řekł: ‚Naději se, dokudž etc.‘ host był by o svých koních dostatečně ubezpečen?« A odpovědieno jest konečně: Že ne; veliký jest rozdieł mezi těmi słovy: »slibuji a naději se«; nebo »slibuji« zavierá v sobě jednu stranu příhody z příští, ale té věcí, kteréž se naděje, strach jest, by věc odporná nepřišła. Čas také, v němž lidé vcházejí a vychodí, pravie se ne celau noc, kdežto lidé odpočívají, ale některau jejie stranu vedlé obecnieho vaykładu znamenává. — (*L. S. 597.*)

KAPITOLA PADESÁTÁ PÁTÁ.

O zapsání vin a psancích vuobec.

Má-li kdo při ztratiti, třikrát obesłán býti má.

Artikul I.

Vedlé rozličnosti pře a sauduov, puohon předchází zapsání rozličně; nebo v prostých saudích ve čtyřech čtrnácti dnech třikrát bývá pohoněn, leč by pře była mordéřská. Nebo tehdáž puohon téhož času skrze słova třikrát předložen bývá, a hned se děje zapsání. Ale v zavitých saudích za tři dni ustavičně pořád psanec pohoněn bývá, a čtvrtý den zapsáním bývá odsauzen. Jest-li že by pak psanec po trojim zapsaní v saudu se postavił: bez dalších rokuov a sauduo k otázkám neb k žałobám obyčejem očištěnie a bráněnie, jak se jemu viděti bude, odpoviedati bude. — (*L. S. 598.*)

Posledniecho obesłání zmeškа-li, dokud saudce sedí, zapsán buď.

Artikul II.

Tomu, jenž má zapsán býti, słaužĺ toliko hodina neb čas, dokudž rychtář na saudu sedí čtvrtý saud, a ne celý den. — (*L. S. 599.*)

*) V orig.: „expergefactus, mane non reperit etc.“

Zapsaným v počestných přech spuosob práva nehájí se.

Artikul III.

Psanci, a zvláště v počestných přech, nezvykli jsau od starodávna jakožto psanci a všech práv zbavení městským právem odsauzeni býti; nébrž, ano jim osoba stánie, žalovánie a obráněnie v saudích se neodpierá. Protož ti, jenž listy nosí, takové psance nařiekajiece, v kterýchž koli věcech*) od přísahy bezpravie neb křivdy mají zproštěni býti. A jest-li že by zapsaný v jiné zemi, zde z vraždy prostě narčen był: prostau přísahau se na kříži osobně očistí. Pakli by narčen był s svědky a obžalován: tehdy musí se svědky obrániti. A pakli by v přísaze neb obráněnie był nedostatečen: hlavním ortelovániem był by trestán, totiž, hlavy zbaven był by. Protož, když se die, že přísežní mohau krom svého vlastnieho saudu skrze listy o psancích svědčiti: to má zvláště rozumieno býti o přísežných a súdích užievajících téhož práva. Ačkoli také k utvrzení pokoje a od zlých činuo a neřáduo proti neposlušným, mnohá práva chtějí, že zapsaný v jednom miestě neb saudu, přijde-li na jiné které koli miesto, za psance jmín má býti: avšak z zlého obyčeje, jenž jsa přestupník práva, své ratolesti rozšieřił jest daleko, na málo miestech se zachovává. Protož také z starého snad (jenž nenie dobrý) obyčeje městského zapsání, saudu času neb roku saudu nepřestupuje. Nebo jakož pokoj skrze rychtáře městského zapověděný, z končin saudu toho nevieže: též ani zapsání přes meze saudu se nerozšiřuje. — (*L. S. 600.*)

Vražedlník, ujde-li z jiného práva, muož vinín býti i zapsán na jiném právě.

Artikul IV.

Přísežní z A. tázali sau: »Zda-li člověk, jsa měštěnínem a obývaje v B., na trh přijda do A. a tam vraždu učině, opět utekł do B., do saudu A. pohnán bude moci býti z práva a zapsán býti, čili pro vyhledánie spravedlnosti žalující na řečeného člověka k rychtáři z B. útočiště má mieti?« Na tu otázku odpovedieno jest: Že, ačkoli takový člověk pro obydlé a příbytek był by z saudu rychtáře z B., avšak pro účinek spáchaný služí

*) V orig.: „in terris quibuscumque.“

k saudu rychtáře z A.. k žádosti žalobníka třikrát jsa pohnán, nepostavil[-li] by se ku právu: muož spravedlivě zapsán býti. (*L. S. 601.*)

Psance svého zabí-li kdo, neruší pokoje.

Artikul V.

Člověk v zabití svého psance pokoje neruší. Item. V zabití psance svého, před zápovědí uteče-li a bez pomsty ujde, pokoje neruší. Ale že poněvádž saud a spravedlnost nemá jmína býti s autokem a mocí, ale s kázní a s tichostí požádaná: člověk, chtě pomstu vzíti o svém psanci, jest-li že muož býti, čas a hodinu aby neušeł, má rychtáře a přísežných prositi, aby vězněm był, a aby řádem práva stalo se jemu od něho spravedlivé. Pakli by psanec, utiekaje, ušeł do nětčieho domu před svým nepřietelem: odtud od svého súpeře nemá vzat býti, ale aby od hospodáře řečeného nebył jemu kvalt v domu učiněn, nemá býti zabit, ale má býti pilně ostřiehán, dokudž od rychtáře povołaného nebył by jat. — (*L. S. 602*)

Psance kdo přechová, kterému na hrdło nejde, dá pět funtuo.

Artikul VI.

Kdož by v svém domu přechovával psance nebo zapsaného pro ránu, neb pro přestaupenie, pro něž by jemu k hrdłu nešło: pět funtuo dá za pokutu ten hospodář; z nichžto jeden díł dostane se rychtáři, a druhý žałobníku, a třetie městu. Ten pak vězeň psanec dvatceti funtuo dá, anebo ruku ztratí, jakož v starých Práviech nebo v Ciesařských Práviech pieše se o psancích pro rány. Ale jaká má býti pokuta od toho, jenž psance přijiemá pro hłavnie vinu, o tom hledaj svrchu O pomstách. — (*L. S. 603.*)

Psanec, oč koli bude zapsán, již vinen jest.

Artikul VII.

Ač by obžałovaný, učině vraždu, utekł, a ani skrze sebe, ani skrze hodného někoho miesto sebe zanedbał by státi: k žádosti žałobníka netoliko pro sprostnau vraždu, ale také i pro

mord a laupež, řečený německy »Reraub,« totiž škodný *) . . . . (A což se tuto nedostává, ostatku o tom hledaj svrchu O vraždách a o mordích a o pomstách, a dole O ranách.) — (*L. S. 604.*)

Psanec, pro kterúkoli při byl by zapsán, vždy jest zbaven práva svého. Item. Komu by zapovědieno było město, poněvádž by kto był pro zločiněnie zapsán: muže v saudu státi k obraně dědictvie svého; než když se saud dokoná, má hned bez prodlévanie vyjeti. Neb každý jest bližší sebe hájiti, než od někoho přemožen býti. Item. Był-li by kto zapsán v některé vsi, a potom by był zapsán mezi psanci městskými: když se s rychtářem té vsi, kde był zapsán, smluví, rychtáři městskému žádnú pokutú zavázán nenie; nezapłatě písaři, svázán bude.

KAPITOLA PADEÁTÁ ŠESTÁ.

O žalobách vuobec.

Žalobník muož žaloby odvołati, krom té, kteru činí před právem.

Artikul I.

Žalobník všecky žaloby, kteréž činí, muož odvołati bez pokuty, krom těch, kteréž před čtyřmi ławicemi saudnými prožałuje; leč by snad žałoba žałobníkova, krom saudu učiněná, z strany obžałovaného skrze přísežné a rychtáře była osvědčená, a žałobník, dobré maje rozmyšlenie, dobrovolně k tomu se zavázał by, že jí před saudem potom nechce odvołati. V peněžité také při neb o dłuhy, žałobník na jednoho człověka społu pojednau v saudu toliko tři žaloby muož učiniti; ale pro rány vedlé počtu ran muož žaloby rozmnožiti. — (*L. S. 605.*)

*) Orig. klade: „verum etiam pro mortificatione et spolio, dicto reraup, vel alio gravi excessu citationibus præmissis proscribatur.“

Obžalovaný v každé při má vuoli, po jednom artikuli odpoviedati.

Artikul II.

Ačkoli žalobník v městské při [tří,]*) ale v hlavní při viec nežli tři mohł by społu v témž saudu žałob učiniti: avšak žádá-li súpéř neb obžałovaný skrze řečníka svého. hned k jedné žałobě má jeho odpověd słyšána býti. A když tu vyslyší a rozváží, rozsúzena buď; budiž jemu předłożená druhá, kterážto když též zjednána bude, potom též staň se i o jiných napořád. — (*L. S. 606.*)

Očista jest jednostajna i proti přísežnému.

Artikul III.

Jest-li že by obžałovaný chtěł ujieti žałoby přísežného neb konšeła skrze očištěnie: ne obtiežněji se očistí, než jako by člověk obecní nepřísežný, toliko v nápodobné při, žałował. — (*L. S. 607.*)

Obžałovaný, na tři žałoby odpieraje, muož pojednau odpoviedati.

Artikul IV.

»Muož-li člověk, třmi žałobami z dłuhu jsa zaměstknán. jednau obecní odpovědí, bez škody. tak aby pře neztratił. odpoviedati?« K tomu jest odpověd: Jest-li že obžałovaný při odpovědi propovie słovo, jenž zavierá všelijaké zapřenie, jako příkładné. die-li, že »nic jemu dłužen nejsem,« dobře jest odpověděł a pře jest neztratił; bez překážky však toho. aby třem żałobníkovým żałobám dosti neučinił, skrze tři přísahy se očistí. A to rozuměj, ať żałobník żádá; pakli by mlče to pominuł. obžałovaný prostau přísahau zproštěn bude. — (*L. S. 608.*)

Všeliké żałoby, kteréž bývají, kdež koli mohau odvołány býti, krom těch, které bývají prożałovány před čtyřmi lavicemi saudními; nebo tu každá żałoba bude za stálú. A kto koli na druhého żałobu učinił by z puoł hřivny a nieže. a był-li by pohnán jednau, a zapří dłuhu: od toho dne za čtrnácte dni přísahú potvrdí zapřenie svého. Pakli se sezná v čtrnácti dnech. zaplatí věřiteli svému; neučiní-li toho, tieže trestán bude, totiž. dá rychtáři puoł věrduňku pokuty. A jest-li že která żałoba

*) V orig.: „Licet actor in causa civili tres, in causa etc.“

puojde na koho z dluhuov: ten, kto odpoviedati má, lépe se muož na kříži očistiti, než by jej žalobník přísahau mohł přemoci. A též buď o každé prosté žalobě. Item. Jest-li že by který prostý člověk a neznámý, v některém městě učinil žalobu z dědictvie kterého: postav rukojmě ve třech hřivnách, aby žalobu dovedł; a nebude-li dostatečen v své při neb nedokoná-li žaloby, upadne v pokutu tří hřiven. Item. Opět, žádný dědictvie kterého druhému zavázati neb odevzdati se povinen nenie, jedině před saudem a přísežným. Pakli by rychtář umřel, a jiný na jeho miesto vstaupí: kto přijiemá zástavu, před těmi přísežnými svú spravedlnost obdrží. (O tom viec hledaj v kapitole první i druhé.)

KAPITOLA PADESÁTÁ SEDMÁ.

O odeřčenie neb odpuštěnie a zavázanie vuobec.

Žalobník vinnému muož odpustiti, ale pro to na právo znésti.

Artikul I.

Ačkoli právem Božským i lidským člověk dlužen byl, aby pokolenie lidskému mohł křivdu a hněv odpustiti, aneb odepřieti právu svému (poněvádž každému slušné jest odpustiti): avšak v hlavniech neb těžkých přech, totiž, kteréž zapsány bývají, jakož jsau vraždy, raněnie, zlodějstva a nápodobná prohřešenie, kterýmžto netoliko osoba se uráží, ale také i saud potupen bývá a pokoj královský ruší se, žalobník neb původ má najméň žalobu vznésti na rychtáře; s odpuštěním neb s vymieněním práva rychtářova vinu muož odpustiti obžalovanému. — (*L. S. 609.*)

Zavázati žádný se nemuože ke škodě obci.

Artikul II.

Jest-li že by který z měšťan zavázał se pod zápisem neb hamfeštem, neb se zaslíbił něco učiniti neb dáti na ten čas, a neučinił by toho, a jest-li že takové zavázaní neb slib dotýká cti obecní: ačkoli ta věc skutečně byla by učiněna, avšak za

stálau a věčnau věc nebyla by přinucena k zachování týmž právem, leč by ten chtěl. O těch věcech jest usauzeno: Že bez překážky neb odporu žádosti zapsaného, jenž se zakládá na předpověděném zápisu a právu, k žádosti osoby puojčeném, saud městský, i vedlé spuosobu práva i zápisu k užitečnému obecniemu, kterýmžto věcem osoba odepřieti nemohla, má zapovědiena býti, aby, se tak zavazuje, slibu zavázaní nenaplnił ani konał. Pakli by dobrovolně chtěl naplniti, buď dopuštěn; nebo jest-li že by právo a zápis obecní nepřekážel, tehdy k zachování slibu svých listuov saudem był by přinucen. A podobné jest: Poněvádž jest obecní právo, aby žádný pro dluh života neměl zbaven býti, ačkoli někdo nezapłatił by dłuhu, kterýž jest slíbił zapłatiti pod ztracením hłavy, s pomocí rychtáře stane se nad ním saud na mauky smrti, [ale] proto nemá na smrt vydán býti. A při tom znamenaj: Že neb jest právo obecné z užitku, aneb toliko z moci, a ne pro užitek; a to se muož změniti, co z moci. Pakli jest z užitku, tehdy odřeknúti se nemuož, jakož se to při dłužích přihází. Pakli opět právo záleží nětčí na zhajování neb přikázaní, tehdy zdvihati a odřiekati se nemuož; pakli na přirčení, tehdy může. Item. Jiné jest právo obecné, a toho se odřéci nemuož; jiné zvłáštní, a tehdy jest-li že z nenávisti, tehdy sluší; pakli z přízně, nesluší. Item. Bude-li právo obecné z moci pro užitek, tehdy má rozdieł býti, že neb jest z přízně přišło, a tak muož se odřieci. Pakli pro užitek zvłáštnie, s příčinau obecnieho užitku (jako jest toto, aby žádný své věci zle neužieval): tehdy nemá smłúvami obvłáštními zdviženo býti. Jest-li že právo nětco zapoviedá a viece lepšieho dopauští, má státi; neb někdy co zapoviedá, vuobec se zachovává, a obzvłáště dopauští se. Item. Kdo práva svého odřieci se chce, má o tom věděti, jinak nezdá se, aby se odřekł. — (*L. S. 610.*)

Odřeknúti se svědkuov nemuož.

Artikul III.

Kdož před saudem sławně odřieká se svědků, od vedenie [svědků]*) v té při zbraňován bývá, leč by co nového, ješto zvłáštnieho důvodu potřebuje zašło. — (*L. S. 611.*)

*) V orig.: „a productione testium.“

KAPITOLA PADESÁTÁ OSMÁ

O registřích.

Registry úročními plat nemuož doveden býti.

Artikul I.

Když kapitola některého kosteła skrze registra, v nichž aurokové kanovničtí popisovali jsú se, chtěła jest dovoditi na domu měštěnína jednoho, praviece, že mají právo toliko kop grošuo platu: usauzeno jest konečně, že prostými registry neb spisy, leč by pečetmi vieryhodnými potvrzeni byli neb svědectviem jedním anebo důvodem jiným rozumným było potvrzeno, nic nemuož dovedeno býti. — (*L. S. 612.*)

KAPITOLA PADESÁTÁ DEVÁTÁ.

O nálezích a ortelích vuobec.

Obyčej zlý má postúpiti právu.

Artikul I.

Ačkoli užievanie a obyčeje nenie małá moc: nikdy však pravdě neb právu nemá býti ke škodě, leč by obyčej był rozumný a řádně předešlý; nebo takový neškodí právu. A jest-li že z takového obyčeje rozumného ortel neb saud był by vynesený, slušně nemuož býti odvołán; pakli by z obyčeje złého vynesen był, saud hodně muož se jemu odepřieti. — (*L. S. 613.*)

KAPITOLA ŠEDESÁTÁ.

O ortelích, jak a kterým řádem mají vypoviedáni býti.

Ortele z podstaty nenie, všecky příčiny v něm položiti.

Artikul I.

Při vynášenie nálezuov nenie potřebie, aby přísežní všecko vysłovili, což jimi hýbe, ale dosti jest, aby a takové věci v jich svědomí pilně přemítajiece, ortel vynášeli krátkými slovy a prostými. — (*L. S. 614.*)

Ortel, žádají-li strany, má upřímě oznámen býti vyššímu právu.

Artikul II.

Jest-li že by přísežní na nákład stran ortele neb výnosy k vysłyšení neb k zkušení svých vyšších vznášeli by: žádají-li strany, tehdy pod mocí své přísahy vyznají, že by to činili toliko pro naučenie spravedlnosti, a ne pro jinau kterau koli příčinu. — (*S. L. 615.*)

Ortel konšelé mají tajně spisovati.

Artikul III.

Slušné jest přísežným, ortele samým mezi sebau tajně spisovati neb skládati; neb jsau přisáhli každému spravedlivě činiti. Poněvádž častokrát, vysłyšiece duovody stran v saudu, na miesto tajné pro nález ortele odcházejí, stran a rychtáře před saudem nechajiece. Nebo nesłuší jim také těch duovoduov bez přítom-

nosti stran spisovati, když chtí; avšak, že vždycky přísežní mají se varovati, aby nebyli v podezřenie, žádají-li strany, tehdy před nimi a před jich řečníky mají ortelové psáni býti. Ale rychtář jediné, leč by ortel skrze něho pro jeho právo a pokuty był by hledán, tehdy k předřečenému spisování dopuštěn nemá býti, jako podezřelý. A také což se orteluov a pokut jeho dotýče, žádá-li dopuštěn býti k vyššímu vysłyšení: tehdy písaři v zápłatě i přísežným,*) kteří k vyššímu právu a k rozsauzení to vznášejí, z svého vłastnieho měšce má dosti učiniti i na stravě.Ale o płacení stravy autrat jiných orteluo neb odsudkuov, má držáno býti, aby je płatił ten, kdož v při padá aneb ktož při ztratí. (O tom hledaj v kap. IV. art. III. Item. V kap. V. art. I.) — (*L. S. 616.*)

KAPITOLA ŠEDESÁTÁ PRVNÍ.

O služebnostech obapolních městských.

Služebnosti městské jsau při propuojčování světła, toku vodného, a ty mají také zapisovány býti.

Artikul I.

Služebnosti słovau, v nichžto jeden duom druhému, pole jedno druhému, rolí neb dědina jedna druhé, a vůbec jedno dědictvie a jedno dno druhému zavazuje se. Jako v příkładě: Aby světło jednoho sauseda było na dvuor sauseda druhého, a aby jeden ze dvau sauseduo mezi sebau žłab kładli, aby kapalice od sauseda jednoho na dvuor sauseda druhého padały, a tak o jiných nápodobných věcech. I poněvádž častokrát velicí svárové neb saudové o takové věci mezi stranami vznikali by, mají býti znamenány podepsané věci; z nichžto, jest-li že by příhoda pochybujiecí vzešła, ortel nebo nález právem a obyčejem jednoho každého města słušný, snadně bude moci nalezen býti. Stavení městská také popłužní nazýváme, a žádný nemuož służebnosti dobyti, buďto městské nebo vesské, jediné kdož má popłuží;

*) V orig.: „tunc scriptori in salario et juratis.“

aniž kdo muož mieti služebnosti, leč bude mieti popluží aneb forberk. A má se varováno býti, aby od jisté vysokosti hrob dělán nebył; nebo to, což lidského práva býti přestalo, služebnostiť nepřijiemá; jako ani ta služebnost muož příležeti, aby jistý počet lidí na jednom miestě był pohřebován. Item. Zemi nebo miesto obecní prodaje, nemohau vzdíti proto, aby mi a tovaryši mému slaužiło; nebo skrze jednoho tovaryše obecné země služebnost nemuož dosažena býti. Žádný cizím domuom neb forberkuom nemuož spuosobiti služebnosti. Jest-li že kdo dá dieł domu neb díł dna neb gruntu, nemuož služebnosti ukládati; nebo služebnost, kteráž slušela na celost, od stran nemuož býti uložená. Ale rozdělił-li jest dno neb grunt jistými mezemi, a tak dieł dał za oddělenie: muož jeden druhému služebnost uložiti; nebo již nenie dieł dna nebo gruntu, ale grunt. A to muož řečeno býti o domích nebo o skrovném obydlí. Jest-li že by duom stěnú u prostřed udělanau był rozdělen, tehdy potom za dva domy má jmín býti. Jest-li že toho, číž forberk mně posluhował, dědicem jsem był, a to dědictvie prodav tobě, navrátił jsem k stavu dřevniemu: přísluší-ť služebnost; a to se děje proto, aby ty zdál se dědicem býti. Kdož koli prodavače jménem služebnost chce sobě vzíti, jmenovitě má-ť ji navrátiti; nebo to obecní vzetí, jimž přísluší služebnost, ovšem k cizím přísluší, a nic neprospievá prodavači, proto že žádného práva na to potvrzeného neměl. Item. Jest-li že po tvém gruntu mám právo vodu z potoka vésti, tajně tato práva mně přísłušejí: Aby mi slušelo potok rozhojniti,*) abych mohł přijíti neb přistaupiti, čímž najbliže mohu, k rozmnožení jeho, já i moji dělníci, aby pán toho gruntu pozuostavił mi na levo i na pravo, kudy bych přístup měł z potoka, a kam bych zemi, bláto, kamení, písek a vápno mohł metati. Item. Poněvádž grunt gruntu přisłuhuje, a když se grunt prodá, tehda i služebnosti prodaje následují. Stavení také gruntuom a gruntové stavení tauž povahau přisłuhují. Jest-li že na tvém poli były by miesta, kdež kámen łamají bez tvé vůle, ani zvláštním ani obecním jménem: žádný kamene łámati nemuož, kdož k tomu práva nemá; leč by v takových miestech łámaní obyčej był takový, že ač by kto chtěl tu łámati. Jinak toho nečiň, leč by

*) V orig.: „ut reficere mihi rivum liceat.“

prvé zvykłau záplatu za to pánu dał. Tak však kámen má łomiti, ač za to právu dosti učiní, aby ani potřebné užievaní kamene při tom se zavieralo, ani potřeba té věci právem była odjímána. Ačkoli služebnost moři ukládati se nemuož, kterézto všem z přirození náleží, ale však že viera zachovati se má prodaje, osoby svolením toho užievají. A z toho rozuměti se má, že ryb łovení v moři jest svobodné i služebné.*) Kdož jistého miesta průchodu neb skutku**) někomu puojčił, muož i mnohým tiem miestem průchodu neb skutku**) puojčiti; jako, ač jest kdo sausedu svému domy služebné učinił, ovšem komuž koli jinému, chce-li, muož je mnohým v služebnost poddati. Muož také dědice svého potupiti, aby někdo vayše domuov svých nevyzdvihoval, aby světłóm neb oknóm sausedským nenávisti nečinił.***) Anebo aby jemu dopustił krokev do zdi vložiti, nebo vodoteče proti němu mieti, a aby dopustił sausedu svému skrze grunt svuoj nebo skrze duom cestu činiti, aneb vodu tudy vésti. — (*L. S. 617.*)

Služebnost stavějící muož změniti.

Artikul II.

Služebnosti forberkuov nebo domů směšují se, ač by týž obojího stavení pán počał býti. Jenž má právo k vcházení, skutku†): pakli by to było toliko do určeného času, líbí se mnohým, že muož samotně jíti, kam chce.††) Právo forberkuov, dáno jest obecnému lidu, aby nezhynulo smrtí a hłavy umenšení[m].†††) Item. Cesta k hrobu přísłušející nebývá ztracená, když jí neužievají; a též cesta obecní nehyne, když jie neužievají. Item. Služebnost i skrze tovaryše užievajícího, i skrze vłádaře věrného nám bývá zachována. Item. Má-li kto právo vody tečení z střech a pauštění na tvé měštiště, a měł by ty sám právo na tom měštišti k udělání sobě vodoteči a vpuštěnie vody na tom měštišti: tratí ten právo

*) V orig.: „quod piscatio maris, quæ est libera, fit serva.“

**) Actum t. j. průhon.

***) V orig.: „ne luminibus ædium vicinorum officiat.“

†) V orig.: „Qui iter habet et actum“, tedy „k průhonu“.

††) V orig.: „nam ire quoque per se eum posse, qui actum habet.“

†††) V orig.: „Jura prædiorum morte et capitis diminutione non perire, vulgo traditum est.

na to měštiště vody střešné vpuštění. A též jest-li že mám cestu přes tvé dno, dopustím-li tobě na té cestě co dělati, potracuji právo cesty. Item. Jest-li že obecní grunt já i sirotek máme, však oba, by pak jeho neužievali bychom, však ne pro sirotka i já cestu obdržím. Item. Kolikrátž služebnost se směšuje, tolikrát jí nemuož ten užievati, na kohož přísluší. Jest-li že ten, jenž má právo vody vážení, za času, v němž služebnost se potracuje neb pomijí, k studnici nechodil by, aniž by vody vážil: cestu ten potracuje, totiž právo k studnici chození. Ač by kdo z těch, již služebnost vody vedení*) skrze neužievanie toho by ztratil: však proto nic práva tudy jiným, kteříž potoka užievali, nepřibylo, a protož užitek jeho jest, přes jehožto dno voda byla vedená; nebo svobodau s té strany služebnost konec béře. Práva služebnosti mnohými obyčeji bývají potracená: Někdy skrze spojení forberkuov neb stavení; někdy skrze nedostatek té věci služebné; někdy dopuštěním skutku odporného; někdy skrze odlaučení té věci, někdy zahynutím té věci, a někdy neužievaním, a to rozličně; nebo naprosto neužievaním vedlé času uloženého, aneb neužívaje vedlé jakosti, ale ne sám od sebe, než s zápovědí učiněnau; aneb nepožívaje vedlé bytnosti, ale užívaje jednoho za druhé; aneb neužievaje skrze nevědomie přišlé. A příkladové toho nahoře se vypisují. Item. Bude-li kto užievati cizí vody jinak, než jakž jest služebnost založená a s čím, služebnost se potracuje. Item. Ten čas přičten má býti prvnímu držiteli, v kterémž by času neužieval gruntu, neb kteréholi aužitku svého, ale ne poslednímu. Item. Budeš-li mieti právo, aby krokev neb rešt vložił do sausedova, určeného času nevložíš neb nepostavíš, ješto by nemohl beze lsti postaviti: proto práva toho nepotratíš. Nebo se nezdá, aby tiem právo tvé obdržeti mohl, poněvadž jest práva tvého nepřetrhl a neodjal, totižto stavěje v tom něco. A to jest potřebné v městských věcech; než jinak jest v sedlských, kdežto za dosti jest toliko, aby toho neužíval. Item. Užievaním zachovává se a obdržuje služebnost, když ten, komu to náleží toho užievá, neb jeho jménem a na miestě jeho nájemník, neb hospodář, neb kdo koli, by pak nebył vieryhodný, proto obdržuje služebnost; avšak k dosažení služebnosti hodno-

*) V orig.: „Si quis eorum, quibus aquæductus servitus debeatur.“

věrnost jest potřebná. Item. Prodám-li díl gruntu, a práva bych neměl, abych skrze ten díl i skrz to, co sem sobě ostavil, vodu vésti mohl: tehdy, by čas určený minul prvé, než by voda šla, proto práva svého tu nic nepotracuji, že by žádné jití vody tu nebylo, ale zuostává mi právo celé. Pakli bych udělal stezku a neužieval jí, tuť potracuji. (Viece o tom najdeš v kap. LVII.) — (*L. S. 618.*)*)

KAPITOLA ŠEDESÁTÁ DRUHÁ.

O násilí a moci vzetí panen a žen.

Panna, puojde-li k násilníku před právem dobrovolně, z pokuty vyjde.

Artikul I.

Jest-li že by panna před saudem, jakož jest obyčej, dobrovolně k násilníku přistaupiła, bude jemu dána za ženu; pakli se odchýlí k rodičóm, násilník i tovaryši jeho hlavní saud podstaupí. Ač by pachołek neb jiný kdož koli poctivau ženau se pochlubował, tak ji v zlau pověst uvodě, a to ta žena neb vdova žałobně na přísežné by vznesła, žádající z takového zlého uctěnie jí na cti učiněného a lživě od služebníka propověděného rozsudku: poněvádž také viec má věřeno býti žałobě ženy pověstné z řeči, nežli seznávaní služebníka zlosyna z skutkuov, a zvláště, poněvádž pro řeč drahá krev lidská nemá býti prolévána, a v pokutách miłostivěji má se jmíno býti, dosti jest, aby takový utrhač s uřezaným jazykem z města nucen był, věčně pod stětím hlavy se nenavracuje. (O tom nahoře v kapitole XLI.) — (*L. S. 619, 620.*)

*) Část počínající: „Práva služebnosti mnohými obyčeji . . . . A příkladové toho nahoře se vypisují“ patří dle lat. orig. na závěrek celého artikule.

KAPITOLA ŠEDESÁTÁ TŘETIE.

O nápadích bez kšaftu sešlého.

Statek vydělaný připadá na bratří, a ne na otce, leč jest chudý.

Artikul I.

Jest-li že syn od otce věnem neb dílem dědičným jest oddělen, a potom bez ženy a bez dětí umřel by bez kšaftu: zbožie pozůstalé, dobył-li jest jeho svau prací, tak že jeho od otce nemá, raději spadne na bratří a na sestry téhož syna, nežli na otce. Avšak byl-li by otec chudý a bratří s sestrami bohatější, z milosti díl nějaký z toho zbožie buď jemu uděleno. Pakli jest to zbožie prošlo od otce, tehda opět má na něho spadnauti. A mohau příseżní takové ortele o dědičných nápadích, nemají-li o tom práva psaného nebo v městě obyčejného spuosobu, vedlé svého spuosobu svědomie vnitřnieho vynášeti, jakož se v mnohých Práviech shledává. — (*L. S. 621.*)

Nápad přichází po dětech i na mateřiny syny, s jiným mužem spłozené.

Artikul II.

Některaký, zabit jsa, pozuostavił jest syna a ženu, kterážto pojavši jiného muže, čtvero dětí jest porodiła. To vidauce bratří zabitého, žádali jsau synu zabitého, aby jemu był díł vydán příslušný, a obdrželi jsau jej saudem, že jim był vydán. A když již dříve řečený syn [s] světa sšeł jest v roce, tehda pán dědičný té vsi požádał jest statku jeho, pravě, že, poněvádž jest zšeł bez dědicuov, že by naň spravedlivě spadł. Tehda mátě toho syna řekła, že ten statek na čtvero dětí, kteréž jest z druhého

muže zplodiła, spravedlivě sluší. Na to konečně jest vypovědieno »Poněvádž syn umřel jest, a čtvero z téhož života pošlo jest, ani jest jiných z semene otce zabitého, že řečené zbožie umrlého syna na bratří téhož života živé dědičky připadne. Nebo netoliko dědicové vedlé sstupováníe, jako pán chtěl, ale i vstupující a pobočnί mají přijati k dílu býti. Protož spoludědicové mají jmíni býti za dědice.« — (*L. S. 622.*)

KAPITOLA ŠEDESÁTÁ ČTVRTÁ.

O řádu přátel krevních, přirozených, příbuzných a jich nápadích.

Co jest stupeň příbuznosti po krvi.

Artikul I.

Znamenaj, že stupeň přátelstvie krevnieho jest číslo jedné každé osoby, krví neb příbuzností spolu spojených. O stupních v Právích kladе se pro dědictvie, kterážto jakožto po stupních spadají na přátely a poručníky, a také pro zápověd svědectvie. Item Kdož jest otce mého strýc, mně bude veliký strýc, a kdož mé mateři děd, mně bude veliký děd. Protož každý mně jest veliký [děd neb] strýc, kdo jest mému otci neb mateři prostě děd neb strýc. Item. Právem přátelstvie krevnieho dědičného někdo připuštěn bývá k dědictví na desátém stupni. Ale jménem příbuznosti toliko těm dopuštěno bývá vládnauti zbožím, kteříž až do šestého stupně příbuznosti jsau, a z sedmého od synovce »a sobrino«, synovkyně syna neb dcery.

Umře-li muž bez kšaftu, žena obdržuje třetie dieł.

Artikul II.

Ačkoli vedlé starých Práv, když muž bez kšaftu umře, třetie díl statku pozuostalého ženě a dva dědicuom přísluší, buď

jich viece nebo jeden: avšak bez práva toho pohozšení. přihodila-li by se příhoda, kteráž ani vedlé starých Práv, ani vedlé tohoto nemohla by rozeznána býti, má býti patříno k obecním právuom, v nichžto kterak dědictvie má býti sauzeno vedlé přátelstvie krevnieho, píše se takto: »Při nápadích bez kšaftu sešlého najprvé právo má doluo sstupující, potom vstupující s bratřími bez kšaftu sešlého. Tepruv potom poboční najbližší. Pakli se těch všech nedostává, tehda spadá na obec; leč by slib nebo obyčej byl na škodu.« A dí »slib«, jako jest slib učiněný od muže neb od ženy jiné osobě, takto: »Po naší smrti statkem, kteréhož pozuostavíme, vládnúti budeš«, již se tu z moci obce vynímá. A die »obyčej«, jako někde jest obyčej, že takový statek dělí se na dva díly (totiž Bohu a přáteluom), a někde na tři diely, jakož Práva obdařená »municipalia« a obyčej městský mají míti. — (*L. S. 623.*)

Řeholy neb zprávy o nápadu dědicuov krevních vlastních sstupujících doluov.

Artikul III.

V nápadu bez kšaftu mocnější jest pře sstupujících, jsau-li živí. Item. Na prvním stupni sstupujících jsau děti vlastní a přirození, aneb vlastní toliko. A potom rovní vnukové téhož stupně, a tak pořád sstupuje. Item. Děti přirození ve všecko se uvažují, nenie-li jiných živých. Ale sebranci nikdy nápadu nemají, a to jest pravda, jelikož po řádu otce.*) Pakli jest saud o nápad mateřin, tuť bývají připuštěni sebranci s vlastními, leč by mátě vládyka byla. A slovauť sebranci, jichžto otec jest lidstvo, totiž o jichžto otci jest pochybení. Item. Vnukové mají nápad k tomu dílu, který rodičové jich měli jsau mieti, by živi byli. Protož bude-li zplozen jeden vnuk od jednoho syna, a [od] druhého šest nebo jich viece: ten jeden tak mnoho na svuoj díl vezme, jako oněch šest na díl svuoj. Item. Žena má nápad z druhé strany jako i samec neb mužské pohlaví: nebo mezi nimi práva jedné krve zuostávají. Item. Oddělený napadá jako služebník, a ten nesłove oddělený, kdo jest ještě u rodičuo náchlebníkem. Item. Syn z statku jsa oddělený, umře-li otec, ten syn oddělený, chce-li s jinými dětmi neoddělenými díl v statku otce mieti rovný: to,

*) et haec vera sunt quoad lineam paternam.

co od otce vzal, vlož zase do statku, anebo každé díte vezmi napřed tolikéž, jako on od otce vzal. A to když se stane, budau se děliti statkem rovným dílem vedlé práva. — (*L. S. 624.*)

Řehoły o nápadu přátel krevních a přirozených po otci a mateři, jenž slovau cognati, agnati.

Artikul IV.

Umře-li který neb která bez dědicuov, bratří a sestry téhož s sstupujícími na najbližším stupni nápad mají na rovný dieł. Item. Na tom řádu jako na sstupujících nápad má žena jako i muž, a oddělený jako neoddělený. Item. Mezi vstupujícími řád má zachovati se, neb otec dědu předkládá se, a děd velikému dědu, a tak o jiných. Item. Vstupující, jsau-li rovného stupně, jako jsau-li rodičové, jakožto otec a mátě, rovný nápad mají, totiž každý puoł dílu. A pakli by toliko otec byl aneb toliko mátě, každý z nich má veškeren díl. Item. Straycóm vždycky přísluší puol dílu, a by pak był nerovný počet, jako v příkladě. Jest-li s jedné strany toliko děd mateřin, a s druhé strany děd a bába otcovi, ač jich jest dvé: avšak tak mnoho vezme děd mateřin, ačkoli jest sám. Item. S rodiči bývají dopuštěni scházející bez kšaftu bratří a sestry, z strany téhož otce a též mateře, a na rovné díły. Ale jiné jest, był-li by bratr jednoživotný z strany mateře toliko, neb příbuzný toliko z strany otce, neb takový bude odłaučen od rodičuov; a též rozuměj o sestře. Item. Byli-li by synové neb dcery bratruo s obau stranau spojených, budú dopuštěni i s rodiči, jakož by i otcové, když by živi byli, dopuštěni byli. Item. Byli-li by bratří s jedné strany, a děd a bába s svrchnieho řádu: též nápad mají, tak že bratří nemají býti předloženi; nebo děd jest na najbližším stupni, kdež otce nenie. Nebo ten slove najbližší, kohož žádný nepředchází. Však chtějí, aby bratr odstrčił děda, a vstaupił na miesto otcovo; ale lepší jest první obyčej o dědu. Item. Otec přirozený toliko má nápad po synu bez kšaftu sešłého, týmž duovodem, jakým takový syn vstaupił na miesto otcovo. Ale na miesto syna łuože nepravého otec nevstupuje; nebo takový ani otec ani syn nemá býti jmenován. Item. Otec a mátě po synech svých mají nápad, zžente se po druhé synové nebo nežeňte. — (*L. S. 625.*)

Řeholy o nápadu přátel přirozených, příbuzných, pobočních, jenž slovau affines.

Artikul V.

Když se nedostene náměstkuo řádu sstupujícího a vstupujícího, najprvé napadají bratří, a potom jiní, jakožto synové bratruov, a tak o jiných sstupuje. Item. S bratřími a s jich syny napadají rodičové mrtvého, o jehožto dědictvie jest saud, ač jsau živi. Item. Nenie-li bratřie, ani rodičuov, ani jiných sstupujících, tehda synové bratrů všecko vezmau. Pakli jsau kteří živí vstupujících, ti mají nápad s syny bratruov předumřených. Item. V takových nápadích najviece napadají bratří, kteříž obojieho rodiče tyčí odumrlého bez kšaftu. A též buď rozumieno o syních týchž bratruov. Protož syn takového bratra umřelého, ačkoli byl by na třetiem stupni, avšak předkládá se bratřím umrlého, kterýž toliko od jednoho rodiče příbuzni byli jsau. Budau-li bratří obojích rodičuov i jich synové, tehdy s nimi synové poloviční téhož rodiče mají mieti nápad. Item. Synové bratruo, poněvádž jsau rovní bratřím umřelým, budau předloženi bez pochyby straycóm téhož umrlého, a jiným nápodobným. Item. Při tom nápadu žena napadá jako i mužské pohlaví, a oddělený jako i služebník, jako se svrchu píše. Item. Synové bratruov předumřených, když napadají s strýci, dědy neb s jinými vstupujícími, toliko mají nápad po kmenu, to jest, toliko k tomu dílu, kteréž by byli měli rodičové, by živí byli. Ale když napadají bez vstupujících, vždy mají nápad po hlavách. Neb kolikož jest hlav neb osob takových, na toliko díluov téhož zboží nápad mají. Při nápadu pobočních tento řád má zachován býti, že k zboží mateřinu, kteréž od rodičuov jí přišlo, toliko její vlastní děti nápad mají, ačkoli přátelé vedlé příbuznosti z strany otcovy byli by; ale k jinému vuobec nápad mají. Ale kteříž z obojieho rodiče pošli jsau, s obojími budau dopuštěni. Item. Poněvádž synové bratruov předkládají se strýcóm umřelého, tehda třetie stupeň odtiská třetieho; ačkoli jinde právo jest, že, na rovných stupních jsauce, rovně bývají dopuštěni. Item. Po bratřích a bratrských syních napadají, kdož koli jsau stupně bližšieho, bez konce, když by toliko blízkost stupně byla dokázána. — (*Lib. Sent. 626.*)

Summa všech řehoł svrchupsaných o nápadu přátelském.

Artikul VI.

Kdož koli chce nápad dědičný mieti, má k tomu po meči, totiž z strany otce, přirozený býti. Item. Saudí-li se příbuzní otcovi, a příbuzní mateřini o dědictvie, obdrží právo příbuzní otcovi, a ne mateřini. Avšak přišlo-li jest to zboží od rodičuo mateřiných, tehda také příbuzní mateřini právo obdrží. Item. Kdož koli v příbuznosti jest jedním stupněm bližší, buďto z strany otce neb mateře, ten statek předkuov pozuostavený spravedlivě obdrží. A což se děje z strany mateře, rozumí se toliko o věcech mateřiných, jakož se o tom obzvláštně svrchu píše, že k tomu toliko vlastní blíženci právo mají. Item. Dokudž jsau živi příbuzní v řádu vstupujícím a sstupujícím rovně, dotud dědictví nespadá na pobočné. Bratří však umrlého s jeho rodiči rovně bývají k dílu dopuštěni. — (*L. S. 627.*).

Stupňuov a stromuov uměnie přátelstvie krevnieho, dědičného, přirozeného a příbuzného jest potřebné pro nápady a svědectvie.

Artikul VII.

Poněvádž příkladové k vyrozumění dostatečnému jsau velmi potřební a okázaní na voko jest duovod nad jiné důovody, (nebo ty věci, které vidieme, jsau schopnější k vyrozumění, než což slyšíme, jakož mudřec svědčí): a protož, což jest mluveno o přátelech krevních, dědičných i o jiných příbuznostech, toho všeho vymalovánie jsau očití příkladové, a stromové stupňuov bližšieho a dalšieho přátelstvie a povinnosti. A z toho se vyrozumí, kdo k čímu a k jakému statku nekšaftovanému, a po kom i před kým, a jakú má spravedlnost. A též také kdo a který přítel k svědomí se hodí, a k které při nemá vedlé práva připuštěn býti, ješto netoliko již toho rozumem dosáhnúti, ale očima hmotně viděti bude moci.

Regule, totižto řeholy k porozumění stromu přátelstvie krevnieho, vlastnieho, dědičného a přirozeného.

Artikul VIII.

Consanguineitas, jakož Justinianova Práva ukazují, přátelstvo krevní, jest povinnost společná osob, z toho přicházeje, že jedna osoba pochází z druhé, aneb dvě z jedné. Jako Adam a Abel a Chaym. Adam pak a Eva nebyli sobě přátelé krevní, ani příbuzní, ale byli krevnieho přátelstvie a příbuzenstvie příčina. Aneb jinak opět se vypisuje přátelstvo krevní, že jest svazek osob, od jednoho kmene neb pařezu sstupujíc, tělesným plozením spolčené. A jmenují se přátelstvo krevní »consanguinei,« jako spolukrevní, neb spolu z obecné krve pocházejí.

Stupňuov jaký jest počet a rozdíl.

Artikul IX.

Řád stupňuov jest shromáždění osob pocházejících z jednoho kmene, maje v sobě stupně a počet. A ten se na tré dělí: dolůuov, nahoru a na strany. A z postranních po pravé straně stromu viděti přátely přirozené po otci; a ti slovú latině »agnati, adnati« totižto přirození otci, nebo ti po dědicích najprv nápad mají k jinému i k statku. Po levé pak straně stromu jsau přirození mateřini, latině »cognati«, a ti obojí, otcovi i mateřini, podlé práv, nápad mají do desíti stupňuo.

Stupeň co vyznamenává a od čeho slove.

Artikul X.

Stupeň jest miesto rozdílné, jímžto se poznává, kterak dalecí sobě kteří přátelé jsau. A slovú stupňové ku podobenství stupňuov, schoduov, neb se tak zdá jako sstupovati dolů a nahoru.

Kmen co slove a co znamená.

Artikul XI.

Kmen jest v stupni osoba, od které jiní jsau počátek vzali, kteřížto jsau spolupřátelé krevní, majíc zření k ní, od které jsau pošli.

A protož, jako Petrucius kláde se za kmen všeho stromu: tak také otce jeho, neb opět děda můžem položiti, patříc k těm, kto jsau od kterého koli z nich pošli, a kteří k nim mají zření.

Strom jak máš udělati z přátel, a jak jim rozuměti.

Artikul XII.

Tomu pak srozuměje, takto uděláš z přátel krevních strom. Najprv pohledě na miesta stupňuo hořejších, dolejších a pobočních, viziž miesto prázdné, které zuostalo v prostřed prázné pro to, neb jména nemuož mieti, poněvádž jiná miesta stupňuov odtud vzaly jsau počátek, neb kterak chceš to miesto nazvati jedním slovem, o kterém mluvie se, že jest syn otcuov, bratr bratruov, otce synova, a tak dále. Protož někteří střenem nazývají, jiní latině »Petrucius« neb »Proteus«. A z toho máš rod krevní dědičný vlastní, dołuov a nahoru přátely přirozené. A z těch jedno každé miesto a stupeň na dvé se dělí, na pravici a na levici. Na pravici stromu jsau jména mužského pohlaví, a na levici ženského. Nad miestem prázdným jest stupeň, a má v sobě dvě jména: »Otec, mátě,« a na hoře jeden počet červený, a dole jeden černý. A nad tiem stupněm jest opět stupeň, a v něm stojí: »Děd a bába,« maje v sobě počet, dvě červené a dvě černé. A tak najvayš, až do prapraděda. Dołuov pak sstupuje pod prázným miestem Petruciovým, najprvnější stupeň má v sobě jména: »Syn, dcera,« maje počet jeden červený a druhý černý. Pod tiem: »Vnuk a vnuka,« s počtem též červeným, a tak dále až do prapravnuky.

Počtové červení a černí na stromu co znamenají.

Artikul XIII.

Prvé pak, než o pobočních stupních se bude vypisovati, znamenaj, že ti počtové červení a černí počítají stupně, majíc zření k místu práznému prostředniemu, Petruciovi. Červení pak znamenají všudy a dávají návěští, že jest to počítání dalekosti neb blízkosti stupňuov »secundum canonem,« vedlé Práva duchovnieho pro manželstvie. Ale černý počet znamená počítánie dalekosti a blízkosti stupňuov vedlé Práva městského, »secundum

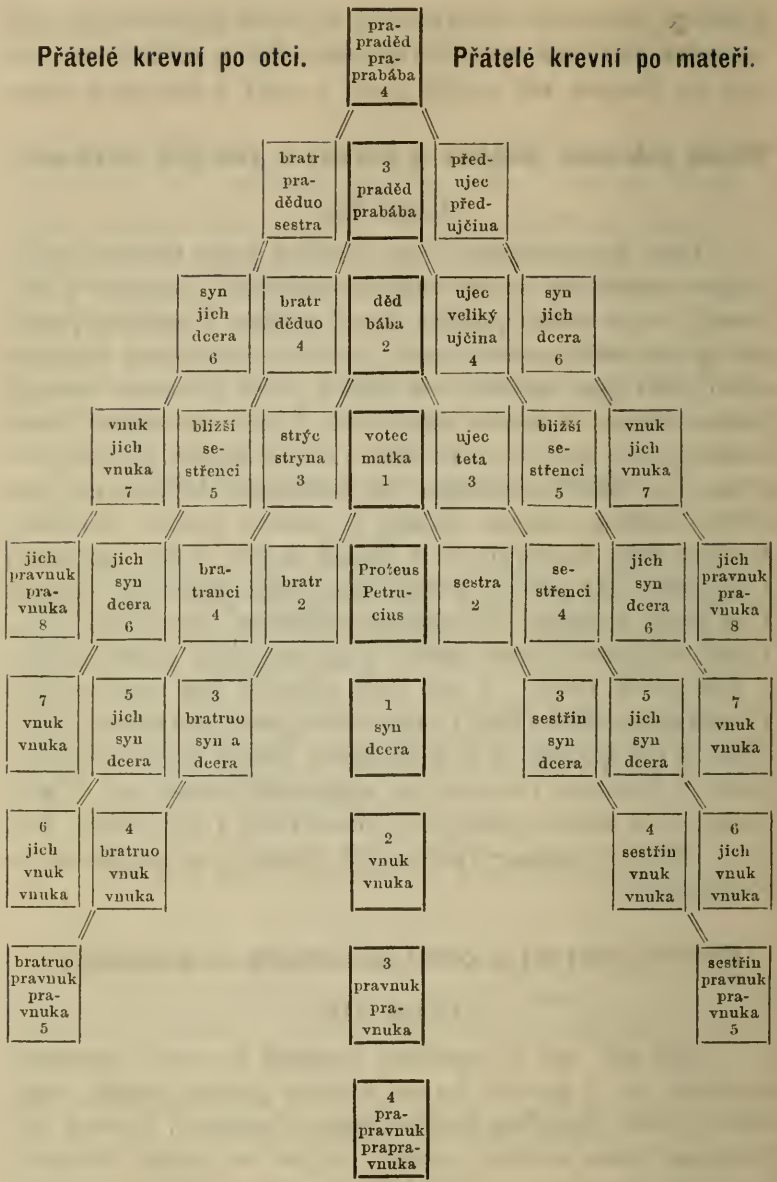

Tento jest strom stupňuov přáteľstvie krevního.

leges«, pro nápady a svědectvie. A tak červení blízkost krevní znamenají, ale černí smrt. A z toho počtóm muožeš porozuměti, že počítání stupňuov hořejších a dolejších podlé Práva duchovnieho i světského jest jednostajné. Nebo mezi nimi vždy osoba přidaná osobě skrz tělesný plod přidává stupeň.

Přítele na stromu malovaném jak máš hledati.

Artikul XIV.

Aby pak naleznúti mohł stupeň vedlé Práv obojích, máš uměti tuto obecní řehołu: »Kolik jest osob, o kterých jest otázka, sečta je všecky pořád s prostředními, odejmiž jednu, a tolikť zuostane stupňuov mezi nimi«. Jako takto v příkładě. Chceš-li věděti, jak daleko je prapraděd od Petrucia, čtiž oba i s prostředními, a budeť jich pět osob; odejmiž tehdy jednu, a tak-ť zuostanú čtyři stupňové k prapradědu. Také aby znał, že v tomto stromu nejsau všickni přátelé krevní Petruciovi; nebo znáš, že každý má dva rodiče, čtyři dědy, vosm pradědů a XVI prapraděduo. A protož nemožné było všecky v tomto stromu znamenati, než již muožeš ostatku po tomto se viec domayšleti.

Manželé nemohau býti sstupujících a vstupujících do sedmi stupňuov.

Artikul XV.

Při tom pak také, ač méně jest k světskému právu snad náležité, słušné jest věděti, že v Právích duchovních se píše XXXV-que III. Že někdy bývało jest, že ti, kteří na stromu přátełstvie jsau vstupující a sstupující dołuo na rovném řadu, netoliko do sedmi stupňuo, ale žádný žádného pojíti nemohł k manželství tělesnému, dokudž jedné známost toho rodu mohło býti. Ale jinak jest o postranních pobočních.

Pobočních stupňuov pořádaní vedlé Práva duchovnieho i městského.

Artikul XVI.

K pobočním stupňuom přistupmež, totižto k bratru a k sestře; avšak pro ukrácenie toliko o jedné połovici stromu

pravé znamenaj, po kteréž i druhé straně snadně vyrozumieš. Pod stupněm bratra jest stupeň, v němž stojí bratruov syn, dcera. A pod tau bratruo vnuk a vnuka, pod tau opět bratruov pravnuk pravnuka etc. I tehdy bratr Petruciuov jest s Petruciusem na prvním stupni podlé Práv duchovních, a na druhém jest vedlé Práv městských, a též jeho syn na druhém vedlé duchovnieho, a na třetiem vedlé městského, a tak doleji má počítáno býti obojím počtem. A ti slovau pobočni, neb postranní Petruciovi; nebo nesstupují počátkem od Petrucia, ani oni od nich, ale od otce, kteryžto jich obecní kmen, a tak tuto z stupně otcova stał se jest kmen. A též také uděłaje kmen z stupně dědova, a z něho stupeň pod ním, v němž stojí strýc-stryna. A pod tau opět jiný etc. A tak strýc a Petrucius jsau od sebe vedlé Práva duchovnieho na druhém stupni, a vedlé městského na třetiem. A tak o jiných rozuměti máš vayše, dále i na druhé straně levé stromu po ženském pohłaví příbuzných, jako při příbuzných mužských, jakož pak na stromu přátelstvie krevnieho vymalovaném to dostatečně viděti muožeš.

Řehoła o pobočních stupních v linii neb v řadu rovném.

Artikul XVII.

Nynie ale vizme. Ti pobočni přátelé, jakými řehołami mají se znáti jich stupňové a jich blízkost neb dalekost pro nápady, svědomie i manželstvie? Ale že pobočních někteří jsau na rovné linii neb řadu, a někteří nerovně: i najprv, ale rovném řadu tuto řehołu pamatuoj: »Kolikého stupně kdo z nich zdálí jest od obecnieho kmene, tolika stupni jsau od sebe daleko«, a to rozuměj vedlé Práva duchovního. V příkładě takto: Postavě za kmen prapraděda, chceš-li věděti od Petrucia jak zdálí jest pravnuk bratra pradědova, nebo oni jsau v řadích rovných, a každý z nich od kmene stojí na čtvrtém stupni vedlé duchovnieho Práva. Vedlé pak městského Práva tuto řehołu znaj: »Kolikého stupně kdo z nich zdálí jest od obecnieho kmene, to dvé počítaje, budau od sebe.« A protož, jakož jsi viděł, že vedlé Práva duchovnieho Petrucius a pravnuk bratra pradědova jsau zdálí od sebe čtyřmi stupni, ale tuto přijde vedlé Práva městského, že jsau od sebe vosmi stupni. Přichází pak ten rozdieł

tudy-to, nebo vedlé Práv městských mezi pobočními přátely každá osoba činí stupeň. A protož dva bratří činí dva stupně vedlé Práva městského. Ale vedlé Práva duchovnieho dvě osoby činí jeden stupeň. Jakož jest to viděti v miestě a stupni bratrově; nebo bratr Petrucia jest s Petruciusem na prvním stupni vedlé Práv duchovních, a na druhém vedlé Práv městských. Ale počítání městského Práva k jinému jest konci, než Práva duchovnieho. A protož dobře se připoviedá vedlé městského Práva: »Neb [na] rovném řadu postranních, buď řad s počtem jednostajným, neb nejednostajným, nemuož se najíti rozdílnost stupně.« Viziž na liný neb řadu rovného počtu druhém neb čtvrtém, nerovnému počtu první a třetie, na první liný neb řadu, druhý stupeň, na druhé čtvrtý, na třetie šestý, na čtvrté osmý; ješto toho nenie vedlé duchovnieho Práva, nebo na rovné liný neb řadu nerovného počtu, máme nerovný stupeň, neb jest na prvním první, na třetím třetie, na pátém pátý etc.

Řehoła o pobočních stupních v liný neb v řadu nerovném.

Artikul XVIII.

Již tuto popatřme na pobočni na liný neb řadech stupňuov, kteří nejsau pořád, a o nich taková jest řehoła: »Kolikého stupně další zdálí jest obecnieho kmene, tolik stupňuov jsau od sebe.« Příklad takový učiň. Postavě prapraděda za kmen, Petrucius a syn bratra pradědova jsau na liný neb pořádku nejednostajném neb nerovném. I tehdy počítajmež od dalšieho, totižto od Petrucia, kterýžto zdálí jest od kmene čtyřmi stupni, a tak i od syna prapradědova jest zdálí čtyřmi stupni. A tak též rozuměj při jiných sstupujících, až do liný rovné neb řadu stupňuov pořádných. A ta jest příčina a rozum, jakož jest povědieno, že osoba přidaná osobě až do liný rovného řadu nepřebývá stupňuov; neb bratr praděduo, syn jeho, vnuk i pravnuk, všickni zdálí jsau čtyřmi stupni od Petrucia »secundum canones«, vedlé duchovnieho Práva. Ale jinak jest »secundum leges«, vedlé městského Práva, neb jest tuto jiná na to řehoła o pobočních na nerovné liný: »Kolik jest osob, odejma jeden stupeň kmenový, tolik bude stupňuov.« Jako takto. Petrucius od kmene zdálí jest

čtvrtý, a od bratra pradědova pátý, a od syna bratra pradědova šestý, od vnuka jeho sedmý, od pravnuka téhož osmý; a tak každá osoba činí stupeň.

Manželstvo mezi kterými muož býti, a mezi kterými nic.

Artikul XIX.

Muožeš také již i to poznati z předešlých řeholí, že Petrucius nemuož k manželství pojíti nižádnau z stromu krevních těch přáteł; nebo jest zdálí od najvyššieho, totiž prapraděda, a od najnižšího, totiž prapravnuka, a od těch, kteří na koncích jsau pobočně, ode všech těch čtyřmi stupni, a od prostředních ještě blíž. A z toho jest důvod světlý, že s žádnú toho stromu nemuož v manželství tělesné vstúpiti, než jest-li že by vyšlo z pobočních. Jako takto. Kdyby pravnuk bratra pradědova aneb pravnuk bratruov zplodili by po dceři, mohł by Petrucius ji za manželku pojíti, ač by s ní był na pátém stupni. Avšak pozuostane jim právo nápadu o statek Právem městským.

Příčina a rozum, proč se tak rozdělují stupňové i počtové.

Artikul XX.

A aby se snáz porozuměł stupeň krevnie i podlé práva duchovnieho i městského, oznámí se toho příčina, proč tito neb onino na takovém a takového počtu stupni jsau. Nebo podlé Práv duchovních Petrucius jest s pravnukem bratra pradědova na čtvrtém stupni krevnieho přátełstvie. A to pro to, nebo vstaupíme-li k obecnému kmenu jich obojích, najdem prapraděda, od kteréhož jako krev toliko po čtyřech stupních sstupuje do Petrucia, tak také toliko sstupuje čtyřmi stupni do pravnuka bratra pradědova. Ale bratr dědů s Petruciusem toliko jsau na třetím stupni. A toho rozum a příčina jest, nebo obecnie kmen obau dvau jest praděd, od kteréhož krev, ačkoli jedním stupněm toliko na bratra dědova přichází, avšak na Petrucia sstupuje třetím stupněm Saudce pak městského Práva, poněvádž ne tak patří a hledí k krve stupování, ale toliko o statku pozůstałém rozeznává, z povinnosti všecky osoby počítati má; tak však, má-li

Petrucius třebas deset bratruov, všickni budau sobě na druhém stupni, ač prvorozený jiným se předkládá. A protož saudce Práva městského, prvé než přistúpí k pobočním, najprv všecky ty, od kterých jest ten pošeł, nahoru postupuje čte. A potom teprv k tomu (o kteréhož saud neb otázka jest) sstaupí. Jakožto všecko co se napřed píše, na tomto stromu namalovaném (str. 298) viděti muožeš.

O stromu přátel příbuzných po manželství přibylých.

Artikul XXI.

Příbuznost slove jako přibylost, łatině »affinitas, quasi duorum ad unum finem unitas«, totižto dvojích k jednomu konci spojení; proto že dva rodové rozdielní a cizí některých z nich svatbau řádnau se spojie. A to jest vedlé Práva městského; vedlé pak duchovnieho Práva příbuznost jest a přichází dvau skrze tělesného skutku spojenie, že tak jeden rod druhého rodu jako k mezem a končinám přestupuje a s nimi se spojuje. A protož kdež se zapoviedá v Právích manželstvie, máš rozuměti, že pro takové spojenie býti nemá. A trvá ta překážka i po smrti té osoby, skrze kterúžto přátelstvo skrz tělesný skutek přišło (XXXV-que X.). Než nápadové mohú bývati, by skutku nebyło snúbenie, když by svatba toliko była vedlé Práva městského obecná pro poctivost. A tak nepoznáš-[li] skutkem manželky, bude toliko snúbenie pro poctivost, a nebude příbuznost. Poznáš-[li] smilstvem jinau, bude toliko sama příbuznost. Pakli poznáš snaubenau tělesným skutkem, tehdy bude zachována obecná snaubená poctivost i příbuznost.

Řehoła ku poznání příbuzného přátelstvie.

Artikul XXII.

Vosoba manželstviem tělesným spojená vosobě, proměňuje toliko pokolení, ale neměnie stupně. Jakož o tom jest łatinský veršík: »Mutat nupta genus, sed generata gradum, Měnie vdaná Pokolení, ale zplozená měnie stupeň.« Jako takto. Pozná-li ten, kto jest mně přítel krevní na druhém stupni, některú ženu skutečně, ta jest mi také na druhém stupni příbuzenstvie prv-

nieho pokolenie. Pozná-li ji jinay, ten mi bude příbuzným na druhém stupni druhého pokolenie. A opět ten jistý pozná-li jinau ženu, ona mi již bude na druhém stupni příbuznosti třetieho pokolenie. Ale že toliko v příbuzenství první pokolení zapoviedá se vedlé práva k manželství: protož nenie potřebie viec sstupovati, a to toliko do čtvrtého stupně přátelstvie krevnieho; neb příbuznost nemá stupňuov svých zvláštních, než počítati se mají vedlé stupňuov přátelstvie krevnieho, neb příbuzní z přátel krevních přicházejí po manželích. A protož jest-li že by přítel tvuoj poznał některú ženu, a ty chceš věděti, kolikého jest stupně ta žena k tobě: viziž najprv, kolikého stupně jest ten přítel krevní tvuoj, vedlé řehoł, které máš před prvniem stromem. A kolikého stupně on tobě bude krevníkem, tolikého ona tobě bude příbuznau; avšak vždy prvnieho pokolenie příbuzností.

Řehoła druhá ku poznání stromuov příbuznosti.

Artikul XXIII.

Tělesného skutku muže a ženy spojením činí se mezi přátely krevními ženskými a mužem, a opět mezi přátely krevními mužskými a ženau příbuzenstvie prvnieho pokolenie téhož stupně, kteréhož jest krevnost. Proč pak tuto se píše »tělesného skutku muže a ženy spojením« a ne »muže a ženy« napřed položeno jest, než že jest položeno mezi přátely krevními ženskými a mužem, a též zas. Nebo mezi mužem a ženau nenie příbuzenstvie vłastně, poněvádž oni jsau příčinau příbuznosti. Item. Mezi přátely krevními muže a ženy žádného nenie příbuzenstvie. A protož dva bratří mohú pojíti dvě sestře z jiného rodu, a otec a synové jeho mohau pojíti máteř a dcery; nebo příbuznost jest mezi přátely krevními ženskými a jejím mužem, a opět mezi přátely krevními mužskými a jeho ženau. Jakož máš v Práviech duchovních De consanguineitate etc.

Haec est arbor affinitatis uxorum et virorum. — Tento jest strom příbuzného přátelství žen a mužuo.

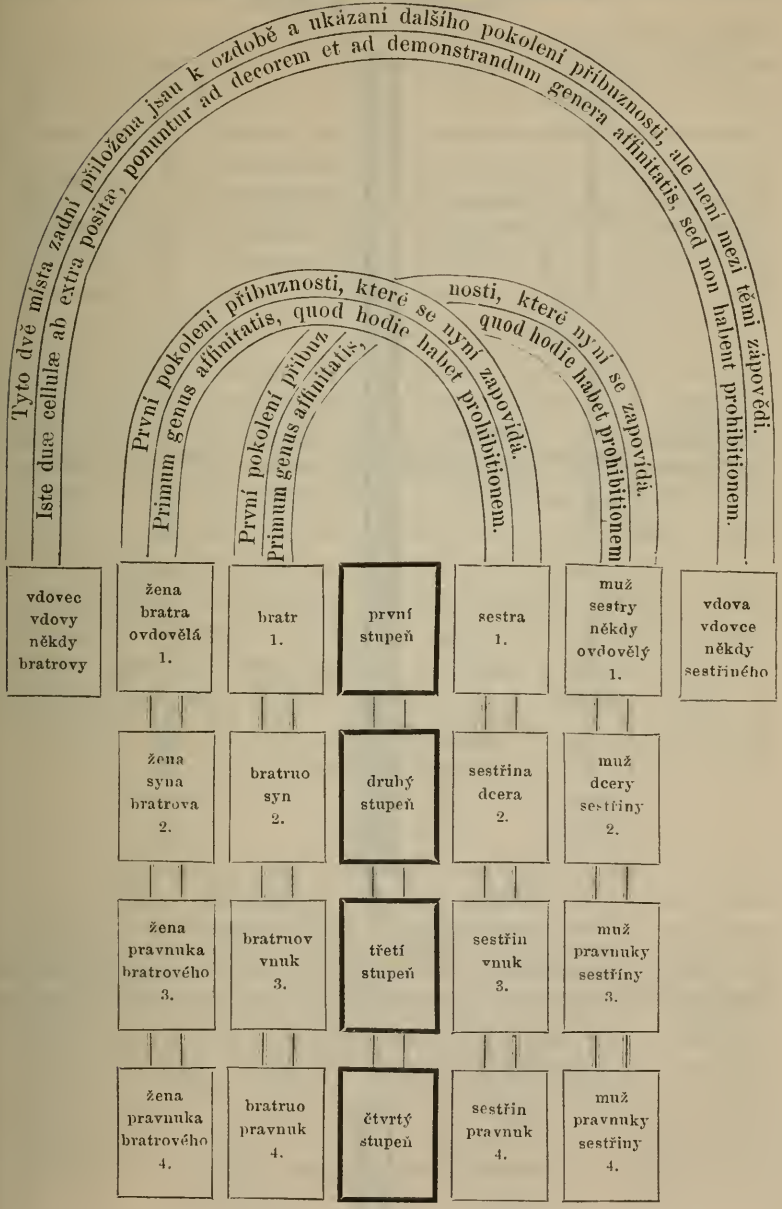

Ale aby i dobře prostý mohl snáze tomu porozuměti, co jsau příbuzní a jaká jich povaha i stupňové, a které jsau to osoby příbuzné pro tělesné muže a ženy spojení: tento dole strom jinými během snadnější, k témuž však rozumu, se podpisuje.

Přátelé krevní ženichovi a příbuzní nevěsty. — Přátelé krevní nevěsty a příbuzní ženichovi.

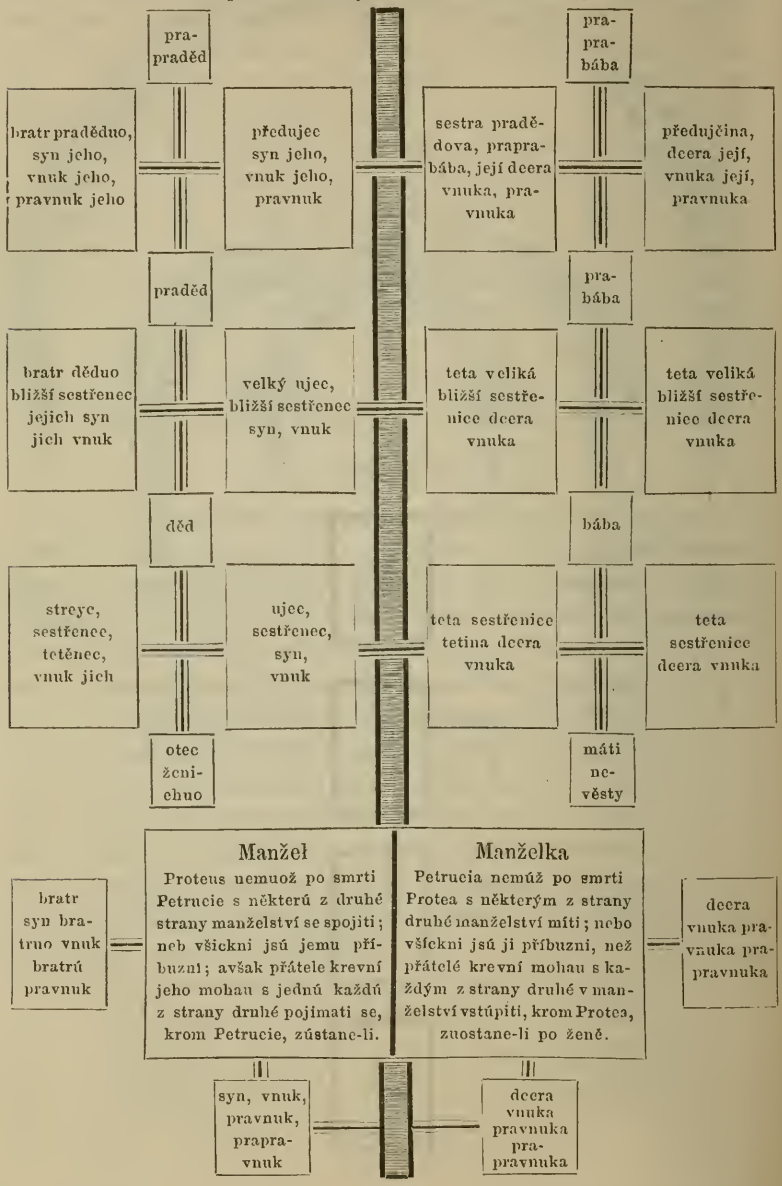

Otázka, proč jsau zápovědi, aby přátelé přátel nepojiemali, než z cizieho rodu.

Artikul XXIV.

Při tomto stromu ještě jest otázka znamenitá: »Jest-li zápověd přáteł krevních a příbuzných z zákona Božieho, aby v manželství spolu vstupovati nemohli, čili jest ustanovenie lidské, a proč jest ta zápověd?« I má se znáti, že ačkoli při počátku lidského pokolenie, z veliké potřeby o rozmnoženie lidského pokolenie, bratr pojiemal sestru, i přátelé krevní sebe vespolek, (a to též jest bylo po potopě při vnucích Noe): avšak po tom v Levitiku v kapitole XVIII. a XX. i v XXVII. zápověd jest byla dvanácti osob, po tom uloženo do sedmi; a teď již až do čtvrtého stupně zachovává se od všech, vedlé Práva duchovnieho. A tak zápovědi tyto mají potah dieł z zákona, dieł z ustanovení lidského. Příčina pak těch zápovědí jest tato, aby se láska křesťanská rozšiřovala a k rozmnožení přízně příčina byla; nebo kdyby se pojiemali z svého rodu toliko, ssaužila by se láska a přízeň k jiným by se nevztahovala, ješto z toho mnoho nevolí i morduo mohlo by pocházeti; ale tuto, když se pojiemají z jiného a jiného rodu, rozšiřuje se křesťanská láska, a příčina se dává jedněch k druhým k dobré přízni, ješto z toho pochází milost, dobrá vuole a pokojné, čestné a spravedlivé obcovánie.

Synové volení jak mají přijímáni býti, a jak nápad mohau mieti.

Artikul XXV.

Jest také jiné opět přátelstvo, ne aby bylo krevní ani příbuzné, než toliko nějaká povinnost neb blízkost, vedlé Práva světského. A to bývá tehdy, když sobě někto vezme a zvolí za syna neb dceru osobu cizí, a ten, ač přirozený syn nenie, však vedlé Práva městského již synovcem jeho jest, a za toho držán býti má; neb v moc jeho synovskú právem jest všeł, a tudy jako zpłozen. Jakož o tom v Právích Justinianových ff. de adoptionis, L. II. et L. *Si pater*, takto se píše: »Arrogo, qui suus est patris; adopto suum, nec patris desinit esse«. A v tom přátelstvie budú tři stupňové: Jeden mezi tiem otcem a voleným synem,

druhý mezi synem přirozeným a voleným, třetie mezi vnukem krevním a synem tiemto voleným. Ktož pak sobě chce takového synovce nebo dceru za syna podlé práva přijieti, má to s vuolí kniežete neb příseżných saudu řádného činiti, jakož se píše De adoptionibus Lege II. et Institutionum eod. tit. in principio, aby ten, kto chce přijíti, byl optán, chce-li to učiniti a přijíti, a na jaký spůsob, a z kterých příčin. A když se tak skoná tiem řádem a mocí: tehdy mocná jest povinnost přátelství vedlé práva. Než kdyby někdo v domě, povolaje toliko sauseduov, pachole neb děvečku vzal za syna neb dceru volenú: nebylo by to vedlé práva stálé a trvánlivé. A tu chtie někteří, že by manżelstvie mezi nimi neměło byti, než nápadové k statku po takovém otci toho syna neb dcery, tak řádně přijatých, mohli by býti.

O stromu duchovní příbuznosti.

Artikul XXVI.

Příbuznost duchovní jest blízkost a spojení, pocházeje z svátostí. A dělí se to příbuzenstvie na tré. Jedno słove »compaternitas«, spoluotcovstvie, nynie říkáme »kmotrovstvie,« a to jest mezi otcem duchovniem a mezi otcem tělesným dietěte. Druhé słove »paternitas«, otcovstvie, kteréż jest mezi tiem, kto křtie, a mezi tiem, kto se křtie, neb mezi tiem, kto přijiemá neb zdvihá, a tím kto se přijiemá, buď ženského pohłavie neb mużského. Třetie słove »fraternitas«, bratrstvie, kteréż jestj mezi synem tvým duchovním, a mezi synem tělesným. A k těm třem všecko duchovní přátelstvie přivodie se. Item. Spojuje se ta příbuznost rovně neb postranně. Rovně (directe), jako přijmu-li já syna tvého, neb ty zas mého. Ale postranně (indirecte), jako jest-li że druhý z manżełuov, po skonánie manżelstvie, zdvihá neb přijímá dietě z křtitedlnice, aneb je drží při biřmovánie, kdežto oba dva z manżełuov budau kmotrové (compatres) rodičuom dětinským. Avšak ten bude postranně, kterýż ne přijiemá, než toliko jest skrze druhého manżela; nebo mezi manżely obecní jsau účinkové (actiones), jakož se o tom píše XXX. q. IV. c. I. Jest-li że by pak syn některého z rodičuo toliko zdvižen był z křtitedlnice: však pro to druhý manżel, čiż jest nebył syn, ne-

bývá »compater levantis«, kmotrem toho, kdo zdvihá. Versus: »Ambos compatres facit accompassio nunquam«.

Duchovní příbuzenstvie bývá toliko z křtu a z biřmování.

Artikul XXVII.

Item. Příbuznost tato duchovnie povstává ze dvojie toliko svátosti, totiž křtu a biřmovánie. A toho rozum jest a příčina; nebo jako jest dvuoj rod tělesný, jeden v životě početím, a druhý z života narozením: tak také dvoje jest rození duchovní, jedno na křtu, kdežto člověk se rodí, jakožto v životě a v břiše cirkve svaté, neb se křtí v vieře cierkve k své vieře vlastní; druhé rození jest při biřmovánie, kdežto člověk jako z života se ven narodí, nebo přijiemá viery moc a miłost, netoliko k bytnosti duchovní, ale k moci a k vyznávaní Krista a jeho zákona zjevné i plnění udatnosti. Ale že k rodu tělesnému člověk má mieti rodiče, tak také k rodu duchovniemu má mieti kmotry. A z toho se ukazuje, že synové tělesní kněze nemohau za manželky pojiemati těch, které otec jich křtil, jakož se píše De conn. ss. ali. lib. VI. A na to na všecko jedinau tuto řeholu znaj ke všem roduom duchovním, po kteréž snadně najdeš příbuzenstvie: »Mezi zdvihajícím a zdviženým, mezi manželkú zdvihajícího (rozuměj, prvé tělesně poznalau) a mezi zdviženým; opět mezi dětmi zdvihajícího a zdviženým, a mezi zdvihajícími a rodiči zdviženého.« A též mezi manželkau zdvihajícího (rozuměj, prvé poznalau tělesně) a rodiči zdviženého činí se příbuzenstvie duchovní. A co se tuto mluvie o zdvihajícím a zdviženým, to též podobně rozuměj o křtícím a křtěným, biřmujícím a biřmovaným, držícím k biřmování a tiem, kto se drží. Jakožto vše na tomto stromu podepsaném snáz vyrozumíš.

(*Viz strom duchovního příbuzenství na str. 310.*)

Tento jest strom rodu duchovního.

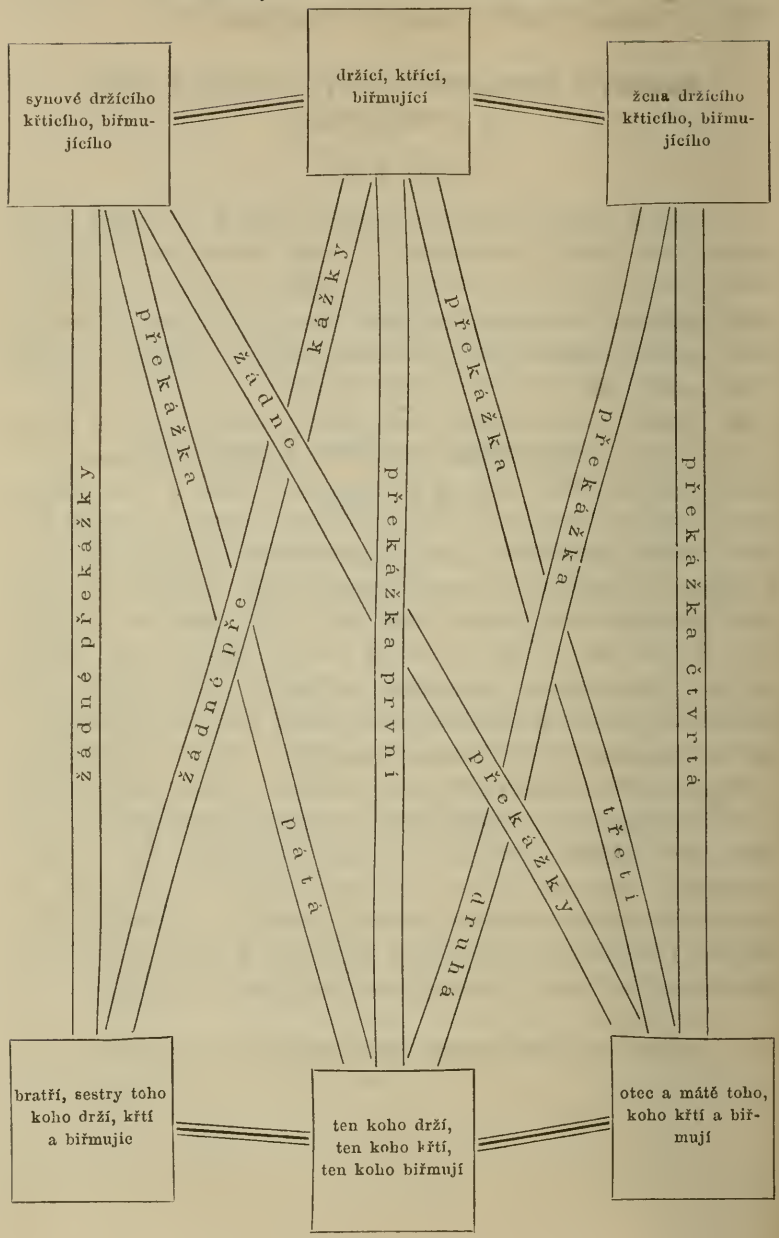

KAPITOLA ŠEDESÁTA PÁTÁ.

O clu a jarmarečném placení.

Cla neplatí z toho, co na jarmark kdo přiveze. Pakli toho neprodává a jinam převožuje, z toho má dáti.

Artikul I.

Ačkoli za času svobody jarmarečné pro kupovánie neb prodávanie město navštěvujiece z zboží a z kaupí svých cla neplatí: avšak trhu v městě kdož neprovozují, že z zboží, kteréž převožují, k placení cla jako i v jiné časy mají povinni býti. — (*L. S. 628*).

Clo kdo projede, opováže se statku svého, potom ho nemá dáti.

Artikul II.

Kdož zbožie své bláznivě váží a cło projede, vrátí-li se potom v jiný čas, nemuož od celného nucen býti k placení cla provezeného; nebo celný má bdíti nad placením cla a nespati. — (*S. L. 629*).

Cla neplatí, když stěhuje v běhu válečném do města, též z města.

Artikul III.

Z obilí, vína, ložních šatuo, i ze všech jiných věcí, kterézto cizí lidé v čas války do měst k schování, jakožto k místu bez-

pečnému vezau, a potom opet vyvezau, žádné cło z práva nemá placeno býti. Item. Zbožie neb věci, z nichžto cło z práva nebývá dáno, zanedbáním neb zmeškáním cła nebudau ztracena. Ale když jiné věci clu poddané, z nichžto cło má placeno býti, s dřiev řečenými věcmi bývají přivezeny tajně: tehdy opatrně má býti vědieno, co jest práva při takových obojích věcech. (*L. S. 630*).

Kdož koli z celných vzal by cło nespravedlivě, dvěma počestnými jsa přemožen, dá rychtáři šedesát šilinků, a každému přiseženému XXX^ti^, a penieze proti právu vzaté má zase vrátiti. Po druhé jsa přemožen, dá rychtáři a přiseženým 10 funtuo v zápłatě, a tomu peníze osobně donese, jemuž jest je vzal, v kterýchž by koli končinách země přebýval. Po třetie přemožen jsa, má býti odsauzen; leč miłost nal[eze], a od rychtáře a od přisežených vyplatil by se. Také ustanovujem, že žádný cła nemuož projeti, v městských zdech obývaje, leč by z města vyjel. A chce-li hospodář koho vysvoboditi, řka, že by cło dal, to svau přísahau obsáhni.

KAPITOLA ŠEDESÁTÁ ŠESTÁ.

O kšaftích vuobec, a kterak se činiti mají.

Kšaftování slove od seznání své mysli.

Artikul I.

Kšaftování slovau od toho, že jest svědectvie aumyslu. A má se díti před svědky, vedlé obyčeje městského, buďte ti přiseženi neb nepřiseženi. A takoví svědkové mají býti povoláni a ustavičně prošeni od toho, kdož chce poručenstvie činiti. A buďto že by takoví svědkové pod pečetmi kšaft sepsali, aneb v paměti měli: vždycky jest stálé. A když ten, jenž poručí, umře: kšaft neb poručenstvie má býti zvěstováno neb vysloveno, aby ti, jimž jest poručeno, od sauduov byli zproštěni. A Práva chtie, že poručenstvie před sedmi svědky mají se díti. Toho však vedlé Práva městského se nezachovává; nebo také jeden konšeł přisežený, nebo dva, aneb jiná dva člověky viery hodná

nepřísežní, při kšaftích za svědky bývají dopuštěni. Ale ne všickni lidé mohau býti svědkové při tom skutku; nebo ani žena, ani let nedošlý, ani služebník, ani přítel, ani němý, ani hluchý, ani prchlivý nesmyslný, ani práva ztracený, nemuož přidán býti v počet svědkuov. A má býti rozumíno o němém a hluchém, jenž nic slyšeti ani mluviti nemuož, ale má rozumieno býti o němém a hluchém, jenž těch skutkuov jasně neb zřetedlně dovoditi nemohau. Item. Dva bratří, jenž v moci téhož otce jsau, za svědky v jednom kšaftu býti mohau; nebo nic neškodí, z jedné čeledi viec svědkuov k cizí věci přidati. Item. Nemá býti mezi svědky, kdož v moci toho jest, jenž poručenstvie činí. Ale ač by i syn čelední z služby vysłaužené, plat malý maje, činil poručenstvie: ani otec jeho muož právě v svědectvie býti přijat, ani ten, jenž v moci téhož otce jest. Nebo opovržené jest v té věci domácí svědectvie. Ale těm, jenž jsau při kšaftu, a jimž jest k vieře poručeno, jenž s právem nejsau náměstkové, ani jiným osobám jim přirozeným svědectvie neodhajujem. A mnohem viec, kdož v jich moci jsau, takové odpuštěnie dáváme. A nic nenie o to, buďto že kšaft na deštkách, aneb na listech, neb na jiné věci popsán byl by. Item. Ač ten, jenž poručí, jsa v liteře dospělý, kšaft svau rukau píše, a zapečetěný neb svázaný dał by jej svědkuom, kteříž by jej zapečetili: buďto že by svědkové o tom věděli nebo nic, kteréž koli věci jsau v kšaftu, ovšem kšaft jest stály a pevný. Ale aby tvrzen był v VI nedělích vedlé práva velikého a hlavnieho Města Pražského. (*L. S. 631*).

Kšaftu činiti nemohau cizí, let nedošlí, nesmyslní, prchliví, marnotratní, hluší, němí.

Artikul II.

Kdož jinému právu jsau poddáni, nemají práva kšaftu činiti, než pokudž jim rodičové dopustí; rytieřstvo neb drábovstvo vynímajíce, jenž v moci rodičuov jsú, jimžto z toho, čehož jsau na hradích**) nabyli neb vysłaužili, dopuštěno jest kšaft činiti.

**) V orig.: „in castro“, t. j. „in castris.“ t. j. kšaft vojenský.

Také let nedospělí kšaftu činiti nemohau, nebo jich rozsúzení není rozumné. Protož pachołek, jenž čtrnácte let jest věku naplnił, muož kšaft činiti, a děvečka, kteráž jest dvanácte let naplniła, také můž kšaft činiti, vedlé Pražského Práva. Item. Ani prchlíví, jenž smysla nemají. Ani k té věci přileží, jest-li že by let nedospělý, potom let dospělý jsa učiněn, aneb prchlivý, potom při dobrém jsa rozumu, a umřel by. Ale prchlivý, ač v tom času učinił by poručenstvie, když na ně prchlivost přijde,*) zdá se, že by právem kšaftovali. Zajisté také i to poručenstvie, kteréž před prchlivostí činili by a kšaftovali, moc má; nebo ani kšaftu potom s rozumem činěných, ani co jiného prvé učiněného, prchlivost potom přijdaucí muož zahładiti. Item. Marnotratný, jemužto vládnutí neb kšaftovánie statku jeho jest zapovědieno, nemuož kšaftu učiniti, ale to, což jest učinił před tiem, než jemu jeho zbožie zapovědieno bylo, mocné jest. A ten slove marnotratný neb mrhač, jenž ani prostředku neb střiedmosti ani konce při autratě nemá a dává tu ty věci, kteréž mají i nemají dávány býti. Item. Hłuší a němí nevždy mohau kšaftu činiti. A mluvieme o tom hłuchém, jenž ovšem neslyší, a ne o tom, jenž málo slyší. Nebo i němý rozumie se ten, jenž nic mluviti nemuož, a ne ten, jenž zle mluvie neb nespěšně. Nebo také často literáti a učení lidé rozličnými příhodami, moc slyšení i mluvení potracují; avšak v jistých příhodách a obyčejích mohau kšaftovati. Ale kdož, učině kšaft, počne býti němý aneb hłuchý, stálý ovšem kšaft jeho zuostává. Protož hłuchý anebo z příhody němý toliko, buďto od přirozenie neb z příhody, umie-li psáti svau rukau, muož zapsati poručenstvie. Item. Odsauzený na smrt městskau neb přirozenau nemuož kšaftovati. Item. Odsauzený pro hłavní při. Item. Ten, o jehožto stavu pochybují. Item. Mniši a kněží z toho, což mají s kostelních nadání, kšaftovati nemohau. Avšak kněží, což mají dědičného po rodičích anebo po přátelích, buďto vedlé osoby, jako był-li by jurista, aneb písařem, aneb měł-li by jiný auřad, muož kšaftovati. Item. Kšaftové někdy dějí se s výminkau. A jest-li že výminka, nepodobná právuom, kšaftovním ustanovením a hodnověrností była by vložená, za nepsaný jmín buď. Item. Było-li by víc výminek připsáno v poručenství pospołně, jako

*) V orig.: „si furor eorum immissus est.“

»ač by toto a toto stalo se«: tehdy ode všech má zachováno býti pakli rozdílně, jako »ač toto neb toto učiněno bude«: každému povoliti dosti jest. Item. Ti, jichžto nikdy ten, jenž poručenstvie činí, neviděl, mohau za dědice ustanoveni býti, jako, ač by kto syny bratrovy pautníky (nevěda by byli) dědice ustavěl; nebo nevědomie jeho, jenž poraučí, neužitečného kšaftovánie nečiní. Ale muož někdo v svém kšaftu viec stupňuov dědicův učiniti, jako »nebude-li toho dědice, ale onenno buď,« a tak dále, dokudž chce ten, jenž poraučí, ustanoviti muož. Muož také na najposlednějším místě ku pomoci i služebníka dědicem učiniti. Item. Jest-li že by synové v takovém věku byli, v němž oni sobě kšaftu činiti nemohau, rodičové jim mohau činiti. — (*L. S. 632*).

Kšaft muož zrušen býti těmito příčinami.

Artikul III.

Kšaft ruší se nebo nebývá stálý, když v témž zuostáv[aje] stavu ten, jenž kšaft učinił, téhož kšaftu právo se mění; tehdy moc a právo téhož kšaftu zruší se. Item. Ač by kdo, kšaft učině, potom sobě syna zvolił, kšaft jeho ruší se. Item. Poslednějším kšaftem prvnější ruší se, aniž co ku překážce jest, ač by kdo był dědicem z toho nebo nic. Nebo se to toliko míní, když by jedné některau příčinau někdo mohł býti. Protož chtěl-li by kdo dědicem býti neb za živnosti toho, jenž poraučí, aneb po smrti jeho, dřiev než by došel dědictvie, umřeł by, anebo výminka nebyła by, pod kterauž jest dědic ustanoven: tehdy v těch příhodách otec čelední bez kšaftu umierá. Nebo i prvnější kšaft nehodí se, zrušen jsa od potomního, a potomnější učiněný též žádné jest moci neměł, poněvádž tiem obyčejem žádný dědicem nebył. — (*L. S. 633*).

Kšaftovánie o cizí věci muož býti zastavené k vypłacení.

Artikul IV.

Netoliko věc toho, jenž poraučí, neb dědicova muož poručena býti, nebo [i] cizí, tak aby dědic tu věc, kterauž kšaftující poručił, nucen był vypłatiti ji a vyvaditi. At si non potest redimere, aestimationem eius dare debebit; sed si talis sit res

cuius non est commercium, nec adipisci potest, aestimatio eius non debetur, sicuti si basilicas, vel templa, vel quae publico usui destinata sunt, aliquis legaverit, nullius momenti est legatum. (Pakli by ji nemohł vypłatiti, ale cenu té věci dłužen jest dáti. Pakli by ta věc taková byla, jížto směna nebyła by, aniž by mohła dosažena býti neb splacena, tehdy cena jejie jest daremní, jako ač by kdo kostely neb chrámy neb jiné věci, kteréž obecniemu užitku . . . ., kšaftoval, věc taková poručená žádné moci neb stálosti nenie.) Bude-li cizí věc poručená, [a]·té věci ten, komuž jest poručená, był by pánem za živnosti toho, kdo poručił: zajisté z příčiny kaupení z žaloby kšaftu zápłaty muož dojíti; pakli z příčiny zištné, jako z dání neb jiné nápodobné příčiny, nemuož žałovati. Nebo vědomé jest, že dvě zištné příčiny na téhož člověka, na tauž věc sběhnauti se nemohau. Z příčiny této, když by z dvau kšaftů táž věc témuž přísłušeła, ... zdali věc čili šacuňk z kšaftu došeł jest. Nebo poněvádž věc má, žałovati nemuože, neb ji má z příčiny zištné; poněvádž potah a šacuňk má, z kšaftu žałovati muože. Jest-li že by kdo věc zastavenú věřiteli kšaftował neb poručił: tehdy dědic má ji vypłatiti a navrátiti a ji oželeti. Ač by táž neb jednostajná věc dvěma byla poručená, buďto společně neb na ruozno: přijdeta-li oba k poručené věci, ta věc mezi ně dělí se. Pakli by jednoho nebyło, jenž snad neb pohrdał věcí poručenau, aneb za živnosti toho, jenž to poručił, umřel jest, anebo některakým jiným obyčejem nebył by dostatečen: všecko na poručníka přísłuší. A společně bývá poručeno, jako by někto řekł: »Petrovi a Janovi člowěka Pawła saukenníka odkazuji, poraučím;« na různo takto: »Petrovi člowěka Pawła etc. poraučím.« Pakli by řekł: »téhož člowěka Pawła« též spojení poručenstvie rozumie se. Item. Ač by kdo věc poručníkovu jemu poručił, neužitečné jest poručenstvie, nebo což jeho jest vlastnie, nemuož věc býti jeho, a ačkoli by jí odłaučił, avšak jemu nepřísłuší ta věc, ani cena její. Item. Poručí-li kdo svau věc jako by cizí była, mocné jest poručenstvie. Nebo větší moc má to, což jest pravé vuole kšaftujícího, než to, co v domněnie. Jest-li že by ten, kdož poraučí, svau věc kšaftował a potom by ji odłúčił: neprodał-li jí úmysłem zbavení, věc ta přísłuší tomu, jenž ji poručił był. Item. Ten, jenž po učiněném kšaftu, dopustí-li popluží poručeného zastaviti, nezdá se, aby to

odjał tomu, komuž było poručeno: a protož ten, komuž poručeno jest popluží, s dědicem muož žalovati, aby popluží od věřiteluov było popłaceno. Pakli by kdo diel věci poručené odlaučił: diel, kteryž nenie odlaučen, ovšem přísluší tomu, komuž był poručił. Ale diel odlaučený tak přísluší, nenie-li odlaučen úmyslem zbavení. Jest-li že by dłużníku svému zproštěnie dłuhu poručił, użitečné jest poručenstvie, a ani od toho dłużníka ani od jeho rodičuov kterýchž koli nemuož dědic požádati, ani od jiného, jenž miesto dědice jest; ale mohau od dłużníka připraveni býti, aby jej zprostili. A zase, jest-li že by dłużník věřiteli svému, což dłużen jest, odkázał kšaftem, neużitečné jest kšaftování: nenie-li nic viec, nemá než svůj dluh. Item. Jest-li že by muž ženě věno poručił, mocné jest poručenstvie; nebo plnější jest poručení nežli żaloba z věna. Ale jest-li že by jie věno poručił, kteréhož nevzał by, poručí-li zajisté naprosto, neużitečné jest poručenstvie. Pakli by jisté penieze, neb jistau věc, neb za pravé věno v poručenství były ukázány: mocné jest poručenstvie, jakožto vozové, płuhové a těm podobné věci. Było-li by stádo poručeno a potom došło by, że jedna ovce zbývá, tať prodavači přísluší. Ale když stádo bývá poručeno, i těch ovec, kteréž po učiněném kšaftu přisazují se, postup tomu, komuž sau były poručeny; kdežto die Julianus: »Že stádo jest jako jedno tělo z rozličných hłav, jako i duom slove jedno tělo z spojeného kamení.« Když zajisté duom bývá poručen, tehdy i słaupové i kamení, kteréž po učiněném poručenstvie jest přiděłáno, má býti tomu, komuž jest duom poručen aneb k poručenému domu; ale krokev neb słaup domový nemuož býti poručen, aby město ohaveno nebylo. Item. I hmotné a tělesné věci mohau kšaftovány býti, i netělesné. A protož to, což by dłużno było a povinno kšaftujícímu, muož se odkazovati jinému, aby żałoby své dědic řádně użiti mohł. Item. Poblúdił-li by, kdo kšaftuje, při příjmí neb jménu toho, komuž poraučí: jest-li že jest vědomo vo osobě, kšaft mocný jest. — (*L. S. 634*).

Bez kšaftu umiercá, kdo zřiezení žádného vedlé práva nečiní.

Artikul V.

Ten bez kšaftu umiercá, kdož jest ovšem kšaftu neučinił, proto že jest smrtí zachvácen; aneb že jest neučinił kšaftu vedlé práva, jenž neměl slavnosti svědkuov; nebo že ten, jenž poraučel, nemohl jest poručenstvie činiti, jako sau prchliví a jiní předřečení; aneb že ten kšaft, kterýž učinił, potom zrušen jest, totiž zplozením příbuzného po kšaftu počatého a na sirobu jměného, neb z jiné příčiny. Ale nestálí bývají, kdy by z kunštu, a ne z miłosti był učiněn. Ten také umiercá bez kšaftu, kdož žádného dědice nemá. — (*L. S. 635*).

Žena, po muži vdada se, bližší jest užievati díluov sirotčích, než poručníci.

Artikul VI.

Přihodiło se, že jeden měštěnín svau poslední vuoli spuosobiv, rozkázał duom prodati a třetie dieł ženě a dva diely dvěma dětem (jenž ještě nemłuvňátka pozuostavił) některým svým přáteluom, kteréž jmenovitě k tomu ustavił, rozkázał k užitku dětinskému aby obrátili a na ně nakládali. I přihodiło se, že žena pojała jest muže druhého. A když se to stało, přátelé, duom prodavše, dva díły peněz sobě s dětmi žádali jsau vydati, dovodiece, že ten, jenž poručił, najposléz tak poručił a spuosobił v kšaftu. Ale mátě těch dětí žádała k své straně přísudku: »Poněvádž děti její ještě były by nemłuvňátka, a pomoci od mateře velmi potřebujiece, a ona že, přirozenau miłostí jsúci hnuta, chtěła by je krmiti a v své ostřiehánie přijíti, peněz dětinských i přáteł nechající, tak však aby je uručili, aby jim aužitek na ně vzcházel: zdali proti spuosobu již umřelého k jmění péče o dětech svých ona bližší by nebyła, nežli přátelé?« Nebo usauzeno jest k straně její, bez odporu přátelského. A tak ačkoli kšaft poraučejícího jakožto k tomu nešeł jest, avšak proto nebył jest zrušen, ale raději lépe zřiezen a k dobrému dětinskému v lepší změněn. Nebo přátelé chtěli jsau na potřeby dětinské každý rok z těch peněz mieti záplatu, z nížto mátě dobrovolně

jest je zprostila. Má také vědomo býti, že kšaft muož člowěk udělati, na kterém koli byl by miestě. — (*L. S. 636, 637*).

Poručníci neb správce lstiví, by dobře spravovali, mají ssazeni býti.

Artikul VII.

Vědieno býti má, že ti, jenž lstivě obranú neb péčí přisluhují, by pak také i dosti tomu činili, mají ssazeni od poručenstvie a vládnutí býti; neb dostiučinění aumyslu zlobivého obránce neb poručníka nezměňuje, ale viec usilovánie ke zlému při té věci sílu dává. Nebo toho máme podezřelého, jenž mravy takový[mi] jest podezřín neb ve zlém domněnie. Ale obránce neb poručník, ačkoli chudý, byl-li by věrný a pilný, nemá odvržen neb ssazen býti, jako podezřelý ve zlém usilovánie. Item. Bylo-li by ustanoveno viec poručníkuov v kšaftu, umře-li jeden, nebo v dalekých krajinách cestu by činil, aneb nechtě poručenstvie konati: druhý moci bude konati, což potřebí jest. Jest-li že ti poručníci, jimž jest kšaftem svěřeno, a šafáři vdov a sirotkuo byli by nedbánliví a neužiteční: přísežní vedlé svého svědomie vnitřnieho pro zachovánie kšaftu, jenž jest skutek miłosrdný, s hanbau ty ssadíce, péči kšaftu a šafováníe jiným, jenž by pilni byli, mohau a mají poručiti plným právem. — (*L. S. 640, 641, 642.*)

Počtové umrłého, nalezení mezi jeho věcmi, nejsau duovodní.

Artikul VIII.

Počtové umrłého, kteříž v jeho zbožie bývají nalezeni, k duovodu svému nemohau býti dostateční. A téhož práva jest, ač by umrłý v poslední vůli jistau summu peněz aneb také jisté zbožie sobě dłužnu býti oznámil. Jest-li že jedno dědictvie odporaučejícího dvěma było poručeno, tak aby jeden z nich měl vládnauti polovicí druhého, kterážto polovice po smrti prvnieho měła by spadnauti na druhého: a tak žádný z nich bez povolenie druhého svého dílu žádnému svobodně pro dřív řečenau powahu moci nebude dáti neb přivłastniti, ačkoli společně k spůsobení té věci libeznau moc měli by půjčenú. — (*L. S. 643, 644.*)

Poručí-li kdo jednu věc ze dvú, tu dědic dá, kterau chce.

Artikul IX.

Jest-li že by porúčející někomu poručil čtvrt vinnice, anebo kopu grošuov, a jest-li že po smrti poraučejícího jedno z svrchu řečených poručených věcí ten, jenž mu jest poručeno, chtěl by vybrati neb vyvoliti, a žena nebo dědic svoliti by nechtěli: takové volení toho, jemuž jest poručeno, přestane; ale raději takové volení na ženy neb na dědicuov dobré vuoli zuostane. A protož na tom, což žena a děti ukáží, má dosti mieti plným právem ten, komuž poručeno jest. — (*L. S. 645*).

Poručí-li kto jinému svého statku řiezenie, ten neumierá bez kšaftu.

Artikul X.

Kdož svau poslední vuoli v jiného řiezenie a v moc poraučí, nezdá se by zšel bez kšaftu. Nebo ten poručník muož kšaft umierajícího vedlé vuole svého svědomie vnitřnieho spuosobiti. — (*L. S. 646*).

Poručníka neb dědice dědic jiný muož obesłati, aby kšaftu na záduší dosti činił.

Artikul XI.

Jest-li že otec, viec synuov maje neb dědicuov, kšaft, kterýž na záduší spuosobił, jednomu zvláště poručił: bez překážky toho, jest-li že ten poručník nedbánlivě neb nevěrně při kšaftu činí, a ti, jimž kšaft přileží, buďte duchovní neb světští lidé, toho tají, tiem prodlévají a napraviti nedbají, jiný dědic kterýž koli muož poručníka proto obesłati a s pomocí práva přinutiti, aby kšaft řiedił, totiž jej plnił, jakož jest jemu poručeno. Neb nad mnohé jiné pře milost býti má kšaftům na záduší a k ženským věnóm. — (*L. S. 647*).

Kšaftu kdo neodepře, słyše jej, ten, když se ztvrdí, nemuož ho nařiekati.

Artikul XII.

Kdož koli osobně jest při kšaftu, a słyše jej, a neodepře, ani skrze to škodu a obtieženie i práva svého umdlenie osvědčí:

kdož koli, také nejsa přítomen, z jistého vědomie jsa naučen, že jest kšaft takto a takto učiněn, a potom by jemu neodepřel: takoví po smrti poraučejícího kšaftu odpierati nemohau, ani kterak překážeti. Usauzeno jest: Jest-li že by přísežní vyznali, že jsau při kšaftu byli, a že žena nětčí přivoliła k kšaftu: má přestati od narčenie kšaftu, práva sobě žádného nepozůstavivši. Item. Chtě kšaftu odepříti, má před poraučejícím, (był-li by však při dobrém rozumu a bolestí nemoci dopuštěné nejsa utrápen), takovau překážku předložiti a o svém aumysłu jej zjevně zpraviti. A jest-li že ten, jemuž jest překážka stala se, svědkuov by neměl, poraučející, popieraje hned na łoží nemoci takové, i bez přítomnosti rychtáře, před jedním přísežným, neb před těmi, jenž jsau při poručenstvie: jest-li že viec přísah vedlé počtu žałob má činiti, učině toliko jednu, jiných skrze žałobníka zproštěn bude. Nebo slušné jest, že věřitel nemocný, maje umříti, pro naději spasenie své duše za kteréž koli věci měl by přísahati, dobře přísahá. Pakli by pro bolest přísahnúti nemohł, vładaři jeho zbožím po smrti z každé žałoby jednau přísahau se očistí. — (*L. S. 648*).

Kšaft poslední má ostati svědomím stálejším a hodnějším.

Artikul XIII.

K tomu, aby kšaft poslednější zahnał prvnější, potřebie jest, aby měł svědomie stálejší a viery hodnější, než první. Item. Jest-li že poručenstvie druhé neruší prvnieho, ale toliko některé věci zatměłé vykłádá a oznamuje, dostatečné jest svědectvie tak silné, jakož jest první było. Item. Jest-li že kšaft potomnější nezdvihá prvnieho, ale nětco zvłáště přidává a vykłádá, jakož hned před tiem řečeno jest, ale toliko některé věci k spasení duše přísłušné k prvniemu kšaftu přikłádá a připojuje: k tomu dostatečné jest svědectvie mužuov vieryhodných: by pak było tak dostatečné, jako jest svědectvie kšaftu najprv učiněného. Nebo poněvádž při činěnie kšaftuov, prvotně spasení duše poraučejícího má býti opatřeno: k duovodu takových věcí má dopuštěno býti svědectvie, jemuž by mohła viera přidána býti, by pak nebyło převyšující. — (*L. S. 649*).

Kšaft sepsaný a oznámený, kde by se měl nalezti, má moc mieti.

Artikul XIV.

Jest-li že poraučející kšaft od něho samého sepsaný před jeho smrtí, před některými vieryhodnými pochválil by a řekl by: »Vuoli mé na listu, jenž na takovémto miestě leží, dobře porozumiete, neb sem tu sepsal, co sem chtěl poručiti«: tehdy po jeho smrti takový kšaft, jakž bude postižen, má jíti před se plným právem. (*L. S. 650*).

Poručníci najprv dluhy platiti mají, a potom hned k záduší.

Artikul XV.

Poručníci neb šafáři po smrti poraučejícího, najprvé dluhy zaplatiece, hned přede všemi jinými věcmi ty věci, kteréž k spasení duše poraučejícího umrlého díti se mají v jistotě, tak aby pevné a stálé zuostały, jakož jsau zřiezeny od poraučejícího, jednajte a šafujte. Nebo slušné a spravedlivé zdá nám se býti, aby ten, jenž živ jsa był jest pánem zbožie, aby po smrti své, dřiev než všickni jiní o svém dielu, totiž o kšaftu, kterýž jest k spasení své duše učinił, prvotně byl ujištěn a ubezpečen. — (*L. S. 651.*)

Oznámí-li kdo před lidmi vuoli svau o statku svém a potom toho nezmění, to má za kšaft státi.

Artikul XVI.

Jest-li že člověk před hodnými muži, neb skrze listy puosobí a řiedí své skutky, a potom, toho řiezenie neodvołaje, bez kšaftu náhle umřel by: takové zřiezenie, kteréž jest učinił, když jest rozumu užievał, za pravý kšaft pevně má držán býti. Nebo skrze to dědicuom umrlého zdviženi bývají saudové. (*L. S. 652*).

Poručníci bez rozkazu a odporu konšeł statek opatrovati mohau.

Artikul XVII.

Poručníci neb kšaftu konatelé, neb obránce kšaftu, po smrti poraučejícího bez rozkázanie a vědomie a rady rychtáře a pří-

sežných v zboží a dědice umrlého tiem obyčejem, jakž jim jest poručeno, slušně mohau se uvázati, bez odporu všelijakého. — (*L. S. 653*).

Díly dcer muži jich mohau spravovati, ač nejsau mrhači.

Artikul XVIII.

Ač umrlý pozuostavil by dcery za muže vdané: v dědičný dieł takových dcer, ač však který dieł jim spravedlivě přísluší, raději jich mužové, nežli ti poručníci, se uvíží; leč by snad poraučející jinak zřiedil, aneb leč by snad ti muži neužiteční, maruí, hráči, neb zbožie mrhači byli. Nebo tehdy v takový dieł, jako v jiné zbožie a v děti poručníci, pro užievánie a aužitek řečených dcer a jich dětí je věrně spravujíce, mohau se uvázati a slušně mají plným právem. — (*L. S. 654*).

Kšaftovnie svědek umře-li jeden, druhý má s přísahau vysvědčovati kšaft.

Artikul XIX.

Jest-li že jeden z těch, jenž jsau při kšaftu byli, umře: tehdy druhý, živ jsa, kříže se dotkna, přisáhne, že s oním mrtvým prošen jsa při kšaftu (o němž jest saud) był jest, a což koli potom k otázce rychtáře na své svědomie a tovaryše svého umrlého vyznał by před saudem, má býti věřeno. — (*L. S. 655*).

Dání nemuož odvoláno býti, ale kšaftovánie muož.

Artikul XX.

Byla-li by otázka: »První-li čili poslední kšaft má státi?» takto má býti odpovědieno: Jiné jest dáti, nežli odkázati. Nebo dané zase nemuož býti odvoláno, ale poručené muož. Pročež jest-li že člověk zdravý neb nemocný, o svém statku čině poručenstvie, dnes takto poraučí, a zítra nebo potom totéž odvolaje, jinak poraučí: poslední poručenstvie moc má, a ne první. A jest toho duovod, nebo při kšaftích, kteříž však smrtí poručejícího potvrzeni bývají, najviec má býti hledieno k poslední vuoli člověka. — (*L. S. 656*).

Kšaftuje-li kdo co za zdravého rozumu, potom mina se smyslem, nemuož proměniti.

Artikul XXI.

Člověk, rozumu požievaje, poručí-li co aneb kšaft činí, a potom týž, přijda k věku starému, ten kšaft chtěl by změniti: otázka jest, sluší-li jemu to činiti týmž právem? A odpověd jest: Že nesluší. Nebo což koli učinil jest dobrovolně, rozum maje: když bláznovstvie přijde, nemohl jest odvołati. — (*L. S. 657*).

Kšaftovati každý má, dokud rozumu užievá.

Artikul XXII.

Poněvádž člověk z moci rozumu jest vuole svobodné, protož naprosto přileží jemu zpráva jeho poslední vuole; dokudž rozum má a moc, nad statkem svým, jímž vládne, nemovitým, i kterýž má movitý, zřediti, odkázati a spuosobiti bude moci, přáteluom nebo i cizím, jakž se jemu koli líbí. A zakládá se tento orteł na onom, což se svrchu píše v starých Právích, totiž v Ciesařských Právích, při nápisích O hostinském kšaftování, v tato słova: »Příchozé host, umieraje v městě, což koli o svých věcech zřiedí, chcem, aby pevné a stálé zuostało.« Jest-li tehda to słušné hosti, podobné jest k vieře, aby tak słušełо i měštěnínu. »Pakli by který člověk cizí umřeł bez kšaftu, a o svých věcech nic by nezřiedił: příseżní jeho věci i jeho zbožie pod pečetí městskau do roka rozkažte schovati, aby, jest-li že by v tom času některý z přáteł neb tovaryšuov jeho s jistými duovody přišeł, zbožie onoho Právem městským obdržał. Pakli by nižádný v tom času dřiev roku a dále nepřišeł: tehdy zbožie neb věci jeho na tré buďte rozděleny, a staň se s ním, jakž řečeno jest napřed.« (*L. S. 658*).

Kšaft se smrtí kšaftujícího utvrzuje.

Artikul XXIII.

Že kšaft toliko smrtí se potvrzuje, aniž kdo co muož v kšaftu řéditi, od něhož by nesłušeło odstaupiti, poněvádž až do vystaupenie duše vůle była by hýbající, aniž kdo muož sjíti, dva kšafty pozuostavě, aby oba držáni byli; a ačkoli jmenovaní

svědkové činění kšaftu naprosto vysvědčovali by, avšak toho na kříži mají potvrditi, že nemocný obyčej mluvenie, kteréhož byl zbaven, opět zase přijal. — (*L. S. 659*).

Otec muož kšaftovati o svém, jak se mu líbí.

Artikul XXIV.

Ačkoli Právo městské jest, že otec o svém zbožie muož kšaftovati, řéditi neb puosobiti, jakž se jemu vidí býti užitečno: pro to však dědicové ještě nenarození, ale ještě v životě zavření, a zvláště bez vědomie otce počatí, vyjdau-li živí z života matky, nebývají zbaveni dědictvie. Protož po smrti otce narození, v statku otcově diel jim příslušný slušně obdrží. — (*L. S. 660*).

Kněží svědkové mohau býti o věci k záduší odkázané.

Artikul XXV.

Žaluje-li farář na osadního layka před světským saudem z kšaftu, jemu a jeho kostelu na záduší učiněného za duši některého umrlého: tehdy muož svuoj aumysł slušně obdržeti svědectviem kněží, by pak byli i jeho náchlebníci a kaplané, toliko když nejsau zlopověstní. Nebo jakož v Právě duchovním layci dobropověstní přijímáni bývají v svědectví: též v Právě světském zase bývá slušně duchovniemu dopuštěno. — (*L. S. 661*).

V kšaftích vuole kšaftujícího má najviec šetřína a vyplněna býti.

Artikul XXVI.

V poručenstvích plněji vuoli poraučejících vykládáme, nežli v jiných smluvách. Protož poraučím-li tobě vína, zdáť se, žeť i sudy poručím, bez nichž vína státi nemohú. Ale jiné jest při prodajích; nebo prodám-li víno v vědru, tehdy vědro nenie prodané. Item. Opanování věci poručené jde před se bez dání, ale věci prodané nic. Panování věci odkázané má pruochod bez odevzdánie; ale prodané věci panování nemá pruochodu bez odevzdánie. Item. Kteréž věci v kšaftu jsau napsané, tak že nemohau rozumíny býti, jsauť tak, jako by nepsané byly. Kdež odporové mezi sebau v kšaftích bývají nalezeni, tu nic stálého nenie

Avšak když by v prvním kšaftu bylo nalezeno: »Dávám, odkazuji« a v druhém: »Nedávám« »Neodkazuji«, nenieť odpor. Protož první nemůž překaziti druhému, poněvádž se napravuje od druhého. Item. Poněvádž poslední kšaft jest jiný, jehožto druhý nenásleduje, zjevno jest, že, ač nemocný kšaft učině rozumně, pozhojí se a potom po času opět, nebo v náhle anebo roznemoha se chvíli na loži leže, umřeł by, po řiezenie a spuosobu jiného v kšaftu neučině: neumierá bez kšaftu, nebo učinił jest prvé kšaft, jehož potom neodvolav umřeł jest; protož stálé a pevné zuostane jakož poslední. Leč by snad napomenut jsa k puosobení kšaftu, před hodnými svědky s rozmyšlem, maje zdravý rozum, a on dobrovolně vyznał by, že nechce kšaftovati; neb tehdáž jakožto činěnie kšaftu odepře, a protož o statku, kterýž jest pozuostavił, bude puosobeno a obráceno k dědicuom a náměstkuom budaucím podlé Práva městského. (A o tom také hledaj nahoře O dědictvích.) — (*L. S. 662*).

KAPITOLA ŠEDESÁTÁ SEDMÁ.

Kšaftované věci věřiteli nemohau se zapoviedati.

Kšaftované věci mají rovně děleny býti, leč jinač kšaft ukazuje.

Artikul I.

Rozdíl věcí kšaftovaných, leč by jináč kšaftující zřiedil a rozdělił, má ve všem na rovný dieł a jednostajný býti. Item. Aniž takové věci kšaftované mají, dokudž se rozdíl nestane, zapovídány býti vedlé práva.

(II.) **O těch, jenž bez kšaftu zemrau.**

Jest-li že muž bez kšaftu sšeł by, ženu zuostavě a dětí nemaje, po tom umře-li také žena bez kšaftu: zbožie takové radše na otce neb máteř vdovy, nežli na bratra mužova spra-

vedlivě připadni. Pakli by ten, jenž umierá, žádného neměl, a bez kšaftu a poručení věcí svých sejde: zbožie pozuostalé na najbližšieho jeho dědice připadne. A protož zase zpět, bude-li mieti ženu aneb děti, těm jakožto najbližším dědicuom připadni. Znamenáno buď, že, jakož muž odkázati muože zbožie, když živ jest: též i žena o panovánie zbožie, kteréž na ni připadne, a věci, muože zpuosobiti, jak se jí líbí.

(III.) Kdož bez kšaftu umierají.

Muž bez kšaftu umieraje, a dětí z mnoha žen od něho zplozených pozuostavuje, jest-li že poslední žena, vzejdúc s dětmi svými, od statku byla oddělena: dokudž na stolici vdovské sede, spravovati bude děti, i jich vlastní zbožie. Kteřížto, jest-li že let rozšafných ještě nemajíce, z vuole Božie zemrau-li, jich zbožie na máteř připadne; jako i zase zpět, umře-li matka jich, vdova jsúc, statek jejie na ně připadne. Ale když léta rozšafnosti pominú, děti mějte vuoli svobodnau, své zbožie spuosobiti, jakž chtie. Opět, jest-li že by mátě muže pojala, zbožie dětinské, zemřete když koli, ne na ni, ale na děti, jenž jest otec z prvnějších žen zplodił, dědičně bude příslušeti; nebo všichni takoví děti měli jsau jednoho otce, od něhožto řečené zbožie jest pošlo. Opět, ustavujem, aby kdož by koli z nás umřel, ženu zůstavě a děti, ani rychtář, ani kdo jiný v zbožie neb v statek jeho nikoli se neuvazuj, ale buďte v moci ženy a dědicuov. Pakli by žena stav svuoj chtěla změniti, to učiň s přátelskau radau. Pakli toho neučiní, z statku toliko čtvrtú část obdrží, ješto by z práva třetinu měla obdržeti. A na dobré vuoli buď jedné každé ženy neb panny vdáti se, neb nechati; nebo manželstvie připuzené řiedko se líbí. Pakli kdo umře, ženy nemaje ani dětí, a neučiní kšaftu: veškeren jeho statek dostaň se dědici jeho najbližšiemu neb příteli. A pakli by neměl přítele, o jeho statku staň se takto. Buď rozdělen na tři díly, z nichžto jeden dostane se za duši jeho, druhý na opravy cest a mostuov, třetie na městské potřeby. A to děj se skrze některé z přísežných. Opět, na kterémž koli miestě kdo umře, rozumu požievaje, což by koli zřiedil o svých věcech před muži vieryhodnými, nebo před přísežnými, neb před svým farářem: pevnét a stálé bude.

(IV.) O kšaftu manželky.

Každá žena své raucho všední, a nic jiného, kómuž by koli chtěla neb k komuž by milost měla, muože odkázati bez odporu muže svého; leč by měla co svého vlastnieho, ješto by muži była nedała a smluvami nevymíniła, tehda i to muože poručiti, proti odporu muže svého. Opět, žena majíc muže psance, muož svého statku pořádati bez odporu jeho zapsání. A to jest zde bylo ortelováno.

(V.)Každý člověk své věci muože poručiti, komuž chce.

Každý člověk,' rozum maje, svými věcmi může učiniti, by pak i žena tomu odvolávala, i děti odpierali. Avšak panovánie stane při jeho dobré vuoli.

KAPITOLA ŠEDESÁTÁ OSMÁ.

O svědcích a jich povahách vuobec.

Svědomie tato z práva nemohau přijata býti. Najprv ženské.

Artikul I.

Výpověd o svědcích jest zapověděná; protož všickni bývají dopuštěni, jimž od práva nebývá zapovědieno. I nalezeno jest k otázce některakých příseżných. Vypovědieno jest, že svědectvie ženy zavrženo bývá z práva; nebo jest neustavičná a mysli vrtké; krom některých příhod, v nichž žena muož svědčiti, jakož jest svrchu psáno o ženách, v kapitole XII. artikuli X. A svědectvie mládence, let rozšafných nemajícího, jakožto pacholík let čtrnácti, a děvečka, kterážto let dvanácti jest nenaplniła. A prchliví, neb nesmyslní, aneb slepí, o vidomých věcech svědčíce, a hluší, kdež mají svědčiti o slyšených věcech, a němí, kdež hlasitě má býti potvrzená. A nad to svědectvie nevěřiecieho, jakožto kacíře, Saracéna, Žida ve všech přech, poněvádž svědectvie děje se

konečně pro vieru. A nad to svědectvie křivého přísežníka, jako v příkladě. Jest-li že kdo před saudem přemožen jest z falešného svědectvie od strany, proti nížto veden byl, a zvláště v hlavní při, zavržen bývá týmž právem. Protož při svědcích viera, hodnost, mravové, vážnost a obyčejové mají zkušeni býti. A protož svědkové, kteříž proti vieře svého svědectvie nejsau stálí, ale nejistí jsau, nemají slyšáni býti. Viera svědkuov pilně má zkušena a vyhledána býti. A protož při jich osobě má prvotně vytazována býti povaha, byl-li by takový šibal, lotr, zahaleč, vypověděnec, čili obecní člověk, a počestného-li jest života a bez poškvrny, čili jest znamenán a zavržen; jest-li bohatý čili chudý, jenž se pro zisk snadně něčeho dopustí; aneb byl-li by jeho nepřítel, proti němuž svědčí, aneb jest-li přítel toho, jemuž svědčí. Neb jest-li že nebude ve zlém domněnie, neb pro osobu, od nížto jest veden k svědomí, byla-li by počestná, neb pro příčinu, že ani pro zisk, ani pro přízeň: tehda dopuštěn bývá. Při svědcích také má šetřieno býti, taková-li by řeč byla, kterauž by s rozmysłem mluvili, čili k těm věcem o kterýchž by tázáni byli, v náhlosti bez rozmysła by nápodobně odpoviedali. A též jednostajně-li se srovnávají, aneb mluví-li co k tomu podobného, o čemž by tázáni byli. Nebo duovodové, totiž potahové, k kterému by spuosobu té věci dostatečni byli, žádným jistým obyčejem dokonále vymluveno býti nemuož; nebo jakožto ne vždycky, též také často pravda jedné každé věci bývá dosažená bez zjevných duovoduov; nebo někdy počet svědkuo, druhdy hodnost a mocnost, a druhdy, jakožto hodnověrná pověst, potvrzuje viery o té věci, o kteréž bývá tázáno. Protož saudce ne ovšem má hned se obrátiti k jednomu každému spuosobu důvodu, ale z mnohých duovoduov rozum svuoj má spravovati. Item. Nevidí se hodní býti svědkové, jimžto muož se přikázati, aby byli svědkové. Avšak svědectvie služebníka v ty časy má býti váženo, když jiného duovodu k vyhledání pravdy nenie. Otec hodný svědek synu, aneb syn otci býti nemuož, ale otec a syn, jenž v jeho moci jest. Item. Dva bratří, jenž jsau v moci téhož otce, svědkové ovšem v témž kšaftu neb v jednostajné věci mohau býti. Nebo nic neškodí, z jednoho a téhož rodu viec svědkuov v cizí věci přijíti. Item. Nižádný nemá rozumín býti hodným svědkem v své při. Item. K věření věci skutečné svědek

také neprošený rozumín bývá. Item. Kdež počet svědkuo nejmenuje se, na dvau jest dosti; nebo řeč o mnohau věc počtem dvau se zavierá. Náměsíčník muož-li býti přijat v svědectví čili nic, to jakost pohlaví okazuje. Byli-li by všickni svědkové též poctivosti a vážnosti, a jakost věcí a náchylnost saudce s nimi se srovnávaje: všecka svědectvie mají následována býti. Pakli by z těch někteří jinak pravili, ačkoli v nerovném počtu, býti má věřeno, což se s přirozením té věci srovnává, a což by nepřízně anebo milosti podezření nemělo. A potvrdí saudce náchylnosti rozumu svého z vytazovánie a svědectvie, a což k té věci jest slušnějšího aneb příbuznějšího, to přijme. Nebo nenie potřebie k množstvie hleděti, ale k čisté hodnověrnosti svědectvie, a k těm svědectviem, z nichžto světlost pravdy se ukazuje. Nemuož svědkem býti veden, ktož prvé na toho obžalovaného svědectvie pravil. Svědkové, kteréž žalobník z čeledi své vedl, otazujícímu nelíbili jsau se. Z práva má varováno býti, aby saudce pozorovali, aby obránce, řečníci v při, v kteréž by chtěli pomoc činiti, svědectvie nevydávali. Item. Znamenaj, kdo nemohau býti svědkové, že všickni lidé dopuštěni bývají k vydání svědectvie, krom těch, jimž práva zapoviedají. A ti se vypisují v těchto verších: Conditio, sexus, aetas, discretio, fama, et fortuna, fides: in testibus ista require. Nam pueri, servi, mulieres, sive protervi, Judaeus, fur, pauper, non possunt esse testes licenter. Jenž se vykládají takto: Povaha, jako služebník, jenž jest lehké povahy, pro to že jest vlastní, odvržen bývá od svědectvie. Pohlaví, jakožto žena, kterážto pro to, že lehké mysli jest a neustavičná, nemuož svědkem býti. Věk, jako jsau holomudci, jenž čtrnácti let nemají, ač jsau pacholíci; pakli jsau děvečky, dvanácti let nemajíce, nemohau svědčiti. Rozšafnost, jakož jsau prchliví neb bláznivi šílenci. Pověst, jako jsau zlopověstní. Štěstí, jako jsau chudí podezřelí, jenž snadně bývají navedeni řečí, dary, neb přízní. Ale chudý věrný právo své plné a celé obdrží. Viera, jako jsau nevěrní, neb ktož u vieře pochybují, jako jsú Židé, Saracénové, kacieři a všickni vieře cierkve svaté odpierajíce. Svrchupsaní všickni nemohau svědčiti, vedlé práva. Žádný nemuož svědkem býti v své vlastní při. (A známo jest, že ta pře slove vlastní, jejížto užitek přísluší jim týmž jménem.) Item. Rychtáři neb saudci poručí se zkušováníe svědkuov, neb svědek má býti

saudci známy, a najméň v ty časy se jemu má oznámiti. Také té straně, proti kteréžto veden bývá, má býti známý, a zvláště v žalobě osobní, v nižto tázáno bývá, slíbil-li jest kdo, aneb řekl-li jest toto. Nebo svědek, jenž praví, že by se jemu někdo zavázal, neb dlužen byl, neb nětco řekl učiniti, máť jej znáti. Ale jiné jest, kdež nepraví svědek o zavázanie osobním, neb o statku. Jest otázka, muož-li hołomudec neb let nedošlý, potom léta dospělá maje, svědčiti o těch věcech, kteréž jest viděl za času, dokudž neměl let dospělých? Odpověd jest: Že muož; nebo což se nezabraňuje, to se dopúští, a duovodu moc nemá býti sužována. Otázka jest o tom, jenž již pobłaudil, neb v zlau pověst upadł, muož-li svědčiti? Odpověd: Že má odvržen býti; nebo, kdož jest był jednau zły, vždycky domnín jest złým býti, by se potom i kál a pokánie veliké splnił; avšak zdá se, že nemuož svědčiti, nebo zlá pověst odpuštěna jest totižto od Boha, a ne od světa. Což pak o vražedlnících a o jiných, jenž jsau v smrtedlném hřiechu? Odpověd: Že právem naším nebývají odeřčeni, a protož bývají dopuštěni; ačkoli právem duchovním zavrženi bývají. Item. Když die napřed: »Nevidie se býti hodní svědkové, jimžto muož přikazováno býti«: to rozuměj od toho, jenž je provodí; jinak žádný svědek nebył by hodný; neb purkmistr neb rychtář muož jemu přikázati. Item. »Mocí přikazovati,« rozuměj jelikožto mocí otcovskú neb panskú; neb pro posłušenstvie, neb mocí přísežného práva, jako v při rozkazujícího vlastní, nebývajte svědkové, kteříž z přísežného práva, neb z posłušenstvie, neb z moci jeho jsau; ale v obecní při mohau. A protož tiemto duovodem saudce přikáže někomu z obce, aby svědectvie vydał pro obecní dobré. Item. Ten, jenž był při kšaftu, muož býti svědkem v kšaftovánie při; nebo nenie jeho pře prvotně. Jest otázka: Muož-li prodavač býti svědkem v kupujícího při, miesto kupujícího? A jest odpověd: Že nic; poněvádž užitek mohł by jemu příslušeti i ztráta, a tak jest jeho pře. Znamenaj opět o rovném neb nerovném počtu svědectvie. Jest-li že s jedné a též z strany dva svědky vyznávají jednoho, a tří pak neb čtyři pravie jiné: tehdy věřeno jest dostatečnějším a poctivějším. Ale jiné jest, bylo-li by od rozličných stran; neb tehdáž většímu počtu věřie se. Anebo také, jest-li že svědkové od rozličných byli by vedeni, často věřeno

bývá počestnějším. Item. Znamenaj, že rozdílnost miesta zamítá svědky, jako známo jest v knihách Danielových o Zuzanně svaté. Item. Rozličnost času svědky zamítá, jako, když o jistém času otázka se děłá k učinění některého skutku; jako, ač by řečeno bylo, že »pojednau učiněno jest poručenstvie.« A ne jinak, jako, by była o tom otázka, vládł-li bych a dołożił bych se mnohých svědkuov, z nichžto někteří pravili by: »Viděli jsme jej, an vládne za rok,« a druzí »za druhý,« a tak o jiných dále, svědectvie jich stojí. Protož toliko o tom, oč jest saud, svědkové mají vedeni býti. — (*L. S. 664*).

Svědkové se vedau někdy před odpoviedáním súpeře.

Artikul II.

Ačkoli vedlé Práv zachovává se, aby před odpovědí k žałobě učiněné svědkové nebyli přijati: avšak z příhody a druhdy se to přihází, jako bylo-li by dovedeno, že půhon přišeł jest k někomu, nebo, ač by o smrti svědkuov naděje była, neb o jich dłauhé nepřítomnosti, aneb byl-li by obžałovaný nepřítomen, neb v dalekých krajinách prodléval by, tak že by snadně neb brzo nemohł pohnán býti. Anebo, ač by obžałovaný, přijma puohon, přijíti by pohrdał, anebo, že ze złosti se pokrývá, anebo, že překáží, aby k němu puohon nemohł přijíti. Item. V příčině vytazováníe, kteréž druhdy přísežní činí, aby pravdu o některé věci zvěděli, častokrát bez přítomnosti obžałovaného v jich rozmłúvaních svědkové vysłyšáni bývají. Item. Kdež žałobník nemůž žałovati pro přísahu, jako v příkładě, přisáhl-li jest zase nežádati lichev křesťanu daných, tehdy k vyhledání lichevníkuo rychtář a přísežní mohau svědky vysłyšeti. Item. Když se žałoba děje o nepravosti rychtáře: tehdy přísežní v radě zvykli jsau svědky v radě přijímati. Item. V při o kacieřstvie po smrti kacieře, také svědkové bývají přijímáni. Item. Když se dokazuje obecní užitek a obecní dobré, anebo ač by svědkové byli staří a nemocní. Protož obecně svědkové, za něžto z některé hodné příčiny lidé bojí se, před sepřením pře bývají přijímáni, a to proto, aby pravda nebyła zatajená a aby hojnost duovodu z rozličných příhod nebyła umenšená. Však skrze přijímání a vysłyšení předřečených svědkuo straně potom časem svým

stojící to ke škodě nemá býti, poněvádž snad měla slušné neb hodné výmluvy k aumyslu proti ní vedenému. — (*L. S. 665*).

Svědkové neznámí a podezřelí mají přisíci zvláště, že nejsau najati.

Artikul III.

Svědkové neznámí a některak podezřelí k žádosti strany (krom té přísahy, kteraužto učiní k duovodu svého svědectvie) zvláště přisáhnau, že ani z prosby, ani z nájmu neb aupłatku, ani pro vłastní nenávist, ani pro přízeň, ani pro aužitek neb prospěch, kterýž jsau měli, neb mají, anebo měli by mieti, nejsau najati neb svedeni. — (*L. S. 666*).

K svědkuom nemocným má vysłán býti písař s přísežnými.

Artikul IV.

Jest-li že by svědkové byli nemocní, neb staří, nebo mdlí, anebo jinau překážku hodnau měli by tak, že k saudu přijíti nemohau: k vysłyšení jich svědectvie mají býti vysłáni přísežní hodní a rozšafní, jenž jich svědectvie k saudu mají vznésti. — (*L. S. 667*).

Svědkové odvrženi býti mají, na kteréhož se uvede příčina, pro kterau nemuož býti svědkem.

Artikul V.

Svědkové před pruovodem, jenž nejsau z hlavní pře přemoženi, aniž jsau se seznali: jest-li že v ty časy, když vystaveni budau k svědectví, byli by dostatečně z prohřešenie přemoženi, ještě od svědectvie se odmítají. — (*L. S. 668*).

Svědky kto zamítá, sám jich také vésti nemá.

Artikul VI.

Kdož před saudem slavně svědkuom odpiera, zbráněn bývá od vedenie svědkuov, v též při toliko; leč co nového zašło, jenž by zvláštnieho duovodu potřebovały. — (*L. S. 669*).

Svědky kdo by přinutkal k přísaze, aby druhé straně nesvědčili, neb někdo neradil: nemá prospěšno býti.

Artikul VII.

Jest-li že by strana, chtějící umenšiti hojnosti duovoduo odporné sobě straně, nutiła by některé k přísaze, aby svědectvie, rady a pomoci jemu nečinili: bez odporu přísahy takové, budau-li od odporníka vedeni, jich svědectvie má slyšáno býti. (*L. S. 670*).

Svědkem nemuož býti, na koho nářek jest ukázán.

Artikul VIII.

Jest-li že kdo obžalován z kterého proviněnie, obtieženo jest domněnie. Protož nemá býti dopuštěn k svědectví v tom prohřešení, bude-li naň to dovedeno, leč se prvé dokáže býti nevinného. Nebo svědkové mají býti beze všeho podezřenie a zlé pověsti. — (*L. S. 671*),

Bratr za bratra v těžké při svědčiti nemuože.

Artikul IX.

Znamenati se má, že bratr miesto bratra v těžké při, v zlodějstvu, v lúpeži a těm podobné hlavní při, nemuož svědčiti. Item. Ač obžalovaný k očištění své viny vystavil by bratří své k svědomí, a ti od žalobníka byli by zavrženi: jediné, leč obžalovaný prvé učinił by osvědčenie, že chce svědky jiné vystaviti miesto bratří odvržených, nemuož jiných vystaviti; nebo pravdě jest příslušné, že jest prvé proto bratří vystavił, že jest jiných neměl. Item. Kteříž, mezi jinými krom své přirozené země dlauhý čas bydlejíce, zjevně přede všemi slyšícími vyznali by se bratří vlastní býti: přijde-li jednomu z nich potřeba, nemuož jiného za svědka vystaviti, by pak přísahau řečené vyznání zjevně usilovał potvrditi. A to ač odporník toho žádá v přech, v kterýchž bratr bratru svědčiti nemuož. — (*L. S. 672, 673*).

Svědkem celým býti nemuož, kdo dvakrát z zlodějstvie jest obviněný.

Artikul X.

Dvakrát pro zlodějstvie obžalovaný bude-li kdo, by pak u něho zlodějstvie nikdy nebylo nalezeno, by se i očistil: proto nemůž za svědka dokonałého býti, jakožto již podezřelý. — (*L. S. 674*).

Dobropověstný bližší jest a mocnější svau čest hájiti než přemožen býti.

Artikul XI.

Přísežní z A., přišedše do Prahy, obvinili sau dva, kteříž tudíž puoł druhého léta v Praze byli bydlíce, osadivše se a počestně se zachovávali, praviece, že by listy z A. chtěli přemoci, že sau byli v přízni a v tovaryství złočincóm těm, kteříž městečko A. mnohokrát sau vypálili a ještě pálí. Ale oni, odpoviedajíce, žádali sau sobě nálezu: »Zda-li vieryhodným svědomím tolika ctných mužuov, jakož právo potřebuje, neměli by a nemohli raději životu a své dobré pověsti brániti, nežli za złopověstné zuostati jakýmiž koli listy?« Na to konečně jest odpovědieno: Že najviec sedmi svědky hodnými řečená dva mohau čest a pověst svú obdržeti, proti odporu jakýchž koli listuov. A poněvádž chvalitebnější jest dobrá pověst, nežli złá: raději dopuštěn bývá každý k obránění své dobré pověsti, nežli by měł přemožen býti za złopověstného. (Item. V kap. I. art. II. Item. V též kap. art. XVI.) — (*L. S. 676*).

Přísežní o tom, co slyší od přísežného v přech, smluvách mohau svědčiti.

Artikul XII.

Přísežní, kteříž sau osobně při některých smluvách nebyli. ještě o těch věcech, o nichž jsau od svých spolupřísežných (před nimiž pře były jsau přemítány, buďto že jsau se slibové před nimi stali) słyšali, mohau svědectvie vydati. — (*L. S. 675*).

Svědomie nejisté, ani žalobníku, ani súpeři nenie škodné.

Artikul XIII.

Žalobník, chtě přemoci obžalovaného z dluhuov, vedl jest příseżného k svědectví, jenž jest takto seznał: »Pamatuji dobře, że obžalovaný vyznał přede mnú, że by dłużen był żałobníku penieze, ale mnoho-li peněz, to jsem zapomněl, a nemohu toho jistě věděti.« To usłyšał obżalovaný, odpověděl: »Znám se, że jsem jemu dłużen puoł kopy grošuov. A otázku činím, zda-li to zapłatíc vedlé vyznánie příseżného, jenž żádného jistého počtu peněz nevysłovił, nebudu od jeho żałob zproštěn?« Na to było konečně usúzeno: Jest-li że mimo zapłacenie puoł kopy grošuov żałobník z větší żałuje summy na obżałovaného, z toho jemu, proti nejistému seznánie příseżného, vedlé spravedlnosti bude odpoviedati. Nebo nejisté a nestálé vyznávanie příseżného, jakož żałobníku neprospievá, též obżałovanému neškodí. — (*L. S. 677.*)

Svědka po jeho svědomie pamatovati każdý muož, aby dołożił, co by zapomenuł, bez škody.

Artikul XIV.

Ortelem jest nalezeno, że, ačkoli příseżný před saud na svědectvie vedený k napomenutí strany, kteréż má svědčiti, jest-li że snad od též strany o některých věcech, jichżto był jest zapomenuł, zjevně jemu ku paměti přivedła by, a seznánie prvnější, kteréż učinił, přivětšuje neb umenšuje napraviła by: skrze to straně żádná škoda nepřichází. Svědectvie příseżných z končin města toho saudu, kdeż jsau příseżní, nevztahuje se. Avšak příseżní jednoho města o zápisích, krádeżích, laupeżích a o saudích i o výnosích pří, před jich saudem zjednaných, a o věcech těch podobných, listy svými svědectvie mohau vydávati. — (*L. S. 678.*)

Zavieże-li se kdo příseżnými dovoditi, a nejmenuje: tehdy dosti jest, by jedním příseżným ukázał.

Artikul XV.

Nalezeno jest. Jest-li że człověk zavieże se dovésti některú při svědectvím příseżných, żádného počtu jistého nevysłově, po-

nevádž v při kterak koli veliké svědectvie jednoho přísežného, když od jiných přísežných nezamítají se, jest mocné a stálé: takový člověk tauž při jedním přísežným dostatečně muož dovésti. Pakli při svém duovodu jistý počet jmenoval, jako, ač by řekl, že třmi, šesti nebo osmi přísežnými své pře chce dolíčiti: dlužen jest svú při dovésti toljka přísežnými, a neméně, poněvádž se k tomu dobrovolně zavázal. Item. Nalezeno jest, že člověk života, cti a zbožie svého muož brániti lépe, nežli od někoho přemožen býti svědectvím týchž přísežných. Přísežní vsí, kteréž příslušejí k městskému právu neb saudu, o všech přech, kteréž v těch mezech vsi leží, před saudem mohau svědčiti jako svrchovaní přísežní města.

Starodavní obyčej městský jest, jest-li že strana zavieže se své pře dovésti úředníkem neb konšelem, nenie potřebie, aby je jmenoval pravým jménem, jako jiní svědkové v některých přech, dřiev nežli by vystaveni byli, zvykli sau býti jmenováni. Item. Přísežný, mluvě slovo nětčí před saudem, nemuož tomu svědčiti v též při, za něhož mluví. — (*L. S. 679.*)

Svědkové jsau-li rovní, mocnější jsau súpeřovi.

Artikul XVI.

Panna jedna žalovala na ženu bratra svého z pěti kop grošuo dluhu, řkúci, že svú žalobu chce provésti svědectvím přísežnych. Ale obžalovaná odpoviedající řekla, že též svědectvím přísežných neviny své chce dovésti, žádající naučení, zda-li nebude moci lépe sebe i zbožie svého přísežnými obdržeti, nežli přísežnými přemožena býti. Na to bylo usauzeno k straně panny, že bližší jest své řeči dovésti přísežnými, nežli obžalovaná svého odporu, jenž upřímo nemuož doveden býti. Ale jiné by bylo, ač by odpor potvrzenie v sobě zavierał, anebo odpověd nějaké znání, jako v příkladě, kdyby obžalovaná była řekła: »Pět kop grošuov byla sem dlužna, jichžto nynie nejsem dlužna, nebo jsem zapłatila, a toho chci dovésti svědectvím přísežných.« Nebo tehdy jejie duovod, kterýž jest k obraně zbožie svého přimíniła, má býti dopuštěn. Avšak tiem ani první přísežní byli by odehnáni od druhých, tak totiž prvních svědectvie bylo za fałešné odsauzeno. Nebo tak těžké jest přísežné odehnati nebo zavrci,

nebo první i druzí mohau právě svědčiti, k rozličným časuom hledíce. A též nápodobně v přech raněnie. Bylo-li by viec konšelno přítomných při svádě a při bitvě, z nichžto někteří řekli by viděti se takového býti raněného od onoho, jiní pak řekli by, že sau toho neviděli: stálejší jest svědomie těch, jenž pravie, že jsau neviděli. Ale jiné by bylo, byl-li by duovod bráněnie od boje, jenž slove »notwer.« A když by se ta věc přihodila, kdež by žalobníku a obžalovanému rozliční konšelé svědčili: tehdy byla by pochybující příhoda od obojí strany. Přísežní svědci mají slyšáni býti, aby se pravda jasněji oznámila. A když ti vysłyšáni budau, jest-li že by snad z sprostnosti při žalobě neb odporu něco potřebného bylo opuštěno: tehdy od přísežných na saudu sedících bude moci nalezen býti výnos, k spravedlnosti se srovnávaje. A vedlé toho sauzenie má rozumína býti tato obecní řehola, jenž die: »Že člověk mûž lépe brániti osoby své, cti a zbožie, nežli by od jiného mohl přemožen býti.« — (*L. S. 680.*)

Práva kde se nedostává, saudce na své svědomie suďte.

Artikul XVII.

Poněvádž přísežní při počátku sazení přisáhli sau, že nedostane-li se jim Práva psaného neb obyčejného, že mají jednomu každému vedlé svého svědomie spravedlivé učiniti: slušné jest, jiné svědky v vysokých a pochybných přech ruozno rozděliti, aby proměnu poznali, a aby úplně a zjevně pravdu poznali, zvěděli, a tajně o jedné každé při a příbězích (circumstancií) a zvláště o času a o místu od jednoho každého pilně vytázati, a vedlé toho k nálezu konečnému přijíti, proti odporu strany, od kteréž by svědkové byli vydáni. — (*L. S. 681.*)

Přisaha jest konec všech pří a sauduov.

Artikul XVIII.

Poněvádž přísaha jest konec všech sváruov neb sauduov, a také poněvádž nižádný nemá hotov býti k přísaze, leč by toho byla hodná příčina: i zachovává se v městském saudu z dobrého obyčeje, že všickni svědkové k žádosti strany odporné dlužni jsau přísahati, aby jim věřeno bylo toho, což vyznávají. Vyní-

majíce toliko koušely neb přísežné, jenž toliko na počátku sazení úřadu svého přisáhli jsau. Vyměňujíc toliko svědky, jenž také v některých zvláštních přech naplňují miesto přísežných, jako sau ubrmané, rádce a smluvní svatební lidé, kteříž povoláni bývají k smlúvě manželské. A i svědkové, jenž při kšaftích umierajících lidí prošeni a zvoleni jsau, přítomní jsau, a těm podobní. Nebo k takovým smluvám a přem zvykli jsau povoláni bývati věřící a vieryhodní lidé, jimžto bez skutečné přísahy (kteráž se děje na kříži prsty kladauce), což by koli k otázce rychtáře neb saudce na svau vieru a duši a na své svědomie seznali a vysvědčovali, věřeno má býti. Nebo by toho nebylo puojčeno, k řečeným přem lidé počestní pro lehkau přísahu z těžka k svědectví byli by přivedeni. — (*L. S. 682.*)

Svědkové neb smlauvce neb kšaftovníci dva najméň býti mají.

Artikul XIX.

V městském saudu ortelováno jest: Ačkoli svědectvie jednoho přísežného jest stálé, avšak svědkové, kteříž miesto přísežných naplňují, jako sau ubrmané, rádce, smlauvce svatební, poručníci, jenž jsau při kšaftu, a těm podobní, v každé při najméň mají dva býti, aby těm oznámeno bylo, že jsau docela takovéž moci, jako přísežní. — (*L. S. 683.*)

Smlauvce, ubrmané, kšaftovníci nemají přísahati.

Artikul XX.

Ortelováno jest: Že svědkové, jenž k přísaze nebývají nuceni, jakož sau přísežní, ubrmané, a těm nápodobní, jakož od stran nemohau býti nuceni, aby za to přísahali skutečně, o čemž seznávají, toho potvrzujiece, tak aniž v svém seznávaní padají. Protož pro překládaní aneb opravení slov svých, ani oni k pokutě sau zavázáni, ani strana, kteréž svědčí, přec ztracuje. Nebo řečená přísnost změněnie, opuštěnie, přidánie, nebo ujímání slov toliko při přísahách má zachovávána býti, a ne v svrchu řečených seznáních. — (*L. S. 684.*)

Svědkové mají jmenováni býti v při peněžité, ale ne v hlavní.

Artikul XXI.

Strana, mající svědky vésti v peněžité při, neb o zbožie v budaucím saudu, k žádosti strany odporné jmenovati bude jednoho z nich v přítomném saudu. Ale jest-li pře o rány aneb o jiné prohřešenie hlavní, to nezvykło bývati. — (*L. S. 685.*)

Straně k jmenování svědkuov má potaz se přiti.

Artikul XXII.

Ortelem jest nalezeno: Že ačkoli svědkové od strany, kteráž je vede, měli by vědomi býti, avšak, poněvádž rozmyšlenie a prostřed rozmlúvánie v každé straně saudu prosícímu má býti puojčeno: jest-li že strana, svědky majiece vystaviti, žádá, k jmenování jich nemá jemu rozmyšlení odepříno býti. Nebo potřebie jest stranám, aby před saudem opatrně mluvili, a k tomu rozmyšlení jest převelmi potřebné. — (*L. S. 686.*)

Svědek umře-li, straně se prótah má přiti pro jiného.

Artikul XXIII.

Ač svědek jmenovaný umřeł by dřiev, než by čas přišel, kterýž by jej měł vystaviti: má straně puojčeno býti, aby jiného tak hodného a věřícího místo onoho postavił. Ač by také přísežní k žádosti strany navštívili svědka nemocného, a jeho slova vyslyšeli o těch věcech: tehdy v tom saudu, v kterémž svědčiti měl, umře-li ten, svědectvie budau moci oznámiti. — (*L. S. 687.*)

Strana někdy podvoluje se dobrovolně v něteo; když toho neučiní, při tratí.

Artikul XXIV.

Přihodiło se, že otčim sirotkuov, když tři přísežné k duovodu úmysla svého jako z ortele od sebe vyneseného obdržel, před saudem był vystavił, nenie vědomo, kterým jsa hnut duchem, nejsa nucen, řekł jest: »Pane rychtáři a páni konšelé, k své-

dectví těchto přísežných, kteréž jsem vystavil, přivedu a brzo, a hned, dřiev než od saudu vstanete; a když ještě sauditi budete, viec jiných hodných lidí, jimižto jakožto svědky spolu s přísežnými těmi úmyslu svého dovedu a dokáži, že spravedlivú při mám.« A toho však jest neučinil. A ačkoli jednoho jest jmenoval, avšak aniž téhož, ani kterého jiného jest přivedl ani vystavil. I když se saud dokonal, žádali jsau sirotci k své straně nálezu: »Poněvádž jich otčim, nejsa přinucen, svědectvie nálezem konečným, jakožto dostatečně jemu půjčené, dobrovolně řekl rozmnožiti neb přivésti, aniž k čemuž se byl zavázal, k skutku přivedl: zda-li jest v své při nepadl, a oni své spravedlnosti zda-li sau nedosáhli?« Na to jest konečně usauzeno: Poněvádž otčim sirotčí, nejsa nucen, k duovodu své pře viec svědky nežli přísežnými, kteréž byl vystavil, dobrovolně se zavázal, v takovém duovodu poklesl se: právo své jest potratil, a sirotci své právo jsau obdržali. Nebo přísloví obecné die: »O čemž kdo užitku a zisku hledá, o tom, upadne-li v odpornú věc ten, hodně škodu vezme.« Často se také přihází, že z bláznivé žalobníka otázky a nedostatečného odpovědění před saudem spravedlivý bývá vinen a nespravedlivý nevinen zůstává. Aniž jest slušné, aby skrze takovú věc rychtář neb přísežní v čem byli viníni. Nebo »Práva naše spomáhají bdícím, ale ne spícím.« Protož škodu, kterauž svau vinau v věcech sobě poručených kdo trpí, sobě, ale ne jinému má to připsati. (O tom hledaj níže.) — (*L. S. 688.*)

Svědkové, v tovarystvi spiknuti na někoho, nemohau svědčiti.

Artikul XXV.

Měšťané psali sau takto: »Šest tovaryšuov kovářských, častokrát spolu do krčmy chodíce, a ve hře kostek, kteréž se ustavičně přidrží, zisk i ztrátu mezi se dělíce, učinili sau neslušnost nebo svádu, a jeden z nich jednomu pekaři uťal ruku; protož tayž, chtě se očistiti jinými pěti tovaryši svými, tieže pekař: »Poněvádž všech šest neřádný a rozpustilý život vedli by, a jako spiknutím spolu se přidrží, zda-li jako zlopověstných a podezřelých řečených pěti nebude moci od svědectvie zahnati týmž právem?« — Jimžto dána jest odpověd psaná: Jest-li že řečení

tovaryši spikli jsau se. to jest, vespolek se zapřisáhlí neb sliby spojili (a to muož poznáno býti z jich ustavičného spojení) hodně od svědectvie odvrženi jsau. Protož tovaryšuov poctivých. jakož jsau kupci, kramáři a jiní nápodobní, když toliko pře, o níž jest žaloba. jim vuobec nepřiléží tak, že zisk k jednomu a ztráta k druhému hledí, a tak i žalobník i svědek v své vlastní při usilují, (a to skrze opatrné rychtáře a konšely po spuosobu pří a po jiných rozličných věcech muož býti opatrně znamenáno) mají za svědky přijati býti. Ale tovaryši ti nepočestní, mají býti od svědectvie zalmáni. Ale v prohřešených hlavních nebo v těžkých přech, tovaryši nebývají přijímáni k plnosti důvodu, ale ke zlému domněnie, tak že s jinými mohau ohradu činiti. — (*L. S. 689.*)

Řečník v při, kterú vede, svědčiti nemuož.

Artikul XXVI.

Ortelováno jest: Že řečník, z peněz najat jsa, v při, kteréž hájí, a straně, jejížto při vede, svědectvie nemuož vydati. — (*L. S. 690.*)

Biřic v něčem muož svědčiti, ale kat nemuož nikdaž.

Artikul XXVII.

Přísežní vznesli jsau tuto příhodu: »Některaký, jsa obžalován z vraždy, umínil mieti obranu; vystavil jest sedm svědkuov, jenž sau pravili se viděti, že, moci se bráně, řečenú vraždu jest učinil. Mezi kterýmižto svědky jeden byl biřic a druhý kat. I jest otázka z strany žalobníka, zda-li tito nemají slušně od svědectvie býti zavrženi, jakožto zlopověstní, a zvláště kat, jenž lidi z peněz umrtvuje a zabíjí?« Z strany pak obžalovaného otázka jest: »Poněvádž kat činí skutky právu a saudu potřebné, a bez něhožto spravedlnost pravého saudu ani konce nemuož vzíti, zda-li bez překážky takového skutku nemá za hodného svědka přijat býti?« — Na to jest konečně nalezeno: Že biřic bez pochyby muož svědčiti, ale kat, že, pro łakomstvie a pro mzdu časného zisku najat jsa, dobrovolně, jakožto zaufalec, vražedlníkem se činí a ustanovuje, od svědectvie hodně bývá zavržen, jakožto

zlopověstný. Ani však rychtář pro to, ač by sám skrze se zločince trápil, od svědčení nemá zbráněn býti; nebo to činí pro milování spravedlnosti a z dluhu úřadu svého. Ale kat toliko pro naději peněz skutky své koná. Znamenáno také má býti, že když pro vraždu nebo jinau příhodu prohřešilú neb těžkau obžalovaný svau obranu dovodí: takový duovod věc dvojí zaviera. Jedno, což jest proti němu jakožto skutek, a druhé jest k jeho straně jakožto obrana. A ačkoli po seznánie obžalovaného poznává se skutek, jenž jest proti němu: avšak obrana, jenž jest k jeho straně, silnějšího a mocnějšího svědectvie potřebuje. Protož poněvádž v prostém očišťovánie z vraždy kat nemuož svědčiti: tehdy mnohém méně v obraně jiné nemuož svědčiti. — *(L. S. 691.)*

Svědkové zmateční a nejistí nejsau dostateční.

Atikul XXVIII.

Svědkové zmateční neb nejistí, a ne tak světle vyznávajiece, aby jich řečí mohla pravda zjevná býti, nejsau dostateční k duovodu úmysla té strany, od kteréž jsau vedeni. — *(L. S. 692.)*

Svědectví skutku předkládá se svědkuom slov.

Artikul XXIX.

Když některaký krajčí z puol-páta łokte sukna Mechelského pláštěk a sukni ušił byl, dotýkán jest byl od toho, jehožto bylo sukno, že by půl łokte vzal k svému užitku. A když toho krajčí popierał, povoláni jsau cechmistři krajčovští i vetešníci, a tázáni pod mocí přísahy učiněné: »drží-li pláštěk a suknice v sobě puol-páta łokte?« Kteřížto, pilně šaty opatřivše, jednosvorně sau odpověděli, že nic, totiž že nedrží. A k jich odepření ku potvrzení žalobník přidal jest, že dřiev, než to sukno krajčímu vydal, před svědky k tomu přijatými na váze převážił. Protož žádał jest úsudku k své straně, zda-li i skrze váhu krajčího nemohl by slušně přemoci? Poněvádž prach, kterýž sukno při šití přijalo, a niti, kteréž sau přibyly, měl by sukno těžší váhy, než prvé bylo, učiniti. Proti tomu krajčí opětoval, že by jemu o váze nic vědomo nebylo, ale že chce šaty rozpárati na fleky, a před pří-

sežnými a krajčími novými a vetešnými složiti, a na oko ukázati, že budau držeti puol-páta lokte, jakož jemu žalobník vydal. I jest otázka, čí svědectvie má druhému předloženo býti? A odpovědieno jest konečně: Že krajčího. Nebo obyčej jest, že sukno měřeno bývá, a ne váženo. Váha také při sukně pro namočenie, pro prach a pro niti a pro malé fléčky, jichž se nedostává, viec falšuje nežli měřenie, a zvláště když krajové a koncové sukna na rúše ještě pozuostávají, jichžto tento krajčí jakožto opatrný nebyl odstřihal, jakož jest to na oko ukázal na plášti a na sukni předřečenými. Z toho ortele naučení jest, že svědectvie skutečné předkládá se před svědectvie řeči. — (*L. S. 693.*)

Strany když se na jednostajné svědky volají, jimi rozsúzeni býti mají.

Artikul XXX.

Jest-li že by žalobník při žalobě svědky jmenoval, a obžalovaný při odporu na též svědky se svolí: oba prositi budeta jich, aby přišli před saud a svědectvie pravdě vydali. — (*L. S. 694.*)

Otec nemuož svědčiti synu svému.

Nalezeno jest sedlákuom z N., že otec, jsa přísežný, synu svému vlastniemu o ranách, kteréž týž syn praví sobě býti učiněné od jiného, an na to otec jeho hleděl, nemuož svědčiti.

O podezřenie svědkuov.

Ortelem nalezeno jest měšťanuom na Horách Kutnách, že když přísežní, a zvláště rychtáři, neb straně, proti kteréžto svědomie má jíti, podezřenie jest, že by svědkové křivě měli vyznávati, nebo přízní, nenávistí neb bázní jinak chtěli svědčiti, nežli jest v pravdě, mohau ruozno rozděleni býti, a po jednom o při, o kteréž mají svědčiti, o miestu a času, a o jiných všech příbězích od přísežných ztazováni a přeslyšáni. A potom vedlé toho k nálezu konečnému má se bráno býti. To však má se státi dřiev, než svědkové prsty na kříž vloží.

O svědectvie zetino proti svekruši.

Ortelováno jest Hanzlovi, že Kundlín a Joklín platnéř, zeťové její, miesto smlauvcí svatebních, proti Petrovi řečenému Rotmelcert o díl dědičný, kteréžto řečenú svekruši svú před saud připravil, nemohli jsau svědčiti, že dřieve díl svuoj dědičný nařkla sobě samé k užitku.

Strana vymíní-li sobě, „bude-li který odvržen od práva svědek, že jiného postaví," má toho užiti.

Artikul XXXI.

Ač strana, majíc svědky provoditi, toto předložila osvědčení, jest-li že pro odvržení neb obyčejem kterým koli některý z nich svědkův byli zavrženi, že »chci a hotov sem jiného na to miesto postaviti«: tehda muože miesto svědka jiného vystaviti, bez překážky strany odporné. — (*L. S. 695.*)

Svědkové k žádosti straně mají na oko postaveni býti.

Artikul XXXII.

Konečně jest nalezeno k otázce, že k žádosti strany svědkové nětčí, proti ní vedení, mají před oči býti vystaveni a prstem ukázáni. A když se to stane, neodvrže-li žádného, musí jich svědectvie trpěti. Pakli se předepsané ukázaní nestane: ačkoli svědkové do čtyř lavic vešli by, když toliko kříže by se nedotkli, ani s dopuštěním saudce blízko by přistaupili, ještě odpor proti nim učiněný má od rychtáře slyšán býti. — (*L. S. 696.*)

Svědkové když se vedau, již ne osoby nařiekati se majíc, ale slovuom odpor muož býti.

Artikul XXXIII.

Ktož svědky provodí, proti osobám jich nemuož mluviti, ani v své při ani v jiné, leč v nové při, ale proti jich řeči dobře muož mluviti. A duovod toho jest; nebo když provodím svědka, osobu jeho zchvaluji. A protož dovodím-li jim sobě, dlužen sem jej přijieti proti sobě. Ale že nevím, co svědek bude mluviti protož proti jeho řeči mluviti mohu, totiž, že odporně mluví

sám sobě, neb také jiným mým svědkuom, anebo činí-li snad pro mého odporníka to. A činěnie takových výminek má od vyměňujícího rozprostřieno býti, dřiev než bude osvědčení zjevné, tiemto obyčejem: »Pane rychtáři, jest-li že který z mých svědkuov od mého aumysłu pochybił by, hotov jsem jiného postaviti miesto něho.« Ale proti komuž svědkové provodí se dřiev, nežli by seznali, muož proti osobám jich odepříti, totiž že jsau złopověstní, křiví přísežníci, šibalové, nepřátelé jeho, služebníci, nebo že jsau přílišným obcováním spojeni, nebo příbuzenstvím straně odporné, a těm podobnými věcmi. Ale proti řeči jich muož odepříti, když již seznání stało se jest, jediné leč by snad z słyšenie vyznávanie vzíti by chtěl způsob odpieranie proti osobě. A byli-li by svědkové duovodného života a věrného obcování, k žádosti jich neb strany, od kteréž jsau vedeni, vyměňující neb odpierající, potvrdí svau přísahau, že odpor činí proti nim ne ze złosti, ale pro spravedlnost. — (*L. S. 700.*)

Strana zamítá-li svědky, má zavázati se, že ze złosti toho nečiní.

Artikul XXXIV.

Ač strana, mající nedostatek duovoduov, kterýmiž by svědky měla zavrci, znovu usilují předložiti výminku: učiniť přísahu, že toho při prvním zamítanie był zapomněl, ani měl v paměti žádným obyčejem.

Pokáže-li se na svědka nářek, svědčiti nemá.

Artikul XXXV.

Ač proti svědku odepřieno by bylo, že někdy pro prohřešenie neb zavinění jemu předłożené od svědectvie był odvržen: z duovodu takového odporu od svědectvie opět bývá zavržen.

Svědek nedoloží-li: „toho jsem svědom," nenie škodné.

Artikul XXXVI.

Jest-li že svědkové, vedlé zvyklosti jsauce tázáni, učiníce seznání, nepřidadí na konci: »toť sme svědomi v té straně:« pro

tu příčinu jich seznánie nemá býti zavrženo: nebo nedostatek toho přídavku naplní předešlau otázku rychtáře.

Svědomie o meze a vládařstvie, čiem starší, tiem jest hodnověrnější.

Artikul XXXVII.

Starodavní právo jest, že když jest zvláště o meze, o hranice neb končiny dědin, nebo o nápodobné věci pře, že svědectvie starodavnějšího času jest mocnější. A též také, když jest saud neb žaloba o vládařstvích neb zmocněních, a o stavuňcích, smluvách: tehdy mocnejší jest svědectvie, kteréž koli strany było by, kteréž staršího času pomnějí se. — (*L. S. 701.*)

Obžalovaný, odvésti chce-li o místu a času, má toho užiti.

Artikul XXXVIII.

Ortelováno jest: Nařkne-li žalobník obžalovaného, že tento den a tuto hodinu učiniv zálohy v takovém miestě, chtěl jej života zbaviti, a toho chce naň dovésti svědomím vieryhodným; ale obžalovaný odepřel, že dne a hodiny předřečené nebył na tom miestě, kteréž žalobník jmenował, ale na jiném, totiž v jiném miestě, neb v některé vsi, a toho by chtěl dokázati svědomím, dostatečným toho města neb té vsi: v takové příhodě má svědectvie obžalovaného předloženo býti svědectvie žalobníka. A též má rozumieno býti nápodobně o jiných přech. Item. Seznali-li jsau se svědkové, že rozdílně časy a miesty rozličnými vědomo by jim było o nesnázi, kteráž se přemítá a valchuje mezi stranami: budau-li se toliko srovnávati v seznávaní jich svědectvie, jakožto mocné má býti dopuštěno. Tak jest ortelováno v radě městské, že svědkuom z hodné příčiny má odtah býti učiněn. — (*L. S. 702, 703.*)

Svědkové nemohau-li kdy beze lsti státi, má se prodlíti.

Artikul XXXIX.

Měšťanuom jest nalezeno: Že svědkuom, z hodné překážky neb z nuzné potřeby v den určený ku právu nemohaucím státi,

bez škody strany, má prodlenější rok býti dán. Ortelováno jest, že svědkové jmenovití, majíce se postaviti, jest-li že pro přízeň, pro nenávist, pro bázeň, nebo pro jinau příčinu by nebyli přítomní, neb že by státi nechtěli: tehdy skrze rychtáře mají přinuceni býti, aby pravdě svědectvie vydali. — (*L. S. 704, 705.*)

Svědkem každý má býti, kdož se nezamítá.

Artikul XL.

Ortelem jest nalezeno týmž měšťanuom, že svědkové mají býti hodní, totiž takoví, aby skrze výmínku neb odepření nemohli od svědectvie odvrženi býti. A každý se domnievá býti hodný, o němž nebývá duovod odporný. Protož výpověd o svědcích jest zapovědiena, tak že každý dopuštěn k svědectvie bývá, jemuž nenie zápověd neb jenž nenie zavržen. Ale takové zavrženie neb odehnánie má se od strany, ale ne od rychtáře státi, týmž právem. — (*L. S. 706.*)

Svědky saukupníky nemuož žádný vésti v trhových věcech.

Artikul XLI.

Když host jeden z Salcpurka žaloval, že některakému měštěnínu z Brna dva sudy vlaského vína za 37 kop grošův peněz Pražských prodał byl; ale měštěnín k tomu řekł jest, že toliko za 27 kop grošuov je kaupił; a oba dva se na seznání saukupa táhli: ortelováno jest a zřízené v plné radě, že ani host proti měštěnínu, ani měštěnín proti hosti nemá vésti svědomie saukupuov, jenž německy slovú »undrkewfel« (subemptores), leč by s nimi měł počestné muže. — (*L. S. 707.*)

Očista pro blauzení jest sama sedmého.

Artikul XLII.

Hospodář Jindřich žaloval na Kundráda, podruha svého, že nočnieho času ženu a statek jeho, jenž pokládáše 20 kop grošuov, na voze odvezł. A když obžalovaný jakožto člověk dobré pověsti obdržał očištění: otázáno jest było o počtu svědkuov etc.? A jest

odpovědieno, že takový obžalovaný sám sedm svědectviem hodným muož svau nevinu okázati. Item. Týž hospodář žaloval na formana, že jeho koňmi a vozem žena a statek jeho bylo jemu uvezeno. Jemužto když bylo nalezeno, že se má svědky očistiti, vypovědieno jest jemu, že se má sám třetie hodnými muži očistiti. (*L. S. 708.*)

Svědkové jednostajní mohau býti o skutku a příčinách toho.

Artikul XLIII.

Kteréž svědky z vraždy obžalovaný sprvu vystavil jest, též muož vystaviti, obžalován jsa z příčiny vraždy, jenž slove »volleist«. Nebo nenie to právu odporné, aby týmž svědkuom viera byla přidána o hlavním skutku a o jeho příbězích a případnostech. — (*L. S. 709.*)

Svědkové podezřelí jsú tito dole psaní vedlé Práv, avšak opatrně odmítáni buďte.

Artikul XLIV.

Podepsaní jmíni jsau za úhlavní nepřátely, a mohau od svědectví býti zahnáni: Najprvé, ktož jest žaloval na druhého z hlavnieho prohřešeni, ačkoli obžalovaný ušel by, avšak vždy po žalobě jeho nepřietelem bude sauzen. Item. Ktož žaloval na druhého z prohřešení neb zavinění, pro něž mohl jest město ztratiti, neb na paušť vyobcován býti, odsauzen jest za jeho nepřítele. Item. Ktož učiní autok na koho o jeho čest a duostojenstvie nebo stav. Item. Ktož jest vznesl nětčí jméno, z jehožto vznešení některaká pokuta mohla by naň vložena býti, ač jest pak žaloby jeho nedokonal. Item. Učinil-li jest kto puotku na druhého o zbožie jeho. Item. Ač kteří stovaryšili se vespolek pro některý skutek neb mluvení, ačkoli jest žaloba nedošla, avšak ještě jmíni jsau za nepřátely. Item. Jest-li že kto v hlavní při svědčil jest proti někomu, potom domnín jest býti nepřítelem. Item. Ktož přebývají s nepřátely našimi, domníni sau nám za nepřátely. A též ktož jest přítelem našeho nepřítele, jmín jest také jako náš nepřítel. A znamenaj, ačkoli předřečení mají jméno

nepřítele, avšak když mají od svědectvie zahnáni býti, to se poraučí rozšafnosti a svědomie saudci, totiž rychtáři a přísežným. Znamenaj také, že, ač řečení zbráněni bývají od svědectví, avšak dopaušťějí se k žalobe, ač by se jim křivda anebo přáteluom jich dáła. — (*L. S. 710.*)

Svědkuov větší počet ne vždy se přijímá.

Artikul XLV.

Jeden sedlák žaloval na jednu vdovu, že muž jejie v kope grošuov byl by jemu povinnovat, a toho že by chtěl dvěma svědky hodnými dokázati. A když jest vdova popierala, a nevinu svú též dvěma svědky dovésti chtěla, řekl sedlák: »Pane rychtáři, proti dvěma svědkuom, kteréž chce vdova vystaviti, zavazuji se, že já chci jiné čtyři vystaviti. A tíži, zda-li větší počet svědkuov vedlé spravedlnosti nemá předložen býti menšímu?« Odpovědieno jest konečně: Ač v mnohých Právích dopaušťí se, aby větší počet zahnal menší, avšak v Právě městském od starodávna to se nezachovává ve všech přech. Protož vdova svědky dostatečnými statku a zbožie svého branieci, lépe muož žalobníka odbyti, nežli on rovnými svědky, kteréž prvé při žalobě řekl postaviti, mohl by ji přemoci, týmž právem. Aniž však v tom práva městská jiným, ani jiná těm jsau odporná. Nebo poněvádž taková práva některak sau obyčejná, a ne ovšem za právo jmína, že každá věc muož státi v městě, v němž jest obyčejná. Nebo obyčej vedlé práv jestiť právo duovodné obyčejuom užievajících. — (*L. S. 711.*)

Svědkové súpeřovi o zápłatě dłuhu listovnieho přednější jsau a moenější.

Artikul XLVI.

Některací měšťané tuto žalobu předložili: Jeden z N. A. žaloval na naše dva měšťany, že jich otec zastavil jemu své dědictvie ve 30 kopách groších, dav jemu na to hamfešt pod pečetí našeho města utvrzené, i že týž hamfešt, jakož praví, ohněm jest zhynul. Otázka jest: »Jest-li že by mohl vystaviti rychtáře a přísežné naše, jenž by svědčili, že by jemu ten hamfešt dán byl,

bude-li moci obdržeti těch 30ti kop grošuov týmž právem?« — Ale řečení naši měšťané pravie, že těch 30 kop grošuo otec jich, ještě živ jsa, zaplatil, a hamfešt zřezal a umořil, tak že přípisu ukázati nemohau, a zavazují se toho dokázati svědky hodnými, otázku činíce, zda-li svědkové jich svědkuom žalobníka nemají býti předloženi? Na to konečně bylo nalezeno: Poněvádž hamfešt k činění záplaty konečně dán byl, bude-li takové zaplacení od dřievřečených měšťan, bez překážky důvodu žalobníkova, dostatečně dovedeno svědomím vieryhodným, že by se stalo: žalobník má na tom duovodu dosti mieti proti duovodu svému. — (*L. S. 712.*)

Svědkové dva k jistci sau dosti ku právu.

Artikul XLVII.

Když otázka bývá o počtu svědkuov, má vědieno býti, že ve všelijakém neznánie neb popieranie jistec, pravdu poviedaje o věci jemu známé, právě muož jmín býti za svědka, jemužto bude-li přidán [jeden], budau dva svědky, a budau-li přidáni dva, budau tří. To zjevně ukazuje Pán Buoh, kdež die: »Zhřeší-li proti tobě bratr tvuoj, potrestej jeho mezi sebau a jím. A jest-li že tebe neuposlechne, přijmi k sobě dva svědky, aby v austech dvau neb tří svědkuov stalo všeliké slovo.« Item. O svědcích hledaj níže O ranách, a nahoře O kšaftích, a O dědictvích, O hamfeštích, O vraždách, a mezi jinými mnohými nápisy. A muož-li od obce a skrze listy vydáno býti svědectvie. A o svědcích, jimžto žhář bývá přemožen neb obviněný A že v těžkých obviněních neb prohřešeních bez překážky listuov, také i přísežní svědkové osobně tázáni býti [mohú] o okolcích nebo o přístupích. A že počet sedmerý svědkuov jest jako z podstaty práva. A že svědectvie množstvie najviec jmíno jest z slyšenie, a že vieryhodn[ější] jest svědectvie přísežných jednoho města o některém zvláštním skutku, nežli svědectvie přísežných z viec měst o témž skutku, a že svědectvie množstvie často bývá podezřelé. Těch všech článkuov hledaj nahoře mezi nápisy O žalobách. — (*Lib. Sent. 713.*)

Svědkové, jsau-li s obú stran pochybní, mají případnosti převáženy býti.

Artikul XLVIII.

Ač tak žalobník jako obžalovaný právo své osvědčením, jenž slove »urkund«, totiž vědomie, duovody neb svědky řekli by se ukázati, a byla-li by pochybnost, které strany svědkové mají druhým býti předloženi, jako v příkladě, dovodí-li jeden neb jmenuje svědky, kteříž byli při kšaftu, a druhý svatební smlauvce neb nápodobné: tehda duovodové obojí strany a svědkové s okolky a případnostmi potřebnými s pilností vyhledanými s vytazováním, s osvědčením o »urkund« neb prvnějšího neb potomnějšího, poněvádž práva obmeškaných věcí nedávají ani neodjiemají, tehdy opuštěné věci buďte vzaty a váženy; nebo tak muož býti nalezeno, kteří svědkové jsau mocnější druhých, a kterak má konečný nález vynesen býti. — (*L. S. 714.*)

Svědomie obecní muož býti přijato v nesłušnostech a svádách.

Artikul XLIX.

Druhdy v prohřešeních a neslušnostech, nebo v svádách, svědectvie lidu obecného vieryhodného, ač pomoc mají potřebnými důvody, pro ukrocenie a pro užitečný pokoj bývá dopuštěno a slyšáno. O tom dále čti níže O ranách a O mordích.*) — (*L. S. 715.*)

K svědomie nemá býti puštěn pro příčinu vlastnieho jména.

Artikul L.

Pro vlastní jméno jest-li že svědek, budúcně maje veden býti, jmenuje se, nebývá dopuštěn k svědectvie, komuž jest právem zapovědieno, jakož otec, syn neb jiná méň hodná osoba. Protož jmenování svědka má zření mieti k svědku, jemužto nenie zapovědieno svědčiti vedlé práva. Nebo viec má patřeno býti mezi svědky hodnost osob, nežli vlastenstvie jmén. — (*L. S. 716.*)

*) U Brikeího slova následující: „Pro příčinu vlastnieho jména nemá bez rozdielu k svědomí býti připuštěn“ jiného nic nejsau, než nadpis artikulu následujícího

Lehcí lidé k přemožení sauseda nejsau dostateční.

Chceme také, aby žádný člověk proti kterému z měšťan žertýřuo k přemožení jeho nevedl, ale muži vieryhodnými dvěma nebo třmi.

KAPITOLA ŠEDESÁTÁ DEVÁTÁ.

O mučení a trápení vuobec.

Právo, kdo sobě sám činí a bolestmi vyzvězuje, by se mu poznal, pokutován býti má.

Artikul I.

Přísežní jedni psali jsau toto: »Měli sma psáno takto. Když synu jednoho sedláka v A. dvě kopě grošův byly ukradeny, ten sedlák pacholka, náchlebníka svého, na něhož se toho krádeže nadál, jav jej všetečně, nepožádav aurádu rychtářova ani konšelského, svázav jemu ruce, pověsil, provazem zhuoru a dolnov táhna, aby z krádeže předepsaného, což by jemu vědomo bylo, vyznal se, udělav dým ohněm pod jeho nohami, mučil jest. Ale ten pacholek v těch mukách trvaje křikem hrozným, německy řka »waffen geschrey«, sausedy jest k běžení zbudil. Kteřížto když přišli, a okny a skulinami do domu nahlédše, viděli sau pacholka mučiti, rychtáři sau to rychle vzkázali, jenž poslav tam služebníka svého, poněvádž do domu zavřeného vjíti nemohl, vylomiv dvéře a všed do domu, pacholka na skřipci visícího nalezl jest, jehožto mocí vytrhl a vedl jest před rychtáře. Kteréžto, zvěděv příčinu, před přísežnými k tomu zavolanými čas k saudu stranám jest uložil. V kterémžto saudu, když pacholek všecko, jakož se předpisuje, na pána žaloval, a pán řekl jest, že jest tak, řka, že z krádeže dvau kop grošuov z tobolky synu jeho učiněný toho dobýval; pacholek opětoval, že ačkoli z krádeže na prosto vinen by nebyl, avšak k uvarování smrti a zachovánie života, jakož přirozenie žádá, z krádeže byl se poznal. Na kteréžto opětovánie, když

pán, vedlé rady příseżných mezi řečí maje rozmysł, měł odpověděti pro příčinu práva opětovánie ztraceného, jenž slove »hollung«, totiž v pokutu dvanácti małých haléřuov, jenž váží jeden groš, padł by: otázka jest, kterými pokutami měł by pokutován býti?« Na kterúžto příhodu, kteráž i řiedká jest, odpovědieno jest konečně: Poněvádž ten, kdož pacholka, náchlebníka svého, z krádeže mučením, jakož se předpoviedá, nutił k vyznání z krádeže, kterýmž snad vinen nebył; poněvádž v tom moci neb auřadu saudného, jehož naň neslušelo, rychtářského a příseżných opovrhł, neuctił, všetečně a z pychu to sobě osobiv, pacholka s rukama opak svázaného zavěsił, a zhuoru táhł i dołuov pauštěł, a v té při jsa saudem přemožen padł — obú svých palcuo má zbaven býti. A tomu pacholku mučenému i rychtáři úplně jest dosti učiněno. Pakli to palcuo utětí penězi chtěł by vypłatiti, za każdý palec dá pokuty pět kop grošuov, z nichžto pacholku mučenému a na skřipci pálenému dostane se pět, rychtáři tři, příseżným dvě. Při tom znamenaj, że skrze vytazování a mukami pravdu od złočincuov zvěděti służí toliko na rychtáře a na konšely.

Ne każdý hned má mučen býti, než toliko obżałovaní podezřelí. A nemá také hned počíti se od trápení, aby tak złočinci byli mučeni k seznání, ale prvé má od duovodů hodných začato býti, a vtipných votázek o času, miestu a jiných případnostech (circumstancii) złodějstva mají vyhledováni býti, mohła-li by tak pravda na nich se dobyti. A má začato býti od najpodezřelejšího, a od koho by rozuměł saudce, że najspíš pravdu poví. A znamenaj, że seznánie obżałovaných za vyhledánie viny držáno býti nemá, jest-li że kterého jiného důvodu saudce neb strana odporná nemá. Vědieno má býti, że mučení ne vždy, ani také někdy, nemá věřeno býti; nebo vyptávanie mučením jest věc křehká a nebezpečná, pravdu okłamávajíc. Nebo mnozí zatvrzením a trpělivostí muk tak mučenie potupují, że od nich nikoli pravda nemuož pravena býti. Jiní pak takovú netrpělivostí přemoženi bývají, że ve všelikém skutku chtí łháti raději nežli muky trpěti! aby tak neb jinak rozličně vyznávali,*) aby netoliko sami se, ale i jiné zmazali. Item. Vyznánie nepřátel nemá býti viera přidána.

*) V orig.: „et ita fit, ut etiam vario modo fateantur“.

neb lehce selhau. Avšak pod nepřízní nebude viera utrhána, než když pře poznána neb vyhledána bude, druhdy má viera přidána býti a druhdy nemá. Item. Lotruom, nevinným se činícím a z toho své zrádce ukazujícím, nesnadně se věřie, a také ne obecní nevina jim skrze takové zrádce má býti puojčena. Item. Ač kdo dobrovolně vyznal by se z zlého skutku od sebe učiněného, ne vždy jemu má věřeno býti; nebo častokrát pro bázeň neb pro jinú příčinu druzí sami na se vyznávají. Také má býti vědieno, že rychtář a konšelé pilně mají znamenati obyčej mučení, totiž aby takový obyčej při mučení byl zachován, aby mučený smrtí nezhynul, a neviny užil a byl zachován. Nemá také snadně pro penieze dopuštěno býti mučení, jako předepsaný sedlák, o němž v orteli napřed jest zmínka učiněná; leč by snad jinak pravda nemohla býti vyhledána, jediné skrze mučení, tehdyť bude slušné. Mučení má se díti ne tak mnoho, jakž by žalobník žádal, ale pokudž rozumu uskrovnění žádá. Rychtář také a přísežní pilně mají znamenati, kterakú ustavičností neb kterakú bázní mučený seznává. Mají také patřiti, kteraké vážnosti, dobré-li pověsti čili podezřelé, byl by ten, kdo jest na mukách. Také věz o mladším čtrnácti let, že na hlavu a ke škodě jiného nemá jmíno býti mučení; a to najviec proto, poněvádž takovými zevnitřními otázkami žaloba bývá naplněna. Avšak z toho nemá vzato býti, aby bez mučení tomu mládenci bylo věřeno; nebo věk, kterýž proti přísnosti muk zdá se druhdy mládence obhajovati, druhdy je činí podezřelejší k pravení lží. Viec obviněných z jedné, tak mají obžalovaní přeslyšáni býti, aby najprvé od toho bylo počato, kterýž jest bázlivější neb se zdá mladého věku býti. Obviněný, zřetedlnějšími otázkami sa přemožen, muož býti opětován na múky, a zvláště, jest-li že by duše v něm trvala a tělo mohlo setrvati. V té při, v kteréž obžalovaný žádnými duovody nenie postižen, nemají múky snadně dopuštěny býti, ale řečeno býti má žalobníkovi, aby toho dovedl, což jest učinił. Nemá býti věřeno vyznánie, když někdo učiní, a kteréž jest na mukách,*) leč v tom setrvá po přestání muk. (O statku hledaj napřed v kapitolách O vyznání kapitole XIV. a O pomstách v kap. XLVII. a O miłostech.) — (*L. S. 717.*)

*) V orig.: „Quam facit aliquis durantibus tormentis“ etc.

KAPITOLA SEDMDESÁTÁ.

O raněných a ranách vuobec.

Raněný, na koho, moha, sám nežaluje, na toho přátelé žalovati nemohau.

Artikul I.

Na kohož by koli raněný, rozumu užívaje a moha mluviti, nežaloval, na toho přátelé raněného žalovati nemohau. Item. Raněný jest-li že dřiev tří dní, ač muož, neb přátelé jeho dřiev týchž tří dní, ač raněný nemuož, na žádného nežalovali by: žaloba, kterúž by potom učinili, moci nemá. Item. Na jednom údu toliko jeden nedostatek, řečený chromota neb ohyzda, muož obžalován býti, by pak týž úd viec ranami raněn byl. Protož raněn jsa v nohu, obrátí-li se rána v chromotu, nemuož pro pět prstuov nožných toho, jenž jej ranil, z pěti chromot obviniti. Ale jiné by bylo, když by každý prst měl ránu, z nížto chromota přišla by. Item. Bylo-li by pochybenie o ráně, že by nemohlo býti vidieno, obrátí-li se rána po šesti nedělách v chromotu čili nic: žádá-li raněný, má ta rána mieti prodlení do roka; a když se to skoná, nebude-li obrácena v chromotu, tehdy obžalovaný bude z toho odpoviedati jako z prosté rány. Item. Jako některé sau rány na ušlechtilejších údech a větších, jakožto na ruce, na noze a nápodobných, některé pak na údech méň ušlechtilých a menších, jako na prstu, zubu, nožném prstu a k tomu podobných, též také nedostatek, jenž slove chromota a ohyzda, týmž právem, kteréhož předřečení údové užievají, má súzen býti jelikožto k očištění a pokutám a k jiným věcem. — (*L. S. 718.*)

Raněný před smrtí jakú zprávu učiní, na tu bude súpeř odpoviedati.

Artikul II.

Ač raněný, zavolaje lidí k opatření ran a k žalobě na vinného, umřel by dřiev, nežli by přísežní přišli: z kterýchž koli věcí žaloval jest dřiev před muži vieryhodnými, ten obžalovaný k žalobě přátel mrtvého spravedlivě z toho bude odpoviedati. Item. Umře-li raněný, jeho najbližšímu přísluší žalovati. Pakli by přítomní nebyli, neběží jim toliko čas tří dní, v němž žaloba má se díti, ale od toho jeho smrti času, kterýž jsau zvěděli, že jest umřel, a ještě i v ten, jenž se počíná od dne zvěděnie vedlé vzdálení přátel nepřítomných od miesta toho, v němž jich přítel byl raněn, a vedlé toho, kterak slušně nebo postupně mohli by rychtáře dojíti, tak má vyměřeno býti. — (*L. S. 719, 720.*)

Brání-li se kdo moci, má se očistiti na kříži.

Artikul III.

Ortelováno jest nějakým k jich otázce, že obžalovaný pro ránu, z nížto raněnému prst jest ochromen, řka, »že jemu takovú ránu udeřil, leč moci bráně se mocí a života bráně,« sám pátý hodnými mužmi má toho dokázati a na kříži dovésti. (*L. S. 721.*)

Obžalovaný z ran muož se očistiti jedním přísežným.

Artikul IV.

Nalezeno jest: Byl-li by obžalovaný naŕčen vedlé práva městského od žalobníka z ran neb z utětie úduov, nemuož se očistiti jedním přísežným, leč by měl jiné svědky s sebú, jakož Práva krumfeštní praví: »Pakli žalobník skrze přísežného chce přemoci obžalované, tehdy obžalovaný lépe muož se skrze přísežného očistiti.« — (*L. S. 722.*)

Obžalovaný pro ránu šrámovitú očistiti se má.

Artikul V.

Obžalovaný pro ranění ohavné, po jehožto zahojení zuostává na tváři člověčí poškvrna neb šrám, jenž vlasy nebývá

přikryt: týž očisti se sám pátý muži hodnými; nebo táková rána má to právo, o němž jest psáno v Právích krumfeštních při onom nápisu: Kdož by koli druhému prst uťal. — (*L. S. 723.*)

Raněný bude-li vidín choditi a potom umře, má odpoviedati toliko z ran, a ne z vraždy.

Artikul VI.

Obyčej městský za právo drží: Jest-li že raněný byl by vidín od konšela, an chodí po ulicech a kostelích bez holi, obyčejem zdravého člověka, a potom dřiev žalob z téhož raněnie a saudem rozeznánie umřel by: tehdy obžalovaný ne z vraždy, ale z raněnie bude odpoviedati. — (*L. S. 724.*)

Raní-li kdo v kostele neb na krchově, trestán buď.

Artikul VII.

Když v některém kláštěře layk layka ranił, a za to v duchovním saudu chtěl dosti učiniti, k žádosti přísežných tudíž jest nalezeno: »Ačkoli za jedno prohřešenie jedna pomsta má býti, avšak jest-li že layk layka neb svěceného raní, bude-li žalovati v světském saudu, že násilé neb kvalt v kostele, neb na krchově, neb na jiném miestě službě Božie oddaném, jemu učinił a jej ranił: tehdy trojím obyčejem bude pokutován; nebo pro miesto dosti učiní saudci duchovniemu, ale pro rány a kvalt dá pokutu saudci světskému, a raněnému škodu zaplatí.« — (*L. S. 727.*)

Obžalovaný pro pomoc neb radu ve třech dnech má obžalován býti.

Artikul VIII.

»Volleist,« jenž slove pomoc neb radu dávati, nenásleduje všech ran, ale toliko vražd, útokuov na duom, zlodějstva, lúpežuov a morduov, a jiných těžkých prohřešenie těm podobných. A obžalovaný z »volleist« má dřiev tří dní býti obviněn, leč by hodná překážka, jakož nemožnost mluvení neb k tomu podobná, zašla, neb osvědčenie tak rozumně było by vloženo, pro něž čas tří dní má slušně prodleno býti. Přísežní jednu otázku sau učinili:

Zdali obvineny z »volleist«, jenž slove radu neb pomoc dávati, kteráž jemu položena byla za vraždu učiněnú v osobě některého hostě v jeho vlastním domu v noci, když již čeled spala a oheň zhašen byl, těžce spáchanú, a skrze viec svědkuo měl se očistiti, nežli z rady neb z pomoci vraždy na trhu neb na ulici ve dne učiněné? Jenž jsau takto naučeni: Že bez překážky předřečených případností, kterýž snad skutek hlavní, to jest vražda, ač by v žalobě výboj neb útok na duom byl přimíšen, viec by obtěžovaly, obžalovaný z takové rady neb pomoci nemá tieže toho odbyti, jediné jako jiného »volleist«, kteréž uloženo bývá člověku za skutek vraždy spáchané, nebo sám třetie s věrnými muži bude se moci očistiti. — (*L. S. 725.*)

Každý na svém právě má vinín býti.

Artikul IX.

Některaký jáhen žaloval v světském saudu na layka, že by jej ranil času nočnieho. A když jeho layk přísahú odbył, žádal jest k své straně nálezu, zdali by jáhen také neměl zase jeho žalobě odpoviedati? Nalezeno bylo: Poněvádž žalobník má následovati práva, v němž bydlí obžalovaný, má layk na jáhna neb na jiného svěcence žalovati před saudcí duchovním, ale svěcenec má žalovati na layka před světským saudem. — (*L. S. 726.*)

Raní-li kdo koho po slibu, moci se bráně, nenie vinen.

Artikul X.

Některací tuto příhodu předložili jsau: »Když Jindřich byl ruku ufal Petrovi, a k prosbě ctných mužuov miłost jeho byl obdržał, pokoru neb manstvie jemu učinił, přisáhł jest jemu, nikdy viec proti němu nečiniti, ale vedlé své možnosti v každém miestě raden i pomocen jemu věrně býti: přihodiło se jest, že jest jemu druhú ruku ufał. I otázku činí Petr: ‚Nemá-li mu Jindřich jakožto křivý příseżník, jenž mu v tom viery nezdržał, také bez vysłyšenie słov jeho hned, jakožto přemožen jsa, býti přisauzen?‘ Ale Jindřich praví, že, mocí moci se bráně, od autoku Petrova se bránił, a čině otázku: Nemá-li jeho svědectvie býti slyšáno hodných mužův, kteréž k ukázaní »notwer«, totiž odboje,

chtěl by vystaviti k své straně?« Na to bylo ortelováno: Že svědomie Jindřichovo má slyšáno býti. Nebo prvnější přísaha toliko jest jej k tomu nutiła, aby Petra nehněval; bez odporu však toho, od jeho autokuov mohł se brániti plným právem. A nad to, že skrze rány bývají vraždy, auduo ochromenie a jiní rozličnί nedostatkové: protož o tom, kdož se samého raní, ochromí, o tom kdož druhého chtěł raniti a neranił, o ranách skrze psy ukaušení učiněných, o zubuov vybití, o rvaní, kyjem bití, o modřinách a nápodobných přestaupeních, hledaj nahoře při nápisích O svědcích, O pomstách, O mordích, O vraždách, O žalobách a O pokutách; ale o ranách a o złočinstvie hledaj nahoře v nápisích O pomstách, O ženách, O pokutách, O žalobách. — (*L. S. 728.*)

Svědomie lékaře o ranách jest nedostatečné.

Artikul XI.

Přihodilo se: »Když Jan písař Martina v pravau ruku a Petra v levau těžce ranił, povołán jest lékař, a jsa tázán, kterak ty rány mají býti obžalovány? Jenž jest odpověděł, že k učinění žaloby z ran, měšťanuom ačkoli nebył přisáhł, avšak zdálo se jemu, že na každé patnácte nedostatkuov, jenž slove »lém«, totiž chromota, mohau obžalovány býti, proto, že na vší ruce jedna a na palci dvě, a na každém ze čtyř prstuov tří údové uschlí v chromotu by se obrátili. Protož řečník žádał jest písařuo, vedlé práva ortele jemu naleznauti: Zda-li slovem lékaře, jenž na dvau rukau 30 chromot pravił býti, poněvádž rány a vraždy od příseżných mají ohledovány býti, jichžto slovuom toliko, a ne lékařovým, zvyklo jest věřeno býti?« — Na kteréžto otázky k rozeznání příseżní v radě povołali jsau Martina i Petra, jichžto ruce když sau viděli a nedostatky prstuov znamenali, odsaudili jsau na jedné ruce toliko jeden nedostatek, řečený »lém,« totiž chromotu, vedlé jedné strany. Na druhé také jednu ránu, kteraż jest ruka měła, pro kteraż by měł býti obžalován. A jakož ruka jest jeden aud z větších auduo: též takový nedostatek slove větší »lém«, totiž chromota, a na druhé pak ruce nalezena jest menší rána, od kteréž toliko dva prsty byly ochromeny, ale jiní tří prstové skutek svuoj mohli jsau dělati. A tak na též ruce po dva prsty, jenž jsau menší audové, ze dvau menších chromot má žałováno býti.

A tak přemítáno jest a váženo od přísežných, že řečem lékařovým při žalobách z ran nemá prostě věřeno býti, ani na tom přestáno. Ale přísežní pro přísahu, kterauž k činění spravedlnosti o kterémž koli skutku učinili, mají také tajnau měrau rány i nedostatky jich následujiece spatřovati a pilně vážiti, aby ani tieže, ani lehčeji, nežli právo žádá, nebyly obžalovány. A ačkoli svrchu v prvním orteli psáno bylo by o ranách, že na jednom údu toliko žaloba z jednoho nedostatku má obžalována býti, ačkoli tayž úd viec ranami raněn byl by: avšak druhdy zase z jedné rány viec chromot nebo ohyzd na viec údech rozumně má obžalováno býti, jako v té žalobě, kdež z jedné rány na ruce dva prsty jsau ochromeny. — (*L. S. 729.*)

O domnění a potazích znamenitých, z nichžto někdy saudové bývají.

Artikul XII.

Když měštěnín jeden leže na smrtedlné posteli, zbožie své dvěma svým dcerám pozuostavil, a před poručníky, lidmi vierihodnými, poručil, z nichž jednoho, Petra Krajčího, správcí kšaftu a obráncí dcer ustavil, pod ohlášeniem takové výměnky, aby jeho dcery bez jeho rady a dobré vuole nic toho, jelikož by k změnění stavu jich náleželo, před se nebraly. I přihodilo se jest, že starší z dcer, kterážto dieł na ni přísłušný sobě měla od otce jmenovaný, bez dotazu řečeného obránce a bez rady jeho, muže sobě jest v manželství pojala. Kteryžto když se v statek řečené dcery, ženy své, był uvázał, obránce předřečený k přítomnosti rychtáře a konšeluov jeho jest povolał, osvědčował těmi, kdož jsau byli při kšaftu, že by správcí a obráncí był učiněn a že to manželstvie jednáno jest bez vědomie a rady jeho. Avšak dobrovolně dopustił a dieł dcery předepsané v moc muže jejieho poddał jest, žádaje k své straně skrze přísežné nález učiniti, jaké právo k mladší dceři a k statku jejiemu vedlé poctivosti poručenstvie příležełо by jemu budaucně? Kteřížto vynesli jsú: Že všeliké právo od poraučejícieho jemu dané, má mieti v celosti bez porušenie. A potom táž dcera, sestry následujíci, s mužem jedním, jménem N. v mravích potvorných a dosti nepodobných, rady obránce neuposlechši, odešła jest přeč. Jenž

v jednu vinici od poručejícího neb otce jejieho pozuostavenú, všetečně se týž muž uvázav, zase jest se navrátil a poručníka před saud zavolal, obvinil ze všeho statku (od poručejícího odumřelého testě svého) pozuostaveného. Jenž dovodil jménem svým a ženy své, jako na poručníka řádného, viec naň jakožto na pravého dědice než na poručníka, příslušeti. Jehožto duovodu jakožto nestálého přiseżní neváživše, po druhé jemu mlčeti rozkázavše a věčně, a nález sau učinili k straně poručníka, jakož se zprvu zavierá. Jehožto muž předřečený N. málo váživ, proti orteli od konšeluov vynesenému předepsanú vinici držal jest všetečně, až i moc neb panstvie z města tam přišedše a přísežných o tom saudu otázavše, od nichž naučeno bylo, že N. jakožto pyšný jich saudu a ortele zanedbal. Protož zavolán jest před panstvie, jenž, pro pokoj a dobré, obě strany na to navedli, že sau se svolili na přísežné tak nové jako staré, jakožto na saudce, ředitele a nalezatele práv, přátelské smlauvce a správce najvyššího práva, o všecky věci, kteréž mezi nimi zde i onde přemítány byly. Kteřížto když jsau výpověd a ubrmanstvie před panstvím oznámili, a pokutu uloženú jsau ohradili: ačkoli všem slyšícím ubrmanstvie dobře se líbilo, avšak N. je zavrhl, aniž držeti chtěl za pevné. Tu skrze panstvie, rychtáře a konšely jemu i správci kšaftu vedlé obyčeje pokoj uložený jim byl a rozkázáno, aby jinému pánu nežli toho města se nepoddávali, dokudž by předřečená pře mezi nimi konce slušného nedosáhla. A když se to stalo, tehdy správce kšaftu často od vieryhodných lidí vystřiehán byl, že N., s svými zlými tovaryši jeho zlého hledaje, zálohy životu jeho v tajných miestech činil by a v jeskyních. Tehdy přišed před rychtáře a konšely, jako s pláčem prosil, aby jemu od N. a jeho tovaryšuov pokoj a bezpečenstvie spuosobili. Tehdy povolali jsau N. a přátel jeho do jich plné rady, opět pokoje pevně zachovávanie jim ukládajiece, ač by chtěli nebezpečenstvie životuov i zbožie ujíti. K kteréžto věci správce kšaftu odpověděv, že by hotov byl pokoj zachovati, když toliko uručenie N. a jeho tovaryšuov stalo by se, aby jeho zlého neobmayšleli, aby mohl bezpečen od jich záloh býti. Kteréžto rukojmě když N. nerád a s hněvem postavil jest, potom po krátkém času jeden den sváteční, kterýž viec nad obyčej lidé do kostela zvykli jsau choditi, tehdy N. s tovaryši svými z někte-

rakého kautu, v němž se tajil, vyskočiv s nešlechetnými tovaryši svými, poručníka neb správci s jinými věrnými do kostela jdaucího na cestě jakožto mordéř zabiv, odstaupil jest a ušel. Protož v první saud přátelé poručníkovi a žena N. jakožto na mordéře žalovavše, jeho nepřítomnost jakožto pyšného když ustavně jsau obžalovali, aniž kdo co k jeho straně mluvil: a pře stála jest až do druhého saudu neskonalá. Kteréžto když nepřišel byl, předřečení žena, děti, příbuzní a přátelé poručníkovi, žalovali jsau z zabití a mordu a z míru rušenie na rukojmě N. — To když uslyšal N., osobně se jest postavil. A vidauci jej žena, děti a předepsaní, žalobu svau opětovavše, kteráž jest předložená, žádali jsau k své straně nálezu z práva: »Poněvádž N. ubrmanstvie ani rady přísežných nezdržal, pokoj jemu často zapověděný zrušil, a poněvádž nálezy a rozkázanie rychtáře a konšeluov všetečně jest pohrdal, a jakožto mordeř v temných a tajných miestech se pokrývaje, a odtud vyskočiv v den sváteční na cestě, kterauž do kostela chodí, v přítomnosti mnohých vieryhodných obecních lidí, obránci a správci kšaftu života jest zbavil; a protož jakožto vinný utekl jest, a rukojmě jeho nepostavili jsau ho v prvním saudu: zda-li bude moci mieti kteraký odpor, výmluvu neb ukázanie neviny?«

I jest otázáno, co by v tom za právo bylo?

A odpovědieno jest najprvé takto: »Abyšte mohli naučeni býti o právu, o kterémž tížete o N., jenž pod zapověděním pokoje, praví se o něm že by zabil správci, odpište nám, pilně se vytážíce mezi přísežnými a konšely, jimž jest známo obcovánie N.,kterak jest se před těmi časy zachoval, byl-li jest z kterého zlého skutku obžalován? A druhé, stalo-li se jest v přítomnosti lidské, že by poručníka toho zabil; neb nám píšete, že v čas, v kterýž se do kostela chodí, byl by zabit na cestě, když lidé často chodí. A zdá-li se vám, že jsau kteří lidé byli při zabití, ty pilně vyslyšte tajně, a což vám povědí, dobře znamenajiece, nám zavřeným listem odpište. Třetie, zpravte nás, zda-li N. toho času, v kterýž rychtář pokoj jemu zapoviedaje a rukojmi k zachování pokoje od něho žádaje, hned-li dobrovolně rukojmě postavil, řka: »Rád pokoj zachoval,« čili jest odpieral a skrze vazbu neb jiný těžký obyčej tomu rukojemstvie byl přiveden? A hned

jakž nás zpravíte svrchupsaných tří věcí, dáme vám zprávu o nálezu, jehož tížete.«

A k tomu ti přísežní odpověděli jsau: »Že N. před několika léty na poli s svým zlým tovaryšstvem dobrého člověka jest zabil s rozmyslem, a někteří z toho zlého tovarystva pravie se přítomní býti při zabití správce kšaftu. Druhé, počestní lidé, jimž slušně má věřeno býti, vyznávají na svau vieru a na své svědomie, že jsau viděli, že N. s svými tovaryši na kostelní cestě, jakož jest předpovědieno, z záłohy naň vyskočiv zabił. Třetie, že ne dobrovolně jest slíbił pokoj zachovati, nébrž skrze pohruožku vězení s těžkostí jest přinucen.«

Z kterýchžto všech věcí rada přísežných, jakožto z domněnie potřebných a podstatných sauce hnuti, konečně jsau nalezli, že N. očištěnie z vraždy naň vzložené z práva nemuož mieti, to jest německy »mag keyn berednyss haben«. Při tom znamenaj, že domněnie (præsumptiones necessariæ) aspoň potřebné pravdě příležící, netoliko jedno, ale viec jich, nebo často opětované, jakož se jest stało v příhodě předepsané, hodně bývají rozumem lidským přesuzovány. Jako v příkladě zlého domněnie v pochybné příhodě; protož když v jedné jizbě vznikła była sváda, hospodář domu jakožto smírce nechtě svády dopustiti, v to se był vložił a pravá ruka jemu była uťata, a on, vyšed z jizby, zavřel jest ji, a rychtář s přísežnými, k jeho křiku přišedše do jizby a nenalezše tu žádného raněného, krom hospodáře, poněvádž toliko meč jednoho novau krví zmazaný sau nalezli, pustivše jiné svobodné, saudce, k nimž było utiekáno na radu, kdo z těch v jizbě nalezených jakožto vinný utětím ruky hospodářovy měl by obžałován býti, radili jsau ti saudcové z domněnie předepsaného toliko na toho žałovati. Tayž pak obžałovaný, když před rychtářem z vazby jsa postaven, slyšeł se býti obviněn z utětie ruky hospodáře, žádał jest k své straně nálezu: »Poněvádž přísežní toliko o nalezenie meče krvavého u něho svědčili a nesvědčí, by ránu utětí ruky od něho učiněnú očima viděli, zdali jemu nemá očistění z práva dopuštěno býti?« Nalezeno było jemu, že tak, totiž, že mu má býti dopuštěno očištěnie. Znamenajiece: že jiné jest naleznúti obviněného s krvavým mečem v tom skutku, neb ne v skutku, a jiné, s mečem nahým, a ne nahým, a jiné, na běhu aneb utiekánie, a na neutiekánie; nebo jest-li že

kdo na utiekánie s nahým mečem novau krví zmazaným od příseżných był by nalezen neb od jeho příseżného, poněvádž utiekanie, jakožto skutku následuje, nezdá se některak od skutku býti odděleno, sauzen bývá z domněnie jako vinný. A příseżní k vynesení nálezu saudného dobře pomyslé. A o tom čti nahoře v krumfeštních Právích při onom nápisu: »Pakli by vražedlník był łapen při tom skutku s krvavým mečem.«

Při domněních vtipně má býti znamenáno, které věci, v které příhodě, v kterém miestě, v který čas, kterým aumyslem staly by se. Nebo takové věci některak rozumem saudce mohau hnúti. A kteréż by všetečné były, tehdy rozumu jeho k činění plného duovodu pohnúti nemají. Nebo domněnie (præsumptiones vel conjecturæ) jest některého skutku pochybného, někdy od połu neb ne docela, a druhdy docela rozumem postižení. Protož často domněnie dává pomoc neplnými důvody.

Znamenaj, že ve všeliké při, kteráž běží mezi chudými a mocnými, správně má do chudých domníno býti, že spravedlivú při drží. Neb nenie podobné, aby chudí proti mocnějším nad sebe saud strojili, leč potřebau hnuti jsauc.

. . . . . .*)

Był-li jest obžałovaný prvé złopověstný, nebo tak Práva svědčí: »Kdož jest jednau zlý, domnín jest vždycky zlým býti.« Item. Potvorní obyčejové, život těkavý, obcházení noční bez příčiny hodné, časté krčmovánie a kosteční hra, chudoba, práznost, hodokvasení neb rozkoší hledající, na stravu příliš nakládající, změněnie neb zapřenie pravého jména na týchž neb rozličných miestech, čárů nošení, takto německy řka: »sigstain, holer, wegwart,« a čarodějná slova a jiné mnohé věci, mázdřičky spůsobené k podobenstvie síti, v nichž se děti rodí, jenž slove odění a německy »geserb«, a nápisové, jenž slovú »caracteres«, a mnohé jiné věci nápodobné. Bylinám však, kořením, slovuom a kamení drahému i perłám bez pochybení dány sau moci přirozené. Ale o mázdřičkách rozprávějí báby, bude-li jich vzato devět neb najméň pět, a budau-li jmíny v kostele s zlatú neb hedbávnú

*) U Brikeího vynecháno na tomto místě doložení: „Sunt ergo ex sententiis et locis diversis, nunc per scripta et nunc per verba quæsitis collecta, quæ sequuntur. Et primo, quæ præsumptionem mali generant in genere, et sunt ista.“

nití za devět dní, ten čas v kterýž se hodiny duchovní čtau neb zpievají přes nonu (per nonam): budau-li potom od koho nošeny před rychtáře neb do saudu, ten obdrží svau při. Ale řečníci obyčej mají ohraditi se bzem a jitrocilem, aby v přech přemáhali.

Zvláště pak tyto věci plodí zlé domněnie: Jest-li že by sami bojovali, a jeden raněn jsa, druhý by jat byl s nahým mečem krvavým při skutku neb na utiekaní od rychtáře a přísežného. Takového zlého domněnie jednomu obžalovanému z vraždy bylo očištěnie odsauzeno, jakož před tiem ortel ukazuje. Item. Změněnie oděvu mužského v ženský, nebo zase zpět, neb oděv laykovský změněný v mnišský oděv, neb tomuto podobný, byl-li by sám zastižen s samau, a nahý s nahau, ty věci činí zlé domněnie v cizoložstvu neb v smilstvu. Item. Ač snopové rozličných zrn, jakožto žita a pšenice neb téhož zrna, z příhody dělily by se v barvě, jakožto bývá při červené a bílé pšenici: ač by mandelové na jednu hromadu byli složeni, domněnie krádeže mezi sedláky plodí. Rozliční pak klíčové a přípravy, kterýchž zloději užívají, jakož sau kozí nohy, velicí nebozízové, klíště a těm podobné, budau-li v čím domu nalezeny, domněnie činí vuobec. K témuž příleží ucha řezání, aneb na tváři ceychové, utětie auduov činí podezřenie. Item. Mezi svědky zlé domněnie činí bázeň a třesení při seznávanie, slov pochybovánie, řeči odpieránie, času a miesta změněnie a jiných rozličných okolkuov, o nichžto skrze opatrného vytazovatele svědkuov ztazováno buď, proměna. A tak při rozličných zlých skutcích skrze jich vytazovánie, jich otázkám vlastně slúžiece, skrze vtipného saudce pravda skutku muož nalezena býti. — (*L. S. 730.*)

KAPITOLA SEDMDESÁTÁ PRVNÍ.

O lichvách vuobec.

O lichvu nebude-li smlauvy dokonalé, vayš nemá zrůsti nad jistinu.

Artikul I.

Některací, činíce otázku o lichvách a základích židuom zastavených, napsali sau dva kusy, z nichžto první jest tento: »Jeden z našich měšťanuov přistúpił k židu, prosił, aby jemu puojčił pět věrduňkuov grošuov. A když mu jich był žid puojčił, křesťan až do třetieho léta zaplacení prodliv, jistinu hlavní, k nížto pět věrduňkuo grošuov jiných za lichvu přiložił, židu přičetł jest. Tehdy žid i jistinu i lichvu vzał, žádav k své straně vyneseného rozsudku: Zda-li na řečené lichvě docela má dosti mieti, poněvádž rok i druhý i nad to viec času jest pominulo od dne puojčení jistiny peněžité svrchupsané? Křesťan pak zpět praví: Poněvádž nenie žádného slibu (mezi ním a židem sprvupočátku propuojčování) o lichvy placenie uloženého, a také poněvádž toliko był dlužen, nikdy od žida nejsa napomenut, aniž se který počet stał mezi nimi: zda-li lichva, kteráž jest zrostła summu hlavní muož převýšiti?« — Druhá pře była: »Jeden z našich některakému židu dva základy jest zastavił. Kterézto když chtěł vyplatiti, jmenovitý s ním o lichvu učinił jest počet, kterúžto i s jistinú židu zpraviv, když žid penieze był v klín vzał, a křesťan žádał, aby mu základy vrátił: jeden základ jemu dał, řka, že druhý základ v ty časy, když mocí královskú jat był, ztratił

jest. I táže se křesťan: Poněvádž žid všecku lichvu s jistinau vzal jest a ani před tiem, ani potom, ani v ty časy když s ním o lichvu se smlauval, o ztracenie základu zmínky jest neučinil, zdali má svůj základ ztratiti týmž právem?« —

Na první usauzeno bylo: Poněvádž slibové skrze smlauvy právo obdržují, a sprvu mezi křesťanem a židem žádné jest zmínky nebylo o lichvě, ani po tom vstání v dluhu mezi křesťanem a židem žádného počtu nebylo, a skrze to tehdy lichva přišla, druhau na se brala by lichvu: dostatečno jest, aby toliko zrostlo lichvy, jakž mnoho bylo jest jistiny. A tento nález nenie nový, ale od starodávna zvyklý. A cožkoli židuom v nesytosti lichev tiemto obyčejem by se nedostalo, to proto, že při smlúvě dlužníkuov nenapomínajíce, ani počtu s nimi činíce, leniví jsau a zpozdilí, svému vlastniemu zanedbání přičísti mají. Znamenaj, když základ vyplacen jest od žida za jistinu, jest-li že lichev hned nezaplatí, těch v měsíci bez jiné lichvy vzíti nenie povinen. A též, když se počet stane mezi křesťanem a židem, nebude-li židu dřiev měsíce zaplaceno, na první lichvu zroste jiná lichva, a duovod toho jest z Obdařenie zápisu židovského, kdež se píše takto: »Item. Jest-li že křesťan od žida svuoj základ vyplatil by tak, že by lichvy nezaplatil v měsíci, ty lichvy zaplať, aby na ty lichvy jiné nezrostly.« Protož oklamávají židé křesťany v tom, že vyplacenými základy, aneb počet s nimi učiníce o dluhy, hned čtrnáctého dne na první lichvu počítají. — O druhém pak sauzeno bylo jest k straně křesťana; nebo žid ztracení základu měl jest oznámiti hned, aby tiem jist byl, neb najméň toho času, když se s křesťanem počítal o lichvu. Cenu pak základu ztraceného, nemuož-li křesťan svědkuov mieti, svú přísahú potvrdí. A tento ortel vyňat jest z Obdaření zápisu židovského, kdež se píše takto: »Item. Ač by z příhody ohně, neb skrze krádež, neb mocí své věci s základy zastavenými ztratił, a to by známo bylo, a křesťan, jenž jemu to zastavił, ovšem by jej nařkł: žid svau vlastní přísahau se zprostí.« A i z toho, kdež dí: »A to aby známo neb svědomo bylo« zjevné jest, že stracení základu má oznámeno býti, a ne zatajeno. A znamenaj, že při takových věcech velikú moc má toto oznámení, jenž slove »urkund«, totiž vědomie neb památné nebo podezřenie odjiemá.

O lichevnicích a lichvě.

Lichevnickú nepravost žádajiece zjeviti, kteříž často pověst kupecskú poškvrňují, když pod přikrytiem kupectvie, pod vymyšlenými rozličnými listy, u větší škodu své smlúvce uvodí, nežli ti, kteříž beze všech okolkuov upřímo puojčují na lichvy; a také aby, pošmúříce se, práva jako při tom neznajíce, viece se rozšiřovali, a tak potomně všetečnými duovody vymlúvali by se: oznamujem a vypravujem, že lichva bývá netoliko při puojčkách. A puojčka při těch vécech záleží, kteréž se dokonávají počtem, měrau a váhau. A netoliko ti, kteří upřímo takovú věc z té příčiny neb prvotně pro tu naději puojčují, aby nějaký užitek časný nad jistinu vzali, buď jakž koli malý, buďto že jsau užitkové neb duochodové věci puojčené, k jistině nepřičítajíce, za lichevníky mají jmíni býti. Ale také ti, kteří kupectvie jakáž koli, která času prodaje obecní cenú méně váží, a která toho času prodávaje, draze prodává, tiem úmyslem, že dluhu počeká. A kdož platí penieze hned za jakú koli věc kúpenú lacněji než zač tehdáž stojí, pro zisk tu věc odbyti prodlévá do času, až by ta věc dráže platiła, za lichevníky mají jmíni býti. A ktož takoví mohau dokázáni býti, vzneseni býti mají na vědomie farářóm neb jich úředníkuom, aby skrze ně k navrácení lichev, oni neb jich dědicové, právem duchovním připuzeni byli. Zpovědníci pak, jenž duše rozsuzují, takové k navrácení skutečnému navedú, ač svých duší zatracenie ujíti chtie. Také upadne-li kdo v ten blud, aby neustupně směl praviti, že lichviti nenie hřiechu, ten jakožto kacíř buď potupen. Najvýše pak farářové míst a ti kteří mají úřad kázati, aby aspoň každý měsíc toto ustavení věrným jich jazykem vypravovali, a spasitedlnými napomínaními, aby se zdržovali od hříchuov lstí a lichev, a oznamujte všem jiným a na odpuštěnie hřiechuov jich ukládajte, aby oni lichvy, kterýmž koli svrchupsaným obyčejem jsau vzali, navracovali, a pakli ještě lichev neplatili, ale platiti slíbili, od slibu sebe i své rukojmě aby žádali zproštěni býti.

KAPITOLA SEDMDESÁTÁ DRUHÁ.

Židu platí-li křesťan, na jistině-li čili na lichvě má sraženo býti.

Platí-li křesťan židu a o to saudí se, má na jistině poraziti se.

Artikul I.

Až by křesťan dal díl židu v dluzích, a potom by mezi nimi otázka byla neb žaloba vznikla, a tak že by křesťan pravil, že na jistinu ten díl vydal, a žid řekl by, že by to v lichvách přijal: tehda má sauzeno býti k straně křesťana. Nebo poněvádž dluh jistiny byl by z práva, ale lichva toliko z prodání, a také některak kmen dluhu, raději má sauzeno býti a sraženo k jistině než k lichvě; neb právem Božským zapovědieny sú lichvy. A tento nález srovnává se s oním nápisem svrchnějším O dluzích.

Židovský řád, ciesaři vyměřený a papežem Klimentem šestým stvrzený, k městské správě potřebný.

Artikul II.

Jest-li že židé (kteréžto věčná vina věčné službě jest oddala) milost křesťanská přijiemá a trpí jich spoluobývanie: nemají býti nevděčni, aby odplacovali křesťanuom potupu za milost a za obcovánie žehránie, aby jim tu odplatu činili, kteráž v obecním přísloví vzní: »Myš v tobolce, had v luoně, oheň v podolku svým hospodářuom zvykli jsou škodu činiti.« Slyšeli sme zajisté, že

židé křesťanky, dětí svých chuovy, čehož netoliko mluviti, ale nesluší ani mysliti, když se udá tělo a krev Pána Ježíše přijiemati, za tři dni dřiev, nežli by děti krmiły, mléko velejí vylévati do záchodu; nad to i jiné věci proti vieře obecné mrzké neb ohavné a nesłýchané činíce. Pro kteréžto věci věrní měli by se styděti a báti, aby v hněv Božie neupadli, když takové činy trpí, jenž vieře naší jsou k hanbě. Protož přikazujem přísně, aby viec chuov neb bab a žen přisłuhujících křesťanuo nemievali, aby od nich z přílišného obcovánie čelednieho k błudu jich nevěry nepřišły. A aby dcery svobodné neslúžily dcerám děvky, ale aby jako słuhy od Boha opovržení, o jehožto smrti nešlechetně sau se spikli, sami se aspoň skrze dokonánie skutku poznali służebníkuov těch, kteréž smrt Kristova svobodné jest učiniła. Pak-li by kdo toto naše přikázaní potupě neb zápověd naši, nébrž raději apoštolskú, chtěl by ženy, kteréž babí, a jiné čeledi nenechali by křesťanské: tehdy farářové měst pod pokutú kladby, zapovězte všem křesťanuom, aby s židy žádného tovarystva neb obcovánie neměli. Item. V pátek času umučení Pána Ježíše židé na jevo ať nevychodí, a ten celý den dvéře a okna svá zavřená mějte, aby před obličejem křesťanským, jenž v ty časy slavného Umučení památku činíce, znamení lítosti činí, skrze jich posmievanie a rúhanie v potupu Stvořitele by nevešli. A žádní křesťané v úřad jich vládařstvie nebuďte usazováni; pak-li by se kdo toho dopustil, odsúzením kládby znamenán buď. Úředníku pak židovskému dotud obcovánie křesťanské v tovarystvu a v jiných věcech nebuď dopuštěno, dokudž k užívánie chudých křestanuov vedlé opatrnosti faráře nebylo by obráceno, což jest koli od židuov dosáhł v tom úřadu přijatém, a leč úřad pustí s hanbau, kterýž był nepoctivě přijal. Školy židovské nové nikoli k stavení nebuďte dopuštěny, než staré, ač by se bořily neb chtěły by se bořiti, budú moci opraviti; ale aby jich ani na vayš, ani na šíř, ani dražších nedělali, než sau před tiem były, jenž zajisté za veliký vděk to mají mieti, že v starých školách a při svých obyčejích trpíni bývají. Item. Ke křtu nebuďte nuceni bezděčně, ani na osobách ani na statcích svých bez odsúzení trestáni buďte, aniž jim v jich statcích buď překáženo, aniž jich krchovové skrze zmařeni těl neb jinak buďte porušeni. Item, že podobenstvie oděvu zevnitřnieho, kterýž židé s křesťany

nesau nerozdílně. tak ovšem veliké uvodie nebezpečenstvie, že skrze nevédomí křesťané k židovským, a židé k křesťanským ženám se přiměšují: protož, aby přestaupenie tak potupného a smiešenie skrze zástěru pochybovánie druhdy pokrytého neb pošmúřeného, viec vymlúváno býti nemohło, ustanovujem, aby mužského pohlavie židé na svých hlavách klobúky široké, jakož jsau zvykli od starodávna, nosili, aneb kukly, ženy pak pod slojířem neb jiným přikryvadlem hlavy modlitebník neb rúchu přikrývající svrchu nad čelem mějte. Tak po vše časy takovými znameními od křesťanuov rozeznáváni buďte. Kterýchžto znamení jest-li že by židé nepřijali ve dvú měsících od tohoto oznamenie, jakž jest povědieno: tehdy obcovánie křesťanské skrze odsauzení pod kládbu buď ji odjato, a ku potupě časného pána toho města, kterýž je k tomu přinutí. Žákovstvo světské neb duchovní města, neb městečka, neb vsi, kdežto židé tak rozdílně obývají, tudíž vuobec službu Božie stavte, dokudž by židé tohoto ustanovenie úplně neuposłechli. Žádný žid za celý den u Veliký Čtvrtek nižádného obcování s křesťany nemá mieti. A jest-li že by který žid, s ženau křestankau cizołože, łapen byl a třmi muži přemožen: oba za živa buďte zahrabáni. A též buď, smísí-li se křestan s židovkau, łapen jsa, přemožen by byl jedním křesťanem a dvěma židy.

O volení provinilému pokuty ze tří věcí jemu podaných.

Ortelováno jest: Jest-li že kterému nezbednému dáno bývá volenie z těchto tří věcí pro zaviněnie řeči před přísežnými, a neb pro jiné těžké zaviněnie, to jest, aby prázden byl města den a rok, a neb 9 hřiven dał, 48 grošuo za hřívnu počítaje, aneb aby 9 dní osobně ve vazbě seděl: takové volení má býti dáno beze všeho prodlenie, aby hned maje rozmyšlení vyvolił. A což by z řečených tří věcí zvolił, toť má téhož dne před západem slunce vyplniti a učiniti, a zvláště zvolił-li penieze dáti. A takoví penieze mají na opravu města obráceni býti.

O při, která zajde před saud městský.

Pře, kteráž by přišła k saudu a právu městskému, podkomoří nemá s ní nic mieti činiti, ale přisłušíť i s pokutami k rychtáři a konšeluom města toho, když by ta pře zašła.

O nápadu zboží.

Oldřich, Jan a Fricek z Mezeříčí, pohnavše spolu k saudu paní Čemuty vdovy, někdy ženy Martina z Polné, a dvau synův jejich, Mikuláše a Petra, o díly dědičné, kteréž pravili na své ženy, dcery řečeného Martina, po jeho smrti připadlé býti, a kteréž za sto a 20 kop grošuov Pražských šacovali, tak že každý svuoj díl dědičný před saudem zahájeným slíbil dáti jim a jich ženám, zavazujíce se toho dovésti viece než půl radú. A když ta paní odpověděla, že svědectvím přísežných z rady, jemuž odpierati nemuože, chtěla by trpěti, a tak paní odešla jest: tehdy, když Oldřich a Fricek před saudem do konce trvajíce, žalovali ústavně z nepřítomnosti Mikuláše a Petra, synův řečené vdovy. A když se saud dokonal, a saud řečený byl zdán i dali právo saudné německy slove »schon,« a všecku súmu peněz, kterúž sau šacovali při první žalobě na řečenú paní, a díly jich dědičné, jakožto právem obdržené na nich, v knihy kázali jsau sobě zapsati. A když jest přišel druhý saud, když seznánie předepsané mělo slyšáno býti, na jehožto vědomie předřečené obdrženie bylo přišlo, vdova, k saudu stojeci, žádala jest sobě nálezu a přísudku: »Poněvádž zeťové jejie, Oldřich a Fricek, díly své dědičné i jich šacovánie, z nichž jsau na ni žalovali, obdrželi jsau na synech jejich, a zapsati úplně a naprosto bez odporu rozkázavše: zdali by ona již od jich narčení zproštěna spravedlivě býti neměla?« Ale strana odporná zpět mluvila: »Poněvadž paní Čemuta v prvnější odpovědi při žalobě na ni učiněné k podstúpení svědectvie svolila, zdaliž toho přijieti by neměla?« A ortelováno jest konečně k straně paní, aby Oldřich a Fricek díly své dědičné a úplně všecky penieze, za něž sau dědictvie šacovali, naprosto a bez odporu dobrovolně s dobrým rozmyslem obdrževše, rozkázali sau sobě v knihy zapsati. Ta paní a třetie část zbožie, kteráž na ni přísluší, jakožto na vdovu, od nich i od žalob jich jest ovšem zproštěna. Neb kdož jest již žaloval, nemúž viece žalovati; pak-li kdo zpět učiní, odpiera se práva svého.

Muož-li obžalovaný z trojí neb z šestery viny jednú odpovědí odbyti.

Měšťané Kolinští psali jsau takto: »K trojí žalobě před námi na jednoho pro dluhy, a opět k trojí žalobě na jednoho

z protivenstvie druhému učiněných. od obžalovaných jednů odpovědí jest odpovědieno; protož tiežemeť se, jest-li doplna a dokonale povědieno?« Jimžto jest odepsáno: Poněvadž, co sluší žalobníku, přísluší i obžalovanému, však zajisté raději buď puojčujícím, aby při straně obžalovaného povolněji vedlé rady spravedlnosti bylo jednáno, nežli při straně žalobníka. Jest-li že žalobník tři žaloby pod řádným spůsobem prožaluje: obžalovaný, zachovaje týž způsob, povinen jest třmi odpovědmi odpoviedati. Nebo že častokrát žalobníci, co by pod jednú mohli obžalovati, pod třmi žalobami chytře berau k ulovení obžalovaných. Ale poněvadž lest a lstivost žádného nemají spomáhati, také každému práva dobrodinstvie nebuď odepřeno. Protož konečně nalezajíce vypoviedáme: Jest-li že obviněný ke třem žalobám žalobníka jednú odpovědí obecní odpovie, to jest, každému zvláště přimíní, kterážto odpověď slovo rozdělující v sobě zavierá, jako řka: »Já nejsem jemu ničímž tiem povinen,« etc. neb slova těm podobná, jako prohřešilý die: »V čem mi vinu dává, v tom se já neviním.« A opustí-li žalobce tuto odpověď mlčením, aniž na odpor nepředloží, poněvádž bdiecím a ne spiecím práva spomáhají, úplně a dokonále jest odpovědieno. Pakli by žalobce, slyše tu obecní odpověď, odpor učinil, žádaje sobě nálezu, »zda-li ke třem žalobám pořád spuosobem práva učiněným, obviněný jednú obecní odpovědí odpověděl by dostatečně?«, ač obviněný jí zamlčením opustě, nic odporného nepřivodí, a poněvádž tomu což jest obecného, muože se tomu ukrátiti skrze zvláštnost: nálezem ortelním vypoviedáme, že obžalovaný ku první žalobě dobře jest odpověděl, ale k druhým potomním neodpověděl, a v nich padl jest, a žalobce jest obdržal je na něm plným právem. Pakli by obžalovaný k žalobě žalobce na žalobu předloženú žádal k své straně nálezu, »nemá-li s pomocí práva neb s dopuštěním užiti holunku?«, ortelem nalezeno, že »holung«, potvrzuje, na nějžto pro dvě žalobě zaplatí rychtáři pokuty dva groše k řečenýma dvěma žalobama, poněvádž, k první odpoviedaje, dobře odpověděl. Má však při předepsaných věcech dobře znamenáno býti, když odpověď dala se vuobec; rychtář ptal-li se jest na obžalovaném, »slova řečníka svého má-li za stálá?«, to jest, jest-li vuole jeho k tomu, což řečník mluví, aneb jest-li saud zahájený, v němž ty žaloby a odporové se dějí, neb byla-li by

která z tech dvú vecí: obviněný dlužen jest pořád k třem žalobám třmi odpovedmi pořád odpoviedati.

Kdož nepostaví svědka k zavitému roku, potom jeho stavěti nemuož.

Hašek učinił žalobu na Mikuláše, že by jemu dlužen byl tři loty zlata, pravě, že svú žalobu chce dokázati konšelem. K tomu Mikuláš odpověděl, dluhu odpieraje. ale svědectví příseženého trpěti že by musił. A když jest přišel saud zavitý. Hašek nepostavil jest konšela, ale rychtáři a konšeluom na saudě sedícím svuoj odjezd pro pilnú potřebu skrze jednoho konšela na jiné konšely vznesł, odjeł jest. A poněvádž člověk nemúž svého svědka puditi sám od sebe. ale právo. aby vydal svědectvie pravdě: řečený Hašek žádał sobě nálezu, »muož-li jemu to co škoditi čili nic, aneb co by v tom bylo za právo?« Na to bylo ortelováno: Poněvádž Hašek u večer nebo jiný den nespůsobił jest konšela pohnati neb k saudu postaviti. skrze to řečený Mikuláš od něho jest zproštěn; nebo zavitý saud nemá žádného odtahu neb prodlévání.

O šeňku za městskau zdí.

Zapovědieno jest. aby žádný ve vsech. kdež jsau městští forberkové, aneb za městskau zdí žádného pití nešeňkoval; jinak ztratíť pití i s sudem. a rychtáři za pokutu zapłatí věrduňk.

O falešných penězích.

Jest-li že by falešné penieze u některého muže počestného były nalezeny, a jest-li že ten die, že jsau jemu ty penieze dány od jiného muže dobré pověsti: odpoviedající sám sedm lépe se bude moci očistiti, nežli by jej žalobce sám sedm mohł přemoci. (O tom šíře v Právích Horníkuov na Horách Kutnách.)

O prošení prodlení a potazu.

Ve všech přech, kteréž přemítány bývají před saudem od Hodu Narození Božieho až po ochtábích Velikonočních najprvní pátek, kterýžto den na zavitém saudě má býti sedieno, všeliky

člowek opětowání neb obnowení své pře bude moci mieti, jenž slowe německy »Erholung«, to jest prodlenie potazu. Ale čtyři pře wyměňujem od súzení neb přísnosti tohoto práwa, totiž wraždu, podáwenie neb násilí panen, winu fałše peněz nebo střiebra, útoku na duom, z nichžto pro każdú při, bude-li člowěk přemožen, bywá życota odsauzen. Jest-li że by která z těch pří den zawitého saudu dostała se k súzení, obwiněný bude moci své pře prodliti až do druhého najbliżšieho dne, a opět od toho dne až do třetieho, w kteréžto již beze wšeho dalšieho prodlewanie musí ji wykonati, nebo skrze smłúwu, neb řádem práwa. A wšecky pře těm podobné týmž právem chceme aby konány byly.

O fałešných klíčích.

Słušné jest také, aby kteréž by koli kowář některému muži neb ženě fałešné klíče dělał, był-li by přemožen třmi swědky, ruky zbaven buď.

Kdož přechowává złočince.

Był-li by kto nařčen, że škuodce přechowává, to jest złodeje, lotry a jiné kteréž koli, napomenut jsa poprwé, sám se očistí, podruhé sám třetie, po třetie sám čtwrt, padá-li po čtwrté, nálezem nápodobnú mukú buď trestán.

O řemeslnících a přijetí do cechu.

Ustanowujem také, że każdý řemeslník, żádaje mistrowstwie obdrżeti, mistruom dwě libře wosku do cechu a rychtáři dwa groše a písaři jeden powinen bude dáti, a rukojmě dobré postawiti za rok w městě bydleti. A kdož by koli w cechu co přestaupił, stanet w pokutě funtu wosku najprwé, přestaupí-li podruhé, we dwú, a tak dále, přiwětšuje. Ustanowujem, aby wšickni řemeslníci, do města wcházejiece, dali rychtáři dwa groše, písaři jeden groš a mistruom libru wosku, jakož se swrchu wypisuje. A nápodobně jest o ševcích, s tiemto přídawkem, że mistruom ševcuom dá 10 grošuov, dwě libře wosku a uručí, jakož nahoře. Opět, wšeliký cizozemec, šwec, krajčí i jiný, listy od města neb kdež jest obýwał prines, kterak se jest tam zachował.

Práva saukenníkuov a jiných řemeslníkuov, vydaná léta tisícího třistého čtyřidcátého devátého.

Každý, chtě mistrovstvie a bratrstvie obdržeti, práva městského, jakož obyčej jest, sobě dobuď, a rychtáři se dvěma groši a písaři s jedním zjev se k dání.

O kupování a prodávanie vlny.

Opět, chceme, aby žádný z mistruov nesměl jinde vlny kupovati než na trhu v trhový den, na slušném a určeném miestě, a ne jinde. A nad to, což by koli mistři ustanovili, žádnému toho nesluší rušiti, ale věčné a pevné jmíno buď. Pakli by se kto tomu zprotivil, poprvé a podruhé, jedním věrduňkem pokutován buď, po třetie zbaven buď díla do dne a do roka. Chcme také, aby nižádný nebyl spolu pacholkem i mistrem.

Práva rybařská.

Ustanovujem jednostajně pro obecné dobré města, aby žádný rybář plodu rybího na trh nesměl nositi. A ktož by koli zrušil řečené přikázanie, všecky jiné ryby s předřečenými rychtář a konšelé, kterýž by k tomu najprv přišel, jemu pobeř, kteréž by koli měl na trhu. Pakli by toho po dvakrát se dopustil, po třetie na pranéř buď vsazen za den, a když se den skoná, buď z města vyveden, do roka a do dne. Opět, všichni vod vylevači, totiž, kto zlije člověka scankami aneb vodau, předřečené trestání podniknau a pokutu, přemoženi jsúc jedním ctným mužem. Opět, všem kupujícím v městě neb za městem ryby kupovati na prodaj na trhu neb v domích pod předřečenau pokutú zapoviedáme. Opět, jednomu každému s námi přebývajiecímu a ryby kupujícímu a do jiných měst neb městeček nosícímu, zapoviedáme: bude-li pak kto lapen, pokutami buď trestán předepsanými.

O měrách obilných a o strychu.

Ustanovujem, aby ti, kteříž užitky měr neb strychuov v letě i v zimě od obilé užievají a berau, každé suché dni dva konšely vzali k zkušování řečených strychuov, a žádajte, aby tak chudému jako bohatému dáľa se rovná spravedlnost při měření.

Sladovnická práva.

Opět, chcme, aby všeliký sladovník svuoj strych k tomu nesl, jenž slove ceychýř, a před konšely jmenovanými zkusil. A kdož by koli to zmeškal aneb přerušil, pokutě jednoho věrduňku rychtáři k zápłatě podnikne.

O měrách.

Přísežní každého města dłužni jsau při kupectvích a měrách a jiných všelijakých věcech, kteréž slušejí k obecnému dobrému a pokoji, věrně řéditi s rychtářovú pomocí. Což by pak koli zřídili obyčejem předřečeným, žádný jiný nikterakž v to se nevměšujte k změnění, neb odpierajiece. A kterúž koli pokutu na ty věci ustanovili by, ta od přestupníkuov ustavení buď placena.

Práva pivovarníkuov.

Ustanovujem, aby žádný z pivovárníkuov ty časy, když vaří jedno pivo, jiných nesměl vařiti, leč by se řečenć vaření ovšem skonalo v jednom pivováře, aby oheň byl ostřiehán a piva vařícím aby se škody nedály.

Obilé v snopích nemá býti do města vezeno.

Ustanovujem a pevně chcme mieti, aby žádný obilé v snopích, kteréhož koli zrna bylo by, s polí do města do domuov neb stodol svých k skládaní nesměl voziti pod větší pokutú, proto aby škody nenabyté bylo se uvarováno. Ustanovujem, aby žádný věřitel neb hospodář, když muž odejde neb ač umře, postłaní a těch věci, kteréž k stolu přisłušejí, ženě nemohł fentovati.

Ustanovení a řád žákovstva svěceného, Klimentem papežem šestým vydaná léta tisícího třistého padesátého pátého, kterážto k městskému řádu jsau potřebná.

Artikul IV.

Žałostně vznášíme, že mnohého žákovstva svěceného život jest tak hodného trestánie, že oni skrze ohyzdnost příkladů nevzdělávají mravuo laykovských, ale raději ruší. Protož všecko žákovstvo svěcenć mravy a životy napravte v lepší, a ty věci,

kteréž k jich stavu a k poctivosti náležejí, s velikú opatrností ostříhajte. Aniž toliko od zlého, ale také od příčiny zlého učte se zdržovati, opatrně, zdrželivě a v čistotě živi buďte. Od obžerstvie a opilstvie zdržujte se, jenž jsau chlípnosti zápalové. A také když kvasy strojí o nových mšech, kteréž by žákovstvu byly, krmí nad šest nezbývaj. Do krčem nechoďte, brani nenoste, leč pro potřebu a cest nebezpečenstvie, jsauce na cestu vystrojeni. Auřaduov a obchoduov světských podezřelých, jako krčmářských a jiných, ovšem se vystříhajte, nebo žákovstvo vede-li zjevně a osobně takové obchody a s tiem nesau-li oděv žákovský, jsúce po třetie napomenuti od najvyššího duchovnieho správce, dioecesianum, nezuostane-li takových obchoduov neb potom se zase vně dá, v svých vlastních věcech nebude moci toho bez škody užiti. Pakli k tomu opomítají oděv žákovský neb kněžský jelikožto k osobám, potracují »privilegium« kněžské. Také slušné jest, aby žákovstvo svěcené pleš a ostříhaní nosilo s obnaženýma ušima, s kněžským oděvem. A který koli žák svěcený užíval by otevřeného raucha, leč z hodné příčiny, má-li platy neb duochody duchovnie, za šest měsícuo od užievanie důchoduo, kteréž drží, skutečně má prázen býti. A pakli duochoduov nemá a bude kněz, pro ten skutek za týž čas k obdržení auradu kostelnieho bude nehodný. A též o jiném žákovstvu, kteříž ani duochodů mají, aniž svěceni jsau. Raucho takové neb ostříhanie zjevně nosíce, duostojenstvie žákovské, neb osob, neb duochod nějaký drže, jemuž nastává péče o duše, i jiní v kněžství usazení, i také mniši, všickni, kteří musí skrze slušnost ze vnitřnieho oděvu vnitřnie mravuov počestnost ukazovati, jest-li že krom zhodné příčiny takový oděv ponesú, skutečně od užievanie důchoduov, kteréž drží, mají odlúčeni býti. Jiní pak kněží a mniši za týž čas roční jsau nehodní k obdržení každého úřadu kostelnieho. Nad to žákovstvo a zvláště, kto duochody mají, nohavic šachovaných, červených neb zelených užievati nemají, aby z sebe kaykléřuov nečinili. A jest-li že za rok neb po trojím napomenutie tu ohyzdnost puosobili by, proto mají zbaveni býti všeho úřadu kněžského. Her vrchcábních a kostečních vystříhajte se. Při tancích a turnajích, kolbách a jiných zjevných divadlách nebývayte. V zavření jeptišek bez hodné příčiny a staršího zjevného dopuštěnie vjíti nesmějte. Žákovstva, kteří obecně

slovú tekaři, do svych domuov nepřijímajte, aniž jim jakýchz koli daruo malých neb velikých dávajte. Do kostela hlavnieho, v němž jest stolice duchovnie aneb někdo vyvýšený, času služby Božie bez náboženstvie nevcházejte. Kněží kosteluo a far zvoníky učené a ne layky mějte, kteříž by obecně s nimi zpievati neb čísti uměli. A když se služby Božie dějí a věrným svátostmi kostelními poslúhují, obadva, totiž kněz i zvoník, buďte v komže oblečeni. Nad to žádný kněz nesměj mši slúžiti bez služebníka. Ačkoli laykóm nad kostelními osobami a nad jich statky všeliká moc jest dávno odjata, tak právem duchovním jako i světským: avšak mnozí layci proti přikázaní jich obdržení rozličným usilováním myslé zrušiti. My, chtějíce jich všetečnosti odepříti, mocí tohoto slavného zboru pod osvědčeniem Božieho saudu a věčným zlořečenstviem, přísně přikazujem, aby viece takových všetečných rukau nesměli ztahovati. Totiž, kdož by někoho do kostela utiekajiecího, jak koli zlý skutek učinil by, aby rychtář ani kdo jiný jakéhož koli duostojenstvie světského a moci z kostela násilím nesměl vytrhnúti všetečně, obdařenie kostelní tak porušuje; ale radši k žádosti správce kostela, do něhož jest utekl, život téhož a údy zachovaj a jej peněžitým neb jiným lehčejším trestáním tresci. Leč by zločinec do kostela utiekající byl zjevný lotr neb noční lúpežník dědin, aneb ač by v tom kostele aneb na tom krchově vraždu neb utětie úduov pod nadějí fraydu učinil; takoví zajisté obdařenie všeliké svobody jsau nehodní. Žádný pod klátbú v kostele neb z kostela ohrady neb tvrzí směj staveti neb udělati, aneb jeho krchov k jeho upevnění nikterak neohrazovati. Žádný z laykův žádného žáka svěceného, oděv kněžský a pleš nesúcího, bez rozkázanie saudce duchovnieho nesměj jímati; pakli to učiní, pro ten skutek v kládbu padne, z kteréžto sám papež můž jej rozhřešiti. Avšak jest-li že žák neb kněz těkavý, v zlodějstvu neb v jiném zlém skutku lapen aneb podezřín byl by z utečenie: tehdá z téhož našeho svobodného odpuštěnie a obecnieho, kteréž tiemto listem dáváme, moc světská, muože-li slušně jmína býti, však pod svědectviem žákovstva aneb jiným vieryhodným, takový zločinec muož jat býti a co najprvé bude moci na saudce duchovnieho znesen a vedlé práv trestán bude. Pakli by kdo smělostí svatokrádežnú preláta, kanovníka nebo kterého koli žáka svěceného,

kněžsky se nesúcího, zabil neb ochromil, krom jiných rozličných pomst práva všech náprav, ač jest které držal od kostela, buď právem zbaven a k kostelu, od něhož jest je držal, svobodně buďte navráceny. A právo podací mel-li jest v jednom neb viece kosteléch, pro ten účinek ztrať a připadněte na biskupa toho kraje. Ti pak kteří všelikú zlost přemohúce, arcibiskupovi neb biskupovi protivili by se neb někoho z nich bili by, jali neb zamordovali, aneb zločincuom k tomu radu, pomoc, přízeň dali by, i jich sstupujícím, jakož předpisuje se, i s těmi jemu k tomu pomáhajíce: pro takový skutek upadají v pomsty jim od práva ustavené. Že pak světský jako duchovnie řád bývá pohanín, když jednoho každého moc súdná nezachovává se: protož slušíť, aby saudové duchovnie i světští byli nesmíšeni. Protož všem saudcím duchovním přísněji přikazujem, aby laykuov k prosbě kterého koli žáka neb layka pro městské pře do svých sauduov poháněti nedali, ani k rozsúzení těch pří nikoli nevkládajte se, leč snad bídných osob a v skutku postižených. Aneb k pohrzení saudce světského, aby zase saudce světští žákovstva, pro kteréž koli pře hlavnie neb městské, ani také laykuov o zbožie a vládnutí kostelní, jakýmž koli jménem je drží, nedopúštějte je poháněti, ani je smějte sauditi; jinak tak duchovnie saudce jako světští moci své meze přestupuje, v saud kládby upadne. A žalobník žák, který obžalovaného před nesvým saudem trápil, v nákladích buď odsúzen a potom v té při nikoli nebuď slyšán. Ačkoli hřiech smilstva najmrzčejší jest mezi jinými hřiechy žákovstvu svěcenému, nebo mezi jinými ctnostmi prvotně zdrželivost těla vyznává se: mnozí však žáci svěcení, na své spasenie nepamatujiece, netoliko pokušením přemoženi jsúce, žádosti těla konají, ale také předcházejí, aby daremních pokušenie nemievali, v domích vlastních neb sausedských hotově ženy k smilstvu chovají. Protož abychom nebyli vidieni ten hřiech skrze strpenie schváliti neb schvalovati, všecko žákovstvo a kněžstvo potomnie, které v domích svých ženy podezřelé neb i pod svým šafováním chovali by zjevně kuběny, jsau-li duochody a prebendy majiece, aby jich zbaveni byli; a pakli platuov a prebend nemají, od skutkuov kněžských od svých vyšších ułožili sme aby byli složeni. Které potom, jakž jich zlost bude žádati, jich starší věčnými žaláři trapte, neb z svých biskupové

vyžente. pakli by i tak nedbali životuov svých polepšiti. Děkané, kteří po městech svého děkanstvie žáky, a farářové své sausedy neb tovaryše tiem hřiechem nakažené vědomě trpí, jako by sami kuběnářstvie páchali, odsuzujem. A ačkoli kněz pro smilný skutek neb pro jiný smrtedlný hřiech, jelikožto k sobě samému, jest s moci kněžské složen; však nemá od jiných služeb Božiech se vzdalovati, leč by to prohřešenie bylo odsúzeno ortelem, neb skrze vyznánie při právě neb skrze důvodnú věc, ješto z obcovánie nějakého nemuož zatajeno býti. Také potupenie kuběnáře pravieme duchovniem právem, jakož dole o tom některá práva z Dekrétu najdeš, ješto netoliko k sobě samému s kněžstva složen býti má, ale také i k jiným, pokudžto složenie trvá, dá-li se v slúženie mší, jako prvé v neřád jest upadl, od kteréhožto jediné samým papežem muož vysvobozen býti. Kněží některých, hřiechy konajiece svátosti prodávanie, nepravost srdce tak jest zprzniła (simonia), že ani křtem, ani oltářní svátostí, ani požehnáním při voddavcích, neb mšemi zádušními, buďto při pohřbení mrtvých, buďto což koli duchovnieho, nechtějí svým poddaným posluhovati, leč jich posluhovánie bude jim zaplaceno aneb zaplatiti slíbí mzdu jeho ohyzdnosti za dokonánie, nébrž dokonalejí předcházejiece žalobu starého obyčeje. Protož my všeliké mrzké prodávanie neb lovy svatokupecké nepravosti, abychom nezdáli se je tvrditi pro netrestánie prodavačuov času našeho, mocí tohoto svatého zboru stvrzujem a ustavujem, že všecky svátosti předepsané bez odporu všech zvykłostí jakýchž koli a obyčejuov, kteřížto spíše ruśící sau řády, aby od kněží bez požádanie jakéž koli časné záplaty svobodně były přisłuhovány. Kdož koli potom z předřečených prodavačuov byl-li by postižen, jest-li správce kostela, věčně buď jeho zbaven; pakli jest vikář neb tovaryš správcuov, do biskupského žaláře buď vsazen, aby tam věčně pokánie činił. Ale však kdyby nechtěli laykové obyčeje kostelnieho slušného a schvaleného zachovávati, tehdy ne jimi kněžími, poněvádž pře vlastní, nemohau býti saudce, ale skrze biskupa nebo jeho úředníka docela a doplna o tom pravdu poznaje, i saudem duchovním k jich zachovávaní buďte připuzeni. Item. Archidiakonové měst, neb veští děkanové, jest-li že by posvátním pomazáním, neb křižmem, neb olejem posvátným sám skrze se nebo skrze jiné směl by co učiniti kauzedlného, neb

na někom nětco dobyti, svých duochodnov věčně buďte zbaveni. Nad to také, která města mají, aby žádný nad jistú summu kostelnom neb kněžím nesměl poručiti při své poslední vůli, za nestálé odsuzujem, ponevádž nepravost v sobě zavierají a svobodu kšaftovánie potupují. Protož z těch práv ustavitelé a jich užievajiece puzeni buďte právem duchovním, nad to biskupové mějte bedlivost při správcích kšaftnov a vuolí posledních, i proti tem, kteří by jim překáželi obyčejem jakýmž koli, aby oni vedlé vuole poslední kšaftujícího v určený čas skutečně vyplnili, a pakli kšaftem času neuložil, dosti učinění nad rok aby se neprodliło. Správce také posledních vůlí, v statek sešlého nikterak se nevkládajte, pokudž statek nebude popsán pod seznáním vierihodných osob. Kdož koli kostelní užitky drží, mají ovšem pomáhati na opravení střech a kostelnov. Sběrači almužen k stavení kostelnov, kteréž druzí kostelníky nazývají, buďte ustanoveni bez výmluvy starší lidu. A té almužny vérných lidí nenakládajte bez rady správcí kostelních. Každý svatokrádce, kterýž by v kostele krádež učinił, múku kola podstaupí. Ustanovujem, aby každý kupec, kramář neb krčmář, ani žid, ani kdo jiný kostelních věcí v základě, ani k schovávaní nepřijiemal, leč pod hodným svědectviem. Pakli kdo proti tomu učiní, takovúž pokutú buď trestán. Bude-li ta věc za hřivnu, hřivnu zaplatí, pakli méně za deset hřiven; tyf zaplatí nebo ruky zbaven buď; pakli nad deset hřiven, bude hrdła zbaven. Z desíti pak hřiven dostane se třetina k kostelu, třetina rychtáři a třetina přísežným. Jest-li že syn neb dcera nětcí vešła by do zákona kněžstvie neb oblékla by se, totiž v nábožné rúcho, jenž slove »professio«, po smrti rodičuov svých z jich statku nic mieti nebude, než jako jiný chudý Pána Krista. Item. Kdož by koli uvedł komu syna neb dceru aneb přítele nětcího ku prodání aneb jiným obyčejem, muku kola podstaupí, to jest, bude zbit na kolo. Residuum quære in Statutis Provincialibus.

Konec všech práv městských.

Počíná se Registrum Práv Městských

rozdělané po kapitolách, artikulích a rozdielích.

A.

Aby se světlu neškodilo, rozumie se o nynějším neb budaucím. Kapitola XXXIX. rozdíl VI.

Ač věno živé jest vždy, však za věno ujištění jest neškodné. Kapitola XVIII. artikuł III. rozdíl I.

Almužny mají se obraceti na chudé. Kapitola LXXIII. artikuł IV. rozdíl XXXVII. O témž kapitola LXVI. artikuł XI. rozdiel I.

B.

Báby a strayci rovně se dělí. Kapitola LXIV. artikuł IV. rozdíl IV.

Barvíř, pištěc, hudec, lazebník nemá býti konšelem. V právích konšelských artikuł XXIII.

Bdícím práva slaužie. Kapitola LXVIII. artikuł XXIV. rozdíl V.

Bez slyšení nemá býti nálezu. Kapitola I. artikuł XLV. rozdíl I.

Bezděky žádný neviň, ani podruhé z viny sauzené. Kapitola II. artikuł I.

Bez příčiny žádný se neodvolávaj. Kapitola IV. artikuł VI.

Bez pokuty v radě konšelé pohodnúti se mohú. Kapitola XX. artikuł XI. rozdíl II.

Bez kšaftu umierá, kdož vedlé práva zřiezenie nečiní. Kap. LXVI. artikuł V.

Bířic svědčiti množ o věrduňk. Kapitola X. artikuł I. rozdíl II.

Bířic v něčem množ svědčiti, ale kat nemúž v ničem. Kap. LXVIII. art. XXVII.

Bířicem volánie ku právu jest pod pře ztracením. Kapitola X. artikuł I.

Bíti nemá do krve řemeslník učedlníka. Kapitola XX. artikuł XIII.

Bližší jest, koho žádný nepředchází. Kapitola LXIV. artikuł IV. rozdíl IX.

Bližší jest obžalovaný sebe brániti, než pnovod. Kapitola I. artikuł II.

Božiem peniezem utvrdí-li se prodaj. Kapitola XXI. artikuł VII.

Braň přes zápověd kdo by nosił a s ní chodił. Kapitola V. artikuł III.

Braň kupcnom pocestným nemá brána býti. Kapitola V. artikuł IV.

Bratr otcnov bližší dědic než mateřin bratr. Kapitola XXVII. artikuł XXXI.

Bratří a sestry s rodiči se dělí v nápadu. Kapitola LXIV. artikuł IV. rozdíl V.

Bratr a sestra poloviční nedělí se s rodiči. Kapitola LXIV. artikuł IV. rozdíl VI.

Bratří umrlého s rodiči napadají. Kapitola LXIV. artikuł VI. rozdíl VI.

Bratr za bratra v těžké při svědčiti nemuože. Kapitola LXVIII. artikuł IX.

Bratří postaví-li kdo prvé, potom jiné postaviti, jest s podezřením. Kap. LXVIII. artikuł IX. rozdíl I.
Bratří se jinde nazývajíc a nejsau-li, by přišla potřeba, svědčiti sobě nemohau. Kapitoła LXVIII. artikuł IX. rozdíl II.
Brání-li se kdo moci, má se očistiti na kříži. Kapitoła LXX. artikuł III.
Bratr a syn poloviční téhož rodiče nápad mají. Kapitoła LXIV. artikuł V. rozdíl VI.
Bude-li pře rychtářova, vysesti z saudu má. Kapitoła I. artikuł L.
Bude-li slúha poslán pro upomínání, a on dá jemu, tehdy jest škoda, komu jest puojčeno. Kapitoła XII. artikuł V. rozdíl I.
Bude-li kto při łaupeži a odpierał-li by, nemúž mu věřeno býti. Kapitoła XXV. artikuł XX.

C. Č.

Čas pokazování stavuńkuo. Kapitoła VII. artikuł IV. rozdíl III.
Čas prodlení k odporu stavuńkuo. Kapitoła VII. artikuł VI. rozdíl I.
Čas v svědomí má se vážiti. Kapitoła LXVIII. artikuł I. rozdíl XXXVI.
Čarodějné věci nalezené zlé domněnie činí. Kapitoła LXX. artikuł XII. rozdíl XIII.
Čas přáteluom dalekým. Kapitoła LXX. artikuł II. rozdíl II.
Ciesaři náleží netoliko oděním, ale právy býti ozdobenu. V Předm. l. I. (29).
Ciesař muož říditi duchovní věci. V předmluvě list II.
Cizí věci neobstavují se. Kapitoła VII. artikuł I. rozdíl II.
Cizí věc kdo ztratí podlé své, nemá jí platiti. Kapitoła XII. artikuł III.
Cizí věc čeleď domácí kdyby vzała. Kapitoła XII. artikuł III. rozdíl I.
Čí jest obmeškání a příčina, toho i škoda. Kapitoła XVII. artikuł I. rozdíl V.
Cizołožstvie a úklad smrti věna ženu zbavuje. Kapitoła XVIII. artikuł IV. rozdíl I.
Cizím lidem muož se grunt zapsati. Kapitoła XIX. artikuł I. rozdíl VIII.
Cizołožníka muož viniti. Kapitoła XX. artikuł IX. rozdíl II.
Čistota těla knězi největší ctnost. Kapitoła LXXII. artikuł IV. rozdíl XXIV.
Cizołožstvie má manžeł neb sausedé obžałovati. Kapitoła II. artikuł III.
Cizí věci žádný nemuož obdržeti. Kapitola VII. artikuł III.
Cizí věc pro płat nemá brána býti. Kapitoła IX. artikuł V.
Čistota města má ostřiehána býti. Kapitoła XXXIII. artikuł I. rozdíl IX.
Cesty starodávní, ulice, meze, hliniště, písky, mají býti obecní. Kapitoła XIX. rozdíl IV.
Čeledín, ani syn otci statku prohrati nemohau. Kapitoła XXXVII. artikuł I. rozdíl III.
Cesta obecní pro neužievanie se netratí. Kapitoła LXI. artikuł II. rozdíl I.
Celný cła nemá upomínati projetého. Kapitoła LXV. artikuł II. rozdíl I.
Celný vezma cło nespravedlivé, dá pokuty 60 šilinků. Kapitoła LXV. artikuł III. rozdíl II.
Čeledín nemuož kšafftu svědkem býti, ani otec. Kapitoła LXVI. rozdíl VI.
Čeledi oznamování o příhodě, kdy moc má. Kapitoła I. artikuł XX. rozdíl III.

Cesty nepromlčí vedlé sirotčího. Kapitoła LXI. artikuł II. rozdíl IV.
Cła nepłatí z toho, co na jarmark kdo veze. Pakli toho neprodává, a jinam převožuje, z toho má dáti. Kapitoła LXV. artikuł I.
Cło kdo projede, opováže se statku svého, potom ho nemá dáti. Kapitoła LXV. artikuł II.
Cła nepłatí, když stěhuje v běhu válečném do města, též z města. Kapitoła LXV. artikuł III.
Cła projetí s svobodným zbožím jest neškodné. Kapitoła LXV. artikuł III. rozdíl I.
Cła neprojede, dokud cła v mezech jest. Kapitoła LXV. artikuł III. rozdíl III.
Cłu svědčí-li hospodář, přisáhne. Kapitoła LXV. artikuł III. rozdíl IV.
Co neobstavíš a co nežałuješ, toho nechaj. Kapitoła VII. artikuł IX. rozdíl I.
Co se píše o stavuňku koní, rozuměj o všech věcech. Kapitoła VII. art. XVIII. rozdíl I.
Co jest puojčka. Kapitoła XII. artikuł I.
Co jest sausedu k nevoli zřetedlně, nemá toho saused činiti. Kapitoła XIX. artikuł IV.
Co nenie poctivé, nenie možné. Kapitoła XXXII. artikuł VIII. rozdíl XIV.
Co jest stupeň příbuznosti po krvi. Kapitoła LXIV. arikuł I.
Co se nebrání, to se dopauští. Kapitoła LXVIII. artikuł I. rozdíl XXVIII.

D.

Dá-li mátě synu viec, a dcera neodepře, její škoda. Kap. XXVII. artikuł XXVIII.
Dání nemuož odvoláno býti, ale kšaftování muož. Kapitoła LXVI. artikuł XX.
Dceři by łotra pojała, má diel její poručený dán býti. Kapitoła XXVII. artikuł XXIII.
Desátkový dłuh žádný nemuož osvoboditi. Kapitoła XVI. artikuł XXI.
Den k roku přidaný někteří za šest nedělí vykládají, jiní za přirozený. Kapitoła XXVII. artikuł VI. rozdíl I.
Desátkové mají se płatiti, by čas prošeł. Kapitoła XXVII. art. X. rozdíl I.
Den a rok drží-li kdo, bezpečen jest. Kapitoła XXVII. artikuł XV. rozdíl I.
Dědicové z krádeže v statku nalezené odpoviedajte. Kapitoła I. artikuł XXXIV.
Děłá-li kdo na obecním, uruč pod škody. Kapitoła XV. artikuł III. rozdíl I.
Dýmem sausedu protimyslnost nemá činěna býti. Kapitoła XIX. artikuł I. rozdíl VII.
Dědinu prodá-li kto bez výminky obilé, to obilé jest prodávajícího. Kap. XXI. artikuł VI.
Dědicové dłuhy po rodičích pozuostalé i rukojemstvie za ně mají vyvaditi. Kapitoła XXIII. artikuł XI.
Dědictvie drží-li kto den a rok bez narčení, ten bezpečně drž. Kap. XXVII. artikuł I.
Dédictvie neb duom prodá-li, do dne do roka povinen vypraviti. Kap. XXVII. artikuł I. rozdíl I.
Dědictvie z moci zpravce bud postúpeno. Kapitoła XXVII. artikuł II. rozdíl I.

Dědictvie jako duom etc. jinde nemá se postupovati než před právem. Kap. XXVII. artikuł IV.
Dědictvie nepromłčí skrze vodu, vězení, moc. Kapitoła XXVII. artikuł VI. rozdíl III.
Díl dědičný nikdy se promłčeti nemuož. Kapitoła XXVII. artikuł IX. rozdíl I.
Dědictvie zastavené nadlepší-li se, jistiny nepřiráží. Kap. XXVII. artikuł XI.
Dědictvie prodá-li jeden z věřitełuov, muož druhý v ten trh vkročiti. Kapitoła XXVII. artikuł XII.
Dědictvie zastavené prodá-li kdo, věřitel muož ujištění žádati. Kap. XXVII. artikuł XII. rozdíl I.
Dědictvie zápisové v knihách býti mají. Kapitoła XXVII. rozdíl II.
Dědictvie se obdržuje nápadem, kšaftem, zápisem. Kap. XXVII. artikuł XIV.
Dědictvie jako po bratřích připadá na jiné i jich dětí, také i o sestrách. Kapitoła XXVII. artikuł XVI.
Dědictvie připadá na ženy, když nenie pohłavie mužského. Kapitoła XXVII. artikuł XVIII.
Dělenie náleží staršiemu, a volenie mładšiemu. Kap. XXVII. artikuł XIX.
Dědicové přátełuom mají pomáhati. Kapitoła XXVII. artikuł XX. rozdíl I.
Děti z kuběny nedědí. Kapitoła XXVII. artikul XX. rozdíl II.
Dietě před časem narozené, dílu neztratí. Kapitoła XXVII. artikuł XXII. rozdíl I.
Dědicové by osvědčení neučinili o statku a popłatek zadržali, mohú sáhnúti na dědictvie. Kapitoła XXVII. artikuł XXIV.
Dědici oblíbení neb volení o nápad mají míti protah. Kap. XXVII. artikuł XXV.
Dědictvie můž se dáti voleným dětem, i je s přirozenými spojiti. Kap. XXVII. artikuł XXVI.
Děti syna nedílného mají díl s stryci svými. Kapitoła XXVII. artikuł XXX. rozdíl I.
Dědic bližší jest bratr otcuo, nežli bratr mateřin. Kap. XXVII. artikuł XXXI.
Dědicové najprv po otci dłuhy płatiti mají. Kapitoła XXVII. artikuł XXXII.
Dědicové nestačí-li statek na dłuhy, dokładati nebudau. Kapitoła XXVII. artikuł XXXII. rozdíl I.
Dědictvie dvoje: domovní a zahradní. Kapitoła XXVII. artikuł XXXVI.
Dědictvie po třikrát vyhłášené na pána připadá. Kap. XXVII. artikuł XXXVI. rozdíl I.
Dětí bratruov s rodiči se dělí. Kapitoła LXIV. artikuł IV. rozdíl VII.
Děd a bába přednější než bratří. Kapitoła LXIV. artikuł IV. rozdíl VIII.
Dědice neznámého muož v kšaftu učiniti, a viec jich, i służebnika. Kap. LXVI. artikuł II. rozdíl XI.
Dědic umře-li prvé, než kšaftem se vykoná výminka, kšaft bude v nic. Kapitoła LXVI. artikuł III. rozdíl III.
Dědictvie dvěma poručené, nemůž se odprodati. Kapitoła LXVI. artikuł VIII. rozdíl I.
Díły dcer muži jich mohú spravovati, ač nejsú mrhači Kapitoła LXVI artikuł XVIII.

Dietě po smrti otce narozené, také má mieti díl s jinými. Kap. LXVI. art. XXIV. rozdíl I.

Děkan, věda, trpí-li kněží kuběnářstvie, túž pokutu nese. Kapitola LXXII. artikuł IV. rozdíl XXVII.

Dłużníka v každém právě z peněz můž vinniti. Kapitoła I. artikuł XXVIII.

Dłużník má vydán býti. Kapitoła VII. artikuł XVI. rozdíl I.

Dłuh svůj płatiti může zadłużiłý muž pojma ženu bohatau. Kap. XVI. art. I.

Dłużník má-li hotové, nemá zákładu kłásti. Kapitoła XVI. artikuł II.

Dłużník věřiteli odpołu se znaje, a połovice popieraje, má přisíci. Kap. XVI. artikuł III.

Dłużník pravě, že dłuh zapłatił, pokaž. Kapitoła XVI. artikuł IV.

Dłużníku má viec věřeno býti, když praví, že na jiný dłuh dał díl peněz. Kapitoła XVI. artikuł V.

Dłużník s věřitelem prvé před saudem se učísti má. Kap. XVI. artikuł VII.

Dłuhové první prvé se płatiti mají. Kapitoła XVI. artikuł VIII.

Dłużník jednomu věřiteli svědče o dłuh prvnější jest v tom podezřenie. Kapitoła XVI. artikuł IX.

Dłuh mužem propitý, žena nenie powinna płatiti. Kapitoła XVI. artikuł XIV.

Dłuh prohraný saudem nemá dopomáhán býti. Kapitoła XVI. artikuł XIV. rozdíl II.

Dłuh za służbu za čas minułý, má płacen býti. Kapitoła XIII. art. XV.

Dłuh králowský a obecní, jiným dłuhnom se předkłádají. Kapitoła XVI. artikuł XVII.

Dłuh před věnem zajde-li, ten týmž předčiti má. Kapitoła XVI. artikuł XVIII.

Dłużník nemá-li čím płatiti, má vydán býti věřiteli. Kap. XVI. artikuł. XIX.

Dłużníku v vězení sedícímu, jaké jídło a místo etc. Kap. XVI. artikuł XIX. rozdíl I.

Dłużník třetie díl vaydělku má dáti věřiteli, i statku svého. Kapitoła XVI. artikuł XIX. rozdíl II.

Dłuh desátkový žádný nemůž osvoboditi. Kapitoła XVI. artikuł XX.

Dłuhy dědicové netoliko mají płatiti, ale i rukojemství. Kap. XXIII. artikuł XI.

Dłużníku věřitel dá-li prodłenie, rukojmě zproštěn bude. Kapitoła XXIII. artikuł XIII. rozdíl III.

Dłuh ukázaný na dědictvie, před mnohými držiteli má zpraven býti. Kapitoła XXVII. artikuł V.

Dłużník ve dni a v roce muož duom ještě vyplatiti. Kap. XXVII. artikuł XII. rozdíl V.

Dłużník nemá-li jiným, má dědictviem płatiti. Kapitoła XXVII. artikuł XII. rozdíl III.

Dłużníci dłuhy dědicuom płafte. Kapitoła XXVII. artikuł XXXII. rozdíl II.

Dłuhové, by po 16ti letech było, mají płaceni býti. Kap. XXXVI. artikuł V. rozdíl I.

Dłuh v zákładě kdo má, nemuož jeho vzíti, leč dłuh zapłatí. Kapitoła XLIX. artikuł XIII. rozdíl VI.

Dłuhové synovi, otci nebývají ke škodě. Kapitoła L. artikuł VI.

Dluh poručením odpustí-li kdo. Kapitoła LXVI. artikuł IV. rozdíl. IX.
Dłuhové kšaftujícímu povinné, mohú jinému odkázány býti. Kapitoła LXVI. artikuł IV. rozdíl XIV.
Dłuhu po nětčí smrti, přísahau odbyti můž. Kapitoła I. artikuł XVIII.
Dłuhové, kteříž předcházejí úroky. Kapitoła IX. artikuł II. rozdíl I.
Dłużník nemá býti poručníkem. Kapitoła XIV. artikuł III.
Dluh nemá płacen býti sirotčím. Kapitoła XVI. artikuł I. rozdíl II.
Dłuhuo svých žena, pojma muže bohatého, nemůž płatiti. Kap. XVI. art I. rozdíl III.
Dłużník prvé než se saudí s věřitelem, sčísti se mají. Kap. XVI. artikul VII.
Dłużník před časem płatiti věřiteli nemá. Kapitoła XVI. artikul VI.
Dluh prohraný nemá dopomáhán býti právem. Kapitoła XXXVIII. artikuł I.
Dłużník co by prodał, k tomu první věřitel sahnúti má. Kap. XVI. artikul X.
Dłuh był-li by větší než jměnie, všem věřitelnom má sražováno býti. Kap. XVI. artikuł XI.
Dłużník, žádá-li, věřitel povinen jest oznámiti, jak jest dluh zrostl. Kap. XVI. artikuł XII.
Dłużník nemá nahraditi, když věřitel płatí z svých dłuhuov. Kapitoła XVI. artikuł XII.
Dłuhu šeňkéř má přísahau dobyti. Kapitoła XVI. artikuł XIV. rozdíl I.
Dłuhy płaf statku držitel. Kapitoła XVIII. artikuł XIV. rozdíl III.
Dłużník odcizí-li co, věřitel na to sahati muož. Kapitoła XVIII. artikul XXIV. rozdíl I.
Dłuhy muož každý smłúvati. Kapitoła XX. artikul IX. rozdíl III.
Dłuhu příčina, žádný hrdła netratí. Kapitoła LVII. artikuł II. rozdíl I.
Dobrého a věrného nemuož nic proměniti. Kapitoła XXXII. artikul VII. rozdíl I.
Dobří a věrní mají na konšelstvie voleni býti. Kapitoła XXXII. artikul VII. rozdíl II.
Domácí svědek příjemný nenie v kšaftu. Kapitoła LXVI. artikul I. rozdíl VII.
Dobropověstný bližší jest a mocnější, svú čest hájiti, než přemožen býti. Kapitoła LXVIII. artikuł XI.
Domněnie potřebná a podstatná. Kapitoła LXX. artikuł XII. rozdíl II.
Domněnie mají přesuzovány býti. Kapitoła LXX. artikuł XII. rozdíl III.
Domněnie neb potah jest poloviční průvod, a někdy celý. Kapitoła LXX. artikuł XII. rozdíl IX.
Domněnie złá a podezřełá, které věci činí. Kapitoła LXX. artikuł XII. rozdíl XII.
Domněnie zlé činí čarodějné věci nalezené. Kap. LXX. artikul XII. rozdíl XIII.
Domněnie zlá vyhledává vytazováníe. Kapitoła LXX. artikuł XII. rozdíl XIX.
Do krčem nemají choditi kněží a žáci. Kap. LXXII. artikuł IV. rozdíl III.
Domněnie, čím se očišťuje. Kapitoła LXX. artikuł XII. rozdíl IV.
Domnien jest vždy zlým býti, kdo był jednú złým. Kapitoła LXX. artikuł XII. rozdíl XI.

Domněnie zlé, když žena nosí mužské šaty, a též zase. Kapitoła LXX. artikuł XII. rozdll XV.
Domněnie činí (snopové) rozličných zrn volbilné. Kap. LXX. art. XII. rozdíl XVI.
Domněnie činí klíčno falešných nošení, uši řezání. Kapitoła LXX. artikuł XII. rozdíl XVII.
Domněnie činí seznávánie strašlivé. Kapitoła LXX. artikul XII. rozdíl XVIII.
Domněniem žádný nic neobdržuje. Kapitoła I. artikuł XXVI.
Domněnie dvoje: daleké a blízké. Kapitoła I. artikuł XXVI. rozdíl I.
Dobrovolně kdo se sezná, duchovně napraviti má. Kapitoła I. artikuł XLI.
Do obce nemají choditi než sausedé usedlí. V právích konšel. artikuł XLVI.
Doma bude-li kdo hodinau prvé vidien, před saudem nemá výmluvy. Kapitoła X. artikuł III. rozdíl III.
Domněný pro vraždu, nebude-li naň žalobníka, má v šesti nedělech puštěn býti. Kapitoła XXVIII. artikuł VIII.
Domněnie kto jedno na sobě má, může mieti i druhé. Kapitoła LXVIII. artikuł I. rozdíl XXX.
Domněnie povaha, ješto z nich saudové bývají. Kapitoła LXX. artikuł XII.
Domněnie zlá, vytazováníe vyhledává. Kapitoła LXX. artikuł XII. rozdíl XIX.
Domněnie daleké blízké. Kapitoła I. artikuł XXVI. rozdíl I.
Druhau žalobu osvědč. Kapitoła I. artikuł XXXII. rozdíl I.
Dříví z lesa braní, pokuta. Kapitoła XX. artikuł XXIV. rozdíl IV.
Dříví kdo by v cizím lese kradmo sekał, pokuta. Kapitoła XX. artikuł XXIV. rozdíl VI.
Držitel, a ne nájemník, má z gruntu odpoviedati. Kap. X. art. I. rozdíl V.
Duchovnie žalovati nemá, leč mu správce jeho povolí. Kap. I. artikuł XXXV.
Duom svuoj opravnoj každý bez škody jiného. Kapitoła V. artikuł I.
Duom věřitel má držeti den a rok pro nepłacení. Kap. XXVII. artikuł XII. rozdíl IV.
Duom ve dni a v roce muož ještě vypłatiti. Kapitoła XXVII. artikuł XII. rozdíl V.
Duom kdo rozdělí stěnou, muož služebnost děliti. Kapitoła LXI. artikul I. rozdíl IV.
Duom kdo prodá, i služebnost prodá. Kapitoła LXI. artikul I. rozdíl V.
Duovod proti straně a k sobě. Kapitoła LXVIII. artikuł XXVII. rozdíl IV.
Duchovní věci ciesař muož řéditi. V Předmluvě listu druhého (30).
Duchovní právo a světské málo se dělí. V Předmluvě listu druhého (30).
Duovod jest jasnější jistými znameními. Kapitoła I. artikuł XLII. rozdíl I.
Duchovnie příbuzenstvie troje. Kapitoła LXIV. artikuł XXV. rozdíl I.
Duchovnie příbuznost rovná a postranní. Kap. LXIV. artikuł XXVI. rozdíl II.
Duchovnie příbuznost bývá ze křtu a biřmováníe. Kapitoła LXIV. artikuł XXVII.
Duom a stádo, míní se jedno tělo. Kapitoła LXVI. artikuł IV. rozdíl XIII.
Dvuoj jest saud. Kapitoła I. artikuł I. rozdíl I.
Dvoru svého kdo nehradí, škodu płať sausedu. Kap. XIX. art. I. rozdíl I.
Dvoje prohřešenie dvojí pokutu nese. Kapitoła XXXI. artikul IV. rozdíl VI
Dvě žalobě kdo z jedné činí, nemá slyšán býti. Kapitoła XXXII. artikuł XX.

F.

Falešnému hráči má palec utat býti. Kapitoła XXXVIII. artikuł I. rozdíl IV.
Falešný svědek zaviní proti bohu, saudci a stranám. Kap. XXXII. artikuł VII. rozdíl XVII.
Forman v moci své víno maje, stane-li se škoda, on zapłat. Kapitoła XV. artikuł VI.
Forman najma koně, učiní-li škodu, ten, komu škoda jest, koně obdrží. Kap. XV. artikuł VII.
Forman na mostě příhodau škodu maje, neškoduje než na svém. Kap. XV. artikuł VIII. rozdíl. I.
Forman vjede-li nerozšafně do vody, płatí škody. Kapitoła XV. artikuł VIII. rozdíl II.
Forman odveza někomu statek, sám třetie se očistí. Kap. LXVIII. artikuł XLII. rozdíl I.
Funt v právích šacuje se 20 grošuo. Kapitoła XX. artikuł II.
Funtuov 50 váží 30 hřiven. Kapitoła XXVIII. artikuł I.

J.

Jeden skutek muož mieti viec vin. Kapitoła II. artikuł I. rozdíl I.
Jedna pře jednau žałobau se koná. Kapitoła I. artikuł XXXVIII. rozdíl I.
Jednau stoje, a potom nic, prohrává při. Kapitoła X. artikuł III. rozdíl I.
Jistec propustí-li se, i rukojmě jsau prostí. Kapitoła XXIII. artikuł V.
Jistce v každém právě můž původ viniti. Kapitoła I. artikuł XXVII. Kapitoła VII. artikuł XVI.
Jiskry od sauseda k sausedu aby nelétały, má opatřeno býti. Kapitoła XIX. artikuł I. rozdíl IV.
Jisté věci a vymíněné, moc mají. Kapitoła XXIII. artikuł XIII. rozdíl II.
Jméno na pečeti viece se váží, nežli znamení. Kap. L. artikuł XIV. rozdíl I.
Jména stupňuov nahoru. Kapitoła LXIV. artikuł I. rozdíl II.
Jsau-li oba dobří, žalobník nenapravuje. Kapitoła I. artikuł XXXIII. rozdíl I.

G.

Grunt se muož cizím lidem zapłatiti. Kapitoła XIX. artikuł I. rozdíl VIII.
Gruntem cizím kdo by vědomě vládl, vrať grunt i půžitek. Kapitoła XXI. artikuł II. rozdíl I.
Grunt kdo prodá, svršky nemají brány býti. Kapitoła XXI. artikuł XI. rozdíl V.
Gruntovnie právo městské: do dne a do roka. Kapitoła XXVII. artikul I. rozdíl II.
Grunt był-li by komu přisúzen, má dopomoženo býti. Kap. XXXII. artikuł V. rozdíl I.
Gruntové zavazují-li se, tehdy i užitkové. Kapitoła XLIX. artikuł II. rozdíl II.
Grunt kdo prodá, i služebnost jeho prodá. Kapitoła LXI. artikuł I. rozdíl VIII.
Gruntu věci přibité, přileżejí k němu. Kapitoła IX. artikuł VII. rozdíl I.

H.

Haní-li kdo koho v saudu, pobízeje k bitvě, pokuta. Kapitoła I. artikuł XXVII.
Haní-li kdo, naprav, a k tomu pokutu nes. Kap. XLVII. artikuł V. rozdíl I.
Hłuchý kdo jest. Kapitoła LXVI. artikuł II. rozdíl IV. A v též němý.
Hlinu, písek, rum k stavení můž na obci składati. Kapitoła XIX. artikuł II. rozdíl IV. Kapitoła XXVII. artikuł X.
Hłubokost a vysost stavení, jak chce, můž. Kapitoła XIX. artikuł V.
Hněv saud převracuje. Kapitoła XXXII. artikuł II. rozdíl II.
Hněvem skutek učiněný, žádný stálý býti nemá. Kapitoła LXVI. artikuł II. rozdíl II.
Hospodář muž, chce-li za ženu odpoviedati a za čeled, může. Kap. I. art. XV.
Hovado urazilo-li by koho, muož hospodář jim odbyti. Kapitoła I. artikuł XVI.
Hovado divoké neb lesní, urazí-li koho. Kapitoła I. artikuł XVI. rozdíl I.
Hosti má se ve třech dnech spravedlivě státi. Kapitoła I. artikuł XVII.
Hostem kto má słauti. Kapitoła I. artikuł XVII. rozdíl I.
Hospodář duom prodada, podruha nech. Kapitoła XII. artikuł VII. rozdíl I.
Hostí podezřelých nemá nájemník přijiemati. Kap. XII. artikuł VII. rozdíl III.
Hosti k učítaní 14 dni. Kapitoła XVI. artikuł VII. rozdíl I.
Hosti z cizí země, čas k počtu 6 nedělí. Kapitoła XVI. artikuł VII. rozdíl II.
Hovad pokuta. Kapitoła XX. artikuł XXIV. rozdíl I.
Hostinského umrlého statek den a rok chovati se má. Kap. XX. artikuł XL.
Hovado zabí-li druhé, pán jeho muož je spłatiti. Kapitoła XX. artikuł XLIV.
Hovado kdyby człověka uraziło. Kapitoła XX. artikuł XLIV. rozdíl I.
Hovada ztracená mají hledána býti v cizím domu, ale jiného nic, bez odpuštěnie. Kapitoła XXV. artikuł IX. rozdíl III.
Hospodář před přípovědníky předší. Kapitoła XXX. artikuł II.
Hospodář cizí věci zapověděné, můž nechovati. Kapitoła XXX. artikuł II. rozdíl I.
Honí-li jeden druhého, a on uteče do domu nětčieho, a zabił by jej, nenie útočníkem. Kapitoła XXXI. artikuł V.
Hospodář přijma do hospody łstivě, a okłamá jej, dá pokuty 5 funtuov. Kapitoła XXXVIII. artikuł I. rozdíl I.
Hospodář pro hłavnie okłamání hostě, odpoviedaj, co z mordu. Kap. XXXVIII. artikuł I. rozdíl II.
Hovada mají do stáda hnána býti, krom mlznie a skotu. Kapitoła XLVI. artikuł I.
Hovado urazí-li druhé, chováno býti má až se zhojí, potom vráceno neb zapłaceno. Kapitoła XLVI. artikuł I. rozdíl IV.
Hovado nevrátí-li se z stáda, pastucha płať. Kap. XLVI. artikuł I. rozdíl V.
Hospodář má pokázati, že před pastýře hovado hnał. Kap. XLVI. artikuł I. rozdíl VI.
Hovado, že před pastýře hnał, hospodář má pokázati. Kap. XLVI. artikuł I. rozdíl VI.
Hovado umře-li, neb vezme-li se, pastýř ho nepłatí. Kapitoła XLVI. artikuł I. rozdíl IX.

Hovado umře-li morem, nepłatí se. Kapitoła XLVI. artikuł I. rozdíl X.
Hovado dá-li kdo jinam, a ono zhyne, zapłatí je. Kap. XLVI. art. I. rozdíl XI.
Host słove cizozemec, neb z jiného panstvie. Kapitoła XLIX. artikuł VI.
Hospodář svědčí-li o clu, přisáhne. Kapitoła LXV. artikuł III. rozdíl IV.
Host což koli kšaftuje kde, má trvanlivé býti. Kap. LXVI. art. XXII. rozdíl I.
Host umře-li bez kšaftu, věci jeho do dne a do roka chovány buďte. Kapitoła LXVI. artikuł XXII. rozdíl II.
Host kdo słove. Kapitoła I. artikuł XVII. rozdíl I.
Hřebem co jest přibitého, to příleží kupujícímu, leč bude výminka. Kap. XXI. artikuł IX.
Hřiech jest jednostajný, pravdu zatajiti a křivdu mluviti. Kapitoła XXXII. artikuł VII. rozdíl XVIII.
Hráči falešnému má palec ufat býti. Kapitoła XXXVIII. artikuł I. rozdíl IV.
Hry se varovati má kněz. Kapitoła LXXII. artikuł IV. rozdíl XI.
Hrozí-li kdo, jeho vuole za skutek. Kapitoła XXXII. artikuł VIII. rozdíl XV.

J.

Jasnější duovod jistými znameními o čarách. Kap. I. artikuł XLII rozdíl I.
Jako jistec jistce můž na každém právě obstaviti, tak i statek jeho. Kapitoła VII. artikuł XVI.
Jazyku za vykúpenie 5 funtuo. Kapitoła XLVII. artikuł IV. rozdíl I.
Jazyk tratí svědek křivý. Kapitoła VII. artikuł V. rozdíl II.

K.

Kaupí-li kdo co od cizího nevěda, tu věc má vrátiti, ale užitku nic. Kapitoła XXI. artikuł II.
Kaupí-li kdo kuoň ohřivý neb dýchavičný, má jej ve třech dnech vrátiti. Kapitoła XXI. artikul V.
Kaupenie řádně skonané, stálé býti má. Kapitoła XXVII. artikul XXXIII.
Kamene na cizím žádný bez vůle toho, čí jest, nelam. Kapitoła LXI. art. I. rozdíl IX.
Kaupí-li kdo věc cizí věda, má ji i užitek její vrátiti. Kap. XXI. artikul II. rozdíl I.
Kat nemůž nikdy svědkem býti, ale biřic v něčem muož. Kapitoła LXVIII. artikuł XXVII.
Katem se právo koná. Kapitoła LXVIII. artikul XXVII. rozdíl I.
Kat nevykonává práva pro právo, ale pro penieze. Kap. LXVIII. artikul XXVII. rozdíl II.
Každý má vinín býti na svém právě. Kap. LXXII. artikul IV. rozdíl XXII.
Kdyby jeden druhého před saudem zhaněje k bitvě pobízeł, pokuta. Kap. I. artikuł XXVII.
Kdo ujde, nemá se vrátiti. Kapitoła I. artikuł XXXVII. rozdíl IV.
Kdo pustí odvolánie. Kapitoła IV. artikul VIII.
Kdo má právo k vodě, má i k stezce, ale ne k cestě. Kapitoła V. artikuł II
Když nesnáz jest o léta věci obstavené. Kapitoła VII. artikul VI. rozdíl II.

Kto za škody zprosta slibuje, má rozumieno býti pro minulý účinek. Kap. VII. artikuł XIV.

Kto co půjčí na základ, co se nedostane po základu, může viniti. Kapitoła XI. artikuł I.

Kdo komu co slíbí s jakýmikoli výminkami, tomu dosti učiní. Kapitoła XI. artikuł I. rozdíl I.

Kdo slibuje společně za tři, dada své, najednom zase dobude. Kap. XI. art. V.

Kdo mlčí, povoluje. Kapitoła XV. artikuł II. rozdíl I.

Kdo mlčí k otázce rychtáře. Kapitoła XV. artikuł II. rozdíl II.

Kdo rozkazuje škodu činiti, ten płatí, a ne ten, kto ji činí. Kapitoła XV. artikuł II. rozdíl IV.

Kdo peněz nemá, polož základ. Kapitoła XVI. artikuł II. rozdíl I.

Kdo své věci v truhle by svěřił, svěřujícího škoda. Kapitoła XVII. artikuł I. rozdíl II.

Kdo slibuje za věc svěřenú. Kapitoła XVII. artikuł III. rozdíl I.

Kdo bráni žalovati, buď pokutován. Kapitoła XX. artikuł III.

Kdyby smłauva była toliko, aby rychtáři z pokuty vyšli. Kap. XX. artikuł XXI.

Kdo trpí nebo mlčí, svoluje. Kapitoła XXI. artikuł VIII. rozdíl I.

Kdo ztratí právo své, má rozumieno býti toliko k svědomí. Kap. XXV. art. XVI. rozdíl I.

Kdo na miłost koho přijme, povinen mu miłostí. Kapitoła XXVI. artikuł II. rozdíl VII.

Kdo koho káže uraziti, a on był ho zabił, vinen jest mordem. Kapitoła XXVIII. artikuł IX.

Kdo prvnějši časem, ten mocnějši právem. Kapitoła XXX. artikuł I. rozdíl I.

Kdo hrozí, vuole jeho za skutek. Kapitoła XXXII. artikuł VIII. rozdíl XV.

Kdo k stanieho práva překážku má, nenie vina. Kapitoła XXXII. artikuł VIII. rozdíl XVI.

Kdo co činí s vuolí práva, nenie lest. Kap. XXXII. artikuł VIII. rozdíl XVII.

Kdo by viec jmenoval, jedním odbyti nemuož. Kapitoła XXXVI. artikuł VI. rozdíl II.

Kdo by znaje se k násilí, pravił, že má svědky, že jest vůle její była, nemají słyšení. Kapitoła XLI. artikuł II. rozdíl VII.

Kdo radí k zabití, jako by zabił. Kapitoła XLIII. artikuł I. rozdíl VII.

Kdo co slíbí, ten jest dłužen. Kapitoła LIV. artikuł I.

Kdo by co lestně dobýval, má napomenut býti. Kapitoła LIV. artikuł III. rozdíl II.

Kdo by v naději přiřiekał hosti za škody, do času jistého povinen bude. Kapitoła LIV. artikuł IV.

Kdo drží kostelní duochody, opravuj záduší. Kapitoła LXXII. artikuł IV. rozdíl XXXVI.

Kdo jednau jest złým, domnín jest vždy złým býti. Kap. LXX. artikuł XII. rozdíl XI.

Kdo by zabił kněze. Kapitoła LXXII. artikuł IV. rozdíl XXI.

K manželství jako i k vieře i jiným svátostem, žádný nemá nutiti. Kap. XLII. artikuł II. rozdíl I.
Kmen co slove a co znamenává. Kapitoła LXIV. artikuł XI.
Klíče falešné nošení činí podezřenie, uši řezání. Kapitoła LXX. artikuł XII. rozdíl XVII.
Kněze pro stravu muožeš obstaviti. Kapitoła VII. artikuł XII.
Kněz pro stavuňk věci světské, na právě světském odpoví. Kap. VII. artikuł XIII.
Kruntu, z kterého se aurok płatí, ty věci, které k němu přisłušejí, mají s gruntem postúpeny býti. Kapitoła IX. artikuł VII.
Kněz péče o světské věci nemá mieti. Kapitoła XIV. artikuł V. rozdíl II.
Kněz nedílný má k dílu spravedlnost. Kapitoła XXVII. artikuł XXX.
Kněz nestojí-li o právo pro vraždu, vnukové státi mohau. Kapitoła XXVIII. artikuł XIII.
Kněz má darmo posłuhovati. Kapitoła LXXII. artikuł IV. rozdíl XXX.
Kněz k kauzłuom posvěcuje aneb dobývaje sobě užitky. Kap. LXXII. art. IV. rozdíl XXXIV.
Kněz svatoprodavač má trestán býti. Kap. LXXII. artikuł IV. rozdíl XXXII.
Kněží, vdovy, sirotci, obecní věci, mají prvé słyšáni býti. V Právích konšełských. Artikuł XIV. rozdíl I.
Kněží kšaftovati nemohau o duchovnich věcech, než co jest jim náležitého. Kapitoła LXVI. artikuł II. rozdíl VIII.
Kněží svědkové mohú býti o věci k záduší odkázané. Kap. LXVI. artikuł XXV.
Kněží a žáci netoliko od złého, ale od příčiny złého varovati se mají. Kapitoła LXXII. artikuł IV. rozdíl I.
Kněží a žáci brani nemají nositi. Kapitoła LXXII. artikuł IV. rozdíl IV.
Knězi čistota těła největší ctnost. Kapitoła LXXII. artikuł IV. rozdíl XXIV.
Kněz oděv jaký má mieti. Kapitoła LXXII. artikuł IV. rozdíl VI.
Kněz pleš má nositi. Kapitoła LXXII. artikuł IV. rozdíl VII.
Kněz má raucho zavřené mievati. Kapitoła LXXII. artikuł IV. rozdíl VIII.
Kněz má se hry varovati. Kapitoła LXXII. artikuł IV. rozdíl XII.
Kněz na divadła nemá choditi. Kapitoła LXXII. artikuł IV. rozdíl XII.
Kněz zavierati se s ženami nemá. Kapitoła LXXII. artikuł IV. rozdíl XIII.
Kněz s povolením staršího buď vzat. Kapitoła LXXII. artikuł IV. rozdíl XIX.
Kněz neb žák, bude-li lotr, má vzat býti do vazby. Kap. LXXII. artikuł IV. rozdíl XX.
Kněží smilstvie se varovati mají. Kapitoła LXXII. artikuł IV. rozdíl XXIII.
Kněží kuběn mievati nemají, ani žen podezřelých. Kapitoła LXXII. artikuł IV. rozdíl XXV.
Knězi pro kurevstvie má býti složeno kněžstvie, a v žałáři chováni. Kapitoła LXXII. artikuł IV. rozdíl XXVI.
Kněží kuběnáři právem duchovním odsúzeni sau. Kapitoła LXXII. artikuł IV. rozdíl XXVIII.
Kněz obžerstvie a opilstvie varuoj se. Kapitoła LXXII. artikuł IV. rozdíl II.
Kněži do krčem nemají choditi. Kapitoła LXXII. artikuł IV. rozdíl III.
Komu se škoda stane, má osvědčiti. Kapitoła I. artikuł XXXIV. rozdíl I.

*

Koně neobstavíš-li a nežaluješ-li, nechaj jeho. Kapitola VII. artikuł IX. rozdíl I.

Koně odepřenie omylné krom saudu, nenie spravedlnosti škody. Kapitola VII. artikuł X.

Komu vydáš, šetř. Kapitola XII. artikuł V. rozdíl II.

K otázce rychtáři má přiznánie aneb odepřenie býti. Kapitola XV. artikuł II. rozdíl III.

Konšelé z nenávisti, z strachu neb z kořisti, nemají přímluv činiti. Kapitola XXXII. artikuł IV. rozdíl II.

Konšelé prostí řečníkuo stříci se mají, aby jim nálezu nenapravovali. Kapitola XXXII. artikuł IV. rozdíl VIII.

Konšelé nemají spolu býti otec s synem, bratr s bratrem, test s zetěm. Kapitola XXXII. artikuł VII. rozdíl III.

Konšelé mají býti svorní, jednomyslní. Kap. XXXII. artikuł VII. rozdíl VI.

Konšelé zlé pověsti býti nemají. Kapitola XXXII. artikuł VII. rozdíl IX.

Konšeł uhoně sobě zlú pověst, má z rady vyhnán býti. Kap. XXXII. artikuł VII. rozdíl X.

Konšelé býti nemají mnohomluvní, netajní, zlé za zlé nemajíc, łakomí, příliš mladí. Kapitola XXXII. artikuł VII. rozdíl XIII.

Konšelé vší možností mají řéditi obecné dobré. Kapitola XXXII. artikuł VII. rozdíl XIV.

Konšelé nemají pravdy zatajiti. Kapitola XXXII. artikuł VII. rozdíl XIX.

Konšelé auředníky saditi mají. Kapitola XXXII. artikuł VII. rozdíl XXXI.

Konšelé mají ruku držeti nad kněžstvem a žákovstvem jako biskupové. Kapitola XXXII. artikuł VIII. rozdíl I.

Konšelé mají poddané, zdvihají-li se, upokojiti. Kapitola XXXII. artikuł VIII. rozdíl II.

Konšelé noví jak se mají spraviti i město zřéditi. Kapitola XXXIII. artikuł I.

Konšelé tajnost rady mají zachovati. Kapitola XXXIII. artikuł I. rozdíl I.

Konšelé noví město mají najprv zřéditi a cechy, aby spravedlnost se všudy dála. Kapitola XXXIII. artikuł I. rozdíl II.

Konšelé zvláštní dva, vězně každý týden navštěvovati mají, proč kdo sedí. Kapitola XXXIII. artikuł I. rozdíl VIII.

Konšelé pilni býti mají dobrého, užitečného, poctivého města. Kapitola XXXIII. artikuł I. rozdíl X.

Konšelé mohau v svátek rok odložiti. Kapitola XXIII. artikuł II.

Konšelé była-li by pilná potřeba, i v noci se sjíti mají. Kap. XXXIII. artikuł V. rozdíl I.

Konšeł žádný nemá dávati žádného návěští, proti své přísaze. Kapitola XXXV. artikuł XIII.

Konšeł má bydleti v městě. Kapitola XXXIII. artikuł V. rozdíl II.

Konšeł má poslušen býti purkmistra. V právích konšełských artikuł I.

Konšełská práce má býti rovná. V právích konšełských artikuł I. rozdíl I.

Konšeł v radě nemá mluviti, leč purkmistr káže. V právích konšełských. artikuł II.

Konšel nemá v radě s obecním člověkem mluviti. V právích konšelských artikuł III.
Konšeł ujde-li z rady bez odpuštěnie, daj pokutu. V právích konšelských artikuł IV.
Konšelé svadí-li se, mají smířeni býti. V právích konšelských artikuł V.
Konšeł z zpaury ujde-li z rady, dá pokutu oběd. V právích konšelských artikuł V. rozdíl I.
Konšeł klíče od práv a knih ztratí-li, dá oběd. V právích konšelských art. VI.
Konšeł tajnost rady zachovaj. V právích konšelských artikuł VII.
Konšelé věrní býti sobě mají. V právích konšelských artikuł VIII.
Konšeł přítele svého do rady neuvozuoj bez povolenie. V právích konšelských artikuł IX.
Konšeł v saudu a v při, nemá zjevně za přítele býti. V právích konšelských artikuł X.
Konšeł nemá daruov bráti. V právích konšelských artikuł XI.
Konšeł rukojmí nemá proti právu a radě býti. V právích konšelských art. XII.
Konšeł ubrmaniti nemá bez povolení práva. V právích konšelských art. XII. rozdíl I.
Konšelé žałoby a odporu mají všickni pilně posłauchati. V právích konšelských artikuł XIII.
Konšeł zmeška-li radu, dá 6 haléřuov. V právích konšelských artikuł XIII. rozdíl I.
Konšeł přijda k některému pánu, těch věcí, které by se rady dotýkały, nemá oznamovati. V právích konšelských artikuł XV.
Konšeł k knížeti neb k úředníku můž sám jíti. V právích konšelských art. XV. rozdíl I.
Konšelé vysłaní nemají posełstvie jinak jednati, než jak jim poručeno. V právích konšelských artikuł XVI.
Konšeł vyjda z rady, dołuov nechoď pod pokutú. V právích konšelských artikuł XVII.
Konšelé k králi jeti nemají bez obecních. V právích konšelských artikuł XIX.
Konšeł z města jeda, má právu oznámiti. V právích konšelských artikuł XX.
Konšeł nechce-li do rady, sa třikrát obesłán, má konšelstvie prázen býti. V právích konšelských artikuł XX. rozdíl I.
Konšelem býti ten má, kdož s městem trpí. V právích konšelských art. XXI.
Konšelé do roka seděti mají v radě. V právích konšelských artikuł XXIV.
Konšeł po krčmách nechoď. V právích konšelských artikuł XXIV. rozdíl I.
Konšelé staří počet činiti obci mají. V právích konšelských artikuł XXIV. rozdíl II.
Konšeł hoduje-li na obecní groš, hrdło ztrať. V právích konšelských art. XXV.
Konšelé ortełuov neříkajte, než ráno na rathúze. V právích konšelských artikuł XXVI.
Konšeł radu pronese-li, hrdło ztrať. V právích konšelských artikuł XXVII.
Konšeł s druhým v radě nešepci. V právích konšelských artikul XXVIII.

Konšelé pokuty znamenitější obrátiti mají na obecná díla. V právích konšelských artikuł XXIX.

Konšeł ubrmaniti nemá. V právích konšelských artikuł XXX.

Konšeł pečetiti listu židovského nemá. V právích konšelských artikuł XXXI.

Konšeł od prožałované pře nevycházej. V právích konšelských artikuł XXXII.

Konšeł když se pře začne, již nemá raditi. V právích konšelských art. XXXII. rozdíl I.

Konšelé svadí-li se kteří, mají smířeni býti. V právích konšeł. art. XXXIII.

Konšeł nechce-li k mieru, do rady nechoď. V právích konšelských art. XXXIII. rozdíl I.

Konšelé po orteli nemohú miłosti učiniti, leč král. V právích konšelských artikuł XXXIV.

Konšelé na kšaftu nebývajte, když se židóm neb kněžím odkazuje. V právích konšelských artikuł XXXV.

Konšeł budúcím purkmistrem maje býti, klíče chovaj. V právích konšelských artikuł XXXVI.

Konšeł hałafance bera od stran, má z rady vystúpiti. V právích konšelských artikuł XXXVII.

Konšełuo žádný trestati nemá, než purkmistr v radě. V právích konšelských artikuł XXXVIII.

Konšeł zmešká-li hodinu, dá pokutu, jak se svolí. V právích konšelských artikuł XLV.

Konšelé auředníky městské saditi mají. V právích konšelských artikuł XLIX.

Konšeł neb rychtář v své při vysesti má. Kapitoła I. artikuł XLVII.

Koně kradeného výminka. Kapitoła XV. artikuł VII. rozdíl I.

Konšeł též má sauzen býti jako jiní. Kapitoła XXXVI. artikuł VI.

Konšelé totéž právo mají trpěti, které jiným nałézají. Kap. XXXVI. art. III. rozdíl I.

Konšeł jsa v nemoci, čeho jest svědom, můž jinému přísežnému oznámiti. Kapitoła XXXVI. artikuł IV.

Konšelé z svého saudu nemají svědčiti jinam k žałování z viny. Kap. XXXVI. artikuł VI.

Konšelé mohau listy svědčiti jinam. Kapitoła XXXVI. rozdíl I.

Konšeł obesłaný nepřijde-li, což koli jiní zřídí, i on drž. Kapitoła XXXVI. artikuł VII.

Konšelé saudíce jedni bez druhých, od práva nemají odstupovati. Kapitoła XXXVI. artikuł VII. rozdíl III.

Konšeł nezvyklý, jako lékař nezkušený. Kapitoła XXXVI. art. VII. rozdíl IV.

Konšelem svolí-li se kdo provésti, nenie potřeba ho jmenovati. Kapitoła LXVIII. artikuł XV. rozdíl IV.

Konšelé k svědomie nepřísahají. Kapitoła LXVIII. artikuł XVIII. rozdíl II.

K poručenství bližší sau přátelé otcovi, než mateřini. Kapitoła XIV. art. VII.

Kramáři na tu váhu a mieru mají prodávati, jak sami kupují. Kapitoła XX. artikuł XLII.

Křivda kupujícího na prodavače se nevztahuje, a zas. Kap. XXI. artikul XI. rozdíl I.
Kradené věci ne hned rychtáři náleží, ale čí sú, mají se vrátiti. Kapitoła XXV. artikuł I.
Krádež jedna jest, když koho s skutkem łapí; druhá tajná, koho obviní. Kapitoła XXV. artikuł II.
Krádež nalezti a s skutkem łapiti, jest rozdíl. Kapitoła XXV. artikuł VII.
Krádež nese-li kdo, sa s ní postižen, má k saudu veden býti. Kap. XXV. art. VII. rozdíl I.
Kradené věci mají vráceny býti, čí jsau były. Kapitoła XXV. artikuł X.
Krádež dědic neb náměstek povinen navrátiti. Kapitoła XXV. artikuł XIX.
K radě nemají pochlebníci dáni býti. Kapitoła XXXII. artikuł VII. rozdíl IV.
Kříž ku přísaze má býti s znamením Umučení Pána Krista. Kapitoła XXXV. artikuł XV.
Kříž má se rozuměti Umučení Pána Krista. Kapitoła XXXV. artikuł XV rozdíl I.
Kradený kuoň můž svůj vzíti, ale nadobro pověstného nesahati. Kap. VII. artikuł IX.
Kradená věc zapłacená, najde-li se u prodavače, škoda jest kupujícího. Kapitoła XXV. artikuł IV.
Krádeže u vyhledání mají saudce po straně se vyptávati. Kapitoła XXV. artikuł VIII. rozdíl I.
Křesťanky židuom słaužiti nemají. Kapitoła LXXII. artikuł II. rozdíl III.
Křivdy nečiní, kdo práva svého užievá. Kapitoła XXXIX. artikuł I. rozdíl V.
Krev nemá vylévána býti pro řeči. Kapitoła LXII. artikuł I. rozdíl III.
Křesťan na auřadu židovském býti nemá. Kap. LXXII. artikuł II. rozdíl V.
Krvavý meč nalézti nahý a ne nahý, jest rozdíl. Kapitoła LXX. artikuł XII. rozdíl V.
Kšaftováuie k kostełuom. Kapitoła LXXII. artikuł IV. rozdíl XXXV.
Kšaftuje-li kdo jednu věc, dvěmu rozdělte se. Kapitoła LXVI. artikuł IV. rozdíl IV.
Kšaftuje-li kdo komu, jeho věc. Kapitoła LXVI. artikuł IV. rozdíl V.
Kšaftovati své, jako cizí, muož každý. Kapitoła LXVI. artikuł IV. rozdíl VI.
Kšaftuje-li kdo co, a po kšaftu to zastaví. Kap. LXVI. artikuł IV. rozdíl VIII.
Kšaftuje-li kdo co, a potom to odlúčí, toho užívati nemá. Kapitoła LXVI. artikuł IV. rozdíl VII.
Kšaftuje-li muž věno ženě, kšaft muož státi. Kapitoła LXVI. artikuł IV. rozdíl X.
Kšaftovati se muož jistá věc miesto věna. Kap. LXVI. artikuł IV. rozdíl XI.
Kšaftuje-li se co, a toho něco zbývá, to co zbývá, prodati se má, krom co se přirodí. Kapitoła LXVI. artikuł IV. rozdíl XII.
Kšaft mylnay-li jest při jménu, když se rozumí osoba, má státi. Kapitoła LXVI. artikuł IV. rozdíl XV.
Kšaftované dědictvie dvěma, neodprodává se. Kapitoła LXVI. artikuł VIII. rozdíl I.

Kšaftuje-li kto jednu věc ze dvú, tu dědic dá, kterú chce. Kapitoła LXVI. artikuł IX.

Kšaftuje-li kdo jinému statku svého řiezenie, neumierá bez kšaftu. Kap. LXVI. artikuł X.

Kšaftovánie muož odvoláno býti. Kapitoła LXVI. artikuł XX.

Kšaft poslednie, moc má. Kapitoła LXVI. artikuł XX. rozdíl I.

Kšaftuje-li host co kde koli, má trvanlivé býti. Kapitoła LXVI. artikuł XXII. rozdíl I.

Kšaftujícího vůle má najviec šetřiena býti. Kapitoła LXVI. artikuł XXVI.

Kšaftuje-li kto víno, i sudy kšaftuje; ale jinak jest v prodání. Kapitoła LXVI. artikuł XXVI. rozdíl I.

Kšaftovné věci jdú v držení bez odkładu. Kap. LXVI. artikuł XXVI. rozdíl II.

Kšaftu nesrozumitedlné věci, sau jako nekšaft. Kapitoła LXVI. artikuł XXVI. rozdíl III.

Kšaftovánie słove od seznánie své mysli. Kapitoła LXVI. artikuł I.

Kšaft má býti před svědky přísežnými neb nepřísežnými, povołanými, prošenými. Kapitoła LXVI. artikuł I. rozdíl I.

Kšaft má čten býti po smrti kšaftujícího. Kapitoła LXVI. artikuł I. rozdíl II.

Kšaftovnie svědkové mohú býti dva přísežní, neb nepřísežní. Kap. LXVI. artikuł I. rozdíl III.

Kšaftovní svědci nemohau býti ženy, holomudci, służebníci, hłuší, němí, nemaudří. Kapitoła LXVI. artikuł I. rozdíl IV.

Kšaftovní svědkové bratří býti mohau. Kapitoła LXVI. artikuł I. rozdíl V.

Kšaftu svědkem býti nemuož čeledín, ani otec. Kapitoła LXVI. artikuł I. rozdíl VI.

Kšaftu domácí svědek, nenie příjemný. Kapitoła LXVI. artikuł I. rozdíl VII.

Kšaftu svědkové mají býti, kto nejsau přátelé a nápadníci. Kapitoła LXVI. artikuł I. rozdíl VIII.

Kšaft, na čemž koli se znamená, jest płatný. Kapitoła LXVI. artikuł I. rozdíl IX.

Kšaft każdý muož sám svau rukau sepsati. Kapitoła LXVI. artikuł I. rozdíl X.

Kšaftu činiti nemohau cizí, let nedošlí, marnotratní. Kap. LXVI. artikuł II.

Kšaftovati muož rytieřstvo aneb voják. Kapitoła LXVI. artikuł II. rozdíl I.

Kšaft před němotú stały. Kapitoła LXVI. artikuł II. rozdíl V.

Kšaftu činiti nemuož odsauzený na smrt. Kapitoła LXVI. artikuł II. rozdíl VII.

Kšaftovati nemohau kněží o duchovních věcech, než což jest jich dědičného. Kapitoła LXVI. artikuł II. rozdíl VIII.

Kšaft s nepodobnau výminkau. Kapitoła LXVI. artikuł II. rozdíl IX.

Kšaft maje v sobě výminku, ta má ve všem vyplněna býti. Kapitoła LXVI. artikuł II. rozdíl X.

Kšaftující muož dědice neznámého v kšaftu učiniti, a viec jich. Kap. LXVI. artikuł II. rozdíl XI.

Kšaft let nedošłých. Kapitoła LXVI. artikuł II. rozdíl XII.

Kšaft muož zrušen býti těmito příčinami. Kapitoła LXVI. artikuł III.

Kšaft poslední ruší první. Kapitoła LXVI. artikuł III. rozdíl I.

v Kšaftu nepoloží-li se dědic, nenie škodné. Kap. LXVI. art. III. rozdíl II.
Kšaftování o cizí věci muož býti zastavené. Kapitola LXVI. artikuł IV.
Kšaft němý psáti muož. Kapitola LXVI. artikuł II. rozdíl VI.
Kšaftuje-li cizí věc komu a byla by prvé jeho. Kap. LXVI. artikuł IV. rozdíl II.
Kšaftuje-li kdo věřiteli jeho věc. Kapitola LXVI. artikuł IV. rozdíl III.
Kšaftovati se nemají tovaryské věci společné a obecné. Kap. LXVI. art. IV. rozdíl I.
Kšaftujícímu povinní dluhové mohú jinému odkázáni býti. Kap. LXVI. art. IV. rozdíl XIV.
v Kšaftu zblandí-li při jménu neb při příjmí, když se osoba jedné rozumí, má státi. Kapitola LXVI. artikuł IV. rozdíl XV.
bez Kšaftu umiérá, kdo zřiczenie žádného vedlé práva nečiní. Kap. LXVI. art. V.
Kšaft se ruší spłozením na sirobu po kšaftu. Kap. LXVI. art. V. rozdíl I.
Kšaft z kunštu nestálý. Kap. LXVI. art. V. rozdíl II.
Kšaft neruší se, když k lepšímu sirotčímu pochybné věci se vykládají. Kapitoła LXVI. art. VI. rozdíl I.
Kšaft muož udělati každý kde chce. Kap. LXVI. art. VI. rozdíl II.
Kšaftu kdo neodepře słyše jej, ten když se ztvrdí, nemuož ho naříkati. Kap. LXVI. art. XII.
Kšaftující muož pamatován býti za živnosti. Kap. LXVI. art. XII. rozdíl I.
Kšaft poslední má ostati svědomiem stálejším a hodnějším. Kapitoła LXVI. art. XIII.
Kšaft druhý vysvětłuje-li první, neruší ho. Kap. LXVI. art. XIII. rozdíl I.
Kšaft dokładá-li se co do prvnieho, oba státi mají. Kap. LXVI. art. XIII. rozdíl II.
Kšaft sepsaný a oznámený kde by se měł nałezti, má moc. Kap. LXVI. art. XIV.
Kšaftovní svědek umře-li jeden, má s přísahau vysvědčovati druhý. Kapitoła LXVI. art. XIX.
Kšaftujícího vůle má najviec šetřiena býti. Kap. LXVI. art. XX. rozdíl II.
Kšaftuje-li kdo co za zdravého života, potom mina se smyslem, nemuož proměniti. Kap. LXVI. art. XXI.
Kšaftovati každý má, dokudž rozumu užievá. Kap. LXVI. art. XXII.
Kšaft se smrtí kšaftujícího utvrzuje. Kap. LXVI. art. XXIII.
Kšaftové dva nemají býti. Kap. LXVI. art. XXIII. rozdíl I.
v Kšaftích vůle kšaftujícího má najviec šetřiena býti. Kap. LXVI. art. XXVI.
Kšaft učiní-li kdo a potom zhoje se jiného neučiní, ten bude kšaft stálý. Kap. LXVI. art. XXVI. rozdíl IV.
Kšaftované věci mají rovně děleny býti, leč jináč kšatt ukazuje. Kap. LXVII. art. I.
Kšaftovník můž svědčiti o kšaftu. Kap LXVIII. art. I. rozdíl XXXII.
Kšaftovníci dva najméň býti mají. Kap. LXVIII. art. XIX.
Kšaftovníci nemají přísahati. Kap. LXVIII. art. XX.
Který koli z stran se odvolá, to odvołánie i druhému k užitku muož býti. Kap. IV. art. XIII.
Kupcnom počestným braň nemá brána býti. Kap. V. art. IV.

K ubrmannom muž, jsa živ, když svolí, žena i děti toho nezmění. Kap. VI. art. IV.
K ubrmanstvie svědkové nenáleží. Kap. VI. art. V.
Kuoň jsa obstavený, v tom kdyby umřel. Kap. VII. art. III. rozdíl I.
Kuoň obstavený má na rukojmě dán býti. Kap. VII. art. III. rozdíl II.
Kuoň kradený obstavě, muož své vzíti, než na dobropověstného nesahati. Kap. VII. art. IX.
Kuoň na jiném právě obstaven. Kap. VII. art. XI.
Kuoň kradený obstav. Kap. VII. art. VIII. rozdíl I.
Kuoň puojčený bez zápłaty, zhyne-li, má płacen býti. Kap. XII. art. II.
Kuoň umře-li z násilí, bude płacen. Kap. XII. art. II. rozdíl I.
Kuoň puojčený s zápłatú, nemá płacen býti. Kap. XII. art. II. rozdíl II.
Kuoň puojčí-li se na frajmark, nepłatí se příhoda. Kap. XII. art. II. rozdíl III.
Kuoň rozkáže-li pán služebníku svému vrátiti a on by s ním ušeł, pánova jest škoda. Kap. XII. art. V.
Kuši napatú kdo by k bitvě nesł. Kap. XX. art. XXXVII.
Kupci a kramáři na tu váhu a míru mají prodávati jako sami kupují. Kapitoła XX. art. XLII.
Kupci perły, złato na łoty prodávajte. Kap. XX. art. XLII. rozdíl I.
Kupujícího po kaupenie zisk a škoda jest. Kap. XXI. art. XI. rozdíl III.
Kupujícího křivda na prodavače se nevztahuje a zas též. Kap. XXI. art. XI. rozdíl I.
Kupující má moc vyměňovati. Kap. XXI. art. XI. rozdíl VI.
Kuoň vzatý pro cło a potom prodaný ne k koni, ale kto cło projeł, hledí. Kap. VII. art. XVIII.
Kurvě o násilí rychtář dopomoz. Kap. XLI. art. II. rozdíl IX.
Kurvy jsau rychtářovy kmetičny. Kap. XLI. art. II. rozdíl X.
K ułauzení kdo radí, má býti města prázden. Kap. XLII. art. I. rozdíl III.
K věnu žena vždy právo má, dokudž dětí nezpłodí. Kap. XVIII. art. I.
Kvapnost jinak se vážiti má. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl VIII.
Kvałt na duom kto učiní, by pak neranił, má jako vražedłník trestán býti. Kap. XXXI. art. I.
Kvałtu nedovede-li žałobník. Kap. XXXI. art. I. rozdíl III.
Kvałt jeden jest větší ranami, druhý menší słovy. Kap. XXXI. art. I. rozdíl IV.
Kvałt nenie, jde-li kdo po svau ženu do cizího domu. Kap. XXXI. art. II.
Kvałt stane-li se na jednom právě a na druhém mord, obojí suďte. Kap. XXXI. artikuł III.
Kvałt jest jako mord. Kap. XXXI. art. III. rozdíl I.
Kvałt neb autok stane-li se od mnohých, má na všecky žałoba býti. Kapitoła XXXI. art. IV.
Kvałt nenie, kto by přijda do krčmy v svádě zabił druhého. Kap. XXXI. art. V. rozdíl I.
Kvałt neb autok na duom mûž dałšími sausedy pokázán býti. Kap. XXXI. art. VI.
K vodě maje právo, k ní nechodě, právo tratí. Kap. LXI. art. II. rozdíl V.

K zpletené žalobě nejistého rozumu nemá se odpoviedati. Kap. III. art. XV.
Konšel jsa tázán, kdy má vyznánie činiti. Kap. XXXIII. art. V.
Ktož bez kšaftu umierají. Kap. LXVII. rozdíl II.
Každý člowěk své wěci muož poručiti, komu chce. Kap. LXVII. rozdíl V.
Ktož nepostaví swědka k zawitému roku, potom jeho stawěti nemúž. Kap. LXXII.
Kdo přechowává złočince. Kap. LXXII.

L.

Laupežník jest, kdo béře a nezabí. Kap. XLIII. art. I. rozdíl I.
Laupežník a wražedlník jsa obesłán po třikrát, nestojí-li, má zapsán býti. Kap. XLIII. art. I. rozdíl IV.
Layci k duchowniemu právu swědkowé býti mohau, a též zas. Kap. LXVI. art. XXV. rozdíl I.
Lázebník, barwíř, pištec, hudec nemá býti konšełem. V právích konšełských. artikuł III.
Lest žádnému nemá býti ku pomoci. Kap. II. art. VIII. rozdíl II.
Lest nemá žádné moci. Kap. XI. art. V. rozdíl II.
Let nemaje nemá na smrt sauzen býti. Kap. XXV. art. XXI. rozdíl I.
Léta neb potřeby manželské, ženy pannám a muží pachołatuom ohledati mají. Kap. XLI. art. IX. rozdíl II.
Lest nemá mieti průchodu. Kap. XLIX. art. XI. rozdíl II.
Léta neb čas, wěci obstawené rozsuzují-li se. Kap. VII. art. VI. rozdíl II.
Lhář z obyčeje nemá býti konšełem. Kap. XXXII. art. VII. rozdíl XX.
Lidské právo které słowe. V Předmłuvě listu III. (str. 30.)
Lícení na lidí se zapowiedá. Kap. V. art. IV. rozdíl I.
Listy obžałowaný z žhářstwie, očistiti se má. Kap. XXIX. art. I.
Listowé nemají dáwáni býti, kteří by byli městu k lehkosti a ke škodě. Katoła XXXVII. art. I.
Listowé mohau odepřeni býti od toho, čí pečetí se mají pečetiti. Kap. XXXVII. artikuł II.
Listy starými nowého dłuhu žádný nepokáže. Kap. L. art. I. rozdíl II.
Listy wywázenými upomíná-li kdo, přeswědčen bude. Kap. L. art. I. rozdíl III.
Listowní swědomie pewnější nežli austní. Kap. L. art. III.
Listu strauhanie na miestě znamenitém jest ke škodě. Kap. L. art. V.
List silabu kdyby měł opuštěnú, nenie škodné. Kap. L. art. V. rozdíl I.
List na papieru dostatečně psaný, jest mocný. Kap. L. art. V. rozdíl II.
List starý na žádost wěřitele přísežní mají dopustiti obnowiti. Kap. L. art. VII.
List psaný swědče na osobu i na dědictwie, nenie ke škodě. Kap. L. art. VIII.
Listu neškodí písařské pochybenie, jako kdyby opak pečetił. Kap. L. art. IX.
List osobní a obecní. Kap. L. art. IX. rozdíl I.
List na osobě nenie stálý, ale na grunty jest stálejší. Kap. L. art. X.
List pochybný má rozumín býti, že jest na osobu. Kap. L. art. IX. rozdíl I.
List a obdarowání potracuje se z těchto příčin. Kap. L. art. XI.
List poslední zdwihá první. Kap L. art. XI. rozdíl I.
List užiewá-li se zle, jest škodné. Kap. L. art. XI. rozdíl II.

List tratí, kdo činí proti obdarování. Kap. L. art. XI. rozdíl III.
List maje dieru přirozenú, nenie škodný. Kap. L. art. XII.
List vystrauhaný v miestě potřebném, jest škodné. Kap. L. art. XIV.
Likaře svědomie o ranách jest nedostatečné. Kap. LXX. art. XI.
Lichva nebude-li o ni smlauva dokonalá, vayš nemá zruosti nad jistinu. Kapitoła LXXI. art. I.
Lichva na lichvu po učtení jíti musí z majestátu židovského. Kap. LXXI. art. I. rozdíl IV.
Lozuňkové, desátkové mají se platiti, by čas prošel. Kap. XXVII. art. X. rozdíl I.
Ložní šaty chudého v dluhu brány býti nemají. Kap. XLIX. art. IV.
Lotruom nesnadně se věří. Kap. LXIX. art. I. rozdíl X.
Laupežník neb vražedlník nemuože-li se vyvésti neb očistiti, hlavniem trestániem trestán buď. Kap. XXV. art. II.
Lstivě dobývá-li kdo co, má napomenut býti. Kap. LIV. art. III. rozdíl II.
Lehcí lidé k přemožení sauseda nejsau dostateční. Kap. LXVIII. art. posl.

M.

Manželstvo rozdělené nepohoršuje dětí. Kap. XXVII. art. XXI. rozdíl III.
Mátě autratná neb stav změně, zbavuje se hospodářství. Kap. XIV. art. VII. rozdíl I.
Mátě dá-li synu vice a dcera neodepře, její škoda. Kap. XXVII. art. XXVIII.
Mátě vdá-li se, tehdy nápad z dětí na ni přestává. Kap. XXVII. art. XXIX. rozdíl III.
Manžeł kterého koli zabí v cizołožstvu, nic za to netratí. Kap. XLI art. II. rozdíl II.
Majestátuom rozum dávati mimo literní, jest nebezpečné. Kap. L. art. II.
Má-li kdo při ztratiti, třikrát obesłán má býti. Kap. LV. art. I.
Manželé nemohau býti sstupujících a vstupujících do sedmi stupňuov. Kapitoła LXIV. art. XV.
Manželstvo, mezi kterými můž býti a mezi kterými nic. Kap. LXIV. art. XIX.
Marnotratný jest, kde se dává, ješto se dávati nemá. Kap. LXVI. art. II. rozdíl III.
Manželstvie se zapoviedá mezi přátely blízkými, aby se u jiných rozmáhała łáska křesťanská. Kap. LXIV. art. XXIV. rozdíl I.
Meč puojčený, nemá v horlivosti vrácen býti. Kap. XII. art. IV. rozdíl I.
Mezi dělání má býti v přítomnosti sauseda. Kap. XIX. art. I.
Meč ztracený má placen býti vrduňkem. Kap. XXVI. art. I.
Meče kto by dobył, by neuraził, pokuta jedna hřivna. Kap. XLVII. art. VI. rozdíl I.
Meč přes zápověd kdo nosí, má mu vzat býti. Kap. XLVII. art. VI. rozdíl II.
Meze a vładařstvie, čím starší svědomie tiem lepší. Kap. LXVIII. art. XXXVII.
Městské právo, kterak se dělí. V Předmłuvě, listu druhého (str. 30)
Mistři učedlníky lehkým trestáním trestati mají. Kap. XII. art. VII. rozdíl V.
Městiště k nárožnímu domu větší má býti. Kap. XIX. art. VI.

Mistr nemá učedlníka býti do vylití krve, než toliko 12 ranami. Kap. XX. art. XIII.
Měřenie nespravedlivého pokuta, a váženie. Kap. XX. art. XLI.
Miłost nemá odepřiena býti. Kap. XXVI. art. II. rozdíl VI.
Městské pře, co jsau. Kap. XXVII. art. III. rozdíl I.
Miesta řemeslnická před právem se postupovati mají. Kap. XXVII. art. IV. rozdíl I.
Miłostivější máme býti při pokutách. Kap. XXXII. art. VIII. rozdíl XI.
Město, jak noví konšelé mají zřéditi. Kap. XXXIII. art. I. rozdíl II.
Město aby opatrovali a hospodáři jeho byli. Kap. XXXIII. art. I. rozdíl V.
Města čistota má ostřiehána býti. Kap. XXXIII. art. I. rozdíl IX.
Městská pře, co jest. Kap. XL. art. I. rozdíl IV.
Miesto v svědomí má šetřieno býti. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl XXXV.
Měšťanstvie co náleží. V právích konšelských, art. XLVII.
Městské právo, jak se dává. V právích konšelských, art. XLVIII.
Miłost učiniti jest povinen, kto koho na miłost přijímá. Kap. XXVI. art. II. rozdíl VII.
Mlčí-li dědicové pro zabití otce, potom nežalujte. Kap. I. art. XXXVIII.
Mluvenie zvláštnieho, a zřetedlně zjevného, jest rozdíl. Kap. XV. art. I. rozdíl II.
Mlčí-li kdo, povołuje. Kap. XV. art. II. rozdíl I., kap. XXI. art. VIII. rozdíl I.
Mlčí-li kto k otázce rychtáře. Kap. XV. art. II. rozdíl II.
Mlčení při prodaji škodné jest. Kap. XXI. art. VIII.
Mlčí-li kdo po narčení a připovědi den a rok, promlčí právo své. Kap. XXVII. art. I. rozdíl III.
Moc světská co jest, pro vykonánie nesnázi. V Předmluvě listu druhého (30)
Mordové noční neb denní, kdy se ohlásiti mají. Kap. II. art. II.
Mocí kdo drží, co nenie jeho. Kap. XXVII. art. VI. rozdíl V., kap. XXVII. art. XV. rozdíl II.
Mordu neštěstí a ohně nenapravuje se. Kap. XXIX. art. VII. rozdíl I.
Mohvitá věc přisauzená má skutečně dopomožena býti. Kap. XXXII. art. V. rozdíl II.
Moc spojená silnější než rozdělená. Kap. XXXII. art. VII. rozdíl VII.
Mordéř jest, kto zabije béře, vražedlník, kto v svádě zabí. Kap. XLIII. art. I.
Mordéř jest, kdo zrádně zabí. Kap. XLIII. art. I. rozdíl II.
Mordéř jest, kdo na někoho stoje zabí jej. Kap. XLIII. art. I. rozdíl III.
Mordéř má smýkán býti. Kap. XLIII. art. I. rozdíl V.
Mordéř jistý jednau buď obesłán, hned zapsán. Kap. XLIII. art. I. rozdíl VIII.
Mord bude-li za městem, puovod, pochybí-li v přísaze o bezpravie, obžalovaný dobropověstný čist bude. Kap. XLIII. art. II.
Mord nenie-li jistý, žalobník má přisíci o bezpravie. Kap. XLIII. art. II. rozdíl IV.
Mordéř nenie, když sváda předejde. Kap. XLIII. art. I. rozdíl IX.
Moře jak jest služebné. Kap. LXI. art. I. rozdíl X.
Mord třikrát se volati má. Kap. X. art. II. rozdíl II.

Mord přišlý z nešťastné příhody, pokuty nemá hlavy. Kap. XXVIII. art. XI. rozdíl I.

Moci brání-li se kdo, má se očistiti na kříži. Kap. LXX. art. III.

Mrskaný a od práva zjevně trestaný, nemá do města choditi. Kap. XLVIII. art. V.

Mučence vyznánie nenie žádnému škodné, leč po mučenie v tom trvá. Kapitoła XIII. art. I. rozdíl V.

Muž jest pánem netoliko ženy, ale i statku jejieho. Kap. XVI. art. I. rozdíl I.

Muž sirotčím nemá platiti dluhů. Kap. XVI. art. I. rozdíl I.

Muž jest ženy i věna pánem. Kap. XVIII. art. X. rozdíl II.

Muž statku mrhač, má na žádost ženy trestán býti. Kap. XVIII. art. X. rozdíl II.

Muž má vuoli, za ženu odpoviedati v saudu. Kap. XL. art. I.

Muž zastihna cizoložníka s svau ženau, můž oba zabíti. Kap. XLI. art. II. rozdíl I.

Muž pojme-li jinú ženu, maje svú, sfat bude. Kap. XLI. art. II. rozdíl IV.

Muž ženu pro cizoložstvo neb trávenie můž odehnati. Kap. XLVIII. art. III. rozdíl I.

Mučený někdy pro zachovánie hrdła pozná se. Kap. LXIX. art. I. rozdíl I.

Mučen nemá býti, leč obžalovaný a podezřelý. Kap. LXIX. art. I. rozdíl II.

Mučenie od otázek začíti se má. Kap. LXIX. art. I. rozdíl III.

Mučenie od najpodezřelejšího se začíti má. Kap. LXIX. art. I. rozdíl IV.

Mučení ne vždy se věřiti má. Kap. LXIX. art. I. rozdíl VI.

Mučením zkušení, jest věc křehká. Kap. LXIX. art. I. rozdíl VII.

Mučený někdy tak netrpělivý i na se kłamá. Kap. LXIX. art. I. rozdíl VIII.

Mučení prostřední řád má zachován býti. Kap. LXIX. art. I. rozdíl XII.

Mučen pro penieze snadně nemá býti. Kap. LXIX. art. I. pod rozdílem XII.

Mučenie nemá dopuštěno býti, jakž žádá žałobník. Kap. LXIX. art. I. rozdíl XIII.

Mučený jest-li že z strachu a bolesti seznává, rychtář má pilně šetřiti. Kapitoła LXIX. art. I. rozdíl XIV.

Mučením nemá se na jiného věřiti. Kap. LXIV. art. I. rozdíl XVI.

Mučiti se nemá let nedošlý. Kap. LXIX. art. I. rozdíl XV.

Mučení od bázlivějšího se počíti má. Kap. LXIX. art. I. rozdíl XVII.

Mučen má býti ten, na koho se zřetedlně provede. Kap. LXIX. art. I. rozdíl XVIII.

Mučiti se žádný nemá bez pruovodu. Kap. LXIX. art. I. rozdíl XIX.

Mučeného vyznánie na mukách jest podezřelé, leč v tom setrvá. Kap. LXIX. art. I. rozdíl XX.

Muž obláčí-li se v ženské šaty, činí zlé domněnie. Kap. LXX. art. XII. rozdíl XV.

Muží díły ženy mohau spravovati, nejsau-li mrhači. Kap LXVI. art. XVIII.

Mzda po smrti pána před jinými dluhy má płacena býti. Kap. XVI. art. XV. rozdíl I.

Mzdy služebník viece vybera, po smrti pána nepłať. Kap. XVI. art. XV. rozdíl II.

Mzda přisauzená, do západu słunce má dána býti. Kap. XVI. art. XV. rozdíl VI.

Mzdu pán zapłať, by služebník umřel. Kap. XVI. art. XV. rozdíl V.

Muož-li obžalovaný z trojí neb z šestery viny jednú odpovědí odbyti? Kap. LXXII.

N.

Na podezřelého odpor pokazuj. Kap. I. art. XXXIII. rozdíl II.
Nalezenau věc cizí, nemuož žádný sobě osobiti. Kap. VII. art. III.
Nájemník nemá z gruntu odpovídati, ale držitel. Kap. X. art. I. rozdíl V.
Nájemník nebo podruh, kupil-li by duom, proto činži zapłať. Kap. XII. art. VII.
Nájemník nemá podezřelých hostí přijímati. Kap. XII. art. VII. rozdíl III.
Nájemník, pokudž jest v domu, zapłať. Kap. XII. art. VII. rozdíl IV.
Na poručníky nedbałé i ženy mají dopuštěny k žałobě býti. Kap. XIV. art. IV.
Na obci má rychtář brániti stavěti. Kap. XIX. art. II. rozdíl III.
Náprava uraženému má předjíti pokutu rychtářovu, a smłauva státi. Kap. XX. art. XVI.
Na dědictvie dłuh ukázaný před mnohými držiteli, má zpraven býti. Kap. XXVII. art. V.
Nápad po rodičích synové i dcery mají rovný. Kap. XXVII. art. XXIII. rozdíl II.
Narčený prostú žałobú z vraždy, prostě se očistí. Kap. XXVIII. art. IV. rozdíl I.
Nájem jednoho a druhého odstúpenie, před jedním rychtářem býti má. Kapitoła XXXII. art. VIII. rozdíl VII.
Narčený zprosta pro vraždu davní, přísahú prostú se očistí. Kap. XXXV. art. VIII.
Násilník řádné přemožený, má stat býti. Kap. XLI. art. I.
Násilníka jedním svědkem na poli a v městě dvěma přemúž. Kap. XLI. art. I. rozdíl I.
Násilník, nenie-li svědka naň proti znamením, přísahau se očisti. Kap XLI. art. I. rozdíl II.
Násilí má panna neb paní dokázati, že jest křičeła. Kap. XLI. art. I. rozdíl III.
Násilník maje protah 14 dní, pokáže-li se naň, hłavně buď trestán. Kap. XLI. art. I. rozdíl V.
Narčený pro vraždu v jiné zemi, přísahaj. Kap. LV. art. III. rozdíl I.
Nápad přichází po dětech i na mateřiny syny s jiným mužem. Kap. LXIII. artikuł II.
Na přátely krevní, jakým pořadem statek připadá. Kap. LXIV. art. II. rozdíl I.
Na obec připadá, když přátel nenie a nekšaftuje. Kap. LXIV. art. II. rozdíl III.
Na otce a na máteř, když dolejších nenie, i na oddělené rovně. Kap. LXIV. art. IV. rozdíl I.
Nápad na bratří, když nenie ani hořejších ani dolejších. Kap. LXIV. art. V. rozdíl I.
Nápad bratří s rodiči, jsau-li živi. Kap. LXIV. art. V. rozdíl II.
Nápad na syny bratruo najbližší, nenie-li jiných. Kapitoła LXIV. artikuł V. rozdíl III. a IV.
Nápadové bratruov najbližší, nenie-li jiných. Kap. LXIV. art. V. rozdíl III.
Nápad k statku mateře po jejich rodičích, toliko její přátelé mají. Kap. LXIV. art. V. rozdíl X.

Nápad po bratřích na přátelstvo nečíslné a bez konce býti bývá. Kap. LXIV. art. V. rozdíl XII.
Nápad dědičný má býti po meči. Kap. LXIV. art VI. rozdíl I.
Nápad nenie na poboční, dokudž sau dolejší a hořejší. Kap. LXIV. art. VI. rozdíl V.
Napadají bratří umrlého s rodiči. Kap. LXIV. art. VI. roz. VI.
Naponenutý dí-li, že kšaftu nechce učiniti, umierá bez kšaftu. Kap. LXVI. art. XXVI. rozdíl V.
Náměsíčník, muož-li svědčiti? Kap. LXVIII. art. I. rozdíl XVII.
Na kostelní věci žádný nepuojčuoj. Kap. LXXII. art IV. rozdíl XXXIX.
Na nevyslyšaného a sauzeného nemá býti nálezu. Kap. I. art. XLVI. rozdíl I.
Nájemník nemá odpoviedati z gruntu, ale držitel. Kap. X. art. I. rozdíl V.
Nařkne-li otec syna z lněvu, nenie synu škodné. Kap. XIII. art. II.
Narčenému nemá penězi uplacováno býti, než prosbau. Kap. XXV. art. IX. rozdíl II.
Nestání ku právu z hodné příčiny, ke škodě nenie. Kap. XXXI. art VII. rozdíl XVI.
Nařkne-li kdo vaypověd panskú, dá pět liber. Kap. XXXII. art. XIX. rozdíl I.
Nepodezřelý třikrát se očistě, čtvrté ani svědky odsúzen býti má. Kap. II. art. VIII.
Nepokazující od stavuňku pusť. Kap. VII. art. IV. rozdíl IV.
Nemoc, vězenie, voda, potřeba obecní, vymlúvá z nepostavení. Kap. VIII. art. I.
Nestánie příčina, ve třech dnech má se oznámiti. Kap. VIII. art. II.
Nenesedlý má hned jíti ku právu. Kap. X. art. I. rozdíl III.
Nenie z práva, aby dnem napřed obsýlanie bylo. Kap. X. art. I. rozdíl IV.
Ne z každé škody obesłaný má práv býti. Kap. XV. art. I. rozdíl I.
Nevěstiui svědkové a smlúvce mocnější sú než ženichovi Kap. XVIII. art. XVIII.
Nemoc vymlauvá z pádu přísahy. Kap. XX. art. XXI. rozdíl II.
Nemuož-li prodati, netratí spravedlnosti. Kap. XXVII. art. XXXVI. rozdíl II.
Nenavist tajná, rada mladá, užitek zvláštní, činí města zkažení. Kap. XXXII. art. VII. rozdíl XV.
Nepřísežný slyše od přísežného o účincích, které se před nim stali, nemúž svědčiti. Kap. XXXVI. art. IV. rozdíl I.
Nesrozumitedlné a pochybné věci v kšaftu, jako nekšaftované, a též, kde sobě na odpor. Kap. LXVI. art. XXVI. rozdíl III.
Nemocného svědka přísežní vysłyšiec, mohau oznámiti to svědomie. Kap. LXVIII. art. XXIII. rozdíl I.
Nerozumným promluvením spravedlivý při tratí. Kap. LXVIII. art. XXIV. rozdíl III.
Nedorozumievají-li co u vyššího práva, má se jim dołożiti. Kap. LXX. art. XII. rozdíl I.
Nejistá věc v jistotě nemuož sauzena býti. Kap. XIII. art. I. rozdíl VI.
Nebrání-li se co, to se dopaustí. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl XXVIII.
Němý kšatt psáti muože. Kap. LXVI. art. II. rozdíl VI.

Noví sausedé, co příjemného dávají, to náleží městu. Kap. XX. art. XLVI. rozdíl II.
Noví konšelé jak se mají spraviti i město zříditi. Kap. XXXII. art. I.
Noví konšelé město najprv zříditi mají a starší v cešich, aby se ode všech spravedlnost dáła. Kap. XXXIII. art. I. rozdíl II.

O.

Obžałovaný bližší jest brániti sebe, nežli původ naň vésti. Kap. I. art. II.
Obžałovaný muož se brániti svědky hostinskými. Kap. I. art III.
Obžałovaný kdy jest bližší. Kap. I. art. IV. rozdíl I., kap. XXV. art. XI.
Obžałovaný někdy nebývá povinen odpoviedati. Kap. I art. VI.
Obžałovaný mlče, vinen se dává. Kap. I. art. VIII.
Obžałovaný když pokážě co pokázati měl, viec nenie povinen. Kap. I. art. IX.
Obžałovaný slyše žałobu, kdyby odešel, tratí při. Kap. I. art. XII.
Obžałovaný jsa práv z žaloby, můž puovoda viniti. Kap. I. art. XIII.
Obžałovaný pro dłuh po nětčí smrti proti svědkuom, že jsau slyšeli, přísahau očistí se. Kap. I. art. XVIII.
Obžałovaný při svau hłavní poruč s volí puovoda. Kap. I. art. XXIX.
Obžałovaný od mnohých, potom jednomu z nich neodpoviedá. Kapitoła I. art. XXXII.
Obecnieho nechá-li co za sebou otec, syn navrat. Kap. I. art. XXXIV. rozdíl II.
Obžałovaný poddávaje se sám k smłauvě skrze zástupci, v podezřenie jest viny. Kap. I. art. XXXIX.
Obžałovaný má vždycky odpoviedati k žałobě žałobníka. Kap. I. art. XLVI.
Obesłaný nenie povinen odpoviedati k žałobě z domněnie. Kap. I. art. XLVIII.
Obesłaný muož odvésti. Kap. I. art. XLVIII. rozdíl I.
Obžałovaný také muož vysaditi rychtáře neb saudce v jich žałobách. Kap. I. art. L.
Obžałovaný pro pohrůžku žhářství. Kap. II. art. IX. rozdíl I.
Obstavovati se cizí věci nemají. Kap. VII. art. I. rozdíl II.
Obstavovány býti nemají věci u člověka dobré pověsti nalezené. Kap. VII. art. II.
Obstavený kuoň má na rukojmě dán býti. Kap. VII. art. III. rozdíl II.
Obstavený, postavě saukupa, prázden jest všeho. Kap. VII. art. IV.
Obstavující cizí i jeho svědkové mají pilně váženi a vyptáni býti. Kap. VII. art. VII.
Obstavenú věc sám třetie obdrží obstavující neb obstavený. Kap. VII. art. VI.
Obstavující věc obstavenú sám třetie obdrží. Kap. VII. art. VI.
Obstavení pro přiřčení, žeť by puojčiti někdo nětco přiřekl, nemá býti. Kap. VII. art. VIII.
Obstaviti kuoň kradený. Kap. VII. art. VIII. rozdíl I.
Obstavený kradený kuoň muož své vzíti, než na dobropověstného nesahati. Kapitoła VII. art. IX.
Obstaviti pro stravu kněze i jiného na svém právě muožeš. Kap. VII. art. XII.

Obstaviti se nemá kuoň vzatý a prodaný pro cło, než hleď toho kdo projel. Kap. VII. art. XVIII.

Obeslán třikrát býti nemá, kdo by pokoj rnšił ułożený rychtářem. Kap. X. art. III.

Obeslaný před saudem hodinu bude-li vidín, nemá výmłuvy. Kap. X. art. III. rozdíl III.

Obecné młuvení a obzvłáštní, má rozdieł. Kap. XV. art. I. rozdíl II.

Obzvłáštnie a obecné młuvenie, má rozdieł. Kap. XV. art. I. rozdíl II.

Obżałovaného poručník, neodpoviedaje, tratí při. Kap. XV. art. II.

Obecniemu právu žádný novým nemuož uškoditi. Kap. XIX. art. I. rozdíl IX.

Obeslán jsa od rychtáře, kdo nepřijde, pokuta. Kap. XX. art. XXVI.

Obeslán jsa, kdo z pychu nepřijde, pokuta. Kap. XX. art. XXVI. rozdíl II.

Obyčej zlý muož proměněn býti. Kap. XX. art. XLV. rozdíl I.

Obżałovaný nepodezřełý bliższí jest své cti hájiti. Kap. XXV. art. XI.

Obżałovaný pro krádež, nemá-li uší, aneb jiné znamenie má-li, má pokázati, že nenie podezřełý. Kap. XXV. art. XIII.

Obżałovaný z vraždy, hodnější jest se vyměřiti, než přemožen býti. Kap. XXVIII. artikuł II.

Obżałovaný pro vraždu, uteče-li strachem od saudu. Kap. XXVIII. art. VI.

Obżałovaný pro mord rukojmě má při pokoře postaviti. Kap. XXVIII. art. XIV. rozdíl I.

Obżałovaný pro vraždu, by meč měł, a by utiekał, můž se očistiti. Kap. XXVIII. artikuł XVIII.

Obstaviti žádný jiného nemá bez vědomie rychtáře. Kap. XXX. art. III.

Obstavené penieze za vraždu nemohau býti. Kap. XXX. art. IV.

Obce na čem se svolí věčí díl, to státi má. Kap. XXXVI. art. VII. rozdíl I.

Obżałovaný z mordu, má beze łsti pokázati, kde jest ty časy był. Kap. XLIII. art. II. rozdíl I.

Obżałovaný ujde-li, má zapsán býti, leč by se vołał ku právu. Kap. XLIII. art. II. rozdíl III.

Obyčej ve vsech za právo jest. Kap. XLVI. art. I. rozdíl VII.

Obyčej zły jest práva přestupník. Kap. LV. art. III. rozdíl III., kap. LXX. art. IV. rozdíl XXXI.

Obżałovaný v każdé při má vuoli, po jednom artikuli odpoviedati. Kap. LVI. art. II.

Obżałovaný na tři żałoby odpieraje, můž pojednú odpoviedati. Kap. LVI. art. IV.

Obyčej zły má postúpiti právu. Kap. LIX. art. I.

Obecné věci kšaftovati se nemají. Kap. LXVI. art. IV. rozdíl I.

Obżałovaný odvésti chce-li o miestu a času, má toho użiti. Kap. LXVIII. art. XXXVIII.

Obcuje-li kdo s nepřáteły, uznávají se, że také jsau nepřátelé. Kap. LXVIII. art. XLIV. rozdíl I.

Obyčej vedlé práva jest za právo użievajícím. Kap. LXX. art. IV.

Obžalovaný z ran muož se očistiti jedním příseżným. Kap. LXX. art. IV.
Obžalovaný pro ránu šramovitú očistiti se má. Kap. LXX. art. V.
Obžalovaný pro pomoc neb radu, ve třech dnech má obžalován býti. Kap. LXX. art. VIII.
Obilé rozličné barvy činí domněnie. Kap. LXX. art. XII. rozdíl XVI.
Obžerstvie a opilstvie kněz varuoj se. Kap. LXXII. art. IV. rozdíl II.
Obesłaný muož odvésti. Kap. I. art. XLVIII. rozdíl I.
Obecní potřeba jest příčina hodná ku právu nestání Kap. VIII. art. I.
Obyvateł neusedłý hned má jíti ku právu. Kap. X. art. I. rozdíl III.
Obsílanie aby mělo býti dnem prvé, nenie z práva. Kap. X. art. I. rozdíl IV.
Obsílky tři mají předjíti zapsání pře ztracení. Kap. X. art. II.
Obesłánie přespolnieho má býti ve dvú nedělí. Kap. X. art. II. rozdíl I.
Obsílanie na zavitých saudech tří dni má býti. Kap. X. art. II. rozdíl III.
Obesłaný proti prosté žalobě prostě se očistí a proti svědkóm svědomím. Kapitoła I. art. XIX.
Obecní dłuh a královský, jiným se dłuhóm předkładají. Kap. XVI. art. XVII.
Obesłaný má odpoviedati. Kap. LV. art. I. rozdíl I.
Obesłaný jsa naposledy, nestojí-li, má zapsán býti. Kap. LV. art II.
Ochromí-li se kdo sám. Kap. XX. art. XXXII.
Očista pro útok, sám třetie. Kap. XXXI. art. I. rozdíl II.
Očista pro nezrušení pokoje, sám třetie. Kap. XLVII. art. V.
Očista jest jednostajná i proti příseżnému. Kap. LVI. art. III.
Očista pro ułauzení jest sama sedmého. Kap. LXVIII. art. XLII.
Ochromenému má práv býti. Kap. LXX. art. I. rozdíl III.
Očista proti domněnie a potahu. Kap. LXX. art. XII. rozdíl IV.
Odpor když hotov nenie, netratí pře. Kap. I. art. X.
Odporník neb žałobník pro neznámost nemá puzen býti od saudu. Kap. I. artikuł XI.
Odpoviedati chce-li hospodář, muož za ženu a čeleď. Kap. I. art. XV.
Odporník v odłožení hłavnie pře, když původa obsíłá. Kap. I. art. XXI.
Odpověd z aukładu vraždy a z větší rány má prvé býti. Kap. I. art. XXIV.
Odpoviedati służebníku, dokudž počtu neučiní, pán nemá. Kap. I. art. XXX.
Odpierající słove netołiko ten, kdo proti něčemu młuvie, ale kdo nepovoluje. Kap. XXXIX. art. I. rozdíl III.
Odpověd předejde-li, nenie mord. Kap. XLIII. art. I. rozdíl IX.
Odpoviedati každý muož sám neb skrze jiného. Kap. LI. art. I.
Odřeknúti se svědkuov nemuož. Kap. LVII. art. III.
Oddělený rovná se służebníku, než chce-li díl mieti, přiłož svuoj. Kap. LXIV. art. III. rozdíl VI.
Odpor když v sobě zavierá znánie, má napřed dopuštěn pruovod býti. Kapitoła LXVIII. art. XVI. rozdíl I.
O domněnie a potazích znamenitých, z nichžto někdy saudové bývají. Kapitoła LXX. art. XII.
Odpoviedati sami mají vražedłník, rušitel pokoje. Kap. I. art. XLVI. rozdíl I.
Odepřenie krom saudu nenie spravedłnosti škodné. Kap. VII. art. X.

*

Odpor na svém právě má vinín býti. Kap. LXX. art. IX.
Obyzdné věci zamlčány buďte. Kap. VI. art. I. rozdíl II.
Ohněm škody učiněné, když vyjde z neštěstí a ne z nedbánlivosti, nemají napravovány býti. Kap. XXIX. art. VII.
Ohně bezpečenstvie konšelé aby opatrovali. Kap. XXXIII. art. I. rozdíl VI.
Oheň z neštěstí se nenapravuje. Kap. XXIX. art. VII. rozdíl I.
Okna na dvuor jiného aneb druhého sauseda nemá žádný dělati. Kap. XXXIX. art. I. rozdíl VII.
O mord jednoho času, třikrát se volá. Kap. X. art. II. rozdíl II.
O nejisté věci jakosti neb velikosti nemuož jistý saud býti. Kap. XIII. art. I. rozdíl VI.
Odpovědi před škodau kto neučiní, nemuož ze škod viniti. Kap. XIX. art. VII.
Opilý večer prodá-li dědictvie, nenie trh stálý. Kap. XXVII. art. III.
Opilý zlý skutek čině, nemá výmluvy. Kap. XXVII. art. III. rozdíl III.
Opí-li se konšeł, lehkost nésti má, aby do rady nešeł. V právích konšelských art. XXIV. rozdíl I.
Ortel z kvapnosti štrafující, pykaje toho, dá 72 peněz každému konšelu; pakli to z pychu učiní, tehdy dá 10 kop pokuty. Kap. XXXII. art. XVIII.
Ortele z podstaty nenie, všecky příčiny v něm položiti. Kap. LX. art. I.
Ortel krátkými a prostými slovy má býti. Kap. XL. art. I. rozdíl I.
Ortel žádají-li strany, má upřímně oznámen býti. Kap. LX. art. II.
Ortel konšelé mají tajně spisovati. Kap. LX. art. III.
Ortel płať, kdo při prohrá. Kap. LX. art. III. rozdíl IV.
Ortel o času k stání a jeho náprava. Kap. I.
O smrti obstaveného koně. Kap. VII. art. III. rozdíl I.
O stavuňcích, většího počtu svědkuov šetřiti se má. Kap. VII. art. VII.
Osení kdo krade na poli, pokuta. Kap. XX. art. XXIV.
Osvědčování pro památné k dědictví, i doma i před saudem býti muož. Kapitoła XXVII. art. VII.
Osvědčování památného jedno jest tajné, druhé zjevné. Kap. XXVII. art. VIII.
Osob přijimanie v saudu žádné býti nemá. Kap. XXXII. art. XXIII.
O stromu přátel příbuzných po manželstvie přibyłých. Kap. LXIV. art. XXI.
Osvobozenie kostelní. Kap. LXXII. art. IV. rozdíl XV.
O svatokupectvie. Kap. LXXII. art. IV. rozdíl XXIX.
O stromu duchovnieho přátelstvie. Kap. LXIV. art. XXV.
Otec bližší jest než děd, by oba živi byli. Kap. LXIV. art. IV. rozdíl II.
Otec po synu též dědí, co syn po otci. Kap. LXIV. art. IV. rozdíl X.
Otec po pankhartu nemá nápadu. Kap. LXIV. rozdíl XI.
Otázka, proč sau zápovědi, aby přátelé přátelnov nepojímali, než z cizího rodu. Kap. LXIV. art. XXIV.
Otec muož kšaftovati o svém, jak se mu líbí. Kap. LXVI. art. XXIV.
Otázky, jaké k zločinci mají býti. Kap. LXIX. art. I. rozdíl III.
Oznámenie čeledi, kdy moc má. Kap. I. art. XX. rozdíl III.
O zpuosobu odvolánie každému má vědomo býti. Kap. IV. art. III.
O zapłacení věna, svekruše bližší jest pokazovati. Kap. XVIII. art. XX.

Oznámí-li kdo před lidmi vuoli svú o statku svém, a potom toho nezměnie, to má za kšaft státi. Kap. LXVI. art. XVI.
O žalobě na saudce, kterýž by nechtěl sauditi. Kap. II. art. IV.
O žalobě zapsání. Kap. II. art. V.
O zproštěnie rukojemstvie. Kap. XXIII. art. VII.
Obesľaný proti prosté žalobě prostě se očistí. Kap. I. art. XIX.
Ostavovánie meče, pláště. Kap. VII. art. XIX.
O přípovědi k krádeži. Kap. XXX. art. V.
O saudné moci a ne moci. Kap. XXXII. art. XXV. rozdíl I.
O hře kosteční. Kap. XXXVIII. art. II.
O škodném opravovánie hamfeštu. Kap. L. pod art. XIV.
O těch, jenž bez kšaftu zemrau. Kap. LXVII. rozdíl I.
O kšaftu manželky. Kap. LXVII. rozdíl III.
Otec nemuož svědčiti synu svému. Kap. LXVIII. art. XXX. rozdíl I.
O podezřenie svědkuov. Kap. LXVIII. art. XXX. rozdíl I.
O svědectvie zetuov proti svekruši. Kap. LXVIII. art. XXX. rozdíl I.
O lichevnicích a lichvě. Kap. LXXI. art. II.
O volenie proviniłému pokuty, ze tří věcí jemu podati. Kap. LXXII. pod art. II.
O při, která zajde před saud městský. Kap. LXXII.
O nápadu zbožie. Kap. LXXII.
O šeňku za městskau zdí. Kap. LXXII.
O fałešných penězích. Kap. LXXII.
O prošenie prodlenie a potazu. Kap. LXXII.
O fałešných klíčích. Kap. LXXII.
O řemeslnících a přijetí do cechu. Kap. LXXII.
O kupovánie a prodávanie vlny. Kap. LXXII.
O měrách obilných a o strychu. Kap. LXXII.
O měrách všelijakých. Kap. LXXII.
Obilé v snopích nemá býti do města vezeno. Kap. LXXII.

(Viece litery O hledaj hned za literau P.)

P.

Pán nemá služebníku odpoviedati, dokudž počtu neučíní. Kap. I. art. XXX.
Pán služebníku zapłať nákład. Kap. I. art. XXX. rozdíl I.
Panské věci pro služebníka nestavuoj. Kap. VII. art. I. rozdíl I.
Panská služba bezelstná vymłúvá nestánie. Kap. VIII. art. III. rozdíl I.
Pán pro úrok zadržałý muož zákład bráti. Kap. IX. art. I.
Pán pro zadržałých mnoho úroknuo se uvieže v grunt. Kap. IX. art. I. rozdíl I.
Pán bližší, obdržeti aurok přísahau. Kap. IX. art. I. rozdíl II.
Pán proti sedłáku nepokazuje obyčejný aurok, ale proti měšťanu. Kap. IX. art. II. rozdíl II.
Panna obtížená 40 nedělí a žena 41 najviec nosí. Kap. XXVII. art. XXII.
Pálenie, jak pilně má se vyhledati. Kap. XXIX. art. IV. rozdíl I.
Pán nepočestně v saudu mluvě, zbavuje se pokut. Kap. XXXII. art. XII.

Pán ustoje právo na poddaném, neobdrží gruntu, než toliko prodaj. Kap. XXXII. art. XXIV.
Panna nebo paní o násilí má pokázati, že jest křičela. Kap. XLI. art. I. rozdíl III.
Panna ulauzená postavená v saudu, puojde-li k frejíři, má jeho býti; pakli nic, stat buď. Kap. XLI. art. II. rozdíl V.
Panny nechtie-li poručnici vdáti, má se na pány vznésti. Kap. XLI. art. XIII.
Panna ku pojetí toho neb onoho nemá nucena býti. Kap. XLII. art. II. rozdíl I.
Pastýře zvláštnieho žádný nemá mieti ke škodě obce. Kap. XLVI. art. I. rozdíl I.
Pastýřuom s łánuo se płatí neb s noh. Kap. XLVI. art. I. rozdíl II.
Pastýř nevolá-li na vlka, hovado płať. Kap. XLVI. art. I. rozdíl III.
Pastucha nevžíne-li do vsi hovada, zapłatí je. Kap. XLVI. art. I. rozdíl V.
Pastýř, hovado umře-li neb vezme-li se, nepłatí jeho. Kap. XLVI. art. I. rozdíl IX.
Panna půjde-li k násilníku před právem dobrovolně, z pokuty vyjde. Kap. LXII. art. I.
Pachole, neb děvečka let nemající, nemohú svědčiti. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl I.
Pekařuom proč chléb má brán býti. Kap. XX. art. XLV.
Penieze za dědictvie práva nečiní. Kap. XXVII. art. XVII.
Penieze pro vraždu obstaveny býti nemohau. Kap. XXX. art. IV.
Peněz od dłužníka kdo nechce vzíti, zákładu nemuož prodati. Kap. XLIX. art. XIII. rozdíl V.
Pečeti bez psaní v listu nic neváží. Kap. L. art. I.
při Pečeti jméno viec váží se než znamení. Kap. L. art. XIV. rozdíl I.
Petruciovo miesto. Kap. LXIV. art. XII. rozdíl I.
Peněz nemá-li kdo, połož zákład. Kap. XVI. art. II. rozdíl I.
Písaři a řečníku mzda pány se ułož. Kap. III. art. IX.
Písek, hlínu k stavení muož na cestu skládati. Kap. XIX. art. II. rozdíl IV.
Písař i jiní úředníci po obnovenie rady mají obnoviti přísahu. Kap. XXXIII. art. I. rozdíl IV.
Pilnost, jak pálenie má se vyhledati. Kap. XXIX. art. IV. rozdíl I.
Płot pleta, konce obrať k sobě. Kap. XIX. art. I. rozdíl II.
Pilnost při svědcích. Kap. VII. art. V. rozdíl I.
Povyk nenie žałoba. Kap. I. art. XX. rozdíl II.
Pokut rozdělováníe. Kap. I. art. XXXVII. rozdíl I.
Podací náležité k duchovenství, právo duchovnie suď. Kap. I. art. XLIV.
Podezřelý má-li na sobě poškvrnu jakú, nemá práva užívati. Kap. II. art. VIII. rozdíl I.
Pokuta, kdo by přes zápověď s braní chodil. Kap. V. art. III.
Pokuta dobytí brani z pošvy. Kap. V. art. V. rozdíl I.
Podezřelý se se vším stavuje. Kap. VII. art. II. rozdíl I.
Podruh neb neusedlý hned má jíti ku právu. Kap. X. art. I. rozdíl III.
Poručníci, a ne sirotci, mají o statek obsýłáni býti. Kap. X. art. I. rozdíl VI.
Pokoj ułožený rychtářem kdo by porušił, nemá obesłán býti třikrát. Kap. X. art. III.
Pohnaný k saudu jednau stoje a potom nic, při prohrá. Kap. X. art. III. rozdíl I.

Pohnaný nejsa doma, netratí pře. Kap. X. art. III. rozdíl II.
Podruh kaupił-li by duom, proto činži zapłať. Kap. XII. art. VII.
Podruh pro nebezpečenstvie úrazu vystěhuoj se. Kap. XII. art. VII. rozdíl II.
Poručníkuo kdyby sirotci neměli, páni statek i děti opatřte. Kap. XIV. art. I.
Poručníkem nemá býti dluh mající na statku mrtvého. Kap. XIV. art. III.
Poručník zamłče dluh propadne právo své. Kap. XIV. art. III. rozdíl I.
Poručníci sau-li nedbalí, i ženy mají na ně dopuštěny býti k žalobě. Kap. XIV. art. IV.
Poručník raději má býti łayk další, než kněz bližší. Kap. XIV. art. V.
Poručníkem nemá býti mrhač statku. Kap. XIV. art. V. rozdíl I.
Poručník neb správce statku má počet činiti sirotkuom. Kap. XIV. art. VI.
Poručník neužíval-li by statku, můž nákład sobě vyraziti. Kap. XIV. art. VI. rozdíl I.
Pod jakau škodau kto penieze vezme, má to pokázati. Kap. XV. art. VIII.
Pokud kdo słauží, podtud mu se płať. Kap. XVI. art. XV. rozdíl III.
Podezřenie viery jest potah ke lsti. Kap. XVII. art. I. rozdíl III.
Pokuta ne hned po saudu má brána býti. Kap. XX. art. I.
Pokuty, jak se v právích dělí. Kap. XX. art. IV.
Pokuty v moci saudcí jsau, pro řád města. Kap. XX. art. IV. rozdíl I.
Pokuty ran a přestaupenie práva. Kap. XX. art. IV. rozdíl II.
Pokuta 60 funtuov největší. Kap. XX. art IV. rozdíl III.
Pokuta má se płatiti z statku vłastnieho. Kap. XX. art. V.
Pokutu rychtař pro řeči nesłušné toliko před přísežnými má. Kap. XX. art. VI.
Pokuta nesłuší, kdo seznává na kříži. Kap. XX. art. VII.
Pokuta rychtáři nenáleží pro nedánie łozuňkuov. Kap. XX. art. VII. rozdíl I.
Pokuty nenie pro žerty. Kap. XX. art. VIII.
Pokuty nedá, kdo měščuo řezače ztepe z sucha. Kap. XX. art. IX.
Pokuty nedadí, kdo zastihnau smilníka. Kap. XX. art. IX. rozdíl I.
Pokuty nedá, kdo se přísahau očistí. Kap. XX. art. X.
Pokutau saudce nejsau povinni, kdyby se nesrovnali. Kap. XX. art. XI.
Pokuta, kdo duotklivě přísežného by dotekł, odprošení jest. Kap. XX. art. XII.
Pokuta, kdo štrafuje saudce, 72 peněz. Kap. XX. art. XIV.
Pokuta, kdo by se strojił koho biti, odprošení. Kap. XX. art. XV.
Pokuty toliko hoden, kdo z vuole proviní. Kap. XX. art. XV. rozdíl I.
Pokuty nemuož prázden býti opiłý. Kap. XX. art. XV. rozdíl II.
Pokuta, když se přísežní dotýkají. Kap. XX. art. XVII.
Pokuta nařiekaní kacieřstvím bez přítomnosti. Kap. XX. art. XVII. rozdíl I.
Pokuta najmenší vedlé práv jeden groš, totiž 12 haléřuov. Kap. XX. art. XVIII.
Pokuta, kdo by přísežným mluvił, že łží, odprošení a 10 funtuo. K. XX. art. XIX.
Pokuta, kdo by posła bił. Kap. XX. art. XIX. rozdíl I.
Pokuta, kdo by v přísaze padl, rychtáři jeden groš. Kap. XX. art. XX.
Pokuta tří přísah o summu. Kap. XX. art. XX. rozdíl I.
Pokuta, kdož bez rozkázanie vložie neb složie prsty s kříže. Kap. XX. art. XX. rozdíl II.
Pokut rychtáři smłauva neodjímá. Kap. XX. art. XX. rozdíl III.

Pokuta pro nespravedlivú mieru neb váhu, první, 5 funtů. Kap. XX. art. XXII.
Pokuta za krádež osení na poli, věrduňk. Kap. XX. art. XXIV.
Pokuta s každé nohy hovada. Kap. XX. art. XXIV. rozdíl I.
Pokuta škody na łauce. Kap. XX. art. XXIV. rozdíl II.
Pokuta pro kradené snopy. Kap. XX. art. XXIV. rozdíl III.
Pokuta braní dřieví z lesa. Kap. XX. art. XXIV. rozdíl IV.
Pokuta braní mandełuov na poli. Kap. XX. art. XXIV. rozdíl V.
Pokuta pro dříví kradené. Kap. XX. art. XXIV. rozdíl VI.
Pokuta neměnie se pro změněnie rychtáře. Kap. XX. art. XXV.
Pokuta, kto na obesłanie rychtáře nepřijde, najprvé jeden groš. Kap. XX. art. XXVI.
Pokuta neposłušného větší jest vězenie. Kap. XX. art. XXVI. rozdíl I.
Pokuta, kdo z pychu na obesłánie nepřijde. Kap. XX. art. XXVI. rozdíl II.
Pokuta, kdo by přestaupił zápověd rychtáře neb saudce. Kap. XX. art. XXVII.
Pokuta za znamenitější aud, 5 funtuo a škody. Kap. XX. art. XXX.
Pokuta rychtáři za vraždu. Kap. XX. art. XXXI.
Pokuta, kdo se sám chtě ochromí. Kap. XX. art. XXXII.
Po njiti z města, kdy by zas přijat měł býti, daj 1 ℔ groš. Kapitoła XX. art. XXXIV.
Pokuta zapsaného vyšłého pro rány v městě łapeného, 20 funtuo. Kap. XX. art. XXXV.
Pokuty rozdělení jaké jest. Kap. XX. art. XXXV. rozdíl I.
Pokuta pro vytržení tesáku, meče. Kap. XX. art. XXXVI.
Pokuta, kdo by k bitvě s kuší běžeł. Kap. XX. art. XXXVII.
Pokuta, kto by panský nález štrafował, 10 kop. Kap. XX. art. XXXVIII.
Pokuta fałešného svědectvie v přích lehčejších, sto grošů. Kap. XX. art. XXXIX.
Pokuta nespravedlivého měřenie a váženie. Kap. XX. art. XLI.
Pokuta za úkład vraždy, 60 grošuov. Kap. XX. art. XLIII.
Pokuta na pekaře, že má jim chléb brán býti. Kap. XX. art. XLV.
Pokuty, které tuto se píší, i které by ukládali páni, na tři díły se děliti mají. Kap. XX. art. XLVI.
Po prodaji škody sau kupujícího. Kap. XXI. art. XI. rozdíl III.
Podezřełý pro prvnie krádež, muož v druhým nevinný býti. Kap. XXV. art. XIV.
Podezřełého kdo nařkne, pokuty netrpí. Kap. XXV. art. XIV. rozdíl I.
Pozdní oznámení ztracené věci jest podezřełé, leč by ohledávał. Kap. XXV. art. XVII. rozdíl I.
Pokuta hłavy náłeží k obžałovanému neb rukojmi. Kap. XXVI. art. II. rozdíl III.
Počátek vłádnutí jest od dne postúpenie v saudu, a ne od narčenie. Kap. XXVII. art. VI.
Po mateři na dietě připadá jejie spravedlnost, po dietěti na muže. Kap. XXVII. art. XXII. rozdíl II.
Po ženě, mající svůj statek, dědí přátelé její. Kap. XXVII. art. XXXI. rozdíl I.
Pokoru pro vraždu, činiti má vražedlník ženě a dětem. Kap. XXVIII. art. X.
Podezřelí v velikých vinách mohau obviníni býti, aby se očistili. Kap. XXVIII. art. XVII.

Pokuta kdo by koho zsekał, má stat býti, aneb ruka utata. Kap. XXIX. art. III.
Pohruožky kdo nedá provolati dáti, odpoviedaj v saudu. Kap. XXIX. art. IV.
Povolující s činícími jednostajnú muku trpí. Kap. XXXI. art. IV. rozdíl II.
Pochlebníci nemají k radě dáni býti. Kap. XXXII. art. VII. rozdíl IV.
Pověst zlá má jako slepota vystřiehána býti. Kap. XXXII. art. VII. rozdíl XI.
Pokuty miłostivější mladým a neopatrným. Kap. XXXII. art VIII. rozdíl VIII.
Pokuty dvě kdo by zbil z sucha, v rychtářově moci. Kap. XXXII. art. XIX. rozdíl II.
Potupná słova strana straně mluvě. Kap. XXXII. art. XXII. rozdíl I.
Po znameních złopověstní mají sauzeni býti. Kap. XLIII. art. III. rozdíl I.
Po znameních sauzeno býti má, co se tajně děje. Kap. XLIII. art. II rozdíl V.
Pokoje nenie rušitel vedlé práva, kto by nepozdravił a píti nepodał. Kapitoła XLVII. artikuł I.
Pokoje neruší věc, dvůj rozum zavieraje. Kap. XLVII. art. I. rozdíl I.
Pochybné věci mají v lepší stranu rozumíny býti. Kap. XLVII. art. I. rozdíl II.
Pokoje rušitel zapověděného stat buď. Kap. XLVII. art. I. rozdíl III.
Pokoj zapověděný kto zruší a uteče, zapsán buď za vinného. Kap. XLVII. art. II.
Pokoj když se ukládá, ten netoliko pán, ale i čeled držeti má. Kap. XLVII. art. IV.
Pokoj słovy kdo zruší jakými koli, dá pět funtů pokuty. Kap. XLVII. art. IV.
Pokoje nezruší očista. Kap. XLVII. art. V.
Pomsta a vina otcova neztahuje se na dědice. Kap. XLVIII. art. II.
Pomsty jsau pro polepšení, a smrtí se konají. Kap. XLVIII. art. II. rozdíl I.
Pokudž co jest psáno, potud dovedeno. Kap. L. art. I. rozdíl I.
Poručník pře můž se ustanoviti bez vědomie strany druhé. Kap. LI. art. I. rozdíl I.
Poručník z práva na ubrmany nemá sstúpiti. Kap. LI. art. I. rozdíl III.
Poručník cizí má mieti list mocný ku právu. Kap. LI. art. II.
Poručník o ułauzenie ženy nemá dán býti. Kap. LI. art. II. rozdíl I.
Postavě se ku poslední obsýłce odpoviedaj. Kap. LV. art. I. rozdíl I.
Poslednieho obesłánie zmešká-li, dokudž saudce sedí, zapsán buď. Kap. LV. art. II.
Pokoj zapověděný bývá toliko na tom právu. Kap. LV. art. III. rozdíl IV.
Pokuty rychtářovy má rychtáři písař oznámiti. Kap. LX. art. III. rozdíl III.
Počtové červení a černí co znamenají. Kap. LXIV. art. XIII.
Pokuta pro cizí rúcho. Kap. LXX. art. IV. rozdíl X.
Poručí-li cizí věc: komu poručená, był by pánem jejím za živnosti poručeného. Kap. LXVI. art. IV. rozdíl II.
Poručí-li kdo věřiteli jeho věc. Kap. LXVI. art. IV. rozdíl III.
Poručí-li kdo jednu věc dvěma, rozdělte se. Kap. LXVI. art. IV. rozdíl IV.
Poručí-li kdo komu jeho věc. Kap. LXVI. art. IV. rozdíl V.
Poručiti své jako cizí muož každý. Kap. LXVI. art. IV. rozdíl VI.
Poručí-li kdo co a potom to odłaučí, toho užívati nemá. Kap. LXVI. art. IV. rozdíl VII.

Poručí-li kdo popluží, a po kšaftu je zapłatí. Kap. LXVI. art. IV. rozdíl VIII.
Poručením odpustí-li kdo dluh. Kap. LXVI. art. IV. rozdíl IX.
Poručí-li muž ženě věno, ten kšaft má státi. Kap. LXVI. art. IV. rozdíl X.
Poručiti se muož jistá věc miesto věna. Kap. LXVI. art. IV. rozdíl XI.
Poručí-li se co a toho zbývá, to co zbývá, prodati se má, krom co se přirodí. Kap. LXVI. art. IV. rozdíl XII.
Poručníci neb správce lstiví, by dobře spravovali, mají ssazeni býti. Kapitoła LXVI. art. VII.
Podezřelý správce kto jest. Kap. LXVI. art. VII. rozdíl I.
Poručník, by był chudý a věrný, nemá odvržen býti. Kap. LXVI. art. VII. rozdíl III.
Poručník umře-li jeden, druhý muž konati co třeba. Kap. LXVI. art. VII. rozdíl III.
Poručníky nedbánlivé konšelé ssadíc jiné mohú voliti. Kap. LXVI. art. VII. rozdíl IV.
Počtové umrłého nalezení mezi jeho věcmi, nejsau důvodné. Kap. LXVI. art. VIII.
Poručené dědictvie dvěma, nemuož se odprodati. Kap. LXVI. art. VIII. rozdíl I.
Poručí-li kto jednu věc ze dvau, tu dědic dá, kterú chce. Kap. LXVI. art. IX.
Poručí-li kto jinému svého statku řiezenie, ten neumierá bez kšaftu. Kapitoła LXVI. art. X.
Poručníka neb dědice dědic jiný muož obesłati, aby kšaftu na záduší dosti činił. Kap. LXVI. art. XI.
Poručníci najprv dłuhy płatiti mají, a potom hned k záduší. Kap. LXVI. art. XV.
Poručníci bez rozkazu a odporu konšeł statek opatrovati mohau. Kap. LXVI. art. XVII.
Poručenstvie poslednie moc má. Kap. LXVI. art. XX. rozdíl I.
Pokáže-li se na svědka nářek, svědčiti nemá. Kap. LXVIII. art. XXXV.
Podezřený z vražedy. Kap. LXX. art. XII. rozdíl XIV.
Pokuty, kdo puojčí na kostelní věci. Kap. LXXII. art. IV. rozdíl XL.
Poctivé co nenie, nenie možné. Kap. XXXII. art. VIII. rozdíl XIV.
Puovod v hłavní při vždy předčí. Kap. I. art. XXI.
Poručník pře hłavní má s vuolí puovoda činěn býti. Kap. I. art. XXIX.
Pokázati řekne-li kdo, a potom nepokáže, naprav. Kap. I. art. XXXII. rozdíl IX.
Podezřełý třikrát se očistiti nemuož. Kap. II. art. VII. rozdíl I.
Pokuta, kdo by se práva strhł. Kap. VII. art. I. rozdíl III.
Povodeň ve třech dnech pokázati se muož. Kap. VIII. art. III.
Podvod nemá mieti žádné moci. Kap. XI. art. V. rozdíl II.
Poručník neodpoviedaje, při tratí. Kap. XV. art. II.
Počet o dłuh k učítání s hostem ve 14 dnech a s cizozemcem v 6 nedělí má býti. Kap. XVI. art. VII.
Pokuta, kdo žałovati hájí. Kap. XX. art. III.

Pokuty větší nemá nésti ten, kdož z rady vyvržen jest. Kap. XX. art. XI. rozdíl I.
Pokuta uraženému má předjíti rychtářovu. Kap. XX. art. XVI.
Pokuta, kdo by do vazby nechtěl jíti. Kap. XXXII. art. XIX.
Pokuta, ztepe-li kdo koho v moci rychtářově. Kap. XXXII. art. XIX. rozdíl II.
Porušená panna má od žen ohledována býti. Kap. XLI. art. IX. rozdíl I.
Potah vražedlnictvie, jak sauzen bude. Kap. LXX. art. XII. rozdíl VII.
Předmluva, jaké jest potřebnosti právo. V Předmluvě listu prvnieho (str. 29.)
Práva duchovní a světská málo se dělí. V Předmluvě listu druhého (str. 30.)
Právo co jest? V Předmluvě listu druhého (str. 30.)
Právo přirozené co jest. V Předmluvě listu druhého (str. 30.)
Přirozené právo co jest. V Předmluvě listu druhého (str. 30.)
Právo městské co jest. V Předmluvě listu druhého (str. 30.)
Právo lidské které slove. V Předmluvě listu třetieho (str. 30.)
Právo obecní jiné, a zvláštnie jiné. V Předmluvě listu třetieho (str. 31.)
Přijal-li by věc ode dvau a vrátil by jednomu, vinen si druhému. Kap. I. artikuł VII.
Právo má se pomáhati. Kap. I. art. XXIII. rozdíl I.
Pro útok a zálohy prvnie má slyšenie, by posléz přišeł. Kap. I. art. XXV.
Pro podezřelého nenie pokuta. Kap. I. art. XXIII. rozdíl VII.
Přiznání k aučinku po saudu, nenese pokuty hlavní. Kap. I. art. XXIX. rozdíl I.
Pro ulauzenie ženy, bez řečníka sám odpeviedaj. Kap. I. art. XLIII.
Přátelé straně nemají se odpierati. Kap. III. art. X.
Případnost ubrman také suď. Kap. VI. art. II. rozdíl VII.
Přiznánie neb odepřenie krom saudu omylné, nenie spravedlnosti škodné. Kap. VII. art. X.
Příčiny ku právu nestánie, které sau. Kap. VIII. art. IV. rozdíl. I.
Pro překážku posła netratí se pře. Kap. VIII. art. I.
Pro úrok zákładu bráti neb zvésti se nemuož na jiný grunt, z kterého nepłati. Kap. IX. art. IV.
Pro płat cizí věc nemá brána býti, leč by byli dłużni jeho auročníku. Kapitoła IX. art. V.
Přísaha, že nenie obesłán, płatná. Kap. X. art. I. rozdíl I.
Přespolnieho obesłánie, když se dotýče, ve dvau nedělí. Kap. X. art. II. rozdíl I.
Pře poručená neměnie se. Kap. IV. art. XIII. rozdíl I.
Při puojčkách vedlé výminek sauzeno býti má. Kap. XII. art. II. rozdíl IV.
Pro nebezpečenstvie úrazu podruh vystěhuj se. Kap. XII. art. VII. rozdíl II.
Přiznánie v saudu má viec váženo býti, než krom saudu, by i před přísežnými było. Kap. XIII. art. I.
Přiznánie o hlavní věc, by było krom saudu, jináč se váží. Kapitoła XIII. art. I. rozdíl I.
Přátelé další s uručením mají býti poručníci, nežli bližší bez uručenie. Kapitoła XIV. art. II.

Před aučinkem škod má výstraha předjíti, a potom osvědč. Kap. XV. art. I. rozdíl VII.

Prodá-li kdo co, věřitel starší, sahaje k tomu, obdrží. Kap. XVI. art. X.

Před saudem dostatečně jest seznánie, by osvědčenie nebyło. Kapitoła XVI. artikuł XX.

Prevét má býti ne ke škodě sauseda. Kap. XIX. art. I. rozdíl V.

Prevét na prostrannu jak má dělán býti. Kap. XIX. art. III.

Pro řeči nesłušné tołiko před přísežnými rychtář pokutu má. Kap. XX. art. VI.

Přísežní, ztepau-li lehkého člověka. Kap. XX. art. XI. rozdíl III.

Přísahati kdo chce, maje, má dopuštěn býti. Kap. XX. art. XX. rozdíl IV.

Přísaha nedopauští se bez povolenie rychtáře. Kap. XX. art. XXI. rozdíl I.

Prodáti kdo komu dá moc, když prodá, má to státi. Kap. XXI. art. I.

Prodavač to co prodává, má závady osvoboditi. Kap. XXI. art. III.

Prodá-li žena neb służebník bez vědomie pána, nemá státi. Kap. XXI. art. IV.

Prodá-li kdo dědinu bez výminky obilé, to obilé jest prodávajícího. Kap. XXI. art. VI.

Prodaj utvrdí-li se Božiem peniczem, již škoda budúcí bude kupujícího, a zvrže-li trh, nepłatí kupující. Kap. XXI. art. VII.

Při prodaji zamłčenie škodné jest. Kap. XXI. art. VIII.

Prodá-li kdo grunt, i cestu prodává. Kap. XXI. art. IX. rozdíl I.

Prodá-li służebník jinému než pán kázał, trh nemá státi. Kap. XXI. art. X.

Prodá-li kdo co koli, má osvoboditi. Kap. XXI. art. XI. rozdíl II.

První časem první jest právem. Kap. XLIX. art. VII. rozdíl I.

Právo zemské nemuož změniti práva městského, aniž jest co větší. Kap. XXIII. art. X.

Přísahy v svátky nemají býti, leč pro pokoj a vysvobození. Kap. XXIII. art I.

Pro krádež mładší desíti let, má od rodičuov neb poručníkuov mrskán býti. Kap. XXV. art. XXI.

Prodá-li duom neb dědictvie, do dne a do roka povinen osvoboditi. Kap. XXVII. art. I. rozdíl I.

Právo gruntovnie, do dne a do roka. Kap. XXVII. art. I. rozdíl II.

Příčiny, pro které nepromłčí dědictvie, voda, vězení, moc. Kap. XXVII. art. VI. rozdíl III.

Práva zemského času třetina činí právo městské. Kapitoła XXVII. art. VI. rozdíl IV.

Promłčeti se nemuož díl dědičný. Kap. XXVII. art. IX. rozdíl I.

Prodati své muož każdý svobodně. Kap. XXVII. art. XXXIII. rozdíl I.

Přietel v prodaj muož vkročiti. Kap. XXVII. art. XXXIII. rozdíl II.

Prodavač zamłčí-li co spravedlivého, nemá toho požíti. Kap. XXVII. art. XXXV.

Přísahající pro vraždu navrácenie práva nemají. Kap. XXVIII. art. IV.

Přísahající i kdo přísahu přijímá, zavazují se rovně. Kap. XXVIII. art. XIV.

Přísaha k očistě za vraždu samého sedmého jaká jest. Kap. XXVIII. art. XVIII. rozdíl III.

Při ohni kto by koho zsekal, má stat býti aneb ruka utata. Kap. XIX. art. III.

Při ohni zły účinek viece se váží. Kap. XXIX. art. III. rozdíl I.

Přísežní mají jméno od přísahy věrné a spravedlivé. Kap. XXXII. art. VII.
Přátelé musejí-li do rady dáni býti pro nedostatek, tehdy af jest jich což muož najméň. Kap. XXXII. art. VII. rozdíl V.
Pravdu zatajiti a křivdu mluviti, jednostajné. Kap. XXXII. art. VII. rozdíl XVIII.
Přímluva při pokutách milostivější, lepší. Kap. XXXII. art. VIII. rozdíl X.
Při pokutách přímluva milostivější, lepší. Kap. XXXII. art. VIII. rozdíl X.
Přísežný obviněný, jsa očištěn, jinému z též viny svědčiti muož. Kap. XXXIII. art. III.
Přísežní o dluhy majíce přísahati, na kříži nepřísahají. Kap. XXXIII. art. IV.
Přísahati přísežní na kříži pro dluh nemají. Kap. XXXIII. art. IV.
Přísežní a starší pohrdajiece voleniem od nových kanšelluov, v pokutu padnau. Kap. XXXIII. art. V.
Práva svého kdo užievá, křivdy nečiní. Kap. XXXIX. art. I. rozdíl V.
Právo viec fołkovati má obžalovanému, než žalovateli. Kap. XXXIV. art. II. rozdíl IV.
Při přísaze najviec má se vysloviti slovo to, načež pře záleží. Kap. XXXIV. art. V. rozdíl I.
Přísahati muož člověk sám, neb skrze řečníka. Kap. XXXV. art. I.
Přísahající jak se kdo jmenuje, tak jmenuj. Kap. XXXV. art. I. rozdíl II.
Přísaha płatná, ukáže naň, by jináč ho jmenoval. Kap. XXXV. art. I. rozdíl III.
Přísahati cizím jménem nepłatí. Kap. XXXV. art. I. rozdíl IV.
Přísahú obmeška-li pro bezelstnú příčinu, pře netratí. Kap. XXXV. art. IV.
Přísahaje šepłavý neb breptavý neb zajíkavý, by pochybił, neškodí. Kap. XXXV. art. V.
Přísahati můž na svém právě člověk duchovní neb zemský. Kap. XXXV. art. VII.
Přísaha má býti dvěma prsty. Kap. XXXV. art. IX.
Přísahati má zvykłú řečí svau, kdo jiné neumí. Kap. XXXV. art. X.
Přísahaje z nepaměti pěti prsty, nenie škodné. Kap. XXXV. art. XI.
Přísaha má býti před přísežnými a stranau. Kap. XXXV. art. XII.
Přísahaje pro případnú žałobu, v při nepadá. Kap. XXXV. art. XIV.
Přísahajíc z saudu s vuolí rychtáře na kříži dvěma prsty, řádně přísahá. Kap. XXXV. art. XVI.
Přísahajícímu kdo by prsty sňał, dá pokutu. Kap. XXXV. art. XVI. rozdíl I.
Přísaha při stavovánie koní. Kap. XXXV. art. XVI. rozdíl II.
Přísežní sami sobě svědčiti nemají. Kap. XXXVI. art. I.
Přísežný sa v nemoci, čeho jest svědom, můž jinému přísežnému oznámiti. Kap. XXXVI. art. IV.
Přísežného seznánie v žałobě ranění před jinými předčí. Kap. XXXVI. art. V.
Přísežný svědčí-li jinému, kříže se nedotkne, leč jeho jest pře. Kap. XXXVI. art. II.
Přísežný k seznání pravdy má protah mieti. Kap. XXXVI. art. II. rozdíl I.
Přísežnému o rány má viec věřeno býti. Kap. XXXVI. art. II. rozdíl II.
Prohraný dluh nemá dopomáhán býti. Kap. XXXVIII. art. I.
Práva nemá žádati, kdo proti právu činí. Kap. XLII. art. II. rozdíl II.

Přísežníkuom nepotřebie žalovati, než toliko zprávu činiti mají. Kap. XLV. art. I.
Pro vuoli ke zlému konečnau, takové trestánie jako pro skutek. Kap. XLVIII. art. IV. rozdíl I.
První časem mocnější jest právem. Kap. XLIX. art. VII. rozdíl I.
Přísaha židovská. Kap. XXXIV.
Přísaha mordéřská. Kap. XXXIV.
Právo k vodě maje, neužívá-li, právo tratí. Kap. LXI. art. II. rozdíl V.
Právo kto skládá, ten právu rozum vyložiti má. Kap. L. art. II. rozdíl I.
Při pečeti jméno viec váží než znamení. Kap. L. art. XIV. rozdíl I.
Právo vykonati nemuož poručník. Kap. LI. art. I. rozdíl II.
Pro dluh žádný nemuož hrdla ztratiti. Kap. LVII. art. II. rozdíl I.
Práva, která trvalá jsau. Kap. LVII. art. II. rozdíl II.
Prodavač co služebnosti chce míti, má zejména jmenovati. Kap. LXI. art. I. rozdíl VI.
Práva svého kdo neužievá, tratí je. Kap. LXI. art. II. vozdíl VII.
Práva kto jináč užievá, než má, tratí je, ne poslednie, ale první držitel. Kapitoła LXI. art. II. rozdíl VIII.
Práva potom nemá, kto do času má vůli učiniti a neučiní. Kap. LXI. art. II. rozdíl IX.
Právo pozůstavuje sobě a neužívaje v času, tratí právo. Kap. LXI. art. II. rozdíl XI.
Pro řeči nemá krev vylívána býti. Kap. LXII. art. I. rozdíl III.
Práva když psaného nenie, mají súditi na své svědomí. Kap. LXIII. art. I. rozdíl II.
Přátelé krevní nápad mají do desítí stupňuov, ale jmény jich do sedmi. Kapitoła LXIV. art. I. rozdíl III.
Přátelé krevní sstupující najbližší, a potom vstupující. Kap. LXIV. art. II. rozdíl II.
Příbuzní otcovi bližší jsau než mateřini, leč jest statek přišeł po přátelích mateře. Kap. LXIV. art. VI. rozdíl II.
Přítele na stromu malovaném jak máš hledati. Kap. LXIV. art. XIV.
Příbuzenstvie duchovnie jest troje. Kap. LXIV. art. XXVI. rozdíl I.
Příbuznost duchovnie rovná a postranní. Kap. LXIV. art. XXVI. rozdíl II.
Příbuzenstvie duchovnie bývá toliko z křtu a z biřmování. Kapitoła LXIV. artikul XXVII.
Proč se rozdělují stupňové. Kap. LXIV. art. XX.
Přátelé přátel proč nemohau pojímati. Kap. LXIV. art. XXIV.
Prodá-li se víno, sud se neprodává, ale jinak jest o kšaftu. Kapitoła LXVI. artikul XXVI. rozdíl I.
Prodajné věci panovánie nemůž jít bez odevzdánie, jako kšaftovánie. Kapitoła LXVI. artikul XXVI. rozdíl II.
Při svědku co se má vážiti. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl V.
Pravda někdy bez zjevných duovoduov a z pověsti se poznává, a někdy z svědkuov. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl X.

Prodavač nemuož o tom svědčiti, co prodá. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl XXXIII.
Přísežní o tom co slyší od přísežného v přech, v smluvách, mohau svědčiti. Kap. LXVIII. art. XII.
Přísežný mluví-li za někoho, nemuož mu svědčiti. Kap. LXVIII. art. XV. rozdíl V.
Právo náchylnější jest milosti. Kap. LXVIII. art. XVI. rozdíl II.
Práva kde se nedostává, saudce na své svědomie suďte. Kap. LXVIII. art. XVII.
Přísaha jest konec všech pří a sauduov. Kap. LXVIII. art. XVIII.
Při tratí, kdo se v nětco dobrovolně podvoluje, a když toho neučiní. Kap. LXVIII. art. XXIV.
Pravau při maje, neopatrností se zavozuje. Kap. LXVIII. art. XXIV. rozdíl. I.
Při pravau maje, neopatrností se zavozuje. Kap. LXVIII. art. XXIV. rozdíl I.
Právo bdiecím slauží. Kap. LXVIII. art. XXIV. rozdíl V.
Při prohrá-li kto nerozumem, sa práv, saudce nenie vinen. Kap. LXVIII. art. XXIV. rozdíl IV.
Při tratí spravedlivý nerozumným promluvením. Kap. LXVIII. art. XXIV. rozdíl IV.
Při svau sám zavede-li kdo, sobě vinu přičítaj. Kap. LXVIII. art. XXIV. rozdíl VI.
Právo bez kata nemuož se konati. Kap. LXVIII. art. XXVII. rozdíl I.
Přítel přítele mého jest přítel muoj. Kap. LXVIII. art. XLIV. rozdíl II.
Právo kdo sobě sám činí, a bolestmi vyzvězuje, by se mu poznal, pokutován býti má. Kap. LXIX. art. I.
Případné věci jsau k saudu potřebné. Kap. LXX. art. XII. rozdíl VIII.
Pře chudého s bohatým má býti v lepším domnění. Kap. LXX. art. XII. rozdíl X.
Právo jaké jest potřebnosti. V předmluvě listu I. (str. 29.).
Právo každé k trojí věci patří. V předmluvě listu III. (str. 31.).
Při má-li kdo ztratiti, třikrát má se obesłati. Kap. LV. art. I.
Právo vyšší má dokládáno býti, v čem jest pochybné. Kap. LXX. art. XII. rozdíl I.
První ku právu má slyšenie. Kap. I. art. XX.
Pře jedna jednau žalobau se koná. Kap. I. art. XXXVIII. rozdíl I.
Pře mají prvé odbývány býti, které ku právu prvé přijdú. V právích konšelských. art. XIV.
Pro přiřčení obstavováno býti nemá. Kap. VII. art. VIII.
Pře netratí se pro překážku posła. Kap. VIII. art. II. rozdíl I.
Při netratí, nejsa doma. Kap. X. art. III. rozdíl II.
Přátelé otcovi bližší jsau k poručenstvie než mateřini. Kap. XIV. art. VII.
Prodati dá-li kdo co komu, ten prodaj má státi. Kap. XXI. art. I.
Prodaj a smłauva, v čem se dělí. Kap. XXI. art. VIII. rozdíl II.
Prodá-li kdo grunt, svršku nemá bráti. Kap. XXI. art. XI. rozdíl V.
Přeclnováva-li kdo zloděje, týž má oběšen býti. Kap. XXV. art. III.
Právo má rychtáři dáno býti na potvrzenie odevzdánie. Kap. XXVII. art. II.
Prodati kdo nemuož, netratí spravedlnosti. Kap. XXVII. art. XXXVI. rozdíl II.
Přípovědí prvost neb potomnost, právo činí. Kap. XXX. art. I.

První kdo jest časem, mocnější jest právem. Kap. XXX. art. I. rozdíl I.
Přiřkne-li kdo přísežnými dovésti a nejmenuje, dosti, když jedním ukáže. Kap. LXVIII. art. XV.
Psané odvolánie. Kap. IV. art. VII.
Psanec v jednom saudu všudy za psance odsauzen býti má. Kap. XXXVII. art. III.
Psaní, proč jest pevnější nežli mluvenie. Kap. L. art. III. rozdíl I.
Psanec jinde právo trp, sau-li puovodové z toho práva. Kap. LV. art. III. rozdíl II.
Psanec jednoho práva, na druhém nenie. Kap. LV. art. III. rozdíl V.
Psance svého zabí-li kdo, neruší pokoje. Kap. LV. art. V.
Psanec má právem vzat býti, leč by utiekał. Kap. LV. art. V. rozdíl III.
Psance kdo přechovává, kterému na hrdlo nejde, dá 5 funtuo. Kap. LV. art. VI.
Psanec pro zsekání, ujde-li, dá 20 funtuo. Kap. LV. art. VI. rozdíl I.
Psanec, oč koli bude zapsán, již vinen jest. Kap. LV. art. VII.
Puovod když nic nepokazuje, nic neobdržuje domněniem. Kap. I. art. XXVI.
Puovod jistce dlužníka v každém právě muože viniti. Kap. I. art. XXVIII.
Puovod a obesłaný mají šetřieni býti, jaké sau pověsti. Kap. I. art. XXXIII.
Půjčí-li kto co na základ, co se nedostane po základu, může viniti. Kap. XI. art. I.
Puojčovánie co jest. Kap. XII. art. I.
Puojčení s zapłacením jest nájem. Kap. XII. art. I. rozdíl. I.
Půjčená věc viec má ostřiehána býti, i čas určený po jistém odesłána. Kap. XII. art. I. rozdíl III.
Puojčený kuoň bez zápłaty, zhyne-li, má płacen býti. Kap. XII. art. II.
Puojčený kuoň s zápłatau, nemá płacen býti. Kap. XII. art. II. rozdíl II.
Puojčí-li se kuoň na frajmark, nepłatí se příhoda. Kap. XII. art. II. rozdíl III.
Puojčenie a svěřenie, vždy má navráceno býti. Kap. XII. art. IV.
Puojčený meč, nemá v horlivosti navrácen býti. Kap. XII. art. IV. rozdíl I.
Purkrechtník bez vuole pána nic nemá odúčiti. Kap. XXI. art. XI. rozdíl VII.
Purkrechtstvie nenie ani nájem ani prodaj. Kap. XXII. art. I.
Purkrechtníku má slib držán býti jako smłauva. Kap. XXII. art. I. rozdíl I.
Purkrechtník neučiní-li slibu, páně škoda, co se přihodí. Kap. XXII. art. I. rozdíl II.
Purkrechtníka pán pro nezapłacení muož vybyti, a on zas, když prodává má pánu oznámiti. Kap. XXII. art. II.
Purkrechtník jiného na své miesto posaditi muož. Kap. XXII. art. II. rozdíl I.
Purkrecht od nájmu se dělí šesti obyčeji. Kap. XXII. art. III.
Purkrechtní právo, jaké a dokud a jak se vysazuje. Kap. XXII. art. IV.
Purkrechtník vayš nad dědictvie nemá urukovati pánu. Kap. XXIII. art. XII.
Purgmistr moc má a miesto dvau konšełuo. Kap. XXV. art. IX. rozdíl I.
Purgmistr má o nález konšełuov se dotazovati. Kap. XXXII. art. IV. rozdíl I.
Purgmistr přímłuvy ptáti nemá od toho, kto straně přeje. Kap. XXXII. art. IV. rozdíl III.

Purgmistr nejinak než podlé řeči stran ptáti se na nález má. Kap. XXXII. art. IV. rozdíl V.
Purgmistr mezi dvěma pomluvami odpornými, ptaj se na právo. Kap. XXXII. art. IV. rozdíl VI.
Purgmistr, nebude-li pokut pilen, daj sám. V právích konšelských art. II. rozdíl I.
Purgmistr ven z města odjeda, poruč pečet jinému. V právích konšelských. art. XXXIX.
Purgmistr má sám popravu rozkázati na odsauzeného. V právích konšelských art. XXXIX.
Purgmistr ztratí-li pečet, dá králi 50 kop grošuo. V právích konšelských. art. XL.
Purgmistr má nalezen býti na rathúze neb doma. V právích konšelských. art XLI.
Purgmistr každý má saudy držeti. V právích konšelských art. XLI. rozdíl I.
Purgmistr bez vědomie obce nemá v nic obce zavaditi. V právích konšelských art. XLII.
Purgmistr má býti do čtyř nědělí. V právích konšelských art. XLIV.
Puojčenie a svěřenie jest rozdíl. Kap. XII. art. I. rozdíl II.
Puojčená věc zhyne-li, tak jako by zhynuła u půjčujícího. Kap. XII. art. I. rozdíl IV.
Puojčená věc dá-li se služebníku neopatrně, škoda jest vracujícího. Kap. XII. art. V. rozdíl I.
Puojčená věc mnohým a ztracená zas od mnohých, napravena má býti. Kapitoła XII. art. VI.
Pokuta odvołánie tří hřiven. Kap. IV. art. XV.
Pře jedna nemá býti rozdělená. Kap. XXXII. pod artikulem XXV.
Práva saukenníkuom a jiným řemeslníkuom vydaná. Kap. LXXII.
Práva rybářská. Kap. LXXII.
Práva pivovárníkuov. Kap. LXXII.

O.

Odvołánie proč jest. Kap. IV. art. I.
Odvołánie k jakému rozumu má býti učiněno. Kap. IV. art. II.
Odvołánie zpuosob každému má vědom býti. Kap. IV. art. V.
Odvołávající, dopustil-li by se v tom čeho, trestán buď. Kap. IV. art. VI.
Odvołávající, kdyby po odvołánie z předešlé viny saudce chtěli ho trestati, v tom se opět muož odvołati. Kap. IV. art. VII.
Očista volleist. Kap. LXX. art. VIII. rozdíl II.
Odvołánie bez příčiny nemá býti. Kap. IV. art. VIII.
Odvołánie bez psaní a o psaném. Kap. IV. art. IX.
Od odvołánie kdo pustí. Kap. IV. art. X.
Odvołánie jistých złočincuov marné. Kap. IV. art. XI.
Odvołánie nedopauští se v tom, čím se nemuož prodliti, aneb což se vypovie z stałého práva obyčejného. Kap. IV. art. XII.

Odvołati se jich muož z jedné pře viece. Kap. IV. art. XIII. rozdil I.
Odvołánie zpupnému zjevně nepřeje se. Kap. IV. art. XIV.
Odvołánie jedné strany muož i druhé k užitku býti. Kap. IV. art. XIII.
O dluh svědkové hostinští mohau přijati býti. Kap. XVI. art. XVI.
Od svěřené věci umřeł-li by kdo, má vydána býti, kdo by uručili. Kap. XVII. art. IV. rozdil VI.
Odvołánie můž se mluviti proti nálezu, ale střídmě. Kap. XX. art. XXXVIII. rozdil I.
Odvołánie má pokuta položena býti od toho, kdo se odvołává. Kap. XX. art. XXXVIII. rozdil II.
Odvołávaje se z pychu, pokutu daj 72 peněz. Kap. XX. art. XXXVIII. rozdil III.
Odevzdánie na potvrzenie a znamenie, právo rychtáři má dáno býti. Kapitoła XXVII. art. II.
Odevzdánie podezřelé má své uručiti od nařiekanie. Kap. XXVII. art. II. rozdil II.
Odevzdati úročníci mají sobě před právem. Kap. XXVII. art. IV. rozdil II.
Oddělený chce-li mieti s jinými díl, přiłož svú stranu. Kap. XXVII. art. XXXIV.
Odsauzeným má ne všecko pobráno býti, rozum toho. Kap. XXXII. art. VIII. rozdil XIII.
Odvołánie jak se stane, nic nemá přidáno býti. Kap. IV. art. III.
Odvołánie čas. Kap. IV. art. IV.

(Hledaj napřed viece O před literau P.)

R, Ř.

Radí-li kdo žałobníku k jeho žałobě, potom o tu věc sám žałovati nemá. Kap. XXIX. art. XI. rozdil I.
Raněný na koho, moha, sám nežałuje, na toho přátelé žałovati nemohau. Kap. LXX. art. I.
Raněný nežałuje-li skrze přítele neb sám do třetieho dne. Kap. LXX. art. I. rozdil I.
Raněný v jeden aud, jednu pokutu nese. Kap. LXX. art. I. rozdil II.
Rána ušlechtilejšího a potřebnějšího audu, viec pokutována býti má. Kapitoła LXX. art. I. rozdil IV.
Raněný před smrtí jakú zprávu učiní, na tu bude súpeř. Kap. LXX. art. II.
Raněný umře-li, přítel najbližší má žałovati. Kap. LXX. art. II. rozdil I.
Raněný umře-li, čas přátełuom dałekým. Kap. LXX. art. II. rozdil II.
Raněný bude-li vidín choditi, a potom umře: má odpoviedati toliko z ran a ne z vraždy. Kap. LXX. art. VI.
Raní-li kdo koho v kostele neb na krchově, buď trestán. Kap. LXX. art. VII.
Raní-li kdo koho po slibu, moci se bráně, nenie vinen. Kap. LXX. art. X.
Rána má prvé sauzena býti. Kap. I. art. XXII.
Registry úročními płat nemuože doveden býti. Kap. LVIII. art. I.
Regule, totiž řehoły, k porozumění stromu přátelstvie krevnieho, vłastnieho, dědičného a přirozeného. Kap. LXIV. art. VIII.

Rychtář doma býti má. Kap. I. art. XX. rozdíl I.
Rychtář bude-li pře jeho, vysesti má z saudu. Kap. I. art. XLIX.
Rychtář k brani právo má, která se nese pro auraz, a ne k té, která pro obranu. Kap. V. art. V.
Rychtáři služí pokuta pro řeči nesłušné před přísežnými. Kap. XX. art. VI.
Rychtáři pokuta nenáleží pro nedání łozuňku. Kap. XX. art. VII. rozdíl I.
Rychtář pilen buď ustanovenie, aby se zachovała. Kap. XX. art. XLVI. rozdíl I.
Rychtář nemá moci, vraždy odpustiti bez panské vůle. Kap. XXVIII. art. XII. rozdíl I.
Rychtář a saudce jaci mají býti. Kap. XXXII. art. I.
Rychtář a saudce přísahu čiň. Kap. XXXII. art. I. rozdíl III.
Rychtář daruov nebeř; vezme-li, vrať zas. Kap. XXXII. art. I. rozdíl IV.
Rychtář neb saudce volný býti má, moci nečiniti, łakomstvie nehleděti. Kapitoła XXXII. art. II.
Rychtář má v noci pokoje ostřiehati, złé věci zastavovati. Kap. XXXII. art. II. rozdíl III.
Rychtář vážně se mieti a k konšełuom se slušně chovati má. Kap. XXXII. art. III.
Rychtář má své ortełe s radau konšeł činiti; koho jme, jim oznámiti. Kapitoła XXXII. art. III. rozdíl I.
Rychtářova moc, panská jest moc. Kap. XXIII. art. X. rozdíl I.
Rychtář má býti těła zdravého. Kap. XXXII. art. I. rozdíl I.
Rychtář usúzené toliko pokuty beř, a chudým miłost. Kap. XXXII. art. III. rozdíl II.
Rychtář psancuo v městě nedopauštěj přijímati. Kap. XXXII. art. III. rozdíl III.
Rychtář pánuov buď posłušen. Kap. XXXII. art. III. rozdíl V.
Rychtář v panské povinnosti se nevkładaj. Kap. XXXII. art. III. rozdíl IV.
Rychtář i purgmistr v saudech na Boha pamatujte. Kap. XXXII. art. IV.
Rychtář má panské nálezy k skutku přivozovati. Kap. XXXII. art. V.
Rychtář muož svědčiti, kdo prvé žałował. Kap. XXXII. art. V. rozdíl III.
Rychtář vězňuom nedaj bráti. Kap. XXXII. art. V. rozdíl IV.
Rychtář stranám bezpečenstvie k saudu učiniti má. Kap. XXXII. art. V. rozdíl V.
Rychtář k brani moci nemá, kterau by se někdo bránił proti moci. Kap. XXXII. artikul VI.
Rychtář braň beř urážející. Kap. XXXII. art. VI. rozdíl I.
Rychtář służebníky své sobě voliti muož. Kap. XXXII. art. VIII. rozdíl XXII.
Rychtář toho kto svádu začne, má k nápravě přidržeti. Kap. XXXII. art. VIII. rozdíl VI.
Rychtářuo aučinek, jemu nenáležitý, nenie stálý. Kapitoła XXXII. art. VIII. rozdíl XII.
Rychtáři v potřebě práva każdý pomoci má. Kap. XXXII. art. VIII. rozdíl XVIII.
Rychtáři ujde-li vězeň, a prvé neopoví se, že vazba jest złá, pokuta. Kapitoła XXXII. artikul IX.

*

Rychtář má stranám hotov býti, časem stáním neprotahovati, zločincuom nefolkovati. Kap. XXXII. art. X.
Rychtář přisadí-li koho k sobě v saud, jeho nákład býti má. Kap. XXXII. art. XI.
Rychtář po srovnánie o vraždu, pokutu svú, ne v věcech jeho, můž poraziti. Kap. XXXII. art. XIV.
Rychtář za pokuty muož na zákładích sobě vyraziti. Kap. XXXII. art. XVI.
Rychtář zákładu nemuož na lichvu dáti pro pokutu. Kap. XXXII. art. XVI. rozdíl I.
Rychtář předešlý, které pokuty nedobude, ty na potomnieho připadají. Kapitoła XXXII. art. XVII.
Rychtář nemá býti při spisování ortele. Kap. LX. art. III. rozdíl I.
Rychtář trápě pro spravedlivost, netratí pověsti. Kap. LXVIII. art. XXVII. rozdíl III.
Rozdíl puojčenie a svěřenie. Kap. XII. art. I. rozdíl II.
Rozkáže-li pán služebníku svému vrátiti kuoň, a on by s ním ušel, pánova jest škoda. Kap. XII. art. V.
Rok a den kdo vydrží grunt, bude svoboden. Kap. XXVII. art. VI. rozdíl II.
Rovný kdo jest panně k pojetí. Kap. XLII. art. II. rozdíl IV.
Rodiči rovně se dělí. Kap. LXIV. art. IV. rozdl III.
Rodiči po dětech mají nápad. Kap. LXIV. art. IV. rozdíl XII.
Rozmyšlenie stranám příti se má. Kap. LXVIII. art. XXII. rozdíl I.
Rozdíl jest nalezti někoho s mečem krvavým, jiné nahým a ne nahým. Kapitoła LXX. art. XII. rozdíl V.
Rukojmě za vraždu podeč uručiti mají. Kap. I. art. XXXVII.
Rukojmě ne tauž nese pokutu, jako obžalovaný, z vraždy. Kap. I. art. XXXVII. rozdíl II.
Rukojmě u vieře nemá zaveden býti. Kap. XI. art. V. rozdíl. I.
Rukojmě viera nemá zavedena býti. Kap. XV. art. V. rozdíl I.
Rukojmě prázden bývá, by mlče někoho stavěł aneb on sebe sám. Kap. XXIII. art. II.
Rukojmě postavě mrtvého, z rukojemstvie propustí se. Kap. XXIII. art. IV.
Rukojmě poslední kterak vyvazují první. Kap. XXIII. art. VIII.
Rukojemstvie připadá na dědice. Kap. XXIII. art. XI. rozdíl I.
Rukojmě muož vinín býti, by jistce někdo neměl. Kap. XXI. art. XIV.
Rukojmě dožádán býti má vědomý. Kap. XXIII. art. XIII. rozdíl I.
Rukojmí bezděky žádný býti nemuož. Kap. XXIII. art. XIII. rozdíl III.
Rukojmě co za jistce dá, z toho muož jej viniti. Kap. XXIV. art. XIII.
Rukojmě kdy můž prvé na jistce žałovati, než zaň. Kap. XXIII. art. XIV. rozdíl I.
Rukojmě kdy na jistce nemuož žałovati. Kap. XXIII. art. XIII. rozdíl II.
Rukojmě za vražedlníka ušlého hłavy nebude trestán, než smłuvie se. Kapitoła XXVI. art. II. rozdíl II.
Rukojmě muož se v dědictvie dłužníka uvázati. Kap. XXVII. art. XII. rozdíl III.
Rukojmě za vraždu. Kap. XXVIII. art. XVIII. rozdíl II.
Rukojmě muož býti za minułé zapálenie, ale za budúcí nic. Kap. XXIX. art. V.

Rum i hlínu, písek, muož na obci skládati. Kap. XIX. art. II. rozdíl IV.
Ruce obě jsau příjemné ku přísaze. Kap. XXXV. art. VI.
Rukau nemaje, slovy toliko přísahu činí. Kap. XXXV. art. VI. rozdíl I.
Ruku levú z pychu zdvihna, v přísaze padá, leč z omylu. Kap. XXXV. art. VI. rozdíl II.
Rušitel skutečný zapovědeného pokoje stat bude. Kap. XLVII. art. I. rozdíl III.
Řekna pokázati, a nepokáže, naprav. Kap. I. art. XXIII. rozdíl VII.
Řečníci, kteří pravdy hájí, ale ne kteří jí prodávají, jsau užiteční. Kap. III. art. I.
Řečníka puovod muož opraviti. Kap. III. art. I. rozdíl I.
Řečník podezřelý neřečňuj. Kap. III. art. II.
Řečníka saudce nemá nutiti k řečňování. Kap. III. art. III.
Řečníka první obdrží. Kap. III. art. IV.
Řečník kdy koli najatý, řečňovati má. Kap. III. art. V.
Řečníkem chudého má opatřiti saudce. Kap. III. art. VI.
Řečníka nemaje strana, má se jí odložiti. Kap. III. art. VII.
Řečník nemá se brániti nemocnému pro nářek mordu. Kap. III. art. VIII.
Řečníku a písaři mzda pány se ulož. Kap. III. art. IX.
Řečníků několik muož strana mieti bez újmy jiným. Kap. III. art. XI.
Řečník zločinci nemá dán býti. Kap. III. art. XII.
Řemeslnická miesta před právem se postupovati mají. Kap. XXVII. art. IV. rozdíl I.
Řád saudu nezachová se, když jest účinek zjevný. Kap. XXXII. art. XXV.
Řeči mnohé uměje, přísahaj přirozenú. Kap. XXXV. art. X. rozdíl I.
Řehoły neb zprávy o nápadu dědicuov krevních, vlastních, sstupujících dolnov. Kap. LXIV. art. III.
Řehoły o nápadu přátel krevních a přirozených po otci a mateři, jenž slovau cognati agnati. Kap. LXIV. art. IV.
Řehoły o nápadu přátel přirozených, příbuzných, pobočních, jenž slovau affines. Kap. LXIV. art. V.
Řehoła o pobočních v linij neb v řadu rovném. Kap. LXIV. art. XVII.
Řehoła o pobočních stupních v linij neb v řadu nerovném. Kap. LXIV. art. XVIII.
Řehoła k poznání příbuzného přátelstvie. Kap. LXIV. art. XXII.
Řehoła druhá k poznání stupňuo příbuznosti. Kap. LXIV. art. XXIII.
Řehoła k poznání rodu duchovnicho. Kap. LXIV. art. XXVII. rozdíl I.
Řeč z kvapnosti jináč se váží. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl VIII.
Řečník v při, kteranž vede, svědčiti nemuož. Kap. LXVIII. art. XXVI.
Řeči svědkuov jak má odpieráno býti. Kap. LXVIII. art. XXXIII. rozdíl I.
Řečí proviní-li kto, proto nemá na hrdle trestán býti. Kap. LXII. art. I. rozdíl III.

S, Š.

Saud jest dvuoj. Kap. I. art. I. rozdíl I.
Saudu obyčejnému puol dne náleží, ale když se zvláštní ukládá, tehdy den celý. Kap. I. art. I.
Saudce jak sauditi mají. Kap. I. art. XL. rozdíl I.
Saudové vedlé výminek se mají pnosobiti. Kap. XI. art. I. rozdíl II.

Saused sausedu ke škodě a k nevoli nemá nic činiti. Kap. XIX. art. IV. rozdíl I.

Saud má býti s poctivostí a s kázní. Kap. LV. art. V. rozdíl II.

Saud někdy bývá z domněnie jistých a z podezřenie, a ne vždy po svědcích. Kap. XXV. art XXI. rozdíl II.

Saudce k milosti náchylnější býti mají. Kap. XXVI. art. II. rozdíl IV.

Saudce při památném mají pilni býti. Kap. XXVII. art. VIII.

Sausedé při větším kvaltu mohau žalovati hospodáři i svědčiti před právem. Kap. XXXI. art. VI. rozdíl X.

Saudce má býti ctnostný, spravedlivý, nekořistný, opatrný. Kap. XXXII. art. I. rozdíl II.

Saudce a rychtář přísahu čiň. Kap. XXXII. art. I. rozdíl III.

Saudce daruov nebeř; vezme-li, vrať zas. Kap. XXXII. art. I. rozdíl IV.

Saudce nemá býti hněvivý, ani v hněvu sauditi. Kap. XXXII. art. II. rozdíl I.

Saudce nesuď, dokudž strany druhé nesłyšíš. Kap. XXXII. art. IV. rozdíl VII.

Saudce v saudu nemá nic doplňovati, leč co z práva opustí strany. Kap. XXXII. art. IV. rozdíl IX.

Saudce má mysl svú právy spraviti a tak sauditi. Kap. XXXII. art. II. rozdíl X.

Saudce, poněvadž škoda i zisk na nich záleží, mají spravedlivě sauditi. Kapitoła XXXII. art. VII. rozdíl XVI.

Saudce nemá sauditi (když právo jest) vedlé svého zdánie, než vedlé práva. Kap. XXXII. art. VIII.

Saudce k odpovědem a k pruovodom mají prodlenie příti. Kapitoła XXXII. art. VIII. rozdíl III.

Saudce světský nemá súditi kněze jakožto kněze. Kap. XXXII. art. VIII. rozdíl V.

Saudce řeč a pruovod stran toliko suď. Kap. XXXII. art. VIII. rozdíl IX.

Saudce svědčiti nemají o řečech, které před nimi od stran bývají, než přátelé. Kap. XXXIV. art. II. rozdíl I.

Sadí-li se kde sami na konšelstvie, proviní-li jeden, mohau jej sami ssaditi. Kap. XXXVI. art. VII. rozdíl VI.

Sauzeno má býti po znameních, co se tajně děje. Kap. XLIII. art. II. rozdíl V.

Saudce při vyhledání pravdy na sedm circumstancí patřiti má. Kap. XLVIII. art. I. rozdíl II.

Saud a spravedlnost nemá býti autok, ale s tichostí a s kázní. Kapitoła LV. art. V. rozdíl I.

Saudce v pokutách miłostivější býti má. Kap. LXII. art. I. rozdíl IV.

Saudce ne k jednomu důvodu má se obrátiti, ale všecky vážiti. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl XI.

Saudci má oznámen býti svědek. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl XXV.

Saudce na své svědomie suďte, kde se práva nedostává. Kap. LXVIII. art. XVII.

Saudce když se nedostane práva, mají na své přísaze súditi. Kap. LXVIII. art. XVII. rozdíl I.

Saudce mají v nesnadné při po straně svědkuov se doptávati. Kap. LXVIII. art. XVII. rozdíl II.

Saudce se mají o času a miestu najvíc vyptati. Kapitola LXVIII. art. XVII. rozdíl III.
Saudové a ortelové jinde nemají činěni býti, než na rathúze. V právích konšelských art. XVIII.
Saudové zahájení mají držáni býti. V právích konšelských art. XLIII.
Sauzená věc, po druhé nemá sauzena býti. Kap. II. art. I.
Saused bez obsílanie nenie povinen odpoviedati. Kap. X. art. I. rozdíl VII.
Saudce nejsau žádnú pokutú povinni, když se nesrovnají. Kap. XX. art. XI.
Sausedé noví co příjemného dávají, to městu náleží. Kap. XX. art. XLVI. rozdíl II.
Dědictvie mnohým zavázaného má všem płaceno a sražováno býti. Kap. XVI. art. XI.
Sedm svědkuov viec mohau u práva než obce. Kap. II. art. IX.
Seznánie samému sobě k lepšímu moci nemá, ale proti sobě má. Kap. XIII. art. I. rozdíl III.
Senkéř má přísahú dluhu dobývati. Kap. XVI. art. XIV. rozdíl I.
Seděl-li by pro domněnie vraždy kdo 6 nedělí, nebude-li žalobník, má propuštěn býti. Kap. XXVIII. art. VIII.
Ssekał-li by koho při v ohni, pokuta. Kap. XXIX. art. III.
Sebranci nemají nápadu po otci, než po mateři. Kap. LXIV. art. III. rozdíl II.
Sebranci slovú od nejistoty otce. Kap. LXIV. art. III. rozdíl III.
Seznánie bez jiného nenie. Kap. LXIX. art. I. rozdíl V.
Sezná-li se kdo sám, ne hned mu má věřeno býti. Kap. LXIX. art. I. rozdíl XI.
Seznávanie strašlivé činí domněnie. Kap. LXX. art. XII. rozdíl XVIII.
Seznánie v saudu má viec váženo býti, než krom saudu. Kap. XIII. art. I.
Seznánie o hlavní příhodu, bude-li krom saudu, jináč se váží. Kap. XIII. art. I. rozdíl I.
Seznánie krom saudu nenie tak mocné, jako by před právem usauzen byl. Kap. XIII. art. I. rozdíl I.
Seznánie bezděčné a z strachu nenie stálé. Kap. XIII. art. I. rozdíl IV.
Seznánie neb odepřenie k otázce saudcově má býti. Kap. XV. art. II. rozdí III.
Seznánie před saudem jest dostatečné, by osvědčenie nebylo. Kap. XVI. art. XX.
Schované neb svěřené věci každý pilný buď jako své. Kap. XVII. art. I.
Schovavač povinen z příhody nešťastné pro pět příčin. Kapitola XVII. art. I. rozdíl XI.
Schovati kdo by co dał, a měl od toho klíče, ztratí-li se, jeho jest vina. Kap. XVII. art. II.
Sirotčí svolenie moci nemá. Kap. VI. art. II. rozdíl VI.
Sirotci nemají pro statek obsíláni býti, ale poručníci. Kap. X. art. I. rozdíl VI.
Sirotci neměli-li by poručníkuov, páni statek i je opatří. Kap. XIV. art. I.
Sirotčí statek nemá na lichvu vydán býti, než na kup. Kap. XIII. art. IV. rozdíl II.
Sirotčím nemá płatiti dluhuov. Kap. XVI. art. I. rozdíl II.
Synové vlastní nápad mají ke všemu po otci. Kap. XXVII. art. XX.

Synové čtveří jsau: přirození řádní, přirození neřádní, řádní nepřirození, neřádní. Kap. XXVII. art. XXI.

Synové řádní, jak se uznati mají k zachovacímu listu. Kap. XXVII. art. XXI. rozdíl I.

Synové i dcery mají bráti rovný nápad po rodičích. Kap. XXVII. art. XXIII. rozdíl II.

Sirotek léta maje, kšaft muož činiti. Kap. XXVII. art. XXIX. rozdíl II.

Syn otci statku, ani čeledín prohrati nemohau. Kap. XXVIII. art. I. rozdíl III.

Sirotek bez poručníka v nic se zavázati nemuož. Kap. XLIV. art. I. rozdíl II.

Synové bratruov předčí před strýci, a tu jest rovné ženské i mužské pohlavie. Kap. LXIV. art. V. rozdíl VII.

Synové bratruov děłíce se s strýci, dědy, beřte ten díl jako otec bráti měł. Kap. LXIV. art. V. rozdíl VIII.

Synové bratruov napadajíc bez vstupujících, na osoby se dělí. Kap. LXIV. art. V. rozdíl IX.

Synové bratruov strayce téhož stupně odtiskají. Kap. LXIV. art. V. rozdíl XI.

Synové vždy bližší. Kap. LXIV. art. VI. rozdíl IV.

Synové volení jak mají přijímáni býti, a jak nápad mohau mieti. Kap. LXIV. art. XXV.

Syn bratra vłastnieho bližší než bratr połovičný. Kap. LXIV. art. V. rozdíl V.

Škoda, komu se stane, má osvědčiti. Kap. I. art. XXXIII. rozdíl I.

Škoda pro nevrácenie neslíbená se nepłatí. Kap. XV. art. I.

Škoda válkami na poli. Kap. XV. art. I. rozdíl III.

Škoda přestaupenie meze. Kap. XV. art. I. rozdíl IV.

Škoda vodau kapaličnau nesvedenau. Kap. XV. art. I. rozdíl V.

Škoda slíbená má se płatiti. Kap. XV. art. I. rozdíl VI.

Škody mají šacovány býti. Kap. XV. art. I. rozdíl IX.

Škody gruntovnie nebezpečné sau i podruhuom. Kap. XV. art. III.

Škody uruč, dłá-li kdo na obecním. Kap. XV. art. III. rozdíl I.

Škody vymíněné mezi kupcem a prodavačem mají miesto. Kap. XV. art. III. rozdíl II.

Škody slíbené mají se płatiti peněžité toliko, a ne za příhody osoby. Kap. XV. art. IV.

Škody, płatí se některé, ač i nejsau slíbené. Kap. XV. art. V.

Škody zavierá i slib za jistinu. Kap. XV. art. V. rozdíl II.

Škoda stane-li se na víně šrotéře neb formana moci, on zapłať. Kap. XV. art. VI.

Škoda pánova, bude-li sud złý a rozpučí se. Kap. XV. art. VI.

Škody mají płaceny býti, vzaté pro zadržovánie dědičné spravedłnosti. Kapitoła XV. art. IX.

Škody naprav, kdo bezprávně koho do vazby vsadí. Kap. XV. art. X.

Škoda cizí věci stane-li se u řemeslníka neb změní-li płatiti má. Kap. XII. art. VII. rozdíl VI.

Škody vymíněné jsú ke škodě u koho se schovává. Kapitoła XVII. art. I. rozdíl IV.

Škodu kdo by na łauce dělał, pokuta. Kap. XX. art. XXIV. rozdíl II.
Škody po prodaji, jsau kupujícího. Kap. XXI. art. XI. rozdíl III.
Škody a nákłady přičteny býti mohau k summě. Kap. XLIX. art. I. rozdíl II.
Skutek v prchlivosti učiněný žádný stálý býti nemá. Kap. LXVI. art. II. rozdíl II.
Školy židovské nové nemají dopuštěny býti. Kap. LXXII. art. II. rozdíl VI.
Škodu vezme-li kdo skrz nětčí svévolnú příčinu, má zapłatiti. Kap. VII. art. XI.
Škodu také płatiti má, kdo díl jistiny płatí. Kap. XI. art. IV.
Škoda od obesłaného syna ne každá se płatí. Kap. XII. art. I. rozdíl I.
Škoda prvé než se stane, má výstraha dána býti. Kap. XV. art. I. rozdíl VII.
Škodu, jakú jest kdo vzał pro penieze, pokaž. Kap. XV. art. I. rozdíl VIII.
Škodu kdo káže činiti, ten płať. Kap. XV. art. II. rozdíl IV.
Škoda toho jest, kdo co obmeškά a toho příčinú jest. Kapitoła XVII. art. I. rozdíl V.
Škodu płať sausedu, kdo dvoru svého nehradí. Kap. XIX. art. I. rozdíl I.
Škoda má opovědiena býti. Kap. XIX. art. VII.
Škody ohněm učiněné z neštěstí a ne z nedbánlivosti, nemají napravovány býti. Kap. XXIX. art. VII.
Slibuje-li kdo někomu za stavuňk, a on se něčeho jiného dopustí, sám vinen. Kap. VII. art. XIV.
Slíbí-li dva nerozdielnau rukau, muož jednoho viniti. Kap. XI. art. II.
Slíbil-li kto koho z jiného saudu vyvaditi, nemá mu vydán býti. Kap. XI. art. III.
Slibuje-li kdo społečně za tři, dada své, na jednom zase dobude. Kap. XI. art. V.
Slibuje-li kdo za škody z prosta, máš rozuměti: pro minułý účinek. Kap. VII. art. XIV.
Służebník viece mzdy vybera, po smrti pána nevrátí. Kap. XVI. art. XV. rozdíl II.
Słauží-li kdo z milosti, na miłosti přestaň. Kap. XVI. art. XV. rozdíl IV.
Służebník umře-li, proto pán służbu płať. Kap. XVI. art. XV. rozdíl V.
Složená věc kradená, má pánu vrácena býti. Kap. XVII. art. I. rozdíl X.
Slibuje-li kdo za věc svěřenau, płať. Kap. XVII. art. III. rozdíl I.
Složenú věc ztratí-li zuvač, zapłatiti má. Kap. XVII. art. IV. rozdíl III.
Służebník kdy by viec ukázał při prodaji, nemá to státi. Kap. XXI. art. IX. rozdíl I.
Służebník před rokem odešłý, viněný z krádeže nynějšího, muož se očistiti. Kap. XXV. art. XII.
Służebník učiní-li nepokoj, v domnění jest pán. Kap. XLVII. art. III. rozdíl I.
Służebníci bez přítomnosti panuo tepau-li se, nenie zrušenie pokoje. Kapitoła XLVII. art. III. rozdíl II.
Służebník ruše pokoj, słat buď. Kap. XLVII. art. III. rozdíl III.
Slíbí-li kdo co, již jest dłužen. Kap. LIV. art. I.
Slib nesłušný a nemožný, má změněn býti. Kap. LII. art. I.
Slibové mezi jinými učinění, jiným škoditi nemohau. Kap. LIII. art. I.
Slib dobrovolný v čem koli, má naplněn býti. Kap. LIV. art. II.

Slib má lepší věcí naplněn býti. Kap. LIV. art. II. rozdíl I.
Slib u vazbě, co slíbí, nenie povinný. Kap. LIV. art. II. rozdíl II.
Slibu nepluí let nedošlý. Kap. LIV. art. III.
Slibuje-li kdo hosti za škody, vinen jest. Kap. LIV. art. IV.
Slib proti dobrým mravuom neplní se. Kap. LIV. art. III. rozdíl I.
Služebnosti městské jsau při puojčování světla, toku vodného, a ty mají také zapisovány býti. Kap. LXI. art. I.
Služebností gruntuom cizím žádný ukládati nemá. Kap. LXI. art. I. rozdíl I.
Služebnost hrobnov. Kap. LXI. art. I. rozdíl II.
Služebnosti celost nemuož rozdělena býti na díl. Kap. LXI. art. I. rozdíl III.
Služebnost jedna proti druhé muož se smísiti. Kap. LXI. art. I. rozdíl XI.
Služebnost stavějící muož změniti. Kap. LXI. art. II.
Služebnost potrácí se rozličně. Kap. LXI. art. II. rozdíl VI.
Služebníka svědomie má váženo býti, když jiného nemají. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl XII.
Slib za jistinu zavierá i škody. Kap. XV. art. V. rozdíl II.
Slibové skrze smlauvy právo obdržují. Kap. LXXI. art. I. rozdíl I.
Služebníku odpoviedati před počtem pán nemá. Kap. I. art. XXX.
Služebníku pán zapłat nákład. Kap. I. art. XXX. rozdíl I.
Slíbí-li kdo komu co s jakými výminkami, tomu dost učiň. Kap. XI. art. I. rozdíl I.
Služebníku mzda po smrti páně před jinými dluhy má płacena býti. Kapitoła XVI. art. XV. rozdíl I.
Slibové věna sau dobrovolní. Kap. XVIII. art. XVII. rozdíl I.
Smłúvati každý muož o dluhy. Kap. XX. art. IX. rozdíl III.
Smlauva neodjímá pokut rychtáři. Kap. XX. art. XX. rozdíl III.
Smluví-li se strany, aby pokuty nedali, mají přisíci, že łsti neobmýšlejí. Kapitoła XXVIII. art. XVI. rozdíl I.
Smłuvce k svědomí nepřísahají, ani kšaftovní. Kapitoła LXVIII. art. XVIII. rozdíl III.
k Smłuvám mají býti povołáni hodnověrní. Kap. LXVIII. art. XVIII. rozdíl IV.
Smlauvce, proč nemají přísahati. Kap. LXVIII. art. XVIII. rozdíl V.
Smlauvce, ubrmané, kšaftovníci, nemají přísahati. Kap. LXVIII. art. XX.
Smlauvcím opravovánie słov neškodí, než těm, kdo přísahají. Kap. LXVIII. art. XX. rozdíl I.
Smilstvie kněží varovati se mají. Kap. LXXII. art. IV. rozdíl XXIII.
Smlauva stane-li se proto, aby z pokuty rychtáři vyšli. Kap. XX. art. XXI.
Snopy kdo by kradł, pokuta. Kap. XX. art. XXIV. rozdíl III.
Spravedlnost co jest. V předmłuvě listu druhého (str. 30).
Splatiti úrok nový muož z domu. Kap. IX. art. III. rozdíl I.
Šrotéře škoda na víně stane-li se v moci, neb formana, on zaplatí. Kap. XV. art. VI.
Šrotéř maje víno v své moci, stane-li se škoda, on zapłat. Kap. XV. art. VI.
Strana, když řečníka nemá, má se jí odłožiti. Kap. III. art. VII.
Stavenie dołuo nahoru svobodné. Kap. V. art. I. rozdíl III.

Stavuňkové času válek a odpovědí jsau nepłatní. Kap. VII. art. I.
Stavovati se nemají panské věci pro služebníka. Kap. VII. art. I. rozdíl I.
Strhuje-li se práva svého, pokuta. Kap. VII. art. I. rozdíl III.
Stavuňkuov pokazovánie čas. Kap. VII. art. IV. rozdíl III.
Stavuňku kdo nepokáže, od něho pust. Kap. VII. art. IV. rozdíl IV.
Strany povinny sú práva toho následovati, kde se saudí. Kap. VII. art. XI. rozdíl I.
Stavuje-li kdo, a prvé dłužníka na jeho právě o to, čeho mu popierá, neobviní, škody má płatiti. Kap. VII. art. XV.
Staviti jistec jistce, i věci jeho na každém právě muož. Kap. VII. art. XVI.
Stavuňk muož býti pro nedopomoženie práva. Kap. VII. art. XVII.
Strany na otázky saudce povinny jsau se seznati. Kap. XIII. art. I. rozdíl VII.
Statek sirotčí nemá na lichvu dáván býti, než na kupectví. Kapitoła XIV. art. III. rozdíl II.
Stráta, čí nedbánlivostí přišła, ten ji płať. Kap. XVII. art. I. rozdíl I.
Statku držitel dłuhy płať. Kap. XVIII. art. XIV. rozdíl III.
Stavenie nečistotná půł čtvrty nohy od meze býti má. Kapitoła XIX. art. I. rozdíl III.
Štěpové stíniti sausedu nemají, ani ratolesti převěsiti. Kapitoła XIX. art. I. rozdíl VI.
Staví-li kdo co po zápovědi, má zkaženo býti. Kap. XIX. art. II.
Stavenie obnoviti každý muož. Kap. XIX. art. II. rozdíl II.
Stavěti na obci má rychtář brániti. Kap. XIX. art. II. rozdíl III.
Stavenie jak na vayš, tak na hłubokost býti muože. Kap. XIX. art. V.
Stavenie, která nemohau býti než jak prvé były. Kap. XIX. art. V. rozdíl I.
Stěny mají oba sausedé opravovati. Kap. XIX. art. V. rozdíl II.
Stěny nechtěł-li by jeden opraviti, zbavuje se svého práva. Kap. XIX. art. V. rozdíl III
Statek nekšaftovaný, mátě, dokud vdovau, můž spravovati. Kapitoła XXVII. art. XXIX.
Střílejе kdo na obecné cestě, zabí-li koho, hrdłem zapłať. Kapitoła XXVIII. art. XI. rozdíl I.
Statek kdo čí drží, miesto mrtvého dłužníka můž vinín býti. Kap. XXX. art. V.
Strany nejsau-li hotovy, muož sám saudce čas położiti k stání do dvú nedělí. Kap. XXXII. art. XIII.
Štrafuje-li kdo z kvapnosti ortel. Kap. XXXII. art. XVIII.
Strana straně potupná słova młuvě, uškozuje své při. Kap. XXXII. art. XII. rozdíl I.
Starší neb jiní přísežní, pohrdajiece volením od nových konšełuov, v pokutu padnau. Kap. XXXIII. art. V.
Strana větší obdržuje. Kap. XXXVI. art. VII. rozdíl II.
Stavěti nahoru a dołuov každý muož. Kap. XXXIX. art. I. rozdíl II.
Stavěje zhuoru, by zastínil jinému, nebude vinen. Kapitoła XXXIX. art. I. rozdíl IV.

Stojí-li kdo na koho z aumysła a útok učiní, má mrskán býti. Kap. XLVIII. art. IV.
Stranám co se spíše k orteli, má přečteno býti. Kap. LX. art. III. rozdíl II.
Stavějící služebnost muož změniti. Kap. LXI. art. II.
Staví-li kdo na haycochu, právo tratí. Kap. LXI. art. II. rozdíl II.
Stavěti na cestě kdo dopustí, své právo tratí. Kap. LXI. art. II. rozdíl III.
Stavenie zhuoru pro světlo muož se někdy hájiti, i jiné služebnosti. Kap. LXI. art. I. rozdíl XII.
Statek vydělaný připadá na bratří a ne na otce, leč jest chudý. Kap. LXIII. art. I.
Statek nepřijde-li po otci, nepřipadá na otce. Kap. LXIII. art. I. rozdíl I.
Stupňové rodu v právích, ukazují se pro nápady a pro svědectvie. Kap. LXIV. art. I. rozdíl I.
Stupně prvnieho krevníci sau synové, a ti dědí. Kap. LXIV. art. III. rozdíl I.
Straycové i báby rovně se dělí. Kap. LXIV. art. IV. rozdíl IV.
Stupněm jedni bližší kterého koli pohřaví, má právo lepší. Kapitoła LXIV. art. VI. rozdíl III.
Stupňuov a stromuov uměnie přátelstvie krevnieho, dědičného, přirozeného, a příbuzného, jest potřebie pro nápady a svědectvie. Kap. LXIV. art. VII.
Stupňuov jaký jest počet a rozdíl. Kap. LXIV. art. IX.
Stupeň co vyznamenává, a od čeho słove. Kap. LXIV. art. X.
Strom jak máš udělati z přátel, a jak jim rozuměti. Kap. LXIV. art. XII.
Strana zamítá-li svědky, má zavázati se, že ze złosti toho nečiní. Kap. LXVIII. art. XXXIV.
Stupňuov pobočních pořádanie vedlé práva duchovnieho i městského. Kapitoła LXIV. art. XVI.
Stupňové proč se tak rozdělují, příčina. Kap. LXIV. art. XX.
Stupňové přátelstvie voleného. Kap. LXIV. art. XXV. rozdíl I.
Stromu duchovnieho příbuznost. Kap. LXIV. art. XXVI.
Stádo, duom, słovau jedno těło. Kap. LXVI. art. IV. rozdíl XIII.
Stupeň co jest příbuznosti po krvi. Kap. LXIV. art. I.
Strany nález přijměte ubrmanský. Kap. VI. art. II. rozdíl II.
Staviti se muož podezřelý se vším. Kap. VII. art. II. rozdíl I.
Stavovati se nemají věci ztracené u člověka dobropověstného. Kap. VII. art. II.
Stavuňkuo práva netoliko se o koních rozuměti mají, ale o všech věcech. Kap. VII. art. XIX. rozdíl I.
Stojí-li kto jednau, a potom nestojí, při prohrá. Kap. X. art. III. rozdíl I.
Straně svědek má oznámen býti, zvłášt o slibích. Kapitoła LXVIII. art. I. rozdíl XXVI.
Strana opustí-li co potřebného, saudce při nálezu napraviti mohú vedlé pruovodu. Kap. LXVIII. art. XVI. rozdíl IV.
Straně k jmenování svědkuov má potaz se příti. Kap. LXVIII. art. XXII.
Stranám rozmyšlenie příti se má. Kap. LXVIII. art. XXII. rozdíl I.
Strana někdy podvoluje se dobrovolně v nětco; kdy toho neučiní, při tratí. Kap. LXVIII. art. XXIV.

Strany, když se na jednostajné svědky volají, jimi rozsauzeni býti mají. Kapitoła LXVIII. art. XXX.

Strana vymíní-li sobě, bude-li který odvržen od práva svědek, že jiného postaví, má toho užíti. Kap. LXVIII. art. XXXI.

Statku ženy muž jest pán, i ženy. Kap. XVI. art. I. rozdíl I.

Stavenie zápověd má býti, když se staví. Kap. XIX. art. II. rozdíl I.

Staví-li se kdo sám, rukojmě prázden bývá. Kap. XXIII. art. II.

Stojí-li kdo na koho, má smýkán býti. Kap. XLVIII. art. IV.

Statek jakým pořádem připadá na přátely. Kap. LXIV. art. II. rozdíl I.

Summa učenie práv. V předmluvě listu třetieho (str. 31).

Sud rozpučí-li se a jest zlý. Kap. XV. art. VIII.

Summa všech řehoł svrchupsaných o nápadu přátel. Kap. LXIV. art. VI.

Súpeř své cti bližší jest hájiti. Kap. LXVIII. art. XV. rozdíl II.

Súpeř mocnější se jest brániti. Kap. LXVIII. art. XVI. rozdíl V.

Sukno ne k váze, ale k mieře náleží. Kap. LXVIII. art. XXIX. rozdíl I.

Súpeř dva svědky hodná maje, přednější jest ku právu, než žalobník viec svědkuov maje. Kap. LXVIII. art. XLV. rozdíl I.

Svolenie právo měnie. V předmluvě listu třetieho.

Svolenie právo měnie. Kap. I. art. XXXIII. rozdíl V.

Svědci jakú pilností mají rozváženi býti. Kap. VII. art. V. rozdíl I.

Svědek křivý jazyk ztratí. Kap. VII. art. V. rozdíl II.

Svědkové hostinští mohau o dluh přijati býti. Kap. XVI. art. XVI.

Svěřené věci každý pilný buď tak jako své. Kap. XVII. art. I.

Svěřená věc vždy se vrátiti může, ale půjčená nie. Kap. XVII. art. I. rozdíl VIII.

Svěří-li jich viec, a jednomu se ztratí. Kap. XVII. art. I. rozdíl IX.

Svěřenau věcí kdo kupčí, ztratí-li se, má ji platiti. Kap. XVII. art. IV.

Svěřené věci nenie-li miesto k vrácení jmenováno, má se před právem vrátiti. Kap. XVII. art. IV. rozdíl I.

Svěřenú věc ztratí-li zuvač, zapłatiti má. Kap. XVII. art. IV. rozdíl III.

Svěřenú věc kto ztratí podlé své beze lsti, nenie povinen płatiti. Kap. XVII. art. III.

Svěřené věci k vydání přes pole, nákład má býti svěřujícího. Kap. XVII. art. IV. rozdíl IV.

Svekruše bližší jest pokazovati o zapłacenie věna. Kap. XVIII. art. XX.

Svolenie a prodánie, čím se dělí. Kap. XXI. art. VIII. rozdíl II.

Svátkuov złočinci užiti nemají. Kap. XXIII. art. I. rozdíl I.

Svádu kdo počíná, počten bývá za urážejícího, a nebude dopuštěn, jako by mu se moc stała. Kap. XXVIII. art. V.

Svědkové pro výboj, sausedé s obú stran. Kap. XXXI. art. I. rozdíl I.

Svědčiti pohostinu přijda muož o útok. Kap. XXXI. art. VI. rozdíl I.

Svědčiti mohou šeňkéři a nájemníci o útok. Kap. XXXI. art. VI. rozdíl IV.

Svědčiti hospodáři i žalovati při větším kvałtu, mohau sausedé před právem. Kap. XXXI. art. VI. rozdíl V.

Svornost vše přemáhá. Kap. XXXII. art. VII. rozdíl VIII.

Svědčiti žádný sám sobě nemuož. Kap. XXXII. art. XVIII. rozdíl II.

Svědkuov kdo by viec jmenoval a méně pokázał, pře netratí, než pokutu dá. Kap. XXXII. art. XXII.

Svědkem a žalobníkem žádný býti nemuož. Kap. XXXVI. art. I. rozdíl I.

Svědčí-li přísežný jinému, kříže se nedotkne, leč jest jeho pře. Kap. XXXVI. art. II.

Svědkové austní, płatnější než psaní. Kap. XXXVII. art. II. rozdíl I.

Svědkuov svornost a případnosti pilně šetřieny býti mají. Kap. XXXVII. art. II. rozdíl II.

Světła propůjčování mají býti obápolně odměnná. Kap. XXXIX. art. I.

Světła odjiemati jeden druhému nemá. Kap. XXXIX. art. I. rozdíl I.

Svodníci sau zlí a nešlechetní, a protož nemají svědčiti. Kap. XLI. art. II. rozdíl VIII.

Svědkové ženy v přísaze padají. Kap. XLI. art. V.

Světłu aby se neškodilo, rozumie se o nynějším, a ne o budaucím. Kap. XXXIX. art. I. rozdíl VI.

Svědek fałešný, zaviní proti Bohu, saudci a straně. Kap. XXXII. art. VII. rozdíl XVII.

Svolenie měnie zástavu. Kap. XLIX. art. XIII. rozdíl I.

Svědkové k listu mají prošeni býti. Kap. L. art. XIII.

Svědomie tato z práva nemohú přijata býti, najprv ženské. Kap. LXVIII. art. I.

Svědkuov viera, hodnost, mravové, obyčejové, mají šetřini býti. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl III.

Svědčiti nepřitel na nepřítele nemá. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl VI.

Svědčiti náměsíčník muože-li? Kap. LXVIII. art. I. rozdíl XVII.

Svědek kšaftovní umře-li jeden, druhý má s přísahou vysvědčovati. Kap. LX. art. XIX.

Svědkové nejistí nemají slyšáni býti. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl IV.

Svědek oznámiti má, že pro nepřízeň svědčí. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl VII.

Svědkuov srovnávanie má šetřieno býti. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl IX.

Svědek otec synu, a zas syn, býti nemohau sobě. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl XIII.

Svědkové v cizí věci přátelé býti mohú spolu. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl XIV.

Svědek v své při žádný býti nemuož. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl XV.

Svědkové dva jsau k právu dosti. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl XVI.

Svědkové jsau-li s obú stran: mají ti přijati býti, kteří se s přirozenými věcmi srovnávají, a to má saudce vyptávaním vyhledati. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl XVIII.

Svědkuov počet větší ne vždy se patří. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl XIX.

Svědek nemá tomu, proti komu vede se svědomie, prvé praviti. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl XX.

Svědkem řečník té pře býti nemá. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl XXI.

Svědkové vedlé práva tito nemohú býti. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl XXII.

Svědkem muož chudý věrný býti. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl XXIII.

Svědčiti v své při žádný nemá. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl XXIV.

Svědek má oznámen býti saudci. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl XXV.

Svědek straně má oznámen býti, a zvlášt o slibích. Kap. LXVIII. rozdíl XXVI.

Svědkové světa mohú býti smrtedlně hřešící. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl XXXI.
Svědčiti muož hołomudec, když k letuom přijde, o tom což prvé vědom jest. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl XXVII.
Svědčiti nemá padlý. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl XXIX.
Svědčiti muož kšaftovník o kšaftu. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl XXXII.
Svědčiti nemuož o tom prodavač, co prodá. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl XXXIII.
Svědknom ne vždy většímu počtu se věřiti má. ale počestnějším. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl XXXIV.
Svědomie miesto má šetřeno býti. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl XXXV.
Svědomie čas má se vážiti. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl XXXVI.
Svědkové mají vedeni býti o tom, oč jest saud. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl XXXVII.
Svědkové se vedau někdy před odpoviedaním súpeře. Kap. LXVIII. art. II.
Svědkové prvé než odpoviedá obesłaný, nemají se vésti, leč nebezpečenstvie smrti. Kap. LXVIII. art. II. rozdíl I.
Svědkové mohau vyptáváni býti od saudcuo bez stran. Kap. LXVIII. art. II. rozdíl II.
Svědky o nepravosti rychtářově, páni v radě słyšte. Kap. LXVIII. art. II. rozdíl III.
Svědkové před sepřením pře, pro hodnú příčinu mohau přijati býti bez škody. Kap. LXVIII. art. II. rozdíl IV.
Svědkové neznámí a podezřelí, mají přisíci zvlášt, že nejsau najatí. Kapitoła LXVIII. art. III.
Svědkuom nemocným má vysłán býti písař a přísežní. Kap. LXVIII. art. IV.
Svědkové odvrženi býti mají, na kterého se uvede příčina, pro kterú nemuož býti svědkem. Kap. LXVIII. art. V.
Svědky kdo zamítá, sám jich také vésti nemá. Kap. LXVIII. art. VI.
Svědky kdo by přinutkał k přísaze, aby druhé straně nesvědčili, neb někto neradił, nemá prospěšno býti. Kap. LXVIII. art. VII.
Svědkem nemuož býti, na koho nářek jest ukázán. Kap. LXVIII. art. VIII.
Svědčiti bratr za bratra v těžké při nemuože. Kap. LXVIII. art. IX.
Svědčiti sobě nemohú bratřími se nazývajíce. Kap. LXVIII. art. IX. rozdíl II.
Svědomie bratří, v které při má přijato býti. Kap. LXVIII. art. IX. rozdíl I. a II.
Svědkem celým býti nemuož dvakrát z zlodějství obviněný. Kap. LXVIII. art. X.
Svědčiti mohau přísežní o tom, co słyší od přísežného, v přech, smłuvách. Kap. LXVIII. art. XII.
Svědomie nejisté, ani žałobníku ani súpeři nenie škodné. Kap. LXVIII. art. XIII.
Svědka po jeho svědomie pamatovati každý muož, aby dołożił, co by zapomenuł bez škody. Kap. LXVIII. art. XIV.
Svědčiti konšelé mohau do jiných sauduov o zápisích, kaupích, ortelích. Kap. LXVIII. art. XIV. rozdíl I.
Svědomie kdo se zavieže přísežnými dovoditi, a nejmenuje, tehdy dosti jest, by jedním přísežným dokázał. Kap. LXVIII. art. XV.
Svědky svolí-li se kto několika pokázati, tiem jest povinen. Kap. LXVIII. art. XV. rozdíl I.
Svědomie přísežných vsi jest hodné. Kap. LXVIII. art. XV. rozdíl III.

Svědkové kněží ku právu světskému býti mohau, a zas layci k duchovniemu. Kap. LXVI. art. XXV.
Svolí-li se kto konšelem přivésti, není potřeba ho jmenovati. Kap. LXVIII. art. XV. rozdíl IV.
Svědčiti nemůž přísežný, mluví-li za někoho. Kap. LXVIII. art. XV. rozdíl V.
Svědkové jsau-li rovní, mocnější jsau súpeřovi. Kap. LXVIII. art. XVI.
Svědkové v pochybné příhodě mají obvlášt vyptáváni býti. Kap. LXVIII. art. XVI. rozdíl III.
Svědkové mají přísahu činiti k žádosti stran. Kap. LXVIII. art. XVIII. rozdíl I.
Svědkové neb smlauvce neb kšaftovníci, dva najméň býti mají. Kap. LXVIII. art. XIX.
Svědkové mají jmenováni býti v při peněžité, a ne v hlavní. Kap. LXVIII. art. XXI.
Svědek umře-li, straně se protah má příti pro jiného. Kap. LXVIII. art. XXIII.
Svědka nemocného přísežní vysłyšíc, mohau oznámiti to svědomie. Kap. LXVII. art. XXIII. rozdíl I.
Svědkové v tovaryství spiknutí na někoho, nemohau svědčiti. Kap. LXVIII. art. XXV.
Svědčiti řečník nemnož v při, kteraužvede. Kap. LXVIII. art. XXVI.
Svědkové zmateční a nejistí, nejsau dostateční. Kap. LXVIII. art. XXVIII.
Svědectvie skutku předkládá se svědkuom slov. Kap. LXVIII. art. XXIX.
na Svědky strany odvolávají-li se jednostajné, jimi rozsúzeni býti mají. Kap. LXVIII. art. XXX.
Svědkové k žádosti, straně mají na oko postaveni býti. Kapitoła LXVIII. art. XXXII.
Svědkuom odpor muož učiněn býti. Kap. LXVIII. art. XXXII. rozdíl I.
Svědkové když se vedau, již ne osoby naříkati se mají, ale slovuom odpor muož býti Kap. LXVIII. art. XXXIII.
Svědkuov řečem proč muož odpieráno býti. Kap. LXVIII. art. XXXIII. rozdíl I.
Svědkuov řeči kdy má odepřieno býti, ale již se nynie obojímu jednostajně muož odpierati. Kap. LXVIII. art. XXXIII. rozdíl III.
Svědky zamítá-li strana, zavázati se má, že ze złosti toho nečiní. Kap. LXVIII. art. XXXIV.
Svědek nemá svědčiti, pokáže-li se naň nářek. Kap. LXVIII. art. XXXV.
Svědek nedoloží-li: „Toho sem svědom,“ nenie škodné. Kap. LXVIII. art. XXXVI.
Svědomie o meze a vládařstvie, čím starší tím hodnější. Kapitoła LXVIII. art. XXXVII.
Svědkové súpeřovi sau ku právu přednější. Kap. LXVIII. art. XXXVIII. rozdíl I.
Svědkové seznají-li, že sau jindy a jindy o tom zvěděli, to neškodí. Kap. LXVIII. art. XXXVIII. rozdíl II.
Svědkuom protah má se příti. Kap. LXVIII. art. XXXVIII. rozdíl III.
Svědkové nemohau-li kdy beze lsti státi, má se prodliti. Kapitoła LXVIII. art. XXXIX.

Svědkové nechtí-li svědčiti, mají právem připraveni býti. Kapitola LXVIII. art. XXXIX. rozdíl I.
Svědkem každý má býti, kdož se nezamítá. Kap. LXVIII. art. XL.
Svědka zavrci ne saudce, ale strana má. Kap. LXVIII. art. XL. rozdíl I.
Svědky saukupníky nemnož žádný vésti v trhových věcech. Kap. LXVIII. art. XLI.
Svědčiti sobě mohú tovaryši kupci. Kap. LXVIII. art. XXV. rozdíl I.
Svědčiti nemohú tovaryši šibalé v hlavních přech. Kap. LXVIII. art. XXV. rozdíl II.
Svědčiti někdy biřic muž, ale ne kat. Kap. LXVIII. art. XXVII.
Svědčiti nemá, když na svědka se nářek pokáže. Kap. LXVIII. art. XXV.
Svědkové jednostajní mohú býti o skutku a příčinách toho. Kap. LXVIII. art. XLIII.
Svědkové mají rozšafně odmítáni býti. Kap. LXVIII. art. XLIV. rozdíl III.
Svědkuov větší počet ne vždy se přijímá. Kap. LXVIII. art. XLV.
Svědky dva hodná maje súpeř, přednější jest ku právu, než žalobník vice svědkuov maje. Kap. LXVIII. art. XLV. rozdíl I.
Svědkové súpeřovi o zápłatě dłuhu listovnieho přednější jsau a mocnější. Kap. LXVIII. art. XLVI.
Svědkové dva k jistci jsau dosti ku právu. Kap. LXVIII. art. XLVII.
Svědkuo počet do sedmi jest vedlé práva plný. Kap. LXVIII. art. XLVII. rozdíl I.
Svědomie množstvie často bývá podezřelé. Kap. LXVIII. art. XLVII. rozdíl II.
Svědkové jsau-li s obú stran pochybní, mají případnosti převáženy býti. Kap. LXVIII. art. XLVIII.
Svědomie obecní mů̊ž býti pojato v nesłušnostech a v svádách. Kap. LXVIII. art. XLIX.
k Svědomie nemá býti puštěn pro příčinu vłastnieho jména. Kap. LXVIII. art. L.
Svědkova hodnost vice buď šetřína než jméno. Kap. LXVIII. art. L. rozdíl I.
Svědomie lékaře o ranách jest nedostatečné. Kap. LXX. art. XI.
Svatokupectvie co jest. Kap. LXXII. art. IV. rozdíl XIX.
Svatostmi i jinými służbami darmo mají kněží posłuhovati. Kap. LXXII. art. IV. rozdíl XXX.
Svatoprodavač má trestán býti. Kap. LXXII. art. IV. rozdíl XXXII.
Svatokrádce pokuta. Kap. LXXII. art. IV. rozdíl XXXVIII.
Svědkové sau-li při žałobě, při odporu také mají býti. Kap. I. art. XVIII. rozdíl I.
Svědkové k ubrmanství nenáleží. Kap. VI. art. V.
Svěřená věc má bez vayražky vrácena býti. Kap. XII. art. IV.
Svědčí-li dłužník věřiteli, jest v tom podezřenie. Kap. XVI. art. IX.
Svěřuje-li kdo s truhlau a neukáže co jest v ní, svěřujícího škoda. Kap. XVII. art. I. rozdíl II.
Svěřené věci mají vcele vráceny býti. Kap. XVII. art. I. rozdíl VI.
Svěřené věci tak sau jako pojčené. Kap. XVII. art. I. rozdíl VII.

Svěřená věc nejmenuje-li se zejména, nepočítá se za svěřenau. Kap. XVII. art. IV. rozdíl II.
Svěřená věc zůstane-li po smrti, má vydána býti. Kap. XVII. art. IV. rozdíl VI.
Svědkové nevěsty i smlúvce mocnější sú než ženichovy. Kap. XVIII. art. XVIII.
Svědčiti ženy o krádež nemohau, leč na zlopověstné. Kap. XXV. art. VIII.
Svědčiti nemohau let nemající. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl I.
Svědčiti nemohú nemúdří, hluší, slepí, bludní, předsvědčení. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl II.
Svědčící jak se vážiti má. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl V.
Svoboda kostelní, kdo by tam utekl. Kap. LXXII. art. IV. rozdíl XV.
Sládovnická práva. Kap. LXXII.

T.

Tajných věcí lidé nesaudí. Kap. XLII. art. II. rozdíl III.
Tesák kdo vyhodí, aby zabil druhého, jako vražedlník sauzen buď. Kapitola XLVII. art. II. rozdíl I.
Tesák kdo přes zápověď nosí, má mu vzat býti. Kap. XLVII. art. VI. rozdíl II.
Teta nemá poručnicí býti, ale paní zpuosobiti jiné. Kap. XLI. art. VI. rozdíl I.
Tovaryšské věci kšaftovati se nemají. Kap. LXVI. art. IV. rozdíl I.
Tovaryši kupečtí poctiví mohú sobě svědčiti. Kap. LXVIII. art. XXV. rozdíl I.
Tovaryši šibalé nemají svědčiti v při hlavní. Kap. LXVIII. art. XXV. rozdíl II.
Tito sami odpoviedajte. Kap. I. art. XLVII. rozdíl I.
Těhotná jest-li, má od žen ohledována býti, a též porušená. Kapitola XLI. art. IX. rozdíl I.
Tok vody přirozený. Kap. V. art. I. rozdíl I.
Tři věci proměňují věc každú. Kap. V. art. I. rozdíl II.
Tři obsílky mají předjíti odsauzení a zapsání. Kap. X. art. II.
Trhy aby se řiedily pro překupníky. Kap. XXXIII. art. I. rozdíl VII.
Trestánie bývá pro skutek, pro řeč, pro psaní, rady zlé. Kap. XLVIII. art. I. rozdíl I.
Trestání, k věku má patřieno býti. Kap. XLVIII. art. I. rozdíl III.

U.

Ubrmanstvie, kterým osobám má býti. Kap. VI. art. I.
Ubrman sám se nevoľ. Kap. VI. art. I. rozdíl I.
Ubrman volený, pro které příčiny má odvržen býti. Kap. VI. art. II.
Ubrmané, strany nález přijmčte. Kap. VI. art. II. rozdíl II.
Ubrmanuov větší strana zavierá. Kap. VI. art. II. rozdíl III.
Ubrmanstvie kdy míjí. Kap. VI. art. II. rozdíl V.
Ubrman případnost také suď. Kap. VI. art. II. rozdíl VII.
Ubrman sám o své věci nerickaj. Kap. VI. art. II. rozdíl VIII.
Ubrmanuov bude-li viec, větší strana obdrží. Kap. VI. art. II. rozdíl IX.
Ubrmanuom kdy se pře poručí, již z moci rychtáře vychází. Kap. VI. art. III.
Ubrmanstvie pod pokutau. Kap. VI. art. III. rozdíl I.

Ubrmanstvie rychtářovu právu neškodí. Kap. VI. art. III. rozdíl III.
Ubrman první a známý jest znamenitější. Kap. VI. art. VI.
Ubrman odjinud muož býti. Kap. VI. art. VII.
Ubrmanská výpověd před přísežnými. Kap. VI. art. VII. rozdíl I.
Ubrmané k svědomí nepřísahají. Kap. LXVIII. art. XVIII. rozdíl II.
Ubrmanem złopověstný nemá býti. Kap. VI. art. II.
Ubrmanu nemocnému odložiti se má. Kap. VI. art. II.
Ubrmanský nález strany přijměte. Kap. VI. art. II. rozdíl II.
Ubrmany muž zvolí-li, žena i děti po smrti jeho nemohau toho změniti. Kap. VI. art. IV.
Učedlníky mistři lehkým trestáním trestati mají. Kap. XII. art. VII. rozdíl V.
Učiní-li kdo co s volí práva, nenie lest. Kap. XXXII. art. VIII. rozdíl XVII.
Ujde-li vězeň, již jest prost. Kap. I. art. XXXVII. rozdíl III.
Ujde-li kdo, nemá se vrátiti. Kap. I. art. XXXVII. rozdíl IV.
Ukradli-li by komu cizí věc vedlé jeho, a on s tiem mlčał, potom ji płał. Kap. XXV. art. XVII.
Ulúdí-li let nemající pannu kdo s násilím z domu, má sfat býti. Kap. XLI. art. XI.
Ulaudí-li kdo komu ženu, kołem trp. Kap. XLI. art. XI. rozdíl I.
Ulaudí-li žena lét nemajícího, díl svuoj ztratí, a města prázna buď. Kap. XLI. art. XII.
Ulaudí-li který pachołek neužitečný dceru, má města prázden býti. Kapitoła XLII. art. I.
Ulauditi sebe která dá, tratí svú spravedlnost. Kap. XLII. art. I. rozdíl I.
Ulaudí-li lehký vdovu, za deset let prázden bude města. Kap. XLII. art. I. rozdíl II.
Ulaudí-li kdo pannu, by pak i k němu šła, i to tratí panna právo. Kap. XLII. art. II. rozdíl V.
Ulice, meze, cesty, hliniště, písky mají býti obecní. Kap. XXVII. art. X.
Umře-li kuoň z násilí, bude płacen. Kap. XII. art. II. rozdíl I.
Umřeł-li by kto od svěřené věci, má vydána býti, kdo by uručil. Kap. XVII. art. IV. rozdíl VI.
Umře-li muž bez kšaftu, žena obdržuje třetie díl. Kap. LXIV. art. II.
Umierá bez kšaftu, kdo zřiezenie žádného vedlé práva nečiní. Kap. LXVI. art. V.
Umře-li jeden poručník, druhý muož konati co třeba. Kap. LXVI. art. VII. rozdíl III.
Umrłého počtové, nalezení mezi jeho věcmi, nejsú duovodní. Kap. LXVI. art. VIII.
Upomíná-li kdo listy vyvazenými, přesvědčen bude. Kap. L. art. I. rozdíl III.
Uručenie pro vraždu. Kap. XXIII. art. III.
Urození z městských gruntuo mají právo městské trpěti. Kap. I. art. XXXI.
Úrokuov płacenie, předchází dłuhy. Kap. IX. art. II.
Úrok kdy by se měštěnín zavázał komu płatiti z domu, nemá zápis býti. Kap. IX. art. III.
Úrok městský muož spłacen býti vždycky. Kap. IX. art. VI.
Úrok zastaviti se nemuož. Kap. IX. art. VI. rozdíl I.
Úročník k spłacení sebe nemá nuceu býti. Kap. IX. art. VIII.

*

U řemeslníka, stane-li se škoda cizí věci, neb změní-li, platiti má. Kap. XII. art. VII. rozdíl VI.
Uraziti káže-li kdo koho, a on by jej zabił, vinen jest mordem. Kap. XXVIII. art. IX.
Urukovánie jedno jest před saud, a druhé k dostiučinění. Kapitoła XXXII. art. XXI.
Úředníci po obnovenie rady, maji obnoviti přísahy. Kapitoła XXXIII. art. I. rozdíl III.
Úředníci mají býti zvláštní k měrám pijícím. Kap. XXXIII. art. I. rozdíl IV.
Úředníci mají býti k hospodářství města. Kap. XXXIII. art. I. rozdíl V.
Úředníci zvláštní býti mají, aby opatrovali bezpečenstvie ohně. Kap. XXXIII. art. I. rozdíl VI.
Úředníci zvlaštní býti mají, aby trhy řiedili, příkupníkuom překupovati nedali. Kap. XXXIII. art. I. rozdíl VII.
Úročníci sobě mají odevzdávati před právem. Kap. XXVII. art. IV. rozdíl II.
Úředníci na svau přísahu činiti mají zpravu. Kap. XLV. art. I. rozdíl I.
Úrok splatiti nový muož z domu šesti kopami. Kap. IX. art. III. rozdíl I.
Uraziti káže-li kdo koho, a on by jej zabił, rozkazujíci vinen jest mordem. Kap. XXVIII. art. IX.
Usedlý bez obsýlánie povinen odpoviedati. Kap. X. art. I. rozdíl VII.
Ustanovenie toto kdo zruší, daj pokutu. Kap. XLII. art. I. rozdíl IV.
Útoku na duom kdoby nedovedł, pokuta. Kap. XX. art. XXVIII.
Utiekající ten slove, kdo před saudem uchází, a ne ten, kdoby doma nebył. Kap. XXIV. art. I.
Utěkač aby był, kdo utieká před mocí, nenie jisté. Kap. XXIV. art. I. rozdíl I.
Útok na duom kdo učiní, hlavu ztrať. Kap. XXVI. art. II. rozdíl V.
Útok na duom neb kvalt můž i dalšími sausedy pokázán býti. Kap. XXXI. art. VI.
Útok jest i do nájemného domu. Kap. XXXI. art. VI. rozdíl II.
Útok nenie, přiběhnauti s braní pro obhájení domu. Kap. XXXI. art. VI. rozdíl III.
Útok kdo učiní a z umysła na koho stojí. Kap. XLVIII. art. IV.
Utiekanie skutek následuje. Kap. LXX. art. XII. rozdíl VI.
Uvedenie v dědictví ujetím hřebíku neb tříštky daním bývá. K. XXVII. art. XIII.
Uzdy, podkovy neobdržuje, kdo kuoň obdrží. Kap. VII. art. VI. rozdíl III.
Užievaním svobody svoboda se zachovává. Kap. LXI. art. II. rozdíl X.

V.

Váha každá má v své celosti býti. Kap. XX. art. XXIII.
Váženie nespravedlivého pokuta. Kap. XX. art. XLI.
Vazby z rozkázanie nechtěl-li by kdo podniknauti, má mocí vzat býti a pokutu dáti. Kap. XXXII. art. XIX.
Vdá-li se mátě, tehdy z dětí nápad na ni přestává. Kap. XXVII. art. XXIX. rozdíl III.
Vdova v přísaze při tratí a obdržuje. Kap. XL. art. I. rozdíl II.
Vdova pro dluhy muže v přísaze nepadá. Kap. XLI. art. V. rozdíl I.

Vdova o své dluhy v přísaze pada. Kap. XLI. art. V. rozdil II.
Vdova nejsú-li proti ní důvodové, v přísaze pro muže nepadá. Kap. XLI. art. V. rozdíl III.
Vdovy do změněnie stavu statkem i dětmi vládnúti mají. Kap. XLI. art. VI. rozdíl II.
Vdovy nekšaftující právo muž, kterého pojme, obdrží před dětmi. Kap. XLI. art. VIII.
Vdá-li se mátě sirotčí, hospodářstvie se zbaví. Kap. XIV. art. VII. rozdil I.
Výpověd bez strany neplatná. Kap. VI. art. II. rozdil IV.
Vedlé sirotčího i jiné práva nepromlčí cesty. Kap. LXI. art. II. rozdil IV.
Věc přijatá ode dvú, vrátil-li by jednomu, vinen jsi druhému. Kap. I. art. VII.
Vězeň ujde-li, již jest prost. Kap. I. art. XXXVII. rozdíl III.
Vinný který by obžalován nebyl, a dobrovolně se poznal, duchovně naprav. Kap. I. art. XLI.
Větši strana vypověz. Kap. VI. art. III. rozdíl II.
Veci cizí nalezené, žádný nemuož sobě osobiti. Kap. VII. art. III.
Vězení a povodeň ve třech dnech pokázati se muož. Kap. VIII. art. III.
Věc cizí kdyby čeled domácí vzala. Kap. XII. art. III. rozdíl I.
Viera rukojmě nemá zavedena býti. Kap. XV. art. V. rozdíl I.
Výmínka o ukradených koních. Kap. XV. art. VII. rozdíl I.
Věřitel nemá před časem od dlužníka peněz bráti. Kap. XVI. art. VI.
Věřitel a dlužník prvé před saudem učísti se mají. Kap. XVI. art. VII.
Věřitel k žádosti dlužníka povinen jest oznámiti, jak dluh vzrostl. Kap. XVI. art. XII.
Věřitel platí-li co z dluhuo, to mu dlužník nahražovati nemá. Kap. XVI. art. XIII.
Věci svěřené mají vcele vráceny býti. Kap. XVII. art. I. rozdíl VI.
Věci svěřené tak jsau jako puojčené. Kap. XVII. art. I. rozdíl VII.
Věc svěřená vždy se vrátiti muož, ale půjčená nic. Kap. XVII. art. I. rozdíl VIII.
Věc daná schovati, jest-li že se zejmena nejmenuje, nepočítá se za svěřenú. Kap. XVII. art. IV. rozdíl II.
Věc půjčená mnohým a ztracená zas od mnohých, napravena má býti. Kap. XII. art. VI.
Věno mateři se umrtvuje, jakž dítě zplodie. Kap. XVIII. art. II.
Věno se neumrtvuje, by pak mátě dietě umrlé měla. Kap. XVIII. art. III. rozdíl I.
Věno má ujištěné býti. Kap. XVIII. art. III.
Věna ženy nemuož zbaviti muž, nemaje s ní plodu. Kap. XVIII. art. IV.
Věna ženu zbavuje cizoložstvie a aukład smrti. Kap. XVIII. art. IV. rozdíl I.
Věna žena rozvedená pro nezbytí netratí. Kap. XVIII. art. V.
Věno, totiž mzdu těla, dáti povinné jest po spojení manželském. Kap. XVIII. art. VI.
Věno ne toliko na zemských, ale i na movitých muž slíbeno býti. Kap. XVIII. art. VII.
Věno prvé má ujištěno býti ženě, než muži. Kap. XVIII. art. VIII.

Věno neb věci muže prvé mají v chudobě prodány býti, nežli věno ženy. Kap. XVIII. art. IX.

Věna muž aby nemohl utratiti v potřebě, nemá uručen býti. Kap. XVIII. art. X.

Věnný statek, muož hned prodán býti pro potřebu. Kap. XVIII. art. XII.

Věno ženy dědičné, z potřeby můž do času zastaveno býti. Kap. XVIII. art. XIII.

Věno od dlužníkuo, leč žena svolí, nemůž hyndrováno býti. Kap. XVIII. art. XIV.

Věno již dané dlužníci hyndrovati nemohau, ale budaucně přiřčené mohau. Kap. XVIII. art. XIV. rozdíl I.

Věřitelé sau přední dědicové. Kap. XVIII. art. XIV. rozdíl II.

Věno připadá na přátely a statek na dědice oddělené. Kap. XVIII. art. XV.

Vyznánie krom saudu nenie té moci, jako by právem uznán byl. Kap. XIII. art. I. rozdíl II.

Vyznánie bezděčné a z strachu, nenie stálé. Kap. XIII. art. I. rozdíl IV.

Věno své žena kšaftovati muože. Kap. XVIII. art. XVI.

Věna sliby jsau dobrovolní. Kap. XVIII. art. XVII. rozdíl I.

Věno mužuov třetinau vayš. Kap. XVIII. art. XVII. rozdíl II.

Věno ženy, dané od prvnieho muže, obdržuje muž poslední před pastorky. Kap. XVIII. art. XIX.

Věna placení má toliko samé ženě býti. Kap. XVIII. art. XXI.

Věna k placení bývají dědici povinni. Kap. XVIII. art. XXII.

Věna slibové mají dobrovolní býti a nezměnění. Kap. XVIII. art. XXIII.

Věno nemá slíbeno býti k okłamaní věřitełuov. Kap. XVIII. art. XXIV.

Věřitel na to sahati muož, co kdo pro dłuhy odłúčí. Kap. XVIII. art. XXIV. rozdíl I.

Viec pokuty nésti (nemá, kdož z rady konšelské vyvržen jest), leč by hłavní vina była. Kap. XX. art. XI. rozdíl I.

Výminka když se v čem stane, neučiní-li se jí dosti, tehdy ani smłúva státi má. Kap. XXI. art. XI. rozdíl IV.

Vypověděnec nemá-li rukojmi, nemá držán u vazbě býti. Kap. XXIII. art. XIII.

Výminka: Jisté věci moc mají. Kap. XXIII. art. XIII. rozdíl II.

Věřitel dá-li dłužníku prodlenie, rukojmě zproštěn bude. Kap. XXIII. art. XIV. rozdíl III.

Věc zapłacená bude-li ukradena, by u prodavače była, škoda jest kupujícího. Kap. XXV. art. IV.

Vězeň muož pro potřebu utratiti všecky penieze své u vězení. Kap. XXXII. art. VIII. rozdíl IV.

Vězeň ujde-li rychtáři, nepovie-li, že vazba jest złá. Kap. XXXII. art. IX.

Vyznánie mučeného nenie žádnému škodné, leč po mučení v tom trvá. Kapitoła XIII. art. I. rozdíl V.

Vyměněné škody jsau ke škodě, u koho se schovává. Kap. XVII. art. I. rozdíl IV.

Věci svěřené k vydání přes pole, nákład má býti svěřujícího. Kap. XVII. art. IV. rozdíl IV.

Výpověd panskú kdo by nařekł. Kap. XXXII. art. XIX. rozdíl I.

Vězně dva konšelé każdý týden navštěviti mají. Kap. XXXIII. art I.rozdíl VIII.

Větší strana obdržeti má. Kap. XLVI. art. I. rozdíl VIII.
Vina a pomsta nevztahuje se na dědice. Kap. XLVIII. art. II.
Věřitel maje zákład, dłużníka k zapłacení nepřipraví. Kap. XLIX. art. I.
Věci od úřadu najaté, statek tajně jest v zákładu. Kap. XLIX. art. II. rozdíl I.
Věřiteł druhý muož prvnieho ssúti a na právo jeho vstúpiti. Kap. XLIX. art. XII. rozdíl II.
Výminka ve všem vyplniti se má. Kap. LXVI. art. II. rozdíl X.
Věno muž poručí-li ženě, ten kšaft má státi. Kap. LXVI. art. IV. rozdíl X.
Vymíní-li kto viec dostaviti svědkuo, toho užiti má. Kap. LXVIII. art. XXXIII. rozdíl II.
Vyznání nepřítele nemá hned věřeno býti. Kap. LXIX. art. I. rozdíl IX.
Viněn býti má každý na svém právě. Kap. LXX. art. IX.
Vytazovánie vyhledává złá domněnie. Kap. LXX. art. XII. rozdíl XIX.
Vyobcovaný sám žałovati osobně nemuož. Kap. I. art. XLV.
Větší počet zavierá. Kap. VI. art. II. rozdíl III.
Vězení a voda příčiny jsau ku právu nestání. Kap. VIII. art. I.
Výmínky sauditi se mají. Kap. XI. art. I. rozdíl II.
Vyznánie mučeného nenie škodné, leč po mučení v tom trvá. Kap. XIII. art. I. rozdíl V.
Věna i ženy muž jest pánem. Kap. XVIII. art. X. rozdíl I.
Věno ženy menší-li, méně vezme. Kap. XVIII. art. XI.
Věc svěřená má všudy vrácena býti. Kap. XVII. art. IV. rozdíl V.
Věna płacenie pokázati, svekruše bližší jest pokázati. Kap. XVIII. art. XX.
Větší strana obdržuje. Kap. XXXVI. art. VII. rozdíl II.
Vina z kvapnosti, z úmysłu, z příhody. Kap. XLVIII. art. I.
V krádeže vyhledání mají saudce po straně vyptati. Kap. XXV. art. VIII. rozdíl I.
V kšaftu domácí svědek nenie příjemný. Kap. LXVI. art. I. rozdíl VII.
V kšaftu druhém, přidává-li se co k prvniemu, oba státi mají. Kap. LXVI. art. XIII. rozdíl II.
Vłastní věci bližší jest než cizí. Kap. VI. art. II. rozdíl I.
Vládnutí má počítáno býti ode dne odevzdánie. Kap. XXVII. art. VI.
Vládařstvie jest také skrze jiného, samú volí. Kap. XXVII. art. XV.
Vládařstvie kdo drží den a rok, bezpečen jest. Kap. XXVII. art. XV. rozdíl I.
Vládařstvie kto z moci drží neb z odpuštěnie, nejistě drží. Kap. XXVII. rozdíl II.
V městech, kteří dłuhové předcházejí úroky. Kap. IX. art. II. rozdíl I.
V městských přech co se s rozmyslem děje, jest stálé. Kap. XXVII. art. III. rozdíl II.
Vnukové, straycové, pro vraždu jakým obyčejem státi mohau. Kap. XXVIII. art. XIII.
Vnukové nápad mají k tomu, k čemu rodiči měli. Kap. LXIV. art. III. rozdíl IV.
Volání ku právu bičicem, jest pod pře ztracením. Kap. X. art. I.
Vokna na dvuor sausedu uděłaná, mohau zhražena býti. Kap. XIX. art. VIII.

Voda stružní v cizím gruntu, má tajnú služebnost. Kap. LXI. art. I. rozdíl VII.
Voleny synovec, jak má vzat býti. Kap. LXIV. art. XXV. rozdíl II.
Volleist tajný, nenie větši než jako zjevný. Kap. LXX. art. VIII. rozdíl I.
Volleist očista. Kap. LXX. art. VIII. rozdíl II.
Voda komu náleží právem, náleží tomu i stezka k vodě. Kap. V. art. II.
V přísaze nemá změniti liter. Kap. XXXV. art. II.
V přísaze jsa od mnohých vinín, ne všech má jmeno. Kap. XXXV. art. III.
V pochybné spravedlnosti držiteli se přisuzuje. Kap. XXXVI. art. VII. rozdíl V.
V pokutách milostivější býti máme. Kap. XXXII. art. VIII. rozdíl XI.
V přípovědi prvost neb potomnost právo činí. Kap. XXX art. I.
Vraždu kdo by učinił, pokuta. Kap. XX. art. XXXI.
Vraždy pro aukład pokuta. Kap. XX. art. XLIII.
Vraždu kdo učiní, nemá uručiti, než seděti. Kap. XXIII. art. III.
Vražedlník neb łaupežník nemuože-li se vyvésti, hlavní pokutau trestán buď. Kap. XXVI. art. II.
Vraždy kto se chce očistiti, že moci se bránił, sám sedm přisáhni. Kap. XXVIII. art. III. rozdíl I.
Vražedlník pro vraždu pokorn činiti má ženě a dětem. Kap. XXVIII. art. X.
Vražedlník a łaupežník jsa obesłán po třikrát. nestojí-li. má zapsán býti. Kap. XLIII. art. I. rozdíl IV.
Vražedlník má sfat býti. Kap. XLIII. art. I. rozdíl VI.
Vražedlník ujde-li z jiného práva, muož vinín býti i zapsán na jiném právě. Kap. LV. art. IV.
Vražedlník z potahu vzatý jak sauzen bude. Kap. LXX. art. XII. rozdíl VII.
Vracuješ-li věc, po kom vracuješ. Kap. XII. art. V. rozdíl II.
V slibu společném díl zapłatě, s oním škodu płatí. Kap. XI. art. IV.
V saudu osob přijímanie žádné býti nemá. Kap. XXXII. art. XXIII.
V smłuvách viece k vuoli patřiti se má, než k jakým hadrunkuom. Kap. XLIX. art. II. rozdíl III.
V smrtedlném hřiechu jsúc, mohú svědkové býti světa. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl XXXI.
V trhový den kdo koho zseká, ruky zbaven buď. Kap. XLVII. art VI.
V trestání k věku má patřeno býti. Kap. XLVIII. art. I. rozdíl III.
Vuole konečná jako skutek má trestána býti. Kap. XLVIII. art. IV. rozdíl I.
V zavitých saudech tři dni má obsýlka býti. Kap. X. art. II. rozdíl III.
V žałobě městské padne-li jeden, jiní padnau. Kap. XXXI. art. IV. rozdíl I.
V základě muož se vzíti od dłužníka, což koli má movité. Kap. XLIX. art. XI.

Z, Ž.

Žałobník prvé má dovesti svú žałobu. Kap. I. art. IV.
Žałobník s obžałovaným někdy se poddávají k jinému saudu. Kap. I. art. V.
Žałobník jeden jest pře hlavní, druhý případní. Kap. I. art. X. rozdíl I.
Žałobník neb odporník pro neznámost. nemá puzen býti od saudu. Kap. I. art. XI.

Žalobník cizí, ku právu uručiti má. Kap. I. art. XIII.
Žalobník když jest s svědky, odpor také býti má s svědky. Kap. I. art. XVIII. rozdíl I.
Žalují-li dva, má slyšenie, kdo prvé ku právu přišeł. Kap. I. art. XX.
Žaloba z rány má prvé slyšána býti, než-li z dluhu. Kap. I. art. XXII.
Žaloba rychtářova neb konšelská když se auřadu tkne, má prvé slyšána býti. Kap. I. art. XXIII.
Žalobník nenapravuje, a zvlášt podezřelému. Kap. I. art. XXXIII. rozdíl I.
Žalobník podezřelý, nedoveda, naprav. Kap. I. art. XXXIII. rozdíl III.
Žalobník z zpravy žaluje, nenapravuje. Kap. I. art. XXXIII. rozdíl IV.
Žalobník na złočince nemá pokutován býti. Kap. I. art. XXXIII. rozdíl VI.
Žalovati nemá duchovní, leč mu správce jeho povolí. Kap. I. art. XXXV.
Žaloba z vraždy otce, vayš dětem než ženě náleží. Kap. I. art. XXXVI.
Žalovati vyobcovaný sám nemuož. Kap. I. art. XLIV.
Žalobník proti obžalovanému muož výminku učiniti. Kap. I. art. XLVII.
Žaloba odsauzeného na smrt, nenie zceła viery hodná. Kap. II. art. VI.
Žaloba z ran úkladních má býti ve třech dnech. Kap. II. art. VII.
Základ na lichvu pro aurok nemá dán býti než zastaven. Kap. IX. art. V. rozdíl I.
Zápověd kdo by rychtářovu přestaupil aneb saudce, pokuta. Kap. XX. art. XXIX.
Základu dlužník klásti nemá, má-li hotové. Kap. XVI. art. II.
Základ polož, nemáš-li peněz. Kap. XVI. art. II. rozdíl I.
Zápověd stavení má býti, když se staví, dělníkuom. Kap. XIX. art. II. rozdíl I.
Zápověd rychtáře kdoby přestaupił. Kap. XX. art. XXIX.
Závady prodavač má osvoboditi. Kap. XXI. art. III.
Zamłčenie při prodaji škodné. Kap. XXI. art. VIII.
Základové budau-li prodáni s povolením rychtáře, prodaj jest mocný. Kapitoła XXI. art. XI.
Žaloba bude-li spletená nejistým rozumem, nemá se k ní odpoviedati. Kapitoła III. art. XIV.
Za vraždu 30 kop nenie stálá miłost a pokuta, kdyby viec statku kdo měł. Kap. XXVI. art. II. rozdíl I.
Zápisové dědictvie v knihách býti mají. Kap. XXVII. art. XII. rozdíl II.
Žaluje-li se bez znamenie vraždy, proto prost nebude. Kap. XXVIII. art. III.
Zabí-li kdo koho z příhody nechtě, nemá hrdła ztratiti. Kap. XXVIII. art. XI.
Zabí-li kto koho stříleje na obecné cestě, hrdlem zasłauží. Kap. XXVIII. art. XI. rozdíl I.
Zapsaný a opět jatý pro vraždu, odpustí-li mu strany, rychtář řád při něm zachovaj. Kap. XXVIII. art. XII.
Zabí-li host koho a uteče, věci, které má, nemají cizí brány býti. Kap. XXVIII. art. XV.
Žałobě prosté prostá náleží očista. Kap. XXIII. art. XVIII. rozdíl I.
Za minułé zapálenie můž rukojmě býti, ale za budúcí nic. Kap. XXIX. art. V.

Zapálí-li žena neb čeleď, hospodář nejsa doma, škodu nepłatí. Kap. XXIX. art. VII.

Žaluje-li se na žháře bez znamenie neb listu, proto nemá pokuty trpěti žałobník. Kap. XXIX. art. IX.

Žałobník nedovede-li kvaltu, dá pokutu. Kap. XXXI. art. I. rozdíl III.

Žałobú městskau muož na mnohé žałovati. Kap. XXXI. art. IV. rozdíl III.

Žałoba z mordu nemuož než na jednoho býti. Kap. XXXI. art. IV. rozdíl IV.

Žałoba narčení cti muož na mnohé býti. Kap. XXXI. art. IV. rozdíl V.

Žákovstva konšelé nesuďte, ale biskupové. Kap. XXXII. art. VIII. rozdíl I.

Žałobau jednau co muož obsaženo býti, kdoby na dvé dělił, nemá mu słyšenie dáno býti. Kap. XXXII. art. XX.

Žałobníkem a svědkem žádný býti nemuož. Kap. XXXVI. art. I. rozdíl I.

Zavázaní které nemá dne uloženého, dnešek jemu słauží. Kap. XLIV. art. I.

Zaváže-li se kdo od jiného dáti, to nenie závazek. Kap. XLIV. art. I. rozdíl I.

Zaviňují lidé z úmysla, z kvapnosti, z příhody. Kap. XLVIII. art. I.

Zabí-li muž ženu neb dítě, smýkán buď. Kap. XLVIII. art. II. rozdíl IV.

Základ jestli położený, k základu hleď. Kap. XLIX. art. I. rozdíl I.

Zavazuje-li kdo co má, zavazuje i co mieti bude. Kap. XLIX. art. II. rozdíl IV.

Základ kdo vypłacuje, a on peněz bráti nechce, sám vinen. Kapitoła XLIX. art. III.

Základem kdo vládne, lépe obdržuje jej přísahau. Kap. XLIX. art. V.

Základ nemá z města vezen býti, ani na lichvu dáván. Kap. XLIX. art. VI. rozdíl I.

Základu zavázanie kdo prvé pokáže, prvé penieze béře. Kap. XLIX. art. VII.

Základ před prodáním má třikrát ohłášen býti. Kap. XLIX. art. IX.

Základ nemuož-li trvati, muož před časem prodán býti. Kap. XLIX. art. IX. rozdíl I.

Základ pod škodami, berú-li se z něho užitkové, nemá bráti za škody. Kapitoła XLIX. art. X.

Základ vzatý, potom lestně vrácený, nenie vedlé práva. Kap. XLIX. art. XI. rozdíl I.

Základ vuobec zavázaný, prodaj mocný od toho má. Kap. XLIX. art. XII. rozdíl I.

z Základu užitkuov postihne-li věřitel dłuh svuoj, má pustiti od zástavy. Kap. XLIX. art. XIII.

Základ nenie-li kupce z chytrosti dłužníka, má věřiteli dán býti. Kap. XLIX. art. XII. rozdíl III.

z Základu co se nedostane, z toho můž žałoba býti. Kap. XLIX. art. XIII. rozdíl II.

Základ muož prodán býti, dokudž dłuh se zúplna nezaplatí. Kap. XLIX. art. XIII. rozdíl III.

Základ kdo prodá, ne kdo kaupí, má vinín býti. Kapitoła XLIX. art. XIII. rozdíl IV.

Žałobu z základu zápisy a listy, předěí žałobě osobní. Kap. XLIX. art. XII.

Základu nemuž prodati, kto peněz od dlužnika vziti nechce. Kap. XLIX. art. XIII. rozdíl V.
Zapsaným v počestných přech zpuosob práva nehájí se. Kap. LV. art. III.
Žalobník muož žaloby odvolati, krom té, které činí před právem. Kap. LVI. art. I.
Žaloba o penieze muož troje po jednú býti. Kap. LVI. art. I. rozdíl I.
Žaloba tolik pro biti, kolik ran. Kap. LVI. art. I. rozdíl II
Žalobník vinnému muož odpustiti, ale proto na právo znésti. Kap. LVII. art. I.
Zavázati žádný se nemuože ke škodě obci. Kap. LVII. art. II.
Žaloba děje-li se na rychtáře, páni v radě slyšte svědky. Kapitoła LXVIII. art. II. rozdíl III.
Zavede-li kdo sám svú při, sobě vinu přičítaj. Kapitoła LXVIII. art. XXIV. rozdíl VI.
Základ vypłatě a lichvy nic, musí z lichvy lichvu dáti. Kap. LXXI. rozdíl III.
Základ ztracený má oznámen býti. Kap. LXXI. art. I. rozdíl VI.
Zavierati se s ženami nemají kněží. Kap. LXXII. art. IV. rozdíl XIII.
Žalobníku čeho v své žalobě nedołoží, na to mu se nemuož rozsudek státi. Kap. VII. art. X. rozdíl I.
Základu bráti pro úrok nemuož (ani) na jiný grunt se zvésti. Kap. IX. art. IV.
Základ odhádaný maje, toho co se po něm nedostane, můž viniti. Kap. XI. art. I.
Žalobě prosté prostá náleží očista. Kap. XXVIII. art. XVIII. rozdíl I.
Zbił-li by kdo koho z sucha, ješto by ten był v moci rychtáře, dá dvě pokutě. Kap. XXXII. art. XIX. rozdíl II.
Z cizołožstva cizý człowék nemá žałovati, než manžeł. Kap. II. art. III.
Z cizí země hosti k učítaní čas 6 neděli. Kap. XVI. art. VII. rozdíl II.
Z domněnie nemá žádný odpoviedati. Kap. I. art. XLVIII.
Žena neb dědicové zabitého, dłúhý čas młčíce, potom nežałujte. Kapitoła I. art. XXXVIII.
Ze dvau vražedlníkuo, kterého viní, ten buď práv. Kap. I. art. XI.
Žena obesłaná pro čáry, jak má práva býti. Kap. I. art. XLIII.
Žena rozvedená pro nezbytí, věna netratí. Kap. XVIII. art. V.
Žena čím méně vění, tím méně vezme. Kap. XVIII. art. XI.
Žena chudá nemuož płatiti svých dłuhuov. Kap. XVI. art. I. rozdíl III.
Žena pozuostałá v statku, toliko jest správcí. Kap. XVIII. art. XV. rozdíl I.
Žena nepłodě dětí, od toho muže na věnu dosti měj. Kap. XVIII. art. XVII.
Zeď po pravé straně domu. Kap. XIX. art. V. rozdíl IV.
Zeman žałuje-li na městském právě, toho práva řád a právo trpěti má. Kapitoła XXIII. art. IX.
Ženy o krádež svědčiti žádnému nemohou, leč na złopověstného. Kap. XXV. art. VIII.
Žena prosúditi nemuož muži svému, než tři haléře. Kap. XX. art. XXXIII.
Zemského práva času třetina činí právo městské. Kapitoła XXVII. art. VI. rozdíl IV.
Zemané z městských gruntuov mají městské právo trpěti. Kap. I. art. XXXI.

Žena obtížená 41 neděli najviec nosí. Kap. XXVII. art. XXII.

Žena muož se vdáti, za koho chce. Kap. XXVII. art. XXIII. rozdíl I.

Zemrau-li muž a žena děti nemajíc, statek spadá na otce té ženy. Kap. XXVII. art. XXVII.

Zemrú-li děti za vdovstvie, mateře nápad. Kap. XXVII. art. XXIX. rozdíl I.

Žena má-li svuoj statek, dědí po ní přátelé. Kapitoła XXVII. art. XXXI. rozdíl II.

Žena má moc, kšaftovati o svém. Kap. XXVII. art. XXXI. rozdíl II.

Žena žádá-li saudu pro vraždu, a děti by odpieraly, ženě má se k žádosti státi. Kap. XXVIII. art. VII.

Žena v přísaze též jako jiný padá. Kap. XL. art. I. rozdíl I.

Žena bez muže v městské při nemá odpovídati do dne do roka. Kap. XL. art. I. rozdíl III.

Žena poněvádž bez muže nemá odpoviedati, též také nemá žalovati. Kapitoła XL. art. I. rozdíl V.

Žena nejsa paní statku, nemůž nic prosauditi. Kap. XL. art. I. rozdíl VI.

Ženy o nedrahé své okrasy mohau se sauditi. Kap. XL. art. I. rozdíl VII.

Žena, která mlčí, svoluje. Kap. XLI. art. I. rozdíl IV.

Ženu kdo by druhému ułaudił, jsa právem přemožen, má na kuol vstrčen býti. Kap. XLÍ. art. II.

Žena těhotná má od žen ohledována býti. Kap. XLI. art. IX. rozdíl I.

Žena neb cizołožník ujdau-li, potom pokáže-li se na ně, hlavním trestáním trestáni býti mají. Kap. XLI. art. II. rozdíl III.

Žena žaluje-li po třech nedělích o násilí, neměvši překážky, nic neobdržuje. Kap. XLI. art. II. rozdíl VI.

Žena hledaje muže za šest neděl, vražedłníka dítěte svého muož sama viniti. Kap. XLI. art. III.

Žena vymłauvaje se nepřítomnosti muže, má pravdu zvěděti, živ-li jest. Kapitoła XLI. art. III. rozdíl I.

Žena před vdáním vdłužeci se, má odpoviedati, by muže doma nebyło. Kapitoła XLI. art. IV.

Ženy majíce svůj díl, bude-li muž marnotratný, samy své spravujte. Kap. XLI. art. VI.

Ženy nemají ubrmaniti, ani jakého auřadu mieti. Kap. XLI. art. VII.

Žena jak-koli opatrná, nemá řečňovati. Kap. IV. art. XIII.

Žena těhotná nemá býti na smrt vydána. Kap. XLI. art. IX.

Žena o svém vlastniem dílu muož kšaftovati, nemá-li dětí. Kap. LXI. art. X. rozdíl I.

Žena nemuož kšaftovati ani o svých věcech gruntovních. Kap. XLI. art. X.

Ženu kdo svú zabí, buď práv. Kap. XLVIII. art. II. rozdíl IV.

Žena zabí-li dítě své, pokuta smrt. Kap. XLVIII. art. II. rozdíl II.

Žena připraví-li muže o hrdło, kołem buď trestána. Kap. XLVIII. art. II. rozdíl III.

Žena ukáže-li na muže cizołožstvie, sodomstvie, hrdła svého nebezpečenstvie, má s ním rozvedena býti. Kap. XLVIII. art. III.

Ženau kdo se pochlubuje, pokutován buď. Kap. LXII. art. I. rozdíl I.
Ženě o poctivost její má viec věřeno býti. Kap. LXII. art. I. rozdíl II.
Žena rovný díl má s dětmi. Kap. LXIV. art. III. rozdíl V.
Žena po muži vdá-li se, bližší jest užievati dílnov sirotčích, než poručníci. Kap. LXVI. art. VI.
Žena muož odbyta býti svršky. Kap. XXVII. art. XIX. rozdíl I.
Žena obláčí-li se v mužské šaty, aneb muž v ženské, zlé domněnie. Kapitoła LXX. art. XII. rozdíl XV.
Zevnitřní oděv jest znamenie vnitřnieho spuosobu. Kap. LXXII. art. IV. rozdíl IX.
Ženám jako křehčejším má fołkováno býti. Kap. XVIII. art. IX. rozdíl I.
Z jednoho skutku viec vin muož býti. Kap. II. art. I. rozdíl I.
Z jedné pře muož se jich viece odvołati. Kap. IV. art. XIII. rozdíl I.
Zjevně zpupnému odvołánie nepřeje se. Kap. IV. art. XIV.
Žhář, čím se přemáhá. Kap. II. art. IX. rozdíl I.
Zhyne-li věc, tak jako by zhynuła u puojčujícího. Kap. XII. art. I. rozdíl IV.
Zhaní-li kdo koho pro hledání v domu dobytka, má mu nápravu učiniti. Kap. XXV. art. IX.
Žhář był-li by listy obžałovaný, kterak se očistiti má. Kap. XXIX. art. I.
Žhář zjevně hroze a skutečně zapále, má spálen býti. Kap. XXIX. art. II.
Žhář muož všudy jat býti bez opovědi rychtáře. Kap. XXIX. art. VIII.
Žhář jest-li obžałovaný bez znamenie neb listu, proto nemá pokuty trpěti žałobník. Kap. XXIX. art. IX.
Žhář z žhářstvie obžałovaný, vyvede-li se jednomu, prázden bude všech. Kap. XXIX. art. X.
Žhář vyvede-li se sedłákom z zapálení, pán ho nemá viniti. Kap. XXIX. art. XI.
Zhaníš-li koho, naprav, a pokutu nes. Kap. XLVII. art. V. rozdíl I.
Žhář obžałovaný listy, očistiti se má. Kap. XXIX. art. I.
Žid v svém židovstvu zachovalý, muož v saudu za dobrého projíti. Kapitoła XXXIV. art. I.
Žid nařkne-li křesťana, před židy mají býti židé i křesťané svědkové. Kapitoła XXXIV. art. II.
Žid skutkem postižený, právo své tratí. Kap. XXXIV. art. II. rozdíl II.
Žid křesťana nařieká-li, křesťan křesťany veď svědky. Kap. XXXIV. art. II. rozdíl III.
Žid pravě se mieti spravedlnost na gruntovní věc, ukaž zápis. Kap. XXXIV. art. III. rozdíl I.
Žid maje za sebú základ, dłuh přísahú obdrží. Kap. XXXIV. art. III.
Žid s židem maje činiti, suďte se před židy, nejsú-li v podezření. Kap. XXXIV. art. IV.
Židovská přísaha má býti na knihách Mojžíšových, na přikázání. Kap. XXXIV. art. V.
Zisku kdo hledá, najde-li škodu, nes. Kap. LXVIII. art. XXIV. rozdíl II.
Žid nečině smłauvy o lichvu, sám vinen. Kap. LXXI. art. I. rozdíl II.

Židé čím křesťany okłamávají. Kap. LXXI. art. 1. rozdíl V.
Žid základ zprav přísahau. Kap. LXXI. art. I. rozdíl VII.
Židu křesťan płatí-li, a o to saudí se, má na jistině poraziti se. Kap. LXXII. art. I.
Židovský řád ciesaři vyměřený a papežem Klimentem šestým stvrzený, k městské správě potřebný. Kap. LXXII. art. II.
Židé se dobrým odpłáceti mají. Kap. LXXII. art. II. rozdíl I.
Židovskými chůvami křesťanky býti nemají. Kap. LXXII. art. II. rozdíl II.
Židuom křesťané słaužiti nemají. Kap. LXXII. art. II. rozdíl III.
Žid času umučenie Kristova nechoď po ulicích. Kap. LXXII. art. II. rozdíl IV.
Židé ke křtu nemají nuceni býti. Kap. LXXII. art. II. rozdíl VII.
Židé bez saudu nemají trestáni býti. Kap. LXXII. art. II. rozdíl VIII.
Židé v jakém oděvu choditi mají, a proč. Kap. LXXII. art. II. rozdíl IX.
Židé nechodí-li s znameními svými, mají býti zbaveni křesťanuo. Kap. LXXII. art. II. rozdíl X.
Žid na zákłady, ne na dědictvie má puojčovati. Kap. LXXII. art. II. rozdíl XI.
Žid na žida když žałuje, židé suďte. Kap. LXXII. art. II. rozdíl XII.
Židovská přísaha. Kap. LXXII. art. III.
Žid času umučenie Kristova při památce, neobcuj s křesťanem. Kap. LXXII. art. III. rozdíl I.
Žid cizołože s křesťankau, oba budau zahrabáni. Kapitoła LXXII. art. III. rozdíl II.
Z krádeže jedné rozličných věcí má pojednú žałováno býti. Kap. XXV. art. V.
Zkušení mučením jest věc křehká. Kap. LXIX. art. I. rozdíl VII.
Z kostełа duom nemá děłán býti. Kap. LXXII. art. IV. rozdíl XVIII.
Złoděj poprvé obžałovaný, a małá krádež bude-li, má toliko pardus mieti. Kap. XXV. art. XVI.
Złoděj s čím łapen, s tiem před saud veden buď. Kap. XXV. art. XV.
Złodějstva nápomocníci a přechovávači mají též zvěšeni býti. Kap. XXV. art. III.
Złá vuole neb odpověď předejde-li, nenie mord. Kap. XLIII. art. I. rozdíl IX.
Złopověstní mají po znamenie sauzeni býti. Kap. XLIII. art. III. rozdíl II.
Złopověstní a přestupníci nemají řečňovati. Kap. IV. art. XIV.
Zły kdo jest jednau, v domuěnie jest, že i druhé muož. Kap. LXVIII. art. I. rozdíl XXX.
Zločinec ujda do kosteła, má bezpečen býti. Kap. LXXII. art. IV. rozdíl XVI.
Złočinec, který nemá té svobody. Kap. LXXII. art. IV. rozdíl XVII.
Zły obyčej rušitel jest řádu. Kap. LXXII. art. IV. rozdíl XXXI.
Złoděj jsa při łaupeži, odpierá-li, nemá mu věřeno býti. Kap. XXV. art. XX.
Změní-li řemeslník věc, płatiti ji má. Kap. XII. art. VII. rozdíl VI.
Z ohniště jiskry k sausedu nemají létati. Kap. XIX. art. I. rozdíl IV.
Z ,podezřenie bude-li kdo vzat pro krádež, tři dni má vidomě seděti, neb provołán býti. Kap. XXV. art. VI.

Z práva obecnieho podobenstvie k duovodu muož se bráti, ale z majestátuov nic. Kap. L. art. IV.
Z rukojemstvie jistec jest-li propuštěn, jsau i rukojmě. Kap. XXIII. art. V.
Z saudu všecko podezřenie má vyňato býti. Kap. XXXII. art. IV. rozdíl IV.
Zseká-li kdo koho v trhový den, ruky zbaven buď. Kap. XLVII. art. VI.
Ztratí-li kdo právo své, má rozumieno býti toliko k svědectví. Kap. XXV. art. XVI. rozdíl I.
Ztratí-li kdo co viery hodnému, má zas vráceno a věřeno býti. Kap. XXV. art. XVII.
Zuvač složenú věc ztratí-li, zapłatiti má. Kap. XVII. art. IV. rozdíl III.
Z vraždy žałuje-li se bez znamení, proto prost nebude. Kap. XXVIII. art. III.
Z úkładu vraždy a větší rány, má prvé odpověď býti. Kap. I. art. XXIII.
Zvoníci mají býti neženatí. Kap. LXXII. art. IV. rozdíl XIV.
Z vraždy obžałovaný hodnější jest se vyměřiti, než přemožen býti. Kapitoła XXVIII. art. II.
Zabí-li kradmo kto které hovado. Kap. VII. art. XIX. rozdíl II.
Zapsaný pro vraždu, nemá přechováván býti. Kap. XXVIII. art. XIX.

Konec Registr.

Hoc opus juris impressum in Litomyšl, per Alexandrum Plznensem, mense Aprili, Anno salutis nostrae Millesimo quingentesimo XXXVI°:

PŘÍDAVKY A VYSVĚTLIVKY.

Přísloví latinsko-česká. *)

I.

Per factum subsequens tollitur primum, et non e converso. — Skrze potomnější skutek zdvižen bývá prvnější, ale ne zase.

Actor judicem, quem vult habere pro se, etiam contra se non debet refutare. — Žalobník saudce, jehož chce aby jemu při saudil, téhož také proti sobě saudem aby nepohrdal.

Actor forum rei sequi debet. — Původ práva toho, k kterému obžalovaný příleží, následovati má.

Judex non debet latitare, sed conquerentibus copiam sui facere. — Saudce aneb rychtář nemá se pokrývati, ale žalujícím má dosti učiniti.

Coram judice cum disciplina sunt querimoniæ proponendæ. — Žaloby před saudcí s kázní mají býti předloženy.

Corpus hominis pretiosius est pecunia. — Tělo lidské dražší jest než penieze.

Membra caput, et inferiores superiorem sequi debent. — Údové hlavy, a poníženější vyššího mají následovati.

Bene consonat æquitati, quod actores maleficorum non cogantur ad emendas. — Dobře přileží spravedlnosti, aby ti kdož žalují na zločince, nebyli nuceni k pokutám.

Pro bázeň pokut člověk mohl by křivdu a násilé trpěti.

Filius non portet iniquitatem patris, nec puniendus est pro ejus excessu. — Syn nenese nepravosti otcovy, tak aby pomstu trpěl za jeho vinu.

Potest uxor alium maritum superducere, pueri autem alium patrem non habebunt. — Žena muože mieti jiného muže, ale děti nebudau otce jiného míti.

---

*) Přísloví tato vyhledána jsou z původního lat. textu Práv Brněnských; kde tu položeno přísloví pouze české, takové nalezá se samostatně v textu Brikcího, a není ho v Brněnském. (Čísla latinská znamenaj kapitoly.)

Captivo, ut vitam salvet, licitum est, carcerem et vincula evadere, si potest. — Vězni, aby život zachoval, sluší, ač muož, z okov a z žaláře uteci.

Vigilantibus, et non dormientibus jura subveniunt. — Bdícím, ale ne spícím práva zpomáhají.

Sicut Deus, qui est judex justissimus, non punit bis in id ipsum: sic judex temporalis tenetur facere suo modo. — Jako Buoh, kterýž jest saudce nejspravedlivější, nemstí po dvakráte toho téhož: tak saudce časný má činiti týmž obyčejem.

Sicut enim loquendo, quæ sunt tacenda, sic tacendo, quæ sunt loquenda coram judicio, homo renuntiat juri. — Člověk, to mluvě co má zamlčeti, též zamlče to, což má mluviti před saudem, odříká se práva svého.

Una poena pro uno debito sufficiat. — Jedna pokuta za jeden skutek vedlé práva zadosti býti má.

Communis regula juris civitatis dicit, quod ad omnem querimoniam actoris reus, affirmando vel negando respondeat. — Na každé prožalování žalobníka obžalovaný, odpíraje neb se přiznávaje, má odpovídati. — Obžalovaný žalujícímu, znaje se neb odpíraje, má odpovídati.

In omnibus causis non exigitur probatio æque fortis, imo secundum causarum diversitatem probatio et expurgatio rationabiliter variantur. — Ne ve všech přech potřebí jest jednostajných duovoduov, nébrž vedle rozličností pří duovod a očista rozumně proměňuje se.

Fraus et dolus nulli debent patrocinari. — Lest a podvod žádnému nemají děditi. — Lest a úklad žádnému pomáhati nemohú.

Qui semel fuit malus, semper postea præsumitur esse malus. — Kdož jest jednú zlý, vždycky potom jest ve zlém domnění.

Aliquem simul esse judicem, actorem et sententiam diffinitivam dictantem, non consonat æquitati. — Není spravedlivé, aby někdo i žaloval, i odpíral, i saud vynášel.

II.

Magis consonat rationi, quod septem cognoscant veritatem. — Počet sedmi svědkův jest z podstaty práva.

IV.

Appellationis remedium non est ad defensionem iniquitatis, sed ad innocentiæ præsidium. — Odvolání není vydáno k obraně nešlechetnosti, ale k pomoci nevinnosti.

Jus scriptum ejus est interpretari, cujus est condere. — Tomu sluší rozum právu dávati, kdož je skládá.

V.

Prodesse unusquisque sibi, dum alteri non noceat, non prohibetur. — Nebrání se, aby sobě jedenkaždý prospěl, když druhému neškodí.

VI.

Sciendum, meliorem vicini conditionem fieri posse, sed deteriorem non posse. — K zlepšení sauseda něco muož děláno býti, ale k zhoršení nic.

Obrana se nezapovídá.

VII.

Jus commune habet, quod quilibet homo bonæ famæ melius honorem, res et corpus suum potest defendere, quam sibi possent per alium decertari. — Každý člověk dobropověstný lépe své cti, zboží a života muože brániti, nežli od jiného přemožen býti.

Ad hoc enim, quod negatio noceat confitenti, requiritur, quod sciens, non per errorem facti, confiteatur. — Má-li vyznání škoditi vyznavateli, potřebí jest, aby vědomě a ne omylně vyznával.

Actor et reus consuetudines et jura locorum, in quibus litigant, observare debent. — Žalobník a obžalovaný obyčeje a práva místa, v nichž se saudí, mají zachovati.

Actor forum rei sequi debet. — Žalobník má následovati práva prožalování. Na kterém právě prožaluje, má i konec bráti.

XI.

Conditiones juri communi quodammodo derogant. — Výminky právu obecnímu někdy ujímají.

Fraus et dolus nulli patrocinari debent. — Lstivost a lest žádnému dědití a pomáhati nemají.

XIII.

Confessio facta pro se, nulli valet. — Vyznání, učiněné samému sobě, nehodí se žádnému.

Nullus in propria causa poterit esse testis. — Žádný v své vlastní při nemuož býti svědkem.

Tantum de manifestis homines judicare habent. — Lidé saudí zjevné věci toliko, a ne tajné.

XIV.

Non est necessitas curatoribus, minorum pecunia foenerare. — Nesluší statkem sirotčím let nedošlých lichviti.

Sacerdos, cura negotiorum sæcularium postposita, spirituali subjectus est. — Kněz, péči světských věcí odloživ, poddán jest duchovním.

Pater, a quo semen fluit, principium generationis est. — Otec jest skuteční počátek rození, od něhož símě pochází.

XV.

Mlčící zdá se povolovati.

Is damnum dat, qui jubet. — Ten škodu plať, kdo rozkáže ji dělati.

Ejus nulla est culpa, cui parere necesse est. — Toho vina žádná nenie, komuž příslušné jest poslúchati.

Nemo damnum facit, nisi qui id facit, quod facere jus non habet. — Žádný škody nečiní, leč by to činil, čeho nemá práva činiti.

Fidejussor fide, quam pro alio interponit, abuti non debet. — Rukojmě viery, kterauž za jiného zastavil, nemá zle užiti.

XVI.

In solvendis debitis prioritas temporis jus facit. — Při placení dluhu prvost času právo činí. — Při dluzích prvost času mocnější právo činí.

Debitum, quod dicitur spilgelt, ad judicium non est ducendum. — Dluh prohraný nemá před saud dopuštěn býti.

XVII.

Fides et dolus contraria sunt. — Viera a lest odporné jsau.

XVIII.

Sexui muliebri tamquam fragiliori potius est providendum. — Pohlaví ženskému, jakožto křehčejšímu osudí, raději má opatřeno býti.

Bonorum acquisitio viro est facilior quam mulieri. — Dobývání statku jest snadnější muži nežli ženě.

Victum ostiatim mendicando quærere, mulieri verecundius est et gravius, quam sit viro. — Žebrati ženě hanebněji a tíže jest, nežli muži.

Est generale in jure, quod creditor est heres principalis. — V právích jest obecné, že věřitel jest svrchovaný dědic.

Est vir tam mulieris quam dotalitii dominus et rector. — Muž jest tak ženy jako i věna pán a správce.

Uxor et heredes succedentes mortuis debita solvant eorundem. — Přileží spravedlnosti, aby žena a dědicové, vstúpíc na miesto mrtvých, jich dluhy platili.

Dos ex libera proficisci debet voluntate. — Věno má pocházeti z svobodné vuole.

XX.

Tantum voluntarii excessus sunt puniendi. — Toliko dobrovolná zavinění pokutu trpí.

XXI.

Patientia sine contradictone, sine scientia, pro consensu accipitur. — Trpělivost bez odepření, by pak bylo z nevědomí, pokládá se za povolení.

Commodum ejus esse debet, cujus est periculum. — I užitek má býti toho, číž jest škoda a nebezpečenství.

XXIII.

Za smrt přirozenú žádný nemuož slíbiti.

Certa et specificata valent. — Jisté a zvláště vyměněné věci mají moc, ješto by jinak neměly.

XXV.

Sicut enim ad judicem pertinet, maleficos interimere, sic etiam justis tenetur bona ipsorum restituere. — Jako rychtáři sluší nad zločincem popraviti, též také povinen jest, spravedlivým jich statek vrátiti.

Communiter dicitur, quod fur vel alter maleficus privatus est jure suo. — Obecně se mezi lidmi dí, že zloděj nebo jiný zločinec zbaven jest práva svého.

In quibus (annis) homo nec compos, nec usum plenæ rationis habens, nec inter bonum et malum sufficienter discernere sciens judicatur. — Člověk v tom věku (mladší patnácti let) plně rozumu neužívá, ani mezi dobrým a zlým muož dostatečně rozeznati.

Anno XV. anni discretionis intrant. — V patnáctém létě léta rozumná docházejí.

Necessarium est, quod confessus in jure legitimæ sit ætatis. — Potřebné jest, aby ten, kdo před právem vyznává, byl dospělého věku.

XXVII.

Non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non subsistit. — Nebývá upevněno prodlením času, co od počátku z práva nepochází.

Violentia legibus est contraria. — Násilé protiví se právóm.

Semen patris et memoria remanet in pueris, et non in uxore. — Símě a pamět otcova v dětech zůstává, a ne v matce.

Ad probandam legitimam filiationem prodest confessio parentum. — K důvodu řádného synovstva prospívá vyznání rodičuov.

Prius vel post nasci, non stet in pueris. — Narodití se prvé neb potom, nenie to na dietěti.

In arbitrio viduæ, filiæ vel neptis est, nubere vel non nubere, cuicumque velit. — V moci jest každé vdovy neb vnuky městské, vdáti se neb nechati, za koho by chtěla. — Na vuoli jest každé ženy vdáti se, za koho se jí líbí. — Manželstva mají býti dobrovolná, a ne přinucená.

Právo jest, že vnukové vstupují na ten díl, který jich rodičové měli míti, by živi byli.

In communi proverbio dicetur, quod creditores propinquissimi sunt heredes. — Obecné přísloví jest, že věřitelé jsú najbližší dědicové.

XXVIII.

Fratres et cognati uxoris alium sororium ex eo, quod vidua ad secundas transire nuptias potest, bene habebunt; pueri autem patrem aut alii consanguinei loco occisi consanguineum alium non habebunt. — Bratří a příbuzní ženini jiného švakra míti mohau, neb vdova muož se po druhé vdáti; ale děti jiného otce, a jiní přátelé miesto zabitého přietele mieti nebudau.

XXX.

In debitis, qui prior est tempore, potior est jure. — Kdo jest první časem, mocnější jest právem (v dluzích).

Unicuique mora propria est nociva. — Jednomu každému jeho vlastní prodlení jest škodlivé.

In debitorem mortuum creditor agere non potest. — Na dlužníka mrtvého věřitel nemuož žalovati.

XXXI.

Peccatum est, juri injuriam facere. — Hřích jest, právu křivdu činiti.

Faciens et coadjuvans in excessibus pari poena subjacebit. — Činící a povolující rovnú muku podstúpí.

Duplex peccatum duplici poena puniri debet. — Dvoje prohřešení má dvojí pomstu podstúpiti.

In proverbio dicitur: Ad facinus duplex non sufficit ultio simplex. — Obecné přísloví dí: K dvojímu zavinění není dostatečná jedna pomsta.

XXXII.

Initium sapientiæ est timor Domini. — Počátek múdrosti a opatrnosti jest bázeň Boží.

Violentia est legibus inimica. — Násilé nepřeje právu.

Acceptio munerum est prævaricatio veritatis. — Brání darův činí přestúpení pravdy.

Restringenda est sub ratione potestas. — Moc má býti skrocena pod rozum.

Non enim ira viri Dei justitiam operatur — Hněv muže nečiní spravedlivosti Boží.

Judex defectum supplere non debet. — Saudce nemá nedostatku naplňovati.

Sluší se od násilé svého brániti.

Moc každá spojená větčí mocí jest, nežli rozdielná.

Deus omni judicio præsens adest. — Buoh přítomen jest každému saudu.

Uterque est reus: Et qui veritatem occultat, et qui mendacium dicit. — Obojí vinen jest: Ten kdo pravdy zatají, i ten kdo lež praví.

Žádný, ktož nemuož odsúditi, nemuož sprostiti.

Týž saudce má býti v obojí při.

V pokutách milostivější býti máme.

Saudce jinak nemá sauditi než vedlé řečí a pruovoduov jedné každé strany.

Nezdá se býti možné, což nemuož býti počestné.

Potřebné jest rychtáře poslúchati.

Emendæ non personam judicis, sed officium consequuntur. — Pokuty nenásledují osoby rychtářovy, ale auřadu.

Nec actor neque reus in causis propriis dicere possunt testimonium pro se ipsis. Ani žalobník ani obžalovaný v vlastních přech sobě svědčiti nemohú.

In judiciis æqualiter cum omnibus est agendum. — V saudu se všemi jednostajně má činěno býti.

Má právo podnikati, kdo jiným právo ustanovuje.

Major numerus minorem includit. — Větší počet zavierá v sobě menší.

XXXVI.

Aliquem simul actorem et testem esse, non consonat æquitati. — Není spravedlivé, aby kdo byl žalobníkem i svědkem.

XLI.

Juxta regulam juris civilis foeminæ a publicis officiis sunt remotæ. — Vedlé řeholy práva městského ženy od obecnich úřadů jsau vzdáleny.

Non est malitia super malitiam mulieris. — Není zlosti nad zlost ženskau.

XLIV.

Poena constituitur in emendationem hominum. — Pomsta ustanovena jest pro polepšení lidské.

Mnohé cesty lidé mají ke zlosti.

XLIX.

Dicit regula juris: Qui prior est tempore, potior est jure. — Kdož jest prvnější časem, přednější jest podlé práva (Kdož prvé do mlýna přinese, dřiev jemu smelí).

L.

Cujus est concedere, ejus est et interpretari. — Komuž přísluší práva skládati, tomuť sluší i právu rozum dáti.

Čímž jest člověk získati chtěl, tiem ztratiti muož.

Quod scriptura capit, firmum manet; quod memoriæ testium imprimitur, per oblivionem tollitur. — Což písmo zavierá, pevné zuostává; ale což v paměti lidské jest, zapomenuto bývá.

Testes non recipiuntur, nisi vivant. — Svědkové nebývají přijati, leč by živi byli.

Judices et jurati cavere debent, ne probationes rerum pereant. — Rychtáři a přisežní měli by na péči míti, by důvodové věci nezhynuli.

LIII.

Pacta inter alios acta aliis obesse non possunt. — Slibové mezi jinými učiněnì, jiným škoditi nemohau.

LIV.

Promissa, quæ homo voluntarie facit, adimplere debet. — Slibové, kteréžto člověk dobrovolně činí, mají naplněni býti.

Omne promissum est implendum per melius, et non per pejus. Všelijaký slib má býti naplněn lepším, a ne horším.

Promissum debet esse voluntarium. — Slib má býti dobrovolný.

LIX.

Consuetudo rationabilis et legitime præscripta præjudicat legi. — Obyčej rozumný a řádně předešlý, neškodí právu.

LXIV.

Ten neslove oddělený, kdo jest ještě u rodičů náchlebníkem.

Příkladové k vyrozumění dostatečnému jsau velmi potřební.

Okazání na oko jest důvod nad jiné důvody.

LXVI.

Traditum est, duas lucrativas causas in eundem hominem et in eandem rem concurrere non posse. — Vědomé jest, že dvě zištné příčiny na téhož člověka, na tauž věc sběhnauti se nemohau.

Plus valet, quod in veritate est, quam quod in opinione. — Větší moc má to, což jest pravé vuole kšaftujícího, než to, co v domněnie.

Columna seu tignum domus partim legari non potest, ne urbs deformetur. — Krokev neb slaup domový nemuož býti poručen, aby město ohaveno nebylo.

Suspectum eum putamus, qui moribus talis est, ut suspectus sit. — Toho máme podezřelého, jenž mravy takový jest podezřín ve zlém domněnie.

Præ aliis causis multus favor debetur testamentis defunctorum et dotibus mulierum. — Nad mnohé jiné pře milost býti má k kšaftům na záduší a k ženským věnóm.

Aliud est dare, quam legare. — Jiné jest dáti, než odkázati.

Homo ex rationis facultate liberi est arbitrii. — Člověk z moci rozumu jest vuole svobodné.

LXVII.

Na dobré vuoli buď jedné každé ženy neb panny, vdáti se neb nechati; nebo manželstvie připuzené řiedko se líbí.

LXVIII.

Testes omnes admittuntur, qui a jure non prohibentur. — Všickni (svědkové) bývají dopuštěni, jimž od práva nezbývá zapoviedeno.

Nullus idoneus testis in re sua intelligitur. — Nižádný nemá rozumín byti hodným svědkem v své při. — Žádný nemuož svědkem býti v své vlastní při.

Ubi numerus testium non adjicitur, duo sufficiunt; pluralis enim locutio duorum numero contenta est. — Kdež počet svědkuov nejmenuje se, na dvau dosti jest, neb řeč o mnohau věc počtem dvau se zavierá.

Non enim ad multitudinem respicere oportet, sed ad sinceram testimoniorum fidem et ad testimonia, quibus lux potius veritatis assistit. — Nenie potřebie k množstvie hleděti, ale k čisté hodnověrnosti svědectvie a k těm svědectvím, z nichžto světlost pravdy se ukazuje.

Mulier levis animi est et inconstans. — Žena lehké mysli jest a neustavičná. — Žena neustavičná a vrtké mysli.

Palam est, illam causam esse propriam, cujus emolumentum et onus ad illos pertinet suo nomine. — Ta pře slove vlastní, jejížto úžitek příleží jim týmž jmenem.

Quod non prohibetur, admittitur. — Což se nezabraňuje, to se dopúští.

Facultas probationum non debet angustari. — Duovodu moc nemá býti súžována.

Qui semel malus fuit, semper præsumitur esse malus, licet postea poenituerit. — Kdož jest byl jednau zlý, vždycky domnín jest zlým býti, by se i potom i kál.

Infamia est remissa quoad Deum, non quoad mundum. — Zlá pověst odpuštěna jest od Boha, a ne od světa.

Solum de eo, de quo est controversia, inducendi sunt testes. — Toliko o tom, oč jest saud, svědkové mají vedeni býti.

Testes sine omni suspicione et infamia esse debent. — Svědkové mají býti beze všeho podezřenie a zlé pověsti.

Cum præstantior sit bona fama, quam mala. — Chvalitebnější jest dobrá pověst, nežli zlá.

Plus in testibus respicienda personarum idoneitas, quam nominum vel vocum proprietas. — Viec má patřiena býti mezi svědky hodnost osob, než vlastenstvie jmen.

Est enim necessarium partibus, quod coram judicio prudenter loquantur. — Potřebí jest stranám, aby před saudem opatrně mluvili.

In proverbio dicitur communi: De quo quis lucrum et emolumentum quærit, de illo, si in contrariam relabitur partem, damnum merito reportabit. — V čemž kdo užitku hledá, v tom, upadne-li v odpornú věc ten, hodně škodu vezme.

Vigilantibus, et non dormientibus jura subveniunt. — Práva spomáhají bdícím, ale ne spícím.

Quilibet reputatur testis idoneus, de quo non probatur contrarium. — Každý se domnívá býti hodný, o němž nebývá duovod odporný.

Est consuetudo secundum leges jus moribus utentium approbatum. — Obyčej vedlé práv jestiť právo duovodné obyčejům užívajících.

Probatio tormentorum res est fragilis et periculosa, veritatem fallens. — Vyptávánie mučením jest věc křehká a nebezpečná, pravdu oklamávajíc.

Per quæstiones et tormenta veritatem a maleficis inquirere, solum interest judicis et juratorum. — Skrze vytazování a mukami pravdu od zločincuov zvěděti, sluší toliko na rychtáře a na konšely

Přísloví pouze česká. *)

Předml. Ctnost sama urozeného činí.
Ctnost člověka od hovada dělí.
Dobří z milosti ctnosti dobře živi jsau, zlí strachem pokuty.
Právo bez správce nemuož býti.
Správce bez práva též nemá býti.
Právo jest rozum věčný.
Výborné právo, výborní správcové činí obec blahoslavenau.
Správce jest nástroj a slauha Boží.
Práva všem mají býti známa.

I. Kdo mlčí, svoluje. Kdo mlčí, povoluje. Kdo trpí, nebo mlčí, svoluje.
Povyk není žaloba.
Právu má se pomáhati.
Svolení právo mění.
Jedna pře jednau žalobou se koná.
Bez slyšení nemá býti nálezu.

II. Z jednoho skutku více vin muož býti.
Lest žádnému nemá býti ku pomoci.

IV. Z jedné pře muož se jich viec odvolati.
Poručené pře se nemění.

V. Stavení dolů nahoru, svobodné.
Lícení na lidi se zapovídá.

VI. Sám se nevol.
Ohyzdné věci zamlčány buďte.
Vlastní věci bližší než cizí.
Strany nález přijměte.
Větší strana zavierá.

*) Přísloví zde položena vzata jsou z marginalií textu Brikciova.

Výpověd bez strany neplatná.
Sirotčí svolení moci nemá.
Sám o své věci neříkaj.
Větší strana obdrží.
Větší strana vypovčz.
Ubrmanství rychtářovu právu neškodí.

VII. Cizí věci neobstavují se.
Podezřelý se se vším stavuje.
Svědek křivý — jazyk ztratí.
Co neobstavíš a co nežaluješ, nechaj.

VIII. Pro překážku posla netratí se pře.
Panská služba bezelstná vymlauvá nestání.

IX. Úrok zastaviti se nemuož.

X. Jednou stoje, a potom nic, prohrává.
Nejsa doma, netratí pře.

XI. Lest nemá žádné moci.

XII. Komu vydáváš, šetř.
Hospodář, domu prodada, podruha nech.
Nájemník nemá podezřelých hostí přijímati.

XIII. Vyznání krom saudu není té moci, jakoby právem uznán byl.
Seznání samému sobě k lepšímu moci nemá, ale proti sobě má.
Vyznání bezděčné a z strachu není stalé.
Vyznání mučeného není žádnému škodné, leč po mučení v tom trvá.
Strany na otázky saudce povinny jsau se seznati.

XIV. Poručník zamlče dluh, propadne právo své.
Statek sirotčí nemá na lichvu dáván býti, než na kupectví.
Poručníkem nemá býti mrhač statku.
Kněz péče o světské věci nemá míti.
Mátě ukrutná, nebo stav změně, zbavuje se hospodářství.

XV. Ne z každé škody obeslaný má práv býti.
K otázce rychtáře má přiznání neb odepření býti.
Kdo rozkazuje škodu činiti, ten platí, a ne ten kdo ji činí.
Dělá-li kdo na obecním, uruč škody.
Škody vymíněné mezi kupcem a prodavačem — mají místo.
Slib za jistinu zavírá i škody.

XVI. Muž pánem netoliko ženy, ale i statku.
Dluh prohraný saudem nemá dopomáhán býti.
Mzda po smrti pána, před jinými dluhy má placena býti.
Pokud kdo slúží, potud mu plat.
Slúží-li kdo z milosti, na milosti přestaň.
Služebník, umře-li, proto pán službu plat.
Mzda přisúzená, do západu slunce má dána býti.

XVII. Čí jest obmeškání a příčina, toho i škoda.
Věci svěřené mají v cele vráceny býti.
Věci svěřené tak jsú, jako půjčené.
Svěřená věc vždy se vrátiti můž, ale půjčená nic.
Svěřená věc kradená má pánu vrácena býti.
Kdo slibuje za věc svěřenú, plať.

XVIII. Ač věno živé jest, vždy však za věno ujištění neškodné.
Cizoložství a úklad smrti — věna ženu zbavuje.
Ženám jako křehčejším má folkováno býti.
Muž jest ženy i věna pánem.
Muž statku mrhač, má na žádost ženy trestán býti.
Věřitelé jsau přední dědicové.
Věna sliby jsú dobrovolní.
Věno mužovo — třetinau veyš.
Věřitel na to sahati muož, co kdo pro dluhy odlúčí.

XIX. Dvoru svého kdo nehradí, škodu plať sausedu.
Plot pleta, konce obrať k sobě.
Z ohniště jiskry k sausedu nemají létati.
Prevét má byti ne ke škodě sausedu.
Štěpové stíniti sausedu nemají, ani ratolesti převěsiti se.
Dýmem sausedu nemá protimyslnost činěna býti.
Obecnímu právu žádný nový nemuož uškoditi.
Věc starú obnoviti každý muož.
Na obci má rychtář brániti stavěti.
Písek, hlinu, rumy k stavení můž na obci skládati.
Saused sausedu ke škodě a k nevůli nemá nic činiti.
Stěny mají oba sausedé opravovati.
Zeď na pravé straně k domu jest.

XX. Pokuty v moci saudcuov jsú pro řád města.
Pokuty nedadí, kdo zastihnul smilníka.
Cizoložníka muž má viniti.
Smlauvati každý můž o dluhy.
Pokuty toliko hoden, kdo z vuole proviní.
Pokuty nemůž prázen býti opilý.
Smlauva neodjímá pokut rychtáři.

XXI. Obyčej zlý muž proměněn býti.
Po kúpení zisk i škoda jest kupujícího.
Prodá-li kdo grunt, i cestu prodává.
Prodá-li kdo cokoli, má osvoboditi.
Po prodaji škody jsau kupujícího.
Výminka, když se v čem stane, neučiní-li se jí dosti, tehdy ani smlauva státi má.
Kdo prodá grunt, svršky nemají brány býti.
Kupující má moc vyměňovati.

Purkrechtník bez vuole pána nic nemá odlúčiti.
Purkrechtníku slib má držán býti.
Neučiní-li slibu purkrechtník, páně škoda, co se přihodí.
Purkrechtník jiného na své místo posaditi můž.

XXIII. Svátků zločinci užití nemají.
Rychtářova moc — panská jest moc.
Rukojemství připadá na dědice.
Rukojmě dožádán býti má, a vědomý.
Jisté věc moc mají.
Bezděky žádný nemůž býti rukojmí.
Věřitel dá-li dlužníku prodlení, rukojmě zproštěn bude.

XXV. Purgmistr moc má a místo dvau konšel.
Podezřelého kdo nařkne, pokuty netrpí.
Let nemaje, nemá na smrt súzen býti.

XXVI. Rukojmě za vražedlníka ušlého hlavú nebude trestán, ale smluví se.
K milosti saudce náchylnější býti mají.
Milost nemá odepřína býti.
Kdo na milost koho přijme, povinen mu milostí.

XXVII. Prodá-li dům neb dědictví, do dne a do roka povinen vysvoboditi.
Gruntovní právo městské jest — do dne do roka.
Po nařčení a připovědi kdo mlčí den rok, promlčí právo své.
Opilý, zlý skutek čině, nemá výmluvy.
Místa řemeslnická před právem se postupovati mají.
Úročníci sobě odevzdávati mají před právem.
Rok a den kto vydrží grunt, bude vysvoboden.
Příčiny, pro kteréž nepromlčí dědictví: Voda, vězení, moc.
Zemského práva času třetina činí právo městské.
Díl dědičný nikdy se promlčeti nemuož.
Lozunkové, desátkové mají se platiti, by čas prošel.
Dědictví zastavené prodává-li kto, věřitel muož ujištění žádati.
Zápisové dědičtí v knihách býti mají.
Rukojmě muož se v dědictví dlužníka uvázati.
Duom věřitel má držeti rok a den pro neplacení.
Dlužník ve dni a v roce muož duom jistě vyplatiti.
Kdo drží rok a den, bezpečen jest.
Kto mocí drží neb z odpuštění, nejistě drží.
Žena odbyta muože býti svršky.
Přáteluom dědici mají pomáhati.
Děti z kuběny nedědí.
Manželstvo rozdělené nepohoršuje dětí.
Dietě před časem narozené dílu neztratí.
Po mateři na dietě připadá její spravedlnost, a po dietěti na muže.

Každá žena muož se vdáti, za koho chce.
Nápad po rodičích synové i dcery mají rovný.
Sirotek léta maje kšaft muož činiti.
Vdá-li se máti, tehdy s dětí nápad na ni přestává.
Děti syna nedílného mají diel s strýci svými.
Po ženě, mající svuoj statek, dědí přátelé její.
Žena má moc kšaftovati o svém.
Dědicové, nestačí-li statek, za dluhy dokládati nebudau.
Dlužníci dluhy dědicóm plaťte.
Prodati své každý muož svobodně.
Přítel v prodaj muož vkročiti.
Dědictví po třikrát vyhlášené na pána připadá.
Nemuož-li prodati, netratí spravedlnosti.

XXVIII. Narčený prostú žalobú z vraždy, prostě se očistí.
K prosté žalobě — prostá očista.
Rychtář nemá moci, vraždy odpustiti bez panské vuole.

XXIX. Při ohni zlý účinek více se váží.
Radí-li kdo žalobníku k jeho žalobě, potom o tu věc sám žalovati znovu nemá.

XXX. Kto první časem, ten mocnější právem.

XXXI. Svědkové pro výboj — súsedé s obú stranú.
Kvalt jeden jest větší: ranami, druhý menší: slovy.
Kvalt jest jako mord.
V žalobě městské padne-li jeden, jiní padnau.
Povolující s činícími jednu muku trpí.
Žalobau městskau muož na mnoho žalovati.
Žaloba z mordu nemuož než na jednoho býti.
Žaloba narčení cti muož na mnohé býti.
Dvoje prohřešení dvojí pokutu nese.
Autok jest i do nájemného domu.
Útok není přiběhnutí s braní pro obhájení domu.

XXXII. Rychtář má býti těla zdravého.
Saudce má býti ctnostný, spravedlivý, nekořistný, opatrný, bohabojný, střídmý, dobrotivý.
Rychtář a saudce přísahu čiň.
Saudce daruov nebeř; vezme-li, vrať zas.
Saudce nemá býti hněvivý, ani v hněvu súditi.
Hněv saud převracuje.
S saudu všecko podezření má vyňato býti.
Saudce nesuď, dokud strany druhé neslyšíš.
Saudce v saudu nemá nic doplňovati, leč co z práva opustí strany.
Rychtář stranám bezpečenstvie k saudu učiniti má.
Přátel což muože najméň, má do rady dáno býti.
Moc spojená silnější než rozdělená.

Svornost pře přemahá.
Pověst zlá má co slepota vystříhána býti.
Spravedlnost nemuož u nectnostného člověka býti.
Konšelé vší možností mají říditi obecné (dobré).
Saudce, poněvádž škoda a zisk na nich záleží, mají spravedlivě sauditi.
Falešný svědek zaviní proti Bohu, saudci a straně.
Hřích jest jednostajný: Pravdu zatajiti, křivdu mluviti.
Saudce k odpovědem a k pruovodům mají prodlení příti.
Saudce světský nemá sauditi kněze jakožto kněze.
Pokuty milostivější mladým a neopatrným.
Saudce řeč a pruovod stran toliko suď.
V pokutách milostivější býti máme.
Co nenie poctivé, nenie možné.
Kdo hrozí, vůle jeho za skutek.
Kdo co učiní s volí práva, nenie lest.
Rychtáři v potřebě práva každý pomoci má.
Kto se koří, milosti hoden.
Svědčiti žádný sám sobě nemuož.
Strana straně slova potupná mluví li, uškozuje své při.

XXXIII. Konšelé mají tajnost zachovati.
Čistota města má ostříhána býti.
Konšelé pilni býti mají dobrého, užitečného, poctivého.

XXXIV. Právo viec folkovati má obžalovanému než žalobníku.

XXXV. Přísahati cizím jmenem neplatí.
Řeči mnohé uměje, přísahaj přirozenau.

XXXVI. Žalobníkem a svědkem žádný býti nemuož.
Konšelé totéž právo mají trpěti, kteréž jiným nalezají.
Obce na čem se svolí větší diel, ostati má.
Větší strana obdržuje.
Konšel nezvyklý jako lékař nezkušený.

XXXVII. Svědkové austní platnější než psaní.
Svědkův svornost a případnosti šetříni býti mají.

XXXVIII. Čeledín, ani syn, otci statku prohrati nemohau.

XXXIX. Světla odjímati jeden druhému nemá.
Stavěti nahoru a dolů každý může.
Křivdy nečiní, kdo práva svého užívá.

XL. Žena v přísaze též jako jiný padá.
Vdova též při trati a obdržuje.
Žena poněvádž bez muže nemá odpoviedati, též také nemá žalovati.
Žena nejsa paní statku, nemuož nic prosúditi.
Ženy o nedrahé své okrasy mohau se sauditi.

XLI. Žena, která mlčí, svoluje.
Muž zastihna cizoložníka s svú ženú, muož oba zabiti.

Manžel kterého koli zabí v cizoložstvu, nic za to netratí.
Panna ulauzená postavena na saudě, puojde-li k frejíř, má jeho býti.
Svodníci jsau zlí a nešlechetní, a protož nemají svědčiti.
Kurvy jsau rychtářovy kmetičny.
Vdova pro dluhy muže v přísaze nepadá.
Vdova o své dluhy v přísaze padá.
Teta nemá poručnicí býti.
Vdovy do změnění stavu, statkem i dětmi vládnúti mají.
Léta neb potřeby manželské ženy pannám, a muži pacholatům ohlédati mají.
Žena o svém vlastním dielu můž kšaftovati, nemá-li dětí.
Panna ku pojití toho neb onoho nemá nucena býti.
Práva nemá žádati, kto proti právu činí.
Tajných věcí lidé nesaudí.

XLIII. Laupežník jest, kto béře a nezabí; mordéř, kdo zradně zabí.
Kdo na někoho stoje, zabí jej: mordéř jest.
Kdo radí k zabití, jako by zabil.
Po znameních sauzeno býti má, co se tajně děje.

XLIV. Zaváže-li se kdo od jiného dáti, to nenie závazek.
Sirotek bez poručníka v nic se zavázati nemuož, leč k sobě.

XLV. Úředníci na svau přísahu činiti mají zprávu.

XLVI. Obyčej ve vsech za právo jest.
Větší strana obce obdržeti má.

XLVII. Pochybné věci mají v lepší stranu rozumíny býti.

XLVIII. V trestání k věku má patříno býti.
Pomsty jsau pro polepšení a — smrtí se konají.
Pro vuoli ke zlému konečnú — takové trestání jako pro skutek.

XLIX. Gruntové zavazují-li se, tehdy i užitkové.
V smluvách více k vuoli patřiti se má, než k jakým hadruňkóm.
Zavazuje-li kto co má, zavazuje i co mieti bude.
Kto prvé časem, mocnější jest právem.
Lest nemá mieti pruochodu.
Věřitel druhý muož prvního ssauti a na právo jeho vstaupiti.

L. Pokud co jest psáno, potud dovedeno.
Právo kdo skládá, ten práva rozum vyložiti má.
List poslední zdvihá první.
Čině proti obdarování, tratí je.
Při pečeti jméno viec váží se, než znamení.

LI. Poručník pře muož se ustanoviti bez vědomí strany druhé.
Právo vykonati — nemuož poručník.
Poručník z práva na ubrmany nemá sstúpiti.

LIII. Slib má lepší věcí naplněn býti.

Slib u vazbě, co slíbí, nenie povinný.
Slib proti dobrým mravóm neplní se.

LV. Obyčej zlý jest práva přestupník.
Psanec jednoho práva — na druhém nenie.
Třikrát obeslaný, nepostaví-li se, při tratí.
Saud má býti s kázní a tichostí.

LVII. Pro dluhy žádný hrdla nemuož ztratiti.

LX. Ortel krátkými a prostými slovy má býti.
Od ortele plať, kdo při prohrá.

LXI. Služebností gruntuom cizím žádný ukládati nemá.
Služebnost celosti nemuož rozdělena býti na diel.
Duom kdo rozdělí stěnau, muož i služebnost děliti.
Duom kto prodá, i služebnost prodá.
Prodavač co služebnost chce mieti, má zejmena jmenovati.
Grunt kto prodá, i služebnost jeho prodá.
Služebnost jedna proti druhé muož se smísiti.
Cesta obecní pro neužívání se netratí.
Kdo do času má vuoli co učiniti a neučiní, potom nemá práva.
Užíváním svobody svoboda se zachovává.

LXII. Ženě o poctivost její má viec věřeno býti.
Pro řeči nemá krev vylévána býti.

LXIII. Statek nepřijde-li po otci, nepřipadá na otce.
Práva když psaného nenie, mají sauditi na své svědomie.

LXIV. Na obec připadá, když přátel nenie a nekšaftuje.
Stupně prvního krevníci jsau synové, a ti dědí.
Sebranci nemají nápadu po otci, než po mateři.
Sebranci slovau od nejistoty otce.
Vnukové mají nápad k tomu, k čemu rodiči měli.
Žena rovný díl má s dětmi.
Oddělený rovná se služebníku; než chce-li díl mieti, přilož svuoj.
Otec bližší jest nežli děd, by oba živi byli.
Rodiči rovně se dělí.
Straycové i báby rovně se dělí.
Bratří a sestry s rodiči se dělí v nápadu.
Bratr a sestra poloviční nedělí se s rodiči.
Děti bratrů s rodiči se dělí.
Děd a bába přednější jsú, než bratří.
Bližší jest, koho žádný nepředchází.
Otec po synu též dědí, co syn po otci.
Otec po pankhartu nemá nápadu.
Rodičové, by se zženili, mají nápad.
Syn bratra vlastnieho bližší jest než bratr poloviční.

Synové bratra předčí před strýci, a tu jest rovné ženské i mužské pohlaví.
Synové bratruov dělíce se s strayci, dědy, beřte ten díl, co otec bráti měl.
Synové bratruov napadajíc bez vstupujících, na osoby se dělí.
Nápad kšaftu mateře po jejich rodičích toliko její děti ma(jí).
Synové bratruov strayce téhož stupně odtiskají.
Nápad po bratřích na přátelstvo nezčíslné a bez konce bývá.
Nápad dědičný má býti po meči.
Příbuzní otcovi bližší než mateřini, leč jest statek přišel po mateři.
Stupněm jedním bližší kterého koli pohlaví má právo lepší.
Synové vždy bližší.
Nápad nenie na poboční.
Bratří umrlého s rodiči napadají.

LXVI. V prchlivosti skutek učiněný, žádný stálý býti nemá.
Výminka ve všem vyplniti se má.
Kšaft poslední ruší první.
V kšaftu nepoloží-li se dědic, nenie ke škodě.
Kšaft druhý vysvětluje-li první, neruší ho.
V kšaftu druhém přidává-li se co ku prvniemu, oba státi mají.
Poručenstvie poslední moc má.
Kšaftujícího vůle má najviec šetřiena býti.
Layci k duchovniemu právu svědkové býti mohú, a též zas.
Dědic umřel-li prvé než se kšaftu vykoná vyminka, kšaft bude v nic.
Tovaryské společné věci a obecné nekšaftují se.
Poručí-li kto jednu věc dvěma, rozdělte se.
Poručiti své jako cizí, může každý.
Poručí-li kdo co a potom to odlaučí, toho užívati nemuož.
Poručí-li muž věno ženě, ten kšaft má státi.
Poručí-li se co a toho nětco zbývá, to co zbývá, prodati se má, krom co se přirodí.
Stádo, duom, slovú jedno tělo.
Dluhové kšaftujícímu povinné mohau jinému odkázány býti.
V kšaftu zblaudí-li při jmenu neb při příjmí, když se osoba jedné rozumí, má státi.
Kšaft se ruší zplozením na sirobu po kšaftu.
Kšaft může každý udělati kde chce.
Poručník, by byl chudý, když jest věrný, nemá odvržen býti.
Poručník jeden umře-li, druhý muož konati co třeba.
Poručníky nedbanlivé konšelé ssadíc, jiné mohau voliti.
Dědictví dvěma poručené nemuož odprodati.

LXVII. Pachole ni děvečka let nemajíc nemohú svědčiti.
Svědkův víra, hodnost, mravové, obyčej mají šetřiti býti.
Svědčiti nepřítel na nepřítele nemuož.
Řeč z kvapnosti jinač se váží.
Saudce ne k jednomu důvodu má se obrátiti, ale všecky vážiti.
Svědek otec synu, a zas, býti nemohau sobě.
Svědkové v cizí věci přátelé býti mohú spolu.
Svědek v své při žádný býti nemuož.
V své při žádný svědčiti nemuože.
Svědkové dva jsú ku právu dosti.
Svědkuov počet větší ne vždy se váží.
Svědkuom ne vždy většímu počtu se věřiti má, ale počestnějším.
Svědkem řečník té pře býti nemá.
Chudý, věrný, muož svědek býti.
Co se nebrání, to se dopauští.
Zlým kdo jest jednau, v domnění jest i v druhém býti.
Kšaftovník muož svědčiti o kšaftu.
Prodavač nemuož svědčiti o tom, co prodá.
Svědčiti konšelé mohau do jiných saudů o zapisích a ortelích.
Příseżný, mluví-li za někoho, nemuož mu svědčiti.
Právo náchylnější jest milosti.
Svědkové mají přísahu činiti k žádosti strany.
Konšelé k svědomí nepřisahají.
Ubrmané k svědomí nepřisahají.
Smlauvce k svědomí nepřisahají, ani kšaftovníci.
Rozmyšlení stranám příti se má.
Zisku kdo hledá, najde-li škodu, nes ji.
Nerozumným promluvením spravedlivý právo tratí.
Prohrá-li kdo nerozumem při, jsa práv: saudce nenie vinen.
Bdícím práva slauží.
Zavede-li kto sám svau při, sobě vinu přičítaj.
Rychtář trápě pro spravedlivost, netratí pověsti.

LXVIII. Odpor svědkům móž učiněn býti.
Vymíní-li kdo víc dostaviti svědků, toho užiti má.
Svědkové súpeřovi jsau ku právu přednější.
Seznají-li svědkové, že jsau jindy a jinde o tom zvěděli, to neškodí.
Svědkům protah má se příti.
Svědkové nechtí-li svědčiti, mají právem připraveni býti.
Svědka zavrci ne saudce, ale strana má.
Přítel přítele mého jest přítel muoj.
Súpeř dva svědky hodná maje, přednější jest ku právu než žalobník, více svědků maje.

Obyčej vedlé práva jest za právo užívajícím.
Svědkuov počet do sedmi jest vedle práva plný.
Svědomí množství často bývá podezřelé.
Svědkova hodnost buď viec šetřiena, než jméno.
Mučený někdy pro zachování hrdla pozná se.
Mučen nemá býti, leč obžalovaný a podezřelý.
Mučení nevždy se věřiti má.
Zkušení mučením jest věc křehká.
Mučený netrpělivý i na se klamá.
Vyznání nepřítele nemá hned věřieno býti.
Lotruom nesnadno se věří.
Mučiti se nemá let nedošlý.
Bez průvodu mučiti se žádný nemá.
Raněný umře-li, přítel nejbližší má žalovati.

LXXI. Slibové skrze smlauvy právo obdržují.
Žid nečině smlauvy, sám vinen.
Žid základ zprav přísahau.

LXXII. Židé se dobrým odpláceti mají.
Křesťanky chůvami židovskými býti nemají.
Křesťané u Židů slúžiti nemají.
Žid času Umučení Krista nechoď po ulicích.
Křesťan na úřadu židovském nemá býti.
Školy židovské nové nemají dopuštěny býti.
Židé ke křtu nemají nuceni býti.
Židé bez saudu nemají trestáni býti.
Žid času při památce Umučení Kristova neobcuj s křesťanem.
Žid cizolože s křesťankau, oba budau zahrabáni.
Puojčka při těch věcech záleží, kteréž se dokonávají počtem, měrau a vahau.
Právem Božským zapověděny jsú lichvy.
Myš v tobolce, had v luoně, oheň v podolku, svým hospodářům zvykli jsau škodu činiti.

Vysvětlivky k textu.

Již v životopisném úvodu povědíno jest, že dílo Brikcím uveřejněné skládá se z práv konšelských a z práv městských. Práva tato městská slovou u něho „Městská práva Starého Města Pražského a jiných měst království českého, k témuž právu náležitých;“ avšak v brzku ponapravil Brikcí tento název, mluvě o knihách „městských práv, jimižto se některá města na větším díle v království českém spravovaly a ještě spravují.“

Brikcího naprosto zůstalo tajno, že Práva tato původně vzešla v městě Brně a že do Čech přinešena jsou teprvé ku konci 14. věku.

Měšťané Brněnští požívali hned za krále Václava I. práva samostatného, jihoněmeckého, i dovedli toho, že některá ustanovení zapsána jsau v privileje jim od krále Václava I. daná. Jsouť to tak zvaná „Jura originalia“ (Privilegium majus 26, Privilegium minus s 23 články. Viz Codex juris bohemici I. N. 37, str. 72—80). Měšťané Brněnští provozovali pravomocnost soudní skrze sbor svých volených konšelův a naučení právní dávali do četných měst moravských na právě jihoněmeckém sedících. Konšelé v rozličných příhodách vynášeli nálezy a rozsudky podle obyčejů svých. Kteřížto nálezové od písařův sbíráni byli jakožto pomůcky pro budoucí rozsuzování a práv nalezání, až v polovici 14. století (ok. r. 1353) v jednu velkou sbírku snešeni a srovnáni jsou od slavného písaře městského, Jana. Sbírka tato označena jest názvem „Liber sententiarum,“ též i „Manipulus“ či „Directorium juris.“ Obsahuje v pořádku kapitolním 730 rozsudků a naučení právních, ponejvíce ze 14. věku. Případy soudní, o nichž tu rozsouzeno, podávají se tu v celé své úplnosti, doložením jmen osobních i místních.

Druhé sepsání těchto nálezů a naučení pochází z 15. století, a sice z r. 1466, kteréž pořídil městský písař též Brněnský, Václav z Jihlavy.

Sbírka tato vytištěna byla hned na závěrku 15. století; jest však jen něco málo výtisků známo. Za našich let zpořídil vědecké vydání Dr. E. Roeszler v druhém dílu své sbírky: „Deutsche Rechtsalterthümer aus Böhmen und Mähren“ (1852). Český překlad této sbírky nachází se v universitní bibliotéce Olomucké ze 16. století, začínající: „O puwodu a obeslaném. L. P. 1343 sedlaczy z Ssibnicz.“

Brzo ukázala se potřeba výtahu stručného, kterýž by obsahoval toliko rozsudky samy, bez širokého vyličování případů, jenž rozsudkům byl základem. I zpořízeno jest takové stručnější sepsání na samém závěrku 14. století, r. 1389, a to skrze Šimona Pawra z Jindřichova Hradce. Tento kratší text Nálezů Brněnských v latinském jazyku přinešen jest ještě před početím válek husitských do Hory Kutny i do Starého Města Pražského, kdež podnes v archivech chovají se prvotní opisy. Kutnohorský opis naznačen jest slovy: „Liber sententiarum Primizlai qui postea dictus est Ottogarus," což jest připomenutí zcela mylné. V Starém Městě Pražském obdržel opis jinaký název, totiž „Cursus civilium sententiarum." Text Kutnohorský v četných kusích dělí se od Pražského, obsahujíc jinaký na díle pořádek a podávajíc i jiné, zánovní, rozsudky německým jazykem. Jinakých opisů četně se nalezá na rozličných místech.

Také tato stručná sbírka přeložena jest do češtiny, tak jako řada jiných práv německých, a to hned v 15. věku, brzo po válkách husitských. Jsouť, pokud víme, překlady tyto: Musejní I (23. C. 8.) z r. 1468, Chrudimský (Jus Pragense) z počátku 16. věku, Brněnský též, Jihlavský, písaře Severína, z r. 1505, Musejní II (23. G. 18) z r. 1533.

Brikcí užil některého tohoto překladu již hotového, a sice nejspíše toho, kterýž se nalezá v rukopise Chrudimském, jemuž dal toliko redakcí svou. Důkaz jest ten, že na př. Předmluva a poslední artikul kapitoly LXX.: „O domnění" ve rčení spolu se shodují a jen redakcí se vespolek různí.

Text Chrudimský.

Opět někdy na se béře ty pře, ale to činí *moci papežskú;* a to čině stav obecního dobrého obhajuje ...

Protož od císařův předešlých i od nás samých pravě můž řečeno býti, že svatá ustanovení *hodna a potřebna jsú k pravóm,* nebo nemnoho se dělí jedno od druhého, kněžství od císařství a *svaté řeholy* od obecních a zjevných práv ...

Protož všecky věci slušně se dějí, *ač počátek slušný bude a Bohu milý,* a toho se budúcně nadějem ...

A právo lidské slove, *jako jehožto* všickni lidé užívají; nebo *potřebú obyčeje a lidské potřebnosti* pokolení *pohanské* zajisté práva jsú sobě ustavili ...

Protož často domnění dává *ohradu* neplnými důvody . .

Text Brikciův.

Opět někdy na se béře ty pře, *totiž saudy duchovní,* ale to činí *moci církve a říše*: a to čině stav obecného dobrého obhajuje ...

Protož od císařův předešlých a i od nás samých pravě muože řečeno býti, že svatá ustanovení *za práva mohau držána býti*; nebo nemnoho se dělí jedno od druhého, kněžstvie od císařstvie a *svatá ustanovení* od obecních a zjevných práv ...

Protož všecky věci slušně se dějí, *bude-li počátek slušný a Bohu milý,* a toho se budúcně nadějem ...

A právo lidské slove, kteréhož všickni lidé užívají, nebo *z zvykého obyčeje a z lidské potřebnosti* pokolení *lidské* zajisté práva jsau sobě ustavili ...

Protož často domněnie dává *pomoc* neplnými důvody.

Zelinám však, kořením, slovóm a kamení drahému i perlám ...

Ač by mandelové na jednu hromadu byli složeni, domnění krádežc mezi *voráči* plodí ...

K témuž přileží *uší řezání, na tvaři cýchování, údů ochromení a těm podobné* ...

Bylinám však, kořením, slovnom a kamení drahému i perlám ...

Ač by mandelové na jednu hromadu byli složeni, domnénie krádeže mezi *sedláky* plodí ...

K témuž přileží *ucha řezání, aneb na tváři ceychové, utětie auduov; činí podezřenie* ...

Prvotní překladatelé čeští namnoze zápasili s latinským rčením, nerozumějíce výrazům právnickým; na některé neshody v překladu ukázali jsme v samém textu. Příklady: I. 7. Petitio rei rationabilis est et justa = Požádanie zbožie (místo: Žalovaného) rozumné jest a spravedlivé. XV. 3. Actio, cum rei persecutionem habet .. Ta žaloba, která obžalovaného protivenství a nebezpečenství má (místo: Žaloba, kteréž k pronásledování věci přisluší). XVI. 8. Circa tales literas, quæ antiquitatem prætendunt. Při takových listech, kteříž předcházejí starostí času (místo: předstíraji starost). LXVI. 2. Quod in castris acquisierint. Čehož jsau na hradech nabyli (místo: Vojenstvím v táboříeh).

Nelze mysliti že by Brikcí, výborný právník i latiník, sám překládaje, chyb takových se dopustil; spíše svědčí to, že najda překlad hotový pokládal jej venkoncem za správný.

Brikcí při díle svém užil také Kutnohorského práva i vložil četné kusy z něho do sbírky své, jakž o tom sám praví. Jednotlivé kapitoly opatřil čísly, a nadpisy jak kapitolám tak i artikulům zřídil. Též i po stranách přidal připomenutí k obsahu spůsobem nad míru stručným a zručným. I registrum pilně spracované přidáno jest od vydavatele a pomocníkův jeho.

Práva konšelská. Tato sbírka pravidel pro konšely Staro- Pražské spočívá na pravidlech již za času válek husitských v Praze platných a ve Výboru lit. české II. str. 315—346 otištěných.

Předmluva císařská. Předmluva tato zpracována jest na základě Institucí Justinianových; první věta vyňata jest z Prooemia; druhá pak část: „Co jest spravedlnost a co právo," celá spočívá na Institucích I. 1. Připomenouti dlužno, že závěrečná slova: „A protož najprvé vizme o žalobách atd." přidána jsou od Brikcího, a že jich není v originálu Práv Brněnských. Pražský text této předmluvy nemá.

I. 3. *Neb tak stojí psáno v Právích krumfeštních t. j. v starých Právích:* „Chceme také etc." Vyňato z Menšího privileje Brněnského §. 15.: „Volumus etiam, ut nullus hospes advena super debito vel quacumque causa possit inducere testimonium advenarum contra cives, nisi cum advenis habeat unum civem vel plures" (Cod. I. 79.) Porovnej XVI. 16., kdež výklad toho.

I. 14. *V Právích starých píše se takto: „Že kdož by koli etc."* Též vyňato z Menšího privileje Brněnského §. 18.: „Volumus, ut quicumque de altero in civitate movens querimoniam de quacumque hereditate, sive de domo

vel agro, vel molendino vel vinea, fidejussores exhibeat judici pro X talentis, quod eandem querimoniam prosequatur.“ (Cod. I. 79.)

I. 16. *Staré právo,* o kterémž se tu připomínka děje, v originálu Práva Brněnského slove „Antiquum jus civile,“ čímž se rozumějí nikoliv Jura originalia Brněnská, ale obyčejové nenapsané právo Brněnské, v tomto kusu napodobené právu římskému.

I. 17. *Vedlé dobrého obyčeje, kterýž tak v městském právě* (secundum bonam consuetudinem, sicut etiam tam in jure civili quam in pluribus aliis locis observatur). Jest to totéž obyčejové právo, jako při I. 16.

III. 1. V tomto artikuli úvod jest dán samostatný; toliko poslední věta vyňata jest z Práv Pražských: „Quod quilibet potest verba advocati sui vel per judicem interrogatus vel per se affirmare vel negare atd.“

III. 13. 14. Oba tito artikulové přidáni jsou samostatně od Brikcího, aniž se naskytují v Právě Pražském.

IV. 4. V tomto artikuli poslední slova: *aby jací nákladové atd.* přidána jsou samostatně od Brikcího, aniž se nalezají v Právě Pražském.

IV. 10. Text tohoto artikulu obměněn jest proti originálu Pražskému, kdež zní takto: „Si appellans poeninentia ductus eam revocat, remissa est emenda, nec per judicem est puniendus.“

IV. 15. Artikul ten přidán jest samostatně od Brikcího, aniž se nalezá v originálu Práva Pražského.

V. 1. První dvě věty přidány jsou samostatně od Brikcího. Originální text počíná slovy: „Actio aquae pluviae arcendae locum habet atd.“

V. 3. a 5. Jiný pořádek; ješto v originálu Pražského Práva artikul 5. stojí na místě třetím, artikul 3. na místě čtvrtém.

V. 4. Toho artikule není v Právu Brněnském, ovšem pak v originálu Pražském.

VI. 1. a 2. Oba kusy tyto nové jsou v Právu Pražském, aniž jich jest v Právích Brněnských.

VII. 1. *Staré právo jest etc.* Antiquum jus habet. Rozumí se zde Právo obyčejové, nepsané, kterýmž se řídili konšelé Brněnští a jež častěji v nálezích Práva Brněnského se připomíná co zdroj práva. (Viz svrchu I. 14 a I. 16.)

VII. 4. *Starodávní práva tak ukazují . . .* V orginálu Práv Brněnských stojí: Antiqua jurium statuta dicunt sic. Míní se zde starší nějaké neznámé právo, s kterým se shoduje také ustanovení Práv knížete Kunrata v §. 10.: Quando ducitur quod dicitur svod . . . ultra tres non ducatur, sed in tertio remaneat. (Cod. I. str. 70.) S tím porovnej, co o svodu praví se v téže kapitole v art. 14. v odstavci druhém.

VII. 14. Odstavec druhý: *„Usúzeno jest zde“* až *„přísahu obdrží“* nenachází se ani v Právích Brněnských ani v Právu Staroměstském; přidánoť jest od Brikcího z originálu patrně latinského, neboť překladatel na jednom místě sám přidává slova: et ad illum vult na soukupa svésti.

VII. 19. Artikul tento samostatně jest přidán od Brikcího, aniž se nalezá v originálu Práva Pražského.

X. 2. *V městském právě truoj pruohon . . .* Ustanovení tato obsažena jsou již v Právích Brněnských, i nalezá se tu shoda s Právem Zemským v Čechách, kdež také platnost měl troj půhon, vždy ve čtrnácti dnech, všeho v šesti nedělích, konaný.

X. 3. V tomto artikuli toliko první průpověď vyňata jest z Práv Brněnských a Staroměstských. Ostatní část textu přidána jest samostatně od Brikcího.

XI. 3. *Právo staré městské.* V originálu Brněnského Práva praví se: Cribratum est per consilium, quod jus antiquum et privilegia civitatis habent... Zde jsou vedlé sebe oba zdroje práva Brněnského: Právo staré obyčejové a Privileje Brněnské z r. 1243. Zatím v privilejích ničehož se nenalezá o vležení, o němž tuto řeč jest.

XII. 6. Druhý odstavec v artikuli tomto, jenž počíná slovy: „Sestra Pežoltova atd.," přidán jest samostatně od Brikcího, aniž ho jest v Právu Pražském.

XV. 1. Závěrek zní v Právích Brněnských i Staroměstských takto: „Man richt nicht um Schaden, denn sunder umb Erbschaden und um gelobten Schaden, der do bewart ist."

XVI. 4. *To jest právo starodávné.* Hoc est jus antiquum. Patrně se rozumí obyčejové právo Brněnské.

XVI. 14. *Jakož mají Práva městská od starodávna.* Sicut habet consuetudo civitatum antiquitus observata. Též tak.

XVI. 15. *Poněvadž die Pán Buoh ve Čtení.* Rozumí se tu kniha Leviticus: Cum Dominus dicat in Levitico: „Opus mercenarii non maneat apud te usque mane." (Právo Brněnské.)

XVI. 16. *Práva krumfeštní neb stará* ... t. j. Privilegium menší Brněnské, jenž toto praví: „Volumus etiam, ut nullus hospes advena super debito vel quacumque causa possit inducere testimonium advenarum contra cives, nisi cum advenis habeat unum civem vel plures." (Cod. I. 79.) Viz svrchu I. 3.

XVIII. 7. *Nenie potřebie jakož některá práva zemská (municipalia) etc.* — Samo sebou tu jasno, že se říci mělo: *Práva městská*, neboť tak i v Právích Brněnských: „Non oportet, sicut aliqua jura volunt municipalia." (190.)

XVIII. 17. *Avšak zvykl jest muž častokrát třetinú vayše ženě věnovati* ... V Právu Brněnském: Consuevit tamen frequenter maritus in parte tertia plus uxori pro dote promittere. Dle Zemského Práva českého (Všehrd V. 8.) třetina věnná (při panně) jest tolikéž, co po panně jmenováno jest, a toho polovice.

XVII. 20. a 21. Což zde jsou dva artikule, v Právě Pražském jest jeden, a sice 20tý.

XX. 2. *A vedlé toho šacují se mnohé pokuty, které jmenem funtuov v Starých Právích jsú psány.* U Roeszlera 218: „Emendae, quae nomine talentorum in Juribus Originalibus sunt conscriptae." Tut rozuměj Privileje Brněnské, kdež napořád řeč jest o „talentech" peněz (talenta). Porovnej XXVIII. 1.: Padesáte funtuov, jenž často bývají jmenováni v Městských Právích atd.

XX. 3. V Právu Pražském obsažena jest toliko věta první. Přídavek ostatní pochodí od Brikcího, patrně na základě Práva Kutnohorského. Avšak sluší porovnati téže kapitoly artikul 31.: *Pokuta pro vraždu* atd.

XX. 28. *Jakož městská práva ukazují* (sicut dicunt Jura civitatis. Roeszl. 264.) Rozuměj §. 23. Menšího privileje Brněnského: „Quicumque domum alterius armis, ballistis vel arcubus invadere praesumpserit etc.“ (Cod. I. 79.)

XX. art. 43. V originálu Pražském po článku o „volleist“ následuje jiné ustanovení, u Brikcího vynechané, totiž: Pro gravi invasione domus, in qua vulnera sunt commissa, cujus demonstratio, cum fieri per testes non possunt, dabuntur judici 40 grossi et civitati 20; pro minori vero invasione domus non probata judex tantum habebit 72 parvos . . . Druhý odstavec: *Item, kdož koli rychtáři* . . . vložen jest samostatně od Brikcího, aniž se nachází v originálu Pražském. Úsudek Kolínským daný patrně pocházel z Kutné Hory.

XX. art. 44. a 45. převzaty jsou z originálu Pražského; v Brněnském jich není.

XXI. II. Odstavec druhý nachází se v Právu Pražském, ne však v Brněnském.

XXVI. 2. *Poněvadž v Právích píše se* etc. Vyňato z Většího Privileje Brněnského §. 2., alin. 3.: „Si vero talem expurgationem habere nequierit, capite puniatur vel secundum gratiam judicis et juratorum civitatis emendetur.“ (Cod. I. 73.)

XXVII. 6. *Právo Zemské má cíl k zdědění tři léta a osmnácte nedělí* . . . Vklad tento učiněn od Brikcího, jelikož té věty není ani v Právu Brněnském ani v Právu Staropražském. Lhůta při Právu Městském byla třetina let zemských dědinných, slovoucí „rok a den“, ale držící v sobě „rok a šest neděl“.

XXVII. 7. V artikulu tomto vynechána jest věta druhá, v Právu Pražském obsažená: Cauti esse debent judices, quod cum „urkund“ recipiunt, parti dicant: „Adversarium tuum cita et in causam trahe, antequam praescriptio jus tuum exstinquat.“

XXVII. 9. Artikul tento u Brikcího lépe jest spořádán než v originálu Práva Pražského, kde text rozložen jest na dvé částí.

XXVII. 12. V artikuli tomto přidán jest od Brikcího odstavec třetí: *Všeliká dědictví zastavená* atd., čehož v originálu Pražském není.

XXVII. 23. Případ saudní zde citovaný: *Albrecht, Dobrého Ortvína syn, učinil žalobu na svú tchyni Demutu, někdy manželku Martina z Polné* etc. vložen jest od Brikcího; není ho ani v Právu Brněnském ani v textu lat. Staropražském. — Brikcí ještě jednou týž případ vykládá, a sice v kapitole LXXII. v art. „O nápadu zboží.“

XXVII. 27. Artikul tento proti Pražskému originálu jest zkrácen a věta poslední zcela pominuta (Notandum: Sicut maritus res legare potest cum vivit, sic et uxor, cum dominium rerum ad eam transit, res disponere potest, sicut placet).

XXVIII. 1. *Padesáte funtov* t. j. dle originálu Brněnského i Pražského, „quinquaginta talenta.“ Zajímavo, že tu hřivna položena na roveň s kopou grošů, patrně českých.

XXVIII. 3. Slovo „leichzeichen“ v Pražském originálu psáno jest „leybczeychen.“

XXVIII. 5. *Stará práva jsau.* Rozumí se Menší Privilej Brněnský §. 21.: „Si quis levis vel inhonesta persona verberata fuerit, quae hoc ipsum forte sua meruit insolentia atd.“ (Cod. I. 79.)

XXVIII. 18. Všechen postup soudní, vypsaný zde při vraždě, položen jest docela samostatně od Brikcího, ještoť nic toho není ani v originálu Brněnském ani v Pražském. Jest to patrně samostatné právo Pražské z dob Brikcího.

XXVIII. 19. Artikul tento samostatně vložen jest od Brikcí.

XXIX. 3. Artikul tento nalezá se v originálu Pražském, nikoli v Brněnském.

XXX. 4. Náprava v tomto artikuli jmenovaná slove v originálu Pražském „pesserung.“

XXX. 6. Kusu toho není ani v Právu Brněnském ani v Pražském, i přidán jest samostatně od Brikcího.

XXXI. 5. *Stará Práva* na konci spomenutá nejsou, jak Brikcí dí, Práva ciesařská, nýbrž Jura originalia: „Quicumque domum alterius“ (Čl. 23. Privileje Menšího Brněnského. Cod. I. 79.)

XXXII. Dlužno připomenouti, že art. 1. až 7. nejsou obsaženy v originálu Pražském, ačkoliv kusy ty nacházejí se v Právu Brněnském; není nepodobné že v originálu Pražském vypadly toliko náhodou; opis Kutnohorský sděluje jich též. V originálu Pražském kapitola tato počíná se textem artikulu 9tého: Judex non aliter atd.

XXXII. 1. *Jakož Šalomún dí,* dáno jest v originálu: Secundum quod Sapiens dixit: „Pro justitia agonista usque ad mortem.“ Dále připomíná se Mudřec, *jenž dí ve svých „Tajemstvie,“ řka,* což v originálu podáno slovy těmito: „Juxta illud prohibet in „Secretis“ suis: „Tunc incipiet populus timere regem, cum viderit eum timere Dominum.“

XXXIII. 19. *Jako o zbití kyjem v Právích starých se vypisuje.* Viz Menší privilej §. 19. a 20.: „Quicumque bonum hominem, qui non fuit de honestioribus civitatis, caedat fustibus, judici talentum, fustigato duo persolvet etc.“ — „Si aliquis, infra septa muri habens 30 talenta, fustibus caesus fuerit, suspectus det judici 2 talenta, caeso 5 talenta“ etc. (Cod. I. 79.)

XXXII. Artikul poslední, bez čísla, přidán jest samostatně od Brikcího; v originálu Pražském ho není.

XXXIII. Artikul poslední, bez čísla, též samostatně dodán jest od Brikcího.

XXXIV. 2. *Židovská Obdarování.* Takovým rozumí se Privilegium Judaeorum neboli Jura et Privilegia Judaeorum (Roeszler 433), Židům v Čechách za krále Přemysla Otakara II. r. 1254 propůjčená (Codex Juris Boemici č. 45: Lex Judaeorum). Obsažena jsou tu ustanovení papežská, pak vlastně tak řečená „Statuta Judaeorum.“ V těchto čte se o §. 1

o svědectví: „Primum quidem statuimus, ut pro pecunia mobili aut pro re immobili aut in causa criminali, quae tangit personam aut res Judaei, nullus christianus contra Judaeum nisi cum christiano et Judaeo in testimonium admittatur.“ O privileji židovském kromě toho řeč jest v kap. LXXI. artikul 1.

XXXV. 4. Druhý odstavec tohoto artikulu přidán jest od Brikcího z pozdějšího kusu originálu Pražského: De juramento calumpniae. Při tom vynechán u Brikcí artikul Pražský „De iuramento calumpnioso.“

XXXV. 9. *V Starých Práviech* t. j. antiquum jus civitatis habet, nenapsané právo Brněnské, approbata ab antiquo consuetudo in civitate nostra (483).

XXXVIII. 1. *V Starých Práviech* t. j. in Juribus Originalibus, v Privileji menším §. 7. „Prohibemus etiam, ne quis aliquem proprio pane carentem in ludo deciorum dampnificet, ultra quam sit ejus valor vestium. (Cod. I. 78.)

XXXVIII. 2. *O hře kostečni.* Artikul tento vložen od Brikcí samostatně; není ho v originálu Pražském ani v Brněnském.

XLI. 1. *V Starých Práviech píše se:* Tu se rozumí čl. 23. Privileje Většího: „Statuimus etiam firmissime, quod quicumque mulierem honestam vel virginem vi oppresserit . . . vel rapuerit, et illa intra quatuordecim dies testimonio duorum credibilium virorum se probaverit exclamasse: ille etc.“ (Cod. I. 76.) — Z toho vidno, že další připomenutí, jakoby „stará práva“ tato byla „práva císařská“ dokonce nemá žádné podstaty; neboť citát zde položený jest pokračování čl. 23.: „Praeterea, si illa infra dies 14 testimonio septem virorum illum convicerit, nulla sibi conceditur expurgatio, sed capitali sententia punietur.“

XLVII. 5. V artikuli tomto jen průpověď první vzata jest z Práv Brněnských: co následuje, přidáno jest od Brikcí.

XLVII. 6. Článku toho není ani v originálu Práv Brněnských ani v Právu Pražském; přidalť jej Brikcí sám. Věcně shoduje se artikul tento s artikulem v kap. V. 5. položeným.

XLVIII. art. 2. *V Africe paliče osení, a v Míšni a kdež kovy mají falešní mincíři.* Brikcí zde nedobře porozuměl latinskému textu, jenž jedná o paličích osení v Africe, o paličích vinohradů v Mysii (in Mysia vitium incensores), a o falešnících mincí.

L. 1. Závěrek není obsažen v Právu Pražském, ovšem ale v originálu Práv Brněnských.

L. 2. Druhý odstavec tohoto artikule vložen jest samostatně od Brikcího.

LV. 6. Práva stará nebo Císařská o psancích pro rány jsou dle originálu Brněnského „jura originalia,“ nikoli však Privilej.

LV. 7. Druhý odstavec tuto položený nenalezá se ani v Právích Brněnských ani v Pražských; přidánť jest samostatně od Brikcího.

LVI. 4. Druhý odstavec pochodí samostatně od Brikcího.

LXI. 2. Odstavec „Práva služebnosti mnohými obyčeji bývají potracená“ až „A příkladové toho nahoře se vypisují“ patří ne do prostředka, alebrž na konec celého artikule, jakž se to nalezá v originálu.

LXIV. 1. Celý tento artikul vložen jest od Brikcího samostatně, aniž ho jest v originálu Práv Brněnských neb Pražských.

LXIV. 2. Stará Práva zde připomenutá nejsou Jura originalia Brněnská; neboť v Privileji Větším i Menším nic podobného se nenalezá. A přece píší Práva Brněnská výslovně: „Sicut consuetudo et jura municipalia civitatis habent.“ Patrně že se zde rozumí právo Brněnské obyčejové, nepsané.

LXIV. 3. Zajímavo, že slova latinského originalu „nisi mater illustris est“ přeložena jsou: „leč by mátě vládyka byla.“ — Závěrečné ustanovení „o rovných dílech dědičských“ přidáno jest od Brikcího, aniž se nalezá v originálu Práva Brněnského. Patrně že právo slovanské vniklo do práv městských.

LXIV. art. VII.—XXIII. Celé toto oddělení samostatně vloženo jest od Brikcího do Práv Městských, ježto takového cos ani v Právě Brněnském ani v latinském textu Práv Pražských se nenalezá. Vzato pak jest pojednání toto z vylíčení stromu příbuzenstva, jež sepsal Joannes Andreæ, doctor decretorum Bononienský, kterážto declaratio arboris consanguinitatis přidána bývá v Corpus Juris canonici, na závěrku po Extravagantech.

Tu se pak shoduje art. VII. s §. 2., art. VIII. s §. 6., IX. s §. 7., X. s §. 8., XII. s §. 9., XIII. s §. 10., XIV. s §. 11., XVI. s §. 13., XVII. s §. 14., 15. a 16., XVIII. s §. 17., XIX. s §. 18.

LXIV. 15. *V právích duchovních XXXV. qu. III.* Rozumí se zde Decretum Gratiani, dílu druhého quaestio II. a III., causa 16. 18. (*c. 16. 18. C. XXXV. qu. 2 et 3*): Progeniem suam unumquemque usque ad septimam decernimus observare generationem, et, quamdiu se agnoscant affinitate propinquos, ad conjugalem copulam accedere denegamus. — De consanguinitate sua uxorem nullus ducat usque post generationem septimam, vel quousque parentela cognosci poterit. — Nulli christiano liceat de propria consanguinitate sen cognatione uxorem accipere, usque dum generatio recordatur, cognoscitur aut memoria retinetur.

— **21.** *A trvá ta překážka i po smrti té osoby . . .* Rozumí se zde opět Decretum, dílu druhého quaestio X. causa 1. (*c. 1. C. XXX. qu. 10.*), kdež se široce ustanovení toto vypisuje.

— **23.** *Jakož máš v Práviech duchovniech De consanguineitate.* Rozumí se zde ustanovení obsažené v Decretaliích c. 5. l. IV. tit. 14 De consanguinitate: Licet omnes consanguinei viri sint affines uxoris, et omnes consanguinei uxoris sint viri affines, inter consunguineos tamen uxoris et consanguineos viri ex eorundem, sc. viri et uxoris, conjugio nulla prorsus affinitas est contracta, propter quam inter eos matrimonium debeat impediri.

LXIV. 25. *Jakož o tom v Právich Justinianových . . .* Cituje se zde Codex VIII. 48. De adoptionibus 2. — Institucí I. 11. De adoptionibus. — Digesta I. 7. De adoptionibus etc. f.

LXIV. 26. Citací na závěrku položená vzata jest z Dekretu Gratianova c. 1. C. XXX. qu. IV. „Duas commatres alicui habere non licet.“

LXVI. Kapitola tato v originálu Brněnském obsažená, vyňata jest textem svým namnoze z Institucí Justinianových, a sice art. 1. De testamentis in genere z II. 10., art. 2. z II. 11 a 12.

LXVI. Ku konci přidáno jest Brikcím připomenutí „vedlé práva Velikého a hlavního Města Pražského,“ aby kšaft tvrzen byl v 6 nedělích od svědkův.

LXVI. 2. Ukazuje se při kšaftích osob dospělých ku Právu Pražského, ale toť bylo i právo Brněnské: „Masculus qui annos aetatis 14 complevit, testamentum facere potest, foemina vero, quae explevit annos 12.“

LXVI. 4. Celý tento artikul jest vyňat z Institucí Justinianových II. 20: De legatis, a sice namnoze v překladu doslovném.

LXVI. 22. Stará Práva zde připomenutá, či Císařská Práva, jiná nejsou než Právo staré Brněnské (jura originalia), tak že přídavek, jakoby to byla práva císařská, jest nadbytečný. Ustanovení zde míněné obsaženo jest v Privileji menším č. 12. (Codex I. 78.)

LXVI. 25. Právo duchovní o svědectví.

LXVII. 1. Celá tato kapitola vložena jest samostatně od Brikcí; originál Pražského Práva podává toliko text artikulu prvního a nic více.

LXVIII. 11. Případ tuto vypravovaný dokonce se nevztahuje ku Praze, jakž tu pravено: Právo Brněnské výslovně dí: Jurati de Proczaw (t. j. Břeclav) in Skalicz venientes petierunt duos, qui ibidem per annum cum dimidio residentiam fecerant etc. a v originálu Práva Pražského položena jsou toliko písmena A a B.

LXVIII. 15. Odstavec první samostatně vložen jest od Brikcího.

LXVIII. Artikulové mezi **30. a 31.** bez čísla položení nenacházejí se v originálu Práva Pražského i vloženi jsou samostatně od Brikcího. Jsou to nálezové Kutnohorští.

LXVIII. 34., 35. a 36. Artikulové tito obsaženi jsou v originálu Práva Pražského, nikoli v Právích Brněnských.

LXVIII. Artikul poslední, nečíslovaný, nenalezá se v originálu Práva Pražského i vložen jest samostatně od Brikcího.

LXX. 4. *Jakož Práva krumfeštní praví.* Toť vztahuje se k Privileji větším č. 9. (Codex I. str. 74, 75): Si fieri vult inculpabilis, probet innocentiam suam met-secundus probabilium virorum et uno jurato.

LXX. 5. *o němž psáno v Právích krumfeštních.* Tuť v Privileji větším Brněnském píše se takto: Quicumque alteri amputaverit digitum vel ita vulneraverit, quod membrorum patiatur detrimentum, id est lidschert, judici 2 talenta, passo damnum 5 tal. persolvat. Si vero fieri volnerit innocens, probet innocentiam suam met-quintus probabilium virorum. (Codex I. 75.)

LXX. 12. str. 365. *A o tom čti nahoře v krumfeštních Právích* . . . . Článek tuto citovaný zní v Privileji větším č. 3.: „Si homicida deprehensus fuerit in ipso factu cum gladio cruentato, et si judex hoc probare

poterit cum VI idoneis et honestis personis et uno jurato, capite puniatur.“ (Cod. I. 74.)

LXXI. Hlava tato nenalezá se v Právích Brněnských, v Pražském pak Právě čte se toliko artikul první. Druhý artikul „o lichevnících a lichvě“ přidán jest samostatně od Brikcího.

LXXI. 1. *A duovod toho jest z Obdařenie Zápisu židovského.* Vztahuje se to k Privilegi židovskému z r. 1254 čl. 23.: „Item, si christianus a Judaeo pignus absolverit ita quod usuras non persolverit, si easdem usuras infra mensem non dederit: alis usuris accrescant usurae.“ (Cod. I.) Avšak český text zcela jiný rozum v sobě obsahuje nežli text původní.

A tento ortel vyňat jest z Obdaření zápisu židovského. Rozumí se zde Privilej Židům daný čl. 7.: „Item, si aut per casum incendii aut per furtum aut per vim res suas cum obligatis sibi pignoribus amiserit et hoc constiterit, et christianus qui hoc obligaverit, nihilominus impetit eum: Judaeus juramento proprio se absolvat.“ (Cod. I. fr.)

LXXII. Také této kapitoly v Právích Brněnských není. Avšak ani lat. originál Práva Pražského nepodává více než artikul první. Všecky ostatní kusy až do konce přidány jsou samostatně od Brikcího. Hlavní dva kusy: „Židovský řád a Ustanovení a řád žákovstva svěceného“. Tento druhý řád žákovstva položen jest v téže knize Staroměstské, kdež i originál Práv Pražských, textem latinským. Začíná slovy: Dolenter referimus. (List 249—253.)

Jiné kusy pocházejí z Kutné Hory, jakž samy se ohlašují.

Obsah díla.

Strana

Životopis M. Brikcího z Licska V

Práva městská. *Přípis králi Ferdinandovi I. Přípis purgmistru a radě Starého Města* 3

Registrum všech kapitol 13

Práva konšelská 15

Práva samým konšelnom náležitá, kterak se mají zachovávati a v radách míti 15

1. Konšel má poslušen býti purgmistra. 2. Konšel v radě nemá mluviti, leč purgmistr káže. 3. Konšel nemá v radě s obecním člověkem mluviti. 4. Konšel, njde-li z rady bez odpuštění, daj pokutu svolenú. 5. Konšelé, svadí-li se, mají smířeni býti. 6. Konšel, klíče od práv a knih ztratí-li, dá oběd. 7. Konšel tajnost rady zachovaj. 8. Konšelé věrni sobě býti mají. 9. Konšel přítele do rady neuvozuj bez povolenie purgmistra. 10. Konšel v sandu a v při nemá zjevně za přítele býti. 11. Konšel nemá daruov bráti. 12. Konšel rukojmí nemá proti právu a radě býti. 13. Konšelé žaloby a odporu mají všickni pilně posłanchati. 14. Pře mají prvé odbývány býti, které ku právu prvé přijdau. 15. Konšel, přijda k některému pánu, těch věcí, které by se rady dotýkaly, nemá oznamovati. 16. Konšelé vysłaní nemají poselství jinak jednati, než jakž jim poručeno. 17. Konšel, vyjda z rady, dolno nechoď pod pokutú. 18. Saudové a ortelové jinde nemají činěni býti než na rathúze. 19. Konšelé k králi v poselstvl jeti nemají bez obecních. 20. Konšel. z města jeda, má purgmistru oznámiti. 21. Konšelem býti ten má, kdo s městem trpí. 22. Purgmistr, ven z města odejda, poruč pečet jinému. 23. Lazebník, barvíř, pištěc, hudec nemá býti konšelem. 24. Konšelé do roka v radě seděti mají. 25. Konšel, hoduje-li na obecní groš, hrdlo ztrať. 26. Konšelé ortelnov neřickajte, než ráno na rathauze. 27. Konšel, radu pronese-li, hrdlo ztratí. 28. Konšel s druhým v radě nešepci. 29. Konšelé pokuty znaměnitější obrátiti mají na obecná díla. 30. Konšel ubrmaniti nemá. 31. Konšel pečetiti listu židovského nemá. 32. Konšel od prožalované pře nevycházej. 33. Konšelé, svadí-ti se, mají smířeni býti. 34. Konšelé po orteli milosti nemohau učiniti, leč král. 35. Konšelé na kšaftu nebývajte, když se židuom neb kněžím odkazuje. 36. Konšel, budaucím purgmistrem maje býti, klíč chovaj. 37. Konšel, bera hala-

Strana

fance od stran, má z rady vystaupiti. 38. Konšelnov žádný trestatí nemá, než purgmistr v radě. 39. Purgmistr má sám popravu rozkázati na odsauzeného. 40. Purkmistr, ztratí-li pečet dá králi pokuty padesát kop grošnov. 41. Purgmistr má nalezen býti na rathauze neb doma. 42. Purgmistr bez vědomí obce nemá v nic města zavaditi. 43. Saudové zahájení mají držáni býti. 44. Purgmistr má býti do čtyř neděl. 45. Konšel, zmešká-li hódinu, dá pokutu šest haléřnov, neb jak se svolí. 46. Do obce nemají choditi než sansedé usedlí. 47. Co k měšťanství náleží. 48. Právo městské jak se dává. Toto právo dávánie konšel, který právo dává, má uměti. 49. Konšelé auředníky městské činiti mají.

Knihy městských práv Starého Města Pražského. *Předmluva císařská* 29

Kapitola první (I). *O žalobníku a obžalovaném vuobec* 32

1. Saudu obyčejnému pnol dne náleží; ale když se zvláštní ukládá, tehdy den celý. 2. Obžalovaný bližší jest a mocnější brániti sebe, než-li pnovod naň vésti. 3. Obžalovaný muože se brániti svědky hostinskými. 4. Žalobník prvé má dovésti svau žalobu. 5. Žalobník s obžalovaným někdy se podávají k jinému saudu. 6. Obžalovaný někdy nebývá povinen odpoviedati. 7. Přijal-li by věc ode dvau, a vrátil by jednomu, vinen jsi druhému. 8. Obžalovaný mlče vinen se dává. 9. Obžalovaný, když pokáže co pokázati měl, více není povinen. 10. Odpor, když hotov nenie, netratí pře. 11. Žalobník neb odporník pro neznámost nemá puzen býti od saudu. 12. Obžalovaný, slyše žalobu, kdyby odšel, tratí při. 13. Obžalovaný jsa práv, z žaloby muož pnovoda viniti. 14. Žalobník cizí ku právu uručiti má. 15. Odpoviedati, chce-li hospodář, muož za ženu a čeleď. 16. Hovado uraziło-li by koho, muož hospodář jím odbýti. 17. Hosti ve třech duech má se spravedlnost státi. 18. Obžalovaný pro dluh po nětčí smrti proti svědkuom, že jsau slyšeli, přísahau očistí se. 19. Obesłaný proti prosté žalobě prostě se očistí, a proti svědku svědky odvozuj. 20. Žalují-li dva, má slyšení, kto prvé ku právu přišel. 21. Odporník odložení hlavní pře, když pnovoda obsílá, nepředčí. 22. Žaloba z rány prvé má slyšána býti nežli z dluhu. 23. Žaloba rychtářova neb konšela, když se úřadu tkne, má prvé slyšána býti. 24. Odpověd z úkladu vraždy a z větčí rány má prvé býti. 25. Pro útok a zálohy první má slyšení, by posléz přišel. 26. Pnovod, když nic nepokazuje, nic neobdržuje domněním. 27. Kdyby jeden druhého před saudem zhaněje k bitvě pobízel, pokuta. 28. Pnovod dlužníka jistce v každém právě muož viniti. 29. Obžalovaný při svú hlavní poruč s volí pnovoda. 30. Odpovídati služebníku, dokud počtu nenučiní, pán nemá. 31. Urození z městských gruntnov mají městské právo trpěti. 32. Obžalovaný od mnohých, potom jednomu z nich neodpoviedá. 33. Pnovod a obesłaný mají šetřiti býti, jaké jsú pověsti. 34. Dědicové z krádeže v statku nalezené po otci odpoviedajte.

Strana

35. Žalovati nemá duchovní, leč mu správce jeho povolí. 36. Žaloba z vraždy otce vayš dětem, než ženě, náleží. 37. Rukojmě za vraždu podeč uručiti mají. 38. Žena neb dědicové zabitého, dlúhý čas mlčíce, potom nežalujte. 39. Obžalovaný z vraždy, podávaje se sám k smlúvě skrze zástupce, v podezření jest viny. 40. Ze dvau vražedlníkuo, kterého viní, ten buď práv. 41. Vinný, který obžalován by nebył a dobrovolně se poznał, duchovně naprav. 42. Žena obesłaná pro čáry, jak má práva býti. 43. Pro ulauzení ženy bez řečníka sám odpovídaj. 44. Podací, náležité duchovenství, právo duchovní suď. 45. Žalovati vyobcovaný sám nemuož. 46. Obžalovaný má vždycky odpovídati k žalobě žalobníka. 47. Žalobník muož proti obžalovanému výminku učiniti 48. Obesłaný není povinen odpovídati k žalobě z domnění. 49. Bude-li pře rychtářova, vysésti z saudu má. 50. Obžalovaný také muož vysaditi rychtáře neb saudce v jich žalobách.

Kapitola druhá (II). *O žalobách vuobec* 51

1. Bezděky žádný nevíň, ani podruhé, z viny sauzeného. 2. Mordové noční neb denní kdy se ohłásiti mají. 3. Z cizołožstva cizí člověk nemá žalovati, než manžel neb saudce. 4 O žalobě na saudce, který by nechtěl sauditi. 5. O žalobě zapsání. 6. Žaloba odsauzeného na smrt nenie zcela viery hodna. 7. Žaloba z ran úkladních má býti ve třech dnech. 8. Nepodezřelý, třikrát se očistě, čtvrté ani svědky odsúzen býti má. 9. Sedm svědkuov viec mohau u práva, než obce.

Kapitola třetí (III). *O řečnicích, kdy přijímání a kdy nepřijímání býti mají* 55

1. Řečníci, kteří pravdu hájí, ale ne kteří ji prodávají, jsú užiteční. 2. Řečník podezřelý neřečňuj. 3. Řečníka saudce nemá nutiti k řečňování. 4. Řečníka první obdrží. 5. Řečník kdykoli najatý, řečňovati má. 6. Řečníkem chudého má opatřiti saudce. 7. Strana když řečníka nemá, má se jí odłožiti. 8. Řečník nemá se brániti nemocnému pro nářek mordu. 9. Řečníku, písaři mzda pány se ułož. 10. Přátelé straně nemají se odpierati. 11. Řečníkuo nekolik muož strana mieti bez ujmy jiným. 12. Řečník złočinci nemá dán býti. 13. Žena, jakž koli opatrná, nemá řečňovati. 14. Złopověstní a přestupníci nemají řečňovati. 15. K zpletené žalobě nejistého rozumu nemá se odpovídati.

Kapitola čtvrtá (IV). *O odvolání k vyššímu právu* 58

1. Proč jest odvołání. 2. Odvołání k jakému rozumu býti má učiněno. 3. Po odvołání nic nemá přidáno býti. 4. Čas odvołání. 5. O spuosobu odvołánie každému má vědomo býti. 6. Odvolávající, dopustil-li by se v tom čeho, trestán buď. 7. Odvolávající, kdyby po odvołání z předešlé viny saudce chtěli ho trestati, v tom se opět můž odvołati. 8. Bez příčiny žádný se neodvołávaj. 9. O odvołání bez psaní a o psaném. 10. Kdo pustí od odvołání. 11. Odvołání jistých złočincuov marné. 12. Odvołání nedopauští se v tom, čím se nemuož prodlíti, aneb co se vypovie z stałého práva obyčejného. 13. Který koli z stran se

Strana

odvolá, to odvolání i druhému k užitku muož býti. 14. Zjevně zpupnému nepřeje se odvolání. 15. Pokuta odvolání 3 hřiven.

Kapitola pátá (V). *O vodě a zbroji* 62

1. Duom svuoj každý opravuj, bez škody jiného. 2. Kto má právo k vodě, má i k stezce, ale ne k cestě. 3. Pokuta, kdo by přes zápověd [s] braní chodil. 4. Kupcuom pocestným nemá brána býti. 5. Rychtář k brani právo má, která se nese pro úraz, a ne k té, která pro obranu.

Kapitola šestá (VI). *O ubrmaních a jich právích* 64

1. Kterým osobám má ubrmanstvie býti. 2. Ubrman volený, pro které příčiny má odvržen býti. 3. Ubrmanuom když se pře poručí, již z moci rychtáře vychází. 4. K ubrmanuom muž, jsa živ, když svolí, žena i děti toho nezmění. 5. K ubrmanství svědkové nenáleží. 6. Ubrman první a známý jest znamenitější. 7. Ubrman odjinud muož býti.

Kapitola sedmá (VII). *O stavuňcích vuobec* 67

1. Stavuňkové času válek a odpovědi jsú nepłatní. 2. Obstavovány býti nemají ztracené věci, u člověka dobré pověsti nalezené. 3. Nalezenau věc cizí nemuož žádný sobě osobiti. 4. Obstavený, postavě saukupa, prázen jest všeho. 5. Obstavující cizi i jeho svédkové mají pilně váženi a vyptáváni býti. 6. Obstavenau věc sám třeti obdrži obstavující neb obstavený. 7. V stavuňcích většího počtu svědkuov šetřiti se má. 8. Obstavení pro přiřčení, žeť by puojčiti někdo přiřekł, nemá býti. 9. Obstavě kradený kuoň, muož své vzíti, než na dobropověstného nesahati. 10. Přiznání neb odepření krom saudu omylné nenie spravedlnosti škodné. 11. Kdo pro koho škodu vezme jeho svévolnau příčinau, má zapłacena býti. 12. Obstaviti pro ztravu kněze i jiného na svém právě muožeš. 13. V stavuňku věci světské i kněz na světském odpovídaj. 14. Kdo za škody zprosta slibuje, má rozumieno býti pro minulý účinek. 15. Stavuje-li kdo, a prvé dlužníka na jeho právě o to, čeho mu popiera, neobviní, škody má płatiti. 16. Jako jistec jistce muož na každém právě obstaviti, tak i statek. 17. Stavuňk muož býti pro nedopomožení práva. 18. Obstaviti se kuoň nemá vzatý a prodaný pro cło, než hleď toho, kdo projeł. 19. O stavování meče, płáště.

Kapitola osmá (VIII). *O příčinách nestání ku právu* 77

1. Nemoc, vězení, voda, potřeba obecní: výmluva z nepostavení. 2. Nestání příčina ve třech dnech má se oznámiti. 3. Vězení a povodeň ve třech dnech pokázati se nemuož.

Kapitola devátá (IX). *O úročnících a právu purgkrechtním* 79

1. Pán pro úrok zadržałý muož základ bráti. 2. Úrokuov płacení předchází dłuhy. 3. V úrok kdyby se měštěnín zavázal komu platiti z domu, nemá zápis býti. 4. Pro úrok základu bráti neb zvésti se nemuož na jiný grunt, z kterého nepłatí. 5. Pro płat cizí věc nemá brána býti, leč by byli dłužni jeho úročmku. 6. Úrok městský muož splacen býti vždycky. 7. K gruntu, z kterého se úrok platí, ty věci,

Strana

které k němu přisušejí, mají s gruntem postúpeny býti. 8. Úročník k splacení sebe nemá nucen býti.

Kapitola desátá (X). *O obesłání a povołání ku právu.* 83
1. Volání ku právu bičicem jest pod pře ztracením. 2. Tři obsílky mají předjíti odsauzení a zapsání. 3. Pokoj rychtářem kdo by přerušił, nemá obesłán býti třikrát.

Kapitola jedenáctá (XI). *O smłuvách a výminkách rukojmích ležení, přiřčení ztravy, škod placení.* 85
1. Kdo co puojčí na základ, co se nedostane po základu, muož viniti. 2. Slíbí-li dva nerozdílnau rukau, muož z nich jeden viněn býti. 3. Slíbił-li kdo koho z jiného saudu vyvaditi, nemá mu vydán býti. 4. V slibu společném díl zapłatě s oním, škodu płatí. 5. Kdo slibuje společně za tři, dada své, na jednom zase dobudeš.

Kapitola dvanáctá (XII). *O puojčkách a nájmech vuobec* 88
1. Co jest puojčování. 2. Puojčený kuoň bez zápłaty, zhyne-li, má placen býti. 3. Cizí věc kdo ztratí vedlé své, nemá jí płatiti. 4. Puojčení a svěření vždy má navráceno býti, a sám sobě nemá sražovati. 5. Rozkáže-li pán svému služebníku vrátiti kuoň, a on by s ním ušeł, pánova jest škoda. 6. Věc puojčená mnohým a ztracená zas od mnohých, napravena má býti. 7. Nájemník neb podruh, kúpil-li by duom, proto činži zapłať.

Kapitola třináctá (XIII). *Seznání neb přiznání, která škodí a která nic* 93
1. Přiznání v saudu má více váženo býti než krom saudu, by i před přisežnými bylo. 2. Otec, nařkne-li syna z lhěvu, to jemu nenie škodné.

Kapitola čtrnáctá (XIV). *O poručnících a správcích statkuov a dětí....* 95
1. Poručníkuov kdyby sirotci neměli, páni statek i děti opatřte. 2. Přátelé další s uručením mají raději býti poručníci, nežli bližší bez uručení. 3. Poručníkem nemá býti dłuh mající na statku mrtvého. 4. Na poručníky nedbałé i ženy mají dopuštěny býti k žałobě. 5. Poručníci raději mají býti světští nežli duchovní. 6. Poručník neb správce statku má počet činiti sirotkuom. 7. K poručenství bližší jsau přátelé otcovi než mateřini.

Kapitola patnáctá (XV). *O škodách vuobec*..... 98
1. Škoda pro navrácení neslíbená, nepłatí se. 2. Obžałovaného poručník neodpovídaje, tratí při. 3. Škody gruntovní nebezpečné jsau i podruhuom. 4. Škody slíbené mají se płatiti peněžitě toliko, a ne za příhody osoby. 5. Škody se płatí některé, ač i nejsau slíbené. 6. Škoda stane-li se na vínu šrotéře neb formana v moci, on zapłať. 7. Forman najma koně, učiní-li škodu, ten komu škoda jest, koně obdrží. 8. Škoda pánova jest, bude-li sud zły a rozpučí se. 9. Škody mají płaceny býti

Strana

vzaté pro zadržování dědičné spravedlnosti. 10. Škody naprav, kdo bezpravně koho do vazby vsadí.

Kapitola šestnáctá (XVI). *O dłużiech a dłużnících vuobec* 105
1. Dłuhy płatiti může zadłużiłý muž, puojma ženu bohatú. 2. Dłužník, má-li hotové, nemá základu klásti. 3. Dłužník věřiteli, odpolu se znaje a polovici popíraje, má přisíci. 4. Dłužník, pravě, že dłuh zapłatił, pokaž. 5. Dłužníku má viec věřeno býti, když praví, že na jiný dłuh dał diel peněz. 6. Věřitel nemá před časem peněz od dłužníka bráti. 7. Věřitel a dłužník prvé před saudem učísti se mají. 8. Dłuhové první prvé płatiti se mají. 9. Dłužník, jednomu věřiteli svědče o dłuhu prvnějším, jest v tom podezřełý. 10. Prodá-li kdo co, věřitel starší, sahaje k tomu, obdrží. 11. Z dědictví mnohým zavázaného má všem płaceno a sražováno býti. 12. Věřitel k žádosti dłužníka povinen jest oznámiti, jak dłuh vzrostł. 13. Věřitel płatí-li co dłuhuov, to mu dłužník nahražovati nemá. 14. Dłuh mužem propitý žena nenie povinna płatiti, chce-li. 15. Dłuh za służbu za čas minulý má płacen býti. 16. O dłuh svědkové hostinští mohau přijati býti. 17. Dłuh královský a obecní jiným se dłuhuom předkłádají. 18. Dłuh před věnem zajde-li, ten též předěiti má. 19. Dłužník, nemá-li čím płatiti, má vydán býti věřiteli. 20. Před saudem dostatečno jest seznání, by osvědcení nebylo. 21. Dłuh desátkový žádný nemuož osvoboditi.

Kapitola sedmnáctá (XVII). *O věcech k schování a k svěření danýchvuobec* 114
1. Schované neb svěřené věci každý pilen buď tak jako své. 2. Schovati kdo by co dał, a měł od toho kłíče, ztratí-li se, jeho jest vina. 3. Svěřenau věc kdo ztratí podlé své bezelsti, nenie povinen płatiti. 4. Svěřenau věcí kdo kupči, ztratí-li se, má ji płatiti.

Kapitola osmnáctá (XVIII). *O věnném právu vuobec* 118
1. K věnu žena vždy právo má, dokudž dětí nezpłodie. 2. Věno mateři se umrtvuje, jakž dítě zpłodí. 3. Věno se neumrtvuje, by pak máti dietě umrłé porodiła. 4. Véna zbaviti muž ženy nemuože, nemaje s ní płodu. 5. Žena rozvedená pro nezbytí věna netratí. 6. Věno, totižto mzdu těła, dáti povinné jest po spojení manželském. 7. Věno netoliko na zemských, ale i na movitých muož slíbeno býti. 8. Věno prvé ženy má ujištěno býti, než muži. 9. Věno neb věci muže prvé mají v chudobě prodány býti, něž-li věno ženy. 10. Véna muž aby nemohł utratiti v potřebě, nemá uručen býti. 11. Žena, čím méně vění, tim méně vezme. 12. Věnný statek muož hned prodán býti pro potřebu. 13. Věno ženy dědičné z potřeby muož do času zastaveno býti. 14. Věno od dłužníkuov, leč žena svolí, nemuož hymdrováno býti. 15. Věno připadá na přátely a statek na dědice oddělené. 16. Věno své žena kšaftovati muože. 17. Žena, nezpłodě dětí od toho muže, na věnu dosti měj. 18. Nevěstini svědkové a smlúvce mocnější jsú, než ženichovi. 19. Věno ženy, dané od prvnieho muže, obdržuje muž poslední před pastorky.

Strana

20. O zaplacení věna svekruše bližší jest pokazovati. 21. Věna placení má toliko samé ženě býti. 22. Věna k placení bývají dědici povinni. 23. Věna slibové mají dobrovolní býti a nezměnění. 24. Věno nemá slíbeno býti k okłamání veřitełuov.

Kapitola devatenáctá (XIX). *O nových gruntuov vysazení a hradbách, štěpnicích* 128

1. Mezí dělání má býti při přítomnosti sauseda. 2. Staví-li kdo co po zápovědi, má zkaženo býti. 3. Prevét na prostrannu jak má dělán býti, a jak v auzce. 4. Co jest sausedu k nevoli zřetedlně, nemá toho saused učiniti. 5. Stavení jak na vayš, tak na hłubokost býti muože. 6. Městiště k nárožnímu domu větší má býti. 7. Opovědi před škodau kdo neučiní, nemuož ze škod viniti. 8. Vokna na dvůr sauseda udělaná mohú zhražena býti.

Kapitola dvadcátá (XX). *O nápravách rozličného zavinění* 132

1. Pokuta ne hned po saudu má brána býti. 2. Funt v práviech šacuje se dvadcet grošuo. 3. Kto brání žałovati, pokutován bud. 4. Pokuty jak se v právích dělí. 5. Pokuta má se płatiti z statku vlastnieho. 6. Pro řeči nesłušné toliko před příseżnými rychtář pokutu má. 7. Pokuta nesłuší, kdo seznává na kříži. 8. Pokuta není pro żerty. 9. Pokuty nedá, kdo měščuo řezače ztepe z sucha. 10. Pokuty nedá, kdo se přísahau očistí. 11. Pokutau saudce nejsau povinní, że by se nesrovnali. 12. Pokuta, kdo duotklivě příseżného by dotekł, odprošení jest. 13. Mistr nemá učedlnika biti do vylití krve, než toliko dvanácte ran. 14. Pokuta, kdo štrafuje saudce, 72 peněz. 15. Pokuta, kdo by se strojił koho biti, odprošení. 16. Náprava uraženému má předjiti pokutu rychtářovu, a smłúva státi. 17. Pokuta, když příseżní se dotýkají. 18. Pokuta najmenší vedlé práv jeden groš, totiż dvanácte haléřuov. 19. Pokuta, kdoby příseżným młuvil, że łhau, odprošení a deset funtuov. 20. Pokuta, kdoby v přísaze padł, jeden groš. 21. Kdyby smłúva była, toliko aby rychtáři z pokuty vyšli. 22. Pokuta pro nespravedlivau míru neb váhu, první pět funtuov. 23. Každá váha má v své celosti býti. 24. Pokuta za krádež osení na poli: vědruňk. 25. Pokuty nemění se pro změnění rychtáře. 26. Pokuta, kdo na rozkázání rychtáře nepřijde, najprvé jeden groš. 27. Pokuta, kdo by přestúpił zápověd rychtáře neb saudcí. 28. Pokuta, kdo by nedovedł útoku na duom. 29. Pokuta, kdo by přestúpił zápověd rychtáře neb saudcí. 30. Pokuta za znamenitější aud pět funtuov a škody. 31. Pokuta rychtáři za vraždu 30 hřiven. 32. Pokuta, kdo se sám chtě ochromí. 33. Żena prosúditi nemuož muži svému než tři haléře. 34. Po ujití z města kdyby zas přijat měł býti, daj jednu kopu grošuo českých. 35. Pokuta zapsaného vyšlého pro rány, v městě łapeného: dvadceti funtuo. 36. Pokuta pro vytržení tesáku neb meče: puoł třetieho vědruňku a šedesát grošuov. 37. Pokuta, kdo by k bitvě s kuší běżał. 38. Pokuta, kdo by panský nález štrafoval, deset kop. 39. Pokuta łalešného svědectví v přech leh-

Strana
čejších: sto grošuov, v větších pak: jazyku protržení. 40. Hostinského umrlého statek den a rok chovati se má. 41. Pokuta nespravedlivého měření a vážení. 42. Kupci a kramáři na tu váhu a míru mají prodávati, jak sami kupují. 43. Pokuta za úklad vraždy šedesáte grošuo. 44. Hovado zabí-li druhé, pán jeho muož je splatiti. 45. Pokuta na pekaře, že má jim chléb brán býti. 46. Pokuty, které tato se píší i které by páni ukládali, na tři dieły se děliti mají.

Kapitola jedenmezcítmá (XXI). *O prodajích a kupování vuobec.* 147
1. Kto komu dá moc co prodati: když prodá, má to státi. 2. Kaupí-li kto co od cizieho nevěda, tu věc má vrátiti, ale užitku nic. 3. Prodavač to, což prodává, má závady osvoboditi. 4. Prodá-li žena neb služebník bez vědomie pána, nemá státi trh. 5. Kaupí-li kto kuoň ozhřivý neb dýchavičný, má jej ve třech dnech vrátiti. 6. Prodá-li kdo dědinu bez výměnky obilé, to obilé jest prodávajícího. 7. Prodaj utvrdí-li se božím peniezem, již škoda budúcí bude kupujícího, a zvrže-li trh, nepłatí kupující. 8. Při prodaji zamlčení škodlivé jest. 9. Hřebem co jest přibito, to přiléží kupujícímu, leč bude výměnka. 10. Prodá-li služebník jinému než pán kázał, trh nemá státi. 11. Základové budau-li prodáni s povolením rychtáře, prodaj jest mocný.

Kapitola dvamezcítma (XXII). *O purkrechtiech a smłuvách.....* 151
1. Purkrechtství není ani nájem ani prodaj. 2. Purkrechtníka pán pro nepłacení muož vybyti, a on zas, když prodává, má pánu oznámiti. 3. Purkrecht od nájmu a prodaje děli se šesti obyčeji. 4. Purkrechtní právo jaké, a dokud, a jak se vysazuje.

Kapitola třímezcítmá (XXIII). *O svátečních dnech a rukojemství.* 153
1. Přísahy v svátky nemají býti, leč pro pokoj a vysvobození. 2. Rukojmě prázen bývá, by mlče někoho stavěł aneb on sebe sám. 3. V uručení pro vraždu není na penězích, než má seděti. 4. Rukojmě postavě mrtvého, z rukojemství propustí se. 5. Jistec propustí-li se, i rukojmi jsau prosti. 6. Vypověděnec, nemá-li rukojmí, nemá držán býti. 7. O zproštění rukojmí. 8. Rukojmí poslední kdy vyvazují prvnie. 9. Zeman, žałuje-li na městském právě, toho práva řád a právo trpěti má. 10. Právo zemské nemuož změniti práva městského, aniž jest co větší. 11. Dłuhy dědicové netoliko mají płatiti, ale i rukojemství. 12. Purkrechtník vayš nad dědictví nemá urukovati pánu. 13. Rukojmě muož viněn býti, by jistce někdo neměł. 14. Rukojmě co za jistce dá, z toho muož jej viniti. 15. Věřitel, pří-li, by přidał roku dłužníku: rukojmě, nemoha toho pokázati, daj své.

Kapitola čtyrmezcítmá (XXIV). *O utikání a utikajiecím .....* 157
1. Utíkající ten slove, kdo před saudem uchází, a ne ten, kdo by doma nebył.

Kapitola pětmezcítmá (XXV). *O krádeži a łaupeži vuobec .....* 158
1. Kradené věci ne hned rychtáři náleží, ale čí jsú, mají se vrátiti. 2. Krádež jedna jest, když koho s skutkem łapí, druhá tajná, [když]

Strana

koho obviní. 3. Zlodějstva nápomocníci a přechovavači mají též zvěšeni býti. 4. Věc zapłacená, bude-li ukradena, by u prodavače była, škoda jest kupujícího. 5. Z krádeže jedné rozličných věcí má po jednau žalováno býti. 6. Z podezření bude-li kdo vzat pro krádež, tři dni má vidomě seděti neb provolán býti. 7. Krádež nalezti a s skutkem łapiti, jest rozdiel. 8. Ženy o krádež žádnému svědčiti nemohau, leč na złopověstného. 9. Zhaní-lí kdo koho pro hledání v domu dobytka, má mu nápravu učiniti. 10. Kradené věci mají vrácené býti, čiž sau były. 11. Obžalovaný nepodezřelý bližší jest, své cti hájiti. 12. Služebník před rokem odešły, viněný z krádeže nynějšího, muož se očistiti. 13. Obžalovaný pro krádež, nemá-li uši aneb jiné znamení má-li, má pokázati, že nenie podezřelý. 14. Podezřelý pro první krádež muož v druhém nevinný býti. 15. S krádežem vzatý, s čím łapen, s tím k saudu veden buď. 16. Złoděj poprvé obžalovaný a malá krádež bude-li, má toliko pardus mieti. 17. Ukradli-li by komu cízi věc vedlé jeho, a on s tím mlčał, potom ji płał. 18. Ztratí-li kdo co věryhodného, má zas vráceno a věřeno býti. 19. Krádež dědic neb náměstek povinen navrátiti. 20. Bude-li kdo při łaupeži, a odpieral-li by: nemuož mu věřeno býti. 21. Pro krádež mladší desíti let, má od rodičuo neb poručníkuo mrskán býti.

Kapitola šestmezcítmá (XXVI). *O ztracenie mečuov a milostech vuobec* 165

1. Meč ztracený placen má býti vrduňkem 2. Vražedlník neb łaupežník nemuož-li se vyvésti neb očistiti, hłavní pokutau trestán buď.

Kapitola sedmmezcítmá (XXVII). *O dědictví a jeho postupování i nápadech* 167

1. Dědictví drží-li kdo rok a den bez nařčenie, ten bezpečně drž. 2. [Při] odevzdání, na potvrzenie a oznámenie právo rychtáři má dáno býti. 3. Opilý večer prodá-li dědictví, nenie trh stálý. 4. Dědictví, jako duom etc., jinde nemá se postupovati, než před právem. 5. Na dědictví dłuh ukázaný, před muohými držiteli má zpraven býti. 6. Vládnutie má počítáno býti ode dne odevzdání, a ne od narčení. 7. Osvědčování k dědictvie pro památné i doma i před saudem býti muož. 8. Osvědčování památného jedno jest tajné, druhé zjevné. 9. Počátek vládnuti jest ode dne postaupení v saudu, a ne od prodaje. 10. Cesty starodávní, ulice, meze, hliniště, písky mají býti obecné. 11. Dědictví zastavené, nadlepší-li se, jistiny nepřirazí. 12. Dědictví prodá-li jeden z věřitelnov, muož druhý v ten trh vkročiti. 13. Uvedení v dědictví ujetím hřebíku neb tříštky dáním bývá. 14. Dědictví se obdržuje nápadem, kšaftem, zápisem. 15. Vládařství jest také skrz jiného, a samú volí. 16. Dědictví jako po bratřích, připadá na jiné i jich děti; tak i o sestrach. 17. Penízi za dědictví práva nečiní. 18. Dědictví připadá na ženy, když nenie pohłavie mužského. 19. Dělení náleží staršímu, a volení mladšímu. 20. Synové vłastní nápad mají ku všemu po otci. 21. Synové čtveří

Strana

jsau: přirození řádní, přirození neřádní, řádní nepřirození, neřádní. 22. Panna obtížena 39 neděli a žena 41 najviec nosí. 23. Dcera, by lotra pojala, má díl její poručený dán býti. 24. Dědicové, by osvědčení neučinili o statku a popłatek zadržali, mohau sáhnúti na dědictvie. 25. Dědicové oblíbení neb volení o nápad mají mieti prótah. 26. Dědictvie muož se dáti voleným dětem i je s přirozenými spojiti. 27. Zemrau-li muž a žena, dětí nemajíc, statek jich spadá na otce té ženy. 28. Dá-li mátě synu víc, a dcera neodepře, její škoda. 29. Statek nekšaftovaný máti, dokudž vdovau, muož spravovati. 30. Kněz nedílný má k dílu spravedlnost. 31. Bratr otcuov bližší dědic než bratr mateřin. 32. Dědicové najprv po otci dłuhy platiti mají. 33. Kaupení řádně skonané stálé býti má. 34. Oddělený, chce-li mieti s jinými díl, přiłož svú stranu. 35. Prodavač, zamłčí-li co spravedlivého, nemá toho požiti. 36. Dvoje dědictví: domovní a zahradní.

Kapitola osmmezcítmá (XXVIII). *O vraždě vaobec a rukojmích.* 184

1. Padesáte funtů váží 30 hřiven. 2. Obžalovaný z vraždy hodnější jest se vyměřiti, než přemožen býti. 3. Žałuje-li se bez znamení vraždy, proto prost nebude. 4. Přisahači pro vraždu navrácení práva nemají 5. Kto počíná svádu, počten bývá za urážejícího, a nebude dopuštěn, jako by se mu moc stała. 6. Obžalovaný pro vraždu, uteče-li strachem od saudu, muož zase státi. 7. Žena, žádá-li saudu pro vraždu, a děti by odpieraly: ženě má se k žádosti státi. 8. Seděl-li by pro domnění vraždy kdo šest nedělí: nebude-li žalobník, má propuštěn býti. 9. Kdo káže uraziti, a on by jej zabił: vinen jest mordem. 10. Pro vraždu pokora činěna býti má ženě i dětem. 11. Zabí-li kdo koho z příhody a nechtě, nemá hrdła ztratiti. 12. Zapsaný a opět jatý pro vraždu, odpustí-li mu strany, rychtář řád při něm zachovaj. 13. Kněz, nestojí-li o právo pro vraždu, vnukové státi mohau. 14. Přísahající, i kdo přísahu přijímá, zavazují se rovně. 15. Zabí-li host koho a uteče, věci, které má, nemají cizí brány býti. 16. Z vraždy pochybná žaloba nečiní pokuty ani viny. 17. Podezřelí v velikých vinách mohau obviněni býti, aby se očistili. 18. Obžalovaný pro vraždu, by meč měl a by utiekał, muož se očistiti. 19. Zapsaný pro vraždu nemá přechováván býti.

Kapitola devětmezcítmá (XXIX). *O pohrůžce žhářství i o skutku* 193

1. Listy obžalovaný z zhářství očistiti se má. 2. Zhář, zjevně hroze a skutečně zapále, má spálen býti. 3. Při volmi, kdo by koho zsekał, má stať býti, aneb ruka jemu utata. 4. Pohruožky, kdo nedá provołati dáti, odpovídaj v saudu. 5. Za minułé zapálenie muož rukojmě býti, ale za budúcí nic. 6. Ohněm škody učiněné, když vyjde z něštěstí a ne z nedbánlivosti, nemají napravovány býti. 7. Zapálí-li žena neb čeled, hospodář, nejsa doma, škod nepłatí. 8. Žhář muož všudy jat býti, bez opovědi rychtáře. 9. Žałuje-li se na žháře bez znamení neb listu, proto nemá pokuty trpěti žałobník. 10. Z žhářstvie obža-

Strana

łovaný, vyvede-li se jednomu, prázden bude všech. 11. Žhář, vyvede-li se sedlákóm z zapálení, pán ho nemuož viniti.

Kapitola třidcátá (XXX). *O přípovědech a zápovědech neb obstavení.* 197

1. V přípovědi prvost neb potomnost právo činí. 2. Hospodář před přípovědníky předčí. 3. Obstaviti žádný jiného nemá bez vědomí rychtáře. 4. Obstaveny peníze za vraždu nemohú býti. 5. Statek kdo čí drží místo mrtvého dlužníka, muož vinčn býti. 6. O přípovědi k krádeži.

Kapitola třidcátá první (XXXI). *O útoku na duom a kvaltu a výboji.* 199

1. Kvalt na duom kdo učiní, by neranił, má co vražedlník trestán býti. 2. Kvalt nenie, jede-li kdo pro svú ženu do cizího domu. 3. Kvalt, stane-li se na jednom právě, a na druhém mord, obojí suďte. 4. Kvalt neb útok, stane-li se od mnohých, má na všecky žalobu býti. 5. Honí-li jeden druhého, a on uteče do domu nětčího, a zabil by jej: nenie útočníkem. 6. Útok na duom neb kvalt, muož i dalšími sansedy pokázán býti.

Kapitola třidcátá druhá (XXXII). *O rychtáři a saudci i jeho povaluách a úřadu* 203

1. Rychtář a též saudce má býti dobropověstný, věrný, rozumný, zdravý, ctnostný, spravedlivý etc. 2. Rychtář neb saudce volný býti má, moci nečiniti, lakomstvie nehleděti. 3. Rychtář vážně se miti, a k konšelóm slušně se chovati má. 4. Rychtář i purgmistr v saudech na Boha pamatovati mají. 5. Rychtář má panské nalezy k skutku přivozovati. 6. Rychtář k brani moci nemá, kterú by se někdo bránił proti moci. 7. Příseżní mají jméno od přísahy věrné a spravedlivé. 8. Saudce nemá sauditi, když právo jest, vedlé svého zdání, než vedlé práva. 9. Rychtáři ujde-li vězeň, a prvé neopoví se, že vazba jest zlá: dá poknty 30 kop a přísahu učiní. 10. Rychtář má stranám hotov býti, časem stání neprotahovati, zločincnom nefolkovati. 11. Rychtář přisadí-li koho k sobě v saud, jeho náklad býti má. 12. Pán nepočestně v saudu člověku mluvě, zbavuje se pokut. 13. Strany nejsau-li hotovy, muož sám saudce čas položiti k stání do dvú neděl. 14. Rychtář po srovnání auřadu pokutu svú na věcech jeho muož poraziti. 15. Konšelé nemají sobě obtěžovati pro odvolání, a též kdyby pro podezřenie byli z łavic vypovědieni. 16. Rychtář za pokuty muož na základích sobě vyrážeti. 17. Rychtář předešlý které pokuty nedobude, ty na potomnieho připadají. 18. Ortel z kvapnosti štrafujíci, pykaje toho, dá 72 peněz každému konšelu; pakli z pychu to činí, tehdy dá deset kop pokuty. 19. Kdo do vazby z rozkázaní nechtěl by jíti, má mocí vzat býti a pokuty pět šilinků dáti. 20. Žálobau jednau což muož obsaženo býti, kdo by na dvě dělił, nemá mu slyšení dáno býti. 21. Urukování jedno jest před saud, a druhé k dosti-učinění. 22. Svědkuov kdo by viec jmenował a méně pokázal, pře neztratí, než pokutu dá. 23. V saudu

Strana

osob přijímání žádné býti nemá. 24. Pán ustoje právo na poddaném, neobdrží gruntuo, než toliko prodaj. 25. Řád saudu nezachovává se, když jest účinek zjevný. Jedna pře nemá býti rozdělena.

Kapitola třidcátá třetí (XXXIII). *O konšelích a jich auřadu a praccch* 218

1. Noví konšelé jak se mají spraviti i město řéditi. 2. Konšelé mohau v svátek rok odložiti. 3. Přísežný obviněný, jsa očistěn, jinému z též viny svědčiti muož. 4. Přísežní o dluhy majiece přísahati, na kříži nepřísahají. 5. Starší neb jiní přísežní, pohrdajiece volením od nových konšelnov, v pokutu padnau. Konšel, jsa tázán, kdy má vyznání činiti.

Kapitola třidcátá čtvrtá (XXXIV). *O židech a základích* 222

1. Žid v svém židovstvu zachovatý muož v saudu za dobrého projieti. 2. Žid nařkne-li křesťana před židy, mají býti židé i křesťané svědkové. 3. Žid maje za sebú základ, dluh přísahú obdrží. 4. Žid, s židem maje činiti, suďte se před židy, nejsau-li v podezření. 5. Židovská přísaha má býti na knihách Mojžíšových, na přikázaní: „Nevezmeš jména Božieho nadarmo“

Kapitola třidcátá pátá (XXXV). *O přísahách vuobec* 225

1. Přísahati muož člověk sám neb skrze řečníka. 2. V přísaze nemá změniti liter. 3. V přísaze jsa od mnohých viniu, ne všecky má jmenovati. 4. Přísahu obmešká-li pro bezelstnú příčinu, pře netratí. 5. Přísahaje šeplavý, neb breptavý neb zajickavý, by pochybil, neškodí. 6. Ruce obě jsau příjemné ku přísaze. 7. Přísahati muož na svém právě člověk duchovní neb zemanský. 8. Nařčený zprosta pro vraždu dávní, přísahau prostau se očistí. 9. Přísaha má býti dvěma prsty. 10. Přísahati má zvyklau řečí svau, kdo jiné neumí. 11. Přísahaje z nepaměti pěti prsty, nenie škodné. 12. Přísaha má učena býti před přísežnými a stranou. 13. Konšel žádný nemá dávati žádného návěští proti své přísaze. 14. Přísahaje pro případnú žalobu, v při nepadá. 15. Kříž ku přísaze má býti s znamením Umučení Pána Krista. 16. Přísahající z saudu s volí rychtáře, na kříži dvěma prsty řádně přísahá.

Kapitola třidcátá šestá (XXXVI). *O přísežných svědomí* 231

1. Přísežní sami sobě svědčiti nemají. 2. Přísežný, svědčí-li jinému, kříže se nedotkne, leč jest jeho pře. 3. Konšel též má sauzen býti jako jiný. 4. Přísežný, jsa v nemoci, čeho jest svědom, muož jinému přísežnému oznámiti. 5. Přísežného seznání v žalobě ranění, před jinými předčí. 6. Konšelé z svého saudu nemají svědčiti jinam k žalování z vin. 7. Konšel obesłaný, nepřijde-li, což koli jiný zřiedí, i on držeti má.

Kapitola třidcátá sedmá (XXXVII). *O listech posełacích* 235

1. Listové nemají dáváni býti, které by byly městu k lenkosti a ke škodě 2. Listové mohau odepřieni býti od toho, čí pečetí se má pečetiti. 3. Psanec v jednom saudu všudy za psance odsauzen býti má.

Kapitola třidcátá osmá (XXXVIII). *O hře kostečni* 237

1. Prohraný dluh nemá dopomáhán býti právem. 2. O hře kostečni.

Strana

Kapitola třidcátá devátá (XXXIX). *O světle do domu a pokojuov okenném* 238

1. Světla propuojčování mají býti obapolně odměnná.

Kapitola čtyřidcátá (XL). *O ženách a pannách vuobec* 239

1. Muž má vuoli za ženu odpoviedati v saudu.

Kapitola čtyřidcátá první (XLI). *O násili panen a paní* 241

1. Násilník, řádně přemožený, má sfat býti. 2. Ženu kdo by druhému ulaudił, jsa právem přemožen, má na kuoł strčen býti. 3. Žena, hledaje muže, za šest neděl vražedlníka dietěte svého muož sama viniti. 4. Žena, před vdaním vdłužéci se, má odpoviedati, by muže doma nebyło. 5. Svědkové ženy v přísaze padají. 6. Ženy majiece svuoj díł, bude-li muž marnotratný, samy své spravujte. 7. Ženy nemají ubrmaniti, ani jakého auřadu mieti. 8. Vdovy nekšaftující právo muž, kteréhož pojme, obdrží před dětmi. 9. Žena těhotná nemá býti na smrt vydána. 10. Žena nemuož kšaftovati ani o svých věcech gruntovních. 11. Ulaudí-li let nemajíc pannu kdo s násilím z domu, má sfat býti. 12. Ulaudí-li žena let nemajícího, dieł svuoj ztrati a města prázna buď. 13. Panny, nechtí-li jich poručníci vdáti, má se to na pány neb faráře vznésti.

Kapitola čtyřidcátá druhá (XLII). *O ustanovení a svolení městské, kteréž každé město držeti dobrovolně muož, neb o jiné se svoliti....* 248

1. Ułaudí-li který pacholek neužitečný komu deeru, má města prázden býti. 2. K manželství jako i k vieře a jiným svatostem žádný nemá nutiti.

Kapitola čtyřidcátá třetie (XLIII). *O mordích a pro to trestání a pokutách* 250

1. Mordéř jest, kdo zabije, béře; vražedlník kto v svadě zabí. 2. Mord bude-li za městem, puovod, pochybí-li v přísaze o bezpráví, obžalovaný dobropověstný čist bude.

Kapitola čtyřidcátá čtvrtá (XLIV). *O závazcích a přiřčení* 252

1. Zavázaní, které nemá dne uloženého, dnešek jemu slúží.

Kapitola čtyřidcátá pátá (XLV). *O zprávách úředniknov* 253

1. Příseżníknom nepotřebie žałovati, než toliko zprávu činiti mají.

Kapitola čtyřidcátá šestá (XLVI.). *O pastuchu a jeho péči* 253

1. Hovada mají do stáda huána býti, krom mlznic a skotu.

Kapitola čtyřidcátá sedmá (XLVII). *O pokoji stranám od saudce uloženým* 255

1. Pokoje nenie rušitel vedlé práva, kdo by nepozdravil neb pití nepodał. 2. Pokoj zapověděný kdo zruší a uteče, zapsán buď za vinného. 3. Pokoj když se ukládá, ten netoliko pán, ale i čeled držeti má. 4. Pokoj slovy kdo zruší jakými koli, dá pět funtův pokuty. 5. Očista pro vyrušenie pokoje — sám třetie. 6. Kdo koho zseká v trhu ranami, ruky zbaven buď.

Kapitola čtyřidcátá osmá (XLVIII). *O pomstách pro zavinění...* 258

1. Lidé zaviňují z úmysła, z kvapnosti, z příhody. 2. Pomsta a vina otcova

Strana

nevztahuje se na dědice. 3. Žena, ukáže-li na muže cizoložstvie, sodomstvie, hrdla svého nebezpečenstvie: má s ním rozvedena býti. 4. Z úmysla kdo na koho stojí, a útok učiní: má smýkán býti. 5. Mrskaný a od práva zjevně trestaný nemá do města choditi.

Kapitola čtyřideátá devátá (XLIX). *O základích a zástavách vůbec* 261

1. Věřitel, maje základ, dlužníka k zapłacení nepřipraví. 2. Maytnému věc za cło složená tajně jest v základě. 3. Základ kdo vypłacuje, a on peněz bráti nechce, sám vinen. 4. Ložní šaty chudého v dłuhu brány býti nemají. 5. Základem kdo vládne, lépe obdržuje jej přísahú. 6. Host slove cizozemec neb z jiného panstvie. 7. Kdo prvé zavázaní základu pokáže, prvé penize béře. 8. V základu kostelní věci nemají brány býti. 9. Základ před prodánim má třikrát ohlášen býti. 10. Základ pod škodami, berau-li se z něho užitkové, nemá bráti za škody. 11. V základě množ se vzíti od dlužníka, což koli má movitého. 12. Žaloba z základu zápisy a listy předčí žałobě osobní. 13. Z základu užitkuov postihne-li věřitel dłuh svnoj, má pustiti od zástavy.

Kapitola padesátá (L). *O hantfeštích a listech na dědictvie a dłuhy.* 266

1. Pečeti bez psaní u listno nic neváží. 2. Majestátnom rozum dávati, mimo literní, jest nebezpečno. 3. Listovní svědomie pevnější nežli austní. 4. Z práva obecnieho podobenstvie k dnovodu množ se bráti, ale z majestátuov nic. 5. Listu strauhání na miestě znamenitém jest ke škodě. 6. Dłuhové synovi otci nebývají ke škodě. 7. List starý na žádost věřitele přisežní mají dopustiti obnoviti. 8. List psaný, svědče na osobu i na dědictvie, nenie ke škodě. 9. Listu neškodí písařské pochybení, jako kdyby opak pečetil. 10. List na osobu nenie stálý, ale na grunty jest stálejší. 11. List a obdarování potracuje se z těchto příčin. 12. List maje dieru přirozenú, nenie škodný. 13. Svědkové k listu maji prošeni býti. 14. V listu strúhání v miestech potřebných jest škodné. 15. O škodném opravování hamfeštu.

Kapitola padesátá první (LI). *O řečnicích a poručnících* 272

1. Odpoviedati množ každý sám neb skrze jiného. 2. Poručník cizí má mieti list mocný ku právu.

Kapitola padesátá druhá (LII). *O slibích vuobec* 273

1. Slib neslušný a nemožný má změněn býti.

Kapitola padesáta třetí (LIII). *O slibích osobních mezi stranami* 274

1. Slibové, mezi jinými učiněni, jiným škoditi nemohú.

Kapitola padesátá čtvrtá (LIV). *O slibích, o vyvazení a osvobození* 274

1. Kdo co slíbí, ten je dłužen. 2. Slib dobrovolný v čem koli má naplněn býti. 3. Slibu neplní let nedošlý. 4. Kdo by v naději přiřiekał hosti, za škody do času jistého povinen bude.

Strana

Kapitola padesátá pátá (LV). *O zapsání vin a psancích vuobec.* 276

1. Má-li kdo při ztratiti, třikrát obesłán býti má. 2. Posledniého obesłání zmešká-li, dokud saudce sedí, zapsán buď. 3. Zapsaným v počestných přech spuosob práva nehájí se. 4. Vražedlník, njde-li z jiného práva, muož vinín býti i zapsán na jiném právě. 5. Psance svého zabí-li kdo, neruší pokoje. 6. Psance kdo přechovává, kterému na hrdło nejde, dá pět funtuo. 7. Psanec, oč koli bude zapsán, již vinen jest.

Kapitola padesátá šestá (LVI). *O žałobách vuobec* 279

1. Žałobník muož žałoby odvołati, krom té, kterú činí před právem. 2. Obžałovaný v každé při má vuoli, po jednom artikuli odpoviedati. 3. Očista jest jednostajna i proti přísežnému. 4. Obžałovaný, na tři žałoby odpieraje, muož pojednau odpoviedati.

Kapitola padesátá sedmá (LVII). *O odeřčenie neb odpuštěnie a zavázánie vuobec* 281

1. Žałobník vinnému muož odpustiti, ale pro to na právo znésti. 2. Zavázati žádný se nemuože ke škodě obci. 3. Odřeknúti se svědkuov nemuož.

Kapitola padesátá osmá (LVIII). *O registřích* 283

1. Registry úročními płat nemuož doveden býti.

Kapitola padesátá devátá (LIX). *O nálezích a ortelích vuobec* .. 283

1. Obyčej zlý má postúpiti právu.

Kapitola šedesátá (LX). *O ortelích, jak a kterým řádem mají vypoviedáni býti* 284

1. Ortele z podstaty nenie, všecky příčiny v něm położiti. 2. Ortel, žádají-li strany, má upřímně oznámen býti vyššímu právu. 3. Ortel konšelé mají tajně spisovati.

Kapitola šedesátá první (LXI). *O služebnostech obapolních městských* 285

1. Služebnosti městské jsau při propnojčování světła, toku vodného, a ty mají také zapisovány býti. 2. Služebnost stavějící muož změniti.

Kapitola šedesátá druhá (LXII). *O násilí a moci vzetí panen a žen* 289

1. Panna, puojde-li k násilníku před právem dobrovolně, z poknty vyjde.

Kapitola šedesátá třetie (LXIII). *O nápadích bez kšaftu sešłého.* 290

1. Statek vydělaný připadá na bratří, a ne na otce, leč jest chudý. 2. Nápad přichází po dětech i na mateřiny syny s jiným mužem splozené.

Kapitola šedesátá čtvrtá (LXIV). *O řádu přátel krevních, přirozených, příbuzných a jich nápadích* 291

1. Co jest stupeň příbuznosti po krvi. 2. Umře-li muž bez kšaftu, žena obdržuje třetie diel. 3. Řeholy neb zprávy o nápadu dědicnov krevních vłastních sstupujících dołuov. 4. Řeholy o nápadu přátel krevních a přirozených po otci a mateři, jenž slovau cognati, agnati. 5. Řeholy o nápadu přátel přirozených, příbuzných, pobočních, jenž slovau affines. 6. Summa všech řehol svrchupsaných o nápadu přátelském. 7. Stupňuov a stromuov umění přatelstvie krevnieho, dědičného, přirozeného

Strana

a příbuzného jest potřebné pro nápady a svědectvie. 8. Régule, totižto řehoły k porozumění stromu přátelstvie krevnieho, vlastnieho, dědičného a přirozeného. 9. Stupňuov jaký jest počet a rozdíl. 10. Stupeň co vyznamenává a od čeho slove. 11. Kmen co slove a co znamená. 12. Strom jak máš udělati z přátel, a jak jim rozuměti. 13. Počtové červení a černí na stromu co znamenají. 14. Přítele na stromu malovaném jak máš hledati. 15. Manželé nemohau býti sstupujících a vstupujících do sedmi stupňuov. 16. Pobočních stupňuov pořádaní vedle Práva duchovnieho i městského. 17. Řehola o pobočních stupních v liný neb v řadu rovném. 18. Řehola o pobočních stupních v liný neb v řadu nerovném. 19. Manželstvo mezi kterými muož býti, a mezi kterými nie. 20. Příčina a rozum, proč se tak rozdělují stupňové i počtové. 21. O stromu přátel příbuzných po manželství přibylých. 22. Řehola ku poznání příbuzného přátelstvie. 23. Řehola druhá ku poznání stromuov příbuznosti. 24. Otázka, proč jsau zápovědi, aby přátelé přátel nepojiemali, než z cizieho rodu. 25. Synové volení jak mají přijímáni býti, a jak nápad mohau mieti. 26. O stromu duchovní příbuznosti. 27. Duchovní příbuzenstvie bývá toliko z křtu a z biřmování.

Kapitola šedesátá pátá (LXV.). *O clu a jarmarečném placení...* 311

1. Cla nepłatí z toho, co na jarmark kdo přiveze. Pakli toho neprodává a jinam převožuje, z toho má dáti. 2. Cło kdo projede, opováže se statku svého, potom ho nemá dáti. 3. Cla nepłatí, když stěhuje v běhu válečném do města, též z města.

Kapitola šedesátá šestá (LXVI). O *kšaftích vuobec, a kterak se činiti mají*..... 312

1. Kšaftování slove od seznání své mysli. 2. Kšaftu činiti nemohau cizí, let nedošlí, nesmyslní, prchliví, marnotratní, hluší, němí. 3. Kšaft muož zrušen býti těmito příčinami. 4. Kšaftováníe o cizí věci muož býti zastavené k vypłacení. 5. Bez kšaftu umiercá, kdo zřiezení žádného vedlé práva nečiní. 6. Žena po muži vdada se, bližší jest užievati díluov sirotčích, než poručníci. 7. Poručníci neb správce lstiví, by dobře spravovali, mají ssazeni býti. 8. Počtové umrlého, nalezení mezi jeho věcmi, nejsau duovodní. 9. Poručí-li kdo jednu věc ze dvú, tu dědic dá, kterau chce. 10. Poručí-li kto jinému svého statku řiezenie, ten neumiercá bez kšaftu. 11. Poručníka neb dědice dědic jiný muož obeslati, aby kšaftu na záduší dosti činił. 12. Ksaftu kdo neodepře, słyše jej, ten, když se ztvrdí, nemuož ho nařiekati. 13. Kšaft poslední má ostati svědomím stálejším a hodnějším. 14. Kšaft sepsaný a oznámený, kde by se měł nalézti, má moc mieti. 15. Poručníci najprv dłuhy płatiti mají, a potom hned k záduší. 16. Oznámí-li kdo před lidmi vuoli svau o statku svém a potom toho nezmění, to má za kšaft státi. 17. Poručníci bez rozkazu a odporu koušeł statek opatrovati mohau. 18. Díły dcer muži jich mohau spravovati, ač nejsau mrhači. 19. Kšaf-

Strana

tovnie svědek umře-li jeden, druhý s přísahou vysvědčovati kšaft. 20. Dání nemuož odvoláno býti, ale kšaftovánie muož. 21. Kšaftuje-li kdo co za zdravého rozumu, potom mina se smyslem, nemuož proměniti. 22. Kšaftovati každý má, dokud rozumu užievá. 23. Kšaft se smrtí kšaftujícího utvrzuje. 24. Otec muož kšaftovati o svém, jak se mu líbí. 25. Kněží svědkové mohau býti o věci k záduší odkázané. 26. V kšaftích vuole kšaftujícího má najvicc šetřína a vyplněna býti.

Kapitola šedesátá sedmá (LXVII). *Kšaftované věci věřiteli nemohau se zapoviedati* 326

1. Kšaftované věci mají rovně děleny býti, leč jinač kšaft ukazuje. (2.) O těch, jenž bez kšaftu zemrau. (3.) Kdož bez kšaftu umierají. (4.) O kšaftu manželky. (5.) Každý člověk své věci muože poručiti, komuž chce.

Kapitola šedesátá osmá (LXVIII). *O svědcích a jich povahách vuobec* 328

1. Svědomie tato z práva nemohau přijata býti. Najprv ženské. 2. Svědkové se vedau někdy před odpoviedáním súpeře. 3. Svědkové neznámí a podezřelí maji přisíci zvláště, že nejsau najati. 4. K svědknom nemocným má vysłán býti písař s přísežnými. 5. Svědkové odvrženi býti mají, na kteréhož se uvede příčina, pro kterau nemuož býti svědkem. 6. Svědky kto zamítá, sám jich také vésti nemá. 7. Svědky kdo by přinutkał k přísaze, aby druhé straně nesvědčili, neb někdo neradił: nemá prospěšno býti. 8. Svědkem nemuož býti, na koho nářek jest ukázán. 9. Bratr za bratra v těžké při svědčiti nemuože. 10. Svědkem celým býti nemuož, kdo dvakrát z zlodějstvie jest obvinčný. 11. Dobropověstný bližší jest a mocnější svau čest hájiti než přemožen býti. 12. Přísežní o tom, co slyší od přísežného v přech, smluvách, mohau svědčiti. 13. Svědomie nejisté ani žalobníku, ani súpeři nenie škodné. 14. Svědka po jeho svědomie pamatovati každý muož, aby dołożił, co by zapomenuł, bez škody. 15. Zavičže-li se kdo přísežnými dovoditi, a nejmenuje: tehdy dosti jest, by jedním přísežným ukázał. 16. Svědkové jsau-li rovní, mocnější jsau súpeřovi. 17. Práva kde se nedostává, saudce na své svědomie suďte. 18. Přísaha jest konec všech pří a saudouv. 19 Svědkové neb smlauvce neb kšaftovníci dva najméň býti mají. 20. Smlauvce, ubrmané, kšaftovníci nemají přísahati. 21. Svědkové mají jmenováni býti v při peněžité, ale ne v hlavní. 22. Straně k jmenování svědkuov má potaz se příti. 23. Svědek umře-li, straně se prótah má příti pro jiného. 24. Strana někdy podvoluje se dobrovolně v něco; když toho neučiní, při tratí. 25. Svědkové, v tovaryství spiknutí na někoho, nemohau svědčiti. 26. Řečník v při, která vede, svědčiti nemuož. 27. Bířic v něčem muož svědčiti, ale kat nemuož nikdaž. 28. Svědkové zmateční a nejistí nejsau dostateční. 29. Svědectví skutku předkládá se svědkuom slov. 30. Strany když se na jednostajné svědky volají, jimi rozsúzeni býti mají. Otec nemuož svědčiti synu

Strana
svému. O podezření svědkuov. O svědectvie zetino proti švekruši. 31. Strana vymíní-li sobě, „bude-li který odvržen od práva svědek, že jiného postaví,“ má toho užiti. 32. Svědkové k žádosti straně mají na oko postaveni býti. 33. Svědkové když se vedau, již ne osoby nařickati se majie, ale slovuom odpor muož býti. 34. Strana zamítá-li svědky, má zavázati se, že ze zlosti toho učiní. 35. Pokáže-li se na svědka nářek, svědčiti nemá. 36. Svědek nedoloží-li: „toho jsem svědom,“ nenie škodné. 37. Svědomie o meze a vládařstvie, čiem starší, tiem jest hodnověrnější. 38. Obžalovaný, odvésti chce-li o místu a času, má toho užiti. 39. Svědkové nemohau-li kdy beze lsti státi, má se prodlíti. 40. Svědkem každý má býti, kdož se nezamítá. 41. Svědky sauknpníky nemuož žádný vésti v trhových věcech. 42. Očista pro blauzení jest sama sedmého. 43. Svědkové jednostajní mohau býti o skutku a příčinách toho. 44. Svědkové podezřelí jsú tito dole psaní vedlé Práv, avšak opatrně odmítání buďte. 45. Svědkuov větší počet ne vždy se přijímá. 46. Svědkové súpeřovi o zápłatě dłuhu listovnieho přednější jsau a mocnější. 47. Svědkové dva k jistci sau dosti ku právu. 48. Svědkové, jsau-li s obú strau pochybní, mají případnosti převáženy býti. 49. Svědomie obecní muož býti přijato v nesłušnostech a svádách. 50. K svědomie nemá býti puštěn pro příčinu vłastnieho jmena. Lehcí lidé k přemožení sauseda nejsau dostateční.

Kapitola šedesátá devátá (LXIX). *O mučení a trápení vuobec...* 353

1. Právo, kdo sobě sám činí a bolestmi vyzvězuje, by se mu poznał, pokutován býti má.

Kapitola sedmdesátá (LXX). *O raněných a ranách vuobec.....* 356

1. Raněný, na koho, moha, sám nežaluje, na toho přátelé žalovati nemohau. 2. Raněný před smrtí jakú zprávu učiní, na tu bude súpeř odpoviedati. 3. Brání-li se kdo moci, má se očistiti na kříži. 4. Obžalovaný z ran muož se očistiti jedním přísežným. 5. Obžalovaný pro ránu šrámovitú očistiti se má. 6. Raněný bude-li vidín choditi a potom umře, má odpoviedati toliko z ran, a ne z vraždy. 7. Raní-li kdo v kostele neb na krchově, trestán buď. 8. Obžalovaný pro pomoc neb radu ve třech dnech má obžalován býti. 9. Každý na svém právě má vinín býti. 10. Raní-li kdo koho po slibu, moci se bráně, nenie vinen. 11. Svědomie lékaře o ranách jest nedostatečné. 12. O domnění a potazích znamenitých, z nichžto někdy saudové bývají.

Kapitola sedmdesátá první (LXXI). *O lichvách vuobec.....* 367

1. O lichvu nebude-li smłauvy dokonalé, vayš nemá zrůsti nad jistinu. O lichevnících a lichvě.

Kapitola sedmdesátá druhá (LXXII). *Židu platí-li křesťan, na jistině-li čili na lichvě má sraženo býti .....* 370

1. Platí-li křesťan židu a o to saudí se, má na jistině poraziti se. 2. Židovský řád ciesaři vyměřený a papežem Klimentem šestým stvrzený, k městské správě potřebný. O volení proviniłému pokuty ze tří věcí

Strana
jemu podaných. O při, která zajde před saud městský. O nápadu zboží. Muož-li obžalovaný z trojí neb z šestery viny jednu odpovědi odbyti. Kdož nepostaví svědka k zavitému roku, potom jeho stavěti nemuož. O šeňku za městskau zdi. O falešných penězích. O prošení prodlení a potazu. O falešných klíčích. Kdož přechovává zločince. O řemeslnících a přijetí do cechu. Práva saukeníkuov a jiných řemeslníkuov vydaná léta tisícího třistého čtyřidcátého devátého. O kupováuie a prodávanie vlny. Práva rybářská. O měrách obilných a o strychu. Sladovnická práva. O měrách. Práva pivovarníkuov. Obilé v snopích nemá býti do města vezeno. 4. Ustanovení a řád žákovstva svěcenčho, Klimentem papežem šestým vydaná léta tisícího třistého pádesátého pátého, kterážto k městskému řádu jsau potřebná.
Počíná se registrum Práv Městských rozdělané po kapitolách, artikulích a rozdielích 384
Přídavky a vysvětlivky 457
Přísloví latinsko-česká 459
Přísloví ponze česká 469
Vysvětlivky k textu 480

Opravy:

Str. 23. Purkmistr má sám *popravu* rozkázati na odsauzeného.
Str. 61. Pokuta odvolání *3* hřiven.
Str. 88. řád. 2. *Jimžto* úsudkem.
Str. 92. řád. poslední (*L. S. 139*).
Str. 178. řád. 9 (*L. S. 347*).
Str. 185. Žaluje-li se bez znamení vraždy, proto prost nebude.
Str. 209. řád. 6 (*L. S. 408*).
Str. 223. řád. 24: chtě přemoci žida křesťany, také má atd.
Str. 245. řád. 6 (*L. S. 503*).
Str. 257. řád. 8. Citací: *L. S. 533, c*, vymaž.
Str. 289. Kap. LXII. art. I.
Str. 299. řád. 18 (XXXV. qu. III.), že někdy atd.
Str. 303. řád. 16 (XXX. qu. X.).
Str. 357. řád. 19 praví; pakli žalobník atd.
Str. 364. řád. 15. Při tom znamenaj — nový počátek.

M. BRIKCÍHO Z LICKA

PRÁVA MĚSTSKÁ.

DLE TEXTU Z R. 1536

UPRAVILI

JOSEF A HERMENEGILD JIREČEK.

V PRAZE.

NÁKLADEM „PRÁVNICKÉ JEDNOTY“

1880.

KNIHKUPECTVÍ
FRANT. ŘIVNÁČE

Nákladem **„Právnické Jednoty v Praze“** vydány jsou:

Justiniana ciesaře

Ustanovenie a naučenie

neb

Prvniech počátkuov práv městských

knihy čtvery

(D. Justiniani Institutionum libri quatuor)

Text latinský a staročeský (vydáním Dra. H. Jirečka.)

1867. (65 kr.)

Kniha Rožmberská.

Kritické vydání

opatřené poznámkami a glosářem,

jež učinil

Vincenc Brandl.

1872. (1 zl.)

Pravidla, přísloví a pověděnί

vztahující se

k správě veřejné i obecní i k právu občanskému a trestnímu,

kteréž sebral a spořádal

Antonín Rybička.

1872. (1 zl. 50 kr.)

Žaloby z obohacení

vedle

rakouského práva občanského

se zvláštním zřetelem

k právu obecnému, k zákonům i nástinům moderním.

Sepsal

JUDr. **Antonín Pavlíček.**

Spis cenou Právnické Jednoty poctěný.

1873. (2 zl.)

LIBRARY
AUG 2 2 1990
UNIVERSITY OF TORONTO

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 09 02 24 03 020 1